

MEMORIAE
THEOLOGORVM
NOSTRAE ÆTATIS
CLARISSIMORVM
RENOVATÆ
CVRA
M. HEINRICI PIPPINGII
TOMVS SECVNDVS.

MEMORIAL

THE BOSTON

POST OFFICE

CLARK'S

RENOVATE

DECEMBER

M. HENRI

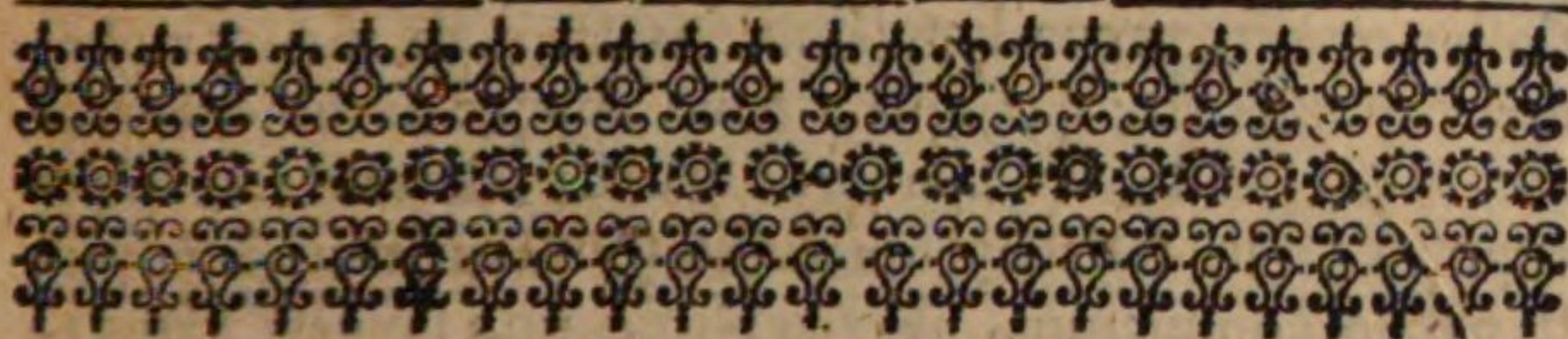
TO THE

MEMORIÆ
THEOLOGORVM
NOSTRÆ ÆTATIS
CLARISSIMORVM
RENOVATÆ
DECAS QVINTA.

Series Theologorum
QVINTÆ DECADIS.

Obiit Anno

1694. **PAVLVS BOSIVS**, Phil. Mag. ad D. Crucis
Dresdæ Archi-Diaconus.
1694. **CHRISTIANVS KORTHOLTVS**, D.
Prof. Theol. Primarius & Academiae Pro-Rector
Kiloniensis.
1695. **ABRAHAMVS HINCKELMANNVS**, D.
ad D. Catharinæ Pastor Hamburgensis.
1695. **IO. FAVSTIVS**, D. Theol. Prof. & Rector tum
Magnificus in Acad. Argentoratensi.
1695. **IO. GVILIELMVS BAIERVS**, D. Prof.
Theol. primum Jenensis, post Hallensis, & Su-
perintendens tandem Generalis Vinariensis.
1696. **SEBASTIANVS SCHMIDIUS**, D. Theo-
logiæ Professor Senior Argentoratensis.
1696. **HEINRICVS VVIDEBVRGIVS**, D. & Pro-
fessor Theologiæ Ordinarius Helmstädiensis.
1697. **ENOCH ZOBELIVS**, Phil. Mag. Archi-
Diaconus Annæmontanus.
1697. **VALENTINVS ALBERTI**, D. Prof. Theo-
log. Extra-Ordinarius, Logices vero & Meta-
physices Ordinarius Lipsiensis.
1697. **IO. ADAMVS OSIANDER**, D. Professor
Theologiæ Senior & Cancellarius Tubingensis.



XLI.

V I T A

Maxime Reverendi & Amplissimi

DN. M. PAVLI BOSII,

Archidiaconi Dresdensis longe meritissimi,
recensita

ex

Curriculo vitæ Germanico

concepto

a

M. CHRISTIANO IVNCKERO,

Gymnafii hodie Schleusingenfis Con-R.

& subjuncto

Concioni funebri

habitæ

a

M. IO. HENRICO KVHNIO.



Ipsienfis est B. PAVLVS BOSIVS,
quandoquidem inclyta hæc urbs in lucem
eum prodeuntem Anno MDCXXX die
XV Junii excepit. Patrem habuit cogno-
minem, Civem dictæ Civitatis & Gem-
marium minime incelebrem. Matrem

CATHARINAM, natam **SCHILTERIAM.** His
uti vitam, sic & fideliffimæ institutionis curam acceptam

N n

Noster

Noster retulit, atque hanc in primis mox ab ineunte pueritia expertus est, quanquam haud absque summo Parentum incommodo, quippe qui fugæ & periculis multifariis expositi Lipsia relicta propter obsessionis metum Dresdam se primo contulerunt, ubi vita Nostri non leve ex variolarum invasione discrimen Anno MDCXXXII subiit. Hinc Lichtenburgum ad Serenissimam viduam Electoralem, **HEDVVIGEN**, Regio Sanguine Danico ortam, secessit Pater, interque ejus Ministros usque ad placidissimum illius obitum, qui in annum MDCXLII incidit, connumerari meruit. Ab anno igitur ætatis quarto ad nonum, usque inter satellites Aulicos in pietate & rudimentis Latinæ Linguae dexterrime informatum sese Noster deprehendit. Sed cum paulo post Torgavia per deditionem cederet Bannierio, & pericula non solum bellica adaugerentur, verum etiam pestiferae luis incommoda usque adeo ingravescerent, ut Lichtenburgi mortui vivis intermixti in plateis publicis passim sub dio jacerent, eaque propter viduam Electoralis Freibergam secederet, Noster cum Matre & Avia Lipsiam repetiit, & ista, quæ jam Torgaviæ morbi, lethalis insultus experiri necessum habuerat, die IX Julii An. MDCXLIII privatus fuit. Omnis ergo beate defuncti cura in aviam, **CATHARINAM**, natam **SCHNEIDERIAM**, Matronam pientissimam, devoluta fuit. Non poterat vero hæc ob luem Lipsiæ etiam grassantem Præceptoribus ipsum certis, aut Scholæ etiam publicæ commendare, sed cognatum tamen suum **M. MARTINVM GEIERVM**, precibus sollicitavit instantissimis, ut aliquot per hebdomadam vicibus ad eum inviseret, Lectiones ei proponeret, & examina cum ipso institueret. Nec refragari ille petitis honestissimis voluit, & discipuli sui in discendo ardorem haud levem, maxime autem omnium pronissimam ad legenda S. Biblia, quæ per semestre spatium a capite ad calcem, avia auscultante, clara voce recitavit, inclinationem admiratus est. Peste nonnihil remittente, & Patre ipsius per annos nonnullos ob urgentia, quæ ipsi incumbabant, negotia, Hamburgi, Kilonii & in Dania interim hærente,

cum

cum fratre suo natu majori, IOHANNE ANDREA, Professore post Historiarum Jenensi famigeratissimo, communem nactus est Præceptorem privatum, M. KLINGERVM, qui in stylo Græco æque ac Latino dexterrime ipsum informavit, & post Avia mortem Patris vices in utroque hoc fratre curando impiger subiit, ad secutum usque Anno MDCXLI Genitoris reditum, post quem hic mox secunda celebravit sponsalia cum ornatissima Virgine REBECCA, IOACHIMI ROSTII, Civis & Aromatarii Lipsiensis, filia natu maxima. KLINGERO, fidelissimo Nostri Doctore, defuncto, successit in illius locum M. PHILIPPVS SALTZMANNVS, Superintendens postmodum Cizensis, cujus manu ductione factum est, ut non Latinam solum linguam ulterius excoluerit, & præcipuos Auctores Classicos attentis oculis perlustrarit Beatus; verum etiam iactis Linguae Hebraicae Græcæque fundamentis solidissimis ad Philosophica studia perrexerit fausto adeo cum successu, ut in Disputationibus plerisque Baccalaureali- bus ordinarium fere Respondentem egerit, & Anno MDCXLVI ipse primam in Philosophia lanream ex merito obtinuerit. SALTZMANNVM interim, dexterrimum post KLINGERVM Hodegetam, cum evocari Numburgum contigisset, fortuna singulariter favente, in contubernium Theologi summi Philosophique accuratissimi & Philologi sine pari, D. FRIDERICI RAPPOLTI, receptus Noster est, in quo non certis solum per horam diebus ejus in artibus optimis informatione, una cum HOERNIGKIO & STEGERO, illo quidem intimo post Consiliario, hoc vero SS. Theologiae Licentiato & Archidiacono Lipsiensi facundissimo, sed eruditissimis quoque insuper discursibus, quo commensales suos nunquam non beare RAPPOLTVS sueverat, quin & refertissimis ejus excerptis literariis perfrui ex voto ipsi licuit. Edere tum studebat Collegium Gellianum, isto quidem tempore florentissimum, diligentiae suae prælustre quoddam specimen, Disputationes nempe, diversas disciplinas attinentes, unicumque *caput vigesimum octa- vum Lib. II. Noct. Attic. Gellii* fundamentum agnoscetes,

quarum omnium primam sub laudati modo Doctoris sui
 præsidio Noster mascule defendit. Hinc An. MDCXLVII
 Altdorffium missus est, quid? in ipsum THEODORI
 HACKSPANII, Linguarum Orientalium peritissimi, mu-
 seum admissus est, quo duce Linguas singulariter excoluit,
 sed & insuper L. FELVVINGERVM in Philosophicis, &
 D. VVEINMANNVM in Theologicis facem præferentes se-
 cutus est, ac sub horum altero An. MDCXLIX publice re-
 spondit, qua de re hodiernum nomen ipsius in Enchiridii
 VVEINMANNIANI altera editione reperiundum satis te-
 stari potest. Tractatus interea pacis cum Norimbergæ su-
 sciperentur, crebrius in istam urbem excurrit, vividaque in-
 genii sui indole summis personis passim sese commendavit.
 Ast eodem illo anno domum revocari se intellexit, ut ad Ja-
 nuarium tunc instantem laurea Magisteriali coronaretur,
 quam ipsam haud difficulter obtinuit, venaque sua poetica
 ita se Patronis atque Præceptoribus acceptum reddidit, ut
 quemadmodum in promotione antea Baccalaureali Græ-
 cum, sic in Magisteriali Latinum recitare Carmen iussus fue-
 rit, id quod *de Festis Lipsiæ* ad imitationem Æneidos Lib. I
 Virgilii composuit. His peractis, studio se Theologico uni-
 ce consecravit, & vicibus non unis sub D. IOANNIS BE-
 NEDICTI CARPZOVII & D. HIERONTMI KRO-
 MATERII præsidio disputavit, Orationes aliquot in Tem-
 plo Paulino sacras recitavit, Collegiaque & Lectiones non
 istorum modo, quos diximus, Theologorum, sed Doctoris
 quoque HVLSEMANNI, & Anti-Arminianum pariter ac
 Anti-Socinianum L. SLVTERI solerter frequentavit, hu-
 jusque repetitiones cum triga Amicorum intimorum,
 SCHERZERO, STEGERO & LOEFLERO, sedulo insti-
 tuit. Istud ipsum studium VVittebergæ etiam, quorsum
 Anno MDCLII se contulit, indefessa cum industria sub Do-
 ctoribus CALOVIO, MEISNERO, KVNADO &
 QVENSTEDIO continuavit, insuperque Affinis sui, D.
 CASPARIS ZIEGLERI, institutione privata publica in
 elementis Juris usus est, utpote quæ ob eorum cum Theolo-
 gia Morali & Philologia cognationem haudquaquam inter-
 parerga

parerga rejicienda sibi venire existimavit. Fratri autem suo, quem honoris causa superius nominavimus, Jenam evocato, constanter adhærere cum suarum esse partium Beatus merito arbitraretur, & isthanc salutavit Academiam, in qua binis vicibus sub D. CHEMNITIO An. MDCLV disputavit, Professoribusque reliquis eruditionem suam tantopere, mox approbavit, ut post Ipsius, de quo jam dicemus, discessum, inter Candidatos Professionem Oratoriam obire, idoneos denominare eum nulli tergiversarentur. Sed anno jamtum MDCLIX BEBELIO, itineris socio, stipatus, per prolixos circuitus Argentoratum profectus est, ibidemque BEBELIVM contubernalem habuit, amicitiam vero DANNHAVERI, SCHMIDII, SCHALLERI, BOECLERI ambivit & obtinuit, ac D. FAVSTIO præterea comite & familiari sæpe frui potuit. Inde in Galliam excurrit, atque Lotharingiam & universam quoque perlustravit Alsatiam, sed Genevæ potissimum ob famam IOANNIS de la BADIE & Basileæ ob BVXTORFII VVETSTEINIIque eruditionem per octo fere menses substitit. Basilea Francofurtum se contulit, & in itinere Brisacum, Tubingam, Durlacum, VVormatiam, Spiram, Heidelbergam lustravit. Sub nundinas vero autumnales Anno MDCLV Lipsiam reflexo cursu petiit, inque urbe isthac patria studia sua docendo pariter ac discendo altius in dies singulos provehere annisus est. Anno MDCLXII, cum in Lipsiensi ministerio vacuefactum resarciendum veniret sacrum officium, una cum LOEFLERO potestatem, Concionem *δοκιμαστικὴν* habendi, obtinuit. Sed cum Amici hujus sui integerrimi, qui ultra decennium Concionatoris Sabbathici munere jamjam defunctus fuerat, promotionem dudum promeritam se nequaquam impedire velle testaretur, modestia hæc ipsius Senatui Lipsiensi non parum placuit, & ut in LOEFLERI, Diacônatus munus indepti, locum Sabbathicus Concionator constitueretur, effecit, quam quidem spartam ad annum usque MDCLXVI pro virili ornare studuit. Sed Parenti ipsius cum plurima in aulis Principum peragenda negotia incumberent, Filii hujus sui dexteritate hic usus, illuc eundem

crebrius ablegandum censuit. Factum inde est, ut præcipuis in Aula Serenissimi Electoris IOANNIS GEORGII I Ministris, & Supremo maxime Mareschallo, TAVBIO, itemque DIETERICO a VVERTHERN, Consiliario intimo, innotuerit, eorumque in susceptis subinde itineribus comes allectus fuerit, prout & Anno MDCLII a D. VVELLERO Pragæ proficiscente humaniter & benevole in consortium amicum susceptus est. Serenissima Princeps Altenburgensis gratia ipsum singulari prosequabatur, & examini Principum suorum plus vice simplici eum interesse iussit, quin & loco Superintendentis Generalis in ipsis Comitibus provincialibus Concionem publicam Anno MDCLXI Dominica XXIV post Trinitatis habendam ipsi demandavit, qua finita stipulatam hæc ab eo promissionem postulavit, quod, sicubi ita forte ferret occasio, in ditionibus ipsius functionem aliquam Ecclesiasticam haud detrectare vellet. Patebat ipsi non minus Aula Vinariensis, jamque in eo totus erat, ut cum Serenissimo Duce BERNHARDO iter longinquius ingrederetur, sed tum quidem Parentis ipsius ad alia eum destinantis voluntas obstitit. Sed & in acidulis Argentoratensibus Marchioni Byruthino innotuit, qui sub Nativitatis Christi festum Anno MDCLXIV ad Concionem sacram ipsum invitavit, largissimeque dotatum & exoptatissimis stipatum promissionibus domum remisit. Verum Dresdæ potius ex divino nutu, quem pasceret, invenit gregem. Lipsiæ enim cum per aliquot annos conciones habuisset Sabbathicas, & annum interea ætatis quintum supra trigesimum jam attigisset, noluit Diaconatum, qui post IEREMIÆ FABRI obitum Dresdæ ipsi offerebatur, respuere, quanquam vocationem insinuatam Anno MDCLXIX haud absque lacrymis receperit, minime obscurum in præsagium, quod in sacro isthoc officio fata prospera lætaque admodum pauca esset experturus. A Diaconi autem inferioris provincie die IV Aprilis, die Viridium An. MDCLXIX Concione auspicatoria ornari cœpta, per gradus diversos ad Archidiaconatum usque, quem Anno MDCXC obtinuit, ascendit. Ad rem domesticam eo felicius administrandam consortem sibi

sibi elegit virginem tum virtutibus florentissimam, AN-
 NAM MARIAM, D. CHRISTOPHORI BVLÆI, Consi-
 liarii Ecclesiastici Electoralis Saxonici Senioris, Pastorisque
 & Superintendentis Dresdensis Filiam, quam Anno
 MDCLXVII die XXIII Septembr. præcipuis Consiliariis
 Aulæque ministris, Proceribusque aliis præsentibus, secum
 copulari fecit, initumque cum eadem conjugium sat prolifi-
 cum expertus est, quandoquidem e suavissima uxore qua-
 tuor filios, CHRISTOPHORVM GOTTLOB, ERNE-
 STVM GOTTLOB, CHRISTOPHORVM FRIDERI-
 CVM & PAVLVM GABRIELEM, filias vero quinque,
 IOHANNAM MARGARETHAM, ANNAM, CHRI-
 STIANAM MARIAM, CHRISTIANAM ELEONO-
 RAM, ac denique HENRIETTAM ROSINAM suscepit.
 Equibus tamen singulis nonnisi duæ filiæ posteriores peren-
 narunt, inque Patris funere præsto adfuerunt. Equidem
 filiam natu maximam feliciter Anno MDCLXXXIX mense
 Aprili desponsavit CHRISTIANO HOFKVNZIO, S. S.
 Theol. D. Pastori & Superintendenti Torgaviensi, sed fe-
 licitatem istam parum constantem expertus est. Mortem
 enim Matris, Conjugis Nostri desideratissimæ, Anno
 MDCLXXXVII die VI Novembris in viduorum eum mole-
 stissimorum classem referentem, obitus charissimæ filiæ die
 XXVII Februarii Anno MDCXC excepit, posteaquam
 eadem in domo paterna partu difficillimo filiolum mor-
 tuam enixa fuerat. Viduus ergo factus & liberis insuper
 plerisque privatus in solitudine DEO cum lacrymis die no-
 cteque servivit, & ante istud tempus non minus atque post
 officio suo satagere modis omnibus annisus est, unum id
 impense sæpius dolens, quod ob creberrimos podagræ, qua
 laborabat, insultus diligentiam approbare suis auditoribus
 maiorem haud potuerit, & Collegis quoque suis, ut fieri
 assolet, negotia creare cumulatione necesse per sæpe ha-
 buerit, quanquam viribus ut plurimum nondum satis repa-
 ratis atque confirmatis ad pristinos labores quantocius
 semper redierit. Sed iidem illi conatus, ut Podagræ dolo-
 res tanto frequentius redirent, effecerunt, quibus demum

plane confectus viribusque omnibus privatus fuit. Superiori anno MDCXCIII die Decembris prima, in quam dies Mercurii Dominicam primam Adventus antevertens incidebat, methodum suam annuam, juxta quam *Viatores Christianum* ad singulas Epistolas Dominicales proposuerat, Concione finali obsignavit, & impofterum *Cæli Civem* se in singulis concionibus propositurum fuerat pollicitus. At vero dum his inhæreret meditationibus, in civem ipsum cæli divina præparare pronœa voluit. Ex illo namque tempore non consueti modo dolores arthritici denuo ipsum invasere, sed & gravedo accessit & catarrhus suffocativus insecutus est. Universa proin ac singula mortem imminentem intimare cum viderentur, hanc minime exhorruit, solatibus præsertim Collegarum ad ipsum crebro invisentium sermonibus haud parum erectus, & sacra quoque Eucharistia, qua Feria Nativitatis CHRISTI prima maxima cum devotione usus est, in fide multum confirmatus. Filiabus binis virginibus e reliquo liberorum cœtu unice superstitionibus paternam impertivit benedictionem, & ipse benedictione Sacerdotali a Confessionario, M. IO. HENRICO KVHNIO, munitus die 11 Januarii, post horam tertiam antelucanam, placide expiravit, cum annum ageret ætatis LXIV.

In Concione funebri, quam in ipsum habuit M. IO. HENRICVS KVHNIVS, Diaconus ad D. Crucis, ex Ps. CXIIX, 21. & CXIX, 71 proposuit Orator disertissimus: Den nach Pauli Exempel wohlgearteten Prediger. Gratiâs Exequiatoribus dixit M. IO. GEORGIUS HAHNIVS, Diaconus itidem Crucianus,

* * *

IN EIVS OBITVM:

Copia librorum BOSIO satis ampla relicta est,

Cum vita metam contigit ille sua.

Verum heu librorum non est minus ampla supellex,

Quos tumuli secum furva sub antra rapit.

Nam

*Nam diffusa libros quos Bibliotheca tenebat,
Omnes ingenio clauferat ille suo.*

Viventis Bibliothecæ jacturam in Viri pl.
Reverendi obitu dolens scrib.

L. THOMAS ITTIGIVS,
Ecclesiæ Nicolaitanæ, quæ Lipsiæ
est, Archi-Diaconus.

ALIVD:

*Occubuit BOSIVS. BOSIVS, quem doctior Orbis
Delicias inter scivit habere suas.*

*Proh dolor! ingeminat; quam vasta scientia in Illo
Pallet, qui vixit hic Bibliotheca fuit.*

Desine docta queri turba, & curatius Illum,

Qui damna incussit, suspice, queso, VIRVM.

*Non obit, ast abit ex hoc Orbe in Numinis Urbem,
In qua cœlicolum doctior Orbis agit.*

*Hic videt, hic stupet, hic audit mens vasta, capitque
Quæ non mortalis mens capere ulla potest.*

Honoribus supr. meritissimi Viri
scribebat Lipsiæ

GOTTLOB FRIDERICVS SELIGMANN,
S. Theol. Lic. ad D. Thom. Archidiac. & Min.
P. P. h. t. Præpos.

SCRIPTA:

*Leichen-Abdankungen/ mit Bewilligung des Autoris anß
öffentliche Tages-Licht gegeben von M. Christian An-
dreas Vinholden. Dresden 1680. in 8.*

*Bosischer Leichen-Abdankungen anderer Theil/ von dem
Autore selbst corrigiret und übersehen. Dresden 1690.
in 8.*

*E Concionibus ejus funebribus, quarum plures habuit, se-
quentes speciminis in vicem nominamus:*

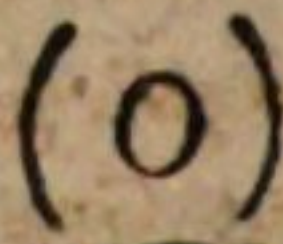
Eines gläubigen Timothei beste Herzens: Schrift / ex
2. Tim. II, 8. in funere Herrn Timothei Johannis / Fac-
tors in der Churfürstl. Sächs. Hof-Buchdruckeren zu
Dresden / Anno 1674 gehalten.

Christlicher Jugend-Reiser zeitliche doch glückliche Ver-
setzung aus (1) der Unruhe in die Ruhe / (2) der Un-
vollkommenheit in die Vollkommenheit / (3) der Un-
sicherheit in die Sicherheit / ex Sap. IV, 8. 9. 10. in fune-
re Herrn Johann Thomä Reisigs / J. U. Cand. Churf.
Durchl. zu Sachsen geheimen und Cammer-Registra-
toris, wie auch Ober-Bau-Amts-Consulentens. An-
no 1680.

Der rechten Friedreichen reicher Friede / ex Ps. XCI, 14. 15.
16. in funere Herrn Friedrich Landsbergers / fürnehmen
Bürgers und Handelsmanns zu Dresden. 1682.

Das selige Muß / oder die nußbare Nothwendigkeit der
Unsechtung / ex Tob. XII, 13. in funere Frauen Barbara
Elisabeth / Herrn Michael Findefelders / Chur- und
Fürstlichen Sächsischen Steuer-Secretarii Eheliebsten.
Anno 1687.

Hiobs fröliche Grabe: Gedanken ex Hiob XIX, 25. 26. it.
Cap. III, 21. 22. und Cap. V, 26. in funere Frauen Ma-
ria / Friedrich Landsbergs / Bürgers und Handels-
manns in Dresden / hinterlassenen Wittben. An. 1689.



XLII.

MEMORIAM

THEOLOGIVERE CHRISTIANI

In

Magnifico, Maxime Reverendo, Amplissimoque

V I R O

DOMINO CHRISTIANO

KORTHOLT,

D. Theologo Consummatissimo

Inclutæ Academiae

CHRISTIAN-ALBERTINÆ,

Profess. P. Prim. Celeberr. Sereniss. Ducis Cimbriæ

Procancellario ibid. Gravissimo & sub vitæ finem Aca-
demiae Pro-Rectori Magnifico,

*Ante annos, quos vivere dignus erat, magno honorum
omnium mœrore, Ecclesiae suisque An. Christi MDCXCIV
Mense Aprilis erepto,*

In solenni lugentium Panegyri delineavit

Soceri optimi Gener mœstissimus

M. IOACHIMVS LINDEMANN,

P. P. & Archi-D.

I. N. I.

AVDITORES O. O. HONORATISSIMI.

A *Ternitati quisquis pingit, ut Zeuxes ille, inter
celebratissimos Græciæ pictores non postre-
mus, fecisse perhibetur, paucas quidem lineas
multarum dierum spacio ducit, sed ad amuf-
sim artis præclare factas, imo tales, ut autorem & opus ab
oblivione vindicent. Æternitati quicumque scribit, næ il-
lum oportet profunda eruditione tinctum, & doctæ ma-
nui commissum calamum sic regere, ut non verba funde-
re, aut Rhetoricos colores quærere, sed veluti penicillo elabo-*

elaboratam, in immortalitatis fano suspensam tabulam, exarasse censeatur. Tales dicturo certatim obstrepunt cogitationes, quando inter spem metumque medius, in hac florentissima Panegyri, in animum induxi, pro rostris memoriæ vestræ commendare, *immortalis gloriæ Theologum*, qui se dudum æternitatis albo inscripsit, & nunquam peritura fama sui, imo & desiderio, totam pene Germaniam implevit. Quoties autem tanti Viri recordatio subit animum, toties lingua titubat, calamus hæret, & inundante lachrymarum flumine caligant oculi. Vix ac ne vix quidem inter singultus vocis & reciprocantis sanguinis æstum hæc verba proferre audeo: KORTHOLTVS vixit: Itane vixit? Illud *commune Germaniæ præsidium*, *cælestis Veritatis Oraculum*, *reconditæ eruditionis Sacrum*, *Antiquitatum Ecclesiasticarum promptuarium*, *Kiloniensis Academia Decus*? Vixit, inquam, & præter spem atque votum nostrum rebus mortalium eripitur. Nec vero *communis tantum luctus* me velut in consensum rapit, sed *domestica clades* vehementer pulsat, & tantum non humi affigit. Amisi SOCERVM vita mihi chariorem, a quo Spiritus meus pependit, quem filiali observantia colui, sane iterato, nec falso, Patre mihi orbatus esse videor. Quam optarem ut omnes periodi in columnas marmoreas, singula commata in aurata laquearia, quælibet voces in obeliscos, totaque oratio, divina quadam metamorphosi, in Mausoleum splendidissimum abiret, sic decorum, imo memoria tui dignum, *Venerande Socer*, extaret monumentum. Distinguerem, si per me liceret, subterraneæ, in qua recumbis, porticus, parietes, imo ipsa feralis tumbæ latera, phtengite lapide, adscriberemque literis uncialibus: POSTERI. VIRTUTEM. IMITANTOR. At vero tanta est ingenii mei paupertas & eruditionis penuria, ut ne quidem ad *Cenotaphium* affabre struendum sufficiat, nihil quoque in censu nostro, quo te exornem, nisi sola pietas reperitur. Nostis, Auditores, quanta nostro tempore, magnorum & KORTHOLTO similium Virorum paucitas sit atque penuria, ut cum singulis, qui moriuntur, ipsæ pro-

pemo-

pemodum literæ & studia efferri videantur. Tanto igitur magis cavendum puto, ne, quos ad exempla laudum & æternitatem nominis natura genuit, sine commendatione memorix nostræ elabantur. Magnos tamen non nisi a Magnis convenienter laudari posse, in confesso est. Incurrunt in oculos nostros Viri ætate & meritis graves, in solennitatibus funebribus non nisi a præstantissimis laudati. Sic IOHANNEM TOBIAM MAIOREM, *D. Iohannes Ernestus Gerhardus*, D. SALOM. GLASSIVM, *D. Michael VValtberus*, THEODOR. HACKSPANIVM, *Joh. VVeinmannus*, VVALTHERVM superius memoratum, *J. C. Gerhardus*, & ut digitum in propiora intendam tempora, B. MARTINVM GEIERVM, *D. Valent. Alberti*, D. SCHVPPIVM, *Petrus Lambecius*, POMARIVM *D. Abraham Hinckelmannus*, defunctos encomio honorarunt. Nec pejus meruerunt de SCALIGERO, *Baudius*, de CLVVERO *Heinsius*, de BRONCHORSTIO, *Cuneus*, ut alios præteream. Quibus pietate minime cedit Varniaca nostra, AVGVSTO VARENIØ, *Schantenius*, Consultiss. REDECKERO, *Seligmannus*, me audiente, iusta persolverunt. Tantistalibusque si me comparare auderem, in bonæ mentis exilio viverem. Commemorandum tamen suscepi KORTHOLTVM, Virum magnis in re literaria Heroibus annumerandum. Recreor inter hæc paululum, perpendens, non omnes quidem bene meritos a Lysippo fingi, sed cujuscunque demum encomio, ut ut rudiori scalpro, modo ad vivum expoliri. Prævit mihi quondam *Beatus Pater* meus admodum juvenis, cum Avo nostro THOMAE LINDEMANNO Antecessori in hac Alma, nec inglorio Jcto, Anno Christi 1632 in Academiæ hujus Rectoratu defuncto, publica oratione filialem testaretur observantiam, quæ pietas Patribus tunc temporis Academiæ nostræ non ingrata fuit. Tanto quoque lubentius in hoc stadio decurram, quanto certior sum, argumentum, de quo dicendum suscepi, imo memoriam ipsius B. Dn. D. KORTHOLTI, non ingratam, sed acceptissimam Vobis fore. Fallitur sane longe plurimum, qui

qui præclarorum Virorum funera sic spectat, ut, cum facto concedunt, illos quoque intermori credat. Sane rogo suo, citra apotheosin, superstites vel mortui profunt, docent, delectant, aliosque exemplo suo excitant, & quod magis est, viventibus mortui velut præeunt. Evolvite historias temporum, apud omnes moratiores gentes clarorum Virorum memorias magno in pretio habitas, & sanctissime cultas fuisse, facile deprehensuri estis. Si ad *Judeos* me conferam, luctus reperio publicos, annuos, serios, & quamvis a statuis ponendis alieniores essent, tamen monumentis & quidem Salvatoris tempore, depictis fornicibus ornatis suos honorare non supersederunt. Testis est *Menchius*: *propinquos non potuisse omittere luctum sine probro*; testis *Majmonides*: *in honorem Conjugis etiam Socerum lugendum*. Et quid aliud subterranea, a Davide Regia magnificentia extructa, porticus erat, quam *Mausoleum Regum Judeæ*? *Aegyptios* si adire lubeat, illi, ut memorias defunctorum conservarent, ipsa quoque corpora singulari arte a putredine vindicarunt, & veluti animæ immortalis domicilium, non neglexerunt. Nec tam averso a nobis sole habitant *Æthiopes*, ut non ex suffragio *Diodori Siculi*, de mortuos, cippis vitreis inclusos, pene in contubernium viventium adsciverint, longam antecessorum seriem, in mappalibus suis contemplaturi. Si vero ad *Græcos* historiæ devolvatur ordo, ingens ibidem *signorum, tabularum, statuarum* copia, non alium in finem, quam ut res gestæ & viri meritis insignes, *in porticibus, areis, templis, hyppedromis* omnium oculos incurrerent, omnium animos excitarent. Et quid dicam de *Romanorum Martio Campo*, de *Capitolio*, & ingenti ibidem statuarum populo? pro me loquatur arbiter ille dicendi *J. Lipsius*, qui uberrimam segetem antiquitatum & *Romanæ magnitudinis* reliquit. Accedit, quod, postquam divina bonitate Gentilismi discussæ sunt tenebræ, Cœtus piorum Memorias Martyrum & Doctorum Ecclesiæ sancte habuerint. Magna siquidem Ecclesiæ lumina post fata beata publico encomio celebrata & condecorata esse reperimus. Certe nec *Basilius*, nec *Augustinus*, aut *Gregorius Nazian-*

Nazianzenus, vel *Martinus*, (fileo innumeros,) hoc munere caruisse perhibentur. Quid dicam de *Hieronymo*, cujus *Epitaphia* juvenes, fœminas, viros decorarunt. Nec *Melanchthon* sibi defuit, cum, teste *Seckendorffio*, incomparabilem Heroem *Martinum Lutherum*, pro meritis, mortuum extolleret. Quare hodie quoque ad nos pertinere arbitramur, & multum interesse publice ad exempla morum, scire, qualis quisque in Vita fuerit. Cum quoque mors sub exitum hujus scenæ supremus quasi actus sit, illam quoque, si constans & beata est, post peractam hanc fabulam, plausus & gratulatio quædam excipere debet. Huc quoque collimat nostra oratiuncula, si vera aliquantum a scopo aberrarit, ignoscite *Patres*, nam & dolor me transversum agit, & provinciam viribus majorem inire mihi videor. Spirant tamen oculi favorem, ora pollicentur silentium, attentionem promittunt aures. Expectate igitur a me *Vitam KORTHOLTI*, id est, *KORTHOLTVM Theologum vere CHRISTIANVM*. Qui dum vixit profuit. Tu quoque Nobilissima *Juventutis Academica corona*, ad tanti viri imaginem attende, &, si quid umbræ reppereris, si quid incomiti, illud dolori justo, illud nostræ in dicendo infantia tribuas, sic & dicentem sublevabis, & ad eandem virtutem pacato animo te satubriter compones. Scilicet:

Est aliquid prodire tenus, si non datur ultra.

Solent, qui anxie materiam laudis undique conquirunt, defuncto ex splendore patriæ non mediocre decus conciliare. Perinde, ac si multum interesset, quam terram primus calces, quemve aërem haurias, aut sub quo climate, pertæsa oneris sui natura, te materno eductum ergastulo, in dias luminis auras protrudat. Ego vero illorum formam præfero, qui patriæ nomen conciliant, ut *Ulysses Ithacæ*, non vero splendore alieno superbiunt. Multum delector *Seneca* verbis: Cum hac persuasione vivendum est; non sum uni angulo natus, patria mea totus mundus est. In ultimas expellaris terras licebit, quolibet barbarie angulo colloceris, hospitalis illa qualiscunque sedes erit. Et quid quæso dices, num mens nostra in terris patriam habet,

bet, cur de corporis folle discruciaris? *Magna & generosa res est humanus animus, nullos sibi poni, nisi cum DEO communes, terminos patitur.* Humilem non accipit Patriam, Ephesum aut Alexandriam, aut si quod est etiamnum frequens incolis, latius tectis, solum: illi patria est, quodcunque superne omnia circuitu suo, universa cingit. Certe *Hesiodus Ascrum, Aristoteles Stagyrum, Cicero Arpinum, Cato Tusculum, Philippus Melanchthon Brettum, Taubmannus VVonfesium, Reuchlinus Pfortzheimium, KORTHOLTVS* vero *Bergum* nobilitarunt. Plus illis patria debet, quam isti Patriæ. Illa recens natos hospitio excepit, isti natale solum innumeris doctrinæ radiis illustrant, & pro esca nutrientibus splendorem conciliarunt. *Femera* sive *Femaria* aut *Fimeria*, ut aliis placet, insula est maris Balthici in littorali Holsatia, & confinio Vagriæ, a qua illam aliquot stadiorum fretum dirimit. Terra hac Gleba sic satis ubere, & fertilitate frugum commendanda, nec ignota ex Holsatia in Daniam tendentibus, & navigiis frequens. Oppidum habet, quod *Bergum* dicunt seu *Burgum*, in isto B. Noster KORTHOLTVS Anno huius Seculi XXXIII, V. Januarii, hora VII antemeridiana vitalem Spiritum primum hauserat. PATRE fatus VIRO Integerrimo & Spectatissimo, CHRISTIANO KORTHOLTO, Cive Mercatore & Quatuor-Viro ibidem laudatissimo. MATRE genitus DOROTHEA PECHLINIA, ex illa nobili PECHLINORVM familia, quæ multos & præstantes Viros, *VVestphaliae, Hollandia, Cimbria* dedit. Ut omnia silentio involvam, multorum instar est NICOLAVS PECHLINVS, Archiater & Consiliarius PRINCIPIS *Cimbriae*, quem si omnium elegantiarum & literarum Virum dixeris, quod res est, dicis. His Parentibus Orbis debet grande cœli depositum, quod candido die & felicissimo facto ecclesiæ suæ Deus donavit. Quin imo ceu concha margaritifera, quæ intra sinum insignis venustatis gemmam complectitur, hac prole superbit, sic Parentes jure de filio suo gloriari poterant. Orator quidam celeberrimus, postquam merita Regis Philippi pluribus verbis deprædicasset,

unum

unum subjunxit : *Hoc dixisse sufficiat , Filium Te habuisse Alexandrum.* Hoc de vobis, felix par Conjugum, dicere sufficiat : *Filium habuistis KORTHOLTVM.* Sed vero nequaquam mittamus e memoria nostra tempus, quod suis sese omnibus memorandum fecit. Seculum elapsum erat, cum divinum illud orthodoxæ Ecclesiæ *Symbolum, Augustana Confessio*, in Comitibus orbi exponeretur. Successerat post finitum *reformationis seculum, illud, quod dicitur vastata Germania*, videbatur in agone constituta veritas, militum rabiei tantum non succubitum. En tibi Dei pro ecclesia curam, ille militem, quid dico? *antesignanum*, Ecclesiæ suæ in KORTHOLTO dedit, qui strenuus Librorum Symbolicorum promachus post tot triumphos de ejusdem hostibus partos, ut signiferum decet, veritati immortuos, quam vivus tenuit, stationem hanc moriens texit. Lætum omnino auspiciatunquē nautis, si inter minas & fremitus undarum, *Pollucis* *sydere* viso, meliora sperare queant. Turbatissimum tempus fuit, quo beatus Noster natus, sed jamjam vincentibus calamitatibus Ecclesiæ occultum parabatur subsidium. Recurrat apud vos memoria *secundi quadrantis* *hujus seculi*, quam tum omnia bello ardebant, quam periclitabatur Protestantium causa! Tenebat quippe Imperiū Romani Fasces Ferdinandus II, qui a Confessoribus Religionis purioris Evangelicæ animo valde abhorrens, post devictum *Fridericum Palatinum*, Bohemiæ Regem, quem proscriptum postea per *Tillium* ditione sua exiit, translato in Bavarum Electoratu, *Ungariæ* regno a *Bertheleemo* vendicato, demum *Christiano*, Daniæ Rege, ad pacem *Lubeca* sancientiam permoto, victrices aquilas longe lateque extendebat. Gemitabat Germania, & inprimis *Mecklenburgum*, cum vicina Pomerania, sub onere iniquo *VValensteinii*, si non vis vel tyrannis fuit. Aberant a laribus & ditionibus suis PRINCIPES nostri Serenissimi, IOHANNES ALBERTVS & ADOIPHVS FRIDERICVS, atrocissimis malis opportune cedentes. Et ut actum scires cum causa Religionis nostræ, *Cæsar publica sanctione* prescribebat: ut bona omnia Ecclesiastica, quæ juxta *transactionem Passa-*
O o *viensem*

Siensem a Protestantibus occupata erant, redderentur. Sic
 nervis præcis, sumtu nempe ad res gerendas necessario,
 omnia putabantur apud nos ruitura. Consulere quidem
 rebus suis volebant *Protestantes*, Lipsiæ inito fœdere, sed
 hæc, utut salubriter cogitata, omni consilio potentior for-
 tuna prævertisset, nisi immortalis gloriæ Heros, GVSTA-
 VVS ADOLPHVS, *Sueciæ Rex*, sibi parari per aliorum la-
 tera insidias sentiens, suppetias laboranti Germaniæ & Reli-
 gioni eo tempore tulisset. Qui tamen non ita multo post,
 in prælio prope Lüzam, sive aperto Marte, vel fraude in-
 teremtus, hostibus, quos Victor attriverat, respirandi spa-
 tium dedit. Ignoscite *Manes Magnorum Virorum*, non
 sum ex invidorum numero, qui mortuorum busta violant,
 hoc tamen asseverare sustineo, quantum sol sideribus, divi-
 na humanis, cœlum terræ præstat, tantum præ vulgo erudi-
 torum sibi laudis vendicat, *Academia Kiloniensis quondam*
Procancellarius KORTHOLTVS. Ex lacte immortalem
Triptoleum fuisse, poetæ perhibent, *Herculem* vero per
 mille labores exuviis spoliisque ornatum, sua quasi industria
 cœlum petivisse. Si vulgus judicet, beatissimi erunt, vel
 ut cum *Petronio* loquar, beatuli, qui amplissimis patrimo-
 niis innutriti, auream, si Diis placet, ad immortalitatem viam
 affectant. Ego vero præferrem, quotquot plusquam Her-
 culeam industria, spretis victisque omnibus difficultatibus,
 laboribus suis velut gradibus ad summa enituntur. Initia-
 tus Christianorum Sacris per Lavacrum illud *παλιγγενεσίας*,
 nec frustra CHRISTIANVS dictus, KORTHOLTVS, pueri-
 tiam sub parentum optimorum cura inter lares non infeli-
 citer peregit, publica simul præceptorum istius loci indu-
 striâ pietatis monitis, &, quæ in ætatem illam cadere pos-
 sunt, studiis, fideliter imbutus. Annum agens sextum de-
 cimum, ne immaturo volatu studia sua præcipitasse credas,
 Scholam Cathedralē Slesvicensem adiit, & ut in juvenili æta-
 te Christianum arbitreris, præceptorum tunc temporis suo-
 rum, *Christophori & Henrici Kölerorum*, gratam in cur-
 riculo vitæ memoriam reliquit. Usus quoque consiliis
Theodori Nitsmanni, Pastoris & Scholarchæ Slesvicensis,
 indies

indies majora studiorum incrementa cepit. Anno 1650 juvenem hospitio excepit *Sedinum*, Gymnasio & viris in illo docentibus valde splendidum. Quis ignorat Doctores celeberrimos, IOHANNEM MICRÆLIVM, IACOBVM FABRICIVM, & IOACHIMVM cognominem, & cur non memorem SCHÆVIVM, MVLLERVm, PRÆTORIVM, & FROMMIVM Professores, quorum tamen postremus cum succedente tempore in religione Vertumno mutabilior esset, beato a KORTHOLTO Anno 1672 peculiari scripto castigatus fuit, cui titulum fecit: *Anti-Frommius*. Quærat quis cum *Nicostrato*: quid tantum miraris in hac Helena? quid extollis juvenem? Regererem, certe, nisi noctuæ oculos habes, mirare illum, in quem tot viri eximii singuli sua bona contulerunt, quique vere *Christianum sese, præceptoribus obediendo, non una sic exhibuit*. Spectabat ad maturitatem KORTHOLTI ingenium, dedit futuræ mesfis non inania spicilegia *Disputationes de Veritate & Taciturnitate* sub PRÆTORIO, de *Philosophia in Theologia usu* sub MICRÆLIO. Nec frivolum hac ratione augurium indolis suæ ostendit, per hæc & similia exercitia, induratus quodammodo, & futuræ palæstræ præparatus, quemadmodum Achillem inviolabili styge tinctum fuisse perhibebant poëtæ. Devenio nunc ad ætatem illam *Magni Viri*, quæ alias valde lubrica est, & multis periculosa, Academicam puto, quam Noster, *Gregorio Nazianzeno* simillimus, laudatissime transiit. Adiit Academiam hanc *Varno Balthicam* splendentem tunc illustribus nominibus, & coruscantem suo DORSCHEO, SCHVKMANNO, MAVRITIO, QVISTORPIO, Philosophiæ vero sphaeram ornantibus lucidissimis ingeniis, VARENIO, COBABO, GOSMANNO, BODOCKIO, LAVRENBORGIO, TSCHERNINGIO, TADDELIO, ARNDIO, & CORFINIO. Ah! dulcis patria, quam hæreo ad memoriam tantorum nominum, quantum temporis tractu amisisti? Certe non uno nomine viduas es, utinam illi omnes mutatis personis aut redonentur aut reviviscant! Quid interim KORTHOLTUS Noster, *Stu-*

diosus vere *Christianus*? Præceptores venerabatur, studiis invigilabat, Deo hominibusque probatus, sub *Gosmanno* & *Vorstio* editis speciminibus inclarescens, talem se gessit, qualem omnis Academica juvenus, nata Soli, non umbræ, imitetur. Inter hæc, extincto parente, in patriam concedit, Matrem salutaturus, a Musis tamen Rostochiensibus avel-
 li se haud passus, Anno 1654 in commercium earundem rediit, admissusque ad amicitiam DORSCHER atque MAV-
 RITII, cum sub utroque se publice probasset, *laurum* quoque Philosophicam a TSCHERNINGIO collatam pro-
 pria industria meruit. Fallitur qui strophas & obliquas artes cum fucatis blanditiis ad conciliandos animos patro-
 norum valere autumat. Multo plus virtus & candor pos-
 sunt, qui cum primis aliorum animos aut flectit aut expu-
 gnat. Nactus noster virtutis suæ Patronum DAVIDEM
 GLOXINIVM, Jctum famigeratissimum, Ephorum *Schab-*
belliani stipendii gravissimum, liberalius post hæc studiis
 suis succurrere & aliorum quoque volare potuit. Sic
 adjuti a sole vapores ascendunt, sic navigia inuncta vo-
 lant, non natant, sic dotata stipendiis ingenia citius emer-
 gunt. Credite mihi, fallor, nisi favores impertiunt inge-
 nium, & ubi vellus aureum emicat, Argonautæ quoque
 ordine movent remos. CHRISTIANVS tamen ite-
 rum hac quoque in parte KORTHOLTVS, non aliis re-
 bus, nisi studiis, impendit, quidquid benevolentia Ever-
 getarum suggerebat. *Fenam* ubi adiit, celebre illud hu-
 manarum divinarumque Scientiarum sacrarium, Theolo-
 gos magni nominis MVSÆVM, CHEMNITIVM, GER-
 HARDVM, NIEMANNVM non salutavit tantum e limi-
 ne, vel insalutatos reliquit, ut hodie multorum ferunt
 mores, sed insistens illorum vestigiis, & recte monentes
 velut Mystagogas secutus, iis non invitis in Sapientiæ pe-
 netralia intromissus fuit. Non tamen, posthabitis Philo-
 sophicis, ad superius hæmisphærium audaci conatu evo-
 lavit, sed Professorum Philosophiæ favorem ambiit & me-
 ruit. Florebant sub id tempus HORSTIVS, FRISCH-
 MVTHIVS, VVEIGELIVS, ZEISOLDVS, POSNERVS,
 BECH-

BECHMANNVS, BOSIVS, hos omnes ita demeruit noster, ut post edita luculenta specimina ordini Amplissimo sub titulo Adjuncti Facultatis adscriberetur. Hac dignitate auctus Anno 1657, quicquid *Oriens* colit, quicquid *Gracia* docuit, quicquid *Latium* expolit, *Germania* tot ingeniorum nutricula magnificat, confluenti nobilissimæ Studiosorum coronæ exhibuit. Quo nomine adeo placuit Academiæ istius Patribus, ut Theologica quoque concederent explananda. Hic iterum Kortholtus vere *Christianus* acumen suum non inutilibus consumpsit, religionem puriorem defendit, adversarios confudit, nec suæ, sed divinæ gloriæ limites proferre studuit. Prodeant immortalia monumenta, disputantis *de libero arbitrio, circulo Sophistico, Hostiis eucharisticis, animalitate hominis, Jubileo Ebraeorum, de Ecclesia, de persecutionibus, de Philosophia Barbarica, translatione Imperii Romani &c.* Neque illud filebo, cum, dicente *Heinsio* de *Magno Scaligero* ejusque fortuna, *Heroës non felicitius assurgant quandoque in cælum, quam per nebulonum humeros*; Beatus noster adversarium nactus impudentem *Apostatam, Timotheum Laubenbergerum*, illius petulantiam, quam libello, cui Titulus: *Lutheranismus carbone nigrior*, ostentabat alio, cui Titulus: *Papismus carbone quovis nigrior*, sic retudit, ut Beatus D. HVLSEMANNVS, cum quo contulerat, quicquid literis imprimi volebat, propria manu huic opusculo inscriberet: *Dignum patella operculum!* Interim, dum hæc geruntur, ob graves causas Jenæ valedicens Anno 1660 Lipsiam, inde & VVittebergam adiit, relicto post se eruditionis exactissimæ documento, ut *Christianum* decet *Theologum*, piissimum Mart. Lutherum a criminationibus insulsissimi apostatæ vindicans, Librum, cui rubrum: *Romanus Beelzebub*, edidit. Major jam erat KORTHOLTI fama, quam ut privatis posset contineri parietibus, præprimis, ubi Rostochii publicata *Apologia Romani Beelzebub*, etiam SERENISSIMIS nostris DVCIBVS salivam movere cœpit. Nihil enim illi deesse ferme videbatur, quam quoddam fortunæ pegma, quo conspicua forent divina animi

ejus dona. *Salve Heroum Sanguis, Princeps Serenissime Celsissime, CHRISTIANE LVDOVICE*, Gloriosæ nunc memoriæ, jam exente omnibus vitæ hujus calamitatibus, *salve DVX facundia, eruditione, & comitate vere Princeps!* Tua CELSITVDO KORTHOLTVM nostrum, imo tunc suum, deprædicando posteris favore amplexa fuit. Commiserat etenim KRAVTHOFIO, cancellario multis meritis insigni, ut illum explorandi causa cum *Eggesfeldio*, professione Pontificio, & non personato adversario, disputando committeret. Maçte animo Magne Princeps! tu quidem recte, perpendis, non ludicris velitationibus, sed justis certaminibus illum probandum, qui non aurium tenus aut titulo tenus, sed animo tenus academiam ornare seligitur. En tibi KORTHOLTVM vere CHRISTIANVM, quem ad reddendam fidei sui rationem, & revellendam seriis colloquiis Pontificiorum audaciam, occupatissimum reperimus. Parabatur nova pugna, sed verius nova palma. Siquidem in aula Suerinensi prostravit eruditis rationibus superciliosum & doctum pontificium ELLERNIZTKIVM, cui in literario conflictu extorsit victoriam. Elapso circiter anno, collo- eutorem nactus alium, nomine *le BVISSON*, iterum tro- pheum Veritati erexit. Non poterat amplius illud Ecclesiæ lumen sub modio vitæ privatæ conditum delitescere. Parabatur Viro supremus in *Theologia gradus*, quem An. 1662, habita prius solemnī *de Nestorianismo* disputatione, pro- motore D. IOH. QVISTORPIO, obtinuit. Hi laude ma- jores Viri progressus *Ampliss. Senaturn Rostochiens.* permo- verunt, ut *Græcarum Literarum Professionem* eidem benigne offerrent, sibi que munere publico devincirent. Hacten- nus KORTHOLTVS omnium consensu *vere Christianus*, nec contractum secutis temporibus matrimonium im- minuit, sed auxit hanc nominis famam. Sociatus quippe jugali vinculo Nobilissimæ tunc Virgini, ANNÆ KIR- CHOFIÆ. Anno 1664 *WVolsrathiana* quoque familiæ affi- nitatis vinculo annexus fuit. De cujus ergo nunc splen- dore nihil dicam, ut ab assentationis vitio me abhorrere, ostendam. Adeat, qui *WVolsrathiorum* gentem ignorat,

Impe-

Imperialem Viennam, legat Epitaphium *Episcopi Viennensis*, hujus Familiae *Abbatem*, *Episcopum*, *Principem* audiet. Si vero in Patriam nostram reflectet oculos, reperiet non obscuram hujus nominis gloriam, quod *Senior* Urbis nostrae *Consul* & hodie tuetur & ornat. Nunc vero sese oculis mentique ingerit imago *Theologi* vere *Christiani*, qualis ille, quantusve in educandis liberis, in pietate instillanda, in rebus secundis & adversis, in suorum funeribus, ubique Christianus, id est, Vir Deo dilectus & omni laude dignus. Vidit elocatas filias majores natu, ANNAM, quæ mihi, & AVGVSTAM CATHARINAM, quæ Viro Amplissimo, GEORGIO PASCHIO, P. P. Kiloniensi, maritali vinculo copulata fuit. Sic gaudio delibutus Nepotes expectabat, sed partim negavit, partim morte eripuit istos summus vitæ necisque arbiter. Recordor equidem, cum ante annum, & quod excurrit, dulcissimus filiulus meus, *Joachimus Christianus*, unica proles mascula, superstitæ tamen Anna Elisabetha, præcoci fato mihi eriperetur, quam paterne mecum indoluerit, quibus verbis mcerentem sublevaverit, ut ipso facto sese & Patris & Theologi nominibus dignissimum exhibuerit. Sed regredendum in viam, a qua me ferme domesticæ cladis memoria abripuit. Rostochium, in qua noster Professionis munus sustinebat, felix heu nimium felix! futurum videbatur, si illum sibi retinere vel cogitasset vel potuisset. Enascebatur sub id tempus nova Musarum sedes in vicina Holsatia, auspiciis *Serenissimi Celsissimique Principis ac Domini*, Domini CHRISTIANI ALBERTI, celebris Academiae Kiloniensis Nutritii clementissimi, quem ut *Herculem Musagetæ*, *Patriæ Præsidium*, *Literatorum Mæcenatem*, & ut verbo dicam, *Holsatiæ & generis humani Delicium*, omnes mecum uno ore prædicant, cujus magnificam munificentiam nullus Europæ angulus ignorat. Hanc exornare Universitatem, Viris in omni studiorum genere clarissimis, se & Principe dignum putabat. Allexit proinde favore suo atque invitatione honorifica Clementissimus Princeps ex nostra Varno-Balthica KORTHOLTVM, VVASMVTHVM,

MARCHIVM, VVATSONIVM, MORHOFIVM, hem
 quanta Nomina! quibus in hodiernum usque diem mul-
 tum debet Kilonium, quosque non nisi cum desiderio in-
 genti amissorum recolit. Liceat vera fateri, hunc diem
Kilonium natalem reputet Academia, quo tot tantosque
 Viros hospitio excepit. Advertite Auditores, *tunc Rostochio*
ingens mutatio incubuit, cum præcipuum in Lyceo no-
 stro nomen, KORTHOLTUS, amicissimis HEROIS CIM-
 BRICI persuasionibus, & liberali stipendio invitatus, di-
 scessit, Rostochioque valedixit! Vix peractis solennitati-
 bus novæ Academiae gloria se diffundebat, cum Noster, &
 hoc pacto *vere Christianus Theologus*, spartam a Principe
 concreditam mirifice ornare cœpit. Habita siquidem in
 Acroaterio istius loci *prima omnium disputatione*, de *illu-*
strioribus controversiis Didactico-Exegeticis, Pro-Cancellarii
 quoque partibus in solenni panegyri, nomine Principis,
 egregie functus fuit. Neque multo post *lumen illud Fa-*
cultatis Theologicæ, FRANCKIVM, quem DEVS Eccle-
 siæ suæ diutissime servet! illa ætate adhuc Professore
 Philosophum, summis in Theologia honoribus ornavit.
 Jamque adeo placere incipiebat *Benignissimo Principi* No-
 ster, ut perpetuum Pro-Cancellarii Academici munus gra-
 tiose eidem demandaret. Est quidem hoc proprium non-
 nullis, qui in literis & chartis educati ad splendores solito
 majores & aulae commercia evehuntur, atque in aliam quasi
 vitam transferuntur, ut, quemadmodum, qui ex fabro-
 rum officinis fumo & fuligine tecti veniunt, apud delica-
 tos gratiam amittant. Longe alia fuit Soceri nostri ratio,
 qui & Principi charus erat, &, quos vidit aut conspexit,
 statim demeruit. Et cur non plus simplici nomine dico
 KORTHOLTVM *charum fuisse* PRINCIPIBUS? Loqua-
 tur res ipsa! Anno 1669 Sereniss. Dux Mecklenb. gloriosæ
 memoriæ, CHRISTIANVS LVDOVICVS, de Professio-
 ne Theologiæ primaria, & loco in Consistorio Ducali Be-
 to conferendo, cogitare cœpit; nec multo post *præfectu-*
ram sacrorum in comitatu Oldenburgico oblatai idem
 declinavit modeste. Et quid movit ERNESTVM, piissi-
 mum

mum & inclytum *Principem Saxo - Gothanum*, ut sub id
 tempus *Consilarii Ecclesiastici* spartam eidem benevolentif-
 sime destinaret? sed ille, TRIBBECHOVIVM potius,
 quam se, commendatum voluit. Certatim deinde digni-
 tes magnas, majores, maximas offerebant *Sereniss. Duces*
 BRVNSVICO - LVNEBVRGENSES, *Consilarii* scilicet
Ecclesiastici munus & præfecturam Sacrorum, ccc verbi
 ministris præficiendo Anno 1673. En tibi *Theologum* vere
Christianum, utpote ab ambitione & honorum siti longe
 alienissimum! Quam torquet hodie multos inanis gloria,
 quam sibi plaudat quilibet & propriarum laudum avidus
 buccinator est? Maeste animo KORTHOLTE, legatur hoc
 encomium de Te posteris admirandum: *Tu solus intellexis-*
se videris, majus esse, honores mereri, quam ambire. Inter
 hæc Theologus celeberrimus PETRVS MVSÆVS fatis
 concesserat, cum tibi Professio primaria decerneretur, nec
 concessit *Celsissimus* CIMBRÆ PRINCEPS, ut tam cha-
 rum caput aliorum abiret, cui cæteroqui Rostochium,
 sentiens, quid amisisset, mortuo D. MTLERO, ad se
 pertracturo virum, dignitatibus Academicis atque Eccle-
 siasticis oblatis, iterum blandire cœperat. Neque tamen,
 quamvis tot declinatis splendidissimis provinciis, amare
 aut ad se allicere cessabant SOCERVVM nostrum viri
 summi & in dignitatum fastigiis collocati. Anno 1678 ite-
 rum *æternæ Gloriæ Princeps Sverinensis*, CHRISTIANVS
 LVDOVICVS, Superintenduram, ut vocant, seu *Parchi-*
mensensem seu *Mecklenburgensem*, si fata voluissent, non de-
 negasset. Pari gratia complectebatur nostrum *Heros literis &*
virtutibus ad miraculum usque excultus, Princeps GVSTAVVS
 ADOLPHVS, qui primum D. SIRICII, deinde locum
 AVGVSTI VARENI hoc successore ornari optasset.
 Hanc ille gratiam humiliter deprædicavit, ast constrictus
 amore Academiae patriæ, atque ex pietate in PRINCI-
 PEM CIMBRÆ incomparabilem, sibi quasi insolubilia
 vincla injecta esse sensit. Quid dicam de studio *Curia*
Dresdensis in Beatum nostrum, quæ magnis pollicitationi-
 bus movit quidem, sed non permovit, ut surrogari se con-

cederet IOH. MEISNERO, certissimus ABRAHAMI CALOVII, qui tunc gratia Electoris florebat, in Superintendentis Generalis munere aliquando Successor. Si nullo alio documento constaret, KORTHOLTVM fuisse *Theologum* vere *Christianum*, unico hoc vel contra livorem ipsum evinceretur documento, quod pietatem honoribus, fidem splendori, patriam peregrino aëri, &, ut verbo dicam, *DEVM & Principem suum clementissimum, omnibus blandientis fortunæ illectamentis unice prætulit.* Et ne quid ego videar liberalius laudasse, res ipsa loquatur. Non viles animæ aut plebejus favor cæco quodam affectu nostrum reliquis prætulit, sed cælo & cedro digna nomina HEROVM & PRINCIPVM, quantum in KORTHOLTO mirarentur, plus simplici vice ostenderunt. Nil dicam de MAGNO GABRIELE DE LA GARDIE, Sveciæ Cancellario, quanto favore illum complexus fuerit. Ad Te deveniendum est, Princeps omni laude major, *Serenissime RVDOLPHE AVGVSTE, quem Pium, Felicem, Victorem novimus, quem pietas & in Religionem amor super astra vehunt!* Conspiraveras quodammodo cum Fratre Tuo, *Sereniss. ANTONIO VLRICO*, ut *Beatissimum* nostrum intima admissione, imo mensa & colloquio subinde dignaremini. Nec subterfugisti crebras & propria manu exaratas epistolas ad illum mittere, quas etiamnum ut thesaurum pretiosissimum custodimus, & favorem Tuum indefessa memoria humiliter exosculamur. Venio nunc ad illos *labores*, quibus immortalitatem KORTHOLTVS consecutus fuit. Recensendi essent ingenii divini fœtus, libri, plus quam *adamantina diligentia* conscripti, per quos hodiernum *mortuus cum vivis loquitur.* Hæc omnia autem iis oculis, quibus Alexander Magnus Cæsaris imaginem adspexit, intueor, & vix mihi a lachrymis temperans, doleo: *Nihil in illa ætate a me memorabile factum, quæ ille orbem eruditione replevit, quin imo suum fecit.* Tantus quoque dicendi campus aperitur, ut novum stadium mihi iniisse videar, quod vix dabitur emetiri. Non repeto *Syllabum* *Scriptorum ejusdem* editorum, quem in calce typis
ex-

exsculptum adjiciam, LXXV five libros five tractatus conscripfit, quibus orbem hunc & Ecclesiam ditavit. Neque proletaria sunt aut levia, quæ lucem viderunt: commendant illa & meritis ornant *encomiis Nitichius in Ephemeridibus Gallicanis cum Beughemio*, nec silent tantum virum *Acta Eruditorum Lipsiensia*. Spectate ex ungue Leonem. Prodeat liber de *tribus impostoribus*, apud *Batabos* ob argumenti dignitatem recusatus; loquatur *Valerianus Confessor*, quem librum, eo quod irrefutabilem scirent Pontificii, in *indicem Librorum prohibitorum* reulerunt. *Historia quoque Ecclesiastica*, si vixisset, magno cum applausu & favore *Sereniss. Holsatiae PRINCIPIS* proditura erat, illo providente & provisuro, ut quælibet parochia scripto hoc tanquam subsidio præsentissimo instrueretur. *Epaminondas*, se reliquisse filiam, pugnam *Leuctricam*, moriens gloriabatur, sed *Beatus noster* potiore jure quot libros, tot immortalis famæ monumenta orbi reliquit: Qualis quantusve fuerit, literaria supellex & orba possessore *Bibliotheca*, in omni *Antiquitate Ecclesiastica* instructissima, docet, absentemque Doctorem ipsi plutei videntur ingemiscere, ipsæ paginæ justo pallidiores desiderare. *Pietas* suadet, ut vere *Christiani* hujus *Theologi* diligentiam ulterius deprædicem: quis credat in tanta curarum mole, sub tanto laborum onere, tot partus ingenii prodire potuisse, quorum numerum superius recensui. Superfunt tamen, adhuc & partim in manuscriptis, partim inter eruditos & in thesauro *Bibliothecæ* custodiuntur aurea scripta, quæ lucem nondum viderunt circiter xxx; enarrabo tantum, ut *Eruditis* salivam moveam, potiora. Extant *prælectiones in Königium, Dietericum, Bajerum, & Theses proprias, adunt Controversiæ cum Reformatis, Pontificiis, Socinianis, Remonstrantibus* expensæ, *Controversiæ* itidem *Biblicæ V. & N. T. Theologia Moralis, Casus conscientiæ, Pastor fidelis, Historia Ecclesiastica* desideratum opus, a Christo ad nostræ tempora. *Hæresiologia* secundum *LL. Theol. seriem, Historia Conciliorum, Historia Reformationis* usque ad nostram ætatem, *Prælectiones in Eusebium, Patrologiam Gerhardi,*

di, de *Ecclesia Nob-Antiqua*, seu collatio Ecclesiæ Protestantium cum Veteri illa, *torrentes Belialis* sive *de tentationibus gravissimis*. Non nomino hac vice, quicquid Philosophicorum operum calamo concepit aut alios docuit, saltem ut olim de *Origene*, sic ego de KORTHOLTO dixero: *quis potis est nostrum illa perlegere, quæ iste potuit scribere?* Illud vero accedat ad laudum Tuarum cumulum, *Vir Beate*, quod scriptis tuis multoties te vere Christianum exhibueris. Tibi debet Ecclesia tractatum *de edificanda pietate, præparatione ad beatam æternitatem, onere Sacerdotum*. Tibi debet *Holsatia*, quod catechizandi studium floreat, quod teneriorum animi hac ratione in fide firmati. Tibi acceptum fert *Holsatia*, quod in multis rectius edocta, consuetudinem, alios pro concione devovendi, & ob leves causas ignotum anathemate feriendi, abjecerit. Tibi aliquid debent singuli, namque tractatus ita temperare noras, ut illos opponeres vitiis & erroribus, vel palam aut occulte serpentibus. Quis miretur, quod hoc vere Christiano studio de Ecclesia bene merendi, tot tantosque amicos pararis atque Encomiastas? Audiat invidia & conticescat, audiat iners livor & obstupefeat. Te illustris SECKENDORFIVS Doctorem vocat maxime Venerandum, & de Ecclesia Christi egregie meritum, in historia Lutheranismi. Te salutat, Bellatorem adversus hostes Veritatis, præcipue Regnum Papæum felicissimum, Victorem invictissimum. Te MAIOR ille Naturæ Scrutator sagacissimus, vocat Theologum ob insignia in Ecclesiam Christi merita per universum orbem celebratissimum, imo Academiæ Kiloniensis Lumen & Columen appellare veritus non fuit. Quid dicam, quod Excellentiss. Vir Dn. D. MAIVS ab Antiquitatum Ecclesiasticarum cognitione, Maxime Reverendus D. SPENERVS vero a meritis in Christianismum maximis, commendant. Talis erat KORTHOLTUS, sed vah! ægre sese lingua expedit, talis fuit. Mandavimus jam terræ exhaustum laboribus corpusculum. In quo magnus ille literarum Princeps, animus, tanquam hospes in augusto domicilio & lare per LXI annos commoratus est: in quo tot præclara opera, tot divina monumenta, tot in æternum

æternum victura scripta edidit. Quod tamen palmarium est, in morte & extremis quoque statione sua stetit, & se *Theologum vere Christianum* exhibuit. Incidit autem, Deo permittente, superiore Mense Martio in febrim continuam, a qua etsi respirare post quatrimum videbatur, prostratæ tamen vires altius subesse malum tristi præfagio docebant. Scripsit tamen adhuc *quinque ante obitum diebus* epistolam familiarem, in qua nihil de humanitate, nihil de constantia remisit. Annotavi verba: *Equidem jam lecto velut carcere detineor, expectaturus, donec Domino Deo visum fuerit me ex illo educere.* Illud quoque brevi post factum, crescentibus enim morbi prodromis a *Venerabili Antistite* istius loci S. Synaxin accepit, & animo ad omnia imperterrito, testatus se certum esse de Divina gratia, addensque, *se in fidem, quam Augustana Confessio docet, unice incumbere & velut immori,* inter adstantium preces animam cælo reddidit & expiravit, Anni hujus M D C X C I V, 1 Aprilis. Dolor inde, quem mente concipio, tantus est, ut me prorsus faciat elinguem. Ubi tamen ad se redire mens cœpit, ingeminat:

Omnis cura casusve levamen

KORTHOLTVM *amissimus! Sic me, Pater optime, fessum*

Deseris, heu tantis nequicquam erepte periclis.

Numeret hanc diem inter nefastos *Kilonium*, numeret *Rostochium*. Illo *Pro-Rector* sceptris privatus est, illo, ut & nostra tangam vulnera, anno vertente SCHOMERVS noster, Spesque Decusque Rostochii, emigravit. Non tibi paro, KORTHOLTE, hos luctus, non tibi hæc parentalia destino, Nostri causa tua justa celebros, tu quidem triumphum agis, nos vero in mœrore contabescimus. Nec meam causam plango, Cives, sed multorum, imo omnium. Amisit PRINCEPS *Theologum*, ACADEMIA *Pro-Rectorem*, STVDIOSA *Juventus Doctorem* fidelissimum. Et KILONIVM quidem, quantum perdiderit, sentit, publicoque Programme *Vice-Prorecloris Magnifici* iustitium & publicum luctum indicit. Amisit ECCLESIA Virum incomparabilem, sed quid ego? SOCERVVM, *Fautorem, Patrem*, Eheu! KORTHOLTE, illam familiæ nostræ incubuisse tempesta-

tem,

tem, ut unicum momentum conjunctissimos divelleret? Quid nunciabo *Theologis* Germaniæ, quid FECHTIO nostro, qui te mortuum amat, quid *familia*, quid *amicis*? verba defunt rebus immensis. Quo me convertam, Auditores, unde in fatali hoc casu quæram solatium? *Filiosne* adeam, non degeneres Patre, illi dolore exanimati sedent. *Socrumne* Viduam salutabo? illa orbata Viro vitam in squalore traducit. *Domi* me abdam? *Uxoris* occursitant lachrymæ & ipsa *filiola nostra* Avi nomen frustra inclamat. In *publicum* prodibo? & ibi gemitus. *Aulamne Cimbricam* adibo? jurare ausim, inter heroica, quæ istic degunt, pectora lachrymas dari, quas desiderium demortui KORTHOLTI Illustrium animarum oculis excusserit. Quid igitur, restat, Auditores, quid restat? inquam, unicum illud, ut non oratorum more vobiscum agam, non ut lachrymas vestras eliciam, non ut dicendi finem faciam, sed ut abrum-
pam.

CHRISTIANE. KORTHOLTE. SALVE. ET. VALE.
SALVE. COELI. NOVVS. INCOLA. VALE. NOSTRIS.
EREPTVS. OCVLIS.

NOS. TE. EO. ORDINE. QVO. DEVS. VOLET.
SEQVEMVR.

PLVRES. TVI. SIMILES. OPTAMVS. SED. OPTA-
MVS. TANTVM.

CHRISTIANE. KORTHOLTE. VALE.
ADSPERGAM. TVMVLO. FLORES. LACHRYMIS.
MADIDOS.

TIBI. PRECATVS. PIETATE. FILIALI.
SPIRANTES. CROCOS. ET. IN. VRNA. PERPE-
TVVM. VER.

DIXI.

In effigiem KORTHOLTI:

Illæ KORTHOLTI spectatur imago tabellæ,

Artificis duxit quam studiosa manus.

Ingenii spectabis opes, tot perspice libros,

PICTOR, in his tabulis maximus ipse sui est.

Heic

*Heic mens secum habitat, toto spectanda Theatro,
Heic sapit, heic loquitur, bibit imago sui.*

G. D. MORHOFF, D.

SCRIPTA:

Tractatus de Origine & progressu Philosophiæ Barbaricæ,
Jenæ 1660. in 4.

Tractatus de persecutionibus Ecclesiæ primitivæ, veterum-
que Martyrum cruciatibus. Ibid. eod. in 8. *

* *Prodiit longe accuratior, & triplo auctior, Kilonii A. 1689.
in 4. Vid. Eph. VIII. Erud. Parm. An. 1690.*

Rohlschwarges Pabstthum / contra T. L. Apostatæ fohls-
schwarges Lutherthum. Ibid. eod. in 4.

Erörterung der streitigen Frage: Ob der Pabst das Rö-
mische Reich von den Griechen auf die Deutschen ge-
bracht habe? contra eundem. Ibid. eod. in 4.

Römischer Beelzebub / ejusdem auctoris horrendis in Lu-
therum maledictis oppositus. Leipzig 1660. in 4. *

* *Auctior post editus est Kilonii hic tractatus An. 1668.*

Vertheidigung des unterm Titul / Römischer Beelzebub /
herausgegebenen Tractätleins / contra T. L. Rostock
1661. in 4.

Bericht / warum der Auctor mit T. L. hinfüro in Schriff-
ten sich nicht weiter einzulassen entschlossen. Kopen-
hagen 1661. in 4.

Valerianus Confessor, hoc est, Solida demonstratio, quod
Ecclesia Romana hodierna non sit vera CHRISTI Eccle-
sia, deducta ex Valerii Magni, Capuccini, Apologia An-
ti-Jesuitica. Rostochii 1662. in 12. *

* *Opusculum illud auctius Kilonii in 4 est editum An-
no 1666.*

Tractatus de Calumniis Paganorum in veteres Christianos.
Rostochii 1663. in 4. *

* *Longe auctior publicatus est Kilonii Anno 1668 nobisque
plane habitu in tres Libros distinctus prodiit Kilonii
1698. in 4. Vid. Act. Erud. 1698. p. 420. Nov. Lit. Lub.
1698. p. 26. Papa*

Papa Schismaticus, oder/ Gründlicher Beweis/ daß nicht
 Mart. Luther und die Protestirende/ sondern der Rö-
 mische Pabst und dessen Anhang/ an der im vorigen
 Seculo entstandenen Kirchen-Trennung Schu'd haben.
 Rostock 1663. in 4. *

* *Recusus est Kilonii An. 1669.*

Historische Beschreibung der zehn grossen Verfolgungen
 der Christen in der ersten Kirchen. Rostock 1663. in 12.

Tractatus de Canone Scripturæ, Bellarmino, ejusque pro-
 pugnatoribus, Gretsero & Erbermanno, Jesuitis, op-
 positus. Ibid. 1665. in 4.

Tractatus de Religione Ethnica, Muhammedana, & Ju-
 daica. Kilonii 1665. in 4.

Tractatus de variis Scripturæ Sacræ editionibus. Ibid. 1668.
 in 4. *

* *Longe auctior vulgatus est Kilonii An. 1686. Vid. Mens.
 Jul. Novell. Reipubl. Lit. An. 1686.*

Pseudadelphia Heiniana, D. Johanni Heinio, Theologo Re-
 formato Marpurgensi, opposita. Kilonii 1669. in 4.

Auffmunterung zur Catechismus-Übung. Ibid. eod.
 in 12.

**Tractatus de Lectione Bibliorum in Linguis vulgo cog-
 nis.** Ibid. 1670 in 4. *

* *Revisus & auctus Commentario, de Sacris publicis idio-
 mate populari peragendis, Plæna recusatus est Anno 1692.
 (1693) Vid. Mens. Jul. & August. Eph. Erud. Belg. Anno
 1694.*

Papa Utopicus. Kilonii 1670. in 4.

Vorbereitung zur Ewigkeit. Franckfurt am Main 1671.
 in 12. *

* *Hoc Opusculum auctius & correctius editum Kilonii
 1679. Tertia vice prodiit ibidem per Sebast. Kortholtum,
 filium. 1701. in 8. Vid. Nov. Lit. Lub. 1702. p. 22.*

Schwere Bürde des Predig-Amtes. Franckf. 1671. in 12. *

* *Prodiit denuo hoc cum addito: Zu sonderbarem Nutz
 des Predig-Amtes von neuem zum Druck besiedert/
 mit einem Anhange zweyer Episteln S. Bernhards
 und*

und S. Augustini, wie auch einer Zuschrift und Vorrede Joachim Just Breithaupts. Halle 1703. in 8.

Tractatus de origine & natura Christianismi ex mente Gentilium. Kilonii 1672. in 4.

Anti-Frommius, oder / Gründliche Untersuchung derer Motiven / wodurch! L. Andreas Fromm / weiland Churfürstl. Brandenb. Consistorial-Rath / und Probst zu Cölln an der Spree zur Römisch-Catholischen Kirchen zu treten sich verleiten lassen. Franckfurt am Mann 1672 in 4.

Öffentlicher Gottes-Dienst der alten Christen / dem heutigen entgegen gestellet. Ibid. eod. in 12.

Apologia pro Valeriano Confessore, adversus Christianum Fabrum, Gallo-Sebusianum. Kilonii 1673. in 4.

Bericht von einem besessenen Knaben. Ibid. eod. in 12.

Femaria Desolata, oder / Historischer Bericht von der Zerstörung der Insel Femern / Anno. 1420 durch König Erichen zu Dennemarck &c. geschehen. Ibid. eod. in 12.

Commentarius in Epistolas Plinii & Trajani de Christianis primævis. Ibid. 1674. in 4.

Creutz- und Gedult-Spiegel / aus göttlicher Schrift und der Alten und Neuen Kirchen-Historie vorgestellet. Franckfurt am Mann 1674. in 12. *

* *Altera vice prædiit Plæna An. 1693. in 8.*

Commentarius in Justinum Martyrem, Athenagoram, Theophilum Antiochenum, Tatianum Assyrium. Kilonii 1675. in fol. *

* *Auctior editus est Lips. An. 1686.*

Treuherzige Warnung / für dem an einigen Orten eingerissenen ganz unchristlichen Kirchen-Glücke sich zu hüten. Kilonii 1676. in 4.

Wohlgemeinter Vorschlag / wie etwa die Sache anzugreifen stünde / da man dem in denen Evangelischen Kirchen bisher eingerissenen, ärgerlichen Leben und Wandel vermittest göttlicher Verleihung abzuheffen

fen mit Ernst resolviren wolte / sub nomine *Theophili Sinceri*. Francff. am Mann 1676. in 12.

Theologisches Bedencken von heimlichen Leich-Bestattungen. Kiel 1676. in 12.

Disquisitiones anti-Baronianæ. Ibid. 1677. in 4.

Thaumatographia, oder umständliche Relation / was zu Hamburg mit einem glühenden eisernen Ringe sich Wunderfames zugetragen. Kiel 1677. in 8. Hamb. 1698.

Theologische zu Beförderung der Gottseeligkeit angesehene Tractätlein. Kiel 1679. in 8. *

* *Hæc opuscula seorsim prodierunt quidem antea, sed non habet hac editione longe auctius, & in non paucis mutata, Anno nempe 1704. in 8.*

De Tribus Impostoribus Magnis, liber, Edoardo Herbert, Thomæ Hobbes, & Benedicto Spinosæ oppositus. Cui addita Appendix, qua Hieronymi Cardani & Edoardi Herberti de Animalitate Hominis opiniones Philosophice examinata. Kilonii 1680. in 8.

Send-Schreiben / worinn die verleumbderische Aufflage des Steph. Fequete / ob solte auf der Kielischen Universität die Polygamie öffentlich gebilliget und behauptet werden / gründlich abgeleinet und hintertrieben wird. Kiel 1682. in 4.

Weiblicher Tugend-Spiegel. Ibid. eod. in 8.

Guldene Glaubens-Kette. Ibid. 1683. in 8.

Beantwortung unterschiedlicher Fragen / ein in Hamburg vom leidigen Satan besessenes Mägdlein betreffend / nomine Collegii Theologici. Ibid. eod. in 12.

Tractatus de Vita & Moribus Christianis primævis per Gentilium malitiam affectis. Ibid. eod. in 4. *

* *vid. Mens. Jul. Act. Erud. Lips. An. 1684.*

Theses Theologicæ XX Disputationibus publicis in Universitate Kiloniensi propositæ. Kilonii 1684. in 4. *

* *Prodierunt & ventilata sunt altera vice 1686, ac rursus An. 1692.*

Tractatus de Processu disputandi Papistico. Cui subjun-

cta

Sta Dissertatio de Hostiis Eucharisticis, sive Placentulis orbiculatis, quibus in S. Synaxeos administratione utimur. Kilonii 1685. in 4. *

* Prodiit & An. 1686. Ibid. vid. Mens. April. Act. Erud. Lips. Anno 1687.

Christlicher Unterricht von dem so genannten Bestechen beendigter Personen / absonderlich der Zöllner und Licent-Einnehmer: Wie auch von anderm Unterschleiss / so bey der Rauffmannschafft / der Obrigkeit zum Nachtheil / vorgegeben pfleget. Plön 1690. in 8.

Christliche Erinnerung von dem Bann unbekandter Sünd-der. Kiel 1690. in 8.

Geyrungenener Communicant. Kiel 1690. in 8.

Trost-Schrift an Herrn D. Sim. Henr. Musæum, Juris P. P. wegen tödlichen Hintritts seiner Ehe-Liebsten. Ibid. eod. in 4.

Der im Garten zu Bethsemane geängstete und Blut-schwi-kende JEsus. Ibid. 1691 in 8.

Biblische Fest-Andacht / gesangsweise vorgestellt; samt et-lichen andern geistlichen Bet-Buß-Creuz-Trost-Danc-Lob-und Lehr-Liedern. Ibid. eod. in 8.

Miscellanea Academica. Ibid. 1692. in 4.

Pastor fidelis, sive de officio ministrorum Ecclesiae. *Opuscu-lum post beatum Auctoris obitum ex manuscripto editum.* Hamburgi 1696. in 12. *

* Vid. Mens. Jan. Act. Erud. Lips. An. 1696.

Historia Ecclesiastica Novi Testamenti, καὶ ἱστορίαν a Chri-sto nato usque ad seculum XVII, sistens statum Ecclesiae sub Imperatoribus, Schismata, Hæreses, Synodos ac Eccle-siæ Doctores. Editæ ex MSS. B. Auctoris. Lipsiæ 1697. in 4. *

* Vide Mens. Nov. & Dec. Eph. Erud. Berolin. Anno 1696. Mens. Sept. Act. Erud. Lips. & Tentzelii Colloq. menslr. Anno 1697. p. 445. Mens. Nov. & Dec. Eph. Erud. Belg Anno 1699. p. 476. & 492.

Disputationes: de Nestorianismo: Exercitatio in Histo-riam Judith: Exercitatio in præfationem Hieronymi in Judith: de Philippi, Arabis, Alexand. Mammææ, Plinii

Junioris, & Annæi Senecæ Christianismo : Apologia pro Valeriano Confessore, adversus Capuccinum Salisburgensem : Funus Ecclesiæ Romanæ in Clemente IX Papa defunctæ : Papa Ultoticus : de Viribus humanis in ordine ad Civilia & Spiritualia : Exercitatio Anti-Salmasiana de Pane *ἄρτος*, quem in Oratione Dominica petimus : Disquisitio Anti-Baroniana peculiaris de Reliquiarum cultu : de Christo crucifixo, Judæis scandalo, Gentilibus stultitia, Credentibus autem Dei potentia & sapientia, 1 Corinth. I, 18. 23. 24. de Justificatione hominis peccatoris coram DEO : de pœnitentia : de Prædestinatione : de Reliquiarum cultu : de vita sancta Renatorum : de Atheismo Veteribus Christianis, ob Templorum inprimis adversationem, a Gentilibus objecto, inque eisdem a nostris retorto : Silentium sacrum, sive de Occultatione Mysteriorum apud Veteres Christianos : de studio Belli ac Pacis Dissertatio Theologica, in gratam memoriam redditæ divina clementia Cimbricis provinciis Concordiæ, restitutæque feliciter Reverendiss. Serenissimique Slesvici & Holsatiæ Ducis regnantis Dn. CHR. ALBERTI auspiciis : de Actionibus Forensibus Exercitatio Theologica : Alexander Papa octavus Pseudonymus : de Magnanimitate Aristotelica, Christianæ Modestæ aliisque veris Virtutibus inimica : de Schismate, superiori seculo Protestantes inter & Pontificios enato : Apotheosis Pappæ : In Canonem 6 Nicænum Cardd. Baronio & Bellarmino opposita Exercitatio : Disquisitio de Pontifice Romano : de rationis cum revelatione in Theologia concursu : de Veterum quorundam locutione illa : Filius Dei assumpsit hominem : de Nominibus, quibus per ludibrium & contemptum Christiani olim a profanis appellati ; deque Notis occultis, quibus iidem se insignivisse crediti, dissertatio ; addita Mantissa, qua disquiritur : Num filiola, quam octo dierum infans enixa est, Baptismi capax ? de Sacris Publicis, debita cum reverentia præsentisque Numinis metu colendis, Diatribe Ascetica : de gloria corporum beatorum ex Phil. III, 20. 21.

Oratio

Oratio de Scholarum & Academiarum ortu & progressu,
præsertim in Germania, inter solemnia inaugurationis
Academiæ Kiloniens. habita. Slesvici 1666. in fol.

XLIII.

MEMORIA

*Theologi de Ecclesia Christi Meritissimi, Linguarumque
& omnis elegantioris Literaturæ Callentissimi,*

D O M I N I

ABRAHAMI HINCKELMANNI,

S. S. Theolog. Doct. ad D. Catharinæ apud
Hamburgenses Pastoris Primarii & Scho-
larchæ,

die XI Februarii Anno MDCXCV

beate mortui,

Renovata & translata

ex

Curriculo Vitæ Germanico gregi ipsius curæ concre-
dito publice post Concionem Sacram prælecto ;

Et observationibus quibusdam, petitis

ex

AMICI LITERIS.

ABRAHAMVS HINCKELMANNVS,
Divini Vir ingenii, & Linguarum Orientalium
scientissimus, ac, quod caput est, pius maxime,
disertus & felix Evangelii præco, cujus sermoni-
bus Sacris plurimi sæpissime animo se commotos fuisse ad-
hucdum probe recordantur, editus est in lucem hanc An.
MDCLII die secundo Maji, Dœbelæ, in oppido Misniæ
haud prorsus ignobili. Patrem nactus est Virum integrita-
te & experientia non parum conspicuum, MARTINVM
HINCKELMANNVM, Pharmacopœum peritissimum ac

Pp 3

Sena-

fenatorem Doebelensem Spectatissimum, Matrem vero ANNAM, gente DREISSIGIAM. Ut in sacra Baptismatis unda peccatorum sordes feliciter abluit; sic in Schola patria inscitiam morumque barbariem deponere modis omnibus allaboravit, cumque isti instituto in loco, quem nominavimus, natali ad annum usque ætatis tertium supra decimum strenue inhæsisset, majores mox progressus facturus ad Gymnasium Freibergense fuit ablegatus, in quo ut Præceptorum aliorum, ita ANDREÆ inprimis BAIERI, Gymnasii tunc Con-Rectoris, fidelissima informatione frui ipsi licuit. Hac itaque ab Anno MDCLXIV ad annum usque MDCLXIX perpolitus Academiam salutavit VVittebergensem, cumque ibi annum unicum vix exegisset, ætatis suæ decimosextimo supremam in Philosophia lauream Præceptoribus ipsi applaudentibus obtinuit. Inde omnem curam in Studium convertit Theologicum, & præter Doctores reliquos Magnum inprimis sectatus est CALOVIVM, ad cujus pedes per integrum quadriennium diligentissimus Auditor confedit. Annus MDCLXXII optata jam industriæ præmia offerre eidem cœpit, cum Scholæ Gardelegiensis Rector constitueretur. Ast non poterat in oppido isto latere ejus virtus, quin potius in patenti magis theatro quæ se exereret, digna judicata fuit ab Amplissimo urbis Lubecensis Senatu, qui eum Anno MDCLXXIV sui Rectorem Gymnasii esse voluit. Et paruit ille lubens, laboribusque Scholasticis ibidem per undecim fere annos summa fide tantaque cum felicitate incubuit, ut Viros Ecclesiæ & Reipublicæ summa cum laude præfectos plures ex sua disciplina prodiisse post aliquot intervalla lætus animo conspexerit. At nec intra hoc Gymnasium, utut illustre satis, doctrina ejus contineri potuit. E Schola enim supremum Numen ipsum in Ecclesiam vocavit, & prima quidem vice inde ab Anno MDCLXXXV Hamburgi in Templo ad D. Nicolai docere ipsum iussit Evangelium, donec Anno MDCLXXXVII a Serenissimo Hassiæ Landgravio Darmstadtum accerferetur, ubi Concionatoris Aulici Primarii, Superintendentis, Sacrique Consistorii Assessoris

foris splendidum officium humeris suis imponi passus est, cui mox Professio Theologica Honoraria in Academia Giesfensi fuit superaddita. Antequam vero ad capeffenda isthæc munia se accingeret, Kilonii Doctoris Theologi axioma rite impetravit. Verum Hamburgenses, qui ægre illum dimiserant, post pauxillum tempus Anno MDCLXXXVIII ipsum, ut quo carere haud posse viderentur, repetiverunt, & Pastoris ad D. Catharinæ provincia eundem cohonestarunt, cujus administrationem mense Februario feliciter est auspicatus, curamque illius indefessam nonnisi cum vita, ipsa deposuit. Uxorem habuit relictam a NOTTELMANNO, Rectore Lubecensi, cui Noster in officio isto succedit, viduam, quæ licet plurium liberorum ex priori marito Mater facta esset, Nostrum tamen nonnisi duarum filiarum, quarum altera insuper præmatura morte decessit, Parentem reddidit. Cæterum in conversatione privata nemo erat HINCKELMANNO humanior, nemo pronior ad alios juvandos, & præsertim inopes, atque ubi bonæ mentis sororem esse paupertatem observasset. Vix vero annum quadragesimum tertium ætatis superavit, quamvis integra cæteroquin valetudine & robusto satis corpore uteretur. Sed infelices illæ rixæ, quas Horbianas vocant, tantum Virum ante diem abstulerunt. Cum enim tenerrimo sensu esset, & neutri parti plene subscriberet, neutram per omnia probaret, ab utraque scriptis petitus est, ab Horbianis autem, ut apparet fere, omnium gravissime, & illo cum primis schediasmate, quod circa Horbii mortem in lucem editum fuit, sub titulo: *Stimme des Herrn an D. Abraham Hinkelmann/ &c.* Nec dum HORBII (d. 26 Januarii An. 1695 defuncti & demum 13 Februarii contumulati) corpus in sepulchrum fuerat depositum, cum HINCKELMANNVM inopinata hæmorrhagia sustulit, nocte, quæ præcessit diem Februarii duodecesimum, Anno MDCXCV. Ipse, cum primum impetum sanguineum effunderet, ad circumstantes dixit: *Da liegt das vier und neunzigste Jahr!* Isto quippe anno Controversiæ, quas paulo ante innuimus, omnium vehementissime agitatae fuerant. Hæmorrhagiam autem

ex concitatoribus affectibus, quales sunt tristitia, tedium, ac similes, prognasce, vel ex Josephi Lib. I de Bello Judaico, ejusque Cap. III. p. m. 713. E. haud obscure colligas. Mortuus interim est HINCKELMANNVS placidissime, atque ita, ut Christianum decet, & ut Theologum, sepultusque coram frequentia hominum incredibili, in Templo Catharinæ e regione suggesti, decimonono Februarii Anno MDCXCV. Bibliothecam reliquit, quæ (exceptis tamen manuscriptis Codicibus, Orientalibus præcipue, quorum Catalogum concinnavit Cl. SEBASTIANVS GOTTFRIED STARKIVS, editum Hamburgi 1695.) vendita fuit Marcis Lubecensibus 21000 in auctione publica. Sequens vero memoriam illius prope tumulum conservat

EPITAPHIVM.

F. D. T. O. M.

D. ABRAHAMO HINCKELMANNO,
MAGNO DIVINÆ ET HUMANÆ SCIENTIÆ LUMINI
AC COLUMINI

PIETATIS ET INTEGRITATIS VITÆ SPECTATISSIMO
EXEMPLO

SCRIPTURÆ EX SCRIPTURA INTERPRETI LONGE
ACCURATISSIMO

AC DEI VOLUNTATIS DILIGENTISSIMO SCRUTATORI
CVM A. G. MDCLII DIE II MAII DOEBELÆ IN MISNIA
HANC IN LVCEM

NATVS,

ANNOQVE ÆTATIS XVII PHILOSOPHÆ MAGISTER
VVITTEBERGÆ RENVNCIATVS

PRIMO GARDELEGIENSIS SCHOLÆ (VIX XXI ANNOS
NATVS.) DEINDE LVBECENSIS

GYMNASII RECTOR

POSTEA EX HAMBVRGENSI AD D. NICOLAI SYMMYSTA
CREATIVS KILONII SS. THEOL. DOCTOR

SERENISSIMI HASSIÆ LANDGRAVII CONCIONATOR
AVLICVS PRIMARIVS

CONSI.

CONSISTORII ASSESSOR GIESSENSIS PROFESSOR
 ET SUPERINTENDENS
 INDEQUE BELLI TERRORES EXPERTVS VARIOS
 HAMBVRGVM REVOCATVS
 AD D. CATHARINÆ PASTOR PRIMARIVS ET
 SCHOLARCHA
 TANDEM A. C. MDCXCV DIE XI FEBRVARIIL
 ANNORVM XLIII ET MENSIVM III.
 CVM VNIVERSÆ REI LITERARIÆ ET LINGVARVM
 INPRIMIS ORIENTALIVM
 TOTIVS ITEM ECCLESIAE MORVMQVE ET
 BONORVM OMNIVM
 INGENTI DAMNO LVCTVQVE PVBLICO PIE
 DENATVS ESSET
 MONVMENTVM HOC VIDVA ET LIBERI PONENDVM
 CVRARVNT
 IN AEDE CATHARINÆ SVPER LOCO VBI MOLLITER
 OSSA CVBANT EXPECTANTIA
 ANIMAM E COELO PATRIA SVA NOVISSIMO
 DIE REDVCEM.

SCRIPTA:

Programmata quædam de atheismo & aliis argumentis Sten-
 dalix & Lubecæ edita in 4.

Tertulliani Apologeticus und Buch von der Gedult/ und
 die Schrift an Scapulam Deutsch. Lüneburg 1682. in 12.

Jobi Theologia Evangelica, hypothesebus Pontificiorum,
 Reformatorum & Socinianorum contraria, in disputatio-
 ne pro impetranda Doctoris Theologi dignitate sub Præ-
 sidio D. Christiani Kortholti Kilonii Anno 1687 deducta.
 in 4.

Christliche Betrachtung von der Reinigung des Bluts
 Christi/ nebst einem Anhang etlicher Predigten. Ham-
 burg 1687. in 12. *

* *Libellus iste in Linguam Suecicam translatus prodiit Hol-
 miæ 1695.*

Rettung der wahren Lehre / enthalten in dem Büchlein
von der Reinigung des Bluts Christi. 1693. in 4.

Das Preißwürdige Fürsten. Herz in Job. XXXIX, 12 -- 17.
Darmstadt 1688. in 4.

Andreas Musculi güldenes Kleinod aus denen Scriptis Lu-
theri, mit einer Vorrede.

Testamentum Mohamedis Arabice & Latine. Hamb. 1690.
in 4. *

* *Vide Mens. Octobr. Hist. Opp. Erud. Anno 1690.*

Detectio fundamenti Bohemiani, oder daß Gott nicht sey
die materia des Wesens aller Dinge. Hamburg 1693.
in 4.

XL Fragen / betreffend die Lehre Jacob Böhmens. Ham-
burg 1693. in 4. *

* *Ad has cum sequeretur responsio cujusdam e Böhmii fau-
toribus, huic se mox opposuit Jo. Vincklerus, in scripto,
cujus titulus: Sendschreiben an dero Hochehrw.
Herrn D. Abraham Hincfelmann / betreffend einige
Anmerckungen über die vierzig Sätze / welche ein
ohnbenahmter Liebhaber des Böhmens zum Grun-
de der Antwort auf die gedruckte fürgetragene vier-
zig Fragen an Jacob Böhmens Lehre gelegt. Ham-
burg 1693 in 4.*

Alcoranus, seu lex Islamitica Muhamedis Pseudo-Prophetæ,
ad optimorum Codicum fidem edita. Hamburg. 1694.
in 4. *

* *Vide Act. Erud. Lips. 1694. Mens. Octobr. Et Mens. Nov.
ac Dec. Eph. Erud. Belg. Ephem. Hamb. Tom. I. p. 1.
Tenzel. Colloq. Menstr. An. 1694. p. 722.*

Eristica Hamburgensia An. 1694 & 95 edita: Aufrichtige Für-
stellung des wahren Ursprungs der in Hamburg ent-
standenen und annoch wärenden ärgerlichen und ge-
fährlichen Unruhe: Christliche Antwort und Erklär-
ung auf die bittere und schimpffliche Schrift Herrn D.
Joh. Friedrich Mähers / genannt: unerschrocknes Ge-
wissen: Antwort auf die eiteln Ausflüchte und Vor-
würffe

würffe Herrn D. J. F. M. Vermünftige Abfertigung der
dritten Schmähschrift Herrn D. J. F. M. & alia.

Auserlesene Predigten/ bestehende in gründlicher Erklä-
rung unterschiedlicher biblischen Texte/ so wohl Alten
als Neuen Testaments: denen beygefüget einige Trost-
Gründe für sterbende Christen. Cum præfatione Jo.
Winckleri. Hamburg 1696. 1697. in 8. * *Opus posthu-
mum.*

XLIV.

PROGRAMMA,

Quo funus

MAGNIFICI HACTENVS RECTORIS

D O M I N I

I O H A N N I S F A V S T I I,

S. S. Theol. D. Ejusdemque Prof. Publ. Ca-
pituli Thomani Decani, & Collegii Wilhelmitani
Inspectoris Argentorati,

die 4 Julii, Anno MDCXCV efferendum
indixit

PRORECTOR

UNIVERSITATIS ARGENTORATENSIS,

I O. IOACH. ZENTGRAVIVS,

S. S. Theolog. D. Philosoph. Practic. P. P.

Ordinarius.

Luctuosum & lamentabile funus Vobis indicere ju-
beor. Lugete, Cives Academici, lugete: RE-
CTOR noster MAGNIFICVS MORTVVS
EST! *Vir Maxime Reuerendus, Amplissimus &
Excellentissimus, Dn. IOHANNES FAVSTIVS, SS. Theol.
D. ejusdemque P. P. celeberrimus, Capituli Thomani Deca-
nus meritissimus, & Collegii Wilhelmitani Inspector vigilan-
tissimus,*

tissimus, Fautor, Patronus, Collega conjunctissimus, Compater, & Affinis noster honoratissimus, non sine lachrymis nominandus. Mens hæret, stupet, tremitque calamus, labentibus ex oculis guttulis magis quam atramento madidus. Luget Academia Rectorem prudentissimum; Capitulum Thomanum Decanum vigilantissimum; Collegium VVilhelmitanum Inspectorem fidelissimum; Familia beate defuncti Patrem optimum. Mœrent amici, salutaremque civitati virum desiderant cives. Gratulatus equidem nuper sum, cum Rectorales deponerem fasces, Patriæ & Academia, quod utriusque Ordinis salvi sint & incolumes, & quod, me Rectore, ab hac omnis discriminis plena mutatio, luctusque abfuerint. Quanquam enim, etiam *Tacito* non monente, *præclarissimos quosque viros mortales*, & omnibus tandem moriendum esse, non ignoremus, qui quotidie etiam candelarum instar, aliis inserviando, consumimur, ut proin hominem mori portenti loco haberi non debeat; cadentibus tamen viris Reipublicæ, Ecclesiæ & Scholæ bono natis, illorum obitus merito luctuosus habetur. Solet quippe DEVS, attestante scriptura sacra, insignes viros, tanquam medium aliquod quo utatur, excitare in præsidium & bonum Reipublicæ, Justitiæ, Ecclesiæ, Religionis, Libertatis, literarum etiam, vel extreme laborantium, vel eximie florentium; in vindictam denique impiorum, ut sint obices, cum in orbe malorum, tum in Ecclesia Hæreticorum, ne pro furoris sui rabie illi bonis, hi piis insultent, quo tam in civitate, quam in Ecclesia cuncta stent, vigeant, floreant, conserventur. Ita nuper cogitabam, exeunte meo Rectoratu Academico; ita Patriæ & Academia gratulabar. Heu vero, quam immutata nunc sunt omnia, ipso Academia Rectore cadente! Capite male affecto, etiam cætera languent membra: Ita cladem corpus Academicum sentit, quam in capite accepit. Vix sane crederetis, tam improvise vicissitudini res humanas esse obnoxias, nisi flebilis RECTORIS nostri casus nos convinceret. Quem enim in Actu solenni Academico suo munere fungentem vidimus, illum vix elapso horulæ

horulæ spatio, apoplexia correptum domi repente in lethalem morbum incidisse, cognovimus in auditorio, ex quo paulo ante exierat, animo redeundi, quin &, si sic tulerit occasio, objectiones quasdam formandi contra theses Disputationis, quæ solenni examinitum erat exposita. Tam verum est illud *Ecclesiast. 9, 12. nescit homo finem suum.* Complura *Plinius* enarrat exempla eorum, quos repentina mors corripuit. Nobis vero, qui in Auditorium RECTOREM nostrum rediturum credebamus, accidit fere, quod *Apulejus* accidisse scripsit auditorio Philemonis, Comædiæ scriptoris. Cum enim ejus fabulæ, quam recens fecerat, audiendæ gratia, maximo studio ingens hominum frequentia convenisset, & ubi diutius equo sedissent, nec *Philemon* uspiam compareret, missi essent ex promptioribus qui accirent, hi offenderunt animæ vacuum, libri oblitum, & auditorii securum. Stetisse dicuntur paulisper, qui introierant, perculsi; mox autem regressi ad populum renunciassent, *Philemonem Poëtam*, qui expectaretur, quo in theatro fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam consummasse: Ita nobis in auditorio nostrum expectantibus RECTOREM nunciatum fuit, illum non venturum esse, potentiorique manu DEI domi manere jussum, abitum parate ad cœlestia auditoria, ad audiendum ἀρρητὰ ῥήματα, 2 Cor. XII, 4. Sanctum hoc divinæ sapientiæ decretum, quo nemo nostrum scit, quam prope vitæ terminus accesserit, sua bonitate seipsum sic commendat, ut eandem etiam Gentiles agnoverint. Οἶμαι, inquit *Plutarchus* Consolat. ad Apollon. καὶ τὴν φύσιν ἐρῶσαν τότε ἄτακτοι καὶ βραχυχρόνιοι τῷ βίῳ, ἀδελφοὶ ποιῶσαι τὴν τῷ θανάτῳ προδεσµύαν τῷτο γὰρ ἢ ἄμεινοι· εἰ γὰρ προήδευσεν, καὶ ἀπεξέστηκον τὸ τις ταῖς λύπαις, καὶ πρὶν ἀποθανεῖν, ἐτεθνήκεσαν, existimo, naturam, quod confusionem & brevitatem vitæ haberet cognitam, voluisse nobis terminum vitæ esse ignotum. Est enim hoc in rem nostram. Nam si prænoscemus, multi profecto immaturis luctibus contabescerent, mortemque morte anteverterent. Quæ omnia longe melius Christiana nostra disciplina docet. Acerbiorem vero luctum nostrum hoc præpripri-
mis

mis reddit, quod sit Theologus, cujus obitus lugendi causam nobis in Academia & Ecclesia præbet. Doctorum enim & piorum Ordinis hujus virorum, qualis noster etiam, quem lugemus, fuit, numerus in dies minuitur, passim inquietis prurientibus. Clarioribus ergo Ecclesiæ luminibus occidentibus, columnisque firmioribus fractis & ruentibus, jure cuncta mœror occupat. Luget adhuc Rostochium suum SCHOMERVUM, cujus magna in Ecclesia fuit expectatio; Chilonium suum KORTHOLTVM, pietate, solida, variaque eruditione insignem virum. Cur non ergo Argentina suum lugeat IOHANNEM FAVSTVM, cujus laus non minus magna fuit in Evangelio? Ipse DEVS calamitates immissurus, se viros sapientia, prudentia, pietate & virtute eximios, Reipublicæ & Ecclesiæ utiles ablaturum minatur, *Judicem & Prophetam*, interprete *Es. III, 2.* quod *διπλῆς τιμωρίας, duplicis pœnæ & vindictæ* loco *Procopius* in *Com.* habet. Lugete ergo, Cives Academici, non tantum RECTOREM, sed etiam DOCTOREM vestrum, qui salutari disciplina hætenus vos imbuat. *Grati simus* præterea, ut *Ciceronis* verbis officii vestri vos admoneam, *in ejus morte decoranda, cui nullam jam aliam gratiam referre possumus.* Laudavit *Gregorius Nazianzenus*, Doctor eloquentissimus, *Basilium Magnum*, Doctorem eximium. Quam vellem, idem nunc præstare officium Clarissimo nostro Theologo, & Doctori Ecclesiæ insigni, multiplicique vinculo itidem mihi conjuncto, si tam felici pollerem eloquio, cum, quod de suo *Basilio* dixit *Nazianzenus*, non minus noster eximium præbet argumentum *τοῖς περὶ λόγους ἐκπαυκότες, iis qui eloquentiæ operam impendunt.* Conatum ergo accipies, Beatissima anima, vires licet defuerint. Nolo vero hoc facturus prolixè digredi in laudem majorum. Satis constat, Argentorati ex Clarissima familia Beatum nostrum prognatum esse, anno hujus Seculi tricesimo secundo, die Septembris vicesimo secundo, Patre Viro Nobilissimo, Amplissimo & Prudentissimo Dn. ISAACO FAVSTIO, Reipublicæ Argentoratensis Quindecim-Viro meritissimo; matre, Dn. VRSULA, nata NOTTERIA, Matrona Clarissima, virtutibusque sexum fami-

fæmineum condecorantibus exornatissima. Mature vero felicissimi ingenii igniculi in puero se prodiderant. Unde sextum ætatis annum agentem, cum fratre dilectissimo, Viro hodie *Maxime Reberendo, Amplissimo, Excellentissimo* Dn. ISAACO FAVSTIO, S. S. Theol. Doctore, ejusdemque P. P. Celeberrimo, Patrono, Collega & Affine nostro honoratissimo, disciplinæ & informationi Gymnasii nostri commiserunt Parentes. Gregorius Nazianzenus puer, scriptore Gregorio Presbytero in ejus vita, ἐν τοῖς ἡθασὶ τῶν πατέρων τρεφόμενος, ἐκκλησίᾳ φύσεως ἐκπράττει τῶν οἰκίαν ἐπιτοσῆτον, ὥστε τὸ ἀελεῖν τὴν ἡλικίαν ἐμποδῶν αὐτῷ μὴ ῥυτίσθαι πρὸς τὰ τελείῃ ἡθῇ καὶ τὰ μαθήματα, in paternis moribus enutritus, natura felicitate adeo inter coætaneos præcelluit, ut ætas tenera nequaquam illi impedimento esset, quo minus ad perfectorum & mores & doctrinam accederet: Ita puer optimæ indolis noster FAVSTIVS, cum domestica parentum optimorum cura & admonitione, tum publica disciplina, felicissime inter coætaneos profecit, ut multos post se relinqueret. Stadium quippe Gymnasii Scholasticum decennii spatio cum laude emensus, cum publicos in Academia Doctores audivisset, SCHALLERVM, SALZMANNVM, SCHEIDIVM, ESPICHIVM, & hoc Præsidede *Usu & Effectu Demonstrationis ex Logicis*, in auditorio publico respondisset; sub illo autem *Ebræam dissertationem sermone Ebræo* habuisset; & sub illius præsidio *Exercitationem Physicam* solennem, de causa efficiente & finali, cum laude defendisset, intra biennium editis his speciminibus, supremos in Philosophia honores, quos *gradum Magisterii* appellant, cum laude obtinuit, anno ætatis decimo octavo nondum expleto. Laudavit *Basilium* suum Nazianzenus ob eximios in Philosophia profectus: Quis, inquit, interprete Pircheimero, ita Philosophia inclaruit, sublimi illa & sursum ascendente, tam activa, quam contemplativa: ac ea quoque, quæ circa rationales versatur demonstrationes, quæ contrapositiones habet & exercitia, ἀντιθέσεις καὶ παλαισµετα, quam & dialecticam vocant: ita ut facilius esset e labyrinthis, quam illius sermonum retia efugere, si ita foret necesse. Possis caractere hoc exprimere nostri

nostri etiam Theologi scientiam Philosophicam, in qua illum egregie versatum fuisse, omnes novimus. Cæterum cum ad sublimiorem Theologiam animum appulisset, magnorum Theologorum, jam inter cœlites fulgentium, IOH. SCHMIDII, DORSCHER, DANNHAVVERI disciplina, usus, specimen etiam eruditionis in auditorio solenni dedit, Præside B. D. DANNHAVVERO defensa posteriori parte *Alethea sui vindicis*, in controversia de miraculis veris falsisque, contra *Melchiorum Cornæum*, cujus alteram partem Frater charissimus, supra laudatus, defendendam in se suscepserat. Placuit vero parentibus & Patronis, ut nobile hoc par ingeniorum, sui ulterius excolendi gratia, alios etiam extra Patriam fama & eruditione claros Doctores adiret & audiret: Quod & factum. Volvebatur annus seculi LIII cum mense Junio, comite charissimo Fratre, secundum Rhenum profectus, perlustratis insignioribus in via locis, in Belgii Confœderati Provincias descenderet, clarioribus Hollandiæ civitatibus peragratis. Inde flexo per VVestphaliam itinere Bremam, Hamburgum, Lubecam, Clarissimas fœderis Hanseatici, & Germaniæ civitates, petiit. In Daniam hinc delatus, grassante lue pestilenti, cum Borussicum iter, quod meditatus fuerat, ingredi prohiberetur, Sedinum solvit. Celebre reddiderant ista tempestate illustre hoc Pomeranorum Athenæum clarissima FABRICIORVM & MICRÆLII nomina, sub quibus proin, ferente sic tempore, proficere non dubitavit. Adulto autem insequentis anni LIV vere, Rostochium perrexit, Doctore usus ibi *incomparabili* DORSCHERO, ad cujus pedes jam Argentorati sederat. Cum vero blanda ista opinio illum ceperat, se facilius ex errorum pelago eluctari posse, in Theologicis etiam, si studio sanctioris hujus disciplinæ incumbens, subcesivas quasdam horulas Philosophiæ concederet, hanc cum illa conjungere perrexit, utriusque disciplinæ speciminibus mox datis. *Præsidis* enim munere functus est in Philosophico & Theologico auditorio: ibi exposita *dissertatione* eximie elaborata de *Felicitatis Aristotelicæ amplitudine*; hic exhibitis *Thesibus Theologicis de Officio Ecclesiæ*

sia IESV, ex Job. 10. Biennio interjecto Academias superioris Saxoniae salutatum ivit, Dresdam inde, Electoralem Saxonis Electoris sedem, Pragamque, Bohemiae metropolim, petens; factoque per Palatinatum superiorem itinere, visisque Noriberga, Ratisbona, Augusta Vindelicorum, Ulma, lustratoque Ducatu VVürtembergico, an. sec. LVI cum fidelissimo suo Achate, quem Deus nobis servet! feliciter in patriam reversus est. Redux, quantum foris atque domi cognovisset, ipse mox docere voluit, cum ab Amplissima Facultate Philosophica licentiam instituendi Collegia impetrasset. *Pastor* etiam insequenti anno *Ecclesiae Ensisheimensis* constitutus, cum animarum curam vigilantissime ageret; anno sec. LVIII *Logicae & Metaphysicae Professionem* Inclutus Reipublicae Argentoratensis Magistratus ei demandavit. Logici & Metaphysici Professoris munere functus est, donec praevia solenni electione, an. sec. LXXXVI. B. Dn. D. BALTHASARI BEBELIO, VVittebergam abeunti, ad capeffendum in illa Ecclesia & Facultate Theologica locum, quem B. Dn. D. ABRAHAMVS CALOVIVS morte sua vacuum fecerat, in Collegio Theologico succederet, Collega Fratris Excellentissimi factus. Quanta fide, studio, & dexteritate in utraque Facultate docuerit, tot Disputationes ipso Praefide habitae, tot Collegia ab illo instituta, tot discipuli, qui ex ejus Schola prodierunt, testantur. Motus autem Patronorum, & aliorum autoritate ad honores in Theologia Doctores petendos, impetrat a Venerando Theologorum Ordine consensu, *Lectiones Theologicas cursorias*, quas sic appellant, more majorum instituit. *Certamen inaugurale solenne*, movebatur super *Act. 17. v. 18. ἐν αὐτῷ κινεῖται*, de divina motione, seu de immediato, indistinctoque ab operatione agentium finitorum DEI concursu, me, qui hoc programma ultimo Clarissimi mei Praeceptoris, & post Collegae conjunctissimi, qui mihi programma Doctoreale scripsit, honori, grata mente, licet obfuso singultibus pectore, consecro, respondente, d. 25 Augusti, an. seculi LXIX. Promotorem autem in solenni Panegyri habuit Maxime Reverendum

dum Dn. Fratrem, vitæ, studiorum, itineris & laborum socium fidissimum. *Rector Academiæ* aliquoties creatus, *Rector* etiam, cum quinta vice munus hoc administraret, obiit. Sæpius in utraque tam Philosophica, quam Theologica facultate *Decanatum* gessit. *Visitor Collegiorum Wilhelmitani & Marciani* cum secunda vice fuisset, ubique intentus ad inserviendum bono Ecclesiæ, & subveniendum afflictis, illius tandem *Inspectorem* constituerunt Collegii hujus Patroni Magnifici. Ordini *Canonicorum Capituli S. Thomæ* adscitus est an. 1663 factus, cum functiones, quæ inter Canonicos in orbem ire solent, bona fide, & singulari cura, quæ ubique illi cordi & familiaris erat, administrasset, ejusdem tandem *Decanus*. Sic honor virtutis comes esse solet: Sic ἀνδρὲς δίκαις καρπὸς ἐκ δυνάμεως, *virii justii fructus non perit!* Cæterum privata & domestica B. nostri *Rectoris Magnifici*, ut fieri fere amat, variarunt. Nuptias primo celebravit cum *Matrona Nobilissima*, Dn. ANNA MARIA, *Speculatiss. Viri*, Dn. DAVIDIS GVNTZERI, *Mercatoris, Vidua; & Prudentiss. Viri*, Dn. IOH. VVERNERI GAMBSII, *itidem Mercatoris, & Senatus Majoris Assessoris laudatissimi, filia*. Decies pater factus, ANNÆ MARLÆ nimirum, uxoris Dn. GEORGII FREVDENBERGERI, *Argentifabri*; an. sec. 58. MARGARETHÆ & SALOMES, *geminarum*, quarum hæc paulo postquam nata fuerat defuncta, illa postmodum nupsit viro *Plurimum Reverendo, Præcellenti & Præclariss. D. M. IOHANNI HENRICO MEELIO, Ecclesiæ Landaviensis Pastori vigilantissimo, & Reverendi Ministerii ibid. Seniori meritissimo*; IOHANNIS, rursus denati; MARLÆ VRSVLÆ; IOHANNIS DAVIDIS, beate iterum defuncti; ANNÆ SALOMES, conjugis *virii admodum Reverendi & Clarissimi*, Dn. M. IOHANNIS DAVIDIS BUTTNERI, *Pastoris Ecclesiæ Waslenhemensis*; FILIOLI, cum nasceretur, jam extincti; IOHANNIS post nativitatem mox rursus expirantis, & FILIOLÆ itidem non vivæ; amissa conjugē dilectissima, quæ, postquam cum acerbissimis doloribus partum mortuum enixa esset,

esset, paulo post & ipsa animam exhalaverat; in viduitatem demersus, cladem domesticam acerbissime luxit. Ur-
gente vero domus necessitate, ad secunda vota transiit,
recepta in matrimonium *Nobilissima, Lectissimaque Virgi-*
ne, tam forma præstantia, quam elegantissimarum virtutum
elogio *Clarissima* ELISABETHA, *Nobilissimi, Excellentissimi,*
& Experientissimi Dn. IOHANNIS RVDOLPHI SALZ-
MANNI, *Med. Doct. & ejusdem Facultatis Assessoris, &*
Scientie Naturalis P. P. celeberrimi, & meritisimi Filia.
Conjugium hoc uti fuit pacatum, suaque non caruit ani-
morum conjunctione, ita nec gratisimis pignoribus. Ex
dilectissima quippe sua SALZMANNIA quinque suscepit
liberos: Duos filios IOHANNEM FRIDERICVM, &
IOHANNEM RVDOLPHVM; & tres filias: ELISABE-
THAM, AGNETEM, & DOROTHEAM. IOHANN.
RVDOLPHVS, & DOROTHEA, rursus in Domino ob-
dormiverunt. Superstites sunt Dn. M. IOH. FRIDE-
RICVS, *juvenis Clarissimus, & SS. Theol. Cultor perin-*
dustrius, in Academia Rostochiensis literarum causa hodie
agens; ELISABETHA & AGNES, Virgines Nobilissimæ,
charissimi parentis morte in extremum luctum conjectæ.
Exanimata vero & hac conjuge partus dolore & difficul-
tate, ubi se acerbissimæ viduitatis, & ob prolem auctio-
rem, priori longe gravioris obrutum animadvertit malis,
circumspiciens, qua ratione eluctari posset, nec ignorans,
quod ὁ ἡμετέριος οἶκος τέλει, *ejus domus perfecta*
sit, qui uxorem duxit, Plutarcho notante, tertiam vitæ,
laborum, curarum, & onerum sociam connubiali fœ-
dere sibi sociare statuit. Fuit illa, DEO sic dirigente, *Nobilissi-*
ma, omnique virtutum sexus sui eximiarum laude Clarissima
& Lectissima Virgo, CHRISTINA, *illustris viri, Dn. IO-*
HANNIS HENRICI BOECLERI, S. Cæs. Majest. & emi-
nentiss. Electoris Moguntini Consilarii, Comitum Palatini
Cæsarei, Hist. in nostra Academ. P. P. celeberrimi, & Capi-
tuli Thomani Canonici. Sen. filia. Vere hæc dicere potuit,
ut Taciti huc accomodem verba, *se venire laborum, pericu-*
lorum, & sic onerum curarum sociam, idem nubilo, sereno-

que tempore *ausuram & passuram*, quod etiam singulari, & invicta constantia, ad viri optimi mortem usque, præstitit Matrona optima. Solennibus itaque celebratis anno 1679 domum illam deduxit, pater ex ea factus *sex liberorum*, IOH. HENRICI, & SVSANNÆ SALOMES, turbato mortalitatis ordine, ante genitorem rursus defunctorum; IOH. PHILIPPI, & SAMVELIS, *illius tertiæ, hujus quartæ clasfis discipuli*; Mariæ MARGARETHÆ, & CATHARINÆ ELEONORÆ, adhuc superstitem, quos divino & potenti solatio perfusos DEVS conservet! *Nepotes, neptesque* numeravit *viginti*, ex quibus cæteris defunctis, supersunt quatuor nepotes, & sex neptes. Multa de ejus fide in DEVM, pietate, comitate, candore, sollicitudine in negotiis sibi commissis, dexteritate in agendo, studio pacis & concordie, promptitudine inserviendi, benignitate in pauperes, dicenda forent, nisi in omnium ore & notitia ista versarentur. Valetudine varia usus est, unde eo majorem etiam ejus curam gessit, donec *die 29 Junii*, cum ex auditorio, in quo solenni Disputationi, quæ isto habebatur tempore, ex officio Rectoris interfuerat, monentibus ita legibus Academicis, domum reversus esset, animo tamen redeundi in auditorium, & objectiones nonnullas contra Disputationis theses proferendi, *apoplexia forti* in Museo correptus, frustra adhibito præstantissimorum medicamentorum usu, prævalente vi mali, cum quo aliquandiu luctatus fuerat, finem vivendi tandem faceret. Obdormivit in Domino, Salvatore suo, quem dilexerat semper, & cui constanti fide adhæserat, ipsis *Calendis Julii*. Vestrum nunc est, *Cives Academici*, ut funus RECTORIS nostri MAGNIFICI, *Viri de Ecclesia & Academia præclarissime meriti*, frequentes sequamini. Effertur id ex ædibus Tribus, cui a *Speculo Sphærico* nomen, die Lunæ, qui erit IV Julii, hor. II. pomerid. Valete. P. P. Argentorati, die III Julii A. O. R. 1695.

SCRIPTA:

Solas fere Disputationes Theologus hic evulgavit Academicas, quales sunt: de usu & effectû demonstrationis, *sub præsidio*

praesidio Espichii: de causa efficiente & finali, *sub praesidio Salzmanni*: defensio posterioris partis Alethæ sui vindicis, *sub Dannhauero*: de felicitatis Aristotelicæ amplitudine, *Rostochii*: de ostio Ecclesiæ, Jesu, ex Joh. X. *Ibidem*. Reliquas, uti & priores istas, *Argentorati* ventilavit, v. g. de ævo: de duratione: contra nugas Nonneminis, qui dixit, Logicam Medico esse inutilem: de Canone, propter quod unumquodque tale est, id magis tale est, *Respondente J. H. Horbio*: de Euporia; *Respondente Jo. Schmidt, Nordlingensi*: COEEO, cui in addito aliis epigrammate ita *acclamabit IO. CONR. DANNHAVERVS*:

Mirus mira facis; per te miracula præstat,

Qui cæcum & surdum conficit ipse, DEVS.

Miris ille modis te ducat, probehat, ornet,

Lasaque compenset lumina luminibus.

de divina motione: Examen Theologiæ gentilis, quam docuit Aristoteles: de sufficientia verbi scripti: de potentia Dei absoluta & ordinata: de quæstione Scholastica ad Dist. 9. Lib. I. Sent. Durandi: num in Trinitate plures sint æterni? ad dicta de Messia explicanda, Gen. XLIX, 10. 2 Sam. XXIII, 4. 5. Mich. V, 1. de gloria immutabilitatis Sacræ Scripturæ: ad verba 1 Pet. IV, 11. de axiomatico Sacramentali: nihil habet rationem Sacramenti extra institutum a Christo usum: Exercitationes aliquot ad Exegesin Menzerianam: Græca *περὶ τῆς τῆς αἰνῆς πνεύματος ἐκπορεύσεως*, &c.



(O)



XLV.

M E M O R I A

*Viri Summe Reuerendi, Amplissimi atque Excellentissimi*DN. IOHANNIS GVILIELMI
BAIERI,S. S. Theol. Doct. ejusdemque in Academia
primum Jenensi ac postmodum Fridericiana nova
Hallenſi Profefſoris, tandemque Superintendentis Ge-
neralis Vinarienſis,*die XIX Octobris Anno MDCXCV*

defuncti,

Renovata & translata ex Concione funebri
habita

IOHANNES SALOMONE CYPRIANO.

NOrimberga, celebris urbs Imperialis, uti viros
præclarissimos complures alios, ita & IOAN-
NEM GVILIELMVM BAIERVVM, de
quo nunc pauca dicere est animus, in publicam
hanc lucem protulit, die quidem MARTINO sacrata XI
Novembris Anno MDCXLVII. Pater ipsi fuit ejusdem
nominis Vir, Civis & Mercator in Emporio modo dicto in-
tegrissimus, Mater vero SVSANNA nata SCHROECKIA,
cujus pietatem annosa senectute divinum Numen clemen-
tissime coronavit. Dixisses vero Nostrum non parum in-
felicem, cum Patrem suis nunquam oculis aspexerit; iste
etenim duobus mensibus ante, quam tenellus infans au-
ra vitali frui inciperet, in ætatis flore mortalium numerum
deseruit, quo ex casu tristissima Mater adeo afflictæ fuit, ut
accedente præsertim ex turbis, quæ tum ingruiebant, bel-
licis vario metu, fœtum viribus pene omnibus destitutum
quam ægerrime ediderit. Merito proinde filium hunc Be-
nomi

noni vocasset, quem ex B. Patris voluntate paulo ante mortem declarata, IOHANNEM GVILIELMVM in sacro Baptismo vocari fecit. Utut autem aliquo temporis decursu interjecto ad nutum suorum novo eadem Marito cesserit, non destitit tamen cura fidelissima filiolum hunc suum amplecti, & in ipsius educationem cogitationes omnes convertere, idque eo majori cum sollicitudine, quo attentioribus divinum Numen precibus inde a nativitate invocaverat, ut natum hunc suum pro sapientissima voluntate sua Ecclesiae Christianae commodis promovendis aptum, efficeret. Ea fini ad Scholas ipsum mature ablegavit, & illuc euntem maternis precibus nunquam non comitata est, quatum efficaciam & per omnem vitam se sensisse idem grata saepe mente testatus fuit. Adjuverunt saluberrimum pie matris institutum consiliis suis IOANNES MICHAEL DILHERRVS & MARTINVS BEERIVS, Theologus uterque Norimbergensis famigeratissimus, ad quorum consilia BAIERVS adolescens domesticos primum Præceptores idoneos obtinuit, postmodum vero & ad Scholam publicam, quæ a Spiritu Sancto nomen gerit, est amandatus & commendatus inspectioni M. IOANNIS IACOBI VVIDERI, classis tertiæ tum Præceptoris, mox autem Scholæ Rectoris, qui in literaturæ Latinæ ac Græcæ tyrocinis, itemque in Poësi utilem isti navavit operam, & hanc in laboris sui Scholastici præmium voluptatem inde hausit, ut tyronem hunc suum vix novennem in conspectum primæ classis discipulorum producere, & ut specimina ibi haud contemnenda ederet, injungere eidem potuerit. Per classes vero singulas in Schola publica, quam primum salutabat, traductus, Anno MDCLIX, cum annum explevisset duodecimum, in Gymnasium Norimbergense introductus, & Con-Rectori GEORGIO VVIDEMANNO, mox vero insuper & Rectori, qui post spectatissimam Senioris in Templo S. Laurentii provinciam obtinuit, M. IOHANNI HELDIO, ulterius perpoliendus datus est, quibus Magistris providentibus ea in Latinis æque ac Græcis literis, quin & in Hebraicis, in Logica, Rhetorica, Poësi, Ethica,

Ethica, Geographia, doctrina Sphærica, imo ipsa in Theologia ea fundamenta posuit, quæ magis in dies singulos magisque emolumento ipsi fuerunt. Ac sensit hocce sagax Nostri ingenium ipsummet haud obscure, eamque ob rem, cum ex Gymnasio ad Lectiones publicas in Auditorio Ægidiano audiendas ablegandus censeretur, per anni adhuc dimidium in Gymnasio subsistere maluit, ubi, dum nonnunquam absentem esse Rectorem oporteret, Condiscipulos suos lectiones recitare & analysin Græcam formare audivit, istoque pacto juvenis admodum provinciæ docendi subin admotus fuit. Tandem vero anno MDCLXII ad Lectiones publicas transiit, & inclytum Polyhistora DILHERRVM in Hebraicis, Ethicisque ac Politicis, Theologum item & Philosophum isto tempore decantatissimum, DANIELEM VVVLFFERVVM, in Logicis, Metaphysicis & Physicis, MARTINVVM præterea, quem diximus, BEERIVM, in Historia universali & Pontificum, ac illustrem denique Philologum, CHRISTOPHORVM ARNOLDVM, in Oratoria, studiisque humanioribus aliis ducem nactus est, ut M. IOANNEM GEORGIVM FVCHSIVM taceamus, illustris Ægidiani Rectorem, sub cuius præsidio exercitiis quam maxime Disputatoriis solerter incubuit. Maturus ergo aptusque ad studia altiora redditus, An. MDCLXIV, cum annum ageret decimum supra septimum, Academiam salutavit Altdorfinam, in qua IOANNES PAVLVVS FELVVINGERVS, Rector tunc Magnus, in Studioforum, eundem numerum cooptavit; cognatus vero BAIERI, IOANNES CONRADVS DVRRIVS, Theologiæ & Moralium Professor, studia ipsius dirigenda in se suscepit, cuius ergo cura moderante ABDIAM TREVVIVM in Mathematicis, GEORGIVM MATTHIAM KOENIGIVM in Historicis & Græcis, CHRISTOPHORVM MOLITOREM in Hebraicis, Chaldaicis, Syriacis & Arabicis Doctores Noster habuit, & passim aliis præeuntibus in Logicis, Metaphysicis, Ethicis, Politicis, quin & Rabbinicis eruditionem suam indies perfectiorem reddere studuit. An. MDCLXVII die XVI Januarii in lucem prodiens publicam *SOCRATEM*

Ideam

Ideam Philosophi & Politici solenni exhibuit in Oratione, quam dignam judicavit DVRRIVS, ut typis exscripta plurimum in notitiam se infinuaret. Sed excepit hanc die XI Maji ejusdem anni specimen adhuc illustrius, Disputatio nimirum proprio Marte elaborata, de *pugna rationis & affectuum*, post quam feliciter defensam gradus ei Magisterii ex merito collatus est, ipso in splendida promotione de dicto Seneca: *Homo est mundum & elegans animal*, erudite disserente. Instare autem tempus cum arbitraretur, quo propius ad Theologiam ipsi veniret accedendum. solidam, quæ huc faceret, institutionem quæsit, & ambabus eandem manibus amplexus est, cum hæc offerretur a IOANNE CONRADO DVRRIO, Institutiones Catecheticas DIETERICI & Loca Scripturæ Sacræ classica, a IOANNE VVEINMANNO priorem ad Corinthios Epistolam, a LVCA FRIDERICO REINHARTO Synopsin Theologiæ dilucide solideque exponentibus. Anno MDCLXIX Academia Altdorfina valedixit, eandemque cum Jenensi commutavit, in qua Civium Jus SEBASTIANVS NIEMANNVS, qui fasces tunc Academicos moderabatur, ei perbenigne indulgit. Præcipuus vero ipsius amor in D. IOANNEM MVSEVM, Theologum sui ævi celebratissimum, cum tenderet, mox post accessum suum Collegio ejus Disputatorio adversus Reformatos, & VVENDELINVM inprimis, membrum se associavit, & alias quoque dexterrima ejus informatione uti haud neglexit, quin imo tantam ex ejus informatione utilitatem atque voluptatem percepit, ut consilium suum de Academiis regionibusque peregrinis visitandis propterea mutaverit, & ad MVSEI pedes in Collegio Disputatorio contra Becanum, Lectorioque in controversias nostratum domesticas, & Disputatorio alio contra Socinianos diligentissime confederit. Sed & GEORGII GOETZII Præceptis Homileticis imbutus fuit. Nec curam tamen Studiorum Philosophicorum interea deposuit, sed amicis cordatis in musæo privato facem in his disciplinis prætulit, ac publice etiam præsidendo Anno MDCLXX de *scientia & ignorantia peccantium*, & Anno MDCLXXII

de *mixtura virtutum & vitiorum* ex cathedra superiori disputavit. Nihilofecius scopum principalem in Theologiam tendentem utrique semper oculo præfixum habuit. Atque ut hunc consequeretur eo felicius, indefessa cum industria publicas Lectiones MVSÆI, NIEMANNI & BECHMANNI frequentavit, & privatas domi meditationes publicis semper sociavit acroasibus, & has præcipue intentas habuit in Disputationem, Anti-Trinitariis illo tempore in vivis adhuc agentibus, DANIELI ZVVICKERO & CHRISTOPHORO SANDIO in defensionem Concilii Nicæni oppositam, quam Anno MDCLXXI sub præsidio D. NIEMANNI horis ante- & pomeridianis frequenti coram auditorio proposuit ac ventilavit. Satis ita ab eruditione dotibusque aliis commendatus, anno sequenti Anno MDCLXXII de Professione Theologica quarta, cui officium Historiam Ecclesiasticam profitendi annexum est, Beato conferenda deliberatum fuit. Negotio hinc Anno MDCLXXIII ad consultationes aulicas delato, Doctoris in Theologia gradum assumere is iussus est, cui mandato lubens morem gesturus, die XXV Julii post receptionem in numerum Candidatorum consuetum subiit tentamen, die XXV & seqq. Lectionem cursoriam, Dominica XI post Trinitatis Concionem *δοξιαστικὴν*, die XXIX Julii inauguralem adversus ERBERMANNVM, ejusque Dialogos inter Lutherum & Arium habuit, die XXX examen rigorosum sustinuit, ac tandem Licentiam Theologiæ gradum summum assumendi rite impetravit. Interea temporis haud defecere varia, quæ promotiones non raro retardare solent, impedimenta, sed NIEMANNO tandem Slesvicum ad Superintendentis Generalis munus evocato, id quod sub exitum anni MDCLXXIII contigit, Summe Reverenda Facultas Theologica inter Candidatos alios beate defunctum, tanquam Theologiæ professioni peridoneum, studiose commendavit, unde & Professio Theologica ordinaria, una cum provincia Historiam Ecclesiasticam publice proponendi, solenniter humeris ejusdem est imposita. Anno igitur MDCLXXIV post habitam inauguralem de fati studio Theolo-

Theologici ab Apostolorum ætate ad nostra usque tempora Orationem Lectiones suas publicas die 2 Julii est auspicatus, & die XXV Augusti splendidum Doctoris Theologiæ titulum ex merito est consecutus. Lectiones omnium primæ Historico-fuerunt Theologicæ, in quibus juxta seriem Locorum Theologorum dogma quodque principale orthodoxum invictis ex verbo divino argumentis demonstravit; Patrum hinc Conciliorumque assensum allegavit, & quomodo Hæreticis per ista æque ac edicta Imperatoria obviamum fuerit, operose instillavit. Ex isto tempore variis insuper Collegiis studiosæ juventutis emolumentum, promovere modis omnibus annis est, utpote cum Morænaei Librum de veritate religionis Christianæ discursibus eruditissimis illustravit; Compendium Theologiæ suæ Positivæ enucleavit; Theologiam Moralem in succinctas Theses redactam una cum annexis casibus conscientiæ potissimis & quæstionibus practicis maxime necessariis exposuit; Theologiam Exegeticam, ejusque naturam, præcepta & adminicula palam proposuit; Epistolæ ad Galatas sensum genuinum juxta Regulas Hermenevticas eruit ac vindicavit; Theologiam Polemicam illustravit; Symbolicam Scripturæ Sacræ quam convenientissimam esse ostendit; utramque ad Timotheum Epistolam ad officium eorum, qui sacro defunguntur munere, accommodavit, & ad eundem scopum Lectiones suas in Epistolam ad Titum, inque B. Christiani Chemnitii Institutionem futuri Ministri Ecclesiæ direxit; præfationem Catechismi Majoris B. Lutheri accuratissimis observationibus dilucidavit; de negotio unionis Ecclesiasticæ inter nos & Reformatos, deque Heideggeri, Jurieu & aliorum consiliis doctè disputavit; adversus Quackeros eorundemque cum veteribus Fanaticis consensum, collatione doctrinæ Protestantium & Quackerorum superaddita, differuit; tandemque & Pontificiorum ac Lutheranorum oppositionem manifestam reddidit. Nec suffecit cura hæc in munere Professorio laudabiliter adhibita, quin potius a Serenissimis, quibus suberat, Ducibus sæpe etiam fuit in consilium adhibitus, & anno inprimis MDCLXXXII

MDCLXXXII cum Episcopo Tinenſi, Legato Pontificio, de materia unionis inter Proteſtantes & Romano - Catholicoſ publica ex auctoritate ſermones miſcuit Theologicoſ. Quin & ad aulas alias ejuſdem fama percrebuit, qua commota Sereniſſima Princeps, Abbatiffa Quedlinburgenſis, in negotiis Eccleſiaſticis graviſſimis non raro ſuum eſſe juſſit Conſiliarium, ejuſque in ſuffragiis promptiſſime acquievit. De cætero gloriam nominis immortalẽ omnino conſecutus eſt, dum in Collegiis ſuis privatis aliquot ſtudioſorum Theologiæ chiliadas dextre informavit, & in Eccleſiæ Chriſti commodum ſcite præparavit, Diſputationibuſque inſuper Theologicis quam plurimis orbi erudito innotuit; Adverſariis etiam ea cum modeſtia ſe oppoſuit, ut vel ex ipſa Quackerorum cohorte haud defuerint, qui prolixas idcirco laudes ei decernendas venire faterentur. Quotieſcunque Decani in Theologica facultate officium, & Rectoris Academiae provinciam, quod tribus vicibus evenit, ſuſtinere juſſus eſt, toties curam ſuam prudentiamque omnibus, quorum intererat, abunde approbavit. Factumque inde, ut Sereniſſimus Elector Brandenburgicus, cum novam Academiam Halenſem Fridericianam erigeret, Profeſſorem ipſum Theologiæ primarium conſtitueret, ac Primum Academiae Rectorem deſideraret. Dimiſſus itaque ad decentem petitionem a Sereniſſimis Academiae Jenenſis Nutritiis, functiones iſtas novas, Serenitate Electorali ipſa præſente, ſplendidiffimam in ſolennitate ſuſcepit, & in Academia modo dictæ inauguratione pariter ac Rectoratus adminiſtratione tot ſuſtenuit labores, quot, qui corporis ejuſ tenerrimam norant conſtitutionem, ſuſtineri ab ipſo poſſe vix ac ne vix quidem ſibi perſuadere volebant. Ac perennantem certe ejuſ induſtriam initiis iſtius Academiae multum certe profuturam exoptavit Sereniſſimus Elector; Veruntamen ſupremo Numini viſum fuit aliter. A Sereniſſimis enim Ducibus Vinarienſibus, VVILHELMO ERNESTO & IOANNE ERNESTO, in Conſiliarium Eccleſiaſticum, Concionatorem Aulicum Supremum, & Superintendentem
Gene-

Generalem, atque a Senatu & Civitate Vinariensi in Pastorem Primarium templi ad D. Petri & Pauli cum vocaretur, divinitus sibi obvenire vocationem isthanc Noster ratus est; cui refragari nolens, die XVI Julii Anno MDCXCV Vinariam venit, & Dominica IX post Trinitatis solenniter ordinatus, subsequente Dominica XIII & XIV munus suum in aula & in urbe imposterum obeundum, Auditoribus singulis applaudentibus, plurimis etiam collacrymantibus, est auspicatus, eidemque, utit per tempus admodum breve, ita præsuit, ut obitum ejus nimis præproperum boni tantum non omnes impensissime doleant. Ad initum ab ipso matrimonium quod attinet, vitæ fortunarumque sociam suavissimam adeptus est ANNAM CATHARINAM, D. MVSÆI, supra aliquoties non citra laudis significationem allegati, filiam virginem, quam sibi Jenæ Anno MDCLXXIV d. XXXI Augusti Sacerdotis manu uxorem dari curavit. Istud vero conjugium pacificum maxime & benedictione quavis a DEO cumulatum, nec improle deprehensum fuit, quandoquidem sex filiis Familiam Beati splendidiorem effecit divina pronœa, quorum tres posteriores præmatura morte iterum extincti sunt, priores vero tres fata paterna superarunt, *Johannes* puta *Guilielmus*, Theologiæ, & *Johannes Jacobus*, Medicinæ Consecraneus, & *Johannes David*, illo, quo defunctus fuit Patris, tempore Scholasticis adhuc studiis intentum se gerens. De Christianismo ejus & variis, quas per omnem vitam experiri necessum habuit, adversitatibus, multa dicere haud attinet, cum modestia Ejus singularis conatum hunc dudum sufflaminarit, nec possumus, quin ipsa hæc illius verba huc apprime facientia allegemus. Ita autem eadem ex *αὐτοῦ ῥημάτων* fluunt: Vor Gott bin ich ein armer Sünder / und ist die Einbildung der Vollkommenheit ferne von mir / ich weiß / daß ich wie andere Menschen mangle des Ruhms / den ich für Gott haben soll / werde aber gerecht ohne Verdienst aus Gottes Gnade / durch die Erlösung / so durch Jesum Christum geschehen ist; Im übrigen will mir von mir selbst ein Zeugniß vor der Welt

Welt zu geben bedenklich fallen / und weil ich denen / so mir ohne Ursach Ubelß zugefüget / alles verziehen / will sichs desto weniger schicken / von sothanen Begebenheiten eigentliche Meldung zu thun; Da aber etliche aus Hartnäckigkeit sich solten gelüsten lassen / meinen ehrlichen Namen und Unschuld nach meinem Tode zu fräncken / wird Gott der Herr / der mich in meinem Leben wunderbar und heilsam geführt / schon Rath zu schaffen wissen / auch sattsame Gründe und Christliche Herzen geben / durch welche sothanen Unläuffen wird können ohne grosse Mühe begegnet werden. De corporis illius constitutione si anquiras, admodum imbecillem eam inde a primis pueritiæ annis fuisse fatendum est, unde ætate succrescente modo colica, modo malum hypochondriacum, modo calculi dolores misere eum interdum afflixere. Inprimis autem Anno MDCXCI mense Octobri morbi aliquot complicati in eum irruerunt, tanta quidem cum vehementia, ut mortem præsentissime instare plus vice simplici plerique ad eum invisentes & ejus lecto adhærentes existimarent. Verum DEi gratia, & Studiosorum procul dubio Theologiæ, qui eo Præceptore usi fuerunt, precibus ipsis mortis faucibus tum ereptus ac sanitati qualicunque fuit redditus. Halæ tamen novos insultus passus est, quos itidem sic superavit, ut viribus aliquantum confirmatis Academia isti valedicere & ad Vinarienses suos proficisci potuerit. Verum apud hos octo tantum Conciones, & duas insuper inauguratorias in pagis adjacentibus, quanquam interea doloribus arthriticis vagis scorbuticis misere vexatus, habuit, plures etenim quo minus adderet, febris, quæ ipsum d. XI Octobris Anno MDCXCV infestare cœpit, catarrhalis impedivit, cumque eadem mox in malignam continuam degeneraret, moriendi necessitatem ei attulit, quam modis quidem omnibus, sed frustra-
neo prorsus conatu retardare præter Experientissimum D. GEORGIVM FRIDERICVM RVMPELIVM, Physicum Vinariensem, Archiater etiam Celeberrimus, D. IOHANN ADAM ZAPFIVS, quorum utrique D. GEOR-
GIVS

GIVS VVOLF GANGVS VVEDELIVS Jena accitus se associavit, conati sunt. Lethaliter itaque decumbenti animæ medicinam subministrarunt eo diligentius, uti ANTONIVS GVNTHERVVS FASELIVS, Vinariensis Archidiaconus, quem Confessionarium Beatus elegerat, sic & IOHANNES KLESSEN, Ecclesiastes facundissimus, qui sponte sese obtulit, quorum inter preces & solatia alternis vicibus suscepta in vigiliis Dominicæ XXII post Trinitatis, Octobris die decimo nono, hora septima vespertina audita, Spiritum reddidit, cum nondum implevisset annum ætatis XLVIII.

In Concione funebri IOANNES SALOMON CT-
PRIANVS, Concionator Aulicus Ducalis, & Consistorii Saxo-Vinariensis Supremi Assessor, e Textu Rom. VI, 23 proposuit: *Ultimum Vale*, die letzte Abschieds-Borsorge eines getreuen Bischoffs an die hinterbliebene Gemeinde Gottes. Sermonem ad Exequiatores habuit IO. KLESSEN. Vitamillius Latino sermone descriptam *Vitis Professorum Theologia Jenensium* p. 220. seq. inseruit M. IO. CASPAR ZEVMERVS.

In Ejus Effigiem:

*Quem mater Noriberga dedit, quem filia sinxit
Altorfum, jungit fœdere Jena sibi:
Sacrorum fidus Studiorum ut Doctor in urbe,
Et scriptis ductis Doctor in orbe fiet.*

Sincero affectu posuit

IO. ANDREAS SCHMID, P.P.

* * *

D. CHRISTIANVM BAIERVVM, qui Anno 1530 in Comitibus Augustanis coram CAROLO V Imperatore & splendidissimo Confessu Augustanam prælegit Confessionem, eodem in Templo, inque monumento eodem, in quo Vinariæ & Noster sepultus est, tumulatum olim fuisse observans KLESSENIVS

*SENIUS, in Sermone, quem antea allegavi, negotium hoc
his verbis Latino-Germanicis memoria commendabit:*

IVNGITVR
BAIERO BAIERVS
AVGVSTANÆ CONFSSIONIS
LECTOR ILLE HIC DOCTOR
AMBO
CONFESSORES AVGVSTI
IVNGVNTVR CORPORA
ANIMABVS IVNCTIS.

Wer etwas neues sucht/ der mercke diß mit Fleiß/
Deßgleichen man nicht leicht sonst aufzuweisen weiß.
Zwen Bajer in ein Grab/ zwen hochgelehrte Männer/
Der reinen Christen: Lehr aufrichtige Bekenner.
Der Letzte lehrte sie/ der Erste laß sie ab/
Und kommen unversehns hier beyde in ein Grab.

SCRIPTA:

Compendium Theologiæ Homileticæ. Jenæ 1676. in 8.

Compendium Theologiæ positivæ, cum Notis. Jenæ 1686.
1691. 1694. in 8. *

* *Vide Mens. Decembr. Act. Erud. Lips. An. 1686.*

Gründliche Erweisung und Bertheidigung der reinen
Lehre von der Nothwendigkeit des gläubigen Erkant-
nisses Christi/ wie auch von der Nothwendigkeit und
Krafft des äußerlichen Wortes Gottes und Sacra-
ments der H. Tauffe/ wider die heutigen Irrgeister oder
so genannte Quäcker; samt einer in der Stadt: Kir-
che zu Jena am II Christ-Feiertage gehaltenen Predigt.
Jena 1681. in 4.

Collatio Doctrinæ Pontificiorum & Protestantium. Jenæ
1686. in 4.

Collatio Doctrinæ Quackerorum & Protestantium, una
cum Harmonia errorum Quackerorum & Heterodoxo-
rum aliorum. Jenæ 1694. in 4. *

* *Vide Mens. Martium Act. Erud. Lips. An. 1694. p. 119.*

Gründ

Gründliche Erweisung/ daß Lutherus/ und die es mit ihm gehalten/ weder an der Trennung der Kirche/ noch denen ihnen bengemessenen Ketzeren schuldig seyn. Halla 1695. in 8. *

* Vide Mens. Julium Actor. Erud. Lips. An. 1696.

Disputationes:

Philosophica: De pugna affectuum & rationis: de scientia & ignorantia peccantium: de mixtura virtutum & vitiorum. *Theologica*: de principio Theologiæ revelatæ, an in revelationibus divinis immediatis quærendum sit? de principio veræ cognitionis de Deo, utrum sit Scriptura Sacra? de consistentia & harmonia revelationis immediatæ cum Scripturæ Sacræ aliorumque mediorum usu: de norma & Judice Controversiarum doctrinæ fidei & morum duæ: (Quinque hæ Disputationes jūctim prodierunt sub titulo: *Synopsis & Examen Theologiæ Enthusiastarum recentiorum seu Quackerorum*;) De autoritate Concilii Nicæni primi & Oecumenici, contra Dan. Zwickern & Christ. Sandium: de consilio Gamalielis ad Act. V, 38. 39. de Paulo Samosateno, Socinianorum Patriarcha, ejusque hæresi, examine & condemnatione: de impanatione & consubstantiatione Pontificiorum & Reformatorum quorundam accusationibus opposita: de agone mortis, seu judicio hominis moribundi: de prægustu vitæ æternæ, contra Georgium Keithum, Quackerum: de prægustu æternæ damnationis: de statu & ubi animarum ad vitam naturalem rursus ordinatarum: de regno Ecclesiæ glorioso per Christum in his terris erigendo, contra Chiliaſtas, & Dan. Brenium, Socinianum: de fide Christo redeunte vix invenienda. (Decem hæ Dissertationes in *Decadem* peculiarem constipatæ prodierunt jūctim Anno 1695.) Examen Dialogi Erbermanniani inter Lutherum & Arium: Examen Dialogi Erbermanniani inter D. Joh. Musæum & Philosophum Sinensem: de universalitate gratiæ divinæ ad 1 Tim. II, 4. de falso jactata dignitate & potestate Romanorum Pontificum,

ficum, tempore Justiniani Imperatoris: Synopsis Theologiae naturalis collatae cum revelata: de principio Theologiae: discussio argumentorum Nicol. Stenonis, pro deferenda religione Lutherano-Evangelica & amplectenda Pontificia: de purgatorio Pontificiorum, utrum ex S. Augustino probari possit? de Quaestione: utrum Pontificii an Nostrates in religionis negotio conscientiae suae rectius consulant? Prodromus Vindiciarum pro legitima vocatione Ministrorum Ecclesiae nostrae contra Pontificios: de superstitione seu vana observantia: de peccati originalis existentia & essentia: Summa Concionum Christi Matth. IV, 17. & Marc. I, 15. de peste diurna & nocturna ad Ps. XCI, 5. 6. de usu causae merentis in controversiis Theologicis: Scrutinium Scrutatoris contra anonymum Pontificium: de falso jactata perpetua luce & visibilitate Ecclesiae, contra anonymum Pontificium: de propagatione fidei per vim armorum a praxi Ecclesiae aliena: de statu pie defunctorum pacifico ex Jes. XXVI, 20. de termino vitae: de connexionione fidei & operum: de propagatione fidei per revelationes fictas a praxi Ecclesiae aliena: de Ministris Ecclesiarum A. C. rite vocatis & ordinatis: *ἡ δὲ λατρεία λογικῆς* ad Rom. XII, 1. de jure & privilegio primogeniturae ex Gen. XLIX, 3. & Deut. XXI, 17. de visitatione gratiae divinae ad Luc. XIX, 44. de affectantibus parochiam ex I Tim. III, 1. de Jesu Christo solo atque unico Sacerdote & sacrificio expiatio mundi: de provida Dei cura circa peccata hominum: de flagellationibus Pontificiis: de statu Exinanitionis Christi *Θεοῦ ὁρῶντος*: de peccantibus ad mortem, an pro iis orandum sit? ad I Joh. V, 16. de differentiis dispensationis & tolerantiae in causis Ecclesiasticis, praesertim matrimonialibus: de methodo veram Ecclesiam lumine rationis inveniendi, contra Scriptorem Ex-Calvinistam Pontificium: de raptu Christi in caelum ante susceptum munus Propheticum, contra Socinianos: de Sacerdotio Christianorum Regio ex I Pet. II, 9. (repetita extat haec in *Thesaur. Theol. Philol. Amstelod. P. II.*

p. 781. *seqq.*) de resistentia hominum malitiosa in opere conversionis : de Christo prædicante in inferno , ex 1 Pet. II, 18. 19. 20. de adoratione Christi secundum humanam naturam ex Phil. II, 9. de cognitione Dei & Christi ex Joh. XVII, 3. de præda robusto erepta ad Jes. XLIX, 24. 25. de Religione magna Romanensium : de omnipræsentia Christi secundum carnem : de regno Christianorum spirituali ex Apoc. I, 6. de Vaticiniis per ignorantiam & prophetiis fortuitis : de Lege Evangelica : *νεω-σοφισια* Johannitica e Joh. I, de scrutinio fidei & Christi in nobis, ad 2 Cor. XIII, 5. de Nazarenis Christo, Christianis & Hæreticis, ad Act. XXIV, 5. de dilectione DEI in nos effusa, ad Rom. V, 5. de *Ψευδουπαθέσθ* Judæorum ex Joh. VII, 27. de aqua lustrali Pontificiorum : de Ambitione Hæresium causa : de conformatione cum mundo fugienda, ad Rom. XII, 2. de assumptione seminis Abrahamæ, ad Hebr. II, 16. de Justificationis & Renovationis nexu & discrimine, ad 1 Joh. I, 7. de Christianorum migratione in oppidum Pellam, imminente Hierosolymorum excidio : de habitu mortis & resurrectionis Christi ad Justificationem nostram, ad Rom. IV, 25. *Hallenses* : de Monarchianis Anti-Trinitariis antiquis & recentioribus ad Artic. I. A. C. de transitu ab uno extremo ad alterum in rebus Theologicis : de Ministro Evangelico rite vocato : *Inaugurales sub ejus Præsidio ibidem habita, & ab Autoribus Stiffero, Langio, Buddeo elaborata* : de *ἀδυναμία* implendi legem : de efficacia Ministerii Ecclesiastici per malos administrati ad Artic. VIII. A. C. de Controversiis inter Chauvinum & Vrignyum.

Scripta Posthuma :

Abschieds-Predigt über die Worte des Apostels Act. XX, 32. in der S. Michaelis-Kirchen zu Jena am VIII Sonntage nach Trinitatis Anno 1694 gehalten. Jena in 4.

Erste Anrede an die Christliche Gemeinde zu Weimar nach übernommener Ordination und geschæhener Vorstel-

lung/ nebst zweyen Anzugs-Predigten in der Fürstlichen Hof- und Stadt-Pfarr-Kirche daselbst gehalten. Erfurt 1696. in 4.

Compendium Theologiæ moralis, officia hominis Christiani tam generalia, quam quoad singulos Ordines in Ecclesia & Republica specialia exhibens, & ex genuinis principiis deducens. Jenæ 1698. in 8. *

* *Vide Mens. Novembr. & Decembr. Ephem. Erud. Berolin. Anno 1698.*

De Informatione Catechetica Aphorismi, ad præfationes Catechismorum Lutheri. Vinariæ 1698. in 8.

Compendium Theologiæ Historicæ. Vinariæ 1699. in 8.

XLVI.

ORATIO FVNEBRIS,

Qua

*Theologo Vero Doctrina & Vita,*DOMINO SEBASTIANO
SCHMIDIO,S.S. Theolog. Doctori & Professori Seniori
Celeberrimo, Conventus Ecclesiastici Præsidi, &
Capituli Thomani Præposito,*Post cineres etiam Venerando, nunc in Cælis beatissimo,*Parentavit d. 18 Aprilis An. **CICICXCXVII**IOH. NICOLAUS HARTSCHMIDIVS, S.S. Th.
Doct. Log. & Metaph. P.P. Capit. Thom. Can. & Eccles.

I. N. I.

Auditores Omnium Ordinum Splendidissimi, Honoratissimi!

ATtingit adhuc dum Sacrorum Antistitum Oratio
Salvatoris nostri vitam restitutam, & ob debellatos
hostes triumphos canit, dum nos Magno Theologo
parentaturi, funestam nobis quidem illius
mortem dolemus, Ipsi vero de superata per Christum
morte

morte congratulamur. Quintus enim decimus jam mensis agitur, ex quo inter mortales esse desiit Venerandus Dn. D. SEBASTIANVS SCHMIDIUS, Vir, dum viveret, etiam nominis gloria, famæque celebritate immortalis; Theologus major omnibus, sed sine ullius diminutione major; de quo nihil magis possum proprie dicere, quam quod dicitur ab omnibus, o Theologum magnum, o Te felicem! Equidem quos superbientis sæculi pompa, aut honorum culmina fascinauerunt, hanc nec magnitudinem, multo minus felicitatem confitebuntur; cum audiunt Magnum dici Theologum, qualem eruditione virum, si non oderint, saltem fastidiunt corrupti hujus sæculi mores. Verum tanto major beato nostro SCHMIDIO dignitas inde surgit, quod titulis mundo quidem fastiditis, sed coram DEO tamen clarissimis insignitur; etiam hoc ipso Sancto Johanni Evangelistæ comparatus, qui Theologus nonnullis audit in Apocalypseos inscriptione. Magnum profecto est parem nominis gloriam etiam cum primitivæ Ecclesiæ Episcopis reportare. Quid enim hac voluptate jucundius? qui cibi, quæ mella sunt dulciora, quam DEI scire prudentiam? & in abdita ejus intrare, & sensum Creatoris inspicere, & sermones Domini DEI Tui, qui ab hujus mundi Sapientibus deridetur, plenos docere Sapientia Spiritualis? exclamat cum summa Theologi laude Hieronymus. Epist. 155. Ita Gregorium e Nazianzo celebrem, Patres qui admirati sunt, Theologum cognominarunt, quod multus in Theologia & versatissimus esset; Qui (Ruffino teste) Vir per omnia incomparabilis, qui verbo & operibus clarus, splendidissimum lumen scientiæ Christi Ecclesiis præbuit, dum ea docuit, quæ fecit; nec se ipsum condemnavit agendo contraria, quam dicebat. Cujus neque vita aliquid probabilius & sanctius, neque eloquentia clarius, atque illustrius, neque fide purius & rectius, neque scientia plenius, atque perfectius inveniri potest. Talem tantumque sisto Vobis Virum, Auditores Illustres & honorandi, cum beatum Dominum Doctorem SCHMIDIUM Theologum voco, &

quidem magnum a rebus præclare gestis, qui in uno corpore duobus fratribus haud impar, cum Gregorio Theologus, cum Basilio Magnus ab omnibus deprædicatur. Sed quo magis magnitudo SCHMIDII me in admirationem sui rapit, tanto major cura & difficultas me circumstat, ut mihi digna Venerando SCHMIDIO, digna hoc illustri confessu contingat oratio, dum Viro, quem universi celebrare solemus, parentandum est. Non quidem celebrabimus hic anniversarias demortui exequias ab Odilone institutas; Sed ad exemplum virtutis illustrem pace belloque sacro Virum, nunc beatum laudabimus; ut mens nostra tam claris præfulgidi Sideris radiis excitata, ad similem virtutis & constantiæ gloriam enitatur, vel saltem summo studio eo contendat. Dicturo autem mihi de Tanti Viri laudibus obstreperit humilis & verborum inops oratio, qua facta Venerandi SCHMIDII & dicta memoratu digna nec felici fatis stylo condere, nec præstanti facundia me tradere posse, fat scio. Luctus quoque acerbitas, qua in memoriam mihi revocatur tanti Patroni, & Præceptoris & Promotoris ac Patris obitus, linguam animumque perculsum, vix ea fari verba sinunt, quæ a cliente reverentia, a discipulo gratitudo & a filio pietas postulant, etiamque ab invito extorquere possent. Verum cum beati Viri animus ab omni seculi vanitate procul, etiam dum viveret, remotus, jubeat, ut orationem meam ad modestiam illius moderationemque submittam, non subterfugiam officium, cui & innumeris beneficiis Magni SCHMIDII devinctissimus & illustris Academia consensu & voluntate cognatorum honoratissimorum admotus, nunc etiam adstringor. Sistam nimirum in SCHMIDIO, VERVM THEOLOGVM DOCTRINA ET VITA. Neque tamen minus hic considerabo, quid aures Vestrae pati possint, quam quid Virtutibus Ejus debeatur. Vos modo Auditores illustres & colendi huic proposito favete; ego reverentiæ Vestrae inserviam.

Cum Optime Te beate SCHMIDI laudasse videatur, qui narraverit fidelissime, non mihi procul accersenda erunt

runt laudationis argumenta; sed vita Tua & Doctrina etiam breviter tantum descripta invictis documentis Te verum Theologum ostendet. Attingam autem tantum hic incunabula virtutis Tuæ; animique & eruditionis procedente tempore ad summum gloriæ culmen perventuri, certis cum indolis experimentis. Non equidem nativitatis locus Lamperthemium Te clarum reddit, sed a Te nobilitata est Patria virtutibusque Tuis etiam inter celeberrimas urbes decantata; Unde splendori Tuo tanto plus claritatis accedit, quanto nobilior censetur, qui ex propriis virtutibus, non ex loco aut majoribus tantum argumenta laudis mutuatur; Cum sæpe eveniat, ut & humili loco nati ad summam dignitatem consurgant, & generosissimarum imaginum fatus in aliquod devoluti dedecus acceptam a maioribus lucem in tenebras convertant. Sed in MAGNO SCHMIDIO in meliorem statum facta est mutatio. Be-da certe e pago exigui nominis in Brigantum agro ad Tina ostium oriundus, ex vitæ Sanctitate & gravitate morum, Venerabilis dictus, non minore veneratione dignus est, quam si in Theatro orbis, Romæ, Patria tot Imperatorum & Doctorum editus fuisset. Quare Lamperthemensis pagus nostri Doctoris non minuit laudis gloriam, sed auget, & luce præfulgida coruscat, quod elapso sæculo, quo heros Lutherus orbi datus, in SCHMIDIO eundem redivivum restituit eo ipso anno, quo sæcularem memoriam relegebat Alsatia ortæ post tenebras lucis. Atque ita ex parentibus inferiore quidem loco, sed honestis tamen natus & paulo post baptismo sacro renatus Theologiæ sacris initiatus ignobilem vicum innumeris virtutibus & gloria nominis in tantum nobilitavit, ut jam ipse quoque NOME SCHMIDIANO felicissime florescat. Origenem, nostis Auditores Splendidissimi, jam a Patre gentilium disciplinis egregie institutum, post mortem vero illius totum se dicendi studio alacrius aliquando dedisse, & in grammaticis mediocriter instructum, quibus se paulo post obitum Patris ita addixerat, ut quantum illi licebat ætati, abunde ex illis necessaria conquireret, Eusebio teste H.E. 1.6.2.

Quanto felicior in hoc Venerabilis Dn. D. SEBASTIANVS SCHMIDIVS? quanto major Theologus fuit Origene, non in gentilium, sed Christianorum Scholis, non ab hæretico, sed clarissimo & Reverendo Oerio Pastore, Lamperthemii institutus; etiamque in hoc Origene non minor, quod Patrem habuit fidei constantia, exiliique molestias patienter ferendo satis celebrem & laudandum. Et quod de Origene memorat Eusebius, ipsum decimo octavo ætatis anno jamjam docendis aliis præfectum fuisse; idem certe Spiritus ne quidem Venerandi SCHMIDII pueritiæ defuit, qui tenero adhuc animo ingenii felicitatem præcepit, ut cursum Classicum, quem decimo ætatis anno ingressus fuerat, intra octennium emensus jam lectiones publicas Hebræas imprimis audiret; Parentibus jam ante fato functis, ut ne generosa SCHMIDII virtus marcesceret, sed experiretur quas habet vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, & ex adversis secunda nascantur; & quam utile sit futuro Theologo & Ecclesiæ Doctori ad usum secundorum per adversa venisse. Quum istis temporibus tot tantisque difficultatibus affectum atque afflictum Magnum SCHMIDIVM tristiora fata urgere viderentur, non adspirante fortuna & Patronorum Benevolentia, ad exteros concessit, patriam reputans ubicunque bene esset. Inde Marpurgi Cattorum igneo ingenio Theologum Feurbornium audiuit; sed ab hac felicitate, bellorum tempestate depulsus ad Saxones VVittebergam confugit Virorum eruditorum consuetudine & institutione imprimis B. Dn. Doctoris VVELLERI in studiis plurimum adjutus. Hic vero non repertis, qui laboranti ex voto & necessitate succurrerent, in Borussia abiit & Regiomonti aliquandiu commoratus iisdem de causis, quibus e Saxonia abierat, alias terras legere coactus est. Daniam hinc petenti obstitere fata, unde Dantiscum, Lübecam Hamburgumque mari partim & terrestri itinere profectus, diuque cum animo suo colluctatus, quod adversis quam maxime premeretur, tandem licet invitus Patriæ suæ redditus est, etiam existimatione ubique integra, quod facile honestas consolaretur egestatem. Initium hic laboris

laboris miremur, Auditores colendi, an finem? multum est Magne, (sed felicior vox est) Beate SCHMIDI, quod in his malis perseverasti, plus tamen, quod non timuisti, ne perseverare non posses. Sed in his quoque Patribus (Chron. Euseb. ad ann. 318) non minor fuit: Lactantius namque vir omnium suo tempore eruditissimus extitit, sed adeo in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indiguerit. Habemus ergo in SCHMIDIO Lactantii paupertatem, sed puritatem Doctrinae longe maiorem; ad cuius solidioris cognitionem, per omnis generis Doctrinam viam sibi stravit, nec Philosophiae partibus singulis insuper habitis, quanquam Philologiae Studio maxime addictus. Sacris hinc animum applicaturus, quod Scripturae profunditatem, controversiarum intricatam multitudinem, ministerii vero Ecclesiastici tremendam maiestatem extimesceret, totus in Orientales linguas incumbere apud animum suum constituerat. Quo Consilio Argentorato iterum valedicturum Academiae Basileensis & Clarissimi BVXTORFII fama ad se vocabatur, & in hoc charitatem Patriae amor studiorum superavit. Hic vero incredibili studio noctem diei jungens Rabbinorum scripta & Talmudica diligentissime excussa mox proprio Marte in latinum transtulit, felici exemplo & a paucis imitando. Neque ibi attendit clandestinas existimationes, nullisque magis, quam audientibus insidiantes susurros, quasi ab Augustana Confessione discedere pararet; siquidem vicinas Marchionatus Ecclesias frequenter adibat, fidem suam sacrae Coenae usu apud Pastores satis aperte professus, Vir, cuius ingenio simulatio parata non erat. In quo elogio nos iudicio nostro, nostris auribus, non aliorum famae & rumoribus credimus; ubi pietas nostra silentium rumpit, cum haec audita ex Te Magne SCHMIDI, de Te tacere audeamus. Basileae autem triennio exacto jam Genevam iter parantem non propria cupiditas, sed aliena utilitas Argentoratum revocavit, invitante singulari Benevolentia B. Dn. D. DORSCHÆI, a quo & hospitio mensaque exceptus est: cuius Favorem summa adauxit B. Dn. Doctoris IOHANNIS SCHMIDII dexterrima humanitas, & singularis

laris in Synonymum suum animi propensio; cui innixus quod alias tanquam difficile nimis declinaverat, sibi tamen imponi passus est Pastoris Ensheimensis munus; Singulari modestia honores minores non dedignatus Vir, (ut in Programmate publico audit,) solidæ eruditionis opibus dives & eumulatus, qui longe majora meruisset. Cumque interea temporis spe Pastoratus alicubi humanis artibus excidisset, adeo non excaudit, ut summa animi tranquillitate de nutu DEI alio vocantis sibi gratularetur. Vocatus enim Lindavium ad Gymnasii Rectoratum, paruit lubens tantoque magis, quanto certius sperabat, se ab Ecclesiastico officio liberum magis, fautoribusque adjutum tandem studio Linguarum tranquillo animo vacaturum & immoriturum esse. Neque hoc beato & Venerando Theologo quisquam vitio vertat, nisi & Justinum, qui magna famæ celebritate enituit, redarguat, quod (teste Eusebio H. E. l. 4. c. 10.) in primis Anticeti temporibus in Philosophi habitu divinam doctrinam asserens, etiam scriptis eandem defendit. Sed o providam DEI curam, admirandamque rerum humanarum gubernationem! Vix enim aliquandiu Venerandus SCHMIDIUS Lindavii moratus, ut sermonem sacrum ad populum haberet inductus est; eoque vix dum peracto (verba ejus refero) ad ordinariam concionem Sabbathicam a Magistratu inclyto & Venerando Ministerio, suscepto ordinationis ritu, vocatus est, eo fine, ut demortuo Venerandi Ministerii Seniori sufficeretur. Non tulit vero Argentoratum ultra quadriennium tantum sibi virum ereptum; sed mox ad Professionem Theologicam nihil minus cogitantem evocavit; ad quam vocationem cum stuperet B. Vir incertus quid acturus, etiamque a Lindaviensibus ægre esset dimittendus, tandem B. Dn. D. IOHANNIS SCHMIDI, Ecclesiæ Argentoratensis tum clarissimi luminis, Theologicis rationibus victus, vocanti DEO animo obsequioso paruit, gratus civibus, amicus Collegis, acceptusque Magistratui inclyto, a quo & civitatis jure donatus Argentoratum reperit, Canonicus Capituli Thomani, & Conventus Ecclesiastici membrum illustre. Solenni mox Oratio-

ne Professorium munus consueto ritu auspicatus spem laudesque tum temporis Rectoris B. TABORIS, si non superavit, bene meritus æquavit tamen, quum de ipso publico Programme hæc præco edixisset: diffusa est per Ecclesias & Academias, Viri eximii deprædicatio, sive pietatem, Principem virtutum, requiras, sive cognitionem Linguarum, Latinæ, Græcæ, Hebrææ cæterarumque Orientalium exquisitam & singularem desideres; sive apparatus Philosophicarum disciplinarum spectes, ut solidam verbi divini notitiam & gravem ex utraque Cathedra facundiam prætereamus. Neque minoribus elogiis condecorata est solida Magni SCHMIDI eruditio, cum paulo post jussu inclyti Magistratus honores Doctorales petitos caperet, quos licet non cum fastu ambiret, non tamen etiam fastidio amplissimos illos honores repudiavit; reputans secum moderationis esse paucissimos, ambitionis autem recusare omnes. Ut vero lætissimos bonorum applausus & præfagia memoratu digna hic addam, malo paucis Verbis B. Dn. D. IOH. SCHMIDI, quam meis enarrare: Lectionibus cursoriis (ita ille in Programme Doctorali) disputatione solenni ex consuetudine habitis, ad rigorosum etiam examen vocatus est, in quo egregie & laudabiliter stetit; unde dignissimus per omnia æstimatus est, qui summis in Theologia honoribus ac Privilegiis more solenni condecoraretur; Vir cælesti providentia ad res magnas & arduas illustri loco gerendas natus, in quo verus pietatis amor, rara indoles, ingenium optimarum artium & disciplinarum capacissimum, erga Præceptores & Superiores reverentia, modestia animi, indefessa diligentia, celeres in bonis literis progressus, adeoque omnia, quæ spem secuturæ aliquando uberrimæ messis indubiam facere possunt, ab ipsa Ejus pueritia manifesto deprehensa sunt. Non Te fefellit Beate SCHMIDI mens præfaga boni de Magno SCHMIDIO nostro; nam & res maximas gessit, in vera pietate & studio perstitit, & spem messis uberrimæ abunde fatis explevit. Sed quid singula confector & colligo quasi vero aut Oratione complecti, aut memoria omnia consequi possim? In hoc certe Venerandus,

randus, sed nunc felicissimæ conditionis SCHMIDIUS, inter bonos nulli secundus est, quod, ut optimum quemque decet, semper eo annitebatur, ut post se quoque reipublicæ literariæ prodesset eruditionis doctrinæque monumentis. Ipse quidem non in infinita librorum copia gloriari solebat, sed sentiebat quod Seneca, qui non curabat innumerabiles libros & Bibliothecas, quarum Dominus vix tota vita sua indices perlegit; cum oneret discipulorum turba, non instruat, & satius sit paucis te autoribus tradere, quam errare per multos. Itaque accurato delectu habito, iis tamen propriis inclavit scriptis, quæ amici mirantur, adversarii stupent, & nostrum quis vix tot legere potest, quot ille scripsit. In omnes fere Veteris & N. Testamenti libros commentatus est; Exercitationibus Academicis dignissimis, quæ ad seram transmittantur posteritatem, adhuc celebratur; tractatibus quoque & variis & multis, sed eruditis omnibus insignis est. Et ut non tantum doctis, sed & latina non callentibus prodesset, plurimis germanicis scriptis doctrinam veram propugnavit, pietatem non fucatam instruxit, nihilque omisit, quin consummati Theologi partes omnes expleret, Catalogo scriptorum concioni funebri subnexo satis id docente. Neque vero Commentarios tantum dedit nobis profunda Venerandi SCHMIDII eruditio; sed & arma subministravit ad Spirituale certamen; non timuit enim bella prudentissimus Vir, sed nec provocavit: nam ut ipse nolis pugnare moderatio, doctrina vero ejus præstitit, ut neque hostes voverint. Sistite jam Vobis auditores honorandi Doctorem SCHMIDIUM nostrum in sacro suggestu! Quæ gravitas sententiarum, quam in affectata veritas verborum, quæ adseveratio in voce, quæ affirmatio in vultu, quanta in oculis, habitu, gestu, toto denique corpore fides? Certe Sapientia in fronte, gravitas in oculis, virilisque color in corpore, & in ore gravis eloquentia sedebat, ut ex vero de Magno SCHMIDIO jam olim cecinerit eruditissimus felicissimusque sæculi nostri Poëta, Amplissim. Dn. Prof. Artopœus:

*Ore tuo, SCHMIDI, candor probitasque relucet,
Et gravitas oculis ingeniosa micat.*

*Quæ genii sunt signa tui nativa; Sed intus
Cætera, quæ pingi non potuere, latent.*

*Spiritus illa DEI digito meliore figurat,
Inque sui confert commoda multa gregis.*

Atque ideo non defuit Patronis grata mens ad præmia Magno SCHMIDIO exolvenda; sed maxima ejus merita paribus ornamentis decorare conati sunt. Non enim Argentoratitantum summis admovebatur honoribus Præsidis Venerandi Conventus Ecclesiastici, Præpositi Capituli Thomani, Rectoris item & Decani multoties; Sed & regiones varias & Rhenum & Danubium & Balthicum mare admirationis suæ fama conjungebat, Helmstadium, Tubingam, Ratisbonam & manu propria Potentissimi Serenissimique Suecorum Regis in Livoniæ Academiam evocatus, ubi in recusandis honoribus tantum se gessit, quantum se gesserat in emerendis, ut dum deprecaretur istos, etiam magnis nominibus se parem faceret. Dicamus ergo merito de Magno nostro SCHMIDIO, quod Theodoretus Orthodoxus de Johanne Chrysostomo, Dial. i. f. 13, quod μέγας τῆς οἰκουμένης λαμπτήρ, magnum orbis lumen, πάντα ἀρίστου per omnia optimus, qui sapienter & magna cum laude Ecclesiam irrigavit, agrumque DEI coluerit. Solidum enim profundumque Scripturæ interpretem etiam invidia admirata est; & nullus erit locus, nullumque tempus, quo non tanti Doctoris & interpretis pii manes in posterorum memoria grata conquiescant. Sive enim judicii scriptorumque profundum acumen mente complectaris, tantum erat, ut etiam exterorum de illis sollicitudo Magno SCHMIDIO quasi invito plurima extorserit etiamque inscio nonnunquam ipso, prælo committenda: sive etiam laborem consideres, quis nostrum idem curæ, idem sudoris sumit? certe non minus quam Origenem χαλκίντερον & Adamantium cum Hieronymo Epist. 18. ad Marcell. recte dixeris. Multæ quoque Doctrinæ Vir erat, non minor Anatolio, (Euseb. H. E. l. 7. c. 6.) & Irenæo (Sixt. Senens. Bibl. l. 4.) quoque comparandus, qui
Vir

Vir summa eruditione & pietate præditus non minus sanctitate, quam ipsa doctrina clarissimus comprobatus est, & in divinis scripturis studiosus & valde eruditus. Memoria etiamque memoratu dignum est, quod de Epiphanio *πενταγλώτῳ* seu quinquelingui S. Hieronymus Epist. 61 refert his verbis: Epiphanius Episcopus Cypri a Valente (Ariano Imperatore) non tangebatur; tantæ enim Venerationis semper fuit, ut regnantes hæretici ignominiam suam putarent, si talem virum persequerentur. Si hæc in Epiphanio, certe in Excellentissimo SCHMIDIO plures linguas admirari fas est; & venerationem quoque commendare, qua & cives & exteri semper ipsum profecuti sunt. Dignus omnino est iis laudibus, quibus Athanasium Gregorius Nazianzenus evexit, quod *αγιώτατος τῶ οἰκουμενικῆς ὀφθαλμοῦς, μεγάλη φωνή, τὸ τῆ πίστεως ἔρεισμα, ὁ δευτέρῳ χειρὶ λυχνίῳ καὶ πρῶτῳ μῶ: Sanctissimus orbis oculus, magna vox, fidei columnen, altera Christi lucerna & præcursor esset. Et quid tandem de opere laboris immensi, meditationis diuturnæ & profundæ, utilitatis autem maximæ, Versione scilicet Bibliorum dicam? dicam illud, quod Hieronymus in c. 3. Epist. ad Tit. de Origenis Hexaplis & Octaplis: Hæc immortale illud ingenium Origenis suo labore nobis donavit, ut non magnopere pertimescamus supercilium Judæorum solutis labiis & obtorta lingua, & stridente saliva, & rasa fauce gaudentium. Certe Theologus exterius quidam Senex deque Ecclesia Christi pietate & scriptis meritissimus sibi cum summo gaudio gratulatus est, quod consummato tanto operi supervixisset, ringentibus licet quibusdam minus æquis rerum æstimatoribus. Immortuus est huic operi Venerandus SCHMIDIUS, ipsumque DEVS cælo vindicavit, ne post illud divinum & immortale factum, mortale faceret; deberi quippe maximo operi hanc venerationem, ut novissimum esset. Sed jam alio me vocat numerosa gloria Tua Venerande Theologe; non minus enim vita, quam Doctrina Theologum summum Te orbis deprædicat. Sentio vero (ut alius dixit) quem virum, quæ facta ac dicta, quam angusto ambitu orationis amplectar. Sed cum magna & multa*

multa breviter dicenda sint de claritate excellentis viri; sermo infinitis virtutibus rebusque circumfusus, utrumque præstare non potest! Itaque propositi mei ratio non laudanda sibi omnia, sed tantum recordanda sumat. Venerabilis SCHMIDIUS pauper & parentibus orbatus, & adhuc puer & juvenis destitutus Patronis miseram inopiam summa patientia tulit, eaque animi ἀνταρξεία, ut nihil habenti, nihil quoque deesset; in hoc quoque Origeni non absimilis, cujus bona cum fisco ob Christi fidem addicta essent, adeo non extinxit hoc discendi ardorem, ut potius animum summa cupiditate flagrantem magis inflammaret. Ita etiam Magnus noster SCHMIDIUS patientiæ beneficio, medius semper inter secundas & adversas res animi firmitate versatus est. Potest certe hic pauperes consolari Magnus Theologus SCHMIDIUS, sed multo magis docere locupletes, quam non sit necessaria solidæ laudis cupidini anxia divitiarum comparatio. Non puduit primos Ecclesiæ Doctores Catechesin Christianam docere; sed nec Venerandus SCHMIDIUS probro sibi duxit in pietate juxta & bonis literis privatim & in Gymnasio publico juventutem instituisse. Contemptor erat ambitionis & avaritiæ, animus & in hoc felicissimus & maximus, quod vellet quantum posset, possetque quantum vellet; nihil enim magis æstimavit, quam animum sua sorte contentum; probe intelligens, quod nullum officium tam sanctum, atque solemne, quod non avaritia comminuere & violare soleat. Sed nescio an has virtutes magis in Ipso respiciam, tot tantisque aliis instar siderum me circumfulgentibus? an alias quoque intuear, quarum lucidissimus fulgor oculos mentemque meam perstringit? Quod enim rarum est in tanta eruditione, orbisque admiratione, in tanta fortuna constitutus, non exiit animi moderationem, quæ mentes nostras impotenti temeritatis cursu transversas ferri non patitur, nec modestiam & longanimitatem dedidicit; quo evenit, ut reprehensionis morfu apud æquos virtutum æstimatores esset vacuus, & opulentissimus laudis quæstus. Nostis Collegæ Venerandi, quod tantæ erat æquitatis, ut
vince-

vinceret apud ipsum sententia non prima, sed melior. Cum aliquando juvenis quidam expositionem Venerandi senis & sententiam ejus publica disputatione aggressus esset, adeo non excanduit; ut admiranda animi tranquillitate, hæc ad me apud exteros degentem, scripserit: Autorem disputationis non parvi faciam, si sententiam dederit, quæ non ex historia Ecclesiastica, aut proprio cerebro in scripturam inferatur, sed ex scriptura ad scripturam felicius, quam mea applicetur. Hæc enim est justa ἀνάλυσις, quam sequi studeo. Tanta ille lenitate, tanta patientia etiam adversarios tulit & contradicentes. Quid vero hac moderatione valentius, aut efficacius? quæ etiam affectus propriæ autoritatis, qui potentissimi habentur, superavit. Intuenti vero mihi sapientiam prudentiamque ejus, nescio an plures habuerit SCHMIDIOS Ecclesia Christi, pares certe paucos, superiores nullos vidit. Nullis ille negotiis se ingerebat, sed nec superciliose despiciebat, qui consilio ejus uti nollent. Circumspiciebat omnia, de futuris judicabat præclare, & omnia placide negotia tractabat, peragebatque tranquilla potestas, quod violenta nequibat. In omni alias negotio, ubi periculum imminet, id spectant prudentes, ut quam minimo damno defungantur. Quantum & hic pectus sapientia præditum, quam id dictis factisque prudentibus Augustæ enituit; cum eo vocatus ad componenda fratrum dissidia, felici successu summam attulit Ecclesiæ tranquillitatem. Atque in eo negotio cum Excellentissimum, nunc piæ memoriæ VVAGNERVM Collegam haberet, summa concordia negotium tractabat, ut causam communem haud parum utiliter administrarent, gravissimorum dissidiorum eodem tempore & causa & memoria sublata. De Ecclesia Christi admodum sollicitus mortem Theologorum Veteranorum acerbe flebat, & mala exinde ominabatur metuenda; ita namque literis suis ad me testatus est; Dominum Doctorem SCHERZERVM ægro-
tare, (quod idem de Dn. Doctore TENZELIO mihi relatum) doleo; quia Veteranos Theologos abripi subinde video; nec de dignis eorum successoribus mihi constat.

Pruden-

Prudentiam cum zelo DEI adversus vitia conjunctam in Hieronymo ad Nepot. de vit. Cler. laudaverit, quisquis legerit, quæ de se testatur ipse: Nullum læsi, nullius nomen mea scriptura designatum est: neminem specialiter meus sermo pulsavit, generalis de vitiis disputatio est; qui mihi irasci voluerit, ipse de se, quod talis sit, confitebitur. Memini ego, quod sæpe hæc ex beato SCHMIDIO Theologo prudentissimo audiverim; non esse privatis affectibus locum concedendum, neque licere omnia nobis in castigandis vitiis, quæ Johanni concessa in arguendo Herode: atque sic opere ipso præstitit, quod de Ozia sacerdote notavit Chrysostomus hom. 4. in verba Jes. vidi Dominum &c. Sacerdotis tantum est arguere, liberamque præstare admonitionem, non movere arma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec jacula mittere, sed tantum arguere, ac liberam præstare admonitionem. Hac ego prudentiæ laude, in quam nihil senectuti, nihilque hostibus licet, ipsa vetustate Magnum SCHMIDIVM florere, jure meritoque existimarim. Sed prudentia hac Hieronymo parem, æquum tamen de conjugio judicium & castitas matrimonii adhuc majorem fecit; siquidem conjuge non tantum prima, sed & secunda felix, cujus longævum & inter varios morbos laboresque grave senium, sedula uxoris clarissimæ & indefessa cura prudentissime diu sustentavit. Uxores igitur ipsi magis in decus & gloriam cedunt, quam Hieronymo nimia admiratio Virginitatis; illis enim nihil sanctius, nihilque antiquius fuit; modicæ cultu, cum viderent, quod Magnum SCHMIDIVM nullus fastus nullaque ambitio comitaretur. Pacis autem tum domesticæ, tum publicæ in Ecclesia amantissimus Venerandus Præsul celeberrimum Academiæ & orbis Nomen fuit. Erga superiores, erga Collegas, erga fratres omnia sincera, & vera & ornata gravitate: Veritate enim amicitiam, fide societatem, pietate propinquitatem coluit; Vir pius & bonus, & ita institutus, ut jura societatis non tantum nosset, sed & sanctissime observaret. Sed & hæc virtus quoque beatæ memoriæ Excellentissimum Dominum Doctorem SCHMIDIVM

DIVM summis Ecclesiæ luminibus, si non superiorem præstat, felicissime tamen exæquat; qui infirmitatum suarum, conscius & memor, aliorum dissimiles mores, non fuga, sed patientia toleratos, quantum potuit, correxit. Basilium namque & Gregorium Nazianzenum indignatio in monasticam egit. Aderant siquidem Episcopi quidam, qui orthodoxos omnes ad suas partes trahebant. Quid igitur præclarus ille & pacifici discipulus? Basilius; nec enim iis qui contumeliam ipsi inferebant, aut qui ipsius partibus studebant, oblatari poterat; nec illius erat dimicare, aut Ecclesiæ corpus lacerare, alioqui etiam bello vexatæ, atque ab hæreticis, penes quos tum summa rerum erat, in periculum adductæ; simul etiam consultoribus nobis, sincerisque monitoribus in ea re usus, nobiscum hinc profugus in Pontum secedit, pietatisque Gymnasia, quæ in illis locis erant, moderatur; atque cum Helia & Johanne summis Philosophis solitudinem amplectitur. Fructuosius id sibi esse existimans, quam in præsentis negotio cogitationem quandam suscipere, Philosophia sua indignam, ac consilii prudentiæque clavum, quem in tranquillitate tenuerat, in tempestate perdere; Ita Nazianzenus Oratione trigesima. Non ignoro quidem beatissimum Dn. Doctorem **SEBASTIANVM SCHMIDIVM**, in quo tanta alias magnitudo, ut eam complecti oratione non possim, agitatum periculis, tædiisque pene lassatum, sæpius sibi Gymnasium suum, & nisi Ecclesiæ fata summaque necessitas flagitassent, officiorum oneribus levare se, ardentibus expetiisse votis; sed cum præsentibus malis metueret quoque futura, quibus sustinendis solus ipse a superioribus par æstimabatur; comoda sua & valetudinem senio jamjam labefactatam Ecclesiæ utilitati & saluti postposuit, maluitque laboribus obrutus officiis suis immori, quam de secessu aliquo otioso, aut quietiore vita cogitationem suscipere. Pacificus Ille Christiana piaque prudentia temporibus inserviens & pares (si quos habuit) ferre, & dissidentes amica compositione conciliare novit; imo ipse etiam cedere maluit, quam turbis aut litibus studia, sacratissimosque labores suos

suos conturbare. Tantæ vero *manus duplices* non erat aliud solidiusque fundamentum, quam humilitas, qua æquabat Augustinum Hipponensem præfulem, Augustinus noster Præsul Argentoratensis. Hipponensis ille Regius de seipso, in sermone de communi vita clericorum, fatetur: Ab iis qui diligunt sæculum segregavi me, sed eis qui præfunt populis non me cœquavi, nec in convivio Domini superiorem locum elegi, sed inferiorem & abjectum, & placuit Illi dicere mihi: ascende sursum. Usque adeo autem timebam Episcopatum, ut postquam esse cæperat alicujus nominis inter homines fama mea, in quo loco sciebam Episcopum non illo accederem, cavebam hoc, & agebam quantum potui in loco humili salvarer, in alto non periclitarer, sed ut dixi: Domino servus contradicere non debet. Agnoscitis spero, Auditores splendidissimi, sanctum Augustinum in beato Dn. Doctore SCHMIDIO redivivum. Eligebat ille locum inferiorem, elegit & hic; iste non cœquavit se iis qui præfunt populo, nec hic; in loco humili ille salvari cupiebat, & hic: uterque autem servus DEI, Domino suo non contradixit; inde factum, ut quod Hieronymus senior Epist. 80 de Augustino juniore, id de Venerando nostro Præfide piæ memoriæ omnes dicerent: habitantem in Te dilexi Dominum Salvatorem, sed nunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus, & plena complemus, ut absque Tui nominis mentione ne unam quidem horam præterire patiamur, qui constantem ventos perstitisti; scit, quid dicam, prudentia Tua, Macte virtute in orbe celebraris, Catholici Te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt. Dies me deficeret & in immensum diffunderetur oratio, si occupari vellem in virtutibus enarrandis, laudare enim omnes nunquam conabor, sed nec potero. Insigne tamen illud est, quodque in admirationem omnes rapit, quibus patientia Tua, Venerande Vir, in morbis innotuit; tacuisti nec gemitus audiebantur, aliquando maximis etiam doloribus excruciat; nec mortem pertimescebas; didiceras enim mori, antequam morereris. Quoties redeunte novo anno, vel natali die inter gratulantium voces exaudivi a Te, Vene-

rande Pater, Christiani & magnanimi verba; si DEVS vo-
 luerit, non recuso vivere, cupio tamen dissolvi & esse cum
 Christo: Et cum Tui magis, quam Tu Ipse discessum Tuum
 exhorrescerent, Tu, qui mortem quotidie meditabar, so-
 labaris etiam victuros atque in auxilium sapientemque cu-
 ram DEI cuncta optime gubernantis, intentos esse jubebas.
 Ultimo vitæ anno præsertim cum Vitæ finem instare præsa-
 gires, non tamen vel a studiis consuetisque laboribus etiam-
 que visitando publico DEI cultu quicquam remittebas, ab
 amicis licet obnixè rogatus. Ita duraveras ad omnes cala-
 mitatum ictus animum Christianum fide vera, assiduis pre-
 cibus, frequenti sanctissimi Corporis & Sanguinis Christi
 communione & pietate infucata; ut licet aurium non esset
 usus vel in percipienda concione, vel cantu; tamen sæpe
 dixeris, Te propter exemplum præcipue hac corporis imbe-
 cillitate templum visitare; optime enim homines exemplis
 doceri, quæ inprimis hoc in se boni habent, quod appro-
 bant, quæ præcipiunt fieri posse; digna hæc Christiano,
 digna tanto Theologo vox, qui doctrina non solum, sed &
 vita pia, humili, mansueta, patientiæ & constantiæ laude in-
 signi, etiam apud feram posteritatem gloriose victurus est.
 Ibit enim in sæcula fuisse Venerandum jamque in Cœlis tri-
 umphantem Dominum Doctorem SEBASTIANVM
 SCHMIDIVM Verum Theologum: Erudita Te carmi-
 na, honorque æternus annalium, non hæc brevis & minus
 compta prædicatio colet; quando saxi non tantum, sed &
 monumentis æternæ laudis Nomen Tuum incisum est. Vir
 quidam eruditus *ὁ ἐν αἷματι*, (B. D. Bebel. sæc. 4. art. 1.
 pag. 318) plurimorum Patrum elogia parvo compendio ex-
 hibuit, quod appellati scilicet Ecclesiæ columnæ, ut Atha-
 nasius, Basilius, Nazianzenus, Hilarius; Tubæ, ut Hilarius,
 fundamenta, ut Athanasius; gloria, ut Basilius; fontes, ut
 Nyssenus; oculi, ut Chrysostomus; fidei columnæ, ut A-
 thanasius & Basilius; Arx, ut Ambrosius; custodes gene-
 rosi & regula, ut Eusebius Samosatensis; fide dignissimi, ut
 Eusebius Pamphili; Lumina & quidem clarissima, ut Atha-
 nasius; nec solum urbium, sed etiam orbis magna & ma-
 gnifica,

gnifica, ut Athanasius, Basilius, Chrysostomus, Eusebius Samosatenus, Hilarius; orbis oculi, ut Athanasius & Basilius; regula veritatis, ut Basilius; & regula vivendi, ut idem & Athanasius; veritatis legati, ut Eusebius Samosatenus; Theologiæ Antistites, ut Gregorius Nazianzenus; Turres inexpugnabiles, ut Hieronymus; virtus ipsa & princeps sacerdotum, Christi que lucernæ & præcursores, ut Athanasius; Spiritus Sancti Tubæ, ut Ephrem; Tubæ sermonis, ut Hilarius; Apostolicis donis præditi, ut Aristæus, Basilius, Cyrillus Hierosolymitanus, Didymus Alexandrinus, & Diodorus Tarsensis. Absit invidia, existimaverim certe Auditores colendi, hæc omnia in SCHMIDIO Venerando, cujus senectus excellentissimis ornamentis decorata, me intueri lumina, nomina, columnina & Theologiæ antistites. Et auxit in hoc Magno Theologo ætas & honos dignitatem, ut cum opus esset scientia quam multi consecuti sunt, tamen peritissimum ipsum octuagenarium fecerit vetustas. Gratias igitur agamus DEO, cujus Benignissima providentia tantum, fidus orbi & urbi nostræ illuxit, cujus doctrinæ & pietatis radiis urbs pariter & orbis collustratus est. Sed concedite Auditores splendidissimi, ut & pro me Magno SCHMIDIO, Cognato, Patrono, Præceptori & Promotori post cineres quoque venerando, gratias agam. Sub Te Parens optime spiritum & sanguinem & patriam receperunt studia mea. Tu patrocinio consilioque Tuo suffultum in studiis juvisti & promovisti ad summam usque Mecænatum Munificentiam; Tu viva voce & literis hortatus es clientem; dabis operam, ut spem gaudiumque meum impleas. Reducem ab exteris familiaris admisti ut cognatum, ut Præceptor discipulum, qui nunquam e conspectu, vel colloquio Tuo nisi doctior, vel prudentior discessi. Obstat verecundia, quo minus perensem quo me testimonio ornaris; & inter hæc tot tantæque beneficia Tua gratissimum est mihi, quod in Capitulo & Academia etiam Collegam esse voluisti. His ego a Te beneficiis affectus hanc refero gratiam, quod Te inter cælestes beatum, etiam in terris nec mea, neque aliorum memoria excidere patiar, non quod Te cum beato IOHANNE

SCHMIDIO aliisque in cœlis triumphantem elogiis meis illustriorem reddi existimem, sed ut viventes ædificentur. Ineptum enim, si sanctis, qui res omnes orbis universi contempserunt, his esse opus commendationibus putamus. Igitur nostri tantum profectus causa sat fuerit, illorum celebrare memoriam. Non enim nostris laudibus indigent ornari, sed nos ipsorum vitæ historia & commemoratione, imitationis gratia indigemus. Quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex unguento quoque præstanti diffunditur odor: sic e sanctorum commemoratione gestorum ad omnes provenit utilitas; quæ verba gravissima sunt Basilii in Gordon. Ad hunc ergo Magnum Theologum nos respicientes & Præceptorum ejus recordati, quibus ab eo ad omnem Doctrinam & pietatem sumus instituti, nobis triste Ipsi vero latissimam dicimus Vale, quod eo translatus, ubi, quæ antea per speculum in ænigmate viderat, jam intuetur de facie ad faciem, (quæ orationis publicæ fuerunt ultima verba, in quibus scribendis primum apoplexia tactus, qua & elapso fere anno extinctus est.) Eximia hæc pietas fuit, quæ ne in ipso quidem excessu oblivisci sui potuit. Sequamur igitur hanc, & hanc imitati in fine orationis Præsidem custodemque DEVM pro Ecclesia & Academia precemur, utque tantis beneficiis, quæ in Magno SCHMIDIO quondam contulit, etiam in Successoribus addat perpetuitatem! Dixi.

Concionem Sacram in exequiis Ipsius habuit M. IOANNES THEOBALDVS HEINRICI, Ecclesiastes Thomanus & Capituli Senior Argentoratensis, ad dicta Zachar. VI, II. & Jerem. XVII, 16. 17. Thema: *Priester und Propheten Cronen.*

IN EIVS EFFIGIEM:

*In Sultu SCHMIDII gravitas & candor apertus
 Lucent Theologo lumina digna VIRO.
 Corporis has solas dotes in imagine parva
 Artificis potuit sculpere docta manus.
 Thesauri vero sacre sapientie & omnis
 Doctrina immensi in lingua animoque latent.*

Expri-

*Exprimere hos pictor nescit, sed plurima scripta
Exponunt tantas edita mentis opes:
At plures norunt regni mysteria, summum
Nostri vera bonum est puro in amore fides.
Nempe DEO pectus, studiumque in munere zelo,
Et vitam sanctis moribus ille replet.*

His Theologum meritissimum, Præceptorem,
Promotorem & in Christo Patrem suum
veneratur

PHIL. IAC. SPENERVS, D.

Pastor & Senior Ecclesiæ Mœno-Fran-
cofurtensis,

ALIVD:

*Hæc est Scripturam SCHMIDII referantis imago,
Hoc sese æthereus Spiritus ore dabat.
Nunc ubi post tantos Numen videt ipse labores,
Quæ dedit æterna gens pia laude colit.*

IO. GEORGIUS PRITIVS.

SCRIPTA:

- Grammaticæ Latinæ & Græcæ Harmonia, in usum Scholæ
Lindaviensis. Ulmæ, in 8.
Compendium Logicum & Metaphysicum, in usum Scholæ
Lindav. Argentor. in 12.
Tractatus de Imagine Dei in homine ante lapsum considera-
to. Argentorati 1659. in 4.
Memoria annua obitus Jo. Schmidii. Ibid. eod.
De Circumcisione, primo Veteris Testamenti Sacramento,
Tractatus. Ibid. 1661.
Constitutiones Tractatus Talmudici, dicti Schabbath, cum
Commentariis Mosis Fil. Majemonis Ægyptii & Obadiæ
de Bartenora, Latine versæ. Lipsiæ 1661. in 4.
Constitutiones Tractatus Talmudici, dicti Erubhin, cum
Commentariis eorundem, Latine versæ. Ibid. eod.

De principiis seu fundamentis præsentiæ corporis & sanguinis Christi in Sacra Cœna Tractatus. Argentorati 1662. 1699. in 4.

Lutheri Liber de Servo Arbitrio contra Desiderium Erasmus Roterodamum, cum brevibus annotationibus. Ibid. 1664. in 8.

Syncretismus, seu collatio Scripturæ Sacræ & Pontificis Romani, qua Quæstio : meliusne mundo & Ecclesiæ per Scripturam Sacram, an per Pontificem Romanum consultum sit? discutitur. Ibid. 1665. in 4.

Collectaneorum Talmudicorum Libri duo. Lipsiæ 1670. in 4.

Commentarius in Jobum. Argentorati 1670. 1690. in 4.

Überzeugtes Pöbelthum. Straßburg 1673. in 12.

Collegium Biblicum prius & posterius ; prius continet LXVI dicta V. T. posterius continet LXVI dicta N. T. Argentor. 1676. 1689. in 4.

Petrus non Papa. Straßburg 1676. 1685. in 12.

Disputationum Theologico-Philologicarum Fasciculus, in quo multa Sacræ Scripturæ loca difficilia explicantur & exponuntur. Argentor. 1676. in 8. Continentur in hoc Disputationes : de antiquissima fide Mosaica, circa mysterium Sacrosanctæ Trinitatis, comprehensa in verbis Gen. I; *Vajomer Elohim* : de Fide Matris Evæ ex Gen. VI, 1. de Fide in Messiam Patriarchali, ex Gen. XLIX, 18. de duobus circa Sacramentum Circumcisionis propositionibus, quarum I Circumcisio est fœdus Domini. II Circumcisio est signum fœderis Domini : de verbis Exod. XII, 11. de Baptismo super mortuis, ex 1 Cor. XV, 29. de Sancto Eucharistiæ Sacramento ex 1 Cor. X, 3. 4. de Sabbato *δευτερεγπαώτα*, Luc. VI, 1. de Glorificatione Sanctorum, ex Jesa. LXV, 22. de traditionibus & votis ex Loco Matth. XV, 5. de juramentis ex Matth. V, 23. seqq. & Matth. XXIII, 16. seqq. de clavibus Ecclesiæ, seu confederatio Loci Matth. XVI, 19. de ficu a Christo arefacta, Matth. XVI, 18. seqq. Marc. XI, 12. seqq. de didrachmis a Christo solutis, Matth. XVII, 24. seqq. de Sinu Abraham, ex

ex Luc. XVI, 22. 23. de cathedra Moſis ex Matth. XXIII, 2.
3. 4. 5. Conſideratio Loci Actor. XIII, 48. de Merito ex
Luc. VII, 10. de charitatis præſtantia ex 1 Cor. XIII, ult.
de primitiis Reſurrectionis, Chriſto, ex 1 Cor. XV, 20.

Über die Worte des geiſtreichen Propheten Hoſea Cap.
XIV, 2 ſieben Buß-Predigten / gehalten im Münſter
zu Straßburg in wöchentlichet Wet- Tags- Verſamm-
lung. Straßburg 1679. in 12.

Vom Glauben derer Reformirten in Deutschland. Ham-
burg 1680. in 8. *

* *Hujus Apologia Slesvici in 8. prodit.*

In Epistolam D. Pauli ad Hebræos Commentarius. Argent.
1680. Lipsiæ 1698. in 4.

Recht einer heiligen Policen / oder Rathß-Predigt / über
Zachar. XII, 16. 17. Straßburg 1681. in 4.

In Librum Judicum Commentarius. Argentorati 1684.
in 4. *

* *ſid. Act. Erud. Lips. mens. Novembr. An. 1684.*

Das groſſe Geheimniß der Gottſeligkeit in unterſchiedli-
chen Weynachts-Neu-Jahr- Paſions- Oſtern- Him-
melfahrt- und Pfingſt-Predigten / erſter Theil. Lüne-
burg 1684. in 8.

Das groſſe Geheimniß der Gottſeligkeit in etlichen Pre-
digten wiederholet / anderer Theil. Ibid. eod.

Lutheriſche Frömmigkeit / oder ein Tractat von guten
Wercken / nach der Evangelisch-Lutheriſchen Lehre.
Ibid. eod. in 12.

Tractatus de Paſchate, altero Veteris Testamenti Sacramen-
to. Francof ad Moen. 1685. in 4.

Commentarii ſuper Librum Prophetiarum Jeremiæ, Tomi
II. Francof. 1685. in 4. *

* *ſid. Menſ. Auguſtum Act Erud. Lips. An. 1685.*

Reſolutio brevis cum paraphraſi verborum Evangelii D.
Johannis Apoſtoli. Argentorati 1685. in 4. *

* *ſid. Act. Erud. Lips. menſe Octobr. An. 1684.*

Außerleſene Kern-ſprüche der heiligen Schrift. Lüne-
burg 1686. in 4.

Die rechte Kinder-Zucht aus Gottes Wort gewiesen/samt einer paraphrasi oder kurzen Erklärung der Sonn- und Fest-Tags-Evangelien/ beydes Eltern und Kindern zu Nutz. Ibid. 1687. in 12.

Commentarius in Hoseam. Francofurti 1687.

Das Geheimniß der beyden Sacramenten des N. T. nemlich der heiligen Tauffe und des Hochwürdigen Abendmahls nach Anleitung des IX, X und XIII Artickels der A. C. erläutert. Lüneburg 1687. in 12.

In primam Johannis Epistolam Commentarius. Francof. & Lipsiæ 1687. in 4. *

* *vid. Act. Erud. Lips. mens. Aug. An. 1687.*

In Librum priorem Samuelis Commentarius. Argentorati 1687. in 4. *

* *vid. Act. Erud. Lips. mens. Aug. 1687.*

In Librum posteriorem Samuelis Commentarius. Argent. 1687. in 4. *

* *vid. Act. Erud. Lips. mens. Aug. An. 1687.*

Erklärung über den Prediger Salomo / die ersten XI Capitel an die Römer; die erste Epistel an die Corinthier; an die Galater; an die Epheser; an die Philipper; an die Colosser; die erste und andere an die Thessalonicher; die erste an den Timotheum; an Philemon; an die Hebräer; die erste Johannis; die Epistel Jacobi. Lüneburg 1688. in 12.

Resolutio brevis cum paraphrasi verborum ac notis Psalmorum Prophetarum de Christo. Argentorati 1688 in 4. *

* *vid. Acta Erud. Lips. An. 1688. mense Aug.*

Aphorismi Theologici Anno MDCLV & MDCLVI in Academia Argentoratensi disputando excussi. Hamburgi 1688. in 8.

Königliche Weissagungen des Propheten Davids / in welchen die Leiden / die Herrlichkeiten / das Reich / die Reichs-Genossen / die Feinde des Reichs Christi und andere Stücke verkündiget/ in öffentlichen Predigten zu Straßburg vorgestellt. Lüneburg 1688. in 4.

Kurze

Kurze Erklärung über den (1) Prediger Salomo; (2) die eilf ersten Capitel der Epistel Pauli an die Römer; (3) die erste an die Corinthier; (4) an die Galater; (5) an die Epheser; (6) an die Philipper; (7) an die Colosser; (8) die Erste an die Thessalonicher; (9) die Andere an die Thessalonicher; (10) die Erste an den Timotheum; (11) an Philemon; (12) an die Hebräer; (13) die erste Epistel Johannis; (14) die Epistel Jacobi. Lüneburg 1688. in 12.

Die Lehre von der Erb-Sünde / von Jesu Christo / und dem jüngsten Gerichte in Erklärung des II, III und XVII Articulß der A. C. vorgetragen. Lüneburg 1688. in 12.

Die Lehre von der Kirche; von Heuchlern und Gottlosen in derselben; vom Kirchen-Regiment und Predig-Amt; wie auch von Kirchen-Ordnungen. Nach Anleitung des VII, VIII, XIV und XV Artickels der Augspurgischen Confession. Appendicis loco sistitur: der Spruch des Heil. Augustini: Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas, erkläret und vom Mißbrauch derer Papisten gerettet. Lüneburg 1688. in 12.

Gründlicher Beweis / daß der genannten Reformirten Lehre vom Sacrament des heiligen Abendmahls weder selbst einig guten Grund habe / noch die Lutherischen Lehrer von demselbigen Sacrament mit einigem guten Grunde widerlege / dahero nochmals erfolgt / daß die Calvinisten zwar Gewissens halber verbunden / zur Lutherischen Lehre zu treten / aber kein Lutheraner mit gutem Gewissen zur Calvinischen Lehre treten kan. Wohlmeinend aufgesetzt a P. C. E. A. (Praeside Conventus Ecclesiastici Argentoratensis) Lüneburg 1689. in 12.

Die Rechtfertigung des Sünders vor Gott / den Weg des seligmachenden Glaubens zu erlangen / samt der Lehre von den guten Wercken / nach Anleitung des IV, V und VI Artickels der A. C. fürgestellt. Ibid. eod.

Kurze

Kurze Erklärung der ersten acht Capitel des Buchs Josua
aus des Hochwürdigen Herrn D. Sebast. Schmidii
MScr. in diese Kürze gebracht von Hermanno Zim-
mermanno, Prediger zu Marschacht. Schleswig 1690.
In D. Pauli ad Galatas Epistolam Commentatio. Kilonii
1690. in 4. *

* *vide Act. Erud. Lips. mens. Octobr. 1690.*

**Predigten von Gott und von der Buße / über den I, XI,
XII und XVI Artikel Augspurgischer Confession. Lü-
neburg 1691. in 12.**

**In Librum Salomonis, Hebr. Koheleth, Græc. & Lat. Ec-
clesiastes dictum, Commentarius. Argentorati 1691.
in 4. ***

* *vid. Acta Erud. Lips. An. 1691. mense Augusto.*

**Mysterium gratiæ divinæ in Incarnatione & Passione Filii
Dei, Spiritus S. charismatibus, Angelorum Ministerio,
Orationibus solennibus expositum, juxta cum Dann-
haueri aliorumque Theologorum Argentorat. publica-
tis in eas doctissimis programmatibus. Additæ sunt Ora-
tiones Academicæ aliæ, & Programmata eodem Autore.
Hamburgi 1691. in 4. ***

* *Idem opus sequentem postea titulum nactum est: Dis-
sertationes Academicæ, sive Commentationes in diver-
sa Sacræ Scripturæ Loca.*

**Commentarius in D. Pauli Epist. ad Colossenses, cui ac-
cedunt Paraphrases in Cap. VII, IIX, IX, X, XI Epist. ad
Romanos; ut & priorem Epist. ad Corinthios; nec non
priorem & posteriorem ad Thessalonicenses, priorem ad
Timotheum & ad Philemonem, ac denique Canticum
Mariæ. Hamburgi 1691. in 4. ***

* *Vid. Acta Erud. Lips. mense Febr. 1691.*

**Prælectiones Academicæ in sex priora D. Pauli ad Romanos
Epistolæ Capita. Additæ sunt Ejusdem Auctoris ali-
quot subsequentium Capitulorum paraphrases. Slesvici 1693.
Hamburgi 1704. in 4.**

**Decas Dissertationum Selectarum, in qua continentur Dis-
sertationes: de phrasi Scripturæ deletionis e libro vitæ:
de**

de phrasi Scripturæ, qua Deus dicitur indurare & ex-
cæcare cor hominis: de gravioribus Legis ex Matth.
XXIII, 22. 24. de Benedictione Sacerdotali: de præci-
pui Dei nominibus: de Effentia Dei ejusque attributis:
de quæstione: an sit aliqua Theologia Naturalis post la-
psum homini relicta? de Quæstione: quæ, qualis, &
quanta sit Theologia Naturalis in statu corruptionis? de
Quæst. quis usus sit Theol. Nat? de Quæst. quid Jobus in
sua Disputatione statuerit, & in quo lapsus sit? Fran-
cofurti 1694. in 4.

Regenten-Predigten aus dem Alten Testamente. Braun-
schweig 1694. in 12.

Commentarius super illustriores Prophetias Jesaiæ. In quo
singula capita resolvuntur, & annotationibus ad singulos
versus illustrantur; una cum Prælectionibus in IIX prio-
ra Capita Libri Josuæ. Hamburgi & Francofurti 1693.
in 4. *

* *Vid. Mens. Novembr. Act. Erud. Lips. An. 1693. Mens.
Jan. & Febr. Eph. Erud. Belg. Anno 1694. Prodiit se-
cunda Vice An. 1695.*

Senarius Angelicus. Helmstadii 1695. in 12. *

* *Vid. Mens. Sept. Act. Erud. Lips. An. 1695. Sed idem ille
liber prodiit dehinc sub hoc titulo: Succinctæ & soli-
dæ de Cherubim, Seraphim, Principatibus, Thronis,
Dominationibus, totoque Angelorum choro & ordi-
ne ad Scripturæ filum deductæ Diatribæ. Brunsvigæ
1696. in 12.*

**Biblia Sacra, sive Testamentum vetus & novum ex linguis
Originalibus in linguam Latinam translatum, additis Ca-
pitum Summariis & Partitionibus.** Argentorati 1696.
in 4. *

* *Vid. Act. Erud. Lips. An. 1696. Mens. Aug.*

In Libellum Ruth Annotationes. Ibid. eod.

Annotationes super Mosis librum primum, Genesis dictum.
Ibid. 1697. in 4.

Annotationes in Libros Regum. Argent. 1697. in 4.

Compendium Theologiæ, in quo Capita Christianæ fidei
juxta

juxta causarum seriem per thesin & antithesin plene & perspicue traduntur, Scripturæque fundamentis confirmantur. Cum præfatione Isaaci Faustii. Ibid. eod. in 8.

Fasciculus Disputationum Analytico-Paraphrasticarum super Epistolam D. Jacobi, Epistolam D. Pauli ad Ephesios, Sermonem Christi in monte, Matth. V, VI, VII. Canticum Zachariæ, Luc. I. Ibid. 1699. in 4. Editio secunda.

Vom Unterscheid der Evangelischen Lutherischen / und der Reformirten Lehr-Sätze / wornach gründlich zu urtheilen / ob selbige nur etliche Neben-Fragen / oder den Grund der Seligkeit betreffen / und eine Religions-Einigkeith und Brüderschaft verhindern können. Zur Verantwortung eines gegenseitigen Berichtes. Mit einem doppelten Anhang von Ungewißheit des Calvinischen und Papistischen Glaubens. Schleswig 1700. *

* *Vid. Nov. Lit. Lub. An. 1700. p. 120. Hic tractatus novus olim editus, SEBASTIANO SCHMIDIO vindicatus & Slesvici sub ejus nomine Anno 1700 editus est.*

Ad Disputationes ejus præter antea jam enumeratas, hæc pertinent:

Quoniam arca fœderis pervenerit? Exegesis dicti Act. XX, 28. Fasciculus viventium, 1. Sam. XXV, 29. * *repetitur hic in Thesouro Theologico-Philol. Part. I. Amstelod. 1701.*

Syncretismi iterata detectio & confutatio: de unctione Messiae, Jesu, Domini nostri: de curru Cherubinorum, hieroglyphico: de pœnitentia impij, ex Ezech. XXXIII, 11. de Chiliaismo Apocalyptico hominum supersticiosorum ac fanaticorum commento ex Apoc. XX. de Conjugio mystico, sive de unionem spirituali Christi cum fidelibus: de filiis lucis ad Eph. V, 8. de Hirco apopompæ: de ἀδελύγναι τῆς ἐρημώσεως: de desponsatione fidelium cum Christo: de obligatione Formulæ Concordiæ: de Efficacia Sacramentorum, imprimis initiationis, occasione dicti Rom. IV, 11. de instituto religioso Naamanis Syri

Syri Profelyti e 2. Reg. V, 17. 18. 19. de obfignatione fidelium interna, ex Eph. I, 13. 14. Epistola ad Ephesios, analysi & continua verborum paraphrasi illustrata: de Theologia naturali, cum clave Jobæ: de Circumcisione spirituali, Coloss. II, 11. 12. de venditione Christi ex Zach. XI, 12. sq. &c. de necessitate B. O. de statu beatorum in vita æterna: de numero familiæ Jacobæ, descendens in Ægyptum. * *Repetitur in Thes. Theologico-Philol. P. I. Amstel. 1701.* de causis Justificationis ex Rom II, 24. 25. de Schemi primogenitura: de ordine Prophetarum Judaico: de miraculosa resurrectione filii viduæ Sareptanæ per Eliam Prophetam: de incarnatione verbi ex Joh. I, 14. &c.

E Concionibus illius funebribus sunt hæ:

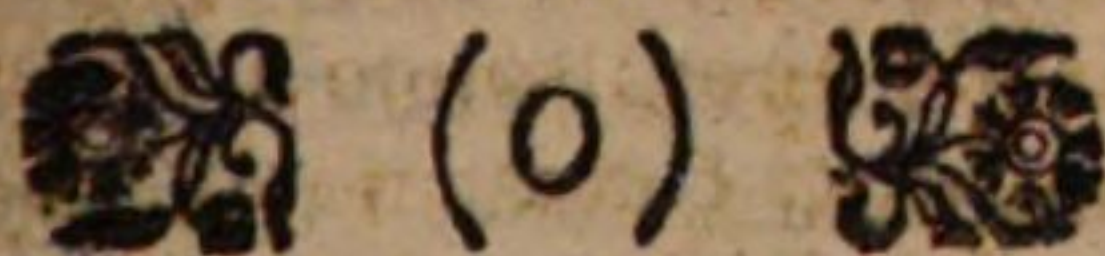
Der nach Gottes Willen lebenden Christen Beschreibung und Schuldigkeit in funere Herrn IO. VLRICI, Past. Neo-Petr. ex 1. Pet. I, ult.

Der Wohlverdienten Gewinn/ über 1. Tim. III, 13. in funere Herrn M. Io. Georg. Ernstii, Past. Palæo-Petr.

Paulus impeditus, in funere Herrn M. Io. Georg. Artopæi, Past. VVilhelm. ex Rom. I, 13.

Hiobs Bekänntniß und Trost / aus Job. XIX, 25. 26. 27. in funere Herrn M. Io. Hubers / Past. VVilhelm.

Der sterbens-begierige Elias / in funere Herrn M. Eliæ Kolbens / Past. Neo-Petr. ex 1. Reg. XIX, 3.



XLVII.

PROGRAMMA

MEMORIAE

Maxime Reverendi atque Amplissimi

VIRI

DN. HENRICI VVIDEBVRGII,

S. S. Theologiæ Doctoris, ejusdemque in
illustri Academia I V L I A Professoris Publici
& Ordinarii,*d. XIV Maji c I o I o c XCVI*

Placide defuncti

PVBLCÆ CONSECRATVM.

PRO-RECTOR ET SENATVS

ACADEMIÆ I V L I Æ

Civibus suis

S. P. D.

IN quantum non solum luctum, sed & stuporem nos omnes nox decimum quartum hujus mensis diem excipiens nuper conjecerit, neminem Vestrum, *Cives carissimi*, facile latere potest. Abstulit nimirum illa singularique casu oculis ac consuetudini nostræ præter omnem expectationem nostram subtraxit Collegam ob multiplicem, imo inusitatam tam in Philosophia, quam Theologia & in omni elegantiori literatura peritiam, pietatem, candorem, concordiae studium, raram prudentiam, consiliique copiam, indefessum bonum publicum promovendi ardorem, suaves atque elegantissimas docendi doctes, & innumera alia egregiæ mentis ornamenta, præcipue ob plurima cum in hanc Academiam, tum juventutem studiis in ea operam dantem præclara merita insignem, iisque nominibus nobis valde necessarium & nimis quam
vehemen

vehementer charum. De Viro Maxime Reverendo atque Amplissimo Dn. HENRICO VVIDEBVRGIO, S. S. Theologia Doctore, ejusdemque Professore Publico Ordinario, Facultatisque suae Decano nos loqui sponte vestra animadvertitis. Hujus subitum obitum dum mœstis intuemur oculis, fieri aliter non potest, quin vulnera Academiae nostrae ab aliquot annis inflicta & ex parte cicatrices suas adhuc ostendentia, ex parte nondum sanata ac consolidata recrudescent, eorumque acerbitas nobis refricetur. Vix duo lapsi sunt anni, cum B. GEBHARDI THEODORI MEIERI, S. S. Theol. D. & Professoris meritissimi, Collegae quondam nostri honoratissimi funus esset efferendum. Qua occasione dolendum nobis tum fuit, intra proximos viginti duos annos duodecim excellentissimos Theologos, qui Academiam nostram cum vivæ vocis doctrina, tum scriptis cedro dignis illustraverant, gloriamque ejus non parum amplificaverant, fati suis ita succubuisse, ut eorum altera pars Helmstadii in Academia stationem ad finem usque vitæ servaverit, altera vero eorum pars alii vocationi obsecuta post exantlatos Academicos labores iis in locis, ubi honoratissimis in Ecclesia quilibet eorum functus erat officiis, leges moriendi incurrerit, ita quidem ut illæ plerumque vices secundum locorum diversitatem mutaverint. Tantum luctum sub initium superioris anni pressit alius, Jctorum tamen Ordinem propius affligens. Decimo enim Januarii die superioris anni subito casu jacturam fecimus Viri Consultissimi atque Excellentissimi, Dn. IOHANNIS HENRICI BOETTICHERI, Jcti & Pandectarum in illustri hac Academia Professoris Publici Ordinarii, Reverendissimæ ac Serenissimæ Abbatissæ Quedlinburgensis Cancellarii, Dicasteriique VVolffenbüttellani Assessoris primarii, cui

nec opinanti mors ad caput adstitit.

Is siquidem isto die, postquam non solum bene erat pransus, sed & Ordinis Juridici conventum domi suæ horis pomeridianis habuerat laboresque diversos bene expediverat, ex quo ab illustribus personis rogatus breve iter in viciniam cum splendido comitatu suscipere animum induxerat, car-

pento autem sibi fatali vix conscenso paululum provectus erat, male se habere & de animi deliquio queri cœpit, revera autem cordis syncopen sensit, quæ etiam effecit, ut animam suam capite leviter inclinato suo Creatori, a quo eandem acceperat, subito redderet, & citius morti factus esset obnoxius, quam qui nutantem sustentare nitebatur, id animadvertet. Simili ferme ratione, modo locum & occasionem exceperis, B. noster D. VVIDEBVRGIVS vitæ suæ terminum attigit. Is vero quamvis per aliquod tempus in altero pede tumorem sensisset, ab illo tamen malo ita fuit liberatus, ut non solum recte incedere, verum etiam multiplices suos labores sacros hac æstate quotidie in se suscipiendos ex publica tabula Studiosis denunciare, hosque in domesticum Auditorium ad instituti rationes percipiendas convocare potuerit. Imo & ipso illo die, quo naturæ debitum solvit, jucunde & ad satietatem cœnavit, inde ad consuetas preces & gratiarum actiones Deo persolvendas cum omni sua familia se convertit, lucubrationes suas consuetas ex eo aggrediens atque ultra horam undecimam nocturnam continuans. Quieti cum se vix permisisset, male se habere & cordis syncopen ita persentiscere cœpit, ut piam ac Deo suo devotam animam in præsentia domesticorum suorum calida inter suspiria prius efflaverit, quam adesse potuerit, qui ad mortem præcipitanter ruenti vel solatium suggerere, vel medicinam facere quiverit. Sic ergo fidelis ille in domo Dei operarius vitæ pariter ac indefessi laboris metam attigit. Sumus nos omnes in manu Dei; sumus omnes parati de statione vitæ decedere, quo momento summo Imperatori id placuerit, utut *homo nesciat tempus suum*, Eccl. IX, 12. Non semper mors subitanea in classem malorum est referenda, nec desunt hujus rei exempla, quæ in Johanne Schneidewino JCto, Hieronymo VVellero, & Siegfrido Sacco Theologis aliisque sunt nota. *Nec enim male mori potest, qui bene vixit*; inquit Augustinus. *Nostrum etiam non est, alienum servum judicare aut condemnare: Suo enim stat caditque Domino; stabilietur autem: potest enim Deus eum stabilire*, Rom. XIV, 4.

i Cor. V, 12. 13. Nos potius agnoscimus, quam fugaces sint dies peregrinationis nostræ! *Omnia nempe humana brevitas & caduca sunt, infiniti temporis nullam partem occupantia.* Imo nihil tam est fallax, quam vita humana, nihil tam insidiosum: non mehercle quisquam accepisset, nisi daretur insciis; ut Seneca inquit Consolat. ad Marciam. Nec male Plutarchus de Consolat. ad Apollonium ait: *Vita est fatale debitum, quod maiores nostri contraxerunt, atque a nobis est persolvendum; quod & faciendum a quo animo & citra gemitus, ubi creditor repetiverit.* Et postquam de singulis, quæ homo possidet, illud Poëtæ usurpari posse monuisset:

Τὰ τῶν Θεῶν ἔχοντας ἐπιμελέμεθα,
Ὅταν δὲ χρήσῃ, αὐτὰ ἀφαιρήται πάλιν.

Res procuramus a Diis nobis creditas,

Quas illi arbitrio repossunt suo;

idem de vita hominis verum esse subindicat, ita pergens: *Vita nobis contigit, Diis eam apud nos fatali deponentibus necessitudine, neque certus est definitus terminus, ad quem reddendum sit illud depositum; sicuti nec trapezita quidem scire possunt, quando repossenda sit apud eos deposita sors.* Illi vero nisi animum prævum gerant, non indignantur, ubi apud eos sors deposita repossitur. Quamvis vero nemo dubitet, quin brevis sit vita nostra, & ipsa brevitās semper incerta, ut S. Augustinus de verb. Dom. Serm. XVI loquitur, nec quisquam sit, qui

- - tam Divos habeat faventes,

Crastinum ut sibi possit polliceri;

non tamen ignotum est, pios ex hac vita discedentes ærumnosam suam vitam cum longe meliore commutare. Interim nos tot earum capitum jacturam facientes non immerito ingemiscimus Academiaeque nostræ vices dolemus, dum hucusque in Jctorum Ordine unum, in Ordine autem Theologico tria vacantia loca quotidie conspiciamus. Avertat Deus O. M. deinceps omnem calamitatem, inque locum virorum meritis suis inclutorum tales surroget successores, qui Majorum vestigiis gnaviter insistant, & cum sincera pietate solidioris eruditionis studia omni animi vi-

gore eant promotum. Ceterum & noster affectus, & consuetudo nostra atque insuper *B. D. Wideburgii* virtutes & merita exigunt, ut cum ejus nascendi conditionem, tum vitæ laudabiliter & ad exemplum gestæ, munerisque omni fide & alacritate administrati rationes, ac tandem beatam ipsius analysin brevi in tabella describamus. Natales optimo Collegæ dedit libera & Imperialis sexto hinc remota lapide urbs Goslaria, in qua Christianis clarissimisque parentibus progenitus Calendis Februariis Anno clc lcc xli primam adspexit lucem. Patrem nactus est M. BALTHASAREM VVIDEBVRGIVM, tunc temporis Ecclesiæ Franckenbergensis apud Goslarienses, deinceps vero Ecclesiæ ad D. Martini apud Halberstadienses Pastorem primum & Scholarum Inspectorem; cujus viri pietatem, cum prudentia conjunctam, nec non facundiam, qui ante complures annos e sacra cathedra dicentem audiverunt, ita nobis laudarunt, ut disertissimis Oratoribus sacris eundem æquiparare, plurimis autem præferre non dubitarint. Hic nostrum suscepit ex ANNA DOROTHEA SATLERIA, lectissima omnique virtutum genere decenter ornata fœmina, quæ postquam trium suorum liberorum felicitates lætabunda, nec sine gratiis Deo quotidie humiliter actis inspexerat, paucos ante annos beatorum numero est adscripta. Avus paternus ipsi contigit HENRICVS VVIDEBVRGIVS, SS. Theologiæ Doctor, Serenissimi Ducis Brunsvico-Lüneburgici in aula VVolfenbüttelana Concionator supremus, Consiliarius Ecclesiasticus, & per Ducatum illum eique innexos Comitatus Superintendens Generalissimus; cui nostri parentem edidit GERTRVDIS MENZERIA, BALTHASARIS MENZERI, SS. Theologiæ D. ejusque in Hassorum illustri Academia Giessena Professoris primarii, Viri de orthodoxa Ecclesia Christiana meritissimi, filia. Proavum habuit IONANNEM VVIDEBVRGIVM, Ecclesiæ Neo-stadiensis ad montem raparum Pastorem, vicinarumque Superintendentem. Ex his paternum accepit sanguinem. Nec minus celebris est familia, e qua maternum genus duxit. Avam siquidem habuit SAMVELEM SATLE

SATLERVM, Medicinæ Doctorem, Serenissimi Ducis Brunsvico-Lüneburgensis in aula Guelphica Archiatrum, Aviam vero ANNAM PETERSEN, PETRI PETERSEN Sacræ Regiæ Daniæ & Norwegiæ Majestatis apud Flensburgenses in Holsatia negotiorum gestoris filiam. Proavus autem ipsi obtigit BASILIVS SATLERVS, SS. Theologiæ Doctor, qui in prima harum terrarum Evangelii reformatione ex Ducatu VVürtembergensi Guelpherbytum accitus ejus loci Ecclesiæ per sex annos præfuit, inde in hanc Academiam translatus eidem tam docendo, quam disputando, simul etiam Ecclesiæ Helmstädiensi concionando per decem annos fidelem navavit operam, inde autem ob singularem auctoritatem, judicium, & religionis zelum in aulam revocatus Concionatoris aulici supremi, Consistorii Præsidis & per VVolfenbüttelanum, Calenbergensem, ac Grubenhagiacum Ducatus, omnesque isthuc pertinentes Comitatus Superintendentis generalissimi muneribus amplissimis ad finem usque vitæ est functus. His majoribus noster progenitus paucis post diebus, ex quo mundi hospitio erat exceptus, sacrum regenerationis & renovationis lavacrum subiens Christo Servatori sacramentum dixit & fidelium cœtui adscriptus a sacro illo fonte HENRICI nomen reportavit. Ex eo tempore providorum parentum præcipua cura fuit, casti hoc conjugii sui pignus Deo porro dicare atque ad veram pietatem ac quamcunque mentis perfectionem ducere, præsertim quod ingenium vastæ eruditionis capax in hoc suo filio mature animadverterent. Quandoquidem verò sæpe fit, ut felicissima quæque indoles in transversum se abripi patiatur, aut pravis exemplis facillime corrumpatur, sollicita educatio & his modum posuit, amotisque quibuscunque malorum irritamentis, amore virtutis ac honestatis teneram mentem imbuit. Prima itaque cura fuit, filiolum ad sincerum Numinis cultum & infucatam pietatem ducere, altera, solidioris doctrinæ fundamenta, eorundemque amorem eidem implantare. Hunc in finem & eruditis & fidelibus Præceptoribus datus fuit in disciplinam, Quamvis

vero Patri non fuerit concessum huic educationi diu præesse aut ejus fructus procul videre, quippe quem anno cło lɔc XLIX mors immatura abstulit, mater tamen officia solertis educationis sibi imposita videns nullum eorum insuper habuit, sed omnia fidelissime est executæ. Cum vero huic privatos Præceptores filio suo præficiendi non esset occasio, eundem in publicam Halberstadiensium scholam misit, solertissimisque viris in eadem docentibus de manu in manus tradidit. Hos inter præcipuo quidem loco tumerat **M. SAMVEL GEELHVDIVS**, cujus in se merita gratus discipulus debito subinde prosequi solitus fuit elogio. Is vero peritissimus juventutis formator cum An. cło lɔc LVII Ecclesiastico admoveretur muneris, noster alios sibi quærere Præceptores est coactus. Multiplices vero rationes ipsum persuaserunt, ut Hannoveranam scholam præ ceteris eligeret, quippe quam **M. IVSTVM MVLLERVM** sibi in tertio consanguinitatis inæquali gradu junctum tunc temporis regere noverat. Is sicuti in erudiendo hoc felicitis ingenii adolescente nulli peperit operæ, ita effecit, ut idem ille apud cognationis vinculo pariter junctum Dn. **BLOCKIVM**, Consiliarium Ducalem, & victum & hospitium ultro inveniret. Vix autem annum isthic loci exegerat, cum in diuturnum morbum incideret, cujus pertinacia etiam effecit, ut domum a matre esset revocandus. Simul ac vero convaluit, in celebrem Quedlinburgensium scholam, quod ea in vicinia esset, missus fuit, in qua sub assidua Dn. **M. SAMVELIS SCHMIDII**, tum temporis Con-Rectoris, ex eo autem Rectoris manuuctione tantos in humanioribus literis brevi temporis spatio sibi acquisivit profectus, ut altioribus studiis omnium suffragiis maturus judicaretur. Inde & factum, ut Anno cło lɔc LX mense Martio in inclitam hanc Academiam **IVLIAM** a prudente matre fuerit mittendus & agnato suo Dn. **D. IOACHIMO HILDEBRANDO** de meliori & quam diligentissime commendandus. Is vero non destitit vota largissime adimplere, tam eleganti juveni non solum salutaria studiorum consilia nunquam non tempestive suppeditans, verum etiam eruditionem

nem ejus laudabili sua doctrina magis magisque expoliens. Cum vero Vir iste de Academia hac præclare hucusque meritis ad Ecclesiarum Ducatus Lüneburgici supremam *ἐπισκοπὴν* Cellas vocaretur, suas in erudiendo VVideburgio suo vices *Dn. D. Gerhardo Titio*, Theologiæ, *Dn. Christophoro Schradero*, Eloquentiæ, & *Dn. Andrea Frölingio* Logices Professoribus reliquit, quos & noster sibi vehementer faventes fuit expertus. Favorem vero istum & compositis moribus & industria nunquam non aluit, quem & a reliquis hujus Academiae Professoribus sibi facile promittere potuit, quippe quorum lectiones atque exercitationes sine intermissione obibat, inque iis quod ex usu suo esset, memorimenter condebat. Tempus vero erat, ut egregiæ eruditionis sibi comparatæ cum specimina ederet, tum ulteriora testimonia quæreretur. Hunc in finem duas eruditas Disputationes, Philosophicam unam, Theologicam alteram, suo Marte elaboravit, illamque *Ἐπὶ μεταβάσεως ἐκ τοῦ ἑνὸς γένους* Præside B. Andrea Frölingio, hospite suo, hanc autem de *Scripturæ Sacræ sufficientia seclusis Traditionibus Pontificiorum* Præside B. Gerhardo Titio publico eruditorum examini exposuit, magnaque sui cum laude defendit. Talem vero cum se gessisset, ab inclyto Philosophorum Ordine dignissimus fuit judicatus, cui ex merito supremi in Philosophia honores conferrentur, quos & d. IV Decembris Anno c1o lxxc LXV ex manu B. Dn. Christophori Schraderi tunc temporis Decani inter omnium bonorum applausus accepit. Ex eo solidiorem suam eruditionem in alios quoque diffundendi & linguas pariter ac genuinam Philosophiam propagandi uberrimam nactus est occasionem. Initium vero operarum suarum faciebat habita *de Inductione* Disputatione publica, cui cum laude præerat, & ex eo studiosam juventutem tanto cum applausu erudire cœpit, ut qui docentem audirent, cum ejus fidem & alacritatem, tum perspicuitatem, quæ præcipua docentium virtus est, admirarentur. Edidit quoque diversi argumenti Dissertationes, quarum defensionem in publico Auditorio susceptam direxit, suorumque Respondentium alacritatem his exercitationibus excitavit. Ha-

rum numerum si inire voluerimus, sex & viginti Disputationes publicas intra octo annos, ex quo honoris gradu ab Amplissimo Philosophorum Ordine fuerat ornatus, ac priusquam publico admotus fuit officio, ab eodem cum applausu habitas facile possemus recensere, quæ omnes Lyceum sapiunt, atque Autoris elegantem *ἀρετήν* præ se ferunt. Has inter præ reliquis laudandæ, quæ sunt *de Syllogismo*; *de recto nominum in Philosophia usu*; *τῆς ἀπορίας* sive *de re-cta dubitandi ratione*; *de primis & communissimis humana cognitionis principiis*; *de operationibus Dei*; *de summo hominis bono theoretico*; *de Justitia*; *de Jure & Equitate*; *de Amicitia naturali*, ejusdemque potissimis speciebus, & jure, quod in his obtinet; *de Gloria Domini*; *de iis, quæ in arca fœderis fuerunt servata*; & aliæ. Hoc ipso vero consecutus est, ut virtutes & eruditio ipsius non potuerint latere, sed ipsis quoque Serenissimis ac Potentissimis Academiae hujus Nutritoribus eorundemque supremis Ministris cœperint innotescere. Unde factum, ut Anno clc lxxiii Primæ Philosophiæ publica & ordinaria Professio eidem clementissime fuerit demandata; quam & peractis in Senatu Academico consuetis solennitatibus, factaque introductione d. XXIII Decembris panegyrica oratione, qua *præcipuas causas, præ aliis disciplinis Metaphysicam plurimis controversis impeditam obscurantes* exposuit, est auspicatus. Sequenti anno fiebat, ut B. D. ANDREAS FROLINGIVS SS. Theologiæ Professor Ordinarius, simul etiam Ecclesiæ Helmstädiensis ac vicinarum Superintendens Generalis constitueretur, cui in Ordine Philosophico successor datus, ex eo Logicam publice docere jussus est. Quanto cum ardore, quanta cum dexteritate, cura & vigilantia, huic suo in decimum sextum annum præfuerit officio, illi testari possunt, qui per istud tempus in Academia fuerunt ac docentem audiverunt; qui omnes insignia beati Viri in se magno numero extantia merita grata mente venerantur. Nullam diei horam dimisit vacuam, summo mane studia sua est aggressus, lucubrationes vero plerumque ultra mediam noctem protraxit. Lectionibus non
unam

unam tribuit horam, sed sex imo pluribus horis juventutem se circumfluentem & ab ore ipsius pendentem diversis in scientiis quotidie erudit, nullum affectans lucrum, id solum satis sibi præmii esse reputans, si scholis, si Ecclesiæ, si Reipublicæ idoneos & utiles administratores præpararet, atque ita gloriam Domini, quantum in se esset, ampliorem redderet. Multa hoc tempore fuit commentatus, omnia lectu dignissima, quorum pars aliqua publicam vidit lucem. Hæc inter sunt nonnullæ profunda eruditione refertissimæ Dissertationes, *de Syllogismo Apodictico; de Syllogismo Apatetico; de Syllogismo Dialectico; de recta disputandi ratione; de Consequentia materiali & formali; de modo sciendi in qualibet scientia prudenter observando; de Definitione Nominis; de vi sensuum in veritate acquirenda; de Affectibus; de causis judicium practicum perficientibus & conservantibus, nec non illud corrumpentibus; de Gradibus malitiæ injuriam tam aggravantibus, quam imminuentibus; de Amicitia, ejusque cum primis origine, incremento, decremento ac interitu; Dissertationes in universam artem ratiocinandi, duabus diversis vicibus institutæ; de Actu; de Causa & Causato in genere & in specie de causis externis; Centuria Thesium Philosophicarum, aliæque ferme innumeræ, ut de diversis Programmatibus cum proprio, tum publico nomine editis, quorum singula singularis sunt argumenti, nihil dicamus, ex quibus non solum profundioris eruditionis apparatus, sed & mira styli elegantia relucet. Ab inclyto Ordine Philosophico quinquies electus fuit Decanus, cui honorifico officio cum laude præfuit, quoties illud in se suscepit. Magistratum duabus vicibus ex voto Academiæ gessit. Quibus omnibus Serenissimis ac Potentissimis Academiæ hujus Nutriciis occasionem se amplius ornandi nullam cum difficultate humillime obtulit. Etenim anno cld lbc XC in solenni Academiæ Visitatione SS. Theologiæ Professio Ordinaria eidem fuit decreta, quam postquam d. X Januarii cld lbc XCI solenni more introductus & in Facultatem Theologicam receptus fuisset, publica oratione *de Causis dissensionum in Ecclesia ortarum* habita fuit aggressus.*

sus. Anno hunc excipiente cl^o l^oc XCII & quidem d. XIII Decembr. pro summis in Theologia honoribus impetrandis inauguralem Disputationem, fanaticis oppositam, *de lumine salutifero omnibus hominibus congenito*, habuit, & mox d. XIIIX Maji Anno cl^o l^oc XCIII honoribus Doctoris Theologi una cum tribus aliis Competitoribus a B. Dn. D. GEBHARDO THEODORO MEIERO, ex Ordinis Theologici decreto fuit ornatus. Quanta cum cura & sollicitudine indefessoque studio & huic suo præfuerit muneri, Auditorum applausus & suffragationes abunde testantur. Extant eruditissimæ ejus Disputationes Theologicæ *de Unione personali duarum naturarum in Christo; de Ministris Ecclesiæ; de Perfectione Hominis renati in hac vita a peccatis non prorsus immuni; & altera, de imperfecta renatorum & justificatorum in hac vita perfectione; Observationes insigniores ex arte Homiletica depromptæ; duæ Disputationes, quibus non renatos quoque & impios Scripturam sacram legentes verum ejus sensum assequi posse ostenditur; & aliæ.* In proponendis fidei Christianæ capitibus id egit, ut sententiam orthodoxam clare proponeret, firmissimisque rationibus atque argumentis confirmaret. Scripturæ sacræ dicta perspicue & juxta analogiam fidei interpretabatur, Auditores non ad doctrinas hominum, sed ad genuinos Israëlites fontes & salutarem agnitionem deducens. Postquam Augustanam Confessionem publicis lectionibus absolverat, succinctis Disputationibus singulos ejus Articulos repetiit. Exercitio vero huic Programma, in quo fanaticorum superioris seculi characteres morales, ab hodiernorum fanaticorum moribus non alienos, depinxerat, præmisit. Pari ratione cum idem circa Epitomen Theologiæ B. GEORGII CALIXTI facere incepisset, isti-que exercitio Programma methodum cum fanaticis disputandi exhibens præmisisset, ac negotium ultra dimidiam partem deduxisset, operi isti est immortalus. Artem in Ecclesia cum fructu dicendi non solum assidue & perspicue docuit, sed & studiosos in eadem ita exercuit, ut publice dicentes libenter auscultaret, & si qua forte in re ab iis a legibus

legibus artis esset aberratum, comiter eos admoneret, & qua ratione defectus emendari possent bona fide singulis monstraret. Major est meritorum, quibus studiosam juventutem sibi devinxit, numerus, quam ut singula hic describere valeamus. Tam chara nunquam ipsi fuit valetudinis cura, quin desiderium suum Studioforum juvenum conatus promovendi eidem multis modis anteferebat. Quæ omnia tam præclari Doctoris jacturam iisdem tanto reddunt acerbiorum. In Facultatis Theologicæ negotiis expediendis prudentem & circumspectum sese exhibuit, consilia sua ad Ecclesiæ salutem & tranquillitatem direxit, eoque pacto Decanatum non semel egregie administravit, cumque eodem superiori anno fungeretur, ipso Præside duæ Disputationes inaugurales a totidem Candidatis sunt habitæ. Hac ratione cum optimi Collegæ virtus, prudentia atque fides undique celebrarentur, factum fuit, ut Serenissimus ac Potentissimus Princeps ac Dominus, Dn. ERNESTVS AVGVSTVS, Dux Brunsvicensis ac Lüneburgensis, Sacri Romani Imper. Elector, Episcopus Osnabruggensis, Dominus noster clementissimus, eidem ephoriam stipendiatorum, qui sic vocantur, Electoralium Hannoveranorum clementissime crederet, qualis etiam a Generoso Domino, Dn. IOSIA a Belthem/ Domino in Ostrow/ Harple/ Glentdorff &c. magno studiorum Sapientiæ Patrono, ei fuit commissæ. Ultramque ephoriam in solatium multorum egregiorum ingeniorum summa cum vigilantia & dexteritate administravit. Officium publicum nactus noster de propria familia condenda tandem consilia inire cœpit. Effecerunt autem non sine divina providentia Nobilissimæ omnique virtutum genere ornatissimæ virginis ANNÆ MARGARETHÆ HORNELE, Viri Clarissimi, IOHANNIS HORNEII, Græcarum Literarum in hac Academia Professoris Publici Ordinarii filia, summorum autem Virorum D. CONRADI HORNEII & D. IACOBI TAPPII, illius Theologi, hujus autem Medici neptis laudatissimi mores, ut in ejusdem amorem se pertrahi pateretur; quam etiam impetrato Agnatorum consensu d. XX Januarii Anno clæ lcc LXXVII nuptiis auspici-

auspicato celebratis solenni ritu domum duxit. Quod conjugium mutuo amore pacatum summa animorum conjunctione suavissimum, nec infœcundum, ex animi sententia cesstit. Ex hac conjuge trium liberorum, unius quidem melioris, duorum sequioris sexus factus est parens, quorum hodierna conditio tanto lugenda est magis, quanto minus illi miseriarum suarum magnitudinem sibi in animum revocare possunt. Hanc vero maximopere sibi adamatam conjugem morbo lento correptam d. XII Martii An. clō Iōc XC tanto ægrius amisit, quanto illa in amando colendoque marito suo studiosior, & quanto gnavior in re familiari administranda fuerat. Viduus vero factus in ejusmodi statu perseverare, & rei familiari, medias licet inter muneris sui occupationes, præesse, quam conditionem mutare maluit. In vita & conversatione optimum Collegam nostrum talem deprehendimus, qui non parcus Dei cultor fuerit, sed qui sacras Ecclesiæ synaxes diligentissime obierit, qui frequenti Cœnæ Dominicæ usu animam refocillaverit, qui familiæ suæ bene præfuerit eamque ad omnem pietatem duxerit, ac domi suæ Deo peculiare horas ad gratias ei persolvendas dicaverit, qui tanquam *vir Dei* tam Auditoribus suis, quam vicinis, quin & cuivis proximo laudabili vita bonoque exemplo præluxerit, inque omnibus ut *fidelem Dei servum* sese ostenderit. Liberorum suorum, ceu providum decet parentem, curam gessit maximam, sollicita eorum educatione nihil sibi prius ducens, nihil antiquius. Fratrem unicum, quem nobiscum Collegam habuit, tenerime amavit, sæpe sibi gratulatus, quod sibi contigerit eundem in pari dignitatis gradu & sicuti natalium, ita Collegii vinculo sibi junctum videre. Socrum & affinem reverenter coluit, opem & consilium nunquam ipsis denegans. Erga egenos, viduas præsertim & orphanos, valde liberalem se exhibuit, atque ad hoc Christianæ charitatis opus tum vel maxime se passus est excitari, ex quo a Senatu Academico Peculii viduarum administrationem sibi creditam esse vidit. Qui cum eo vixerunt, ejus familiaritate usi, nihil fuci, nihil fellis, plurimum autem candoris in eo animadverterunt. Neque enim decet bonum & in exemplum viventem virum,

ut vel bilinguis sit, vel aliud ore atque externis signis proferat, quam mente reconditum habet. Isthac sane ratione plurimos, etiam inter hujus oppidi cives, invenit, qui sicut vitam & mores beati viri debitis laudibus efferre sunt soliti, ita nunc ingentibus suspiriis vita longiore dignissimi obitum deplorent. Debemus vero propius ad nostri Collegæ beatam ἀνάλυσιν accedere. Observatum autem ab aliquot annis est, eundem catarrhis vehementioribus pectus instantibus fuisse obnoxium, qui quamvis ægrum interdum cum impetu sint aggressi, adhibitis tamen medicamentis se dispelli & sopiri sunt passi. Præterita autem hyeme catarrhi novis insultibus corpus tentarunt, neque leve multiplicibus laboribus quotidie sustinendis impedimentum objecerunt: tanta vero non fuit eorum pertinacia, ut a consuetis operis eum prorsus abstraherent, licet nonnihil incommodi, accedente præsertim raucedine, inde persentisceret. Vere appropinquante malum nonnihil remisit, nisi quod dextrum pedem tumor occuparet, asthmatici autem affectus intra pectus in insidiis delitescerent, noctu tamen interdum una cum tussi se prodentes. Sed implorato Medici auxilio noster ita sibi fuit redditus, ut spes consuetos labores mox reassumendi ipsum subiret. Dum vero eadem sibi non parum blandiebatur, divina providentia de salutari otio & ab omnibus laboribus cessatione ipsi prospexit. Decimus enim quartus hujus mensis erat dies, qui vitæ finem afferre deprehensus est. Eo ipso toto propemodum bene se habuit, cœnam etiam ad satietatem sumsit, ingruente autem nocte pectoris angustias ex asthma denuo sensit, quas ut depelleret, primum quidem domesticæ devotionis exercitiis cum sua familia vacavit, inde ad lucubrations suas se recepit, quieti suo tempore se daturus. Medias vero inter preces, quibus denuo & se & sua omnia Deo devote in tutelam commendaverat, vix lectum erat ingressus, cum novæ angustię pectus enormiter premerent, quarum vis tanta erat, ut quasi ex lecto fugere & liberiores aërem quærere fuerit coactus. Domestici e somno excitati de angustis pectoris querentem, imo de vitæ

fine

fine sibi imminente cordate loquentem attoniti audiverunt. Ipse vero nil nisi cœlestia cogitans hæc ultima sua fidei & *πνευματικὰς* plenissima verba esse voluit: *Domine, in manus tuas commendo spiritum meum!* Act. VII, 59. *Sanguis Domini mundet me ab omnibus meis peccatis!* 1. Joh. 1, 7. Quibus ita pronunciatis catarrhi ex superioribus partibus ruentes respirationemque difficilem reddentes, nec non asthmatici dolores cordi angustias afferentes ipsum ita fecerunt pronum, ut vix sustentari lectoque reddi potuerit, in quo tamen non tam cito potuit reponi, quin circa horam duodecimam nocturnam præclaram suam animam Christo, Servatori suo, reddiderit, postquam in hac miseriarum valle LV annos, VI menses, atque insuper XIII dies oberrasset. Hic fuit exitus vitæ, quam Optimus D. VVIDEBVRGIVS ita peregit, ut maximum sui desiderium apud bonos omnes reliquerit. Vos, *Cives carissimi*, hujus Præceptoris Vestri de Vobis præclare meriti memoriam nunquam deponite, quin potius & virtutes ejus imitamini, viamque ad solidam eruditionem perveniendi ab eodem fideliter Vobis ostensam, sedulo calcate, apud Deum quoque precibus vestris quotidie intercedite, ut is defuncti liberis mille benedictiones pro beneficiis, quibus ab eodem affecti estis, benignissime largiatur. Eadem etiam occasione salutarem mortis cogitationem suscipere discite: illa enim venire solet hora, qua non putamus. Qua frequenti & assidua meditatione nihil efficacius erit ad studium peccandi reprimendum. *Debemus sane præmeditari, quod aliquando futuri sumus: & quod velimus, nolimus, longius abesse non potest;* ut Hieronymus inquit Epist. ad Heliodor. Et alibi: *Qui se quotidie recordatur moriturum, præsentia contemnit, & ad futura festinat.* Etenim ad hos, sunt verba Gregorii M. libr. XIII Moral. conditor noster nos voluit finem nostrum diemque mortis esse incognitum, ut dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur: & tanto quis sit ferventior in operatione, quanto & incertus est de vocatione: ut dum incerti sumus, quando moriamur, semper debeamus ad mortem venire. Quamvis ergo mors nonnunquam sit subita-

subitanea & inopinata, juxta Anshelmi tamen sententiam bonis non nocet, si subita morte rapiantur: non enim subito moriuntur, qui semper cogitaverunt, se morituros esse. -- Semper enim in conspectu Domini mors sanctorum est pretiosa. Quacunque enim hora justus moriatur, justitia ejus non auferetur ab eo, & ita mors non obest, imo multum prodest iis: quin si quid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, per Christum relaxatur in mortis acerbitate. Omnis autem mors sanctorum pretiosa est coram oculis Domini! Ps. CXVI, 15. Pretiosa sane tanquam finis laborum, tanquam victoria conversatio, tanquam vite janua, & perfecta securitatis ingressio; ut Bernhardus de transitu Malachiae loquitur. Quandoquidem vero B. Dn. D. VVIDEBVRGII anima inter caelites jam triumphos agit, ac gaudia ineffabilia, quae DEVS omnibus se diligentibus paravit, degustat, nihil superest, quam ut ultimum honoris officium ei exhibeamus, ac tam praecleara animae exuvias terrae, communi omnium matri, reddamus, ac deinceps Viri optimi memoriam rite celebremus. Prius hesternae vespere decenti ratione jam tum factum est, posterius autem Verbi divini Minister hodie hora post meridiem prima oratione funebri in sacra aede habenda exequetur. Huic vero orationi sacrae, quin Vos, Cives optimi, frequentes & attenti sitis interfuturi, nulli dubitamus. P.P. in illustri Academia IVLIA d. XXIV Maji Anno clb lcc XCVI.

Ejus memoriae Sacrum esse voluit programma alterum de *primitiva Ecclesiae Lectoribus illustribus Helmstadii 1696 editum D. Johannes Andreas Schmidius*, qui in ejus laudes decantandas excurrit.

SCRIPTA:

Systema Theologiae Positivae, in quo universa Christianae fidei doctrina in gratiam auditorum perspicuis thesibus proposita ita pertractatur, ut singulis thesibus verae doctrinae explicatio & solida ejusdem probatio subjiciatur. *Opus posthumum cum praefatione Christophori Tobiae Wideburgii,*

*burgii, S. Theologiae D. Ejusdemque & Mathematicum Professoris P. Ordinarii. Helmstadii 1698. in 4. **

** Vid. Acta Erud. Lips. Mens. Novembr. An. 1698.*

Disputationes: *ἡ μὲν ἀρχαία ἐκ τοῦ ἔτους 1698, sub Praesidio Andreae Frölingii: de Scripturae S. sufficientia seclusis traditionibus Pontificiorum, sub Praesidio Gerhardi Titii: de Inductione: de recto nominum in Philosophia usu: ἡ ἀπολογία, sive de recta dubitandi ratione: de primis & communissimis humanae cognitionis principiis: de operationibus DEI: de summo hominis bono theoretico: de justitia: de jure & aequitate: de amicitia naturali ejusdemque potissimis speciebus, & jure, quod in his obtinet: de gloria Domini: de iis, quae in arca foederis fuerunt servata: de Syllogismo Apodictico: Apatetico: Dialectico: de recta disputandi ratione: de consequentia materiali & formali: de modo sciendi in qualibet scientia prudenter observando: de definitione Nominis: de vi sensuum in veritate acquirenda: de Affectibus: de causis judicium practicum perficientibus & conservantibus, nec non illud corrumpentibus: de Gradibus malitiae injuriam tam aggravantibus, quam imminuentibus: de Amicitia ejusque cum primis origine, incremento, decremento, ac interitu: Dissertationes in universam artem ratiocinandi, duabus diversis vicibus institutae: de Actu: de Causa & Causato in genere & in specie de causis externis: Centuria Thesium Philosophicarum: de lumine salutifero omnibus hominibus congenito, *inauguralis sub Gebhardo Theodoro Meiero: de unione personali duarum naturarum in Christo: de Ministris Ecclesiae, ad vindicandum Sacrum eorundem munus: de perfectione hominis renati in hac vita a peccatis non prorsus immuni: de imperfecta renatorum & justificatorum in hac vita perfectione: observationes insigniores ex arte homiletica: de non renatis quoque & impiis Scripturam S. legentibus verum ejusdem sensum assequi valentibus: duae: de Scripturarum S. divina inspiratione: de tribus partibus hominis, corpore, anima & Spiritu, inauguralis pro Licen-**

tia fratris, Christophori Tobiae VVideburgii. Theses Theologicae, prae cipuas quasdam doctrinas & controversias sacras exhibentes, &c.

E Programmatibus, quorum plurima, eaque sat proluxa, edidit, vel duo haec nominamus antifanatica, alterum *prae cipuos fanaticorum characteres ex historia seculi superioris, alterumque methodum disputandi cum fanaticis exhibens.*

XLVIII.

MEMORIA

VIRI PLVRIMVM REVERENDI

DOMINI

M. ENOCHI ZOBELII,

Archi - Diaconi Annæmontani

Meritissimi,

die XXIX Martii, Anno MDCCXCVII denati,

Renovata & translata ex Concione funebri
habita

M. CHRISTIANO LEHMANNO,

Pastore & Superintendente Annæmontano.

MEMENTO MORI! Constituunt haec verba initium curriculum vitae, quod ad laudabile plurimorum exemplum in suimet ipsius memoriam literis consignavit Per-Reverendus M. ENOCH ZOBELIVS, Ecclesiae Primariae Annæbergæ Archi-Diaconus. Mortis itaque dum memor omni fuisse visus est momento, non sane vitam minus approbandam duxisse potuit. Ejus vero hasce damus lineas. Primordia vivendi fecit Schneebergæ, Anno MDCLIII, die XIX Decembris, Patre genitus cognomini, Senatore, Steurarumque Electoralium & Accisæ Acceptore, itemque Mercatore haud

ultimæ cavæ Schneebergensi. Matre vero natus EV-
PHROSTNA, ex HÆHNELIORVM stirpe oriunda. Istis
Parentibus ut vitam, sic optimæ educationis curam
Noster debuit, quæ tanto fuit intensior, quanto magis fili-
um Studiis consecratum habere votis honestissimis expeti-
verunt. Nec contrariam desideriis suis reperere illi Beati
indolem, quam sua diligentia admodum excoluerunt M.
IOANNES FVCHSIVS & M. FRIDERICVS SCHIND-
LERVS, Rector ille, hic Conrector Schneebergensis.
His ad annum usque ætatis decimum sextum obedienter
subfuit; postmodum vero ad nutum CHRISTIANI MA-
CKII, Medicinæ Doctoris, & Prætoris Schneebergensis,
Scholæ patriæ valedixit, eandemque cum Gymnasio Gera-
no commutavit, idque eo magis felicibus cum auspiciis,
quo citius in urbe Gerana commodum invenit hospitium.
Præceptores ibi habuit Virum Clarissimum, M. IOAN-
NEM FRIDERICVM KOEBERVVM, Illustris Ruthenæi Re-
ctorem, Virumque diligentissimum, ac vita longiori quam
dignissimum, M. GEORGIVM TRINCKHVSIVM, Con-
Rectorem, quorum Lectiones qua publicas, qua privatas
indefessa industria auscultavit. Hinc cum per annos fere
tres Geræ studiorum causa commoratus fuisset, Anno
MDCLXXIII sub mundinarum Paschalium tempus Lipsiam
perrexit, & sub Rectore tunc Magnifico, VALENTINO
ALBERTI, numero Studioforum Academicorum fuit ad-
scriptus, brevique post a cognato suo D. IOANNE IA-
COBO a RTSSEL, Facultatis Iuridicæ Assessore, in do-
mum benevole cooptatus & in filiorum ejus Præceptorem
electus fuit. Quemadmodum igitur in istac Academia ad
manuductionem ALBERTI, MENCKENII, KVHNII, FRI-
DERICI, atque aliorum disciplinas Philosophicas, publice
privatimque diligenter excoluit; sic Anno MDCLXXIV
die XXV Aprilis Baccalaurei Philosophiæ, & anno sequenti
MDCLXXV, die IV Februarii, Decani vices sustinente M.
KVHNIO, Mathematicum Professore Publico, Magistri titu-
lum & privilegia impetravit, iisdemque se haud indignum
esse, habita die XXIX Maji ejusdem anni Disputatione de
Virtute

virtute Imperatoria, clementia, ostendit. Postmodum ad studium accessit Theologicum, Scholasque frequentavit D. SCHERZERI & LEHMANNI, atque Hodegetam in Homileticis CARPZOVIVM his addidit, ac ipsam hanc artem concionatoriam ut eo magis excoleret, nomen suum inter membra Collegii Practici, quod singulis diebus Lunæ haberi suevit, professus est. Anno MDCLXXVI semel, & Anno MDCLXXIIX bis in Festivitatibus solennioribus Pentecostali, Natalitiaque & Paschali in templo Academico ex umbone Latinas Orationes habuit, eodemque anno MDCLXXIIX sub præsidio D. SCHERZERI *de fide implicita* disputavit. Sed & insuper Studiosæ Juventuti in Collegiis Lectoriis æque ac Disputatoriis frequenter instruendæ sedulam navavit operam, plurimorumque applausum & encomium promeruit. Ast cum in his conatibus Academicis totus esset, vocationes ad munera Ecclesiastica uno plura oblatas sibi sensit, verum his modeste declinatis, ad Amicorum suorum Diaconatum potius Annæbergensem, M. IOANNIS VOGELHAVPTII morte vacuefactum, a Senatu, Ecclesiæ Patrono, demandari sibi petiit, eundemque post habitam Dominica IX post Trinitatis Concionem *donatus*, ex voto obtinuit, inque nomine DEI, cui se per omnem vitam dirigendum commisit, Anno MDCLXXIX mense Octobri auspiciatus est. Non leve autem statim ab initio periculum eidem imminuit, cum Anno MDCLXXX pestis, ut plerasque ditiones Saxonicas, sic urbem etiam Annæbergensem pervaderet. Tunc etenim Noster funera pestifera hac lue abreptorum comitari, ægrotos intra ædes pariter ac extra eas ex contagiosissimo hoc morbo decumbentes a peccatis absolvere, Sacra Eucharistia reficere, consolari, ac modis aliis iisdem adesse necessum habuit, & semel in primis manifestissimo sese expositum sensit periculo, cum nocte intempesta per altissimas nives ad baptizandum spurium advocaretur, cujus susceptores singuli ex ædibus peste infectis confluxerant. Veruntamen ut alias, ita & in primis isto tempore ab omni malo divina providentia tutus fuit præstitus. Sponsam ipsa illa tempestate habebat virginem

U u a

nem

nem præstantissimam, quam tamen, periculum formidans publicum, domum ducere haud potuit. Paulo post a Senatu Mariæmontano Pastor expetitus, sed Annæbergensium suorum precibus maxime validis, quo minus istis desideriis assurgeret, est impeditus. Nec hujus ipsum consilii pœnuit, quandoquidem Anno MDCLXXXV M. CHRISTIANO LEHMANNO, in locum D. KVHNII, Gedanum abeuntis, suffecto, in Archi-Diaconi provincia qui succederet, a Patronis suis dignus existimatus est. Huic officio non minus ac priori isti omni cura & dexteritate præfuit, laboribusque in eodem exantlandis minime posthabitis scripta quoque varia, quæ multiplicem eruditionem spirant, in lucem publicam emisit, & mox a nobis enarrandis insigne etiam opus, Cantilenas potissimum Ecclesiasticas respiciens, in maximum Ecclesiæ fructum fuisset superadditurus, nisi istos ejus circulos mors tempore parum opportuno turbasset. Scriptis cæterum ad finem perductis atque evulgatis tantam sibi nominis famam peperit, ut plurimas ab eruditis viris, exteris etiam, salutationes nancisceretur, inque commercium Epistolicum haud infrequens se trahi intelligeret. Uxorem nactus est SVSANNAM CATHARI-
NAM, ERNESTI HOECKNERI, Prætoris atque Mercatoris Stolbergensis percelebris, filiam, quam virginem Anno MDCLXXXI mense Januario post benedictionem Sacerdotalem in thorum accepit, eandemque per omnem vitam fortunarum suarum sociam constantissimam fidissimamque expertus est, atque ex ea suscepit liberos omnino sex, duos puta filios, ENOCHVM ERNESTVM atque ENOCHVM AVGVSTVM, sed utrumque tenera in infantia rursus extinctum, filiasque quatuor, utpote SVSANNAM MAGDALENAM, & SVSANNAM DOROTHEAM cum SVSANA CATHARINA gemellas, tandemque MARIAM ELISABETHAM, e quarum tamen numero prima illa, SVSANNA MAGDALENA, diem suum fato immaturo ad exemplum filiorum dudum obiit. Quod reliquum est, vere Crucianus per omnem vitam ZOBELIVS noster extitit, mortes quippe Parentum & liberorum suorum non citra insignem

infirmam acerbitatem expertus, morbis etiam diuturnis & longe gravissimis plus vice simplici impetitus, quin & afflictione prorsus peculiari exercitus, cum ejus domum, quam in futurum viduæ suæ habitaculum Annæbergæ sumptibus suis sibi acquisiverat, spectrum infestaret Diabolicum, mirasque in eadem turbas excitaret, quas tamen, cum satis deferbuissent, divina potentia rursus jussit conquiescere. In istis vero calamitatibus universis atque singulis constantem se ac animosum præbuit, fidelemque Christi servum se exhibuit, ad finem usque vitæ, quem post aliquot hebdomadarum ægrotationem die XXV Martii, ipso Annunciationis Mariæ Festo, intrepidus subiit, cum ætatis annum XLIII ante menses tres fuisset supergressus, inque Ministerio Ecclesiastico annos octodecim strenue exegisset.

In Concione funebri LEHMANNVS occasione dicti Gen. V, 24 proposuit: *Ehren-Gedächtnis des Annaber-gischen Enoch's*. In Parentatione M. SIGISMUNDVS ZIMMERMANNVS, Pastor Marianus & Concionator Metallicus, Thema pertractavit: *Von dem Englischen Abschiede*.

SCRIPTA:

Trifolium festivale, exhibens Orationes Panegyricas, tribus anni Festis palmariis sacras, quarum I de rore natalitio, seu comparatione Jesuli cum rore; II. de miraculo Resurrectionis Dominicæ clauso sepulchro factæ; III de oleo Pentecostali, seu comparatione Spiritus Sancti cum oleo agit, dictas in Templo Academico Lipsiensi. Lipsiæ 1678. in 4.

Defensio orthodoxa responsionis negativæ ad quæstionem: an status integer Adami adeo perfecte beatus ac plane cœlestis fuerit, ut, si homo mansisset integer, ad sublimiorem beatitudinis gradum nunquam fuisset evehendus? Annab. 1682. in 4.

Defensio orthodoxa contra Apostatam Carolum Henricum Peilschmidium. 1682.

Türkischen Krieges Denckmahl. 1684.

Christliches Religions-Kleynod.

Immerwährende recht Evangelische Tauffkrafft/ contra P. Engeln. Leipzig 1685. in 12.

Buß- und Danckwecker-Stimmen/ bey Betstunden/ als Wien von Türcken belagert/ aber hernach entsetzt und befrehet wurde/ in XXXIX Sermonen. Annaberg 1686. in 8.

Pred. von der H. Tabern. Anno eod.

Ermunterter Eutychus, oder Christliche Aufmunterung vom sündlichen Kirchen-Schlaf zu einer heil. Wachsamkeit bey dem öffentlichen Gottesdienste. Annaberg 1688. in 12.

Peilschmidius exploratus & deploratus. An. 1688.

Die himmlische Hochzeit des Ewigen Lebens. Annab. 1692 in 12.

Benhächliche Vesper-Stunden/ oder Betrachtungen aus dem Liede: Nun komm der Herden Heyland &c. Nebst einer Vorrede/ darinnen 1 ein Vorschlag/ wie man die Kirchen-Lieder zu bessern/ erbaulichern/ und Gott wohlgefälligen Gebrauche bringen möchte; 2 ein Bericht/ wie vor Alters die Gemeinen bey dem öffentlichen Gottesdienste Wechfels-Weise gegeneinander gesungen/ auch für Freuden gehüpffet und gesprungen. Franckf. und Leipzig 1691 in 12.

Von Anfechtungen gottseliger Christen. Annaberg 1692. in 12.

Historische und Theologische Vorstellung des Ebentheuerlichen Gespenstes/ welches in des Autoris Hause zu S. Annaberg zwey Monate lang An. 1691 viel Schrecken/Furcht/und Wunder-seltzame Schau-Spiele angerichtet. Leipzig 1692. in 8.

Declaratio Apologetica, oder fernere Erklärung über die S. Annabergische Gespenst-Historia/ wider Valthasar Beckers bezauberte Welt. Leipzig 1695. in 8.

Disputatio de Clementia, virtute Imperatoria.

XLIX.

R E C T O R

V N I V E R S I T A T I S L I P S I E N S I S

Exequias

V A L E N T I N I A L B E R T I,

S. Theologiæ Doctoris, & Professoris Publici
Extraordinarii, Consistorii Electoralis & Ducalis,
ur & Facultatis Theologiæ Assessoris & nunc Pro-Decani,
Logices & Metaphysices Professoris Publ. Ordinarii, Alu-
mnorum Electoralium Ephori, Collegii Beatae Virginis
Collegiari & Nationis Polonicae Senioris,
Academiae Decemviri,

*Theologi & Philosophi longe Meritissimi
Celeberrimique*

Hodie XIX Septembr. post sacra pomeridiana eundas
I N T I M A T.

Quemadmodum ob res magnas pace belloque ge-
stas Alexander, e Græcis, Pompejus e Romanis,
Carolus e Germanis, Casimirus e Polonis, Hen-
ricus e Gallis, aliique Principes, ad quos Lu-
dovicum XIV nonnulli e gente sua ante fata suprema extol-
lunt, Magni appellari meruerunt, ita virorum doctorum
quidam, abundanti doctrina, & quadam incredibili varie-
tate rerum & copia, alios multis sæculis doctos longe an-
tecellentes, idem cognomen gerunt. Quod quidem si isti
sibi ipsis sumsisset, arrogantia & fastus tantus ferri non
deberet; sed laudem, quam alii intelligentes prudentesque
viri decreverunt, invidere, mentis ejus est, quæ gloriam alte-
rius, suam poenam facit. In illis viris eruditus est Albertus,
qui fere semper Magnus agnominari solet, cum de eo men-
tio incidit. Is natione Suevus Lavingæ, oppido non pro-
cul a Danubio, natus est, ex nobili Bolstadiorum gente An-
no Christi MCXCIII. A prima ætate bonis literis institu-

tus Parisios se contulit, ubi Philosophiam cum applausu auditores frequentissimos docuit. Unde post aliquot annos Coloniam Agrippinam se recipiens, habitum Fratrum Prædicatorum suscepit, docensque Professor Academiae, inter innumeros discipulos præcipuos habuit Thomam de Aquino, & Bonaventuram, quorum ille Doctor Angelicus, hic Seraphicus evasit; uterque in numero Sanctorum ab Ecclesia Romana colitur. Eo tempore fama nominis Alberti adeo increbuit, ut Episcopus Ratisbonensis Sacerdotum populi-que suffragiis eligeretur, & ad munus suscipiendum, quod Antonius Possevinus in Apparatu Sacro Tomo I fol. 24 scripsit, ab Urbano IV & Rodolpho Imperatore cogeretur anno Christi MCCLIX, ætatis LXVI. Episcopus jam factus studiis consuetis semper occupatus fuit, librosque aliquos scripsit. In amplissima dignitate nunquam aliter, quam humilem & humanum omnibus se exhibuit. In administratione bonorum maxime laudatur, quod exiguo temporis spatio Episcopatum a magno ære alieno liberaverit. Ex hoc Alchimistam fuisse Albertum probare annititur Michael Maierus Medicus Doctor & Aulicus Cæsareus in Symbolis Aureæ Mensæ lib. VI. pag. 248; neque enim senem adeo, delitescentem in suo Museo inter libros & literas, paucis illis annis, etsi redditibus moderate impensis, nomina magna alia ratione exsolvere potuisse. Hinc idem in Henricum Pantaleonem Medicum Basileensem, qui volumine Heroum Germanorum Secundo, Alberti vitam exposuit, nec in arte illa excelluisse eum meminit, vehementer invehitur. Quin & hac de causa, ut Alchimix liberius operaretur, Episcopatu abiisse opinatur. Alii prioris otii & literarum amore, abdicata dignitate, Coloniam Ubiorum rediisse volunt. Tum in monasterio privatus reliquum vitæ exegit docendo & scribendo, mortuus anno MCCLXXX, ætatis LXXXVII. Libri ejus tum philosophici tum theologici & singuli passim, & conjuncti in quinque Tomis Lugduni impressi sunt, referente Possevino. Recentior editio prodit ibidem anno MDCLI Tomis XXI, in qua non immerito Philippus Labbe Jesuita in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis

stasticis Tom. I pag. 27 desiderat, Petrum Jammy, S. Theologiae Doctorem, ex ordine Prædicatorum, qui operi præfuit, nullam censuram de veris spurisque Alberti operibus fecisse. Conferatur Ambrosius de Altamura in Bibliotheca Dominicanorum fol. 50, & Guil. Cave in Chartophylace Ecclesiastico Sæculo Scholastico pag. 251. Hæc de Alberto M. In præsentî alterius, VALENTINI ALBERTI, S. S. Theologiae Doctoris & Professoris Publici Extraordinarii, in Consistorio Electorali & Ducali, & in Facultate Theologica Assessoris, & Pro-Decani, Logices & Metaphysices Prof. Publ. Ordinarii, Alumnorum Electoralium Ephori, Collegii Beatæ Virginis Collegiati, Nationis Polonicæ Senioris & Academiae Decemviri vitam descripturi, eum quidem Magnum non dicemus; quam enim laudem humilitas viri ac modestia, qua in vita erat maxima, cum indignatione repudiasset, eam manibus ejus onerosam & gravem fore existimare debemus: cum Alberto M. tamen illo habere nonnulla paria, quædam ad hanc alteramque vitam meliora, qui utrumque conferre vellet, reperiret. Liceret autem collationem istam facere, cum Plutarchus quoque Pompejum M. cum Agellao, magni nomen non assecuto, contenderit. Natus est noster Anno MDCXXXV, d. XV Decembr. Stili novi, Lehnz oppidulo Silesiæ ad Boberam in Ducatu Jauraviensi, Patre Valentino Alberti, Pastore loci illius, bis ob Evangelicam veritatem Exule, matre Anna VViesneria. Avus paternus fuit *ὁμολογῶν* nepoti & filio, Pastor diversarum Ecclesiarum, ultimo Giffmandorffensis; Avia paterna Monica, Filia Joh. Gigantis, qui Lutheri discipulus & Theologus insignis, Pastor Primarius Suidnicii obiit in Silesia; Avus maternus David VViesnerus, Pastor Laubæ in Superiori Lusatia Primarius, Christophori VViesneri, Consulis Laubani filius, & Germanus Christophori Junioris VViesneri, Consulis itidem Laubani, viri de tota provincia meritissimi, qui Rudolfo II & Matthiæ Augustis charus, intulit in gentem suam Nobilitatis insignia, quibus hodie VViesneri utuntur. Infans noster inter undecim liberos postremus, vix sesquiannum natus, cum Parentibus ob veritatem doctrinæ pa-

tria ejectus est. Pater tamen mox domicilium cum familia invenit in Ducatu Bregensi Pastor Dusdorffensium constitutus. Is anno XL a Croatis male tractatus fato functus viduam filiolumque reliquit: Excepit vero Avia materna aluitque usque ad Annum XLIII, quo & ipsa vitam cum morte commutavit. Anno XLV Avo materno defuncto, puer se orbatum cum matre hoc quoque auxilio vidit. Subvenit tamen Matertera, Maria, M. Georgii Schwarzbachii Lindaviensium Pastoris vidua, & mortua quoque matre, anno LI orphani curam omnem in se recepit. In his migrationibus & vicissitudinibus Parentes non omiserunt religionis Christianæ fundamento filiolo instare, consanguinei deinde, intellecta bona ac liberali ejus indole, in Schola Laubanensi literis ac artibus ingenuis imbuendum curarunt. In hac Kirchovii, Sani, Suarzbachii, imprimis M. Martini Gerberi, Rectoris, Philologi, Poetæ & Oratoris, fidelissimam dexterrimamque informationem sæpe grato animo agnovit. Hujus etiam ingenium & profectus adolescentis ætatem supergressos bene noscentis suasu ad Academica studia properavit. Tantæ miseriæ & calamitates, quæ a studiis aliquem avocare facile possunt, pueritiam & adolescentiam Alberti Magni non tentarunt. Noster autem expertus, cum extra spem omnem positus esset, semper adfuisse sibi, qui vitam studiaque sustentarent, eidem, cui recte accepta beneficia tribuebat, favori divino confisus, Academiam hanc anno LIII ingrediebatur. Statim Professoribus optimis assidebat Kromayero & Thomasio Philosophiam, Scherzero Hebræam Linguam & Physicam docentibus. Primum in philosophia gradum anno LIV, alterum supremum anno LVI obtinebat, testimoniis ornatus Præceptorum pulcherrimis. Eodem in Collegio Mariano M. Pollioni Uratislaviensium Diacono succedebat. Anno LXI in Facultatem Philosophicam recipiebatur; anno LXIII Professor Dialecticæ Philippæ & Metaphysicæ eligebatur & confirmabatur. Anno LXV Baccalaureus Theologiæ renunciabatur summa cum laude; magna enim Theologorum lumina Hulsemannum, Carpzovium, & Kromayerum

mayerum assidue sectatus erat. Anno LXVIII Licentiam Doctoris gradum sumendi accipiebat; Anno LXXII Theologiae professionem Extraordinariam auspicabatur. Anno LXXVI Decemvirum Academia eligebat; Anno LXXVIII Ephorus Alumnis Electoralibus praeficiebatur; An. LXXXIV in Consistorium, & Facultatem Theologicam Assessor recipiebatur. Qualem se ubique gesserit, Academia & Orbis eruditus eloquantur: Erat Philosophus acutus, & communis Praeceptor: cursum Philosophiae quotannis abolvebat in tanto Studiosorum concursu, ut ampla auditoria auditores non caperent. Philosophicas Disputationes ab ipso habitas prope centum numeravimus. Compendium Juris Naturae nullus est eruditorum, qui nesciat. Erat Orator facundus & interpret osque Academiae, cum in laudem Principum aut Magnatum sive in nuptiis, sive in exequiis, sive in aliis festivitatibus panegyres haberentur. Erat Poeta in utraque lingua elegans, & ad scribenda honori amplissima dignitate virorum conspicuorum carmina saepe rogatus. Erat Theologus exquisitus, tum in Scholis, quas plurimas aperuit docendo, tum scriptis contra adversarios disputando. Prostant praeter Disputationes inaugurales aliae non paucae, prostant libri ab ipso editi. Anno LXX refutavit duos Papisticos libellos, Anno LXXI Apologiam fecit adversus Anonymum, qui Silesiorum orthodoxiam fraudulenter & periculose oppugnaverat; cum appendice contra personatum Conscientiosum. Anno LXXII Albertum defensum publicavit contra Calumniatorem Viennensem, & Refutationem Anonymi Silesii de Purgatorio. Anno LXXIII Daemonologiam Seileri impressam in praefatione adversus Pontificios vindicavit. Anno LXXV in Tractatu Ecclesiae pressae statum considerabat, refutans simul Conscientiosum illum larvatum. Annus LXXVI Hunnium de Apostasia Romanae Ecclesiae germanice versum, revisum & praefatione auctum proferebat. Anno LXXVIII Partem secundam Theologiae Kromayeri addidit. Anno LXXIX Judicium scripsit de libellis nonnullis Papisticis recoctis. Anno LXXXII Interesse Reli-

Religionum detexit: Anno LXXXIV jussu Electorali Anti-Augustanam Confessionem confutavit. Anno LXXXVI Scherzeri Breviarium Hulsemannianum cum præfatione & tabulis, & Siricium de Idololatria Pontificiorum a se Supplementum in usum Ecclesiæ edidit. Anno LXXXVII Apostatam Uratislaviensem Franzium confudit. Anno LXXXVIII Responsione brevi Peilschmidii Apostatæ quæstiones solvit. Anno LXXXIX Disputationes XXXIII in Augustanam Confessionem Jesuitæ Joanni Dez; Anno XCII alias Professioni Fidei Tridentinæ, ac Bossueto opposuit. Alia opuscula nunc memorare scriptionis brevitatis non admittit, quæ omnia quidem non æquant molem librorum ab Alberto M. scriptorum, attamen ingenio, & dignitate non concedent: nam illos subtilitate Philosophiæ secularis nimia splendorem Theologicæ puritatis obnubilare, quidam apud Henricum Gandavensem de scriptoribus Ecclesiasticis cap. XLIII censuerunt. Erat Civis bonus, publicæ salutis amans; Rectoratum sexies, Decanatum Philosophicum quinques, summa cum fide & prudentia gessit. Comitibus etiam Provincialibus Deputatus ab Academia interfuit. Erat Pater Alumnorum Electoralium & omnium Studioforum. Multi commendatione ejus munera sua obtinuerunt. Erat bonus Oeconomus, quoties redditus Collegii Paulini & Oeconomix administraret. Jam ad domum & ad familiam veniamus. Matrimonium iniit An. LXV cum ornatissima Virgine Maria, Johannis Preibisii Prætoris in hac urbe filia, ex qua suavissima conjuge anno LXVI, d. XIII Maji Johannam Mariam; anno LXIX, d. XII Februar. Annam Dorotheam; Anno LXXI, d. XIII Decembr. Johannem Christophorum; Anno LXXIII, d. XXI Julii Christianum Gottfriedum; Anno LXXV, d. XXVII Maji Catharinam Magdalenam; Anno LXXVII, d. X Octobr. Valentinum, & Anno LXXXIII mense Decembri Christianam Sophiam suscepit. Anna Dorothea Anno LXXXI de vita exiit. Par filiarum adularum Anno XC uno die in matrimonium dedit, Johannam Mariam D. Johanni Conrado Sittigio, tunc Ephoro Pegaviensi, jam Ducali Saxonico Concionatori, Confessionario

nario & Superintendenti Delitiano; Catharinam Magdalenam M. Johanni Günthero, ad S. Nicolai in hac urbe Diacono bene merenti. Prior Avi amplexibus obtulit Anno XCI Valentinum, sed brevis vitæ; Anno XCII Christianum; Anno XCIV Johannem Conradum. Ipsa Anno XCIV, die IV Julii morti occumbens Parentibus magnum dolorem & mœrorem fecit. Restant suprema. Ab Anno LXXVIII nullus pene annus abiit, quo chiragræ & podagræ doloribus excruciatu non fuit. Præ reliquis gravis erat annus LXXXVIII plurimis mensibus, accedente ventriculi imbecillitate alimenta assumpta rejicientis. Morbo toties recurrente eam corporis labem sensim contraxit, quam ubi invaluisse compertum est, nulla sanare medicina valuit. Medici enim ante quatuor septimanas fere confulti Cachexiam inveteratam, appetitum ventriculi prostratum, vomitus, digestionum destructionem, viriumque imbecillitatem summam invenerunt. Ægrotus amicos admittebat facile, cum ipsis colloquebatur, orationem etiam Panegyricam nomine Academiæ habendam elaborabat, maximam tamen temporis partem meditationibus mortis & cœlestium dabat. Circa meridiem die XV Septembr. cum infirmitatem majorem sentiret, bis interrogavit, quam prope esset, hora V quasi ultimam vitæ designans, preces sibi prælegi, cantionesque cani voluit; precatus simul ipse est & concinuit, donec hora propemodum VI DEO suo spiritum resignaret, & fiducia Servatoris sui, immortalem, quam in cœlo præparatam sibi noverat, salutem adiret, anno ætatis LXII. Amisit Academia & luget ALBERTVM magnum decus suum, Ecclesia fulcrum. Nostri officii est hodie post horam III ea qua decet frequentia ire ejus exequias, ut viro optime merito gratiam referamus, quemque vivum amavimus, mortuum quoque condigne honoremus. P. P. Dominica XVI a Festo Trinitatis, XIX Septembr. Anno Christiano MDCXCVII.

Concionem funebrem habuit B. D. Jo. Bened. Carpzovius ex 2 Tim. I, 12, quam e schedis Magn. Autoris manuscriptis exhibuit M. C. VVeis, Diaconus Nicolaitanus. Thema: Paulus Theologus.

IN

IN EIVS EFFIGIEM:

*ALBERTVS MAGNVS, quo non praestantior alter,
 Sic meus in vixis pingitur ora foris:
 Quarta Charis, quin si Charites dimitteret orbis,
 Pro Tribus una satis plus Charis ista foret.
 Auditor quicumque venit, discedet Amator,
 Quem tanti mulcent ora diserta Viri.
 Plaudite igitur mecum, cultissima Lipsia, plaudite,
 Non tibi dant tantum Secula multa Virum!*

In honorem Affinis ac in C. J. Fratris Sui Aestu-
 matissimi fecit & imprimi curavit

IOHANNES ROESNERVS, Thorunicensis,
 Comitatus Mansfeldici Superintendens Genera-
 lis & Consistorii Praefes.

ALIVD:

*Pingitur ALBERTVS, pictorque satisfacit arti,
 Vivida si tantum gratia frontis adest.
 Nempe sciunt animi quos cepit gratia, talem
 Integrius pingi non potuisse Virum.*

Admirationi suae satisfactorius scribit:

CHRISTIANVS WEISE,
 Gymn. Zitt. Rect.

IN EIVS EXEQVIAS:

*Occidit Alberti: Veneranda est nominis umbra est!
 Exequias Musae concelebrate pias.
 Pergite Pierides, et plangite pectora palmis:
 Et rigida dulcem dilacerate lyram.
 In rari Vatis miserum divercite funus,
 Flebilis Alberti causa doloris adest.
 Flete pia nostris habitantes sedibus artes,
 Tu tamen ante alias Theiologia doli!*

Summa

Summa fuit vobis ejus concordia vita,
Et stetit ad finem non temerata fides:
Quodque piis natis dilecti est cura parentis,
Hic vobis, vita dum frueretur, erat.
Is poterat technas prudens hebetare malorum,
Tincta gerens verbis ora verenda Dei,
Nec diu studio legis praestantior alter
Reddebat docto tam bene verba modo.
Non ulli nocuit: non is fera bella movebat:
Nec tamen iniqua pacis amator erat.
Dogmate salvifico fidas pascerebat Athenas:
Exempla & cunctis usque verenda dabat.
Innocuos mores dederat natura: nec ullus
Candidius pectus, commoda plura feret.
Quantus & ingenuas porro fuit ipse per artes?
Gratia qua vocis? quantus in ore lepos?
Istud scripta docent: hoc pulpita publica monstrant:
Inde Augustinus: Tullius ore fuit.
Quis fuit in miseros huic semper candor alumnos?
Quos cito consilio, saepe levavit ope.
Ipse, quid inficier non grata mente? paternae
Heu quondam curae portio cara fui.
Quid tamen ista fides, quid rari pectus amoris?
Quid mens dolendis ingeniosa malis?
Quid jubat, ut vixit, nostras placuisse Camænas?
Infelix harum gloria nempe jacet!
Raptus es invidia Vir maxime! Fata relegant,
Commoda quæ poterant prima tulisse Tuis.
Ab quot secordes secum per otia vitam
Ducunt, & sunt sapius inde senes.
Optima prima fere manibus rapiuntur avaris,
Implentur numeris deteriora suis.
Nil poterant prolis pro Te pia vota misella,
Vota procellosis irrita facta Notis.
Jam prope lux aderat, quo Te bona verba solebant
Pro patria Patrie facta salute loqui;

Sed

*Sed cadis: Ast pietas Tua tum quoque iussa peregit,
 Penna dedit moriens candida mentis opes.
 Interea vires minuuntur, vita fatiscit:
 Et lux tam multos prompta iuvare perit.
 Sed Tu quæ fueras mortis fera causa, podagra,
 Injusta ac effrons, perfida, dira sies.
 Injusta affligis doctorum membra virorum,
 Et miserum inprimis pungis iniqua pedem.
 Effrons officio functurum rite catenis
 Affligis lecto, membraque tosta facis.
 Perfida, dira manes, quæ privas tam cito, tanto,
 Tot querulas mentes, pestis acerba viro.
 Quid fuit in nostrum Tibi juris quæve potestas?
 Tunc ignorabas quæ Tua Turba siet?
 Scilicet affligas Epicuri de grege porcos!
 At pia mens nostro, sobria, casta fuit.
 Nempe erat in Fatis! Neque mente feramus iniqua,
 Quod jubet omnipotens arbiter imperii.
 Ergo quiescat nunc membra soluta dolore,
 Subque levi terra molliter ossa cubent!
 Et Tu, delicia nostræ, cæloque recepta,
 Mens pia in æternum vive, mihi que Vale.*

Nænio in funere Patroni sui post cineres etiam
 colendi ad sepulchrum effusa a

M. LVDOVICO CHRISTIANO CRELLIO,
 Schol. Nic. Con-R.

SCRIPTA:

Ausführliches Gegen-Antwort-Schreiben eines Aposto-
 lisch-Catholisch beständig-treu-Bleibenden auf ein Ant-
 wort-Schreiben eines Römisch-Catholisch gewordenen
 von der Communion unter einer Gestalt/darinnen/wie
 solche schnurstracks wider die Heilige Schrift / wider
 Christi Einsetzung / wider der Heiligen Apostel Hinter-
 lassung / wider der ersten rechtgläubigen Kirchen
 Gebrauch / und also falsch / ja ein unverantwortlicher
 Blut-

Blut-Diebstahl sey / nach der Heiligen Väter / und
 ihr der Päbste und Päbster selbst eigenem Bekantniß.
 Im Gegentheil die unter beyder Gestalt die ächte /
 rechte und wahre sey / dargethan und erwiesen wird.
 Leipzig 1670. in 4.

Gründliche Antwort auf Christiani Conscientiosi in Schle-
 sien gedrucktes Send-Schreiben an alle Evangelische
 Universitäten / in welchem er seine Gewissens-Scrupel
 proponirt und zu erörtern bittet: I) Ob er in der Lu-
 therischen Religion könne selig werden / weil sie nicht
 die Catholische ist / in der allein / secundum omnes Do-
 ctiores, die Seeligkeit zu hoffen? II) Ob diejenige die
 Catholische sey / die so genennet wird / oder / so es die
 nicht ist / welche es denn sey? Leipzig 1670. in 4.

Christliche Vermahnung und Unterricht / welchen ein
 der Augspurgischen Confession Verwandter seinen lie-
 ben Landes-Leuten denen Schlesiern in dem Artickel
 von Messung des Heiligen Abendmahls unter beyder-
 ley Gestalten / nach der Einsetzung Christi / wohl-
 meynend und freuherzig erstattet hat. Ibid. eod.

Wohlgegründete Wiederlegung der Schein-Gründe / mit
 welchen ein ungenanter Autor in der so genannten kur-
 zen Erörterung der Frage: Ob die Lutheraner in
 Schlessen der im Instrumento Pacis denen Augspurgi-
 schen Confessions-Verwandten verliehenen Religions-
 Freyheit sich getrösten können? jüngsthin hat bewei-
 sen wollen / daß die Lutheraner in Schlessen der ver-
 liehenen Religions-Freyheit unfähig und verlustig
 wären. Ibid. eod.

Wohlgegründete Gegen-Erweisung / daß die Lutheraner
 in Schlessen in keinem Stücke von der Augspurgischen
 Confession abgefallen / und sich der Religions-Frey-
 heit allerdings getrösten können / wider einen Licht-
 scheuenden ungenanten Papisten / der in seiner so ge-
 nannten Parænesi Controversistica an die sonderlich zu
 Leipzig studierende Lutherische Jugend / und dritten Er-
 weisung meistens nichts / theils wider sich / theils wi-
 der

der die lautere Wahrheit geantwortet / nebst einem Anhange von P. Fabern, Conscientiosi Patron / Jesuiten in Wien. Ibid. 1671. in 4.

Gründliche Gegen-Antwort wider eines Licht-scheuenden ungenannten Papisten verthädigte Erörterung und Verneinung der Frage: Ob die Lutheraner in Schlesiens der im Instrumento Pacis denen Augspurgischen Confessions-Verwandten verliehenen Religions-Freyheit sich getrösten können? Nebst einem Anhange von Conscientiosi nichtigen Ausflüchten wider die gründliche Antwort auf seine erdichtete Religions-Scrupel. Ibid. eod.

Ulibnigens vertheidigte L. Alberti. Lips. in 4.

Ecclesia pressa, das ist: Eigentliche Beschaffenheit der gedruckten oder bedrängten Kirchen / wie selbige sich / ihrem Wesen / Glück und Unglück nach / zu unterschiedenen Zeiten und an mancherley Orten befindet / also vorgestellt / daß Conscientiosus Liberatus zugleich gründlich widerleget wird. Leipzig 1678.

Compendium Juris Naturæ, Orthodoxæ Theologiæ conformatum & in duas partes distributum, quarum prima complectitur hypothesen, de distincta notitia hujus Juris, ad ὑποτύπωσιν S. Scripturæ, ductumque Luminis Naturalis conscriptas & confirmatas. Secunda vero Theses & axiomata hujus Juris exhibet. Ibid. 1678. in 8.

Gutachten über Remondi Edmundi und D. Schefflers Schriften. Ibid. 1679. in 8.

Parænesis ad studiosam juventutem, quæ post pestem Dei gratia jam extinctam reditura est ad nos, aut accessura. Ibid. 1681. in 4.

Interesse præcipuarum Religionum Christianarum in omnibus fidei Articulis ita deductum, ut non tantum de causa, propter quam sic aliterve doceatur, sed & de Thesi Nostra Adversariorumque Antithesi e Libris Symbolicis utriusque Partis, deque origine errorum ex Historia Ecclesiastica certo constet; Methodo ad ingenium seculi, quo ad Interesse ubique respicitur, utili-

ter

ter accommodata. Edit. Latin. Lipsiæ 1681. & Lipsiæ ac Francofurti 1690. in 12. * Edit. German. 1690. itidem in 12.

* *de prima editione vid. mens. Februar. Act. Erud. Lips. Anno 1682.*

Conscientia Studioforum Lipsiensium, quotquot tumultu nuper interfuerunt, omnium quærens Medicinam & offerens. Lipsiæ 1682. in 4.

Defensio adversus Julii Rondini Dissert. Epist. super controversi. cum Pufendorfio. Ibid. 1684. in 4.

Die auf Churfürstl. Durchl. zu Sachsen Gnädigsten Special-Befehl abgefaßte und ausgefertigte gründliche Wiederlegung eines Pöbstlichen Buches / so auf Befehl des Herrn Graffen Leopoldi von Kollonitsch / Bischoffs zur Neustadt / in Wien herausgegeben und Augusta & Anti-Augustana Confessio, oder die Augspurgische Glaubens-Bekänntniß / und dero Gegenlehr / genennet / und darinn theils der Augspurgischen Confession eine höchst-schädliche Veränderung des Textes / theils denen Augspurgischen Confessions-Verwandten der allerschändlichste Abfall von dero Inhalt / zur Ungebühr bemessen worden. Ibid. eod. in. 4. *

* *vid. Mens. Novembr. Act. Erud. Lips. An. 1684.*

Ara devoti cordis. An. 1685. in 12.

Gründliches Gutachten über Christian Frangens unbetrüglichen Weg des Lebens. Leipzig 1687. in 8.

Eros Lipsicus. Ibid. eod. in 4.

Continuatio Theologiæ Positivo-Polemicæ B. Hieronymi Kromayeri, in qua Articuli fidei nervose ac perspicue proponuntur, succus singulorum in succinctas Aphorismos contrahitur, deducitur, inque Usum Didacticum & Polemicum resolvitur. Ibid. eod. in 4.

Mich. Siricii D. Ostensio fundamentalis abominationum Papatus, circa religiosum creaturarum cultum, tribus distincta Libris, cum præfatione & supplemento adornata & edita Gustrovii & Rostochii 1687. in 4. *

* *vid. Mens. Februar. Act. Erud. Lips. A. 1687.*

Pufendorfius modestiæ castigatione admonitus. Lipsi. 1687.
in 4.

Judicium de scripto Pufendorfiano, quod Dissertatio Epistolica D. Josuæ Schwarzii ad Privignum suum inscribitur. Ibid. 1688. in 4.

Epistola ad Seckendorffium, commentum Sam. Pufendorffii de invenuto Veneris Lipsicæ pullo refutans. Ibid. eod. in 4.

Specimen vindiciarum adversus specimen controversiarum Pufendorffii. Martisburgi 1688. in 8.

Lutherische Antwort auf die Papistische Charteque, genannt/ Lutherus exploratus, oder Glaubens-Prüfung der Lutherischen Religion/ in sechzig Fragen dem löbl. uncatholischen Ministerio zu Breslau/ eine categorische Antwort darauf zu erstatten/ vorgelegt/ von einem (so genannten) gebornen Lutheraner. Ibid. eod.

Augustana Confessio, thetice ac apologetice, imprimis contra Jesuitæ Joannis Dez, aliorumque tam Antiquorum, quam Recentium Adversariorum fallacias & criminationes succincta methodo pertractata; subjectis etiam dilutisque iis, quæ P. Dez Ecclesiæ Argentoratensi speciatim imputavit. Ibid. 1690. in 12. *

* *vid. Mens. Jun. Act. Erud. Lips. An. 1690.*

Schriftmäßiger Beweis/ daß er vom heiligen Abendmahl recht und wohl gelehret habe/ contra Peilschmieden. An. 1691. in 4.

Kurze/ doch wichtige Erinnerungen über ein Gespräch von der Religion zwey gebornen Lutheraner. Lipsiæ 1691. in 8.

Examen professionis fidei Tridentinæ, nec non expositionis doctrinæ Catholicæ Jacobi Benigni Bossueti in XX Disputationibus publice institutum. Adjecit Autor præter ipsam professionem Fidei Tridentinæ, Indicemque ac Programma suum, etiam Simonianum illi oppositum una cum notis Apologeticis. Lipsiæ 1692. in 12. *

* *vid. Mens. Octobr. Act. Erud. Lips. An. 1692.*

Epistola in commendationem opusculi M. Pauli Stockmanni,

ni, cui tit. Elucidarius hæresium, schismatum aliarumque opinionum & dogmatum, cum fide orthodoxa pugnantium &c. Præmissa est hæc Epistola eidem opusculo. Lipsiæ 1692. in 8. *

* *vid. Mens. Julium & Augustum Ephem. Erud. Belgic. An. 1692.*

Gründlich abgefaßtes Bedencken über zwölf Papistische Religions-Fragen/ welche vor wenig Jahren zu Wien und Leutsch in öffentlichen Druck heraus gegeben/und der Unsern Antwort hierauf begehret worden. Leipzig 1693. in 8.

Theologisches Gutachten über eine Jesuitische Relation von einer aus dem Fegefeuer erscheinenden Seele. Eodem in 4.

Vindiciæ Exegeticæ Joël. II, 28. 29, inprimis contra Enthusiastas eorumque visiones & prophetias. In Præfatione Autor etiam, quid de Pietismo, Chiliasmo aliisque Novatorum Anomaliis sentiat, homologetice ac apologetice proponit ac deducit. Ibid. 1695. in 4.

Bescheidentliche Abschüttelung der so genannten Zucker-Rössigen/ welche eine unverschämte Hand eines Papistischen Erb-Lasterers in Schlessien auf seinen (D. Alberti) Doctor-Hut öffentlich auszustreuen sich nur neulichst unterstanden. Nebst einem Vorschmack von der Schreib-Art Herrn Gerardi Hagemanni, derer er sich vermuthlich auch in seiner defensione Professionis fidei Tridentinæ wider D. Alberti gebrauchen wird. Ibid. eod. in 4.

Epistola Apologetica contra Hagemannum, 1696. in 4.

Ausführliche Gegen-Antwort auf Herrn D. Philipp Jacob Speners/ Churf. Brandenburg. Consistorial-Raths und Probstens zu Berlin/so genannte gründliche Vertheidigung seiner und der Pietisten Unschuld. Leipzig An. 1696.

Spenerus *Idem* atque *Alius*, das ist/ zwiefache Antwort auf Herrn D. Philipp Jacob Speners/ Churf. Brandenburg. Consistorial - Raths und Probstens in Berlin/ so ge-

nannte Duplicam wider ihn; Vornehmlich von dem höchsten Grad der Vollkommenheit eines Wiedergeborenen in diesem Leben. Ibid. 1697. in 4.

Disputationes: (*quarum tamen haud paucas elaborarunt Dnn. Respondentes*) I *Philosophicae*: de Prædicationibus Personalibus, eas esse inusitatas: de Intellectione, duæ: de Omnipotentia, quatenus ratione naturali innotescit: de concursu causæ primæ cum secundis: de Immutabilitate Dei: de fide hæreticis servanda, duæ: de potentia libera & naturali: de Theoria voluntatis humanæ: de scientia in genere considerata: de fortitudine bellica: de fortitudine togata: de Aurora: de Tyrannide: de summa Dei simplicitate: de certitudinis in cognoscendo gradibus & speciebus: de pluvia prodigiosa: de Insomniis: de senectute: de variis transmutationum substantialium generibus: de nummo in genere: de origine Juris Naturæ: de unitate Dei: de cultu Idololatrico bestiarum: Reipublicæ in casu necessitatis quid liceat? de pace æterna: de causa per accidens: de universali Dei justitia: an similitudo faciat universalia amentis operationem realia? de particulari Dei justitia: de Existentia: de Coloniis: de regalibus erga subditos, juste exercendis: de sternutatione: de prudentia prosequendi bonum & averfandi malum: de perfectionibus creaturarum in Deo: de primariis & secundariis cognoscendi principiis: de Viri beati ornamentis & instrumentis ad Cap. I. Lib. XII. Noct. Attic. A. Gellii: de temperamento regiminis in Republica: de ordine intentionis & executionis actuum voluntatis divinæ, an scilicet ille ex hoc firmiter concludi possit: de gradibus luminis naturæ: de essentiæ ac attributorum Dei, horumque Harmonia: de immortalitate Reipublicæ: de simulatione & dissimulatione in regenda & administranda Republica; An & in quantum licitæ illæ aut illicitæ sint? de Friderico forti, sive admorso: de discrimine Justæ, Ethicæ vel Politicæ talis: de fortuna clarorum belli Ducum, sub finem militiæ plerumque adversa: de *χρηστικὰ*

Θεογνῶσις

Θεογινωσκας naturalis ad revelatam : de Politico : de Ubi Angelorum definitivo : de Malecontentis in Republica, eorumque ortu, factis & juribus : de Majestate, ejusque divisione in realem & personalem : de ultima negotiorum publicorum analysi in Republica : de jure Pacis ad Analogiam status recti reducto : de Bello justo, ad Analogiam status integri reducto : de locutione Angelorum : de classico belli sacri non canendo : de Venatione ejusque convenientia cum bello : de divisione Majestatis in Regalia Majora & Minora : de necessario dependente : de juris naturalis præpositivo rigore verisque ejus causis : de statu animalitatis, humanitatis & Christianismi : de virtute heroica Lutheri, Matthiæ Flacii & Jacobi Andreæ : Delineatio Summi Boni humani : de servitute naturali : de primaria axiomatum juris naturalis divisione in Philosophia Christiana : de Influxu Dei, prout ille in concursu ejus generali est indifferens : de Angelorum Bonorum officiis : Ad Lib. II Metaphys. Aristot. cap. 2 adversus processum in infinitum : utrum dispensatio circa jus naturæ locum habeat ? An togata fortitudo, an bellica sit notior ? de oscitatione : an sola præcepta negativa obligent semper & pro-semper ? de Philosophiæ Christianæ existentia & essentia in genere : de principio atque principiato : de urnis feralibus : de fabricanda fortuna propria : de sagis, sive fœminis, commercium cum malo Spiritu habentibus : de declinando a se infortunio : de Fatalibus Imperiorum ac Monarchiarum periodis : An creatura creationis causa vel principalis, vel instrumentalis possit esse ? de jure naturali paradisiaco.

II. *Theologica* : de Munificentia divina in N. T. ex Joël. II, 28. 29. *Διπλῆς Κάππα*, quod est, Cartesianismus & Coccejanismus, Belgio hodie molesti, nobis suspecti : de Remissione peccatorum, contra Joh. Coccejum : de modo, quo DEVS, & imprimis Filius DEI venit ad nos venietque, realissimo : de ratione status in Religione Pontificia : *Πέντας* quæstionum selectiorum ex Articulo de justificatione hominis peccatoris coram DEO :

Jehu Zelus adversus Achabitas & Baalitas ex 2. Reg. IIX. de Baptismo: Heterodoxus, ex abusu Philosophiæ & Philologiæ natus, ex 1. Tim. VI, 3. 4. 5. de vana persecutorum Ecclesiæ persuasione, ex Joh. XVI, 2. 3. utrum mors Christo dominata fuerit? Rom. VI, 9. de absoluta electione ac reprobatione, contra Calvinianos, ex Rom. IX, 10. 11. 12. 13. de Catechesi: de Turri Eder, ad Gen. XXXV, 21. Mich. IV, 8. de efficacia verbi divini interna ex Rom. I, 16. de inscriptione crucis Christi, ex Matth. XXVII, 37. Marc. XV, 26. Luc. XXIII, 38. Joh. XIX, 19: de præstando categorice in Libros Symbolicos juramento: an Christi dici possit Heros ex hypothesi Platoniorum? de omnipræsentia naturæ humanæ Jesu Christi: de Sabbati sanctificatione & profanatione: an in quantum in Articulis fidei liceat argumenta petere ex Ratione? de Votis Monasticis, castitate, paupertate & obedientia: de efficacia Baptismi: an Christus januis clausis Discipulorum conclave intraverit? de tergemino e divino, quod detur promisso Vincenti victoriæ spiritua-
lis præmio, ex Apoc. II, 17. de adoratione crucis Domini-
cæ: *Συναγωγὴ* Ecclesiæ florentis ac pressæ: de pas-
sione Christi tanquam meritoria & exemplari ex 1. Petr. II, 21. Ad quem in Renovatione gradum homo renatus in hac vita pervenire possit? de Honoribus Academicis, oc-
casione dicti Matth. XXIII, 8. 9. 10.

ORATIONES AC PANEGYRICI.

Suprema Philosophiæ Laurea XIV Magistrorum Carmine
gratulatorio excepta. Anno 1657. in 4.

Polycarpus Lipsiensis in promotione Magistrorum XXXVII.
Anno 1660. in 4.

Apollinis in pace triumphus, seu Panegyricus Magisteria-
lis, Anno 1661 scriptus in 4.

Idus Novembres nuptiis olim auspatisimis Serenissimi
Potentissimique Saxoniae Electoris IOHANNIS GEOR-
GII II. nunc solennitati Academicæ ad gratulandum
de nuptiis Serenissimi Principis Filii IOANNIS GEOR-
GII

GH III, Hæredis Electoræ Dignitatis Augusti, felicissime in Dania IX Octobr. Anno MDCLXVI celebratis sacræ.

Prælium Lignicense a D. Henrico Pio cum Tartaris Victori-
bus Anno MCCXLI IX April. fortiter commissum.
Oratio, quam dixit publice in Illustri Lipsiensi IX April.
ipso scilicet anniversario die vigiliaque Paschatos auspi-
catori utinam omine! Evigilante Victore nostro Jesu
Christo. Lips. 1664.

Cupressus inter Tiliæ & Palmas. Quod est, Oratio Pa-
rentalis aternæ memoriæ Sereniss. ac Potentiss. Principis ac
Domini, Domini FRIDERICI III. Dan. Norvag. Gotho-
rum ac Vandalorum Regis Hæreditarii, Ducis Holsatiæ,
Slesvici, Stormariæ ac Dithmarsie, Comitum Oldenbur-
gi ac Delmenhorst, Pii, Felicis, Magnanimi, Constantis,
Divi, Auctoritate publica jussuque Academiae Lipsiensis
ipso Palmarum die anni MDCLXX in templo Paulino
dicta.

Eccardi Todii, Itzehoa-Holsati, Ornatisimi Juvenis & S.
S. Theol. Studiosi, in Academia Lipsiensi ex vulnere bea-
te mortui adversus vindictam privatam Oratio. Lipsiæ
1674.

Castor & Pollux, sidera cælo recepta, Exempla in terram
reducta, quod est, THOMAS STEGERVS & SIMON
LOEFLERVS, ambo S.S. Theol. Licentiatum dignissimi
& ad D. Thomæ Archi-Diaconi Vigilantisimi, superio-
ri anno, Ille 17 Martii, Hic XXIV Sept. beate mortui, &
hoc, 17 Julii in Academica Panegyri, qua sex Philosophiæ
Baccalaurei solenniter creabantur, cupida divinarum,
atque humanarum literarum juventuti ad imitandum pro-
positi. Ibid. 1675.

Rector Academiae Lipsiensis uni secundus, minus hoc no-
mine secundus, qui est Vir Nobilissimus, Amplissimus,
Excellentissimus, Consultissimus Dominus GODOFRE-
DVS SCHILDERVS, Landshuttenfis Silesius, Phil. & J.
U. D. hujusque P. P. Celeberrimus, Collegii B. M. Virg.
Collegiatus Meritissimus, in Rectoratu, post Preibisium,

mortuus, cumque hoc An. MDCLXXX, d. XXII April. in quem superiori anno pompa funebris solennissima inciderat, jussu & Autoritate Academiae in splendidissima Panegyri celebratus.

Singularia Geieri, singulariter Bona, quod est, incomparabile vitae fideique exemplum in Viro Magnifico, Summe Reverendo, Excellentissimoque Domino D. MARTINO GEIERO, Serenissimo Saxoniae Electori a Confessionibus, Concionibus Aulicis Primariis & Consiliis Ecclesiasticis, de his omnibus officiis totaque Ecclesia Meritissimo, d. XII Septembr. Anno MDCLXXX Freibergae beatissime mortuo, in anniversaria Academiae Lipsiensis festivitate breviter descriptum publiceque celebratum.

Tres novae Charites, Eunomiae Lipsiensis Filiae, sive tres Consultissimi hodie creati Doctores Juris, Georgius Quirinus Pöckel / Lipsiensis, Quirinus Hartmannus Schacher, itidem Lipsiensis, Andreas Christophorus Rösener, Calbensis Saxo, laudati ex merito solenniter VI Novembr. An. MDCLXXXIV.

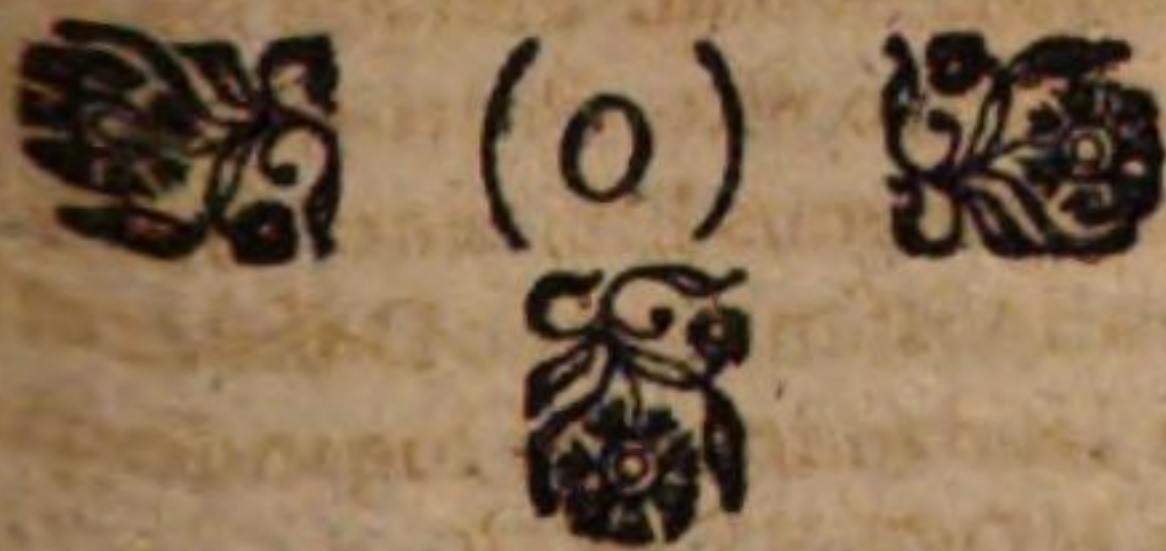
Fulcrum Reipublicae ac Ecclesiae Praesidium, quod in Illustrissimo Excellentissimoque Domino Dn. CAROLO L. B. a FRIESEN, Dynasta in Rötha/ Cotta/ Jaschwitz & Rüben / Serenissimi Potentissimique Saxoniae Electoris Consiliario Intimo, Comite, Proto-Synedrii Curiaeque Supremae Praeside haecenus Eminentissimo, Domino suo, dum viveret, Gratosissimo, nunc Desideratissimo, nuper cheu! ereptum laudando luget lugendoque laudat Academia Lipsiensis MDCLXXXVII.

Pacis Minister O.M. in Illustrissimo Excellentissimoque Domino, Dn. HENRICO L. B. a FRIESEN, Domino Hereditario Schönfeldiae, Graupae, Jesseniae, Puzkaviae, Pratzschwitzii, Consilii intimi in Aula Electorali Saxonica Directore, Heroe in Toga incomparabili, jam beatissimo, exhibitus. Eodem.

Mauritius alter, qui fuit, sed cheu! fuit Serenissimus ac Potentissimus Dominus, Dominus IOANNES GEORGIVS
III,

III, Dux Saxoniae, S. Rom. Imperii Archi-Mareschallus & Elector &c. Magnanimus, Fortis, Inviectus, Heros Maximus, Pater Patriae optimus, Dominus noster Clementissimus, Nutritor Indulgentissimus, nunc beatissimus Anno MDCXCI.

Immaturitas Annorum & Consiliorum Senectus, in Serenissimo ac Potentissimo Principe ac Domino, Domino IOANNE GEORGIO IV, Duce Saxoniae, S. Romani Imperii Archi-Mareschallo & Electore, Patriae Patre O. M. Domino suo Clementissimo, Nutritore munificentissimo, placida beataque, sed praecoci nimis morte sibi eheu! erepto MDCXCIV, ipso Illustrissimarum exequiarum d. V Julii, in solennissima Panegyri deplorata publice ab Academia Lipsiensi, Sermo gratulatorius, Serenissimo Potentissimoque Domino, Domino FRIDERICO AVGVSTO, Regi Poloniae & Electori Saxoniae &c. Domino suo Indulgentissimo, in solennissima Panegyri humillima devotione nuncupatus ab Academia Lipsiensi. Lipsiae 1697. in fol.



L.

PROGRAMMA,

quo funus

VIRI MAGNIFICI,

DOMINI IOHANNIS ADAMI
OSIANDRI,Doct̃oris Theologi & Professoris Senioris,
Universitatis Tubingensis Cancellarii, & Ecclesiæ
Præpositi, indixit

R E C T O R

UNIVERSITATIS TVBINGENSIS.

Cum multa sunt & dictu gravia, & perpeſſu durisſi-
ma, quæ fatiſcentem tot inter ærumnas patriam ad-
flixere hætenus, premuntque ac lacerant in hunc
diem: tum vero dirisſimis accenſenda calamita-
tibus ea cumprimis jactura eſt, quam nudiſ tertius fecit
Mater alma Studiorum, Academia; & quid Academiam
adpello? quando mali illius ſenſus ad rem omnem litera-
riam penetrat, ipſaque univerſæ purioris & orthodoxæ, qua-
cunque patet, Eccleſiæ viſcera perrumpit. Amiſimus, heu
vocem triſtiſſimam! Amiſimus eo die Virum incomparabi-
lem atque immortalibus in Eccleſiam Scholamque meritis
inclutum, DN. IOANNEM ADAMVM OSIANDRVM,
Doctorem Theologum & Profefſorem apud nos Seniore,
Universitatis Cancellarium, & Eccleſiæ Tubingensis Præ-
positum undiquaque Digniſſimum. O vero capitalem
plagam: O diſceſſum proriſus intempeſtivum, talem-
que, quem ſentimus quiſque, eloqui nemo ſatis poſſit aut
elugere! Parentem deploret familia pientisſimum: neces-
ſarium alii & amicum, Patronum alii deſleant: hi vero no-
bis anguſti nimis tituli ſunt, & publicos fines haud attin-
gunt. Nos in OSIANDRO, heu quondam Noſtro, mul-
to plura deploramus. Lugete ergo nobiſcum, Cives, lu-
gete.

gete. Occidit fulgentissimum ex utraque Cathedra fidus
 & primæ stella magnitudinis: Oculos clausit ocellus Ec-
 clesiæ Evangelicæ; & eo quidem tempore, ubi salutaribus
 ejus consiliis & imperterrita opera cum maxime indi-
 gebamus. Amotus a nostro vertice est Doctor communis:
 Currus Israël & equites ejus. Requirit Schola Cancellari-
 um: Templum Antislitem poscunt: Militem demum vetera-
 num exercitus Domini calidissimis lacrymis desiderat.
 Itane vero immutabili adversum nos fato decretum est, ut
 ruinam sequatur ruina, & veluti dies diem, plaga tradat
 plagam, nosque, qui circumdati undique periculis, ancipi-
 ti luctamur fortuna in terris, tam pio placidoque Patre or-
 bemur? Hoc, hoc excellentissimarum virtutum compen-
 dio, hoc prudentissimo Sene, hoc optimo Præceptore caren-
 dum deinceps erit: & quam verendum, ne soluta candidis-
 sima hac nive lutum videamus. Absit omen, & quidquid
 metuere haud citra rationem possumus, in hostes conver-
 tat DEVS Immortalis! habet tamen se Ecclesia naviculæ
 in morem, quam non contentio remigis aut robur, sed
 peritia longusque navigandi usus moderatur ac regit; ut
 difficillime omnium iis nunc privemur, qui perturbatis
 dubiisque rebus consulere, dolos & cuniculos, quibus sus-
 fodi doctrinam saniores ab ejus adversariis nemo non vi-
 det, elidere, & impetum denique ac Martem, si prodeat
 fortean, repellere graviter aut sustinere, matura circum-
 spectione didicerunt. Et quis tandem quiritando finis
 erit, si discrimina percensere velimus, in quæ tam lugubri
 casu incidimus? Redeundum ultimo ad Illum est, qui ortus
 obitusque nostros pro sua voluntate dispensat: nobisque
 hoc vulnus inflixit, & quando totis, uti Maro dixit, agris
 turbatur patria, ignoscere resipiscientibus potest ac veniam
 indulgere. Quare id agamus, & culpam fateamur, quæ
 usque eo nos pepulit; ceterum meritissimo de nobis Viro
 perenne pietatis monumentum in animis nostris statuamus.
 Nam de universo ejus vitæ rerumque præclare gestarum
 ambitu, ex merito commentari, nec ipsa dicendorum
 gravitas, neque luctus communis permittit; ut satius fuerit,
 Timan-

Timanthi velo pleraque obtegere, quia exprimi satis haud possunt: & summa potius capita, quod ajunt, indicare, qualia quidem ex veteri more recenseri heic solent. Subiit vero hanc lucem Vir Summe Reverendus, anno Aerae Christianae supra millesimum, sexcentesium, vicesimo secundo, die Decembris tertio, Vayhingæ, nobili atque perquam amœno ad Entium amnem oppido, & quod Comitatus olim nomen dedit. Parente Plurimum Reverendo & Dignissimo Viro, IOAN. BALTHASARO OSIANDRO, Pastore Ecclesiae Oppidanæ, & vicinæ Diœcesis Superintendente: celeberrimorum Virorum, eorumque perpetua serie Theologorum, *Joannis Osiandri*, Abbatis primum Murhardensis, post Adelbergensis filio: *Luce Osiandri*, trium V Virtembergiæ Ducum Concionatoris Aulici, ac Summi Theologi, neque librorum solum, perpetuis Ecclesiae Christianae usibus destinatorum; *sed & Liberorum*, quos inter *Andream & Lucam*, utrumque Academiae nostræ Cancellarium genuit, Parentis felicissimi, Nepote: *Andream demum*, Noribergensis ac Regiomontani Doctoris abnepote. Matrem habuit omni matronalium Virtutum decore ornatisimam CATHARINAM HARTMANNIAM. Renatum Sacramento baptismi, Schola mox patria pietatis & literarum initia mentis erudiendum excepit: in qua & ingenii præstantia & pertinaci studio eas doctrinae opes cumulavit, ut jama stupenda memoria haberetur clarus, & cœtaneos longo post se intervallo relinqueret. Quanquam ne ipsa quidem puericia, per invasionem præcipue Cæsareani militis, & pestem vehementissime sævientem, difficultatibus, iisque gravissimis caruit; hinc extractus e trivio, fuga sibi consulere, ac *Nyffensi* fortalitia sese credere necesse habuit, vivusque, quod sæpe memorabat, funeri rerum suarum omnium, quas ignis hostilis in cineres favillasque redegit, interesse coactus est. Non tamen efficere id omne, quidquid erat infortunii, potuit, ut aliorum, quam literis, manciparetur præstantissimi tantumque olim profuturi ingenii indoles; quam Ipse animi sui constantiam divino Nutui acceptam postea tulit. Quare & eluctatus non nihil factorum iniqui-

tatem,

tatem, ut in *Ducale* apud nos Stipendium reciperetur, favore Illustris Viri *Jo. Friderici Jägeri*, Consilarii sub id tempus in Aula VVirtembergica Intimi, adjutus, Anno MDCXXXIX impetravit. Ubi qui ultimum initio locum occupare jubebatur, mira ingenii felicitate ita emerfit, ut intra exiguum temporis periodum evaderet primus. Et quum Theologia potissimum, exemplo Majorum, se suaque studia destinasset: non, quod maximo suo malo alii solent, illotis eam manibus contrectavit; sed os prius linguis necessariis extruxit, ut a ceteris disciplinis artium ac philosophiæ ita infelici deinceps sublimioris doctrinæ cursu haudquaquam præpediretur. Quo factum, ut Anno MDCXLII secundam capesseret Lauream, Decano famigeratissimi nominis Philosopho *Jo. Geilfusio*: dignusque haberetur, qui priorum in Candidatorum ordine locum obtineret. In Theologiam studio Ductorem habuit *Melchiorum Nicolai*, gravis-cellarii quondam Dignissimi, favore mirifice gavisus est. Atque ut apud *Fabium*, magnorum fluminum navigabiles fontes, generosiorisque arboris plantam cum fructu statim esse pronuntiavit Poëta: ita de OSIANDRI nostri ingenio dicendam tum potuit. Namque quas ipse animo prius comprehenderat literas, alios privata confestim opera docuit. Reperentis insuper honorifico munere auctus, in quo variis habitis, ut vocant, Collegiis Academicæ Professioni prælust. Inde in vineam Domini extrusus, Vicarium primo in *Ecclesia Stuttgardensi* egit; Dehinc *Göppingam* promotus, ad nostrum quinquennium ibi substitit; donec ab isto Diaconatu que doctrinæ fama versatus est, ut Anno MDCLVI Ipse adhuc Diaconus, rarissimo inter nos exemplo, Doctorali Mitra, præsentis ac jubente Serenissimo Principe EBERHARDO III P. P. ornaretur Prophetarum Filius, avito ingenio præditus, qui que istum honorem, quod verba Inclytæ Facultatis Theologicæ habent, mascole disputando, solide respondendo & disposite profitendo commeruisse. Ipso eodem anno.

no praeuentibus unanimibus Academici Senatus suffragiis
 Extraordinariam Graecae Linguae Professionem : & Anno
 MDCLX Ordinariam in Theologia adgressus est, juncto
 Pastoratus Oppidani munere. In quo utroque Officio id
 solum agendum sibi esse existimavit, ut cum fructu Ecclesiae
 & Academiae illo defungeretur. Id quod & egregie pra-
 stitit. Adfurgunt ad incredibilem Numerum Collegia ab
 ipso habita, cum Philosophica tum Theologica: quippe
 quorum Ipse *ducenta & septuaginta* numeravit. Nihil de
 Scriptis dicamus, quae integrum exigunt Indicem, ut sunt :
De Scientia DEI, de Mystero Trinitatis, de Nominibus Di-
vinis, DEVS in Lumine Naturae & Gloria representatus:
Specimen Janenismi, Ultima Jacobi, Typus Legis Naturae &
Moralis: Observationes in H. Grot. de Jur. Bell. & Pac. de
Asylis Hebraeorum, Gentilium, Christianorum: Theologia
Moralis, Positivo-Acroamatica, Casualis: Collegia in August.
Confessionem, de Placitis Cartesii, in Hülsemannum, Hasen-
refferum, alios: Praelectiones in N. T. Commentar. in Penta-
teuchum, Josuam, Judices, Ruth & Samuelis librum utrum-
que: Animadversiones in Turretinum, ut homiletica opera &
Dispositionum Evangelicarum Fasciculos singulari prorsus ar-
tificio contextos, Disputationes denique infinitas propemo-
dum, reticeamus. Rectoratum Academicum tertium:
 Pro-Rectoris vero munus sub Sereniss. Principe LVDOVI-
 CO, D. VV. Rectore Magnificentiss. Domino nostro Cle-
 mentissimo, totis duobus annis cum dimidio gesit. Deca-
 natum Facultatis pluries, una cum Deputaturis & Superin-
 tendentis Stipendii Martiniani & Hochmanniani munere,
 magna prudentiae, fidei, dexteritatis laude administravit.
 Anno demum MDCLXXX legitimis Patrum Academico-
 rum votis in Cancellarium Universitatis electus, aque Se-
 reniss. Principe clementissime confirmatus est. Ubi de ca-
 thedrae utriusque meritis: de fervore religionis: de sanctis-
 simo conservandae orthodoxiae studio: de fide nullibi cre-
 pera aut pro genio seculi sublesta, sed sincera, sed incorru-
 pta: de humanitate, quam incomparabilem in ipso pu-
 blicis elogiis deprædicarunt exteri: de docendi prom-
 ptitudine:

titudine, & reliquarum virtutum corona dicendi amplior
 locus alibi occurreret. Properemus ad matrimonii foedera,
 quorum primum cum Lectissima Virgine, ANNA MAG-
 DALENA SCHIPPERIA, iniit; quo ex Conjugio Liberos
 suscepit octo, quos omnes dilexit, ut oculos suos: e quibus
 divino beneficio ad adultam aetatem pervenerunt, exceptis-
 que duabus filiabus, quas ultimo dicemus loco, superant
 ANNA MAGDALENA, DN. IO. WOLFGANG. IÆ-
 GERI, S. Theol. D. & in Academia nostra antehac Profes-
 soris celeberrimi, hodie Superintendentis Generalis & Ab-
 batis Maulbronnensis Coniux, e qua Neptes supersunt tres,
 Anna Magdalena, Anna Sophia, Dorothea Juliana. Suc-
 cedit Filius DN. IOHANNES OSIANDER, Græcarum
 Literarum Prof. & Ducalis Stipendii Ephorus, nunc Sere-
 niss. Principis Confiliarius meritis. & Abbas Monasterii
 Regiofontani: qui e feliciss. cum Agnete Susanna Cameraria
 coniugio unicum habet superstitem filium Jo. Rodolphum,
 Avi, heu quondam, sui delicias. Ex Filii secundo geniti DN.
 IO. ADAMI OSIANDRI, Med. Doctoris & Professoris
 inter nos Extraordinarii, antehac Brandenburg-Baruthi-
 ni, nunc & Sereniss. Principis FRID. CAROLI, D. VV.
 Archiatri, Reique Publicæ Tubingensis Physici famigera-
 tissimi cum Maria Barbara Scretæ a Zabobziz, thoro qua-
 tuor ante obitum complexus adhuc est Neptes Mariam Bar-
 baram, Annam Magdalenam, Annam Mariam, & Sophi-
 præcescit, Catharina Margaretha, DN. AEGI-
 DII ADAMI ZINCKII, U. J. D. & Confiliarii Oettingensis,
 Coniux, Mariam Theresiam & Benedictum Adamum: Altera
 Catharina, DN. TOBLE MEVRERO, Gymnasii Stuttgar-
 diensis Professori meritisimo, nupta, unicam post se filiam
 Mariam Magdalenam reliquit. Alteram addixit fidem AN-
 NÆ MARIE, DN. IO. GEORGII BEHRII, U. J. Lic.
 & Supremi inter nos Dicasterii Advocati Viduæ, cum qua
 ultra sexennium placidissime vixit. Tertia denique hoc
 ipso anno se obstrinxit AGATHÆ CHRISTINÆ, DN.
 IO. LVDOV. DREHERI, Abbatis quondam Hirsaugien-
 sis

sis Viduæ. At o res mortalium caducas fluxasque! Quem corporis animique viribus, ipsa in senectute integrum, afflictissimis Ecclesiæ rebus superfuturum longius sperabamus, Eundem nunc mortuum lugemus. Ipse vero senecta ingravescente non est sequutus eos milites, qui inter labores desinunt, & missionem petunt, & nisi eam consequantur, a signis dilabuntur: sed institit labori, & in Senatu, Academica sacraque cathedra, donec lectulo adfigeretur, comparuit. Nunquam animo nostro excidet suprema ex Ecclesiæ suggestu oratio, quam ad Es. LXIII. v. 3. *Ego calcavi torcular solus*: ante ipsum hoc ocdiduum clara voce habuit: licet ita viribus fractus, ut suggestum conscensurus relicturusque ductore opus haberet. Et, quod memorabile prorsus est, has voces Cygnus noster, sui cantator funeris, ab Ecclesia præcini iussit: hæc inter suspiria, cum lacrymis largissime fufis sacram adivit cathedram: *Tuo me firma Spiritu, & anxio sudore. In ultimo anhelitu Tuo sana cruore: Et voca dum volueris, Ex hisce me miseris Ad sedes electorum.* Quid, quod nupero Sabbathi die ultra centum confitentes audivit absolvitque? Sequenti mox Dominico, qui post Trinitatis festum est XXI, & quo matutinis adhuc sacris interfuerat, sub vesperam graves adeo insultus apoplecticos sensit, ut eorum vi plane succumberet, elatis cœlum versus manibus inquires: *O DEVS bone, ut conversa brevi tempore res meæ sunt!* Ut hujus intra unius horæ spatium memoria sensibusque destituor! Mox & linguæ oculorumque usus defecit, nisi quod interrogatus ab adstante verbi ministro, *teneatne memoria Jesum Christum crucifixum, qui & a mortuis resurrexerit?* debili quidem & alte petita voce, perceptibili tamen respondit: *Tenere se omnino.* Duravit apoplecticus hic stertor ad vicefimum usque & sextum hujus Mensis, qui Martis erat dies: cujus secundo quadrante post horam secundam pomerid. pedes suos super lectulum composuit Pater optimus, & quidquid mortale habuit, placide deposuit, ac Spiritum suum in septuaginta & quinque fere annos in hoc corporis diversorio commorantem, DEO Creatori in manus consignavit. Sit memoria

memoria ejus in benedictione. Vestrum erit, CIVES, ut
 efferendum post horam primam pomerid. funus Cancellarij
 nostri & Præceptoris communis, frequentes comitemini,
 Vestramque adeo pietatem, dum aliter haud licet, hoc hu-
 manitatis officio testatam faciatis. P.P. Tubing. Feria Simo-
 nis & Judæ, XXVIII Octobr. MDCXCVII.

Concionem in ipsum funebrem habuit *M. Andreas Ada-
 mus Hochsteter*, Professor & Diaconus Tubingensis, ex
 Hebr. XII, 7 proponens: *Christliches Denckmahl.*

SCRIPTA:

Observationes in Grotium de jure belli & pacis. Tubingæ
 1661. in 8.

Exercitationes Thummianæ. Stutgard. 1661. in 4.

Disputationes de mysterio Trinitatis ex utroque Testamento
 probato. Tubingæ 1661. in 4.

Dispositionum Evangelicarum fasciculi XIV. Tubingæ 1665
 ad 1691. in 4.

Deus in lumine naturæ repræsentatus. Ibid. 1665. in 4.

Deus in lumine gloriæ delineatus. Ibid. eod. in 4.

Specimen Jansenismi aliquot disputationibus exhibitum.
 Tubingæ 1666. in 4.

Typus legis naturæ. Ibid. 1669. in 4.

Ultima Jacobi, hoc est oracula de duodecim filiis Israëliti-
 carum tribuum capitibus, ex Gen. XLIX. Ibid. 1669.
 in 4.

Typus legis Moralis. Tubingæ 1671. in 4.

Exercitationes de Sabbatho. Tubingæ 1671. in 4.

Chronotaxis historica Patriarcharum, Regum, Imperato-
 rum, Pontificum, Conciliorum, Patrum, Hæreticorum,
 Scholasticorum. Tubing. 1673. in fol.

Commentarius in Pentateuchum, Josuam, Judices, Ruth,
 & duos libros Samuelis. Stutgard 1676 ad 1687. in
 fol.

Dispositiones in Catechismum VVürtembergicum. 1674.
 in 4.

De Jubilæo Hebræorum, Gentilium & Christianorum. Tubingæ 1677. in 4.

De asyulis Hebræorum, Gentilium & Christianorum. Tubingæ 1673. in 12.

Theologia Casualis, in qua quæstiones dubiæ & casus conscientia circa credenda & agenda enucleantur. Tubingæ 1682. in 4. *

* *Vid. Acta Erud. Lips. Anno. 1682. Mense Septembr.*

Dispositiones in Catechismum Lutheri. Tubingæ 1683. in 4.

Collegium Theologicum in Augustanam Confessionem. Tubingæ 1683. in 8.

Collegium considerationum in Dogmata Theologica Cartesianorum. Stutgard. 1684. in 8. *

* *Vid. Mens. Jul. Novell. Reip. Lit. An. 1684.*

Collegium Theologicum Systematicum. Stutgard. & Francofurt. 1686. in 4.

Prælectiones Academicæ in præcipua & maxime controversa Novi Testamenti loca in duas partes distributæ. Tubingæ 1686. in 8. *

* *Vid. Tom. III Biblioth. Univ. & Histor. Anno 1686. pag. 360.*

Tractatus Theologicus de Magia. Tubingæ 1687. in 4. *

* *Vid. Tom. VII. Biblioth. Univ. & Histor. p. 331. & Mens. Jun. Novell. Reip. Lit. An. 1687.*

Animadversiones orthodoxæ in tres libros Francisci Turretini Theologiæ Elencticae. Tubingæ 1693. in 4. *

* *Vid. Mens. Jul. & Aug. Eph. Erud. Belg. 1694.*

Disputationes : De Scriptura Sacra : de attributis Scripturæ Sacræ : de vita æterna : *αυτηγλογία* ex Matth. XX, 28 : de peccato in Spiritum Sanctum ex Hebr. VI : de satisfactione Christi : de Pontificiorum Sacrificio incruento : de Theologia Pauli Actor. XVII, 22. 23 : de renovatione : de statu & œconomia vitæ primævæ : de novissimis : palma concordia secularis : de Sinu Abrahæ

hæ ex **Luc. XVI, 22**: de consummatione seculi dis-
 putationes quinque; de fide infantum; de jure Ma-
 jestatis circa sacra; de Sacrificio Caini & Abelis: de
 Canonizatione & cultu sanctorum contra Pontificios:
 de judicio Scripturæ Sacræ decisivo in controversiis re-
 ligionis; de Arrianismo antiquo & novo: de Arnal-
 dismo: de luce increata & creata: de bello papali ca-
 thedrali: de intercessione Christi & Spiritus Sancti:
 de pugna spiritali adversus rectores tenebrarum hu-
 jus seculi, ad Eph. VI, 10 - - 13: de Pontificiorum
 secreto & peregrino sermone in Canone missali: de lu-
 ce primigenia: de perspicuitate Scripturæ Sacræ, &c.



THEOLOGICAL

LIBRARY

CLARK'S

DEPT. 224

MEMORIAE
THE OLOGORVM
NOSTRAE ÆTATIS
CLARISSIMORVM
RENOVATAE
DECAS SEXTA.

Series Theologorum
SEXTÆ DECADIS.

Obiit Anno

1697. GEORGIUS MOEBIVS, D. & Professor
Theologiæ Primarius Lipsiensis.
1698. AVGVSTVS PFEIFFERVS, D. & Superin-
tendens Lubecensis.
1699. GEORGIUS LEHMANNVS, D. Professor
Primarius & Superintendens Lipsiensis.
1699. IOHANNES BENEDICTVS CARPZOV,
D. Theologiæ Professor & ad D. Thomæ Pa-
stor Lipsiæ.
1699. GEORGIUS GOETZIVS, Consil. Eccles.
Saxo-Isenac, & Superintendens General.
1700. VALENTINVS VELTHEMIVS, D. Theo-
logiæ & Historiæ Ecclesiasticæ Professor Je-
nensis.
1700. MICHAEL CHRISTIANVS LVDVIGI-
CI, Concionator Aulicus Supremus & Su-
perintendens Cizensis.
1700. IACOBVS HIERONTMVVS LOCHNE-
RVS, Superintendens Bremensis.
1700. SEBASTIANVS KIRCHMAIERVS, An-
tistes, Consistorialis & Scholarcha Rotenbur-
gensis ad Tubarim.
1700. CVNRADVS TIBVRTIVS RANGO, D.
Theologiæ Professor Primar. Gryphisw. & per
Pomeraniam citeriorem Rugiamque Superint.
General.



LI.

RECTOR

VNIVERSITATIS LIPSIENSIS

Funus

GEORGII MOEBII,

S. S. Theologiae Doctoris & Professoris Publici Primarii, Facultatis Theologicae Senioris, Ingenuae Cathedralis Ecclesiae Misenensis Canonici & Thesaurarii, Alumnorum Electoralium Ephori, Academiae Decemviri, & nunc Praepositi Collegii Paulini, Theologi meritissimi.

Hodie III Decembr. MDCXCVII, hora I

Solenni more deducendum

indicit.

Dum Ecclesia Christi in his terris militans annum suum sacrum finit, & novum inchoat, Theologus veteranus hujus Academiae D. Georgius Moebius, Profess. Publicus Primarius, Facultatis Theologicae Senior, Ingenuae Cathedralis Ecclesiae Misenensis Canonicus & Thesaurarius, Academiae Decemvir, Collegii Paulini nunc Praepositus, Alumnorum Electoralium Ephorus, vitam hanc suam claudit, & novam in Triumphante Ecclesia coelestem illam orditur. Illa Jesum Regem suum, humilem quamvis, magno applausu tamen, excipit, exclamans: Hosanna Filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, Hosanna in excelsis. Hic ad Jesum Regem exaltatum, & ad dextram majestatis DEI sedentem eductus, cum vi-

ginti quatuor senioribus & turba multa in cœlo canit, canendo repetit, repetendo non cessat canere, Halleluja, Salus, Honor, & Gloria, & Virtus DEO sedenti super throno & Agno, Apocalyps. V, VII, XIX. Quam multa vero prius fecerit, tulerit, sudaverit & alserit, quam supremam beatitudinem eam adeptus est, ex vitæ mortisque historia constabit. Natus est Lauchæ, in Thuringia oppido, ut ex reliquis post belli Germanici immanitatem ædibus, Templo, curia aliisque paucis cognoscitur, eleganti quondam, an. Christi MDCXVI die XVIII Decembr. hor. VIII vespertina. Patrem habuit Martinum Mœbium Consulem Seniores, qui Anno MDCLXVII die XXX Januarii defunctus annum vitæ LXXXVII, septimanas XI & dies III excefferat; Matrem autem optimam sceminam, MARIAM, Johannis Jenischii, Senatoris filiam, quæ Anno Christi MDCXXVII die IV Aprilis diem suum obiit. Puer in Scholam patriam traditus, fundamenta religionis, & Latine Græcæque Linguae didicit. A Patre rei Oeconomicae destinatus erat, quod filios quatuor ante ipsum natos studiis deditos aleret, Martinum, Michaellem, Tobiam, Godofredum. Primus in Schola Röslebiensi immaturo fato decessit: Secundus, Philosophiæ Magister, Pastor & Præpositus Lissæ, prope Naumburgum, Anno MDCLXXIII vitæ finem fecit; Tertius, Juris utriusque Doctor & Facultatis Juridicæ in hac Academia Assessor Senior, quem novimus, fuit: Quartus, Medicinæ Doctor, Professor Publ. in Academia Jenensi, Archiater Electoralis Brandenburgicus, & Ducis Saxonie Augusti, Administratoris Archiepiscopatus Magdeburgici, Anno MDCLXIV morti occubuit. Sed divina providentia natu minimum fratrum super majores extollere, atque Consulem oppidanum Filiorum quatuor in singulis Facultatibus Doctorum, Patrem facere constituerat. Rem ergo ita orsa est: Venerant ad illum viri aliquot Senatus ex Oppido Micheln, quod uno milliari Laucha abest, negotii alicujus causa: hi ut invitati erant, una prandentes nar-
raverunt, puerum alumnum, quem in Scholam provincialem Portensem misissent, ob improbitatem suam ejectum
atque

atque exclusum esse, nullum alium autem in presenti, in Schola oppidi sui reperiri idoneum, quem in locum ejus commendarent; simulque interrogaverunt, quid faciendum videretur, ne jure præsentandi alumnum forte exciderent. Quibus auditis Pater, animo repente mutato, petiit, ut jure civitatis suæ commodato Lauchæ, filium hunc suum natu postremum Scholæ præsentarent. Illi prompti annuebant, audiente hæc omnia, qui mensæ adstabat, puero. Hic ergo Scholam Anno Christi MDCXXXII, die XIV Maji ingressus, ex institutione Præceptorum dexterarum M. Eliæ Ehingeri, Rectoris, M. Kaulvvelli Pastoris, M. Kunadi tunc Conrectoris, post Theologiæ Doctoris & Professoris VVitebergensis, M. Kuhnii Collegæ Tertii, tandem Rectoris, per quinquennium in linguis & humanitate ita profecit, ut Anno MDCXXXVII valediceret testimonium illi scribentes, haud vane sibi pollicerentur, & sperarent, fore, ut iste furculus in Seminario ad Salæ profuenter educatus, DEO juvante, arbor fertilis evaderet, cujus fructibus aliquando multi Christianorum delectarentur.

Eodem Anno ad majorem ingenii cultum capeffendum Academiam ad Salam adiit, quatuor in ea annis studiis operam daturus. Audivit Philosophos accuratissimos, M. Daniele Stalium, M. Joh. Dilherrum, M. Zeisoldum, Paulum Schlevogtum. Disputavit, Dilherro præside, de Locis quibusdam obscurioribus sacris ex Philologia eruendis, quæ Disputatio inter Dilherrianas con- junctim impressas, Tomo II invenitur, & præfidente Stagister Philosophiæ Anno MDCXL die XI Febr. renunciatus est. Theologis celeberrimis, D. Johanni Gerhardo Episto- lam ad Hebræos explicanti, & Disputationes Isagogicas ha- benti, quibus mense Augusto Anno MDCXXXVII immor- tuus est, D. Salomoni Glasio ejus successor, D. Joh. Him- melio auditor affedit. Anno MDCXLI die IV Junii, Je- tem D. Ananiam VVeberum Theolog. Professore Publi. sibi elegit, hujusque, ut & D. Henrici Höpfneri, Scholas publicas

publicas, Hieronymi Kromayeri, privatas frequentavit. Anno MDCXLIII, die VI Julii, cum aliis XI Candidatis primo in Theologiae Gradu publice ornatus fuit. Duas sub Præsidio VVeberi Disputationes defendit, unam ex Daniel. IX de LXX hebdomadibus, alteram de unione personali, pro impetrata prima laurea in Facultate Theologica. Anno MDCXLV D. VVebero, suo Præceptori & Hospiti, VVratislaviam ad Ephoriam vocato comes itineris fuit: in qua urbe subsistens, cum Jesuitis nonnullis in arenam disputationum de Religione descendit, fructum ex iis haut exiguum referens. Idem Annus erat, quo Theologi ad Colloquium Charitativum ab Uladislao IV Rege Poloniae convocati, Thorunii, in Prussia conveniebant. Cui, ut interesset Noster, illuc profectus est, eoque durante, summo Theologo D. Johanni Hulfemanno innotuit, ac familiaris carusque fuit. Eodem dissoluto nobilissimum emporium Dantiscum, & cæteras Prussiae urbes præcipuas vidit. Inde ad D. VVeberum, quem adeo amabat, VVratislaviam rediit. Quanquam vero Spes erat, in Silesia officium ecclesiasticum consequendi, immo ex Hungaria Pastoratus Caschawiensis ipsi offerebatur, Patri tamen in Saxoniam revocanti obsecutus, Liphiam per Silesiam & Lusatiam Anno XLV, die XXIV Octobr. reversus est. Hic studia Theologica continuans Disputationem de Communionem sub una, contra Julii Cæsaris Coturii, Jesuitæ VVratislaviensis, Disputationes Catholicas fecit, & sub umbone D. Hulfemanni An. XLVII, die XXVI Martii publico examini exposuit, quam & adversario transmissit, nihil autem responsi ab eo accepit. Anno eodem Rectoratum Gymnasii Cathedralis Martisburgensis sibi oblatum, suadentibus D. Hulfemanno, D. Christiano Langio, D. Romano Tellerio, Hospite suo, suscepit. Inter gratulantes D. Gottfried Cundisius, Professor Theologus Jenensis, scribebat: Laudo tuam modestiam, quæ hinc elucescit, quod officium Scholasticum non detrectasti, quod suo loco satis honorificum est. Erit tempus, quo Patronus summus dicet: Amice, ascende superius. Cui muneri,

neri, quanta sedulitate, dexteritateque viginti annis præfuerit, testes sunt tot Doctores, totque viri in officiis publicis constituti, qui ex eo ludo, velut ex equo Trojano milites prodierunt. Anno LIX, die VII Julii, Licentiati titulum dedit Facultas Theologica, postquam contra Jesuitam Marcellinum disputasset. Theologiæ Professor vocatus Anno LXVIII circa festum Paschatos cum familia sua huc venit. In lectionibus publicis difficiliora loca Pentateuchi enodavit, & cum Professor Theologiæ Primarius esset, Locos Theologicos tractavit, in privatis tam disputando quam legendo, Libros Symbolicos & Compendium Hutteri Studiosis commendavit. Libros, Rector adhuc Gymnasii, edidit, Crusii Grammaticam Græcam auctam, ter excusam, Tractatum de Oraculorum Ethnicorum origine & propagatione, in cujus quarta editione Antonium van Dale ita refutavit, ut apud Gallos laudem amplam reportaverit. Videatur Journal des Scavans anno LXXXVI. pag. 257. seqq. Professor Theologiæ scripsit Vindicias Hutteri contra Vendelinum, multasque disputationes, quæ uno volumine Anno XCIV comprehensæ prodierunt. Anno LXXXI Librum Cationum Ecclesiasticarum in hac urbe impressarum præfatione & annotationibus dilucidavit. Anno LXXXII Canones Theologicos in XVI Disputationes digessit, quorum altera editio Theologia Canonica inscribitur. Inter Manuscripta Novum Chronicon Martisburgense & Explicatio Augustanæ Confessionis asservantur. A. MDC LXVIII, die XVI Septembr. Canonicus Cizensis eligebatur; die 1 Octobr. Doctoris Theologi insignia accipiebat: Anno LXX defuncto Kromayero, ad Canonicatum Misenensem, & Decemviratum Academiæ ascendebat: Anno LXXVII Ephoria Stipendiatorum Electoralium ipsi committebatur. Decanatum Facultatis suæ prima vice Anno LXXI, altera An. LXXIII, tertia An. LXXVII, quarta An. LXXXI, quinta An. LXXXIV, sexta An. LXXXVIII, septima An. XCIII gessit. Conjugem Martisburgi Anno MDC XLVIII, die XXV Januarii, sibi adjunxit virginem præstantissimam Christinam, D. Georgii Berlichii, S. Theologiæ Doctoris, Episcopatus Martis-

Martisburgensis Superintendentis, Cathedralis Ecclesiæ Canonici & Scholastici, & ad S. Sixti Decani, filiam. Amorem & fidem conjugalem, per XLIV annos marito exhibitam, cujus in senectute oculorum usu orbat, oculus & manus erat, memoria tenemus, posteris Programmate in Exequiis ejus Anno XCII die III Aprilis descripsimus. In eodem natos ex ea liberos recensuimus, primo Godofredum, Medicinæ Candidatum; secundo Concordiam, anno XCI denatam Virginem; Tertio Mariam, L. Antonii Guntheri Heshufii, Organi Aristotelici Professoris Publici, Majoris P. P. Collegii Collegiati, & Academiæ Decemviri conjugem, exque hac progenitas duas neptes, Mariam Christinam, & Elisabetham Sophiam, & unicum nepotem Johannem Georgium, ex his autem solam primogenitam viventem Virginem tunc florentissimam, nunc ab anno XCII Polycarpi Heylandi, hæreditarii in Schleuffig, & Senatoris in hac urbe conjugem, quæ Avo suo tres pronepotes, Polycarpum, Jacobum Enochum, Antonium Augustum, & proneptem sibi cognominem obtulit: Quarto Christinam, ante D. Friderici Tobia Mœbii, in Curia provinciali suprema Advocati ordinarii, jam L. Joh. Cypriani, Professoris Physici Publ. & in Maj. P. P. Collegio Collegiati, uxorem, insuper ex priori conjugio nepotem Georgium Tobiam, sed post Patrem vita exeuntem, & neptem Sophiam Christinam Virginem ornatissimam, deinde An. XCIII matrimoniali vinculo Christiano Sigismundo Schachero, J. U. D. & Advocato sociatam. Quinto Georgium, eodem anno, quo natus erat, defunctum. Sexto, Johannem, hoc tempore Philosophiæ Magistrum, S. Theologiæ Baccalaureum, & Facultat. Philosophicæ Assesforem; Septimo tandem Elisabetham, quæ bimula vita excessit. Ante sesquiannum fere persuasus e re sua esse habere uxorem, Virginem Sibyllam Susannam, nobilem stemmate, Patre Hans Albrechto a Kœtschen natam duxit: gemellos, Georg. Albrechtum & VVolf. Henricum, quos illa ei peperit, post baptismum susceptum mox mors abstulit. Virtutes aliis Christianis communes laudare quid attinet, cum a Theologo abesse minime omnium oporteat? Singularis in
eo

eo observatus est affectus erga pauperes, tum Studiosos, quibus Stipendia procuravit, & ipse largitus est, tum alios, qui in patria Lauchæ quotannis eleemosynis legatis fruuntur. Exitus vitæ hic fuit. Mense Majo tumor pedem sinistrum cum dolore ac æstu quodam incessit, paulo post cessavit. Ante septimanas quatuor idem in pede utroque se exeruit: cibum potumque ægrotus averfabatur, & non per noctem solum, verum etiam plurima diei parte dormiebat. Tumor medicamentis cedebat, somnolentia contra crescebat. Finem ergo vitæ præsentiens, Plurimum Reverendum L. Thomam Ittigium die XX Novemb. arcessendum curavit, a quo impetrata peccatorum venia, salutare viaticum accepit. Idem postea sæpius rediens, Oracula divina infirmo suggerbat, quæ e somno subinde evigilans bene intelligebat, ac ut beata mortis hora mox adesset, DEVM rogitabat. Veni Jesu, veni; frequens in ore erat votum. Aderant uxor liberique, sua ministeria præstantes, precesque prælegendo tanendoque fidem ejus corroborabant. Egit multas libellis gratias pro amore ac opera, gratiamque divinam apprecatus iisdem valedixit. Ubi facultas loquendi defecisset, nutu capitis, manibusque elevatis, quæ dicerentur solatia, se percipere indicavit. Tandem in somno isto suo profundissimo inter preces Liberorum aliorumque adstantium Dominica I Adventus, die XXVIII Novemb. hora VIII vespri placide desit spirare, ut vix observaretur. Venit ergo invocatus ab ipso Jesus, ut ea hora, qua ante annos LXXXI minus septimanis III in hunc mundum venientem susceperrat, in Hierosolyma cælestia secum abduceret. Ibi nunc anima cum eodem Christo Jesu est, læta ovat & triumphat. Idem Corpus, in illo ad judicium adventu, ad gaudiorum æternorum consortium suscitabit. Reponamus ergo in suum dormitorium frequenti deductione, honorem tributuri Theologo nostro veterano bene meritum, simulque solatio familiam mœstam plurimum erecturi. P. P. die III Decembr. Anno Christiano M DC XCVII.

Concionem in eum funebrem habuit L. THOMAS ITTIGIVS, Theol. tunc Prof. Extraord. & Archi-Diaconus Nicolai-

Nicolaitanus ad Textum Hof. XI, 8. 9. Thema: Die wider das Gerichte sich rühmende göttliche Barmherzigkeit. Extat hæc Concio inter funebres Ittigianas *Parte II. pag. 64.* Gratias Exequiatoribus sermone Latino dixit I O. OLEARRIVS, D.

IN EIVS OBITVM:

*Desinimus nos esse Viri, simul atque senectus
Exsanguis reddit, quæ rubuere, genas.
Non studiis poterat, nec duro frangier ævo
MOEBIVS, at solo concidit ille die.*

Beatis Manibus meritissimi cordatissimique
Theologi dabat

IO. GEORG. NEVMANNVS, D.

SCRIPTA:

Vindiciæ Hutterianæ pro Compendio Theologico D. Leonhardi Hutteri, oppositæ Marc. Frider. VVendelino. Lipsiæ 1672. in 4.

D. Joannis Affelmanni, in Academia Rostochiensî quondam Theol. Prof. Publ. Celeberr. Syntagma Exercitationum Academicarum, in duas partes distributum, quarum prior potissimum Polemica scripta continet, posterior vero Exegetica, denuo in Studiosæ juventutis commodum revisa, in ordinem redacta, a mendis repurgata, novisque Indicibus aucta, & publici juris facta. Lipsiæ 1674. in 4.

Selecti Canones Theologici, nucleum totius Theologiæ continentes, ex optimis & præstantissimis Patribus & Theologis excerpti, per adductas rationes explicati, variisque utilissimis observationibus illustrati, XVI Disputationibus publice ventilati. Lipsi. 1682. in 4. *Postea sub titulo Theologiæ Canoniciæ ibidem in 8 recusæ.*

Tractatus Philologico-Theologicus de Oraculorum Ethnicorum origine, propagatione & duratione, &c. cum vindiciis adversus D. Ant. van Dale alisque accessionibus.

bus. Lipsiæ 1685. in 4. * *Vid. Mens. August. Act. Erud. Lips. Anno 1685. Mens. Junium Novell. Reipubl. Lit. Anno 1686. Eph. XX. Erud. Gall. Ejusdem anni. Repetita est editio quarta vice An. 1692. in 8.*

SELECTÆ DISSERTATIONES THEOLOGICÆ,
in quibus continentur:

Tractatus Theologicus de Moscholatia populi Israëlitici, Exod. XXXII descripta, quatuor Disputationibus absolutus.

Asylologia Sacra ex Numer. XXXV, 9.29 & Josuæ XX instituta, Disputationibus quatuor contenta.

Exercitationes Sacræ de æneo serpente ex Numer. XXI, 4. 10. Disputationibus quatuor. *

* *De editione secunda emendationi vide mens. Julium Novell. Reipubl. Lit. Anno 1685. Eph. XXVI. Er. Gall. ejusdem anni.*

Historia Prophetæ Bileami ex Numer. C. XXII, XXIII, XXIV, sex Disputationibus explicata.

Disputatio de Consiliis Pacificis Marcellianis, quæ Henricus Marcellius, Th. D. & Jesuita Bambergensis, pro stabilienda unione universali omnium dissentientium Christianorum, Christiano orbi exhibuit, *habita pro consequendo gradu Licentiatuæ.*

Disputatio de Gratia irresistibili, a Calvinianis hætenus mordicus defensa, imprimis a Marc. Frider. VVendelino, Part. II Exercitt. Theoll. contra merentissimum Theologum D. Gerhardum magno conatu propugnata, *proposita in solenni Panegyri Doctorali, cum in Templo Academico Doctor Theologiae publice renunciaretur.*

Disputatio Apologetica contra D. Jo. Heinium, Prof. Theol. Publ. in Academ. Marpurgensi, qui ex novem VVendelini argumentis pro Gratia irresistibili in medium allatis, & in Disp. præced. a B. Autore confutatis, tria priora vindicare molitus fuit, reliqua hætenus intacta reliquit.

Coræ, Dathanis, Abirami, & Onis Descensus ad inferos ex Numer. XVI duabus Disputationibus exhibitus.

Prophetæ Eliæ Ascensus ad superos ex 2.Reg.II,1.18, duabus Disputationibus pertractatus.

Admirandum Dei iudicium adversus posteros Regis Saulis, quorum septem crucibus affixi miserrime perierunt, ex 2 Sam. XXI, 1. 15 quatuor Disputationibus ponderatum.

Admiranda Dei vindicta, quam occasione peccati a Rege Davide commissi, qui populum numeraverat, sustinuerunt Israëlita, ejus subditi, ex 2. Sam. XXIV, 1. 25 tribus Disputationibus considerata.

Disputatio de publica & solenni Misericordiæ divinæ promulgatione, facta per Prophetam Hoseam Cap. XI, 8.9.

Disputatio de Agno paschali, Veteris Testamenti Sacramento, ex Exod. XII, 1. 12.

Discussio singularium quarundam Quæstionum Theologicarum, vice Disputationis publicæ proposita.

Disputatio de Arca Noë, humani generis conservatrice, ex Gen. c. VI, 13. 18.

Disputatio de causis & mediis, quæ Mahomedisticam Religionem partim introduxerunt, partim adhuc conservant.

Disputatio de sanguine vetito ex Gen. IX, 3. 4. ubi simul contra Claudium Salmasium, Thomam Bartholinum, Stephanum Curcellæum, Christianum Becmannum, aliosque horum sequaces monstratur, sanguinis esum ex animalibus in N. T. non esse prohibitum.

Disputatio de Crucis supplicio, quo Salvator noster Christus Jesus tempore passionis suæ fuit affectus: ubi contra Joseph. Scaligerum, Isaacum Casaubonum, aliosque horum sequaces ostenditur, Crucis supplicium apud veteres Hebræos non fuisse inusitatum *

* *Repetitur hæc in Thesouro Theolog-Philol. P. II. Amstelod. 1702. 33. p. 234.*

Disputatio de Mercatura Spirituali, ex Esa. LV, 1. 2. 3.

Disputatio de Jona Typico, triduanam Salvatoris nostri Quietem

Quietem & Resurrectionem gloriosissimam adumbrante,
ex Matth. XII, 40.

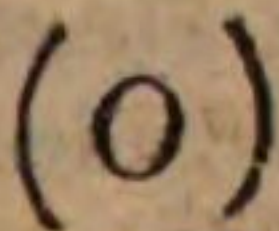
Meditatio Theologica ex verbis Christi Matth. XXV, 34. 40.

Venite benedicti Patris mei, possidete &c.

Gründliche Untersuchung der Motiven und Ursachen/ welche den Hochwürdig: Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn/ Herrn Heinrichen/ Herzogen zu Sachsen/ zu der am XXX Decembr. im Jahr MDCLXXXIX in Dessau vorgenommenen Abtretung von der Evangelisch: Lutherischen Kirchen zu der so genannten Reformirten bewogen haben sollen/ so wohl auch Sr. Fürstl. Durchl. neu angenommener Glaubens- Articulorum, nach Anleitung der am obgenannten Tage zu bemeldtem Dessau abgelegten / und hernach in Druck gegebenen Glaubens-Bekänntniß/ ic. ic. ic. gestellet. *

* *Dissertationes hæc cum Tractatu Germanico in unum Volumen constipatæ & Lipsiæ Anno 1694 in 4 editæ recensentur in Act. Erud. Lips. 1694. p. 383. seq.*

Chronicon Martisburgense vernaculo idiomate concinnatum, in quo varii errores Brotussii, quos in suo Chronico Martisburgensi ille sparserat, annotantur & profligantur, à vindex est & latet MStum in Archivo Capituli Martisburgensis.



LII.

SERMO FVNEBRIS

Memoriæ Paternæ,

VIRI

Maxime Venerandi, Amplissimi, Excellentissimi

DN. AVGVSTI PFEIFFERI,

S.S. Theologiæ Doctoris & Superinten-
dentis Lubecensis,*tertio Iduum Januarii, An. MDCXCVIII*

pie defuncti,

a

M. IO. EHRENFRIED PFEIFFERO,

Aug. Fil.

ROSTOCHII

solenniter dictus.

*MAGNIFICI ACADEMIÆ RECTOR, Rei lite-
rariæ atque civilis Proceres ac Cives, Summe Reverendi,
Consultissimi, Experientissimi, Excellentissimi, Amplissimi,
Nobilissimi, Honoratissimi Domini, &c.*

Alt fallunt me omnia, aut non facile credo, Vos quicquid hoc est meorum conatuum ex æquitate arbitrio æstimantes, secus rationem subducturos, quam necessitatem quandam dicendi me urgere. Neque enim adeo ex magnarum rerum incuria laboro, quin aut fama indice aut teste experientia, de favore Vestro sentire magnifice, sperare autem præfidenter didicerim. Hinc illa est animi præsentia, quam in præcipuis colloco hujus officii subsidiis, quæ cum ægerrime a me ipso impetraturus fueram, ut pro concione tot Virorum illustrium personis conspicua dicerem, sola me permovit, benevolentia Vestra spem continuis mihi obfirmando incrementis. Hæc inter, honorifico ut
jam

jam transeam silentio, quod Academiae Patres non otiosa nominis impositione, sed rei ipsius momento audiat, ac in eum morem omnino compositi, pari affectu, Vestrum alios quidem dicere prompte, sed alios item balbuiendo sermoni advescere patiamini; id quidem longe maximum puto; quod non modo conjectura Vos assequi, sed plane jam exploratum habere existimo, quam gravi de causa impraesens mihi dicendum sit. Ergo quidem hoc tam benigno sublevatus praedictio; eo quod Vestra benevolentia & animum mihi adjicit, & idoneam excusationem praestat, & ab honesta dicendi licentia me quam proxime abesse facit, majori fiducia id persequor, ex quo hunc locum teneo, nomen. Vix enim ab illa destitutus humanitate Vestra, gravi temeritatis & tantum non impudentiae nota liberandus fuisset, qui forte quietis plane impatiens videri poteram; dum ne salutata quidem rite Academia Vestra, Vobis obstrepere non vereor. Et sane, apud Vos nolo dissimulare, maximam hujus instituti adversariam mihi fuisse solitudinem; quod fere ignoto mihi verba facienda esse viderem. Nondum enim vel ulli visus fueram antea, nondum praecceptis Procerum Academiae abundavi, nondum jucunda singulis civibus familiaritate & honesta amicitia accedere potui, nondum favor vester, qui praeccluditur nemini, omnibus ultro patere deprehenditur, occupatus mihi est; imo de nomine inter plerosque haecenus nondum constare satis scio. Durior autem fortunae conditio eo me constituit loco, unde, quotquot in luctus mei notitiam perveniunt, ultro quasi in ejusdem pertrahantur societatem, & porro in publica hac moeroris mei documenta morosius animadvertere desinant. Ergo quidem doloris mei argumentum nominando, una opera & innotescam vobis, & temeritatis a me culpam omnem amoliar.

Fuit nempe, Tertius Eiduum Januariarum emortualis, viro meritorum copia & doctrinae laude immortalis, AVGVSTO PFEIFFERO, Sacrarum literarum Doctore optimo, & apud Lubecenses praefuli dum viveret celeberrimo, Patri ah

quondam meo, ante hunc vertentem annum : nihilque omni
familiae nostrae sine acutissimo talis jacturae sensu fecit reli-
quum. Quis ergo vitio mihi vertet ; si ex hujus diei me-
moriam gravissimam luctus materiam , inde justos dolores,
hinc porro flebiles planctus tristi admodum deducens serie,
in mœroris mei partes hanc omnem Nobilissimam concio-
nem cingere tentem : si Lubecensibus fatalem hanc diem Ter-
tiam Eiduum Januarii dicam, atro quippe jamdum lapillo
nostra memoria ante hos sex annos notatam, quando æstu-
ans oceanus tanto impetu huic imminebat littori, ut exces-
suræ illud undæ viderentur : si denique inter infaustas omni-
no illius diei lucem referam. At quorsum impotens anime
prolaberis ? Itane dies hæc, atra inevitabilis fati nube ob-
fuscata noviter, statim inter nefastas rejici meruit ? Fac
enim vel maxime funestam, fac etiam aliquando ferme exi-
talem nostro fuisse littori hanc diem ; annon tempus un-
quam fuit, quo & hæc eadem lætitiæ argumentum ministra-
verit ? Fac diem illam vulgari hoc seculo duodecima, &
septima supra sexagesimam vice revolutam, Felicem Biden-
bachium, & Jacobum Raupium, ambos sanctioris literarum
studii statores non postremos, damno nostratis Ecclesiæ su-
stulisse ; at invenies tamen hanc ipsam Franciscum quoque
Gomarum & Sibrandum Lubertum humanis rebus consi-
liisque in sacrorum nostrorum perniciem conceptis tempe-
stive exemisse. Ergo quidem ne injurius forte videar, sal-
tem lamentabilem, & totidem deplorandam modis, quot
olim longius abesse jubebatur votis, ejus diei recordationem
mihi nuncupo. Qua quidem in re, adeo non credo quem-
quam iniquum fore interpretem, ut potius magna animo-
rum consensione, non comprobandum modo hac effatum,
sed adjuvandum, sed promovendum vos omnes æstimaturos
esse, sum persuasissimus. Quod si autem quis justissima do-
lendi materia abundare me sentiens, a publica tamen voce
abstinendum impræsens mihi fuisse judicet ; ille hoc sibi di-
ctum putet velim, meipsum illa mente fuisse, ut dolori me-
cum indulgerem meo, eique tacitis obtemperarem plancti-
bus, has vero partes in cæteris pietatis nominibus meos
omnes

omnes assiduus expressisse desideriis. Dum vero hujus diei & funesti plane officii molestias, honorifica Vestra exoptatissimaque præsentia, Honoratissimi Domini, singulari distinguat sublevamento, agite jam porro quod agitis benevolentissime, & bona cum gratia miseram domus nostræ cladem memorare finite. Quod si autem tenui dictionis genere gravissimum hunc luctum minus dextre indicavero; vos tamen illius, ex vasto favoris Vestri recessu, & rei ipsius conditione, felicissimos mihi polliceor interpretes.

Equidem non dubito quosdam de fore, multo benignissimos bonarum literarum arbitros, qui postquam ex illius Viri, cujus jam recolo memoriam, intimiore cognitione in plenam penetrarunt ipsius admirationem, tam tenaci vitam, omnem & laudis conspectum memoria teneant, mortem autem impense adeo doleant, ut utriusque perpetua secum circumferant monumenta. Et inter hos sane PFEIFFERVM vita functum nominare, omnem esset parentandi rationem inire. Hac autem quamvis & illorum prolixissimo affectui, & meo item luctui, cui ad gravitatem vix quidquam accedere potest, apprime accommodata: modeste tamen declinanda est, eo potissimum tempore, quo nimii in patrem, studii aut ambitionis suspensionem facile incurrere possem. Enimvero Vos appello, Honoratissimi Domini, & Vestrum hoc facio iudicium, quo me putetis animo vel qua mente, aut PFEIFFERVM vita functum allegare, aut de Parente mihi erepto cogitare posse. Certe nisi insigniter erro, sic sentietis; nunquam adeo Votivam ejus nominis, in quo jucunditatis & benevolentiae nomina insunt omnia, mihi adhuc superstitis fuisse Venerationem, quin amissi dolore intimius afficiar: nec tantam fuisse olim Patrem optimum habere meam gloriationem, quin nunc habuisse me illum vehementius deplem.

Et o utinam ad me solum triste hoc factum spectaret, nec cum omni familia, cum tot bonis, cumque universa DEI Ecclesia commune esset habendum! Tum vero ad oppressionem usque calamitatem hanc perferrem & nulla omnino ratione in tacitos fletus dissolvi reluctarer; modo ne ad

omnium animos contagium illud ferperet. Imo & Victimam esse tranquillitatis publicæ in laudis nomine ponerem, quod si meo funere cum tristi hoc fato vices permutandæ essent. Non solum enim meritis paternis ipso adhuc vivo id me debuisse putavi, ut ultro hunc sanguinem profusus fuisssem, si vivus ipse servari potuisset: sed & nunc mortem ejus, vitæ dispendio expiarem. Nam ea demum ratione nec haberet Christi Ecclesia, unde ingenui doctoris jacturam doleret, nec orbis literatus egregiam sui portionem intercidisse conquereretur, nec obruta luctu familia nostra præsidio destituta suo gemendo dehisceret. Omnibus enim cum hoc viro decus suum superesset. At enimvero sic res est hominum, nec moras ferunt, nec morantur gemitus, nec revocari possunt fata, & nunquam ad satietatem usque deplorantur. Quis enim tot imperii Augustorum, tot illustrum Virorum, tot sanctorum Patrum, aut tot doctrinæ luminum internecionem & suprema fata difficili satis ferat animo, quis tanta funera digne defleat, aut quis vitæ humanæ decursus respondeat planctibus fato eruditorum destinandis? quocumque ita comparatum est, ut plurimorum annorum opes ipsorum mentibus reconditas, unum emortuale momentum dispescat. Obtemperandum autem nihilo secius est, qua ejus fieri potest, tali rerum nostrarum faciei; & mos est habendus flebili quod unum nobis superest officio, gemendi, lugendi & illacrymandi. Sed tum quoque prohi dolor! haud minus spei nostræ eventu frustrabimur, quam qui superato naufragio, aut fractæ navis restitutionem, aut opum alto demersarum refluxum, nequicquam præstolantur. Frustra enim quas prompta nostras servabat memoria, non ex familiarium modo literarum commercio, sed ex universo pene oriente advectas profundæ eruditionis opes, altissime nunc submersas repetemus. Accipient istam a nostra ætate posterius omnes luctus occasionem, imo laborabunt ex illa, incerti plane, utrum celebret magis urbem, quæ nascentem nostrum vidit, an Lubecæ magis compatiatur, quæ sinu recepit demortuum. Fuit autem tanta prole fecundum Leoburgi oppidum, quod Saxonix inferioris est, illorum

illorum Principum sedes, & eorundem monumentis memorabile. Et nascendi quidem conditio nec obscura ei contigit, quippe qui & honestos habuit & pios, & supra vulgi fecerem positos parentes atque maiores; adeo ut si illius laudis indigus foret, ex prænobili quadam Equitum Hungarorum gente, genus ipsius prona facilitate deduceretur. Sed aliena hæc sunt ornamenta, aut obscura saltem gloriæ nomina, in tanta laudis proprio jure ad parentem pertinentis frequentia. Sive enim quis philosophiæ præcepta admirari, sive sanctioris literaturæ adyta in pretio habere alius, aut alius variam linguarum peritiam magnifacere, vel diffusam per omnia doctrinæ elegantiam collaudare quis velit; in hoc sane viro omnes invenient quo delectentur, singuli in quo deprædicando ingenium exercere queant. Nam si omnes ætatum vices, quas viri Beati vita habuit, ex rei veritate metiamur, sane quidem magnum ingenium quid sit ignorare illum statuemus, qui hujus Viri ingenium fere sine pari fuisse non judicaverit. Nolo jam in tanto variarum laudum & longe plurimorum ingenii documentorum campo & quasi oceano ab ipsa ordiri pueritia: quamvis & eo nomine præter communem cum quotidianis ingeniis fortem, in ipso peculiaria quædam magnæ expectationis & omina & argumenta extitisse edisserere poteram. Illud autem omnino præteriri non potest, quippe & rarioris exempli res est, & vigilem DEI de suis curam apprimè arguit, quod in teneram ætatem beati Patris incidisse haud raro percepi. Nondum enim quintum superaverat ætatis annum, cum gravi e superiori ædium parte lapsu, caput tenellum laminæ ferreæ in pavimento positæ, adeo illideretur, ut omnium jam tristi suffragio, una cum vita pueri spes omnis prostrata penitus censeretur. Nequicquam in semimortui corpusculo omnia, quæ vitæ significarent reliquias, experiebantur parentes, ac cum nihil se proficere viderent, tandem in planctus abire & curare funus occipiebant. Ecce autem renascentem contra spem omnem recuperandæ valetudinis fiduciam! Dum sepulchrali linteo implicare cadaver, dum funus adornare parat exanimati qui credebatur soror,

vel defessa nendo, vel nescio quo casu alio, acum vehementiori ictu transfigit in pueri digitum, quem illico novo perterrita portento retrahi sentit; hinc ubi ictu repetito articulos denuo moveri videret, revixit illico spes, & brevi tempore puer quoque convaluit, ac proinde omnis etiam, exequiarum apparatus evanuit, quippe divina bonitas easdem in complures annos protrahendas destinaverat. Quamvis autem vivus ita sepulcrum evaserit noster, sperare tamen de ipso tenuiter primum coeperunt parentes. Cum enim videamus florentem arborem cœlestium contactu ignium violatam nec fructus minari nec largam dare messem, non abs re sibi videbantur expectatione sua de istoc filio jam defuncti parentes, nescio quam aut ingenii tarditatem aut difficultatem ominantes. At vero nimium quantum omni contrarius fuit eventus, adeo ut persæpe ad stuporem mirari subeat ex tam violenta capitis conquassatione, viri animum nihil aut labis aut detrimenti contraxisse. Non modo enim æquales tum suos facillime memoria & præclara indole assequebatur, sed tanto quoque gradu superabat, ut interjecto brevi tempore, multis post se passibus commilitones relinquentem, porro non caperent illius scholæ angustiae. Sponte autem consequitur, quod cum in literarum Ebraicarum & omnis Philologias studio habitasse visus fuerit, promus ille hujus doctrinae condus, ab ineunte statim adolescentia, eum talibus advevise studiis, qualia nunc cognita judicamus. Quod si tamen de præcipuo ad tantum fastigium momento pronunciandum sit, illud equidem in indole optima, maturo judicio & stupenda memoria collocandum existimarem. Neutrum vero in ipso aut desiderari uberius aut incendi majus, imo ne fingi quidem intensius potuisse apparet, siquidem quantum ipse hic movendo promoveret & promovendo effecerit pensitemus. Intuentibus in studiorum ejus rationem, perquam celebre offeretur exemplum, quanta his adjumentis confici queant stadia solidæ eruditionis, quamque felix sit ad arcanos doctrinae recessus iter; maxime si labor assiduus flagranti progressuum desiderio super-

superveniat. Crevit etenim ex parvis initiis in tantum, ipsi abstrusioris philologias peritia, ut solus hic ferme sufficeret, si linguarum orientalium notitiam attendas, quæ jura ipsi poneret, pacatamque sisteret omnem inde commotam litem. Leve autem & vulgare illud est, quod decimum octavum agens annum VVittebergam primum concesserit, ab iis instructus in linguarum studio profectibus, qui provectam aliorum ætatem exornare potuissent; quod primo academicæ juventutis anno artium Magister renuntiatus, interque auditorum plausus ipso facto depressus statim fuerit, quod publica frequenter edideris eruditionis specimina & ingressus sit discrimina. Namque si a scenæ vicissitudine & personarum diverso habitu recedas, tota quod dicitur die hæc eadem inter nos usu venire non possumus sine animi voluptate profiteri. At vero si ex ulteriori temporis & simul doctrinæ progressu de hoc Viro judicetis, equidem quid ad scripturam elegantiam, ad doctrinam excellentiam, ad judicium subtilitatis, & ad rerum confirmationem dexteritatis accedere tum scriptis, tum dictis illius potuerit, non offendo. Quotquot enim aut in Vexatis (quæ vocat) Sacræ Scripturæ veteris instrumenti dubiis, aut in Tractatione de sacris Judæorum & barbarorum, aut in criticæ sacre præceptis, aut in introductione ad orientem, aut in succincta antiquorum gentis Ebrææ rituum descriptione, aliisque huc spectantibus scriptis paternis, habemus paginas, totidem vastæ lectionis, eruditionis profundæ, divini ingenii singularisque modestiæ & testes habemus, & interpretes, & notas, & exempla. Sed minus forte dixi, dum paginis tantum istarum dotium experimenta definienda. Justo liberalior dixi, qui linearum & ingenii monumentorum paritatem innuere debebam. Namque illas divinatorum oraculorum vindicias, quæ vel summos exercuere literatores, ad instar cæterorum omnium nunc habebo, vel quod in omnium fere manibus sunt, vel quod inde major tanto laus ad auctorem redundet, cujus hic primus fere labor fuit. In illo autem Volumine nullam esse lineam

neam audacter assero, quæ scriptorem suum, aut laboriosissimum in aliorum auctorum monumentis pervolvendis, aut ingeniosissimum cum de arduis rebus judicat, aut modestum ubi cum ratione dissentientes revellit, non arguat. Cætera autem, quorum editionem animo secum suo meditatus fuerat, scripta hujus generis hic vel nominasse sufficiat, Elucidarium nempe Biblicum, Lexicon sacrum, antiquitatum sacrarum Syntagma & Alcoranum triumphatum: ad quorum operum nomina tantum, mirantes non paucos & tacite dolentes aliquos mihi videre videor, quod iisdem jam porro carendi periculum immineat præsentissimum. Et sane vel hoc solo evincerem documento, quam late in isto studiorum ambitu dominatus sit pater, quantumque cum ipso earum literarum lumen extinctum sit. Neque enim tantæ molis opus ante ipsum mea memoria aut subiit aut perfecit; nec posthac aggressus est quisquam, nisi cum ipso prorsus paria fecerit. At frustra quidem hic sum, & Vobis præter rem operose persuadere satago, quod callentissimus istarum literarum fuerit genitor meus, quippe laus illi tam est propria, ut nemine obnitente adjudicari ei possit. Ne tamen hac in parte ex moroso in patrem studio laxius hic quædam, & jactanter inspersisse videar, causam hanc integram ad eos deferro, penes quos stat earum rerum gloria & jus dicitur; ubi, quod tamen non posse fieri credo, si causam, sententia sane ferenda erit, sed amoris tamen excessum impune mihi habendum meipsum consolor.

Neque tamen quamvis illis studiis ineunte virili ætate quasi proprio uteretur domicilio, quippe Ebræos & Arabas, & Syros, & Persas, & quotquot præterea sunt orientis populos sua lingua scribes felicissime percipiebat, imo & plerisque loqui poterat; omnem in ipsis vitam detrivit aut operam contulit: sed reliquas etiam literarum sedes studiose salutaverat. Græce enim erat doctissimus, Philosophiæ præceptis abundabat, in Matheseos sacra admissus erat, nec in Juris scientia aut artis salutaris studio hospes erat, sed talem undiquaque congesterat

rat omnis doctrinæ apparatus, qualem in ipso vota nec poscere ampliorem nec fingere elegantem magis poterant. Sunt exinde, tam jucunde temperata varii generis eruditione scriptio, figuræ frequentes, & appositæ prorsus similitudines. Quo referri merentur Actio rei amotæ Romanensium præfuli intentata de calice subtracto, Theologia medica, & cui nunc imminet prælum Juridica.

Quod si autem, dicentem magno purioris doctrinæ restauratore, gladius est vagina reclusus lectio scripturarum sine linguarum ætiumque fundamento ingenuarum; hæc nusquam quidem haud alia patrem facie stitisse videbor, quam qua fingas esse militem, stricto ense & expedita armorum copia hosti imminentem aut illius excepturum impetus. Jam ergo ut sub strenue depugnantis simulacro hic primi pili Theologus animo vestro ingeratur contentam. Quicquid enim in Theologorum scholis aut explicando aut docendo aut confirmando conficitur, tantum non ex asse sacris literis acceptum fertur & proprii sermonis sensu firmiori; hinc item tanto præstat magis ex ipsa divini spiritus genuina dictione hæc talia expediri, quanto inter pugnandum stricti ensis præ vagina condito usus est potior. Nullum autem pugnae genus, aut si plinius dicam nulla Theologiæ pars fuit, in qua non steterit ipse strenue, seque animosum non minus quam fortem gesserit. Hinc est, quod labor assiduus cognitionem, cognitio scientiam, scientia omnem sacri studii ambitum in animo beati conciperet, conceptamque variis fœcunditatibus experimentis eniteretur. Nam si vel ornatus omnis, vel ubertas vel phaleræ facundissimi cujusvis oratoris sermoni adimantur, facere tamen non poterit, quin plana verborum profiteatur simplicitate, Virum istum aut nulli aut perpaucis certe prudentia & Theologici apparatus amplitudine secundum fuisse. Neque enim tam fidei capita, quam minutissimas quoque partes exacta tenere memoria, & egregio digessisse ordine solum erat laudis ipsi debitæ momentum; sed omnes magni Theologi numeros explevisse, jure optimo dicendus est. Norunt autem omnes,

omnes, quotquot eundem propius olim norunt, quod ardore continuo parique successu, omnem vitam arduæ Theologiæ operam navando egerit. Hac autem mente quos habuerit natales illa profundior sacrorum peritia ejus, enumerandi labore supersedeo, ne vestram audiendi patientiam ad res quotidie obvias detorqueam. Multum tamen ea in re dixisse putandus erit, quisquis patrem meum Vitebergæ potissimum a Magno Calovio studiis rerum divinarum fuisse imbutum innuit. Sed vero cum prima hæc Theologiæ rudimenta eorumque enumerationem eo adspirare non posse existimem, ut inter vos collaudari queant; altera nunc ex parte fastigium, quod dehinc Theologia Viri attigit, nimis excedere laudes meas deprehendo. Vastum quippe conspiciatus variæ laudis mare unde primordia ducam dubito, nec ubi desinam invenio, certe omnia oratione mea exhauriri posse despero. Sive enim purioris doctrinæ vindicem, sive prudentissimum controversiarum arbitrum, sive accuratissimum singulorum credendi capitum observatorem, sive strenuum moris Christiani exactorem, sive acutissimum inter ambigua praxeos momenta judicem, sive oratorem pro sacra concione disertissimum illum perhibuero, sola tamen ostia mihi notasse videor, quibus latisime patens viri doctrina in universæ laudis oceanum sese exonerat. Superant & hætenus, quæ seræ posteritati superatura spero multo plurima ejus monumenta, in quibus eminent, universæ Theologiæ complexus scholæ Christianorum Evangelicæ titulo insignitus, Horæ subcisivæ historicæ, ærarium Evangelicum, sermones sacri augusti ecclesiæ nostræ symboli vindices, Expositio illorum novi instrumenti tractuum, qui ex divinorum præconum epistolis singulis diebus sacris destinati sunt, Thesaurus quem appellavit Hermenevticus; & ad hæc quæ aut opposuit Romanensium aut Calvini sectatorum sacris addictis, aut quæ in homines mille annorum vanæ felicitati inhiantes, novarum visionum atque vaticiniorum Sibyllinorumque effatorum patronos, & doctores novitatis in continenti studio laborantes graviter ac ponderose scripsit. Hæc ergo talia legenti nec in mentem venire posse

posse puto, ut audeat virtuti ac eruditioni, quod inde ultro resultat, denegare encomium. Prodeant ergo & in pater-
narum laudum suffragationem concedant boni omnes, ad sine
futuri testes quotquot Viri beati doctrina olim habuit disci-
pulos; æquales & tandem æmulos. Audiat ipsa invidia &
rumpatur, judicent vel malevoli modo veritati studeant,
nullo tamen opere AVGVSTO PFEIFFERO aut docti viri
aut celebris Theologi gloria eripietur. Magnum utique
cum ipso literis decus dulce bonis præsidium & præcipuum
Ecclesiæ nomen abiisse omnes agnoscent, aut certe agno-
scere debent; nisi quis præter rem eruditos dolere, contri-
stari bonos, aut Lubecam jacturam sui præsulis plorare opi-
netur. Illa enim nec illico nec frustra accidere putanda
sunt, sed momenti gravioris quam frequentioris eventus de-
prehenduntur. Sed vero, cur non doleant, cum magna do-
cti commercii pars modo cesset, quid sibi a luctu temperent,
cum ab omnibus desideretur is, quem in deliciis habue-
rant.

Dubitares autem sitne gravius hoc orbis literati quam
imperitæ plebis damnum! Equidem, cum literarum respu-
blica si non in uno omnia, in aliquibus tamen singula recupe-
rare queat, quæ cum ipso videntur intermorta; rudioribus
auditorum magis plorandum esse judico, siquidem ipsis hoc
viro carendum est difficilius. Ita enim altissimas Theo-
logiæ abyssos captui audientium accommodare solenne
ipsi erat, ut hinc eruditi admiratione correpti, inde rudio-
res pleno mysteriorum sensu affecti adstarent: quum ni-
hil solerter & docte adeo ab ipso diceretur pro concione,
quin pari idem evidentia omnibus innotesceret: quippe
nec gravitas docendi facilitatem impediabat; nec perspi-
cua dicendi generi, sublimitas argumenti óbicem unquam
posuisse visa est. Et dixerim pene, planam loquendi & scri-
bendi rationem peculiari naturæ dono ad ipsum pervenisse,
adeo nunquam sive legentem sive audientem, aut incerta opi-
nionem suspensum, aut sensu in utramque partem æque supi-
no implicatum, aut sermonis obscuritate detentum reliquit.
Cui quidem bono aliud æque præclarum opem tulit, singu-
lari

laris nempe felicitas & expedita inveniendarum arduæ cuiusvis rei similitudinum ratio, quæ quantum sit e re docentium & auditoris commodo, omnium obtestor experientiam. Hinc ne incautior a proposito recedam, præcipuum solidioris doctrinæ, qua beatus ille eminebat, ornamentum esse autumo, quod ab ipso scripta legentibus opinione & specitius, omnis pateat rerum quas pertractatas videbit sensus, adeo reconditum quodque pandit, & arcanum detegit elegans viri scriptura: Accedit autem & huc plurima animos movendi facultas. Quot enim ejus Viri vis, qua dicendo pollebat, ab orco non revocavit, quot mentes circa fidei momenta graviter nutantes non confirmavit, quot prostratos non erexit & gradu dejectas consolata est. Huc si desperatum Vobis otium esset, ex omni ferme hominum ordine quosdam referrem, qui aut coram aut per literas ingenua & grata mente significarunt beato, quantum ipsis profuerit vel ab ipsius ore pendere vel scripta, ab ipso perlegere: quibus testimoniis abundaturus forem maxime, circa unum, quem inscripsit Antimelancholicum, volumen. Reliquos autem magni animi numeros pro temporis ratione attigisse sufficiet, tantum enim abest, ut percensere omnes queam, quid? quod ne quidem singulas me nominaturum sperem. DEVM reverenter colebat, invocabat autem ardentissime & ex humanæ sortis modulo studiose diligebat, superioribus morem, præsidium subjectis gerebat, suos tenerrime amabat, amicitias honestas contrahebat, contractasque servabat, irarum nec auctor nec tenax erat, miseros sublevabat, bene faciebat pauperibus, omnibusque operam lubens navabat suam. Acutissimo erat ingenio, memoria fere stupenda, moribus optimo quovis dignissimis, fide spectatissima, consilio prudenti, modestia singulari & humanitate nunquam satis laudanda. Cæterum statura ei obtigerat brevior, vultu humanitas, gratia, heros animus & veneranda elucebat gravitas, vocem & commendabat claritas & prudentia moderabatur, vis autem ad omnium trans mittebat animas, valetudo semper firma & vires integræ in exitiali demum

demum morbo deficiebant, gressu incedebat citatiori, familiaria colloquia & lepor & gravitas temperabant, labores strenue perferebat, rebus secundis non efferebatur nec frangebatur adversis, per omnia pietatem honestatemque servabat. Quod autem labis plane expertem aut omnibus probatum dicere nequeam, humana sic fert natura, quæ quidem humana esse non desinit, etiam ubi ad imum delata est apicem.

Vidit autem eorum quæ Viro huic propria enumeravi donorum copiam, vidit elegantiam, vidit etiam decus omnis quæ ipsi acta fuit ætas. Spem namque eorum haud vanam fecit juvenilis ardor, huic proximi temporis exstantiores conatus minati sunt illa; quæ in Viro tandem hæc nostra ætas admiratur, & ultima posteritas in cineribus mortui forte deprædicabit. Proinde non valde miror, civitates non paucas Parentem ad varias sacrorum, muniorum evocasse partes, aut potius in ipso evocando cerasse. Primus fuit post artium magistri titulum honoris character, quod VVittebergensibus adscriberetur Philosophis, dehinc vero ibidem auctoritas Linguarum orientalium doctrinam profitendi publice extra ordinem ipsi cessit: VVittebergæ item per paucorum interjectione annorum Doctor Theologus renuntiatus est. Tum vero, ad quos remotiores pervenerat viri celeberrimi fama, ejusdem efflagitare cœperunt præsentiam. Non modo enim Ducis VVirtembergici Sylvii Christiani auspiciis sacrorum antistes & sanctioris judicii adfessor, Medziboræ Silesiæ oppido in confiniis Poloniæ sito deligebatur, sed eodem plane temporis tractu, a recte sentiente Amstelodamensium in Batavis Ecclesia ad verbi divini ministerium invitabatur. Medzibora deinde Stroppæ Silesiorum & illa denuo Misenæ Misnicæ Virum reddidit, ut & ibi præset sacris & illustri scholæ curam ageret. Hinc frustra Leoburgum civem suum repetiit, generalis quam illi vocant Superintendentis dignitatem ipsi destinata: tandem vero quod nec ipsa patria, nec aliæ insuper Misniæ civitates potuerant, celebratissima impetravit Lipsia, quæ in ecclesiasticæ academicæque cathedræ ornamentum

eundem cooptaverat. Inde quidem recepturæ fuissent & VVitteberga & Hamburgensium Respublica uberrimam messem fructuum, qui ex seminibus utrobique sparsis proveniant; nisi adgubernante numine & renuente Principe, Hamburgensium sacrorum ad S. Petri memoriam antistitis, aut VVittebergenſium præſulis dignitas declinanda fuisset, donec Lubecensis præſulatus ipsi obtigit. Quam expectatus autem singulis venerit & quam desideratus abierit, nunquam persuasero facilius, quam si dicendo ea mihi afflueret copia, quæ plausus ipso adveniente concitados & planctus eo discedente motos æqualiter referret. Quod quidem annon experimento sit, quanta cum cura singulis præſulerit, quantumque commune bonum promoverit, vosmet prudentissime judicabitis. Vestram hic Saxones fidem, vestram Silesii integritatem, Vestrumque populares ac cives, si non nascendi jure, ejusdem tamen civitatis beneficio candorem obtestor publico nomine. Satis enim scio, Vos si hic essetis uno quasi ore professuros esse, & dolere VVittebergam & impatienter ferre Misenam, quod septimo officii publici anno utrobique discesserit Pater, & Lipsiæ post octo annorum ministerium præmaturum tamen accidisse viri abitum, neque etiam per quatuor annorum angustias, quibus æqualiter ejus operam distribuerunt inter se dicta Silesiæ oppida, definiri gaudium de optimo doctore ex earum sententia debuisse; imo nec illustrem Lubecam post octo annorum decursum eam cepisse sui præſulis satietatem, ut ipsa longe ferioſorem adhuc superesse non præoptasset. Illas autem locorum vicissitudines nemo vel ambitioni vel animo inquieto vel cuiquam alii vitio tribuendas sentiet; quisquis hæc omnia a Viro vere Theologo longe aliena esse reputabit, a parente omnino remota fuisse recordabitur. Quis enim ingenuus eo rueret impetu in sententiam de mortuis ferendam, ut optimi viri pietati & prudenti divinarum vocationum arbitrio inclementer quidquam deroget.

Fieri autem non potuit, quin beatus ille, cum diversarum adeo Ecclesiarum ratio ei concredita sit, magnam animarum multitudinem lucrifaceret. Hæc vero demum inte-

gra & laudabilis usura est, qua quis lucrum sine quaestu & sine censu divitias nanciscatur. Si enim præferimus merito humanitatis miseriis verissima cœli gaudia, si aut corpori animam, aut prosperis adversa; & utrasque, hinc mundi, inde cœli divitias expendamus, tum animarum luctum, quantum omnibus mundi opibus intersit videbimus. DEVM immortalem! quanta talem frugi usurarium gaudia expectant! neque enim vel conjectura assequor, quanto lætitiæ excessu quondam DEO lucrum istud acceptissimum repræsentaturus sit. Ergo quidem beatissime Parens, tanto locuples scœnore, quas coëgisti divitias cœlo, nunc auges ipse, cœlestique illatus ærario, alto despicias supercilio, opum humanarum quisquiliis ac sordes. Toto hanc gratulor felicitatem pectore manibus Tuis, & nunc demum beatum Te & fortunatissimum prædico. Quamquam enim, nam ad vos Honoratissimi Domini mihi redeundum est, nunquam ipsi defuerit unde vitam honeste sustentaret; nunquam tamen adeo benignam expertus est fortunam, quin meliorem habere potuisset, aut si (tamen dicere fas est) debuisset. Variis quidem Serenissimorum Electorum Saxoniae Principum Johannis Georgii II & III beneficiis, & aliorum præterea munificentia subinde adjutus est; attamen cum totus literarum oblectamento caperetur, ab opum autem cupiditate liber omnino esset, quicquid rei familiaris ratio suorumque provida ac liberalis sublevatio facultatis reliquum fecerat, librario id omne impendebat apparatus. Quem cum insignem admodum habuerit, & ad variam facientem eruditionem, libros non latine tantum aut græce, sed Hebraice ac Rabbinice scriptos, multos etiam codices Turcicos Arabicos Armenosque manu scriptos complectentem, nemini non facile persuadebo, præcipuum hanc fuisse Parentis possessionem.

Nunc autem succedit illud argumentum, de quo si gemens potius quam loquens agerem & pro verbis lacrymas effunderem, nec injuria id fieret, nec vel in speciem impotenter egisse ulli viderer. Lamentabilis nempe & omnibus miseranda nostræ facies familiæ animo obversatur meo, de

qua nunquam cogito, quin mihi gravissima semper luctus spectacula occurrant. Itigenue enim quod res est fateor, tot lacrymarum & planctuum imagines aggere quasi ducto cingere hoc pectus, ut quid primo quidve secundo dicendum sit loco difficillimum accidat cognitu. Modo enim optimæ Matronæ Matris indulgentissimæ, quacum viginti & novem annorum felix & laudabile & octavum prole suscepta fecundum habuit beatus matrimonium, Euphrosynæ Mariæ, natæ Joanne Hertzogio, in alma Dresda quondam verbi divini præcone, me movet quam vehementissime memoria. Ipsius enim preces & cælo tenus concitati gemitus, si quidquam aliud, irrevocabile fatum flexissent, nisi omni exceptione majus de Patre inter cœlites recipiendo decretum fuisset. Modo liberorum orbitatis metu percussarum & lamentabili casu attonitorum voces reddit memoria. Modo recordari in mentem venit, ego quo fuerim, animo nihil tale veritus, quum in recentem hunc conjicerer luctum, id quod adeo non possum exponere, ut nec constet satis quid dici mereatur; hoc solum enim me non latet, præ mœrore quod nec mecum habitaverim, nec quid a me ipso aut ab aliis actum sit sciam. Dehinc & alia genti nostræ calamitas eodem hoc tempore sese offerebat, cum pridie superioris anni ineuntis, dignus Pfeiffero socero gener Severinus VValther Schlüterus, suprema humanitatis lege perfungeretur. Fuerat is ante hos viginti & sex annos breviori temporis quam laudum complexu hujus inclytæ Academiæ Professor Theologus, postquam per annos tredecim regiæ Friderici III Danorum regis potentissimi viduæ Sophiæ Amaliæ gloriosæ recordationis fuisset a sacris & concionibus aulicis, tandem per Leoburgensem ducatum Ecclesiæ & sacrorum adgubernationi præfuit. Huic ergo nunquam sine venerationis & piæ memoriæ præfatione nominando Viro, nupserat quarto abhinc anno soror natu maxima, posthac & conjugis & Parentis præmaturum vitæ obitum ploratura acerbius. Duplici autem huic gravissimi luctus argumento tum quidem accedebat & illud, quod morti vicinus pater hanc Charissimam filiam sciret viduatam,

tam, neptemque, quam illa tum sexto tantum gestabat mense, confestim ut patre sic & avo orbandam prævideret. Exquisitissimo certe perfusa mœrore tunc fuerit oportet omnis domus nostra. Quod si enim vel hæc earum rerum recensio, animo meo quidem turbas, & aliorum fortasse affectus gravioris notas dare potest, potest autem quam maxime: quam intolerabiles præsentis ejus sollicitudinis molestias fuisse putatis? Nolite honoratissimi Domini a me expectare, ut in tristissimæ familiæ nostræ repræsentationem ulterius digrediar: satis enim familiaris mihi hic angor est, cujus sine sensu nec unicus quidem mihi hætenus abiit dies; satis etiam in hanc sententiam verbis abundavi; quæ me plane defectura primum suspicabar; quis enim in vitio mihi poneret, si hic voce singultibus intercepta obmutescerem.

Enim vero aut sine exemplo exemplum foret; aut sinistri res ominis, si aut invidiæ omnis aut malorum odii expertem fuisse patrem, vana admodum laude jactitarem. Quis enim surgentes unquam eminentioris doctrinæ radios aspexit, quin aliquem expertus sit nubeculæ umbram? quis coruscare vidit pleno lumine literas, sine multo rabidorum allatratu? & quis denique virtutem sive ad summa nitentem, sive eo pervenientem caruisse meminit invidia? Hinc ergo varia in Parentem magnorum quoque Virorum simultates, æmula studia & pene dixerim odia. At vero adeo hæc omnia nec famam viri nec animum offenderunt, ut utriusque augmentum inde nunc agnoscat. Quo enim incitatus fuit odium, eo magis virtutem crevisse, & eo poiora fuisse merita, quo majus eorum qui ipsi inviderunt nomen est, probatu certe facillimum est. Plane autem hic non moror infimam & abjectam plane illorum fecem, qui fictorum nominum mendaciis & insontium quoque latrociniis præsidium quærunt suis calumniis, adeo infimæ fortis suæ obliti, ut viro honesto turpe futurum non credant, si pessimis illorum scriptis laudetur. Quisquis enim bonus ut a laudatis Viris laudari genuinam existimat laudem; sic a

calumniantium grege laudari inglorium aut certe suspectum judicat: eo quod homunciones isti patris sui vestigia legentes audacter mentiuntur, & sive bonos vituperent sive collaudent malos, semper tamen mendaces presumuntur. Detestatur illos nequitiae magistros ultor ac vindex DEI oculus, probique omnes odio habent hanc sine omni ratione insaniam. Neque etiam me movent illi, quibus pudor non est sepulti leonis ossa laceffere & cineres, quippe ipsius humanitatis limites improbo conatu impudenter satis transgrediuntur. Illud autem dabunt communi literarum commodo, dabunt veritatis amori, dabunt denique pietati, quotquot iniquiore interdum opinione quam animo, a beato Parente dissenserunt, aut publica cum eadem inierunt discrimina; & fatum asperius, cui ipse maturus nimium concessit, non sine dolore ferendum fatebuntur: memores mentem Viri eo concessisse, ubi dissensus omnis & altercandi summa deservitudo est, proinde nec in defunctum iniqui erunt gloriando aut in memoriam ipsius sigillando, reputantes jamdum satis turbari literas; quod eo nunc carendum sit omnibus ingenio, quod veri assiduam pervestigationem & magna quaevis pollicebatur. Sciant tamen, si vel maxime scribendi in defunctum libidine urantur, non tam esse ad incitas redactum de studiis arbitrium, ut ex malevola illorum dictatura futurum sit de fama viri iudicium.

Ergo quidem cum nemo sit ingenuus, qui hanc ecclesiae & literarum & nostram maxime calamitatem inter gaudii nomina collocet, undiquaque ad has plangendi & memoriam patris restaurandi partes provocor. Sed quo acrioribus justus dolor me urget stimulis, eo vocem comprimit acerbius suscepta de humanitatis conditione & opportuna piorum morte cogitatio. Certe enim hujus vitae usura nobis permittitur, non est dominium; non in infinitum protrahitur, sed suis describitur limitibus; non jure proprio ad nos delata est, sed divinae arbitrio gratiae perbenigne elocata. Hinc quantum vitae nostrae decursui accedere putamus, id omne ad mortem accessioni rectius adnu-

adnumerabimus, quippe longius vitam ducendo de-
que die in diem promovendo, morti subinde appropin-
quamus. Vix ergo fieri posse credas, ut decurrentem
aliquem in mortalitatis stadio, quod nascentes ingredimur,
misere adeo defleamus; & eo devenisse conqueramur,
quo incitato omnes cursu ruimus. Sed non palmam huic
invidemus victori, non cursu defunctum suo ploramus:
querimus autem eum oculis nostris elapsam præcurso-
rem, qui & alacritatis & virtutis & prudentiæ exemplo
erat; quippe in illius intuentes vestigia & cursum mode-
rari & firmare gradus & illecebras negligere discebamus.
Neque etiam naturam hominum incuso, aut vitæ termi-
nos esse doleo; ex hoc autem gemo, longiorem metam
optimo parenti præfigi non debuisse. Quamquam enim
virili & propectæ ætati suorum supervixisset ætati, eos-
que decedens brevi post se reliquerit itinere, nunquam
tamen sine lacrymarum reliquiis dimissus fuisset: Jam ve-
ro cum juveni mihi & sororum pueritiæ ereptus sit, sane
si clamoribus mœstissimis & lacrymarum rivis potior es-
set ulla luctus significatio, merito eam in funere patris
& funesta ejus memoria sectaremur. Sic res est, hono-
rissimi Domini, nec doleo beata morte sublatum pa-
trem, nec tempori huic imminentes effugisse miserias,
quin potius eo nomine hanc ei mortem gratulor; sed tam
mature sublatum & in ipso senectutis limine oppressum
esse, id me male habet, animumque varie discruciat.
Et illa quidem calamitas ac præmaturæ mortis incommo-
dum nec meum modo est, nec solius familiæ, sed omnis
rei literariæ, sed totius Christi Ecclesiæ. Ecclesia utique
est quam insperatus hic dolor corripit, quo omni citius
opinionem ex magni Doctoris sui funere affecta est; non
adeo ploratura, si composita prius fuissent, ea quibus ha-
ctenus distrahitur, dissidia, si operam suam beatus scri-
bendo docendoque seriore navasset, si pro ea qua pote-
rat facultate de omnis ecclesiæ bono quam optime diutis-
simeque promeruisset. Et sane nisi DEI hæc essent ju-
dicia, ad rimationem usque scrutator ejus fati forem,

nec æger animus intra admirationis devotæ terminos confisteret. Ardet enim impræfens credentium cœtus diffensione, motu ac turbis, & ecce medio hic eripitur depugnandi negotio, cujus dexteritate inter cæteros illustres veri vindices res hætenus feliciter & certa victoriæ aut pacis recuperandæ spe gerebatur. Ah vestram vere piam fidem, nonne hic in seriore ætate servandus erat incolumis, nonne vel tandem satis afflictæ est Ecclesia, nonne ingens hic passa detrimentum: omnes in hoc consentietis, nisi forte vobis in pretio non habeatur labor, quem uberiores & maxime proficuum pro doctrina puriori exantlaturus erat. Commune autem cum Ecclesia damnum hoc bonæ habent literæ, quibus cum ipso hoc viro tale nomen abiit, quo collapsuræ sustineri, integræ autem ornari splendide poterant. Maturus denique, ab nimis maturus & conjux & pater desideratissimus nostræ defuit esse familiæ. Imo vero ob id movemur vehementius ac durius affligimur, quod cum & Ecclesiæ & literis sui superent amatores Patroni ac propugnatores strenui, nobis præter solam eamque semper cum mœrore recordandam suavissimi nominis memoriam, post parentis funera nihil ejusdem remanserit. Ferendum sane & tamen non sine justo dolore vel decimo abhinc anno fatum fuisset, modo ut non in hosce fratris ex tribus unice superstitis meosque studiorum conatus, aut filiolarum tantam juventutem orbitas incidisset. Mirum est dictu & toleratu longe adhuc gravius, quod cum jucundissimum mihi fuerit vivi patris nomen, ejusdem mortui sola recordatio me luctu percellat. Sed pretiosa quæcunque ut tenentur studiosius, ac amittuntur impatientius; Ita & parentis erepti luctus plenissima est jactura.

O implacabilem fati duritiem, o festinantem moriendi necessitatem! Ergone tam subito affectu paterno & cura pervigili privandi videbamur? Ergone de nostris demi non poterat annis, quod optimi parentis senectuti accederet, ergone tertium de sexagesimo annum ultra secundum mensem producere acerbitas fati non ferebat? Vah quæ est isthæc flebi-

debilis & deploranda rerum facies! Nunquam defuit officio suo, nec fugere unquam nec titubanter stare visus est, ordines nunquam turbavit, signa non deseruit, arma nunquam abiecit timidus, semper adversis ore & manibus depugnavit, ex vulneribus, si quæ inflicta fuere, plus gloriæ fluxit quam sanguinis; & tamen sexagenario minor sacra exesse jubetur militiæ. Ergo liberiores fundite lacrymas, luctuique faciliores obtemperate, quotquot hunc de vitæ statione migrantem vidistis Virum, si quis enim alius gemitus vestros atque planctus hic certe dies quam maxime postulat & admittit. Sed quorsum lacrymæ nihil plane profuturæ? quorsum ista plangendi intemperies, quæ nec redditura patrem, mihi est, nec ipsum juvat; num forte id ploro quod illacrymando nihil proficiam, quæ Solonis vox erat in funere, filii? Opprimam ergo in ipso nisu eluctantes gemitus, revocabo erupturos summo impetu planctus, cumque hoc unum ad dolorem meum accedere possit, ut in hoc sese contineat pectore, cogam; maxime cum nunquam satis defleri queat damnum hoc nullis votis reparabile.

Non tamen dum irreparabile hoc detrimentum pronuncio, vox ea non advertenti excidisse putanda est, atque eo pertrahenda, quasi omnis me spei nostræ & futuræ gloriosioris restaurationis, ægre excusabilis ceperit oblivio. Satis enim jam frequenti exercitio ad præsentissimum hoc desperati etiam luctus remedium confugere adsuevi; & spem futuræ associationis & conjunctionis recipiendo a nimia animi perturbatione abstinui. Ob id tamen veri nominis irreparabile hoc damnum ingemino, quia per hanc vitam meam nulla spes paterni redditus ad nostra humanitatis officia residet, nec potest etiam esse residua, quippe ipsa vetat, ratio cœlites ex pleno vitæ usu ad mortalitatis leges revocare. Sic enim quæ hanc vitam præterierunt nunquam relabuntur tempora, aut mentes revertuntur. Ergo hac mente feram hanc solitudinis & orbitatis acerbiter, donec numine evocante exoptatus ad patrem mihi obtinget transitus. Neque tamen vel hæc ætas adeo sterilitate tenus difficilis est, ut inde nullum doloris mei proveniat pharmacum, aut de-

promi queat solatium: quin potius multa hic esse obvia video, quæ magnum in sopiendo luctu habent momentum. Nunquam enim recentem hunc & ægre antiquandum moerorem penitus recolo, quin frequentior animum meum circumstet eorum imago, quæ patris mei memoriam incolumem præstant ac salvam, imo ad posteritatem quoque omnem transmittendam. Sic etenim nec literarum gloria cum ipso sepulta jacet, nec scriptorum perennatura definit, laus, nec nomen oribus animisque doctorum ereptum est, sed fida servabuntur memoria, & nostris fatis longe seriora supererunt hæc omnia. Indelebili caractere in eruditorum fastos Augusti Pfeifferi nomen transcribetur, nunquam capiet ecclesiam ejus doctoris oblivio, nulla temporis injuria famam atteret; & omnis ætas scribendi elegantiam in ipso mirabitur, copia autem & doctrinæ præstantia capietur. Reputanti enim mihi, rei literariæ & Ecclesiæ de illius viri morte querelæ, sempiternam & omnem seculi ætatem exæquaturam illius minantur memoriam, omni monumentorum moli inconditæ potiorem ac firmiorem. Et si non gravissime hallucinor, prævideo jamdum honorificam patris memoriam, non solius fore Lubecæ aut Lipsiæ aut aliorum ubi inclaruit locorum; sed eatenus diffundendam, qua elegantibus literis universus orbis patet. Etiamnum enim illos non patitur terminos magna viri fama, sed excursionem facta jamdum longe lateque divagatur.

Neque enim huic sermoni meo impatientiæ ac perturbationis pleno tribui posse mihi vana persuasione blandior, quasi primo hoc nuncio mei patris nomen accipiat, aut in ejus æstimum pelliciamini: quanto enim jam pridem favore vestro auctus sit, & quali in pretio vobis fuerit ipsius memoria, ea quam hæreditatis jure ad me pervenisse credo testatur propensio vestra, & perbenignæ hujus publicæ recordationis condecoratio. Solum namque docere me poterat, quam funeris paterni dolore quodam correpti ipsius trahamini memoria, illud benevolendi genus; quo tanto studio, & severiores curas pro literarum ecclesiæ & reipublicæ bono habendas resupinando

nando adfuiſtis huic pietatis meæ officio frequentes, & pronam audiendi operam conatui huic navatiſtis. Ad hæc quibus Patris memoriam proſecuti eſtis documenta favoris, addidiſtis & hoc, quod ad me ſolum ſpectat, ut nihil inclementia cœli, nihil mea balbutie, nihil oratione craſſo conſupata filo commoti: tamen me benevole audiretis. Omne autem quicquid hic in meritorum ratione mihi deſt, adcreſcit pietatis & obſequii nominibus, quibus Honoratiſſimi Domini vobis teneor. Et ſi modo ea eſſem expungendi hæc nomina facultate qua voluntate, expeditior forem debitor, quam vos pro æquanimitate veſtra moroſi exactores. Enimvero quicquid eſt opellæ meæ aut ſervitorum, id omne vobis jam debeo, nihilque vobis rependere potero, quod jure ad vos omni non pertineat. Ergo quidem hoc in gratæ mentis teſtimonium mihi reputate Honoratiſſimi Domini, quod ingenue fatear, veſtrum favorem veſtramque auſcultandi pronitatem vobis mea ſervitia & ſtudia vindicaſſe, conciliaſſe, adſerviviſſe. Præterea & illud ſanctè recipio, quod nexu adhuc arctiori obſtrictum me vobis eſſe exiſtimaturus ſim, ſi bene merendi aut hæc talia compenſandi via mihi monſtretur. Cæterum quod ſi aut dolor noſter ea dictitavit, quæ omittenda videbuntur, aut turbata mens prætermiſit, quæ dicendi maxime fuiſſe putetis, quæſo ut vel excuſando vel ſupplendo meæ ſuccurrere imbecillitati haud dedignemini. Ipſi namque intelligitis, ſandi imperitia animuſque mœrore defixus quam ægre ferant conſummatum firmumque dicendi genus. Dehinc ſi quis liberius forte quædam in Patris laudem admixta fuiſſe ſtatuat; ille ex æquitate metiatur ſua, an ut orator an ut filius peccaverim? ſi autem deprehendet copioſius & amplius hic agendo ab illorum neutro peccari, tanto mihi propenſiorem ultro impertietur veniam, cui utriuſque partes nunc obvenere. Imo gratularer mihi de hac in laudando Patre tam æquo & charo liberalitate, qui nec crimen fore arbitror, ſi vel prodigus hic fuiſſe viderer.

Te vero qui noſtra moderaris omnia, & juſto mortis vitæque præſes arbitrio, optime maxime DEVS, TE per illam
viduatæ

viduatæ ac orbata domus nostræ miseriam, per communem literarum declinationem, perque ecclesiæ charissimo sanguinis Tui pretio reparatæ faciem supplex adeo, ulterioremque nostram cladem & everfionem pia humilitate deprecor. Reddes piorum cœtui larga manu, pro uno hoc longum, graviter ac dextre docentium ordinem; reddes bonis literis suum lumen, & tanto reddes illustrius quanto magis potes. At nobis quid reddes? an patrem? Ultrique vero patrem, Teipso enim quem dares aut meliorem aut potiorum?

Tandem ad vos convertor beatissimi manes paterni, supremamque pietatis ac obsequii rationem vobis habens, animo quas concipere possum grates refero, tot pro me susceptis laboribus, tot vigiliis, tot curis totque tenerrimi amoris numeris. In solenni hac eruditorum concione publicum exsolvo officium, quod vobis ex corpore vestro abiturientibus mentis perturbatio & insuperabilis dolor exhibere non sinebant. Vobis cum post DEVM vitam hanc & quæ ad illam spectant omnia debeam & accepta feram, vestrorum meritorum memoriam nec quidem cum hoc corpore abjecturus sum, vivensque de pectore hoc vestri monumentum erigam, imo superata omni mortalitatis labe, redux in sedem pristinam animus meus DEO sanctisque omnibus gratam vestri memoriam profitebitur. Ultere nunc sancta mens eo ad quod adspirasti bonum & reservata corpori tuo, inter cœli gaudia jucundi ad illud reditus tempora præstolare. Nos summo interim capti desiderio Tuæ societatis, avemus quamprimum ex isto Tecum participare gaudio, quod nulla calamitas, nullus mœror, nullæ lacrymæ, nulla denique vicissitudo intercipiet. Dixi.

In eandem B. Pfeifferi memoriam orationem habuit Altorffii filiorum alter, *Sigismundus Augustus Pfeifferus*. Funus ejus Programmata, quod vitæ recensum continet, intimavit *Lubece Enochus Suantenius*, R.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Sic ille os. Patet in longum mens hasta, capitque
 Qua capere ulli unquam fas pretiumque fuit.
 Ordine quo? quamque & facili nitidove paratu
 Omnia? Sed morum quas video, ecce, nives?
 Certat in hoc natum atque ars. Victoria demum
 Curaque tam chari Praesulis esto DEI.*

ex merito scrib.

M. IOH. GEORGIUS WILCKE,

Sch. Ill. Rector Misena.

Alia in eandem, Auctore L. IOACH. FELLERO:

So sieht Herr Pfeiffer aus/ ein Mann von grossen Gaben/
 Der harte Herzen kan zerbrechen/ matte haben/
 Er heist Augustus sonit und lehrt wie Augustin/
 Ja was? Er übertrifft an vielen Sprachen ihn.

* * *

Herr Pfeiffer wird allhier von aussen dargestellt/
 Wer aber schildert ab/ was in die Ohren fällt?
 Wer die Gelehrsamkeit? Wer Sprachen/ Geist und
 Muth?

Die Fama thut es schon/ was nicht der Künstler thut.

SCRIPTA

*Pro ductu Catalogi in Nobis Literariis Maris Baltici & Se-
 ptentrionis An. 1698. p. 29. seq. exhibiti, passim tamen aucti
 & amplificati, recensita:*

*Sur mera, s. libellus Rabbinicus de lusu, cum versione & no-
 tis Philologicis. V Vitteb. 1665. in 4.*

*Commentarius Anti-Rabbinicus in Obadiam, ubi præter
 exegetin exhibetur versio & examen Abarbanelis, cum
 χεῖρ γράφῃ ad doctrinam accentuum. V Vitteberg. 1666.
 in 4.*

Dissertatio de Festis Ebraorum. V Vitteb. 1666. in 4.]

Episto-

Epistola ad *D. Matthiam VVasmuthium*. VVitteb. 1667.
in 4.

Exercitatio de *Poësi Ebræorum* veterum & recentiorum.
VVitteb. 1670. in 4.

Prælectiones in *Jonam*. VVitteb. 1671. in 4.

Introductio in *Orientem*. VVitteb. 1671. in 4.

*Passions-Spiegel/oder drey Predigten von der vorgehen-
menen Aufopfferung Isaacs*. Wittenb. 1675. in 4.

Ραδιουάθμα s. methodus Ebræa. Misena 1677. in 8.

Dubia Vexata Scripturæ Sacræ, sive loca difficiliora Veteris
Testamenti, circa quæ auctores disident vel hærent, ad-
ductis & modeste expensis aliorum sententiis, succincte
decisa, tamque dilucide expedita, ut cuivis de vero sensu
& diversis interpretamentis constare facile queat. Dres-
dæ 1679. in 4. *Secundæ editioni recognita & Lipsiæ Anno
1685 vulgata accessit*

Decas selecta Exercitationum Biblicarum, quæ olim VVit-
tebergæ Anno 1670 seorsim editæ sunt, & quarum hic est
Syllabus: I De Colloquio Caini & Abelis, ad Gen. IV, 8.
II De Henoch, ad Gen. V, 22. seq. III De Lingua pri-
mæva, ad Gen. XI, 1. IV De Teraphim s. Idolis Labani,
ad Gen. XXXI, 19. V De Titulo Josephi Zophnatpaa-
neach, ad Gen. XLI, 45. VI De Schilo, ad Gen. XLIX, 10.
VII De voto Jephtæ, ad Jud. XI, 30. VIII Crux Critico-
rum יְהוָה, ad Psalm. XXII, 17. IX De Nomine Jesu, ad
Matth. I, 21. X De Dialecto Galilæa Petri, ad Matth.
XXVI, 73. Marc. XIV, 71.

Consultatio Epistolica de *editione Lexici Biblici*. Dresdæ
1679. in 4.

*Lutherthum vor Luthern/ oder Beantwortung dreier von
P. Arnoldo Angelo so genannten fundamental-Fragen.*
*Primum prodiit libellus Misena 1679 in 4. postea auctus
& in forma minori 12 sæpe recursus.*

Bauer-Glaube aus dem kleinen Catechismo Lutheri. Mi-
senæ 1679. *Editio sæpe iterata, in 12.*

Critica sacra, cui inserti quatuor tractatus minores. Dresdæ
1680. in 8. *Prodiit post paucos annos recognita.*

Theolo-

Theologia in nuce, s. Theologisches Hand-Buch / aus Joh. III, 16 gezogen. Misenæ 1680. in 12. *Libellus saepe rectus*.

Salve Lipsiacum, bestehend in einer Gast-Predigt / darinnen Instrumentum pacis conjugalis, der Ehe-Friedens-Schluß: und in einer Anzugs-Predigt / darinnen Idea pastoris conscientiosi, das Muster eines gewissenhaften Predigers / deutlich vorgestellt wird. Leipzig 1681. in 4.

Evangelische Erquick-Stunden / oder außerlesene / anmuthige / Lehr-reiche / auff den Kern der ordentlichen Evangelien eingerichtete und applicirte / und frommen Christen zu ihrer Sabbatischen Seelen-Lust dienliche Exempel und Historien. Leipzig 1681. 1683. 1688. 1698. in 8.

Christognosia orthodoxa, nach Anleitung St. Johannis und Pauli. Leipzig 1682. in 4.

Passion- und Oster-Spiegel. Leipzig 1683. in 4.

Specimen didacticum Ebraeum, juxta quod Linguae sanctae fundamenta decem lectionibus horariis deponi possunt. Lipsiæ 1684. in 8.

Antimelancholicus, oder Melancholien-Vertreiber. Leipzig 1683. 1684. 1691. in 8.

Castrum doloris Misenense, oder zwölff hohen Standes-Adelichen und andern Personen / von außerlesenen / wichtigen und zum Christenthum erbaulichen Materien in Meissen gehaltene Leich-Sermones, denen ein deutlicher Bericht vorgesetzt / was ingemein von solchen Predigten zu halten sey? Nürnberg 1684. in 8.

Linguae Sanctae usus Catholicus oratione inaugurali demonstratus. *Præmittuntur duo Programmata de libro Estheræ & Prophetia Obadiæ.* Lipsiæ Anno 1685. in 4.

Actio rei amotæ contra Papam, in puncto subtracti Laicis & non consecrantibus Clericis sacri Calicis, instituta. Lipsiæ 1685. in 4. * *Idem Tractatus postea prodit sub hoc titulo:*

Informatorium Conscientiæ Eucharisticum, complectens
triginta

triginta Casus conscientiae in administratione SS. Coenae
piis Mystis apprime utiles. Praemittitur fundamentalis
deductio Controversiae palmariae de Communione sub
utraque, simulque varii Ritus Eucharistici declarantur.
Lipsiae 1687. in 4. *vid. Tom. VI. Bibl. Univers. & Hist.*
p. 220.

Magnalia Christi, oder die grossen Thaten Jesu Christi /
damit er sich so wohl gegen alle Menschen insgemein /
durch seine Menschwerdung / Geburt / Leiden / Sterben /
Auferstehung und Himmelfart / als in den drey
Ständen der Christenheit / gegen Prediger / Obrig-
keit / Ehegatten / Kinder und Gesinde insonderheit /
verdient gemacht hat. Leipzig 1685. 1688. in 8. * *Coa-*
gmentati in hunc librum sunt tractatus minores Germanici,
qui ante sub titulis peculiaribus prodierant, puta: Salve
Lipsiacum, Christognosia orthodoxa, Passion- und Ofter-
Spiegel &c.

Der Wohlbewährte Evangelische Aug-Appffel oder Schrift-
mäßige Erklärung aller Articul der Augspurgischen
Confession. Leipzig 1685. in 4.

Pan sophia Mosaiica, oder Grund-Riß aller Weißheit aus
dem ersten Buch. Mosi. Lips. 1685. in 12.

Gazophylacion Evangelicum, Evangelische Schatz-Kammer /
allwo bey denen Sonntäglichen / wie auch Haupt-Fest-
Evangelien jedesmahl zweene geistliche Schau-Gro-
schen / als ein alter Mosaischer Gesetz-Grosche / so zur
Besserung der sicheren Sünder / und ein neuer Evan-
gelischer Gnaden-Grosche / so zur Glaubens-Stär-
kung und Trost blöder Gewissen hauptsächlich angefe-
hen / dargestellt wird. Nürnberg und Jena 1686.
1689. in 4.

Hermenevtica sacra s. de legitima interpretatione literarum
*sacrarum. Lipsiae 1687. in 12. * Libellus paulo post re-*
cusus.

* *Vide Acta Erud. Lips. mense Octobr. 1684.*

Ars artium s. Chrematistica & iohannica Sacra, die Kunst
reich und seelig zu werden. Leipzig 1687. in 12.

Antiqui-

Antiquitates Hebraicae selectae. Lipsiae 1687. in 12. *E dissertationibus 1664 Wittebergae habitis.*

Theologiae sive potius ματαλογίας Judaicae atque Mohammedicae seu Turcico-Persicae principia sublesta & fructus pestilentes. Lipsiae 1687. in 8. * *Pleraque prodierunt sub titulo Fasciculi Dissertationum Philologicarum VVitteb. 1667. in 4.*

* *Vid. Mens. Junium Act. Erud. Lips. 1687. Biblioth. Univ. & Hist. Tom. VII. p. 240.*

Ifagoge in Theologiam Positivo-Polemicam D. Kromayeri. Francof. & Lipsiae 1687. in 4.

Evangelische Christen-Schule/ darinnen das ganze System Theologiae, oder die Articul der Christlichen Religion in ihrer richtigen Ordnung aus denen Evangelischen Sonn- und Festtags-Texten deutlich gewiesen/ so/ daß nicht allein lehrbegierige Christen ihren Glauben daraus erbauen/ und falschen Lehrern nach Nothdurfft begegnen; sondern auch angehende Prediger den Usum Didascalico Elencticum aus denen Evangelischen Texten den Jhrigen nützlich beibringen können. Leipzig 1688. 1699. in 8.

Ifagoge & Hodegus in Christognosiam D. Stegmanni. Lipsiae 1689. in 4.

Nomen fatale Josephi, Predigt am Danc-Fest/ wegen der Wahl und Krönung Königs Josephi gehalten. Lübeck 1690. in 4.

Antichiliasmus, oder Erzählung und Prüfung des betrieglichen Traums der Chiliasen. Lübeck 1691. in 8.

Predigt bey der Einweihung einer neuen Cangel. Lübeck 1691. in 4.

Abfertigung eines verummieteten Chiliasen / P. Christi-ans. Lübeck 1692. in 8.

Anti-Enthusiasmus, oder schriftmäßige Offenbarung/ was von denen Enthustasten / neuen Propheten und Visionisten/ und ihren Offenbarungen insgemein/ so wohl auch von denen dieser Zeit in einem Send-Schreiben ausgesprengten Offenbarungen einer ade-

lichen Person insonderheit zu halten sey. Lübeck 1692. in 8.

Klugheit der Gerechten / darinnen in acht Catechismus-Predigten denen Eltern gezeiget wird / wie sie ihre Kinder nach den wahren Gründen des Christenthums aufziehen sollen; woben das Büchlein/ genannt die Klugheit der Gerechten/ untersucht und widerlegt / auch in der Vorrede der rechte Verstand des Spruchs Christi Luc. XVIII, 8. nach Nothdurfft gerettet wird. Lübeck und Leipzig 1693. in 8. *

* *Vide Mens. Jan. & Febr. Eph. Erud. Belg. An. 1694.*

Theologia Medica, oder die heil. Gottes-Lehre/ unter einem anmuthigen durchgehenden medicinischen Bilde/ als die geistliche Krancken-Cur/ nach der Ordnung des Catechismi vorgestellt; welcher beygefüget wird die Klugheit der Gerechten / wie Eltern ihre Kinder zur Christlichen Lehre und Leben anführen sollen/ nebst einem Bericht von Joh. Henrici Vindiciis. Lübeck und Leipzig 1693. 1697.

Besserung des heutigen Christenthums/ in acht Catechismus-Predigten. Lübeck 1693. in 8.

Epistola *Euxagorikē* simul atque *Apologētikē* ad V. Cl. Petrum Poiretum, scripta occasione libelli ejusdem de educatione liberorum, quem sub nomine Prudentiæ justorum (Klugheit der Gerechten) alius Germanice vulgavit. Lubecæ & Rostochii 1694. *

* *Vid. Mens. Jul. & Aug. Eph. Erud. Belg. An. 1694.*

Gerechte Sache/ welche wider Tit. Hn. D. Philipp. Jacob Spenern vertheidiget/ und dabey gründlich / deutlich und glimpfflich erwiesen wird / daß die gemeine Auslegung der Evangelischen Theologorum über den Spruch Luc. XVIII, 8. annoch feste stehe / und Hr. D. Spener/ welcher in seiner neulichen Beantwortung sie umzustossen sich bemühet/ nichts dagegen ausgerichtet habe/ ihm auch mit einigen über ihn geführten Klagen nicht unrecht geschehen sey. Rakeburg 1695. in 8.

Antimelancholicus alter delineatus. Leipzig 1696. in 8.

Aposto

Apostolische Christen-Schule/ darinnen die ordentlichen Sonntags- und vornehmste Fest-Episteln durchs ganze Jahr richtig disponiret und abgetheilet/ auch dem Wort-Berstande nach durchgehends gründlich und deutlich erkläret werden. Lübeck und Rostock 1695. in 4.

Scepticismus Spenerianus tripartitus. Lübeck 1696. in 8.

Freymüthiges Theologisches Bedencken von einem Geist/ so sich unweit Rudelstadt sehen lassen. 1696. in 4.

Send-Schreiben an seinen Sohn M. Joh. Ehrenfried Pfeiffern/ iezo in Wittenberg/ woraus erhellet/ wie D. J. VVilhelm Petersens Diotrophes und Scepticismus anzusehen/ und wie man sich künfftig bey dergleichen Laster-Schriefften zu verhalten gesonnen sey. Lübeck 1697. in 8.

POSTHUMA:

Thesaurus Hermeneuticus, sive de legitima Scripturæ Sacræ Interpretatione Tractatio luculenta, pridem editam Hermeneuticam Sacram, quæ & integrâ heic repetitur, Notis, Quæstionibus & Canonibus, adjectisque praxeos exemplis illustrans. Cum Præfatione Samuelis Benedicti Carp-zobii, D. Lipsiæ & Francofurti 1698. in 8.

Anti-Melancholicus alter. Leipzig 1698. in 8.

Anti-Calvinismus, das ist/ kurzer/ deutlicher/ aufrichtiger und bescheidentlicher Bericht und Unterricht von der Reformirten Religion. Lübeck 1699. in 8. *

* *Vide Act. Erud. Lips. mens. Septemb. 1700.*

Sermones Miscellanei per publica Examinum intervalla in Schola Lubecensi dicti. Rostoch. 1700. in 4.

Theologia Juridica Catechetica, oder der geistliche Rechts-Handel/ darinnen nach Anleitung derer fünf Hauptstücke Christlicher Lehre aus dem kleinern Catechismo D. M. L. die ganze Glaubens-Lehre in einem schweren/ doch glücklich ausgeführten Prozesse vorgebildet wird. Lübeck 1700. in 8.

Anti-Papismus e Catechismo *ymolus* demonstratus, oder gründlicher Bericht/ wie die Päbstischen Grund-Irrthümer.

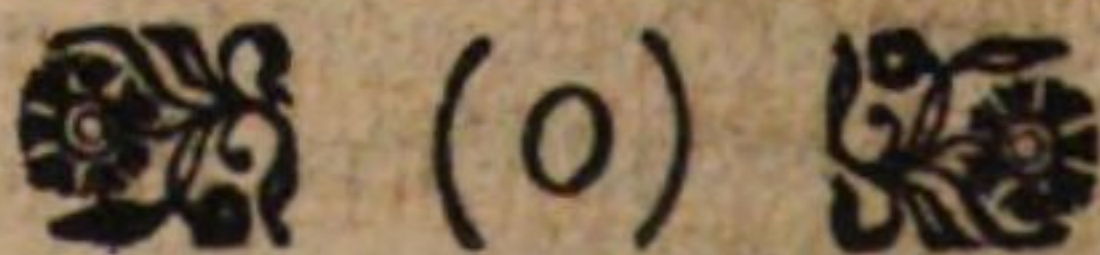
thümer auch ein Einfältiger aus dem kleinen Catechismo Lutheri deutlich erkennen und widerlegen kan. Berlin 1702. in 8.

Nuptialia, oder Hauß- und Ehe-Schul. Nürnberg 1702. in 8.

* * *

Opera omnia, quæ extant, Philologica, in duos Tomos distributa. Ultrajecti 1704. in 4. *

* *Equidem titulus ille paulo videri potest liberalior, cum certe scripta B. Viri Philologica omnia in his Tomis haud contineantur. Nec possumus, quin Syllabum eorum, quæ huc constipata sunt, texamus. In Tomo primo habentur: Dubia vexata: Ebraica atque Exotica Novi Testamenti e suis fontibus derivata: Decas selecta Exercitationum ad Loca Biblica V. & N. T. In Tomo secundo: Hermenevtica Sacra: Critica Sacra: de antiquis ritibus Hebræorum: de natura, usu & subsidiis Linguarum Orientalium omnium: de compendiarie ratione legendi Scripta Rabbinico-Talmudica: de accentuatione tam prosaica, quam metrica, facile discenda: Specimen Didacticum Hebræum: Theologia Judaica atque Mohammedana: Antiquitates Hebraicæ selectæ: Synopsis nobiliorum e Philologia Sacra Quæstionum: Tractatus Philologico-Anti-Rabbinicus, sistens Versionem & Examen D. H. Abarbanelis ad Obadiam: Commentarius in Prophetiam Jonæ: Linguae Sanctæ usus Catholicus: Epistola ad Petrum Poiretum.*



LIII.

ORATIO PARENTALIS
IN MEMORIAM PIE DEFUNCTI
DOMINI
D. GEORGII LEHMANNI,
S. Theolog. Profess. Primarii, Diœces.
Lips. Præsulis &c.

In

ACADEMIA LIPSIENSI

solenni more habita

a

D. ADAMO RECHENBERG.

RECTOR MAGNIFICE,

Illustrissimi ac Generosissimi Comites,

Gravissimi utriusque Reipublicæ Patres conscripti,
ceterique reliquorum Ordinum Auditores hono-
ratisimi,

*Tuque Nobilissimorum Lectissimorumque Juvenum
concio, certissima Patriæ spes & incrementum.*

ANnus hodie, si undecim demantur dies, effluxit,
quod GEORGIVM LEHMANNVM, ma-
gnis virum meritis & Antistitem canitie venerabi-
lem, hæc civitas extulit, atque solenni splendidoque
ritu humavit. Cujus equidem tanta fuit acerbitas funeris,
ut intra necessitudinem nequaquam luctus contineri pos-
set; quin palabundus late mœror omnes desiderio ejus, qui
omnibus magis, quam sibi vixerat, impleret. Vos, *Patres
Conscripti*, collegam aut parastatam fidelissimum desidera-
batis, Vos, *Venerandi Ecclesiæ divinique Verbi interpretes*,
antistitem ac ducem vigilantissimum lugebatis. Scholæ &
piarum cultores Musarum, cum doctorem tum benignum

patronum deplorabant. Liberi, indulgentissimum Patrem, Generosi maxime Generi, focerum desideratissimum multis requirebant suspiriis. Universa Civitas devotum precum suarum apud Deum interpretem, ac dulce decus divelli a se & abripi querebantur. Nec civitatis ambitu ac mœnibus luctus hic communis concludebatur. Extra mœnia & foris, multos vel ope vel beneficiis vel meritis cum sibi obstrinxisset *Præsul* optimus, illi quoque non tantum aliqua se voluptatis, sed solatii & auxilii parte fraudari intelligentes, in tanto funere consternati fuerunt. Pauci erunt privatorum, qui jacturæ tanti *Præsulis* partem sentire, non lacrymas largiter profuderint. Ego, dum hanc cathedram conscendi, atque subsellia, quæ occupastis, *Auditores*, atrata aspicio, luctum illum communem mihi in mentem revoco, voces lamentabiles vix cohibere valeo. Sed nimium lugere, muliebres est. Vivit adhuc LEHMANNVS inter cælites & jam triumphat, omnis miseriæ luctusque expers: Victurus est in animis vestrum, *Auditores*, tam venerabilis ille posteræ ætati futurus, quam suæ fuit utilis atque carissimus. Officii igitur potius publici & efficacioris exempli interesse, opinor, ut in Academia & Ecclesia nostra tanti *Præsulis* vita, meritaque solenni prodita oratione consecrentur. Mallem vero hanc muneris partem alii, qui facundia & oris gratia polleat, fuisse impositam, quam mihi omnibus illis dotibus destituto. Credo, quod in materia per se tam ampla atque laudis plena, minima esse opus eloquentia, sancti *Præsulis* nostri Filius amplissimus existimarit, ac ideo mihi hanc dicendi provinciam detulisse. Ego certe, qui me pede meo metior, aliam hujus consilii causam comminisci haud potui. Quapropter, *Auditores Splendidissimi*, non utar querula virium extenuatione, aut eloquentiæ, quæ mihi nulla est, declinatione. A facio enim, quem declamatoriæ ostentationis artifices in scholis vulgo amant, semper, quæ mea est animi simplicitas, alienus fui. Vestro vero, *Auditores benignissimi*, amore in tanti *Præsulis* manes pios confusus, in vitæ ejus tam laudabiliter transactæ narratione,

tione, aut meritorum ejus qualicunque exornatione, nihil auribus dabo, sed fidem & veritatem, omisfis phaleris, quæ ad populum spectant, vobis adprobare, tantum studebo.

Si oratorem in scholis morem vulgo receptum migrare liceret, de patria LEHMANNI, quæ Lipsiæ ipsum *Præfulem* dedit, dicere omitterem. De viro enim præclare de Ecclesia merito, nihil nisi, quod talem fecit, hoc est, de virtute & meritis differendum esse potius reor; Cum dicente Maximiliano I Imperatore, boni viri & boni vini non sit quærenda origo. Quia tamen LEHMANNVS noster Patriæ suæ lucem magis fœneratus est, quam ut ab ea acciperet, gloriæ ejus cedit, obscuro natum esse loco. Vobis enim, *Auditores æstumatissimi*, omnibus constat, quod Belgra, oppidulum uno lapide Torga distans, eum anno hujus seculi sexto decimo in lucem protulerit. Id autem hactenus non alio majori monumento, quam ingentis Rolandi statua aut colosso insigne fuerat. Nunc tanti civis ac Præfulis gloria superbit: ut Lipsia nostra id honoris illi propemodum invideat. Præsertim cum post lucem Evangelii divino auspicio his terris redonata, inde primum (*Pfessingerum* puto) acceperit antistitem. Nazianzum, Cappadociæ oppidum, in temporum annalibus æternum latuisset obscurum, nisi natale solum Gregorio, magno Theologo atque Episcopo, patriam præbuisset. Per gloria Belgræ, ex Lehmanni præfulis nativitate obtigit. Major autem LEHMANNI, nostri gloria est, quod parentes ibi nactus bonos & honestos magis, quam claros: Quorum cum hoc fortunæ sit, illud virtutis est. Patrem ejus *Simonem Lehmannum* civem oppidi & senatorem integerrimum, matrem vero *Mariam*, Georgii Fischeri, civis & cœnopolæ senatorii ibidem, filiam pietatis ac integræ famæ apud Belgranos fœminam dixere. Notent hoc væcordes & vana ambitione tumidi, qui, ut clari aut nobiles videantur, ad generis sui semefos titulos aut fumosas imagines, sæpius etiam ad fabulas, ne dicam mendacia, eunt, eaque in funere prolixè recenferi volunt, quasi vel nobile quidquam

fit, cui non virtus, non ratio subest; vel non omnes ab eadem demissi sint stirpe, aut non unusquisque plures in avorum serie illaudatos quam laudatos inventurus sit. Gloriosum magis LEHMANNO nostro fuit, ex tenui sorte ac genere, industria ac virtute sua, divina gratia adspirante, ad amplissimam Præfulis dignitatem enisum esse, quam natalium aut consanguinitatis favore, qui multos supra meritum extulit, eminuisse. LEHMANNI nostri Parentes, cum vivam atque eximiam in puero adhuc indolem adverterent, non tantum domi morum probitate eum imbuerunt, sed scholæ, quæ in patria erat, bonis literis, quæ puerilem ætatem decent, erudendum tradidere. In his cum pro ætate sua feliciter profecisset, ad maiores progressiones faciendas, eum in ludum illustrem, qui ad Moldam est, ablegarunt. Ubi cum præclaram de se spem concitasset, amorem sibi præceptorum, indies magis devinxit. Neque enim delectationem aliis, sibi laudem peperisse contentus, sed præceptorum Merckii, Schrauerii & Sommeri vota propemodum superavit. Circumducerem Vos, *Auditores*, per illustris Grimmensis ludicurias & subsellia, & monstrarem vobis puerum semper memorem disciplinæ, observantem pulchri atque honesti, ad lectiones quasi ad epulas paratum, nunc proximos nunc superiores industria vincentem; nisi plura & maiora laudis documenta nostro LEHMANNO restarent commemoranda. Semetipsum egregia laudis cupiditate lacepscebat, ac ad præmia virtutis altiora jam festinabat. Nec tristis, qui ipsum quidem valde consternabat, casus, quo optimus ejus parens anno trigesimo septimo, a milite furente Svecico sauciatus interiit, animum adolescentis virtuti unice nitentem fregit: quin Dei Patris cœlestis benignitate confusus, alacrius bonis literis incubuit. Ex ludo enim laudato, mox in Academiam VVittebergensem ceu cursor strenuus in stadium, ut athleta animosus in arenam descendit. Angusta quidem res domi eum ab honesto animi proposito retrahere videbatur: præsertim cum belli calamitas Belgram devastasset, ut nullum a pia matre subsidium studiorum expectandum amplius suppeteret. Verum Deus, qui

qui bonam mentem non deserit, pios & strenuos juvenis conatus benigne juvit. Lipsia enim, quem V Vitteberga honeste dimisit, LEHMANNVM excepit, aluit, fovit, ac tandem ad fastigium honoris in ecclesia provexit. Semper ille, mente gratissima Doctoris Johannis Hœpneri, eo tempore antistitis vigilantissimi, paternum in se affectum prædicavit, cujus dum filios in bonis literis ac moribus erudit, ipsum filii instar amavit atque beneficiis cumulavit plurimis. Interea autem temporis LEHMANNVS non Vacunæ litavit, quod multis degeneris animi adolescentibus in Academia solenne est; sed altior vis animi LEHMANNVM agitavit. Ferebatur per linguarum sacrarum inprimis copiam, per Philosophiæ multiplices divitias, ita, ut abdita erueret, quæ alte constituta assequeretur, quæ difficultate essent obsepta, omnia pervaderet. Nec deerant illi excellentes & fideles daduchi, Corvinus, Müllerus, Rivinus, Ittigius, Strauchius, Hornschuchius & Sluterus, omnes humanæ sapientiæ doctores celeberrimi. In horum scholis cum eximios fecisset progressus, coronandum tam impigrum Lehmanni studium laudati Professores duxerunt. Supremam enim in Philosophia lauream meruit magis, quam reportavit. Inde multiplicata subinde opera, ad metam, id est, divinam sapientiam, quam Theologia pandit, grassabatur. Hanc illo tempore magni nominis doctores, Hülsemannus, æternum hujus Academiæ & Ecclesiæ decus, Carpzovius, & Kromayerus profitebantur. Ab horum ore pependit assiduus, hanc laboris regulam, hunc industriæ finem sibi proponens, ut idoneum se Ecclesiæ ministrum præpararet, tantorumque ducum doctrina & exemplo excitatus, Deo operam in Ecclesia aliquando adprobaret omnem. Ecclesiæ videlicet est, cui Theologiæ cultor ingenium, studia, vitam, ante omnia rectos & sanctos vitæ mores debet. Male habebit Ecclesia, quæcunque illa sit, ubi juvenus Deo consecrata, colore studiorum & nomine ad segne otium & voluptatis velamentum abuti vel perget, vel incipiet. Unde enim mala in Ecclesia, imo & republica; nisi a maleferiatis juvenibus, qui, viri facti Ecclesiæ præesse jubentur. Neque

enim aliis salus Ecclesiæ publica, quam pura doctrina & sancta morum disciplina passibus ambulat. Ideo pro infinitis observationibus, unam in oculis & animo habere semper pietatem, hujus causa omnia vel discere vel seponere, vel contemnere Theosophiæ studiosum maxime decet. Deo per Salomonem loquenti optimi juvenes credite: Summam verbi omnis audiamus: *Deum time, & precepta ejus custodi, hoc namque omnis hominis est.* Ratio seu argumentum gravissimum Ecclesiastes divinus subjicit: *Nam omne opus* (omne etiam studium) *Deus producet in judicium.* O si omnes studiosi juvenes aureis literis hanc divinam sententiam museis suis inscriberent, observarentque assidue. Sed quo me virtutis ac pietatis Lehmannianæ contemplatio abripuit? Fata ejus adversa & prospera, quibus virtus exercita crevit magis atque enituit, commemoranda veniunt. Nondum vestra, *Auditores gravissimi*, memoria excidit, quod anno quadragesimo primo exeunte, Lipsiæ nostra a Torstensohnio copiarum Suecicarum duce obsessa atque pressa, in ejus potestatem venerit. Quo facto, cum aliorum, tum LEHMANNI nostri fors periclitari videbatur. At Deus, cui probi semper curæ sunt, Lehmanno inter hostes publicos, patronum excitavit Ulfsparrium, legionis Suecicæ tribunum, qui unicum illi filium in disciplinam tradidit, in qua cum egregie generosus adolescens profecisset, parens ejusdem post pacem Osnabrugæ cum Suecis conclusam, urbe hac egressus, LEHMANNVM suum non prius, ob operam fidelissime præstitam, dimittere voluit, quam ipsi vel VVismariæ, vel in Suecia de firma vitæ statione prospexisset. Accidit autem interea, cum *Noster* VVismariæ hæreret, ut VVrangelius illustris inter Suecicos belli duces futurus heros, LEHMANNO, quem propter animi dotes æstimabat, Stetini munus Ecclesiastæ in arce destinaret. Ad quod capeffendum *Noster* paratus erat; nisi Hülfemannus, quem consulebat, id dissuasisset. Statuebat quippe Theologus prudentissimus, meliora ingenia in patria potius fovenda, quam extrudenda esse; inprimis cum ei antea Electorali, quod vocatur, stipendio uti fruique datum fuisset.

Et

Et quanquam vulgus peregrinis mercibus sæpe vilioribus majus pretium, quam quæ in patria parantur præstantioribus, ponere solet: prudentes tamen, qui non vulgi opinione ducuntur, non ab exteris petenda esse, quorum copia domi haberi potest, existimant. *Noster* igitur Gamalielis sui consilio morem gerens, patriæ addicere operam suam constituit, expectaturus patienter, dum a Deo in vineam vocaretur suam. Nec spes eum diu frustra habuit. Nam amplissimus hujus urbis Senatus, præconis sabbatici munus, tum forte vacuum, ipsi contulit, ut velut sacro hoc tyrocinio posito, ad altiorem dignitatis gradum indipiscendum, viam sibi sterneret. Meliores enim, magisque exercitados Dei ministros ac præfules fieri, qui prius velut tentati, per gradus in Ecclesia adscendunt, sanctus olim Cyprianus statuit. Interea temporis, cum per tres annos *Noster* dicto munere hic bene functus esset, virtus & dotes ejus Leucopetrensis innotuere: qui illum anno quinquagesimo quinto, unanimi suffragatione senatus, ad Pastoris, & annuente divo Johanne Georgio I Electore, Ephori spartam simul ornandam, Lipsia evocarunt. Dimisit eum Lipsia, ut majori cum gloria inde revocaret. Accidit enim interjecto tempore, ut Reinhartus, præful eloquentissimus, præter multorum opinionem, anno sexagesimo nono, fato concederet. In hujus locum, ut dignus maxime antistes surrogaretur, matura amplissimi urbis hujus Senatus fuit deliberatio. Cum non tantum Lipsiensis, sed vicinarum Ecclesiarum multum, interesse videretur, nascisci præfulem, qui prudentia & dotibus, quas Apostolus in Timotheo & Tito requirit, in paucis obvias, polleat. Verum notæ jam tum pluribus LEHMANNI virtutes ac dotes erant eximæ; quapropter ille consentientibus Patrum suffragiis, Pastor primum in æde S. Nicolai hic dedignatus fuit, ut amplissima deinde Præfulis dignitas a Divo Johanne Georgio II Electore gloriosissimo eidem adderetur. Lehmannus interim quietus & placidus Leucopetræ, gregi sibi credito attendebat, nihil per impotentiam ac pravam ambitionem movens. Tantum abfuit, ut tam arduum munus unquam ambiverit, ut oblatum ani-

mi

mi hæserit, an Leucopetram suam deferere liceat. Quapropter duos gravissimos Theologos hujus gratia in consilium adhibuit: quorum unus divinum statim digitum animadvertens, his verbis ad *Nostrum* scripsit: *Servi bonæ sortis esse, sequi vocantem Dominum.* Hæc Theologi vox Lehmanno divina visa est, omnemque animo scrupulum exemit. Ideo consilia humana omnia juxta habens, Deo se permittere vocanti statuit totum, nihil veritus odia, invidiam & quæ aliæ molestiæ ipsum Lipsiæ expectare dicerentur. Multos quippe noverat olim obnitentes factos esse episcopos, quorum laboribus tamen Deus gratiam adspiravit uberrimam. Hujus igitur gratia confisus *Noster*, vocationis literas a nobilissimo urbis hujus Senatu oblatas accepit, atque, cum Præfulis & assessoris in Consistorio, quod hic est, dignitas, a gloriosæ recordationis Principe & Electore, nominatæ supra spartæ conjungeretur, munus arduum sine mora aggressus, divinas vias & miserationes magnas publice pro sacris rostris devote prædicavit. Nihil inde mutavit in moribus, firmus modestiæ proposito, instituti pristini constantiam tenuit. Auctus postea aliis in Academia honorum titulis, ut Professoris Theologi, Canonici Cizensis primum, deinde Misnenensis, ac nationis Misnicæ etiam Senioris, id operam semper dedit, ut meruisse illos videretur. Tantus igitur cum esset noster, omnium amorem sibi conciliavit, venerationem meruit. Ipse indulgentissimus tum patriæ nostræ Pater, Divus *Johannes Georgius* Illudus, dignum inter Theologos Saxonicos eum habuit, qui cum præcipuis doctoribus festo seculari, quod Torgæ, ob Formulam Concordiæ, ante centum annos pure religionis tuendæ causa compositam, celebravit sollemnissime, interesset, ac de ejusdem doctrinæ conservanda in medium consuleret. Erant enim importuni homines, qui intemperiem affectuum protritito zeli pallio velantes, Schisma in Ecclesia moliri videbantur. His ut mature obex poneretur, etiam in hoc conventu, qui anni septuagesimi sexti erat, præsentē optimo, ac nunquam sine pia veneratione nominando Principe, simul consultabatur: ne concordia in Ecclesia necessaria

saria per inconsultos animi impetus ac imprudentiam vitiligatorum abrumperetur. O prudentissimum & salutare Principis consilium! o beatos & post funera prædicandos Theologos, qui illius autores fuerunt! Bene enim habet Ecclesia, si non tantum docti, sed & placidi, prudentes atque status Ecclesiæ periti doctores illi præsumt. Talis autem LEHMANNVS noster erat, qui in sacris rebus malebat timidus & moderatus, quam audax nimium cum feroculorum turba videri. Pacem & concordiam amabat, fovebat. Quis enim sanæ mentis eum credat virum, qui ab hostibus externis undique cinctus, turbas intra mœnia ciere, aut factiones fovere instituat? Quid aliud hoc esset, quam in propria sævire viscera? LEHMANNVS sane noster ab intestinorum certaminum studio semper alienus erat. Ac qualem se publice Doctorem ac præfulem, talem se domi *Noster* Patremfamilias gessit. Nactus erat *Conjugem Barbaram* spectatissimi viri *Georgii Vandlandi*, in curia Lipsiensi olim senatoris, filiam multis animi dotibus præstantem. Hanc sancte, ut animæ suæ partem, ut liberorum felicem matrem, ut prosperæ & adversæ fortunæ sociam per triginta & septem annos, quamdiu superstes erat, constanter amavit. Sed ante hos octo annos, eam sibi morte ereptam acerbè luxit, tanto vitæ præsidio orbatus Senex. Liberi tamen ex eadem sibi nati, venerando Seni solatio erant. Hos diligebat, fovebat, tuebatur ut sanguinem suum, ut quos simillimos sibi optabat videre & ingredi iisdem itineribus, quibus ipsi ad magnum dignitatis culmen enisus erat. Hos inter *Godofredus Conradus* maxime senectutem Patris solatus est, magnoque gaudio affectus; cum, quod amplissimo ordini Senatorio eum adscriptum vidisset, tum quod felix cum *Regina Elisabetha Jageria*, magnifici hujus urbis Consulis, viri ingentium meritorum, *ADRIANI STEGERI* nepte, matrimonium iniisset. Gaudia hæc paterna par filiarum selectissimarum, *Maria Barbara*, & *Barbara Sophia* multiplicarunt: quarum illa generoso viro, *Johanni Friederico Ræmere*, dynastæ in Schneckengrün, Canonico Martisburgensi

genſi nupſit, hæc autem generoſo, *Johanni Friderico Metſchio*, dynaſtæ in Otterwiſch, in matrimonium elocata, trium neptium ſuaviſſimarum avum fecit. Uterque generoſus maxime gener, tam venerandum ſocerum, patris inſtar amavit, obſervavit, coluit, & ademptum acerbe luxit. Non vacat hic mutuum inter tam egregios liberos & Patrem, Generoſque ac ſocerum recensere; cum in noſtri Lehmanni laudibus virtutum commemorandis tempus me jam deficere incipiat. Faciam ergo, quod pictores ſolent, qui dum integri corporis effigiem in parva tabula exhibere nequeunt, caput tantum delineant: Ita unam eamque præcipuam ac Præſule dignam maxime virtutem, Vobis, *Auditores*, contemplandam paucis adhuc ſiſtam. Illa eſt rara animi moderatio, quæ in *Noſtro* jam emicuerat, cum ad magni Gamalielis ſui Hülſemanni pedes adhuc ſediſſet ac humiliter auſcultaret docentem. Primus ad ſapientiam veram ac ſolidam gradus eſt humilitas, quæ ex animi moderatione provenire ſolet. Qui enim omnia ſe ſcire ſtatim exiſtimant, publicos doctores audire ſaſtidiunt, ſibi metiſiſ inani ſapientiæ perſuaſione blandientes. Aliter Apoſtolus, gentium doctor, ſuos erudit Corinthios: *Nullus ſeipſum ſeducat; Si quis ſibi videtur eſſe ſapiens inter vos in hoc ſeculo, ſtultus fiat, ut fiat ſapiens.* Hoc eſt, vanam ſapientiæ humanæ perſuaſionem exuat, & inſuper habitis vulgi opinionibus, ſe ſe Deo in humilitatis ſtudio adprobare contendat, ut ex Dei ſententia ſapere diſcat. Obſervavit voc *Noſter* aſſidue. Nam in publicam doctorum cathedram evectus, divina oracula modeſte ſemper tractavit, populoque iſta ſimplici ac perſpicuo dictionis genere expoſuit. Nullum ingeni aut eruditionis faſtum oſtentavit; nullam dictatoriæ cenſuram in divini Numinis oracula, aut aliorum interpretum pias meditationes ſibi arrogavit. Nihil enim a Chriſtianismi genio magis abhorret, quam alios præ ſe contemnere, ſe ſupra fratres ſuos atque fidei ejusdem conſortes efferre, eosque in Cæritum tabulas referre. Quod dum in *Noſtro*, merito commendamus, non illos reprehendimus, qui in divinarum literarum abdita altius penetrant,

trant, ac sæpe felici indagine, aliis ignota eruunt, eaque examinanda modeste proponunt, non obtrudunt aliis. Diverſa Dei munera ac dona ſunt: non omnes omnia poſſunt. Alteri unum talentum, alteri quinque Deus confert. Sed cum Dei hæc dona ſint, iis ſuperbire, velle, ſtolidum, ne dicam, impium eſt. LEHMANNVS noſter in aliis egregias dotes æſtimabat. Ipſe vero Dei eloquia, religioſa fide, facili vena, integro candore caſtoque Spiritu tractabat. In rebus, quæ fidem non ſubvertunt, diſſentientes ferre poterat. Nec ad ædificationem populi facere arbitrabatur, quæ ad cathedram Academicam & eruditos tantum ſpectant, iſtis aures populi obtundere, eumque in fidei ſimplicitate, per narrationem litigiorum confundere. Equidem non negamus, opus interdum eſſe, ut pro fide ſemel ſanctis tradita, arma, ſed ſpiritus expediantur. Neque per nimiam moderationem committendum eſt, ut ſanctiſſimæ doctrinæ puritas falſæ doctrinæ labe inficiatur. At moderatio animi in Præſule maxime requiritur, ne zelo male temperato, malum cum Eccleſiæ offendiſculo ingreſſeſcat magis, quam minuat, aut tollatur. Inconſulta animi vehementia nullum errantem in viam reduxit; reduxit autem ſpiritus manſuetudinis & diſcretionis. Non exemplis hic Athanaſii, Nazianzeni, Hieronymi, Epiphani, Chryſoſtomi, Cyrilli Alexandrini aut aliorum, ſed Chriſti regulis iudicandum eſt. Paſſi enim & illi magni Eccleſiæ antiſtites aliquid humani ſunt; ut multi inter recentioris ævi doctores non omni labe caruerunt. Valeat hic potius Jacobi Apoſtoli, & fratris Domini noſtri Jeſu Chriſti monitum: *Quis ſapiens & ſcientia præditus eſt inter vos? demonſtret ex bona converſatione, opera ſua cum lenitate ſapientia.* Sed quo dilabor animi moderationem Lehmanni in doctrina laudando? Plura moderationis documenta in vitæ ejus inſtituto commemoranda reſtant. Noverat ille ex Paulo, Episcopum oportere eſſe inculpabilem, non ſibi pertinaciter placentem, non iracundum, temperantem, juſtum, pium, continentem, & a pugnis & rixis alienum. Quis autem Noſtro
hac

hac in parte moderatior? quis erga omnes humanior? quis mitior? quis in dictis, factis & moribus affectatum quicquam aut arte fictum, vel vafre ac callide assumtum in eo notavit? Candida omnia & modesta incorrupti animi signa in gestu & voce adparuerunt. Omnia sine furore & fallaciis ad morem cordati Episcopi & innocentiam composita erant. Nostis, *Auditores*, multos assidue ad antistitem ventitare, aut querelas delaturi, aut petitori in rebus dubiis consilium ac opem. In his admittendis nemo facilius, nemo in audiendis humanior ac patientior; Omnibus se æquum, se benignum præbuit. Adeo, ut multi, qui cum metu ac trepidatione accesserant, mox læti recederent, mirati præsulis humanissimi animi moderationem, quem inde non poterant non magis amare atque observare plurimum. Viderunt enim, cum irascendum esset vitiis, quod iram intra limites contineret, ac confessione culpæ & data in meliorem frugem vitæ emendandæ fide, facile placaretur. Hoc animi temperamento boni antistitis reverentiam sibi conciliavit, immo patris amorem meruit. Timidos erigebat, dubios confirmabat, errantes non damnabat, sed informabat, malos corripiebat, tristes & pressos solabatur. Jactura tanti boni, quam in hoc PRÆSVLE fecit nostra Lipsia, eo magis deploranda, quo difficilius illa resarciri potest. Omnino enim, si unquam, hac nostra rerum tempestate, qua per intemperiem turbidorum hominum, Ecclesia in partes scissa fuit, moderato ac prudente ephoro illa indigere videtur, qui moderata fervidis consiliis præferat: ne inconsutilis Christi tunica laceretur magis, quam resarciatur. Ex temporum annalibus Vobis constat, *Auditores prudentissimi*, quot mala in Ecclesia exorta sint, quando ferocis ingenii homines, qui nec satis in præsens cavere, nec in futurum providere norunt, isti præfuerint. Semper certamina acrius petita, quam composita sunt, certissimo documento, illos non Spiritu Christi, sed mundi agitados fuisse. Graviter increpabantur Christi discipuli, qui cœlitus demissum ignem immittere parabant, Salvatorem recipere abnuentibus: *Nescitis*, ait,

cujus

cujus Spiritus filii estis? Omnium certe maxime deplorandum videtur, quod ipsa Christiana religio, illa veritatis, illa dilectionis & mansuetudinis magistra, quæ omnes sibi addictos, Doctores maxime, fraternitatis vinculo connectere debet, ac pro illis Deum orare jubet, per vesaniam hominum, qui illam profitentur, dum in diversos sensus ejusdem scita trahantur, ut & ipsa, quatenus ita lacerata est, multa eaque gravissima mala suadere possit. O triste hac de re Poetæ carmen: *Tantum religio potuit suadere malorum!* LEHMANNI nostri hæc laus apud posteros durabit & perennabit, quod illi animus, ut in doctrina, ita in omni vita moderatus, placidus & mansuetus fuerit. Ideo & cum paucos ante excessum dies, senio confectus, morbo tentaretur, placido & tranquillo animo, fide in Christum plenus, vitæque satur, beatum & optatum sæpius e vita exitum expectavit, desideravit; ut cum Christo, cui constanter adhæserat, æternum esset. Votis suis jam potitus est, & ad portum tranquillitatis ex voto adpulit. Nullas vitæ procellas aut tempestates, quæ nos jactant, aut nisi Deus avertat, obruere possunt, amplius metuit. Cælo, immo ipso Deo nunc fruitur sanctus PRÆSVL. Tranquilla circa ipsum omnia, lætaque sunt, atque ut verbo dicam, cælestia. Dixi.

In solenni ejus funere concionem sacram habuit THOMAS ITTIGIVS ad verba Psal. XL, 18 proponens B. Superintendentis Täglichen Geschichts-Calender. *vid. Conc. Funebr. Ittigian. Part. II p. 169.* s. Exequiatoribus vernaculo sermone gratias egit G. F. SELIGMANNVS.

IN EIVS EFFIGIEM:

Dies ist der theure Greiß/ der fast halb hundert Jahr
Das Ober-Hirten-Amte mit größtem Ruhm geführt/
Den graue Wissenschaft und alte Treu gezieret/
Und der am Glauben gleich den ersten Christen war.
Hie war er alt genug an Jahren und an Ehren/
Dort heist ihn Gott die Schaar der Eltesten vermehren.

D. Thomas Ittig.

Ccc

ALIVD:

ALIVD:

*In quo cana fides, mores doctrinaque præstant,
Lector, in hoc sancto debenerare Sene.*

M. IO. GEORGIVS PRITIVS,
Concion. Sabbat.

EPITAPHIVM:

Hier liegt das graue Haupt / der Kirche Seul und
Schuß /

Der Lehrer helles Licht / der Hörer Trost und Freude /
Der Wölffe Gegenwehr auff reiner Seelen: Wende /
Ein Hirt / entfernt von Neid / Stolz / Ehrsucht / Eigen-
Ruz:

Der Frieden nachgejagt; der durch sein Beyspiel baute /
Und die Gemeine so dem Bräutigam vertraute /

Ein rechter Samuel / der für sein Volck Gebet
Und süsse Seuffzer hin zum Gnaden-Stule brachte:
Des Aug und Herze stets vor unsre Wohlfarth wachte /
Biß er dem Geist nun nach selbst vor dem Lamme steht /
Und samt den Eltesten das Freuden-Lied anstimmet /
So / mit der Ewigkeit zugleich / kein Ende nimmet.

Man wünscht ihm billig Glück zu dieser Seligkeit /
Und tröstet die / so hier empfindlich sind gerühret /
Als denen solch sein Heyl wird zu Gemüth geführt:
GOTT tret an Vater Statt und lindre Schmerz und
Leid!

Die Heerd erwartt von ihm hinfort dergleichen Hirten /
Die / wie der Selige / mit Lieb und Treu sich gürten.

Gottfried Wagner.

SCRIPTA:

Antwort auf die Frage: Ob die im Kriege gefangenen
Türcken / und sonderlich dero Kinder / können und
sollen zur Tauffe befördert werden / in gleichen was
von

von derer Socinianer Lauffe zu halten? Leipzig 1688
in 12.

ΑΝΘΡΩΠΟΘΕΩΡΙΚΟΣ, five NIHIL, ALIQUID &
OMNIA Theologorum; cui accessit oratio habita in
Panegyri solenni ante aliquot annos, de eodem fere ar-
gumento. Lipsiæ 1693. in 8.

* *vid. Act. Erud. Lips. mens. August. 1693.*

Disputationes: De nomine Blasphemiae fronti Papæ in-
scripto: Deus sum, errare non possum; *sub Prasidio D.*
Johannis Hæpneri: de signis pœnitentialibus maximam
partem ex Joële deductis; *pro Licentia*: de eodem in
Veteri & Novo Testamento salvandi modo, ex Act. XV,
ii. *pro Doctoratu*: de salute Catholica: de potestate Ec-
clesiæ: de jure DEI in creaturas; *respondente filio nato*
majori, M. Georgio Henrico Lehmanno: de Ministro Ec-
clesiæ *ymolus* Lutheranae; *in Synodo pastorali Lipsi-*
ensi, &c.

Panegyricus in promotionem Magisterialem An. 1650 scri-
ptus. in 4.

Memoria Theologi summi & de Ecclesia Orthodoxa immor-
taliter meriti, Domini IOHANNIS ADAMI SCHER-
ZERI, Professoris in Academia Lipsiensi primarii, in so-
lenni panegyri d. 27 Decembr. Anno 1684 ante annum
emortuali jussu Collegii Theologici celebrata, in fol.

Conciones insuper varias, & funebres imprimis, numero
plures, edidit, e quibus præcipuas in specimen allegasse
sufficiet:

Israels Oster-Trost und Oster-Friede / in einer Abzug:
Predigt zu Weissenfels und Anzug-Predigt zu Leipzig /
aus denen ordentlichen Evangelis am Oster-Montage
und Sonntage Quasimodogeniti An. 1670 vorgestellet.
Leipzig 1671. in 4.

Wohlgesetztes Memorial / aus denen letzten Worten des
Büchleins Nehemias in fun. Herrn M. Paul Winckel-
manns / Pfarrers zu St. Johannis vor Leipzig. 1671.

Das aufrichtige Adler-Herk aus Psalm CXXXIX, 23. 24.
in funere Frauen Johannis / geborner Beckern von

Rosenfeld und verehlchten von Adlershelm. Anno 1673.

Das geistliche Jagt-Geschrey/ aus Rom. III, 24. 25. in funere Herrn Friedrich Conrad Jägers. Anno 1677.

Der schlaffende/ aber von Christo wieder auferweckte Lazarus/ aus Joh. XI, 11. in fun. D. Johann Ulrich Mayers/ Pastoris zu St. Thomas in Leipzig. Anno 1679.

Mein Gott/ mein Gott! als letzte Worte Herrn D. Gottfried Schilters/ Professoris P. und Rectoris Magnifici. Anno 1679.

Der Lutherische Hauß-Pabst/ Apoc. XIV, 13. in fun. Herrn Gottfried Pabsts/ Steuer-Einnehmers. Anno 1682.

Herberquickender Trost eines gläubigen Theologi, ex Rom. V, 8. 9. 10 dargestellt / in funere Herrn Johann Adam Echerzers/ Doctoris & Professoris Theologi primarii zu Leipzig. Anno 1683.

Der hoch und wohl eingerichtete Adlers-Flug/ aus 1 Pet. I, 3. 4. 5. 6. in funere Herrn Christian Lorenz von Adlershelm. Anno 1684.

Daniels denckwürdiger Hingang/ aus Dan. XII, 13. in fun. Herrn L. Daniel Griebners/ Frentags-Predigers zu St. Nicolai in Leipzig. Anno 1685.

Der rechte Jsraelite/ aus Luc. XXIII, 46. in fun. Herrn Venceslai Buhlers. Anno 1685.

Die im Dornfelde kämpffende Seele/ aus 2 Tim. IV, 7. 8. in fun. Frauen Annen Margarethin Dornfeldin. Anno 1685.

Der rechte Himmels-Wandel gläubiger Christen aus Phil. III, 20. 21. in funere Jgf. Elisabeth Etegerin. 1686.

Daniels fürtreffliche Erhöhung / aus Gal. II, 20. in fun. Herrn D. Daniel Müllers/ Archi-Diaconi zu Leipzig. Anno 1686.

Die größte Glückseligkeit auff der Welt/ aus Rom. IV, 8. in fun. Hn. D. Christoph Hartmann Schachers. An. 1690.

Der gefallene aber nicht weggeworffene Rechte / aus Ps. XXXIV, 24. in fun. Herrn L. Joachim Sellers. Anno 1691.

LIV.

ORATIO PARENTALIS
MEMORIAE AETERNVM BENEDICTAE
VIRI

Summe Reuerendi, Magnifici, Amplissimi atque Excellentissimi,

D O M I N I

IO. BENEDICTI CARPZOVII,

S. S. Theol. Doctoris & Prof. Publ. Consistorii Elector. & Duc. Assessoris, Facult. Theol. Senioris, Alumnorum Electoralium Ephori, Canonici Misenenfis, Collegii Maj. Princ. Collegiati, Academiae Decem-
Viri, & ad D. Thomae Pastoris,

*Theologi de omnibus his officiis & universa
Christi Ecclesia meritissimi,*

S A C R A.

Dixit

Die XXX Mart. Anno MDCC.

D. THOMAS ITTIGIVS,

Prof. Publ. & Superint.

R E C T O R

ACADEMIAE MAGNIFICE,

ILLVSTRISIME COMES,

D O M I N E G R A T I O S I S S I M E,

Proceres utriusque Reipublicae Amplissimi, Tuque
in spem Ecclesiae & Reip. nata Nobilissimorum Iuvenum corona,

EX quo supremus rerum humanarum Arbiter incomparabilem Theologum Jo. Benedictum Carpzovium, orbi ereptum ad Superos evocavit, nunquam veneranda celeberrimi Viri ita apud nos refrixit memoria,

moria, quin ejus jacturam magno cum animi mœrore per-
 fenderimus. Et primi quidem gravissimi doloris impetus, in-
 star fluvii ruptis aggeribus exundantis, suisque alveis coer-
 ceri impotis, totam hanc urbem lacrymis & miserabili ejulatu
 obruebant. Crudum illo tempore erat, & adhuc recenti plaga
 palpitabat acerbissimum vulnus, quod luctuoso Ephori no-
 stri meritissimi *D. Georgii Lehmanni* funere inflictum nobis
 erat, nec ejus leniendi spes alia quam in *Carpzovia* su-
 perstite apparebat. Verum illa ipsa die, qua iusta sua
 Optimo Seni soluta fuerant, spes illa omnis, *Carpzovii*
 morte nunciata, uno vehut ictu decollabat. Quanta
 ubique consternatio hinc orta fuerit, cum triste hoc nun-
 cium plateas nostras ac domos pervasit, animosque no-
 stros, squalore & luctu ob exequias Magnifico Collegii The-
 ologici Seniori celebratas adhuc depressos, novo vulnere
 perculit, perculosque penitus prostravit, & meminisse hor-
 reo, & verba, quibus exprimam, non invenio. Testes vos ap-
 pello, *Patres Conscripti*, quanta omnium mentes obnubilave-
 rit tristitia, quam larga lacrymarum flumina, nisi ubi stupor
 lacrymas retinuit, oculis exundaverint, quam miserabiles ge-
 mitus, quam lugubria lamenta domi forisque per totam hanc
 civitatem audita fuerint, plerisque in luctum adeo effusis, ut
 neque ploratu temperamentum, neque dolori modum, ne-
 que pietati pudorem relicturi viderentur. Nec intra mœnia
 tristis hæc rerum facies se continuit, sed primum in vicinas
 regiones, & mox in longinquas oras, quaqua versus Carpzo-
 viani nominis veneratio floruit hætenus æternumque flore-
 bit, se diffudit. Etsi vero maxima ista consternatio & modera-
 minis impatiens planctus quodammodo desavierit hæte-
 nus, nunc tamen quod paulum mitescere cœperat vulnus,
 non sine acri doloris sensu recrudescebat, cum ille ipse men-
 sis, qui superiore anno lucem Israelis nostri extinxit, in or-
 bem rediit, & hodierna dies tristissimi funeris memoriam re-
 fricat. Redeunt in oculos lacrymæ, querelis denuo & la-
 mentabili gemitu omnia circumsonant. Nec possunt tan-
 ti Doctoris & Theologi obitum non lugere, quotquot eum
 unquam vel ex ambone templi vel ex cathedra Academica

non protrito more differentem audientes ad rerum pondera, ad verborum fulmina attoniti stupuerunt, quotquot divinum ejus ingenium, inexhaustam eruditionem & excelsam animi indolem admirati sunt, quotquot inusitatam ejus in rebus ecclesiasticis vel dijudicandis vel expediendis dexteritatem, cordatam dicendi libertatem, ardentissimum tuendæ sacræ doctrinæ zelum, entheum adversus Satanæ primogenitos odium, cæterasque virtutes & immensa in universam, quam immortalis nominis sui fama implevit, ecclesiam merita eo quo decet pretio æstimarunt. Ego certe quoties mecum recolo, quod sæpissime facio, quantum decus & ornamentum in *Carpzovio* vivente habuerit, in defuncto amiserit Lipsia nostra, incredibili afficior tristitia, quæ nunc plane in stuporem vertitur, cum & cathedra hæc, ex qua toties vel disertissime perorantem, vel solidissime disputantem magna cum animi voluptate audire mihi licuit, & subfellia hæc circumcirca atro habitu obducta exequialem ejus diem intimant. Cum in domum DEI ejusque exedras oculos suos divinus Psalter figeret, animumque ejus oblectarent & in sacrum horrorem raperent cum atria, in quibus Sacerdotes populum divini verbi rore imbuebant, tum auditoria, in quibus Theologiæ Doctores divinitus benedicti & de virtute in virtutem, seu ut Chaldæi Paraphrastæ sensum exprimam, e domo sanctuarii in domum gymnasii euntes, juventutem sacris studiis mancipatam & Ministerii candidatos solida doctrinæ cælestis cognitione præparabant, in hæc verba admirabundus erumpebat: *quam pulchra sunt tabernacula, Domine Deus exercituum!* At nobis heu exclamandum est: quam tristia sunt ecclesiæ nostræ & Academiae tabernacula! Habuimus in *Carpzovio* Doctorem largissima benedictione divinitus donatum, qui populum in sanctuario & juventutem Theologiæ consecratam in scholis publicis & privatis ita docuit, ut verum Deum Sioni nostræ præsentem esse manifestum omnibus fieret. Sed habuimus, amissumque nunc lugemus. Dum autem tristis hæc rerum facies oculis meis mentique obversatur, omnes ingenii mei nervos intercidi, & omnem dicendi facultatem, quæ exigua semper in me fuit,

intercludi sentio, & neque quæ dicenda sunt ea cogitatione & verbis assequi, neque, ad quos dicendum est, eorum expectationi me respondere posse intelligo. Quamobrem, si meo res arbitrio ageretur, Vobiscum, *Auditores Honoratissimi*, mæstus asfidere, & Basilio quodam Athanasii nostri laudes celebrante, merita ejus tacite venerari, & gravissimum ex ejus obitu dolorem piis & fidelibus lacrymis testari, quam illætabili, quod mihi impositum est, officio defungi mallet. Sed cum ea detrectare religio mihi sit, quæ & *summe Reberendi Theologorum Collegii* autoritas semper mihi veneranda, & ea, qua *Carpzobiano Nomini* obstringor, pietas a me postulant, brevi oratione *Carpzobium* Virum sui nominis, hoc est, Divina gratia benedictum fuisse, demonstrabo. Vos modo, *Rector Magnifice, Comes Illustrissime, Proceres utriusque Reipublicæ Amplissimi, Auditores omnium Ordinum Honoratissimi*, vestram dicenti gratiam adspirate, ne cum ingenio & dicendi facultate vester quoque, simul favor me deferat, cujus præcipua pars etsi in *Carpzobium* beate defunctum redundatura sit, quod reliquum tamen est, pro eo observantiam Vobis meam & officia lubens meritoque debebo, & ubicunque occasio monuerit, promississime exolvam.

Athemienfes Proclus in Chrestomathia sua refert sæpe contraria plane rebus nomina indidisse, carcerem palatium nominasse, vappam dulcedinem vocasse, furias Eumenidum titulo condecorasse, ut alia hujusmodi nominum per antiphrasin dictorum exempla taceamus. Quali nominum perversione etiam Aegyptios delectatos legimus, ubi inter Ptolomæos, qui parricida fuit, Philopator, qui fratres interemit, Philadelphus, qui neminem ullo unquam beneficio affecit, Evergetes dictus est. Crederes in illis locis hæreticos illos natos, quorum egregia nomina ipsorum doctrinæ, vitæ & factis contraria fuerunt, Noerum insipientem, Eusebium impium, Theophilum DEI contemptorem, Photinum tenebris immersum, Vigilantium dormitantem, Eutychem infelicem, Catharos impuros, Melitianos felle amariore. Crederes quoque illum Atheniensium morem Pontifices Romanos

nos imitatos. Invenias enim in illorum numero, Polydoro Vergilio observante, Bonifacios maleficos, Leones timidos, Urbanos rusticos, Innocentios improbos, Clementes feroces, Benedictos male audientes. Neque vero tantum in Pontificum Romanorum catalogo Benedicti male audientes reperiuntur. Fuerunt & alia ecclesiæ, reipublicæ & familiarum carcinomata, quæ pulcherrimum Benedicti nomen dehonestarunt. Miratur Simplicius Episcopus Romanus in literis ad Zenonem Imperatorem, quod Timotheus homo impius, qui Alexandrinum episcopatum invaserat, cum Constantinopolin ingressus esset, quasi triumphantis pompa exceptus fuerit, fautoribus ejus voces soli Christo debitas ipsi acclamantibus: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Quemadmodum autem Timotheus ille applausu hoc benedicti voces ingeminante prorsus indignus fuit: ita nemini ignotum esse potest, multos egregio Benedicti nomine superbivisse, in quibus nihil fuit, quod ab hoc nomine non maxime alienum videretur, ut Benedictus Spinosa, quem beatus noster *Carpzovius* in programme quodam paschali maledictum jure meritoque nominavit, alique hoc nomine gavisi pessimæ notæ homines, quibus commemorandis immorari nolumus, abunde testantur. At *Carpzovius* noster mensuram sui nominis *Johannis Benedicti* divina adjuvante gratia optime implevit. Nam ut a benedictis ejus natalibus ordiar, Avum habuit *Benedictum Carpzovium*, JCtum celeberrimum, Serenissimo Saxoniae Electori a consiliis Appellationum, nec non Viduæ Electoralis Cancellarium, quem Theologorum seculi nostri Princeps & immortale decus *Johannes Hülsemannus* ante novem & quadraginta annos hoc disticho compellavit:

Fortunate Parens, dans lumina quinque ! serenant

Bis duo clara Forum, stella Thomana Chorum.

Quinque enim Filios Doctores habuit, quatuor JCtos magni nominis, *Conradum* Serenissimi ac Celsissimi Principis ac Domini, Domini AVGVSTI, Saxoniae Ducis & Archipræsulatus Magdeburgici postulati Administratoris & per Germaniam Primatis, Consiliarium & Cancellarium splen-

didissimum; *Benedictum*, Potentissimis Saxoniae Electoribus IOHANNI GEORGIO I & II a consiliis secretioribus & Appellationum, & Scabinatus Lipsiensis Seniorem, magnumque Saxoniae nostrae oraculum, quod morte pridem extinctum, nunc etiam judicia ecclesiastica & politica in scriptis auro carioribus quotidie consulunt; *Christianum* in Academia Francofurtana ad Viadrum Juris Professore celeberrimum, & *Augustum*, Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. FRIDERICI WVILHELMI, Saxoniae Ducis in Ducatu Coburgensi Consiliarium & Cancellarium eminentissimum, & denique unum Theologum Carpzovii nostri Parentem, *Johannem Benedictum*, Theologiae in hac Academia Professore Publicum optime meritum, Consistorii Ecclesiastici Assessorem designatum, Canonicum Capituli Cizensis electum, & ædis Thomanæ Symmystam gravissimum, Susceptorem meum, cujus memoriam æternum venerabor. Et hic ipse *Johannes Benedictus*, quatuor illustrium Jctorum frater germanus, suo quoque exemplo piorum generationem benedictam esse comprobavit, dum benedictionem a parentibus suis acceptam in suam quoque sobolem propagavit. Nam & filiam carissimam, Virginem virtutibus sexum suum decentibus commendatissimam, *Christinam Elisabetham*, Philologo & Theologo fama super æthera noto *Martino Geiero*, tum Academiae & Ecclesiae nostrae Lipsiensis, sed postea Aulae Electoralis sideri fulgidissimo, magnoque ecclesiae nostrae Palladio paucis ante obitum suum mensibus elocavit, & quinque filios, nomine non minus quam re ipsa benedictos, paternae virtutis & gloriae haeredes reliquit, *Davidem Benedictum*, *Johannem Benedictum*, *Augustum Benedictum*, *Samuelem Benedictum*, & *Fridericum Benedictum*, e quibus præter *Johannem* nostrum *Benedictum* beata morte cælitibus adscripti sunt nati maximus *David Benedictus*, qui supremam philosophiae lauream adeptus post insignia quædam eruditionis haud proletariae specimina supremum diem obiit, & nati minimus *Fridericus Benedictus*, Polyhistor celeberrimi non solum apud Germanos, sed Belgas etiam, Anglos, Gallos, Italos aliosque externos nominis,

nis, & Reipublicæ patriæ Senator ac Ædilis prudentissimus, qui paucis post *Johannem Benedictum* mensibus defunctus toti literato orbi, cujus delicia, cujus amor & dulce decus fuit, maximum sui desiderium reliquit: reliqui autem superstites *Augustus Benedictus*, Jctus consummatissimus, & *Samuel Benedictus*, Theologorum ecclesiæ nostræ Evangelicæ ocellus, Patroni mei cum observantia colendi, bonum publicum, cui ornando & amplificando nati atque facti sunt, in illustribus, quibus assident, Synedriis & collegiis indefesso studio promovent, quos DEVS Optimus Maximus ad se ram usque posteritatem fospites atque incolumes servare velit, ut quod beatis Fratribus exolvendum fuit supremum officium, ipsis quam diutissime debeamus. Sed ad *Johannem* nostrum *Benedictum* revertimur, quem Parenti suo cognominem Pientissima Matrona *Elisabetha* ex nobilissimo *VVriespfennigiorum* stemmate oriunda, magnoque, quem paulo ante laudavimus, Theologo nupta anno hujus seculi nono & trigesimo d. 8 Calendas Maji felici partu est enisa. Ad cætera benedictorum natalium decora non digrediar, neque in laudes meæ, quam cum *Carpzobio* communem habeo, patriæ excurram, etsi omnino & hoc ad benedictionem divinam, quam *Carpzobius* noster largissimam expertus est, pertineat, quod quantum a patria sua lucis accepit, tantum illi nominis sui gloria reddidisse videatur.

Ab benedictam *Johannis* nostri *Benedicti* educationem, progredior. Invasit Græculorum animos hæc superstitio, ut singularem quandam vim futura significandi nominibus inesse crederent, qui die nominali infantibus imponebantur. A qua superstitione cum animos nostros alienos esse deceat, dicere tamen haud vereor, felici quodam omine *Carpzobio* nostro, cum benedicto baptismi fonte lustraretur, *Johannis Benedicti* nomen inditum fuisse. Et quamvis Machiavellus *Benedicti* nomen inter ea retulerit, quibus homines ignavos & imbelles reddi somniavit, nostrum tamen *Carpzobium* *Johannis Benedicti* nomen, quod a Parentibus acceperat, ad pietatem aliasque paternæ virtutis & laudis semitas calcandas exstimulavit. Nec optimis
 Paren-

Parentibus quicquam prius fuit, quam ut bonæ indolis vigorem a majoribus transplantatum pia institutione alerent & confirmarent. Quamobrem optimæ spei filium fidelium præceptorum curæ tradiderunt, qui semina bonæ frugis animo ejus infererent, & insita per assiduam culturam ad maturitatem promoverent, nec felicissimi ingenii glebas sylvescere finerent. Admoverunt labori huic sanctissimo manum M. Johannes Sigismundus Schwenckius, P. P. & postea Luneburgensis ecclesiæ Pastor, & M. Tilemannus Backhusius, quos & ego in schola Nicolaitana fidelissimos Præceptores expertus multum illis me debere gratus profiteor. Neque hic tacendus M. Godofredus Reisius, postea Islebiensis ecclesiæ Pastor & Gymnasii Inspector, nec non Mansfeldensis Consistorii Assessor, qui & ipse pueri ad pietatem, honestatem & prima literarum inchoamenta formandi curam in se suscepit. Ad privatam institutionem publica in ludo nostro Thomano accessit, ubi Magistros nactus M. Georgium Cramerum, M. Fridericum Rappoltum & Christianum Horlemannum, qui sedulo operam dederunt, ut filius haud degener magni Patris vestigiis a tenera ætate insitens acceptam a majoribus laudem aut parem aut insigni accessione cumulata posteritati aliquando traderet. Huic autem culturæ clementissima divinæ gratiæ benedictio largissima incrementa dedit. Palmam enim commilitonibus suis *Carpzovius* noster aut præripiebat aut ambiguam reddebat, & indies magis magisque in apertiora futuræ claritatis præfagia se ætas provehebat. Quid multis? tam benedicta fuit *Carpzovii* nostri educatio & institutio, ut non solum spem, sed & vota Parentum ac Præceptorum suorum superaverit.

Nec Academicis ejus studiis divina benedictio defuit. Cum enim nihil amplius restare videretur, quam ut præclara moles, cujus fundamenta tam probe jacta fuerant, ad suum fastigium perduceretur, celeberrimorum, qui tum Lipsiæ erant, Philosophiæ Professorum Philippi Mülleri, Andreæ Rivini, Friderici Rappolti, Christiani Friderici Frankensteini & Jacobi Thomasi lectiones non sine insigni fructu,

fructu, qui postea magno cum foenore in alios redundavit, frequentabat. Postquam autem primam Philosophiæ lauream adeptus est, alias quoque Academias ita visitavit, ut prius inde non discederet, quam magnam diligentia suæ & eruditionis laudem reliquisset. Ac primum quidem anno 55 huius seculi ad Parentis sui consilium, quod sanctum ipsi semper fuit, in Jenensem Academiam se contulit, ubi imprimis Hospiti suo D. Christiano Chemnitio, nec non summis Philologis Frischmuthio & Bosio assiduus adhæsit, quibus & Præsidibus publicam cathedram conscendit, quamvis uterque præsens potius quam Præses esset, Respondente partes suas tam strenue agente, ut Præsidibus suis otium faceret. Sunt in adolescentum numero, quibus liberior vitæ academicæ aura illex voluptatis est, dies compotationibus trahunt, noctu bacchantur, cum clarum mane fenestras intrat, stertunt, & dum corpus onustum hesternis vitiis animum quoque aggravat, optima ingenia gravi vetero torpere patiuntur. Aliam *Carpzovius* noster vivendi rationem iniit, qui cum animum discendi cupidum & uberrimum bonæ mentis, quo instructus erat, commeatum in Academiam attulisset, operam dedit, ne vel bonarum artium mercaturæ, in quam missus erat, vel Cratippis ibi docentibus dedecori esset, ideoque in hoc sapientiæ sacrario artes illas sedulo imbibit, quibus carere non possunt, qui ad doctrinæ culmen enituntur. Et quia interiora Scripturæ adyta sine fontium clave referari non possunt, imprimis quoque linguarum orientalium studium diligentissime excoluit, ne ex interpretum fide pendere, aut aruspicum more ex alieno jecinore sapere cogeretur. Habebat tum in ædibus Chemnitianis contubernalem & convivorem *Dn. Jacobum Bornium*, nunc Jctorum Principem, maximis in Urbem nostram & totam hanc Provinciam meritis illustrem, Potentissimo Poloniæ Regi & Saxoniae Electori ab intimioribus & Appellationum Consiliis, qui ad amplissima, quæ cum maximo Ecclesiæ & Reipublicæ emolumento sustinet, munia, summumque illud, in quo nunc constitutus est, gloriæ fastigium evectus, nostrum quoque

Carpzo

Carpzovium ad Ecclesiæ & Academiæ munera & officia publica promovit; Divina Providentia sic disponente, ut, quem contubernalem & præsentem studiorum feliciter actuum testem in Academiis habuerat, postea Patronum & propitium Divinæ benedictionis instrumentum experiretur. Quod hic tacere non debui, cum ipse *Carpzovius* inter maxima Divini Numinis in se collata beneficia Academicum istud cum Summo illo Viro contubernium numeraverit, idque, cum Raymundianum fidei pugionem ederet, quem Eminentissimo Ipsius Nomini inscripsit, testatus publice fuerit. Eodem comite in celeberrimam, quæ Argentorati est, Academiam profectus est, ubi quæ maxima cum laude cœperat studia continuaturus Dannhauero, Johanni & Sebastiano Schmidio, Theologis de ecclesia nostra immortaliter meritis, nec non clarissimo Polyhistori Bœclero assiduam aurium usuram dicavit, & ex illorum ingenio suum locupletavit. Etsi vero lethali Parentis sui morbo mense Septembri anni 1657 in patriam revocaretur, eodem tamen anno post exequias Venerando Genitori redditas ad sacras Argentoratensium Musas reversus est. Quantos autem profectus ibi fecerit, testari poterit doctissima ejus lucubratio, qua sub præsidio Sebastiani Schmidii celeberrimæ huic Academiæ valedixit. Antequam autem patriam denuo repeteret, non solum præcipuas Romani Imperii urbes peragravit, & Tubingæ VVagnero, Ulmæ Zeilero, Ratisbonæ Urfino, Noribergæ Dilherfo, Altdorfii Hackspanio, Heidelbergæ Hottingero aliisque eruditionis principatum tenentibus Viris, qui variis in locis tum florebant, cominus innotuit, sed in Basileensem quoque Academiam excurrit, ubi clarissimi Buxtorfii non solum ædibus & convictu, sed in formatione etiam publica & privata usus est, ut doctis illis spoliis, quæ avidissime ad se rapuit, ditatus in patriam rediret. Redux ergo factus cum statim Magisterii gradu decoratus esset, non solum ea, quæ secum recondiderat, cum magno studiosæ Juventutis emolumento in privatis collegiis & disputationibus publicis depromsit, sed etiam majorem sacræ doctrinæ apparatus sibi comparavit. Vigebant tum

in hac Academia Theologi, quamdiu religio vigeat & sacris studiis honos suus erit, ad omnem usque posteritatem immortalis fama celebrandi, Hülsemannus, Kromayerus, Geierus & Scherzerus, quibus dum vacivas aurium operas locaret, eorum ductu sacra studia non perfunctorie delibavit, sed in intimos Theologiæ recessus, Divina Gratia ipsius studiis benedicente, penetravit, idque in publica cathedra, quam sub Geieri & Scherzeri præsidio occupavit, cum magna eruditionis suæ laude demonstravit.

Ad officia *Johannis nostri Benedicti* dum pergendum esse intelligo, *Auditores*, non opus esse reor, prolixè recensere, quo ordine & quibus gradibus ad dignitatem quas tenuit fastigium ascenderit, qua ratione a concionibus sabbathicis ad meridianas, ab his ad vespertinas, vel a Diaconatu ad Archidiaconatum & Pastorum ædis Thomanae evectus fuerit, qua ratione publicam disciplinæ moralis Professionem cum Professione linguarum orientalium, & hanc cum Professione theologica ordinaria permutaverit, quoties Rectoratus, Decanatus, Præposituras gesserit, cui in Assessura Consistorii, in Canonatu Misnenensi, in Ephoria alumnorum Electoralium, in Decemviratu, in Collegiatura successerit; sufficiat, magnum divinæ benedictionis hoc argumentum esse, quod Serenissimus ac Potentissimus POLONIÆ REX & SAXONIÆ ELECTOR, Dominus noster clementissimus, cum florentissima hac *Academia* & Nobilissimo Urbis nostræ *Senatu* de dignitatibus & beneficiis in *Carpzobium* congerendis veluti certarent. Nec minus luculentum divinæ benedictionis documentum in eoprehendimus, quod *Carpeobius* ad tot munera vocatus tot concatenatis laboribus suffecerit, & velut Adamantius quidam ad illos exantlandos infracto corporis ac animi robore per plures annos divinitus donatus fuerit. Benedictum Ferrandum ordinis sui socium Jesuitæ referunt, etsi concionandi munere destineretur, ita se tamen in aliis ministeriis exercuisse, ut unumquodque illorum duntaxat agere videretur, cum & confessionibus audiendis, & xenodochiis ad ægrorum solatium adeundis, & Judæis Maurisque ad baptismum

ptissimum instituendis, rudibusque ter quater in hebdomade per compita frequentissimæ urbis catechesi imbuendis annos complures impenderit, & inter tot tamque graves labores in scribendo haud segnis fuerit, quod omne beatissimæ Virgini Mariæ, quam studiose coluit, acceptum referunt. Noster *Carpzovius* quot concionibus habendis, quot aliis laboribus districtus fuerit, omnes & singuli, *Auditores Honoratissimi*, meministis; meministis vero etiam, neque tot concionibus habendis vocem & latera, neque aliis occupationibus corporis animique vires defecisse, quod Divini Numinis Gratia omne debemus. Hæc Divini Numinis gratia affuit *Carpzovio* partes ministerii ecclesiastici sive publice sive privatim obeunti, tantaque sacrae facundia gratia beavit, ut non solum nulla verborum penuria laboraverit, sed etiam singula verba suum pondus habuerint, & singulari virtute & efficacia haud caruerint. Multi ad officium ecclesiasticum admoti in socordiae portum se delatos putant, ad concionem habendam sufficere rati, si populo reddant, quæ ex postillis sublecta qualitercunque memoria tradiderunt. At quando *Carpzovius* verba e suggestu ad populum faciebat, quantam adhibuisset diligentiam, nemini obscurum esse poterat. Proh Deum immortalem! quanta industria abditos Scripturae sensus referabat! quanta dexteritate obscura sacri codicis loca illustrabat! quanta efficacia animos ad pietatem impellebat! quanto fervore, si legis fulmina vibranda essent, adversus impios intonabat! quanta suavitate afflictorum animos erigebat! unde & ad conciones ejus non tam accedere singuli, quam universi turmatim confluere solebant. Pari applausu lectiones ejus theologicæ excipiebantur, ita ut vix unquam nisi densa Auditorum corona undique stipatus ex cathedra sacris studiis devotos Juvenes doceret. In Johannis Maldonati vita refertur, quod tanta celebritate, tantoque Auditorum concursu Lutetiæ Theologiam professus fuerit, ut quotidie duabus tribusve horis subsellia ante certatim implerentur, quam ipse auditorium ingrederetur, ne excluderentur, quin & sæpe in aperto & in viis publicis docere coactus perhi-

perhibetur, cum nullæ exedræ auditorum multitudinem caperent. Sed jactitent Pontificii suos Johannes, glori-
entur de suis Benedictis. Nos potiori jure de *Johanne*
nostro *Carpzobio* veræ & sinceræ Theologiæ Doctore
& Professore gloriamur. Quemadmodum enim picto-
res elegantissimam aliquam imaginem elaboraturi quicquid
ubique elegantiarum invenerint, in illam conferunt: ita
Deus, quicquid in aliis Theologis separatim eximium repe-
ritur, in unum *Carpzobium* congescit, ut consummati
Theologi exemplum produceret, quo minus mirandum,
ex variis oris tantam egregiorum juvenum multitudinem
fama ejus allectam ad nostrum Athenæum & in hoc inpri-
mis ad *Carpzobii* lectiones confluxisse. Neque hic tacen-
da aurea ejus scripta, ex quibus divinæ benedictionis,
qua viguit, gratia clarissime elucescit. Inter Scriptores
in apparatu suo a se recensitos Johannem quendam Be-
nedictum memorat Possevinus, in cujus opere de casi-
bus conscientiæ cordatos viros non diligentiam solum, sed
etiam circumspeditionem & prudentiam desiderare monet.
At in nostri *Johannis Benedicti* scriptis nemo diligentiam,
nemo solidissimum judicium desiderabit, omnes potius
stupendam, quæ in iis se diffudit, eruditionem admirabun-
tur. Numero plura & mole majora scripta ediderint Be-
nedictus Pererius, Benedictus Justinianus, Benedictus Arias
Montanus, de cujus patria nonnullæ Hispaniæ civitates
non secus ac septem Græciæ urbes de Homeri patria certasse
perhibentur, unica pagina in aureis *Carpzobii* dissertatio-
nibus, aut in doctissimis ejus notis ad Schickardi jus regium
aliisque scriptis plus doctrinæ, quam integra nonnullorum
scripta continet, unde & monumenta ab ipso relictæ avi-
disime quæri, cupidissime diripi, & numerosa intra exi-
guum temporis spacium exemplaria ab emptoribus distra-
hi videmus. Sed vereor ne pretium scriptorum a *Carpzo-*
bio elucubраторum ingenii mei culpa deteram & imminuam,
si iis commendandis & laudandis operam impendam,
quamobrem cætera quæ restant paucis exequar. Nondum
enim de benedicto ejus conjugio dixi, quod primum cum

Regina Maria Lanckischia, deinde hac mortua cum *Anna Kunigunda Gœringia*, at hac etiam per mortem erepta, postremo cum *Amalia* ex celebri *WVelschiorum* familia prognata, & *Johannis Rudolphi* spectatissimi in Mercatorum ordine Tribuni Vidua iniit. Benedictum fuit trinum hoc ejus matrimonium suavissima cum conjugibus concordia & dulcissimo convictu. Neque enim aliud quam amoris mutui certamen hic locum habuit. Quod amoris certamen quanto jucundius extitit, tanto gravius *Carpzovius Lanckischiam* & *Gœringiam* oculis suis subtrahi doluit, tanto acerbius *Rudolphia Carpzovium* suum a se divulsum luget, cui divinæ consolationis benedictionem animitus apprecamur. Benedictum quoque fuit hoc matrimonium numerosa sobole, ex qua Filium natu majorem sibi que cognominem *M. Johannem Benedictum*, sabbaticis templi Nicolaitani concionibus præfectum magna cum animi voluptate vidit. Cujus meminisse non possum, quin simul recorder verborum, quibus Henr. Hœpfnerus, Theologiæ in hac Academia Professor meritissimus, Balthasaris Meisneri, Theologi VVittebergensis celeberrimi, filium cognominem, paternæ virtutis & famæ hæredem allocutus est, cum ipsi orationem de vita Parentis Lipsiæ in frequentissimo cœtu habitam inscriberet. *Quid parentum pietas, inquit, aliud est, quam repositorium benedictionis divinæ, in cujus partem veniet posteritas.* Hoc divinæ benedictionis repositoio Filii & Filix, Nepotes & neptes *Carpzovii* nostri cum Amplissimo & Excellentissimo *Genero* largissime & uberrime fruantur!

Venio nunc ad illud, de quo primo loco dicendum fuerat, nempe ad *Carpzovii* virtutes, quibus vel maxime se nominis sui virum exhibuit. Ast hic dicendi campus amplior est ac spaciosior, quam ut angusto horulæ termino se coarctari patiatur, neque opus est, ut Soli in meridie faculam accendam. In manifesta gloriæ luce positum est, quanta pietate DEVM coluerit, quam indefesso studio sinceram & orthodoxam doctrinam sacra Scriptura comprehensam & in libris symbolicis repetitam tueri, & non minus adversus veteres hæreticos quam Novatores syncretistica scabiæ prurientes

rientes illibatam servare sategerit, quanto fervore preces ad DEVM fuderit, sive publicis ecclesiæ precibus interesset, quas frequentare nunquam nisi maxima necessitate urgente intermisit, sive domi cum carissima Familia ecclesiæ salutem DEO commendaret, quod singulis diebus factum est; quanto proximi amore flagraverit, quam strenue omnes corporis animique vires, neque vigilias neque pericula veritus, muneribus suis fideliter obeundis impenderit, quanta animi magnitudine, virtutis suæ & præclare factorum conscius, & calumnias & virulenta malefactorum hominum scripta, quibus lacesitus est, aspernatus fuerit, quanta promptitudine pauperes sublevaverit, & quam pulchre, ut verbo dicam, ejus vita atque mores cum sancta ejus doctrina conspiraverint. De sanctitate Benedicti Abbatis Casinensis Ordini huic addicti multa referunt, ejusque capiti in statuis & imaginibus radiatum nimbum addunt. Nos radiatum illum nimbum Sancto huic non invidemus, qui haud difficulter obscurari aut deleri potest. Nostri *Carpzobii* gloriam, nulla hominum invidia obscurare poterit, nec ulla temporum injuria ejus radios obnubilare, sed ejus memoria etiam post mortem in pace & benedictione perpetuo florebit. Mortem autem ejus dum nomino, non possum non, quantum benedictionis ipso extincto amiserimus, animo versare. Referunt Judæi, ob Mirjami merita concessum fuisse Israelitis perennem illum fontem, qui eorum castra comitatus est, sed illa per mortem sublata exaruisse; ob Aaronis merita, nubem gloriæ ipsorum castra obtexisse, sed eo mortuo disparuisse; ob Mosis denique merita mannae beneficio Israelitas gavisos, sed hoc per mortem erepto defecisse. Nec minus de *Carpzobio* dicere possumus, quod eo defuncto limpissimus Israelis fons exaruerit, lucidissima Sionis nostræ columna disparuerit, & dulcissimum, quod ex ore ejus antea collegimus, manna defecerit. Merito igitur mortem tuam, *Magne Carpzobi*, qua nihil tristius accidere nobis potuisset, deflemus, & gravissimam, quam in Te passi sumus jacturam, lugemus. Sentimus heu nimis & futurum seculum, utinam *fim falsus aruspex*, gravius forte sentiet, quantis bonis per

obitum tuum orbatu simus. Tibi autem de beato ex hac miseriarum valle discessu gratulamur, exuvias corporis tui terræ, depositum hoc in extremo die reddituræ, commisimus, anima tua corpori olim iterum unienda inter benedictos æterni Patris in cælesti Academia triumphat, eximia tua in Academiam & Ecclesiam merita Divinasque virtutes immortalis gloria sibi vendicat, quæ Benedicti Tui Nominis famam æternum celebrabit.

Laudatus insuper est B. Carpzovius in concione funebri ad textum Jer. XV, 19 a successore ejus in Pastoratu Thoma-
no, SELIGMANNO, qui Thematibus in ea loco spectandum exhibuit *den theuren Jeremiam unserer Zeiten*. Exequiatoribus vero gratias dixit idem, qui præcedentem Orationem habuit, Dominus ITTIGIVS. Cæterum & illa funebris concio, & hæc gratiarum actio, & ista parentatoria Oratio subnectuntur Tomo Funebrium Carpzovii VII.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Ipsam CARPZOVIVM si redderet ulla tabella,
Hæc quovis pretio non redimenda foret.
Grata piis tanti tamen est Herois imago,
Terret at hæreticos sola vel umbra Viri.*

f.

D. THOMAS ITTIG.

IO. BENEDICTI CARPZOVII,

Hoc est

VERÆ PIETATIS EPITAPHIVM.

*Conditur hoc tumulo Pietas genuina, fidesque,
Qui vivus factæ mors Pietatis erat.
Nos vero miseros! moriens quos ille tot inter
Pestes ac fucos lethaque deseruit.*

Ergo

Ergo igitur nunquam Pietasque fidesque resurget?

Credo olim; nam nunc illa sepulta jacet.

Ponebat inter acerbissimas lacrymas

IOH. FRID. MAYER, D.

S. Reg. Maj. Svec. & Reverendiss. Abbatis-
sæ Quedlinburg. Consiliar. in Sacris
Primarius, S. Theol. in Acad. Kilon.
Prof. Ord. & Facultatis Theol. h. t. De-
canus, Ecclesiæ Hamburgensis ad D.
Jacobi Pastor atque Scholarcha.

SCRIPTA:

Constitutiones Tractatus Talmudici, dicti Schabbath, latine
versæ a Sebastiano Schmidt Doct. quibus Textum He-
bræum addidit Jo. Benedictus Carpzovius, Lipsiæ Anno
1661, in 4.

Constitutiones Tractatus Talmudici, dicti Erubhin, latine
versæ a Sebastiano Schmidt Doct. quibus Textum He-
bræum addidit J. B. C. Lipsiæ 1661, in 4:

Rabbi Mosi Ben Majemon Tractatus de Jejuniis Hebræo-
rum cum interpretatione latina. Lipsiæ 1662, in 4.

Drey Buß-Predigten an denen dreien in dem Chur- und
Fürstenthum Sachsen/ im Frühling des 1672 Jahrs
angeordneten allgemeinen Fast-Buß- und Bet-Tagen/
zu Leipzig in der Thomas-Kirchen gehalten. Nürn-
berg 1672. in 12. libellus aliquoties recusatus, & quinta vice
Lipsiæ 1698.

Schickardi Jus Regium Hebræorum cum animadversionibus
& notis. Lipsiæ 1674, in 4.

Johannis Lightfooti Horæ Hebraicæ & Talmudicæ, ex mu-
seo J. B. C. Lipsiæ 1675, 1679, in 4.

Monita, Hodegetico paterno jungenda de Concionum di-
spositione, dispositionumque variatione, quibus simul
Membr. I. Aphor. X Hodegetici, de Methodo, illustra-
tur. Lipsiæ 1674, in 8.

Auserlesene Trost- und Leichen-Sprüche bey unterschiede-
denen

denen Begräbnüssen Christlich entschlaffener Personen in denen damahligen Leichen-Predigten fleißig erkläret / und einzeln herausgegeben / hernach aber auff Begehren zusammen gesucht / und zu gemeiner Erbauung überlassen. Sechs Theile. Leipzig ab Anno 1680. ad 1697.

Iusta Funebria, Potentissimo Saxoniae Electori, Divo IOHANNI GEORGIO SECVNDO, Principi pio, pacifico, constanti, Patriae Patri, IIX Eidus Octobr. A. S. M DC LXXX ab Academia Lipsiensi facta. Iplis Exequiarum solennibus Autoritate publica dixit J.B. C. D.

David's Danck- und Lob-Opffer / so er nach überstandener Plage der Pestilenz Gott geopffert auß 1 Paral. XXII, 25. 26. 27. und 2 Sam. XXIV, 25. an dem im ganzen Churfürstenthum Sachsen nach verflossener Pestzeit angestellten allgemeinen grossen Danck-Feste / war der VI Sonntag Trinitatis 1681, der Christlichen Gemeinde zu St. Thomas in Leipzig / zum Exempel schuldiger Nachfolge vorgestellet. Leipzig 1681. in 12.

Historia Critica Veteris Testamenti Autore *Richardo Simone* Presbytero Congregationis Oratoriae Parisiis edita, Oratione Inaugurali discussa, cum a Professione Linguae Hebraeae ad Theologiae ordinariam in Academia Lipsiensi transfiret. Lipsiae 1684. in 4.

Auserlesene Tugend-Sprüche auß der Heil. Schrift zusammen gesucht / und gründlich erkläret. Leipzig 1685. in 8.

Raymundi Martini, ordinis Praedicatorum, *Pugio Fidei adversus Mauros & Iudeos*, cum observationibus Iosephi de Voisin, & Introductione Jo. Benedicti Carpzovii, qui simul appendicis loco *Hermani Iudaei* opusculum de sua conversione ex MSCto Bibliothecae Paulinae Academiae Lipsiensis recensuit. Lipsiae 1687. in fol. *

*. *Vid. Act. Erud. Lips. Mens. Novembr. Anno 1687.*

Kurz Verzeichniß derer Anno 1689 von D. Johann Benedict Carpzoven in Leipzig gehaltenen Lehr- und Lieder-Predigten. Leipzig 1690. in 12.

Isagoges in Articulos visitatorios Disputationes XXI. *

* *Ventilabit has B. Carpzovius per astatem Anno 1691, & earum quidem qualibet dimidia plagula in 4 constat. Continent vero Summam Lectionum publicarum a B. Rappolto in articulos istos habitarum, quas integras inter ejus opera, de quibus mox dicemus, Carpzovius recensuit.*

Artis Concionatoriae Tyrocinium, pericoparum evangelicarum totius anni Expositionem secundum utramque methodum exhibens. Lipsiae 1692. in 8.

Commentatio in Epistolam Johannis de charitate & veritate.

In Johannis Apostoli Epistolam tertiam brevis enarratio *

* *Duo haec scripta, quorum prius in Disputationis publicae vicem, Respondente M. Johanne Martino Lochmanno, Autor Carpzovius proposuit, post B. Rappolti Theologiam Aphoristicam Johannis ex Epistola prima Catholica, comparent in Theologi modo laudati scriptis junctim editis sequenti sub titulo: Friderici Rappolti, Doctoris & Professoris Theologi in Academia Lipsiensi, Opera Theologica, Exegetica, Didactica, Polemica. In duos Tomos distributa, Prior Scripta a. exdota haecenus, Posterior Disputationes & alia seorsim olim edita junctim exhibet. Curante Jo. Benedicto Carpzovio. Lipsiae 1693. in 4.*

Schriftmäßige Predigt von der grossen Hure auf dem siebenköpfigten und zehenhörnigten Thier / über das XVII Capitel der Offenbarung Johannis / wider einen Päpstischen Wassen / dessen Laster-Schrift zu Ende von Wort zu Wort mit angedrucket ist. Leipzig 1687. in 12.

Gründliche Erklärung derer Buß-Texte / welche an denen beyden im Ehr-Fürstenthum Sachs. gnädigst ausgeschriebenen allgemeinen Fast-Buß- und Bet-Tagen den

7^{ten} Decembr. 1688 und den 22^{ten} Febr. 1689 so wohl in

den Amts- als Vesper-Predigten abzuhandeln verordnet seyn / samt denen hierzu gehörigen / wie auch an-

Præmissa est præfatio Sam. Benedicti Carpzovii, D.
Lips. 1699. in 4.

* *Confer. Act. Erud. Lips. Mens. Jan. 1700.*

Sed præter hæc enumeratas prostant etiam nonnullæ
aliæ, quæ Carpzovium aut Respondentem nactæ sunt,
aut Præsidem, v. g. Exercitatio Philologica in 2. Tim. II,
22, in qua ostenditur *νεωτεριὰς ἐπισυλάς* in eo loco non
esse novas, vel novarum rerum, sed juveniles cupidi-
tates: simul prolixè expenditur locus Ignatii ex Epi-
stola ad Magnesios, quo doctissimi quidam viri puta-
runt, Episcopi unius supra Presbyteros eminentiam vocari
νεωτεριὰν τάξιν, sive novellum ordinem; *sub præsidio*
Johannis Andrea Bossi: de Vacca Rufa, ad Num. XIX.
prior pro Licentia; posterior in Doctoratus Theologici actu
exhibita, & pro loco in Facultate Theologica obtento defen-
sa Respondente M. Friederico Gottlob Seligmanno, Dispu-
tationes duæ anti-Jesuiticæ, oppositæ Scripto anonymo:
Nordstern/ Führer auf den Weg zur Seligkeit &c vin-
dicia vindiciis oppositæ, id est, Apologetica disputa-
tio adversus criminationes & corruptelas anonymi, qui
vindicias libertatis Ecclesiæ edidit, pro disputationibus
in Articulos visitatorios a Carpzovio ventilatis: medita-
tionum Theologicarum de prudentia Theologica verbî
Ministro necessaria Disputatio I. A. & R. M. *Job. Chri-*
stiano Kellero, Scholæ Serbestanæ ad D. Barthol. Con-Re-
ctore: Disputationes Apologeticæ tres, tenebras Nico-
lai Arnoldi luci Lutheranorum offusas dispellentes, pri-
ma e Libro Geneseos: secunda e libro Exodi: tertia e
libris Levitici, Numerorum & Deuteronomii.

SCRIPTA POSTHUMA:

Außerlesener Trost- und Leichen-Sprüche siebender Theil.
Leipzig 1700. in 4.

Theologia Exegetica per duodecim regulas proposita, &
multis exemplis, præcipue vero II Johannis Epistola
illustrata, ac ad Homilias applicata, addita simul Hode-
getici B. Carpzovii Senioris explicatione. Lipsiæ 1700.
in 8. Ddd 5 Ertheil.

Ertheilter Unterricht von den Scharffrichtern / in einer dem Ehrsamem und Mannhafften Meister Christoph Heinken / bey der Stadt Leipzig lange Zeit gewesenen Nachrichters / an desselben Begräbniß / den 3 Febr. im Jahr 1696. über die Worte Rom. XIII, 3. 4 gehaltenen Leichen-Predigt. Leipzig 1701. in 4.

Evangelische Vorbilder und Frage-Predigten / oder sonderbahrer Jahr-Gang / da aus allen Sonn- und Fest-täglichen Evangeliiß / welche im Eingange erkläret / und mit einer Historie oder Vorbilde aus dem alten Testament überleget seynd / vier Fragen abgehandelt und erörtert worden ; Nämlich I eine Catechismus-Frage / II eine Streit-Frage / III eine Gewissens-Frage / IV eine curiose Frage. Leipzig 1701. 1703. in 4.

Harmonia Evangelico-Biblica, oder Übereinstimmung der Sonn- und Fest-Tages-Evangelien / mit Mose / den Propheten / Aposteln und Psalmen. Leipzig 1701. in 4.

Des Evangelistens Altes Testament / Jesaiä / Sonn- und Fest-Tags-Evangelia / aus dessen Prophetischen Weissagungen zusammen gesucht und gründlich erkläret. Leipzig 1703. in 4.

Collegium Rabbinico-Biblicum in libellum *Ruth*, duodecim olim disputationibus usque ad Cap. II, 10 editum, nunc ex Collegio B. Autoris MSC. continuatum & ad finem perductum a M. Joh. Benedicto Carpzovio, Fil. & Nepot. Lipsiæ 1703. in 4. *

* Vid. Act. Erud. Lips. Mens. Febr. 1703.



LV.

F V N V S

Viri Maxime Reverendi & Excellentissimi

GEORGII GOETZII,
 Consilarii Ecclesiastici Saxo-Isenacensis, Ec-
 clesiastæ in Aula supremi, Superintendentis Gene-
 ralis, & Pastoris in Templo S. Michaëlis oppidano,
 indictum.

RECTORE ACADEMIÆ IENENSIS
GEORGIO SCHVBARTO, D.
 Histor. & Eloqu. Prof.

CVM PROFESSORIBVS RELIQUIS.

L Ipsa Chrysostrum sibi ereptum luget, Jena Gre-
 gorium, quem a patria sua vocant Nazianzenum.
 Ille propter eloquentiam in rebus divinis, & pru-
 dentiam in ecclesia administranda laudatur inpri-
 mis: hic pariter ob gravitatem in sermone, & verba electissi-
 ma, itemque ob singularem cœlestis doctrinæ scientiam co-
 lebatur. Illum commendabunt post fata grati & pii homi-
 nes, quos ad salutem instruxit: nos honorem servabimus
 oratori ac theologo, cujus dona a DEO concessa semper ad-
 mirati sumus. Quis enim est in vrbe & academia, qui non
 tam solatia quærat, quam communem doleat vicem, in bea-
 to excessu viri maxime reverendi & excellentissimi, GEOR-
 GII GOETZII, Consilarii Ecclesiastici Saxo-Isenacensis,
 Ecclesiastæ in Aula supremi, Superintendentis Generalis,
 & Pastoris in Templo S. Michaëlis oppidano, a meritis, cu-
 ris, & vigiliis celebrati passim & honorati? Neque sic male
 comparatur cum Gregorio, quia teste Gregorio presbytero,
 in ejus vita, tanta fuerunt hujus theologilaudes & ornamen-
 ta, ut faterentur docti ac disertis eo tempore, difficile prorsus
 esse, singula digne persequi. In origine statim conveniunt,
 si ad

si ad parentes & horum instituta respicimus. A probitate, justitia, candore animorum, & pietate laudantur illi: tales quoque fuerunt nostri, in vicina aula Schenkiorum Baronum Tautenburgenfium Frauenbrifnicensi, ubi natus anno cło lbc XXXIII, A. D. XI Junii. Pater erat vir honestus ac probus, GEORGIUS GOETZIVS, rei culinariae ibidem, præfectus: mater pia & modesta femina, IVSTINA RIVINA. De matre Gregorii illud honorifice prædicant scriptores, quod exemplo Hannæ filium post dolores partus DEO consecraverit. Idem fere de nostri matre debemus affirmare, quando a nativitate in votis nihil habuit magis, quam ut filius ad sanctiora studia deinceps adduceretur. Ex destinatione mentis tam præclara intelligimus facile, quam sollicitè parentes educaverint filium, inprimis postquam capere potuit religionis christianæ præcepta. Gregorium nobis describunt, quod a puero neglexerit ludos teneræ ætatis, impedimenta melioris disciplinæ. Ita quoque noster domi sub oculis parentum seria tractavit, ac pro captu annorum libros amavit semper, & omni puerili lasciviæ prætulit: immo neque æquales in cursu ac tempore fallendo confectabatur, sed quos liberaliter institutos & eruditos noverat, cum iis esse & versari cupiebat. Gregorius cum ætate jam cœpisset adolescere, e domo paterna Cæsaream profectus est, ut cum præstantissimis magistris jungeretur consuetudinem, atque indies hauriret, quæ nescierat antea. Noster exacto circiter decennio, pubertatique jam proximior, missus est Numburgum: ubi sub fratribus MITTERNACHTIIS, altero scholæ moderatore, altero autem collega in eadem, egregie profecit. Cæsaream Gregorius, post indolem bonis litteris excultam, reliquit atque Alexandriam petiit, celebrem tot sæculis artium & scientiarum studiis. Perfecit in hoc gymnasio, quæ cum laude suscepit in patria, & apud Cæsareenses naviter continuavit. Geram perrexit noster cum rectore suo, IO. SEBASTIANO MITTERNACHTIO, magno & felici animorum formatore: cujus doctrina & virtus non in schola tantum, sed ecclesia similiter patuit, cum Cizam
vocare-

vocaretur ad munus in sacris administrandis præcipuum. Istum sane cum VALENTINO BERGERO, qui postea rector fuit gymnasii Halensis in Saxonia, præsertim adfectus est, & ab utroque instar filii habitus omnem fidem in se juvando ornandove & amorem commeruit. Nazianzenus, postquam in diversis locis fundamenta posuit, Athenas commigravit, quæ illa adhuc ætate floruit hominum doctissimorum frequentia, rhetorum præcipue & vario dicendi sapiendique habitu instructorum. Noster cum venia discessurus præceptorum, ac successu optato in academia, de consilio superiorum parentavit insigni theologo, PAVLO ROEBERO, Doctore ac Professore VVittenbergensi, atque sic Jenam venit anno c15 15c LII, mense Februario, rectore magnifico, IOANNE MVSÆO. Quantam in studiis diligentiam adhibuerit, per omnes disciplinas, ex professorum scholis tam publicis, quam privatis abunde constabat. Neque enim tunc fuit inter philosophos, qui non amaret nostrum, qui non omni re proveheret ipsum. Hinc postquam rite constitutus est professor, grato sæpius animo celebravit STAHLIOS, HORSTIOS, SLEVOGTIOS, ZEISOLDOS, FRISCHMUTHIOS, VVEIGELIOS: quorum opera profecerat intra quattuor annos ita, ut jam docere posset alios, inprimis post honores docturæ philosophicæ sibi collatos. Modicum inde spatium exegit, cum ab illustri & magnifico viro, RVDOLFO GVILIELMO KRAVSIO, I. C. hereditario in Mellingen, Consiliario intimo & Cancellario Saxo-Vinariensi, ad erudiendos filios tres, quos habebat carissimos, eligeretur: quibus præfuit ea sedulitate atque dexteritate, ut cum natu majoribus post triennium huc rediret, ac per majora doctrinæ capita illis viam communiret ad munera in republica egregia. De Gregorio testantur, quod Athenis tradiderit commilitonibus eloquentiam ac philosophiam, ita tamen ne sacrarum oblivisceretur litterarum. Idem post reditum egit noster, inque diversa humanæ sapientiæ parte ostendit pluribus, qui ab ore pendebant ejusdem, quam perspicuus esset, facundus, & idoneus ad inservien-
 dum

dum discentibus. Ne autem inserviando aliis negligeret seipsum, theologis eo tempore doctrina & exemplo summis, IO. MVSAEO, CHRISTIANO CHEMNITIO, IOANNI ERNESTO GERHARDO, SEBASTIANO NIEMANNO, reliquam impendit operam. Adjunctus collegio philosophico eminere cœpit, & hoc nomine inter disputantes in utroque auditorio primas tulit. Nomen ejus propter tot edita specimina diutius ignotum esse haut poterat: quare non tantum ad præclaras in munere functiones extra academiam expetebatur ejus doctrina, sed & SERENISSIMI NVTRITORES hujus academix professionem ethicæ ac politicæ ipsi demandarunt clementissime, anno cto 13c LXV, mense Febuario. Ad hanc spartam exornandam magnam adferebat industriam, magnamque ex ea famam sibi comparabat, & existimationem apud eruditos. Quando vero ad sacra dogmata semel converterat sese, inque cathedra ecclesiastica demonstraverat omnibus, quousque prævaleret, ab Erfordiensibus primum vocabatur, anno cto 13c LXXII, mense Majo. Ad hos prius ire noluit, quam publica reliquisset documenta, pro summis in theologia honoribus impetrandis. Gregorius, teste ipsius discipulo Hieronymo, in catalogo scriptorum ecclesiæ, Sasimorum episcopus fuit ab initio, & mox Nazianzenus in patria. Si quæritur, cur ab urbe Sasimorum, & episcopatu discesserit? respondet ipse in carminibus de vita sua: locus erat tristis ac non sine strepitu. An hæc eum causa moverit, non patet, an patriæ amor, facilius dicendum. Id quadrat sine dubio ad reditum nostri, quod Jenæ velut in patria consenescere, ibidemque mori voluerit: quare nec Hildesiæ remansit ultra triennium. Etenim an. cto 13c LXXXIV, mense Novembri, altera vice ad nos venit, & constanter, nec sine curis multis ac laboribus, munus in ecclesia primarium sustinuit. In matrimonium duxit, anno eodem, quo moralia profiteri incepit, mense Octobri, virginem omni virtute & decore femineo nobilissimam, SOPHIAM REGINAM, beatissimi theologi, IOHANNIS MVSAEI, filiam, moestam hodie viduam:

viduam: cum qua tranquille vixit, ac non sine prole, felicitatis domesticæ incremento. Gregorius totidem prope liberos numeravit, quot noster generavit, & filias omnes collocavit vivus in matrimonium honestis conditionibus, excepta Alypia, natu minima: sic & noster fortunatus pater in eo, quod generos quinque invenerit optimos, viros in ecclesia atque republica præcellentes, relicta per ætatem minore adhuc virgine. Morbus ante paucas hebdomadas increvit cum tumore in toto corpore, & per ingentes dolores oppressit nostrum, remediis generosis frustra oppositis. Sicut igitur paratus ad æterna semper fuit, ita post omne genus *εὐλογίας* largiter impertitum cuilibet, præterlapso die lunæ animam CHRISTO Salvatori commendavit, ac placide exspiravit. Non dubitamus, quin vos, o nostri, hoc beato præsuli nostro daturi sitis, ut superstites intelligant, in solenni exequiarum pompa, vobis non deesse rationes, per quas comitatum augeatis, & hoc ipso monstretis, quanto in pretio fuerit ille, qui tanto cum studio vos ad salutis æternæ curam adduxit. P.P. A.D. VII Aprilis, clc Ibc Ic.

EPITAPHIUM
INTER ACERBOS LVCTVS
POSITVM

a

M. IOHANNE GVILIELMO BAIERO.
IOHANNE IACOBO BAIERO.
IOHANNE DAVIDE BAIERO.

Ausculata novo sermoni
VIATOR.

Loquuntur lapides, dum homines silent.

*Nec tamen scissæ rupis hac vox est,
quæ Dominum Gloriæ clamat crucifixum.*

GEORGIVS GOETZIVS

Seculi hujus Chrysostomus
dum loqui desinit,

mutos

mutos efficit homines, lapides vocales.

*Ex lapide igitur disce,
quæ omnium ora dicerent,
nisi luctu stupeant.*

*Facient intra hunc tumulum
Theologus & Philosophus,
Consiliarius & Orator,
Minister Ecclesiæ & Præsul,
omnes in uno,*

*qui unus omnes representabit.
Quem Jena amisit Professore,
Erffurtum reddidit Pastorem
Hildesia Antistitem.*

*Post tot mutationes nihil mutatum
Salana repetiit*

*æmuloque studio, quas ceteræ dederant singulas,
ipsa detulit universas dignitates.*

*Aula natus & Academia
cum neutrius membrum esset, utrique profuit,
Aulicorum mores formans & Academicorum,
nullius tamen negotia turbans.*

*Cum e cathedra verba faceret,
rudes docebat & eruditos,
illis præbens quod discerent, his quod mirarentur,
omnibus quod imitarentur.*

*Ipsæ tamen manebat inimitabilis, nisi vita
quæ Christum imitabatur
communem Magistrum.*

*Plura Illius volumina legeres,
næ tenacior omnibus monumentis auditorum animus
verba occupasset,
vel angustis includi foliis eloquentiæ flumen recusaret.
Fudit interim sacros latices hic fons indefinenter,
nec prius sentiebatur deficere,
quam exaruerat.*

*Ne morbus ipsius Ecclesiæ detrimento esset
sub initium Quadragesimæ cathedram æger ascendit,
suos*

*suos ad meditantam Christi mortem,
seipsum ad suam mortem
præparabit.*

*Superata demum passione sua
intunte Magna septimana Magnus Theologus decessit,
Anno Domini MDCIC Ætat. LXVI.*

*Sepultura eundem cum Magistro diem habet,
elato funere in Templum Dibi IOHANNIS GEORGH
quod auspice ipso & exstructum & dedicatum
sæpe sacrata voce impleverat.*

Abi VIATOR

& Virtutes GOETZII in Posteris Venerare.

Redi VIATOR

& a defuncto disce mori.

SCRIPTA:

Scholæ Salanæ, five discursus de quæstione: *an & quomodo
DEVS sit in Prædicamento?* in Illustri Salana & ab aliquot
retro annis, & proxime habiti, occasione eorum, quæ
contra meritissimos atque celeberrimos Viros disputari
nuper cœperunt, in unum fasciculum collecti & publici
juris facti. Jenæ 1664. in 4.

Leich-Abdankungen / zehn an der Zahl. Jena 1664. in 8.

Fortpflanzung derer Leich- und anderer Reden. Ibid. 1665.
in 8.

Anhang etlicher deutschen Reden. Ibid. 1678. in 8.

Rhetorica Ecclesiastica, cum manipulo Dispositionum. Je-
næ 1700. in 8. *Opus posthumum.*

Disputationes: de Redemptore Hebræorum, ad Lev. XX, 25.
(repetita extat in *Thesauro Belgico*, Parte II. p. 927.) de
præsepio Christi, duæ: de culpa & reatu: de suspendio
Judæ: de cataclysmo Thuringiaco, &c.

LVI.

PROGRAMMA

In Funere

VIRI

*Maxime Reverendi, Amplissimi atque Excellentissimi***DN. VALENTINI VELTHEMII,****S. S. Theologiæ Doctoris, Ejusdemque &****Historiæ Ecclesiasticæ Professoris Publici**

longe meritissimi,

d. XXV Aprilis, c1319 c c.

P. P.

RECTORE ACADEMIÆ IENENSIS

CHRISTIANO WILDVOGEL,

Jcto, Consiliario Saxo-Isenacensi Intimo &

Antecessore,

CVM PROFESSORIBVS RELIQUIS.

MAjor est doloris nostri morsus & acrior, quam ut cito vel molliri, vel minui possit. Funus enim, quod hodie indicimus, acerbum est nimis, ac nos tangit propius. Spes erat omnium, ordinem Academicum in præcipuis membris restitui mox posse: verum diffluere illa magis, & abscindi videmus. Qui ante paucos dies in cælum receptus est, Vir Maxime Reverendus, Amplissimus, Excellentissimus, VALENTINVS VELTHEMIVS, Doctor sacrae Theologiæ, ejusdemque & Historiæ Ecclesiasticæ Professor optime meritus, collega noster honoratissimus, dolorem ex tot vulneribus contractum auget omnino & continuat. Nos in præsentî officium sequimur, &, quos ei debemus honores, in publico luctu tribuimus. Monumenta veteres, item templa constituerunt atque aras illis, quorum servare memoriam volebant.

volebant. Species hæc erat consecrationis inter privatos usitata, quam exposuimus alibi, procul a superstitione & mente profana. Principibus quidem viris exstruebant in provinciis, ubi res præclare gesserant, ingentes moles, ut honoris & gloriæ ornamenta relinquerent. Sic vero nihil agebant contra dignitatem eorum: quia sicut arces in locis excelsis parent oculis cunctorum, ita monumenta virtutis, quæ statuuntur magnis in Republica viris, non possunt esse inferiora. Contra quæ aliis excitantur hoc eodem fine, meritis convenire semper debent. Sepulcra jure humanitatis fiunt, ut corpus exanime requiescat ibi, ac tutum sit ab omni mortalium injuria. Quæ autem propter honores defunctorum adduntur, ea de sententia Ciceronis, in fine secundi de legibus, in more sunt, & pro diverso civitatis instituto variant. Græci tamen ac Romani sepulcris imposuerunt mensas, aras, columnas. Tullius ibidem, de sumtu funerum, ex mente Atheniensium super terræ tumulum noluerunt quid statui, nisi columnam tribus cubitis non altiore, aut mensam, aut labellum: quod Gutherius secundo de jure manium, capite quarto & vicesimo, explicat per lapidem in formam labri concavum. Sed hic vulgi adparatus erat funebris honorationum erat splendidior & major, nisi quod idem velit lege sanctum, ne sepulcrum quis faceret operosius, quam quod decem homines effecerint triduo. Neque vero dubitandum, quin ita magnum & prorsus eximium opus construi potuerit. In eo saltem discrimen erat, quod sicuti in vita discernuntur homines, in eadem societate viventes, ita pariter in morte per honores differant. Pergit itaque statim cum Demetrio: exstrui sepulcrum altius non debet, quam quod diebus quinque absolvatur: nec e lapide excitari plus, nec imponi debet plus, quam quod capiat laudem mortui, incisam quatuor versibus, quos Ennius vocat longos. Verum neque hic numerus ubique servabatur, sicut ex versibus quinque sepulcralibus, in ara scriptis apud Gruterum, pagina DCCCLVIII, id aperte colligimus. Et sic neque Gutherii opinionem admittimus, quasi aræ non mortuis positæ fuerint, sed diis

manibus. Immo nec aræ tantum adparebant in sepulcris atque cippi, sed alia quoque rerum symbola, quæ vivis græ fuerant. Tullius certe, sub finem quinti Tusculanarum, se Archimedis tumulum, a Syracusanis ignoratum, reperisse testatur ope versuum, qui declarabant in summo ejusdem sepulcro positam esse sphæram cum cylindro. Christiani, quod nihil cura & attentione majore considerent in omni vita, quam CHRISTVM in ara crucis oblatum cruces præfertim in sepulcris exstare volunt, per quas consecratur memoria SALVATORIS, & locus defunctorum communis religiose observatur: quorsum prosequimur jam nostrum. Non erimus prolixi in tabula, ad aram honoris dedicanda. Halæ Saxonicæ natus est anno salutis clc lxc XLV, A. D. XI Martii, patre viro Amplissimo, Senatore in curia, VALENTINO VELTHEMIO, cui hoc datum in primis a collegio, ut quoties ferret occasio, munere fungeretur oratoris, ac singulorum desideria exponeret; matre nobili & honorata Matrona, ANNA GANTZLANDIA. Familia ex utroque latere perquam est honesta & antiqua, cujus in adscensu decora & præclara nomina recensere possemus multa, si quidem breves esse nollemus. Post nativitatem curæ nihil tam erat parentibus, quam ut filius mature inscriberetur in albo cœlesti, per sacrum baptismum: quare inter testes, ac sponsores fidei Christianæ, vocabatur præcipue Theologus de nostra ecclesia meritis optime, IOANNES OLEARIVS, Magdeburgensis Ducatus Superintendens generalis, Supremus in aula Ecclesiastes, inque negotiis sanctioribus Consiliarius, religione & exemplo nulli secundus, qui deinceps loco patris egit omnia, ut in studiis pietatis noster & bonis artibus proficeret. Domi adhibebantur magistri, quorum doctrina & vitæ integritas probata erat. In schola publica laudavit semper insignes viros, MARTINVM LI-PENIVM, & VALENTINVM BERGERVM, Con-Rectorem illum, hunc Rectorem, propter operam, amorem, & quod indefessi fuerint in se provehendo. Si quæ enim felicitas contingit indoli erectæ, illa a formatoribus primæ ætatis expectanda est. Patebat ipsi aditus, quoties arduum quid,

quid, aut non satis explicatum occurreret: apertæ ipsi erant Musarum januæ, tam in Bibliotheca, quam in consuetudine reliqua. Ab his transiit ad nos, commendatus inprimis ab OLEARIO laudato, Theologo beatæ memoriæ in hac Academia & Ecclesia, CHRISTIANO CHEMNITIO, qui humaniter eum excepit, inque convictu & studiorum cursu liberaliter promovit. Quoniam vero sine humaniore doctrina & philosophia nihil duraturum ac solidum discitur in superioribus, ideo diligenter sectatus est ZEISOLDOS, FRISCHMUTHIOS, VVEIGELIOS, BOSIOS, POSNEROS, GOETZIOS: qui auctores erant ipsi, ut summos in philosophia honores ambiret: quos inter æquales ipsi contribuerunt non sine plausu. Ab hoc tempore cœpit aliis præesse, ac legendo disputandove exercere ingenia præclara, quibus ita placuit, ut nullius scholas tanto frequentarent concursu, quam nostri. Superfunt hodie in Ecclesia & Republica plures, qui gratis animis fatentur idipsum, & aliis pari successu inserviunt. Postquam ediderat in sapientiæ cultu specimina multa & varia, & conjunxerat sub magnis Doctoribus, MVSÆO, CHEMNITIO, GERHARDO, NIEMANNO, & superstite Theologo maxime Venerando atque Excellentissimo, BECHMANNO, Seniore totius Academiae, Collega nostro honoratissimo, sacra dogmata, non in hac tantum civitate erudita, sed apud externos quoque inclaruit, & honestis conditionibus vocatus est ad honores amplissimos. Verum post beati GOETZII discessum in vicinam Thuringiæ metropolin, Erfordiam, moralis atque civilis doctrinæ professionem, a SERENISSIMIS ACADEMIÆ NVTRITORIBVS sibi demandatam, anno clō lōc LXXII, mense Augusto, in hac Academia subjectissima devotione suscepit, eique non sine laude præfuit usque ad annum clō lōc LXXIX, quo Logicam & Philosophiam primam docuit, ingenti discentium concursu plausuque. Jacturam fecerat Academia non spernendam in morte Celeberrimi Theologi, IOANNIS MVSÆI, in cujus locum noster suffectus est, anno clō lōc LXXXII, mense Septembris, eumque sincera doctrina evangelica, industria, con-

stanti amore ac proposito erga orthodoxam ecclesiam exornavit laudabiliter, quamdiu vixit. Matrimonium iniit anno cl^o Id^o LXXXIII, cum femina omni virtutis decore, nobilissima, CATHARINA ELISABETHA FRISCHMUTHIA, quod tranquillum omnino & fecundum erat, propter liberos sex generatos, e quibus filia juxta filius primogenitus, in ætate tenerrima obierunt, non sine mœrore, filia autem secunda, lectissima virgo, CATHARINA SIBILLA, filii tres egregii, natu major VALENTINVS GOTTLIEB, IOANNES CONRADVS, & GEORGIVS GERHARDVS, pro vario studiorum & annorum cultu, in spem familiæ succrescunt feliciter. Quantam curam impenderit his bene educandis, publice constat. Neque enim parentes ulla in re labores ac sumtus collocant melius, quam in formanda prole & emendanda ad vitam honestam. In munere publico qua fide sit versatus, quo ardore singula perfecit, novimus sane. Si quem in scriptis haberet adversantem sibi, eum tulit moderate, & comiter egit, quoties respondendum: si quem in vita communi sentiret oppositum, patientia superavit eum, dictis & factis concordia deditus. Hoc animo præditus, erga obvios erat facilis, comis, benignus, inprimis quando cum Eruditis negotium sibi esset. Nihil optatius inter quotidianas curas ei fuit, quam publica commoda augere, & civitati huic literatæ prospicere, ne qua in parte detrimentum pateretur. Regimen Academicum quinquies cum honore sustinuit. In reliquo vivendi actu propendebat eo semper, ut exemplo prodesset. Morbus postremus tam immitis ac pertinax non videbatur: sed cum noctes duceret insomnes, atque cibi potusque adpetentia destitueretur, & solutionem totius compagis non procul abesse deprehenderet, uxori charissimæ & liberis valedixit, omne bonum a DEO precatus, ac bene præparatus ad cœlestia transiit inter suspiria & lacrymas placidissime, annos natus quinquaginta quinque, hebdomadas quinque Vos, o charissimi, lugete fata Doctoris & Academiae simul. Efferetur hora secunda, & post funebrem pompam in æde D. Michaëlis peractam in Templo Acade-

Academico tumulabitur. Exequias tanto frequentiores celebrabitis, quo magis per merita Beati obstricti estis. P. P. A. D. XXV Aprilis, clō 12cc.

Breviores vitæ ejus lineas duxit Zeumerus *in vitis Professor Theolog. Jenens. p. 254.*

SCRIPTA:

Institutiones Metaphysicæ, continuis Exemplis, inprimis Theologicis, Juridicis, Moralibus, Politicis illustratæ. Jenæ 1680. in 8.

Metaphysica Axiomatica. Jenæ 1682. in 8.

Decas disputationum Theologicarum, selectiores per plerosque fidei articulos complexa controversias. Jenæ 1688. in 4.

Theologia Memorialis. Jenæ 1690. in 8.

Theologia Acroamatica. Jenæ 1697. in 4.

Fontes universalis Theologiæ. Jenæ 1691. in 4.

Tabulæ Morales in fol.

Introductio ad Hugonis Grotii libros de Jure belli & pacis. in 8.

Pauli Slevogti Disputationes Academicæ emendatius editæ & auctæ in 4.

Disputationes: de potentia causativa: selecta quædam e generationis doctrina petita themata: de Statu controversiæ: de jure antiquissimo Rhadamanteo, ut qui malefecit, malum ferat: de consortio delinquentium: de Moralitate meræ cogitationis: de justo dolore: Ætiologia practica: de causa Morali: de his, quæ in Moralibus videntur, sed non sunt, hoc est, de causis moralibus per accidens: de moralitate juramenti cum reservatione mentali præstiti: de effectibus casualibus & fortuitis in ordine ad primum motorem a nonnullis assertis: de Dominio in genere & in specie, cum primis vero de imperio: de Sanctimonia vinculorum, per quæ Respublica cohæret: de jure imperii quæsito: de ortu principiorum in mente humana: de sceptro directivo: de

moralitate belli a Principe non læso adversus alienum populum sub Religionis salvificæ prætextu gesti : de notionis formaliter nonnullis receptis ac frequentibus significationibus , earumque usu inprimis in disciplinis practicis : de legibus inter arma loquentibus : de artificio syllogisandi , ejusque necessario & eximio usu : Angeloscopia sacra : Prodromus vindiciarum pro legitima, eaque vere divina Ministrorum Ecclesiæ nostræ vocatione , Romanensium solitis cavillis oppositarum : de absoluto decreto: Pro D. Joh. Gerhardo contra M. F. V. Vendelinum evidens demonstratio, hominem in summo tentationis discrimine constitutum , ut non tantum nullam in se fidem sentiat, sed & plane sibi persuadeat, se non esse electum, sed reprobum, ex solis istis hypothesibus, quas V. Vendelinus Lutheranas ac falsas vocat, & non ab ullo homine ex aliis solida consolatione erigi & tranquillari plene posse : de juramentis divinis & humanis : Refutatio brevis ac orthodoxa celebris cujusdam Reformati Theologi Epistolice dissertationis de Terminis vitæ cuiusvis homini a DEO fatali plane necessitate præfixo ac præstituto , quem transire nemo possit : de Canone & libris Canonicis : de Scripturæ Sacræ literalis & mystico sensu : de traditionibus contra Pontificios modestiores : de quæstione : Quis debeat esse judex controversiarum de fide & religione ? de Episcoporum & Presbyterorum juribus, vi juris divini quæsitis : selecti quidam e Sacramentorum doctrina petiti casus : de oralismo : de S. Sanctæ Trinitatis Mysterio ex Jes. LXIII, 9. 10. *Inauguralis pro Licentia Polycarpi Lyseri* : de unctione Christi præ consortibus suis ex Psalm. XLV, 8 : de ignorantia Theologorum laudabili, ex 1 Cor. XIII, 9 ; *Inaug. Christoph. Sontagii* : E textu Jacob. II, 24. nec probari posse hominem justificari fide non sola, nec fide sola : de gemina tentationis facie : de anima pro anima, sive in quantum Pastor coram tribunali divino teneatur pro grege ? ex Ezech. III, 17. 18. 19. *Inauguralis pro Licentia Johannis V. Veissenbornii* : de bonis operibus justificantibus non per se, sed quatenus

quatenus tincta sunt Christi sanguine: de sudore Christi sanguineo, ex Luc. XXII, 44. omne trinum perfectum, ex 1 Tim. II, 3 - 7: Historia Concilii Hierosolymitani ex Act. XV: de clangore tubæ Evangelicæ in extremis mundi angulis resonante, ex Rom. X, 18: de vera ac reali præsentia panis & vini (contra omnes Pontificios) corporis & sanguinis Salvatoris nostri (contra omnes Reformatos) defensa: de Eucharistia mortuorum; *Inaugural. Joh. Andr. Schmidii*: de indifferentismo Religionum profligato: de votis eorumque sanctimonia: de gemitu Spiritus Sancti, ex Rom. VIII, 26. *Inaugural. Frid. Ernest. Kettneri*: de impossibilitate reditus in gratiam semel amissam: de fœdere DEI cum Abrahamo Symbolico ex Gen. XV, 9. 10. 17, 18. *Inaugural. Joh. David. Schieffer-deckeri*: tergeminum specimen Disputationis, a Magistro, qui est ipsa veritas, habitæ, ex Matth. cap. XXII demonstratum, cujus occasione una ex Historia Ecclesiastica de Pharisæis, Sadducæis & Herodianis disquiri-
tur.



LVII.

HEROS ECCLESIAE CIZENSIS,

h. e.

Vir Summe Reverendus, Magnificus atque Excellentissimus,

DOMINVS

MICHAEL CHRISTIANVS

LVDOVICI,

THEOLOGVS CELEBERRIMVS,

Reverendissimo ac Serenissimo Duci Saxo-

Numburg. Domino ac Nutritori Nostro

Clementissimo,

a

*Consiliis Sacris, Confessionibus & Concionibus Aulicis**Supremis, Illustriss. Consistorii Mauritioburgici Assessor,**Episcopes Cizensis Superattendens & Canonicus,*

VIR DE ECCLESIA J. C. MIRIFICE MERITVS,

VI Kal. Jan. A. O. R. MDCC

Pie mortuus,

ET SERMONE SOLENNI PARENTALI

In Ill. Gymnasio Schleusingenfi

VI Kal. Sextil. A. E.

Pietatis testandae causa habito

cum

HEROIBVS ECCLESIAE VETERIS

collatus

a

M. GODOFREDO LVDOVICI,

Gymnas. Schleus. R.

Quanta & superiori & nostra memoria fuerit inter
 Eruditos contentio de *Martino Bucero*, Selestadiensi
 Alfato, sine dubio rectius tenent, quibus in
 argumenta inquirere, & rei veritatem examinare
 integrum

integrum est: certe, qui Theologorum Ecclesiæ nostratis Evangelico - Lutheranae epistolas singulari industria sibi comparare solent, quam plena sint dissensionis elogia *Buceri*, doctrina & vitæ genus, pridem perspexerunt. Etenim hæc plerumque hominum indoles & natura est, ut de mortuis statuunt suo abrepti ingenio, modo in bonam, deinde in adversam partem inclinationes facti: prout comparati sunt, in quibus se plane confidere posse arbitrantur: sive, quia a multis retro annis arcessenda est historia, ex monumentis raro satis idoneis, haud raro cum ipsa dubitatione arctissime conjunctis. Qui de *Martino Bucero*, Viro seculi decimi sexti a nato Salvatore, bene apud nos existimant, Lutheranum fuisse perhibent, & testem veritatis juxta cum *Luthero* & aliis id temporis, quo purgari a superstitione cœpit Ecclesia, probis Viris: qui secus, *Zwinglianum*, sive, quæ famosior hodie notio est, *Calvinianorum* asseclam appellant. Tanto utrinque cum fervore, ut, qui non nisi historiam cupiunt pernoscere, tribuique volunt post funera, quod cum transacta vita congruat, malint, integram illam de doctrina *Buceri* altercationem seponi: cæteroquin in hanc unam sententiam uno velut ore desinere, quod homo longe doctissimus, sua omnino laude, eademque eximia etiam post mortem dignus, & integerrimus literarum statore superiore ævo, cum in vitam lucemque studia revocanda essent, fuerit. Taceo, nec ad nos pertinere uberiores, unde plane decerni possit, pervestigationem: neque idcirco de *Bucero* orationem incepisse, ut hujus exponeret ætatem, mores, studia, & ipsam denique doctrinam. Judicatum ita iri valde puto, si non grave sit, accessus mei audire conditionem, & perpendere, quemadmodum de Theologo sermo sit, cujus nec pietas, nec sincerissima fides in controversiam venit: tantum abest, ut de eruditione præclara in regendis ecclesiis scholisque ulla unquam animos incesse dubitatio. Nostis, *Auditores*, in præsentî justa fieri Viro, dum viveret, (vivere autem desuit spatium abhinc prope bimestri) autoritate magnifica summeque reverenda conspicuo, Dn. **MICHAELI CHRISTIANO LVDOVICI**, Theologo celebratissi-

bratissimo, *Reverendissimo ac Serenissimo Principi MAVRITIO GVILIELMO*, *Nutritori* nostro *Multo Lenissimo* a consiliis sacris, concionibus aulae supremis & confessionibus principalibus, Episcopes Citizenis Superattendenti, Consistorii Mauritioburgici Adfessori & Canonico Cizenfi, Præsuli de Ecclesia J. C. mirifice merito. Nostis simul, multas gravesque esse causas, quamobrem propositum tam pium, sanctum & Musis convenientissimum, quoad fert facultas nostra, urgeamus. Refero huc, quod, cum animus fuit, annuas meas orationes, ex proxime superioris Visitationis Gratiofo Indultu, ordiri, ut iisdem recenserem vitas Theologorum, qui opera sua & consilio nobili in Synedriis Gymnasio Schleusingenfi vehementer profuerunt, ex quo *Saxonum* præsidio gavisa est Illustris Schola, inaudiverim, de obitu laudatissimi Antistitis: & hunc primum fore, cuius memoria per sermonem solennem servari quoque debeat, sed eo doloris morfu, qui acerrimus esse potest, intellexerim. Illa utrum fata ante hunc annum potui præfagire, qui diuturnam lucis usuram Patrono scholæ nostræ præoptavi semper? Itane prima parentationum mearum Theologum mihi *ὁμῶνυμον* delineandum habet, suæque laudis quantulumcunque præconem in Ludovico habet *Ludovicus*? subesse credo, ut consiliis omnibus, quæ Deum volumus moderari, divinum nutum, & rationem non temere negligendam.

Enimvero a *Bucero* & ab ipso adeo ordine longe videor esse digressus. Ecquid ad *Ludovicum* ætatis nostræ *Bucerus* superioris ævi? An, quod *Bucerus* cum Julio Pflugio, Episcopo Numburgensi, cum soleant hinc illinc peti hujusmodi meditamenta, disputationem gravissimam est ingressus, a Numburgensi nunc aula, cujus primarius sacerdos B. *Ludovicus* fuit, licet excurrere in dotes animi ingeniique *Ludoviciani*? Utrum, quod *Bucerus* nonnullis Zwinglianus est, textum vero funebrem B. *Ludovicus* sibi delegit aureolum illud ecclesiæ Lutheranae: *Sic Deus dilexit Mundum*, & cætera? Foret, opinor, bonus ex hac scaturigine rivulus, & idonea a *Bucero* ad *Ludovicum* progressio. Ego,
quia

quia nolo coram vobis dissimulare; cum decretum esset in
 elogia & memoriam *B. Ludovici* meditari, de Martino Bu-
 cero in Anglia fatiis functo, me olim ex Vitis Theolo-
 gorum Anglicorum recordabar hæc annotasse: *in Bucero*
 fuit, verba sunt Panegyristæ, Augustini acumen, Hierony-
 mi linguarum varietas & doctrina, Origenis scientia, Chry-
 sostomi in docendo perspicuitas, disciplina Cypriani, Am-
 brosii Autoritas, Bernhardi integritas in vita. Etsi uberio-
 ra hæc fuerint in illis priscis Ecclesiæ *Heroibus* (attendite Au-
 ditores!) tamen particulas ex omnibus Excellentissimus
Bucerus tanto studio arripuit, tot ornamentis perpolivit,
 ut, si non unus cum omnibus, tamen separatim cum sin-
 gulis comparari possit. Hæc ut prolata sunt, item, mutato
 solum *Buceri* nomine, in *B. Ludovicum* transfero: In MICH.
 CHRISTIANO LVDOVICI fuit Augustini acumen, Hie-
 ronymi linguarum varietas & doctrina, disciplina Cypri-
 ani, Ambrosii autoritas, Origenis scientia, Chrysostomi
 in docendo perspicuitas, Bernhardi integritas in vita. Etsi
 uberiora fuerint hæc in illis priscis Ecclesiæ *Heroibus*, ta-
 men particulas ex omnibus Excellentissimus *Ludovicus* tanto
 studio arripuit, tot ornamentis perpolivit, ut si non unus
 cum omnibus, tamen separatim cum singulis comparari
 possit. Nec de *Bucero* post hæc sermo erit, sed de priscis
 illis *Ecclesiæ Heroibus*, quibuscum conferre *Ludovicum* pla-
 cet in tantum, in quantum virtutes singulares & heroicæ
 veterum Ecclesiæ Doctorum in ipso eluxerunt. Amplio-
 res sunt, quam ut hora capiat, laudes Theologorum; at
 una tamen hac, qua præcipue quoque Hieronymum VVel-
 lerum, operibus junctim nunc edendis redivivum futurum,
 insigniri memini, admodum delector, & in *Herois Ecclesiæ*
 axioma latere autumo tantum non omnia, quæ vitam &
 res gestas, obitum denique *Ludovicianum* possint debe-
 antve explanare. Fuit *B. Ludovicus* noster Ecclesiæ Cizen-
 sis & universæ manus orthodoxæ *Heros*; & quam adfecta
 jam ætate virtutem præ se tulit, per integram vitam studuit
 exserere. Ita, ut alias quidem opes expromeret ætate in-
 cunte, alias adulta, alias ingravescente, alias ante, quam
 præfi-

præficeretur muneribus, alias in his ipsis: contra omni tempore ab *Heroibus* veteris *Ecclesiæ*, speciatim Hieronymo, Origene, Chrysostomo, Cypriano, Augustino, Ambrosio & Bernhardo rerum egregiarum sumeret exempla, prout hi atque illi decuerunt mores. Patimini ergo, *Auditores*, ut de *Heroe Hoc*, in quo veterum *Ecclesiæ Heroum* imagines comparent, & effictæ sunt, pauca differam, & quo plures Heroicæ animæ hac turbulentissima tempestate nos valere iusserunt, eo gratiores in *Ludovici* memoriam Vos experiar. Nam & ipsa audiendi voluntate dolorem commonstrabit, ob obitus tot ac tantorum *Heroum Ecclesiæ* præproperos, & nescio quam calamitatem porrendentes: & divitiæ B. *Ludovici* magis ex aliarum contentione quam per se cognosci poterunt & intelligi:

Quanquam vero iterum inter Eruditos non conveniat, quæ sint ætates hominum, quot numerari debeant, unde singulæ, pueritia, adolescentia, juvenus, ætas virilis & senium ducere possint initium, & in quibus circiter annis unaquæque harum recte dicatur terminari: licebit tamen in heroica oratione, quæ singulare argumentum innuit, per heroicas B. *Antistitis* virtutes, ordine heroico, qualis in præsentis collaticius est, sive ab ætate ad ætatem, ab Heroe ad Heroem, inde ab adolescentia ad vitam usque præcipitatam, velut inter cancellos & periodos ire. Atque en! ætatem primam B. *Ludovici*, quæ imaginem D. *Hieronimi* repræsentat, & cum ejusdem teneritate collata Heroem tum veterem, tum nostri ævi diligenter exprimit. Hospes in historia sacra sic oportet, qui ignorari fateatur, Hieronymi parentem fuisse Eusebium, bono nomine; patriam habuisse Stridonam, oppidum in Dalmatiæ Pannoniæque finibus, ex Gothorum invasione famosius aliquanto: Juvenem usum esse cum doctissimis quibusque Præceptoribus, tum in humaniorum doctrina, ut ne corrueret superstruenda moles, Ælio Donato & Victorino Afro, Viris oppido clarissimis. Ille, Donatus, Grammaticus fuit, & Latini sermonis custos; puerulis nostris adhuc dum notus, quod ab eodem habent prima latinæ linguæ & de octo partibus Orationis elementa præce-

præceptaque. Adeo Hieronymus ipse reliquit, a Donato se audivisse explicari Terentium, Comicum & Autorem, a Tullio, ut Vossius censet, proximum: Victorinus autem, ex prænomine usitatori Cajus dictus, Rhetoricam Romæ docuit. Rhetorica & Grammatica duæ velut viæ sunt, quæ ad eruditionem ferunt, & sine quibus studiorum iter nemo rite valuit explicare. Hæc præparat; illa firmat. Hæc orationem struit; illa pandit. Ambæ, ut in Heroas cultissimos excellentissimæque Virtutis evadant strenui Cultores, faciunt. An vero satis dici potest, quam præmunierint Grammatica & Rhetorica Hieronymi, *Herois Ecclesiæ*, mentem, ad audiendos primæ cavæ Doctores, Nazianzenum in Cappadocia, Didymum cæcum Alexandriæ, & Epiphanium in Insula Cypro? Nam Judæum Barrabunum, Præceptorem Hieronymi in Hebræa lingua, sileo, quia nocturnus fuit. Illorum sane ab ore cum sedulo & constanter pependisset Hieronymus, non potuit non compositos excellentium virorum mores suos facere, sibi que heroicam conquerere, egregio videlicet usui & ornamento futuram, eruditionem Parentes bona initia statuunt. Accedit salubris ingenii animique informatio, & abundantior Præceptorum usus. Alii doctorum, uti in ædificiis exstruendis fieri amat, arbores cædunt, & lapides effodiunt; alii calcem coquunt & necessaria quæque conferunt. Ordiantur, augent, expoliunt, summam imponunt manum, quisque pro virili sua. Ut habitandas accipiat ædes paterfamilias, quas opera studioque non pœnitendo fecit surgere. Tantæ, tantæ molis est, Heroicam gentem condere, & efficere Virum, qui juvenilem, sed re quidem vera nobilem & heroicam mentem ostendet, cujus nihil interest, robustiorem an gracilem habeat vultum, imberbem, an lanuginosior. Quin comparet, *Auditores*, quem innuam *Heroem*? *Ludovicus* est, quem in Hieronymi imagine velim concipi, cujusque juventutem Heroicam fuisse & talem, quæ ab Hieronymi, *Herois*, conditione vitæ prima propius abfuerit, perhibeam? *Ludovicus* est. Auditote, quia audire semel placuit, integram *Ludoviciana* nativitatis & educationis in scholis & Acade-

Academia historiam, qua fere absolvi credimus periodum ætatis primam & præcipuam. Est in Libonothria five Osterlandia Saxonica Orlamunda, oppidum ad confluentes Salæ & Orlæ, quod olim Comitatus inclyto appellationem dedit. Est in ejusdem sacros fines descriptum Trœbnicium, pagus *Ludoviciano* ortu clarior factus, perinde ac innotuit Bretta Philippino, Pforzhemium Reuchliniano, aut Taubmanniano VVonsesium. Erat enim Trœbnicii tunc temporis Ecclesiæ Pastor *Casparus Ludovici*, Herois nostri parens, vere Eusebius, quod nomen Hieronymi parenti hæsit: Vir pius, eruditus, & in parochiam suam fidelis. Fallor? an ipse, quo prognatus est B. Præsul, mensis, an annus ipse heroica Ecclesiæ exorientia bona prænuntiavit? Moritur sane Anno 1635 mense Septembri Daniel Hitzlerus, Theologus VVürtembergicus, & sacrorum Antistes in Ducatu supremus, Heros, liberali omnium assensione, in ecclesiæ periculis fortis & magnanimus. Nascitur vero eodem anno, & mense, (dixerim prope eodem die, si æque constaret) *Michael Christianus Ludovici*, futurus aliquando Theologus Saxonicus, & in Præsulatu Naumburgensi supremus Ecclesiarum Antistes. Nascitur hic die præliari, festo Michaelis, quod conferenda cum Dracone certamina *Ludovico* infanti significaret. Græculorum animos invasit hæc superstitio, ut singularem quandam vim futura significandi nominibus inesse crederent, quæ die nominati infantibus imponebantur; inquit venerandus D. Ittigius in parentali Oratione, dicta Carpzovio magno Theologo, qui Johannis festo natus & baptizatus Johannis nomen acceperat. Ceu *Ludovicus* noster a Michaelis die, quo ut natus, statim baptizatus est, suum habuit nomen. Idque auspicato omine, quod sine superstitione, judice Theologo Ittigio, Christianis licet asserere. Sed ad Hieronymum nostrum oculos retorqueo, dum a nativitate & articulo sanctæ regenerationis ad educationem *B. Ludovici* Scholasticam, hinc ad Academicam ire & animus fert, & sermonis jubet ordo. Ælium Donatum & Victorinum, quod perlubens fateor, non audivit; in Romanam Musarum palæstram non legitur esse ingressus: at legitur tamen in

in schola Jenensi oppidana, quo se receperat a Ludimoderatore Burgelenſi primis literis tinctus, audiviſſe Rectores, Joh. Chriſtſried Sagittarium, & Suceſſorem Jo. Friſchmuthum, Viros undequaque celeberrimos, & muneribus gravioribus, quod notum exploratumque omnibus eſt, ab eo tempore admotos: legitur audiviſſe in Gymnaſiis, Altenburgenſi, quod ſemper bonarum mentium elegantiffima officina fuit, Georgium Crauſerum, Superintendentem ante, quam rebus humanis eximeretur, Eiſenbergenſem, & Michael. Flœſſium, illum apud laudatos Altenburgenſes Rectorem, hunc Con-Rectorem: & in Ulmenſi Suevorum, illo delatus, nescio qua, cognato ſuo, civi Argentoratenſi, per milites Lotharingicos facta expilatione, Jo. Merkium & Joh. Majum Rectorem iterum & Con-Rectorem. Adde, nam Beatus gratiffima mente voluit ita recenſeri, Vinarienſis, ſcholæ Præceptores, quos redux Ulma factus, cum e veſtigio per parentum inopiam in Academiam non concedere poſſet, ſalutavit audiendos: ſecus multo, quam ſolent hodie, qui ante, quam Academicum iter parant, domi ſemefires aut longiores ferias faciunt, & pruritu ſuo malunt obliviſci liberalioris doctrinæ, quam ſubſellia vetera paululum adhuc calefacere. O quis pudeat! Habetis heic Antiftitem, qui in ſcholis & Gymnaſiis fundamenta literarum ſuarum voluit emuniri per Præceptores, ante Donatum & Victorinum merito ponendos; donec undevigeſimo ætatis ſuæ anno Jenam potuit inviſere, celebratiſſimam, qua literarius orbis patet, Univerſitatem. Vellem, *Auditores*, nunc ſuppeteret tempus recensendis Nazianzenis, Epiphaniis & Didymis Jenenſibus! Theologos & Profefſores ſignifico; quorum lectiones intra quinquennium tanto cum fructu hauſit *Beatus*, ut modo diſputaret ſub umbone aliorum, Theologorum, Philologorum, Philoſophorum, modo ipſe præſideret, quod vocant perinſigne & heroicum ſtudioſi ſpecimen, diſputationibus a ſe erudite conſcriptis. Vellem, de Barrabane Jenenſi, B. Friſchmutho, eſſet dicendi locus, quippe tam huic Philologo innotuit, quam qui maxime; & egregia proinde ad eum translata commoda ſatis

superque loquuntur ipsæ disputationes *Beati* de Salomoneo templo; quibus quin divina pronœa declaraverit iterum, hunc aliquando fore Præstitem templorum *Saxo-Numburg. Davidis & Salomonis*, ego quidem non dubito. Sed de hoc argumento deinceps. Propior modo memoratæ effigiei *Hieronym-Ludoviciana* alia est, & eo junctior comparet *Origenis*, alius *Ecclesiæ Herois* imago, quo arētius inter se copulantur adolescentia, juvenus, & virilis ætas, anteriores ætatis *Ludoviciana* periodi.

Sinite me hic præterire, Auditores, quæ de plus quam allegorica Origenis in scripturis interpretandis ratione, de nævis, qui in Origene obelo notari solent, quæ de cæteris horum similibus ante oculos proponunt Autores. Voluti & sponte mea prætereo complura in laudem Origenis, Seculi III patris, & Herois adferenda. Pertinet ad exemplar *Origenio-Ludovicianum*, quod Origenes Catechetes Alexandrinus, officioque sacro & erudiendis infirmioribus destinatus fuit, ab indefatigabili autem vigilia, labore & industria ad hæc nostra usque tempora audit *συτακτικῶς*, *καλκέντρῳ*, *φιλοποιῶτα*, Adamantius. Ipse Origenes retulit, ob jugem liberorum tractationem sibi non concessum fuisse cœnare, nec a cœna deambulare, aut corpus quiete reficere, nec restituendi corporis causa totam noctem dormire. Quod qui cum Christophori Cellarii verbis, quæ in funebri oratione, dicta Cizæ B. Mitternachtio, B. *Ludovici* Prædecessori, extant, & magistrorum scholæ sudores delineant, conferre velit, idem asseri, certe non multum adeo sententiam abludere, deprehendet: visurus, quemadmodum a Præceptoribus scholæ industriis omne illud tempus labori dandum sit, quod ab aliis soleat deambulationi, amicorum salutationi, alex, & conviviiis tribui. B. Daumius Scholæ labores vocat Herculeos, qui durissimi sint vel ob multum pulverem. Ego dixerim Heroicos. VVeisius inaugurali oratione Zittaviensi Rectorem tanquam Herculem & Heroem scholasticum stitit. Et B. Lutherus affirmat, Martyrem appellari posse, qui decenni labore scholastico rite sit defunctus. Mar-

tyr vero num quid est aliud, quam Heros? Tute, Beatissime præsul, si beatas sedes semel occupatas vel tantulum per delicias posses relinquere, eloquereris laborem Catecheseon Altenburgensium, quo ad imbuendos rudiores Jena abire jussus eras, anno ætatis tuæ quarto vicesimo, anno vero salutis millesimo, sexcentesimo, quinquagesimo nono; primum ad dignitatem sub-Con-Rectoris, mox, cum diem suum obiisset Listius, Illustris Palæopyrgici opus & Con-Rector, ad Con-Rectoris spartam merito tuo provectus. Aut enim prorsus opinione mea fallor, aut adamantinum ex jugi & indefessa solitudine, ex diurnis nocturnisque meditationibus in scholæ & juventutis salutem habitis, te factum esse, plane fatereris. Bene interim habet, quod fuerunt, hodieque sunt discipuli tui, quos testari possumus, tanquam tuos olim Catechumenos in Parnassio monte, ὅθεν nempe Altenburgico, γεννηθείας. Bene habet, quod supersunt æterna eloquentiæ tuæ monumenta, & ex horum numero Cupressi Altenburgicæ ferales, quæ præ cupressetis quibuscunque ad posteros derivare valent eximiam tuam, Heroicam, singularem, indefessam & Origenianam fidem, docendo, scribendo, perorando, imo pangendo, unde Tibi laurus poëtica cum applausu decreta est, datam, præstitam, liberatam. Quid ad Te, sanctissime Ludovice, vereor applicare elogium Origenis, quod Suidas percensuit, & in scientiam Tuam scholasticam, assiduos labores, & frequentissimum cœtum apte quadrat: Διαλεκτικὴν, Γνωμικὴν, Αἰθμητικὴν, Μυσικὴν, Γραμματικὴν, καὶ Ρητορικὴν, καὶ πάντων τῶν φιλοσόφων δόγματα ἕως ἐξίναθεν, ὥστε σπευδασὶς τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἀκροατὴς ἐχηκίαι, καὶ ἐξηγητὰς αὐτοῖς ἐκάστα, συνδραμὰς δὲ πρὸς αὐτὴν πολλαῖς γίνεσθαι. Vosmet, Auditores optimi, intelligitis, Beatum cum Origene, Heroe Ecclesiæ, esse comparandum, quod scholam Altenburgensem adjuvit mira fide & incredibili constantia. Fuit beatus præsul omnino Origenes, Vir laborum nullo unquam tempore fastidiosus. Usque adeo docere annisus est, qualis esse debeat, Herois titulum habiturus, honeste vita-

tis, quæ nævorum turpissimi lapsus Origeniani nomine venire consueverunt. Non placent piis Theologis Allegoriæ Origenis. Non, si reliqua reticeam, evirare, patrum voce se potuit per conscientiam & matrimonii sanctitatem. Quod quam doluerit illi, apud doctissimum Huetium in Origenianis videre licet. Ne ergo peccasse pœniteret, Origenes noster & Magister scholæ Altenburgicæ uxorem sibi pactus est Virginem tum pudicissimam & rectissimi exempli, Catharinam, Domini Tobiae Gebleri, Pastoris Reverendi Grosnæ, in Cizensi Præfulatu, filiam Anno 1660. Et quí, amabo, pœnitere potuit? susceptis ex conjugē & Heroína quinque filiis, quorum tamen quatuor parenti morte sua præiverunt; tum septem filiabus, quarum tres in spem familiæ supersunt: porro septendecim nepotibus neptibusque: omnibus & singulis heroicæ virtutis ex asse hæredibus, qui avitas laudes vetabunt intermori, undeque *Heroes* exoptatissimos, *Ludovicos*, *Gratzschios*, *Avenarios* & *Heinsios* visurum est posterorum seculum. Fortes enim creantur fortibus, & feroces aquilæ nesciunt columbam progenere. En vero felicem nostrum *Origenem*! Prope est, ut exclamem: Hem! *Ludovicum* rectius vel inde ornandum titulo Herois Ecclesiæ, quia ex origeniano in scholas collato beneficio, quod utramque hic paginam facit, ad Ecclesiam non vulgaris redundavit fructus.

Nunc ab Origene ad *Chrysostomum*, & a scholastica ætate B. *Ludovici* ad reliquam, & sacra munera, quibus in utraque aula Saxonica, Altenburgensi & Cizensi, superato in schola integro septennio, quod alias sacrum esse fertur, cum laude & perraro commodo est defunctus. Heroica iterum virtute; quia paucis contingit ministerium sacrum trium supra triginta annorum; paucioribus & *Ecclesiæ Heroibus* solum, tam longam cum *Ludoviciano* labore transigere ætatem: paucissimis, tanta cum *Principum* Gratia, procerum aulicorum congratulationibus, & regionum emolumento sustinere munus. Chrysostomum, ex quo divinis studiis cœpit operari, tergemino muneri sacro potissimum operam navasse, accepimus. In Antiochena Ecclesia initio Lector fuit,

fuit, post presbyter : at, sublato per mortem Nectario, Ecclesie Constantinopolitane Episcopus, a consiliis sacris, confessionibus Principum, concionibusque aulicis simul est constitutus : Vir, ob mirandam suam eloquentiam dictus Chrysostomus, Chrysorrhemon, καὶ ἐν τῷ διδάσκειν πολὺς πρὸς ὠφελειαν, quæ testificatio Suidæ est. Tantum mihi non sumo, *Auditores*, ut ego, homo ex scholæ umbraculis, aulam dicere de rebus, quæ sapientissimam sibi deprecantur dicendi facultatem, & aulicam eloquentiam seu Heroicam, quia in aulis gestæ sunt, adesse volunt. In quantum mihi *Heros* noster cum Chrysostomo comparandus sit, intellectu non puto difficile esse, dum de tergemino ejus officio, eodemque Chrysostomiano, inter omnes constat. En! *Ludovicum* nostrum, primum in Altenburgensi aula, cum adhuc in vivis esset *Serenissimus Frid. Guilielmus*, optimus lineæ Saxo-Altenburgicæ Princeps, nunc æternus æternum bonorum hæres, & cœlestis aulæ incola, Diaconum, anno supra millesimum, sexcentesium sexagesimo sexto : septennio post presbyterum & Ecclesiastem Cathedralem ibidem loci : denique, vix triennio exacto, Saxo-Numburgensem Concionatorem Aulicum, Confessionarium & Consiliarium sacrum. Quod ipsum vero munus triplex per se laboriosissimum, auctum est abhinc decennio ἐπιμελεία & Inspectione præsulatus, Superintendenturam vocant; & honore Canonici in Capitulo Cizensi, quod ἐν τῷ διδάσκειν πολὺς B. *Ludovicus* esset πρὸς τὴν ὠφελειαν. Non vulgarem & protritam loquentiam exigunt tot tantaque munera, sed Eloquentiam Chrysostomianam & Heroicam, quia Oratorum genus Heroicum est, & Platoni *Heros* ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, a dicendo, dicitur, quasi dicendi valeat facultate. Et præditus eadem fuit, ut nostis optime, B. *Ludovicus*. Παρηγορίαν & in dicendo animum dicunt requiri ab aularum ministris sacris, & inspectionem sine intermissione continuandam a Præsule : preces & vota noctu & interdiu nuncupanda pro Principum incolumitate, aularum fortunis, & Regionum salute perpetua. Non ulla defuisse parte B. Præsulem, perspicuum dudum habuimus. Salve Chrysostome Cizensis! Dolemus, abesse,

Tuam virtutem, lacteamque sermonis ubertatem; & nobiscum hunc casum dolent, qui singularem & heroicam de animabus bene merendi voluntatem cognitam habent & exploratam. Magnos magna decent. Aulis, *Heroum* sedibus, præstantiores animi & divini proprii sunt; coram Heroibus qui fari contendunt, & consiliis suis plurimum efficere, Heroes ipsi sunt, & singulares in Ecclesia Viri. Nolo, quia præfixa sermoni clepsydra vetat, in tam longam verborum ambagem per Altenburgensem aulam & urbem, & si ambæ in se pro merita *Ludovici*, Chrysostomi quondam sui, laudibus non obscuris efferant, me diffundere. In Saxo-Numburgensi aula & Præsulatu vel tribus commoremur. *Serenissimus* noster MAVRITIVS GVILIELMVS, totius orbis delictum, doluit, se orbari Nathane suo, Viro & *Heroe* utilissimo. Ingemuit Aula, extincto lumine splendidiori Ecclesiæ scholæque regionum, tumultu contegi dona rarioris indolis, in hac quidem Virorum *Ludovici* similium penuria, congemunt. Omnes atque singuli præstantissima salutis suæ Pharo, quæ navigantes ad periculorum scopulos ne utinam sit passa impingere, & prælustri face, quæ iter facientium cursus direxerit, se privari conqueruntur, & ea propter lacrymas miscent. Os aureum occlusum est. Mellissima verba, proh! detrimentum, non audientur amplius. Forte (hæc ogganniret rerum omnium rudis) eadem cum Chrysostomo fata expertus est B. *Ludovicus* noster, Præsul Aulicus? An, quod liberius iusto corripuit aulam, aut præ ærore ex vexationibus nato mortem oppetiit? An solum, instar Chrysostomi, vertere iussus est, rediturus, dummodo Principi fuerit reconciliatus? Nihil horum. Nam per hæc omnia præstitisse Chrysostomo dicendus est B. *Ludovicus*, qui in *Beneficentiss. Principum, Dñi MAVRITII*, Parentis, & MAVRITII GVILIELMI, adhuc dum, utinam diutissime! imperantis, & cunctæ aulæ Gratia habitus est, suffultus in sanctissimis curis omni omnino tempore. Laudent, qui velint, Arcadium Imperatorem. Antecellunt laudatissimi *Principes Saxo-Numb.* modo dicti. Memorent, qui velint, Eutropium & Gainam, aulæ Procures: Nescit

scit Aula *Mauritioburgica* Eutropios & Gainas, qui rerum
sacrarum administratos impetant. Tot, quæ DEI gratia est,
Chrysostomo nostro non sunt injectæ remoræ, quot Joh.
Chrysostomo Seculi IV Patri; quo videlicet tempore Eccle-
sia Constantinopolitana scandalis Clericorum impleta fuit,
aula paganis moribus scatuit, civitas hæresibus infecta
erat. Alia hic, TIBI, summe DEVS, æternæ laudes dictæ
sunt, omnia. Idque *Principum Religiosissimorum* divino
studio, & utilissimis consiliis Chrysostomorum, olim quo-
que nostri *Ludovici*. O felicem Chrysostomum! O fata
non dolenda, nisi quod nimis cito spem adimant ulteriorem!
O Aulicum Concionatorem, & sacrum Præsulem, ipsi huic
Chrysostomo, *Heroi* veteri, præferendum! Venit hic in men-
tem, quod Cicero alicubi existimat, in summo Imperatore,
quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, vir-
tutem, autoritatem, felicitatem. Simul vero persuadeor, in
B. *Ludovico*, Præsule, Præcone supremo & Consiliario Ec-
clesiastico conscientiosissimo, quatuor has virtutes veterum
Ecclesiæ *Heroum* fuisse: in movendis animis felicitatem,
qua commendatur Chrysostomus, modo expictus; scien-
tiam rei sacræ & disciplinæ Ecclesiasticæ, qualis in D. Cy-
priano fuit: virtutem, qua D. Augustinus prænituisse fer-
tur; & autoritatem, qua Ambrosius poluit. Ad Chryso-
stomi enim iconem jungamus oportet *Cypriani, Augustini,*
Ambrosii tabellas; quanquam ubi B. *Ludovicum* Chrysosto-
mum, sive Virum diximus, qui accurate doctus non inanem
verborum apparatus, sed ponderibus ex divino verbo sum-
tis, non illatis textui sacro pathesi, sed inde per solidam in-
terpretationem erutis, pulpita sacra animaverit, una Augu-
stinum, Cyprianum, & Ambrosium veteremque similitudi-
nem oculis jam dum videamur ingessisse. Fateor, essent
alia in tribus illis *Heroibus*, Cypriano, Ambrosio & Augusti-
no, quæ comparisonem aptam subministrarent. Cæcilius
Cyprianus, ut ad ordinem seculorum & ætatem Patrum at-
tendam, Rhetor primum fuit, deinde presbyter, tandem fa-
ctus Episcopus Carthagine, decennio ante excessum. Rhe-
tor erat B. *Ludovicus*, Con-Rector primum, quod monstrant
Fff 4 eloquen-

eloquentiæ specimina præstabiliora, ac olim dederunt gentiles Oratoriæ magistri. Presbyter ex Rhetore Altenburgensis factus est. Inde, cum Concionator Aulicus prius fuisset, & Consiliarius facer, supremæ Ecclesiarum curæ, decennio ante excessum suum, An. 1690 pridie Kal. Febr. est admotus. Mortuus est D. Ambrosius, Episcopus Mediolanensis, anno ætatis suæ sexagesimo quarto: decessit B. *Ludovicus* eodem ætatis suæ anno. Possem augurari, quod, quia, Augustino mortuo, Ecclesia Hipponensis variis calamitatibus cœperit exponi, iniqua fors nos mansura sit, tot Theologis hoc seculari anno & paullo ante ereptis, & *Ludovico* nostro ad aliam sedem translato. Nisi precibus, quod imminet, malum consideremus propulsum iri. Nisi pio *Principi*, sapientissimoque, & Augustæ Ejus *Domui* diuturnam ominaremur prosperitatem. Alia ego adduco, & ex Patrum vitis offero spectanda. Non obscurum est ex Cypriani Tractatu de lapsis & illius Epistolis, quam laboraverit de disciplina sacra facta rectaque, ut ajunt, servanda, ne latum quidem unguem discessurus. Apud seram imo posteritatem hæ Cypriani erunt laudes, pietas, zelus, & disciplinæ Ecclesiasticæ studium. Tanta in Ambrosio autoritas fuit, ut Imperator Theodosius veritus non sit dicere, se neminem nosse, qui vere sciret Episcopum gerere, præter unum Ambrosium Mediolanensem. Tandem de Augustino B. Chemnitius: Incidit in illa tempora, ubi multa simul certamina mota sunt de præcipuis articulis fidei; & cum omnes Ecclesiæ simul in ipsum respicerent, coactus est opponere refutationem, & fundamenta quærere veræ sententiæ. Erasmus multus est in deprædicando Augustini ingenio, quo in obscurissima quæque facile penetraverit, inque animi lenitate efferenda, qua in ipsis conflictationibus arduis cum Hæreticorum grege superavit feliciter. Rarior est hæc virtutum in persona una collectarum series. Nam rarioribus donis DEVS Heroas exornat. Contra, sive disciplinam sacram spectes, quam cum cæteris fidissimis Ministris vigilantè tueri annisus est B. *Ludovicus*, sive autoritatem, quam suspexit universa regionum Saxo-Numb. concio: sive lenitatem

nitatem animi & iudicandi tamen acumen in adversariorum technis & dubiis de fide subortis; quin Cyprianum, Ambrosium, & Augustinum, nobilem Heroum trigam, dederit exemplo suo, minus dubitare licet. Testis est integer Præfulatus, a quo injurias satanæ pro virili sua usquequaque stuit averruncare. Testes sunt omnes illæ Mauritioburgicæ regiones, quæ a variis perspicace ingenio *Ludoviciano* sinceræ & integras conservatas esse meminerunt. Ut in hanc usque horam nihil remissum sit de justissimo Cypriani rigore, & rectissima animadversione in improbos & præfractos. Ut Ambrosiana *Ludovici* autoritas apud Ecclesiarum & scholarum Ministros in longum duratura sit, si hinc quid fuerit profectum. Ut Augustinianum acumen, miram enodandis obscuris rebus facilitatem, & mansuetum tamen animum, quo sæpenumero dissentientes flectantur, pie lugeant, qui sepultas esse vident optimas has dotes & virtutes. Heroica fuerunt tempora, quibus Hercules, Castor, Orpheus & ceteri horum similes floruerunt. Nobis itidem eheu! fuerunt Heroica tempora, quia tot sacrarum rerum scientissimi Viri intra tam breve temporis spatium sunt denati. Carendum eheu! est Cyprianis, Chrysostomis, Ambrosiis & Augustinis, *Heroibus* Ecclesiæ nostræ, non sine levi jactura.

Ipso carendum est. Quid musso dicere? Carendum est Viro summe Reverendo, Magnifico, Excellentissimoque, Dn. MICH. CHRISTIANO LUDOVICI, Theologo Cizensi religioso, *Nutritoris* nostri *Clementissimi* Nathane. Huic, *Auditores*, non ita pridem evenit, quod Simsoni Heroi. Simson aliquot vicibus vincula & funes, quibus alligaretur, abripuit, & ad resistendum se felicissime expedit: at cum repugnare amplius non valeret, & oculis orbatus, & vinctus, & abductus est. Mori, quibus cum B. Præful semel atque iterum ac sæpius conflictatus est, vincula fuerunt: quæ utut ahas diripuerit, victoria adversus hostes, Deo ita per medicinam opitulante, parta: tandem tamen per ipsum somnum, qui paucis ante horis solito dulcior obrepfit, oculorum lumine orbatus est, victas morti manus dedit, & jubente DEO, expiravit. Ipsa morte Heros & Victor cala-

mitatum morboſi hujus ſeculi factus, perinde ac Simſon obi-
tu ſuo hoſtibus mortiferam infixit plagam.

Enim vero cur de Simſone ago, a patribus primæ Eccle-
ſiæ ad aliud argumentum detractus? Ignoscite *Auditores*,
quia ægritudo mentis linguam ſtringit, & vultum nunc huc,
nunc illuc vertit. Quantum recordor, Herois Eccleſiæ
primæ imaginem quoque in jactura & morte *Ludoviciana*,
obutibus Veſtris conſpicuam facere decretum erat: &, niſi
omnino fallor, *Bernhardum*, Abbatem Claravallentem,
meditatus fui. Ita eſt. Qui cum adoleſcente Hierony-
mum dedit, cum Viro-Juvene Origenem, cum Oratore ſa-
cro, Diacono & Antiftite Chryſoſtomum, Cyprianum,
Ambroſium & Auguſtinum: ejus obitus & ultimum Vale
Bernhardinum nobis ſignificat deceſſum. Qualis iſte? Pau-
cis quidem verbis, ſed elegantiffimis, ſed Heroicis ab-
ſolvitur, quæ Bernhardus moribunda voce protulit: Oc-
culto in cruenta vulnera Chriſti. Validus es ad juſtifican-
dum, miſſus es ad ſalvandum. Domine Jeſu miſerere mei.
Vultis vero de Præſule *Ludovico*, ejusque obitu? B. *Ludo-
vici* ſententia perſimilis, vitæ curriculo, quod ſuapte manu
conſignavit, præmiſſa, & conſtantiffimam, ſi lingua defi-
ceret, mentem, Heroicam, imperterritam, inque Chriſto
vera fide permanendi voluntatem inſinuatura his verbis ab-
ſolvitur: In Nomine Jeſu C. viventis & triumphantis! O
homo, mortis & æternitatis memento! Et vivus, ubi poſt
mortem perpetuo commorandum, ſemper cogita: *Was du
thust / ſo bedencke das Ende.* Ego Michael Chriſtianus
Ludovici vixi, vivam, moriarque Jeſu Chriſto, Jeſu Chri-
ſti, per DEI gratiam, æternus cohæres.

*Jeſus me fecit, Jeſu cum ſanguine purus,
Jeſu etiam vixi, Jeſum etiam docui.
O Jeſu trabe me poſt TE, per TE, ſimul ad TE,
Mortuus in Jeſu nomine cum fuero.
Cum Jeſu vivam, ſemper ſine fide triumphans,
In Jeſu ſemper vitæque morsque mea.*

Huc uſque B. Præſul ipſe, ut ne de Bernhardina mente quic-
quam videri poſſet ambiguum. Eodem collineat textus fu-
nebris,

nebris, sumtus ex Johannis tertio capite, classicus fidei Lutheranae locus, quo salvo salus est, invitis cæteris, qui de Gratia DEI in nos & Jesu Christi merito audent dubitare. Paucisque ante diebus, quam publice Ecclesia audiret exponi hoc saluberrimum de redemptione effatum, d. 17 Maji hujus anni millesimi septingentesimi, triduo ante feriam secundam Pentecostalem, mortuus est. Mortuus paullo ante est *Bernhardus Zizensis*, suaque beatissima analysi exemplo *Bernhardinis*, qui feria dicta in Aulae Zizensis templo confluxerant, demonstravit, quantum prodesset de amore Patris & filii erga genus humanum fides. Illud intra tempus decesit, quod præviderat Heroico spiritu, sibi fore ultimum; asterisco velut in vitæ curriculo actum, cum, morbosum hoc sibi fuisse, semper asseruisset. Quod factum forte est, ut hac ultima significatione mentis & periculosisimi sibi temporis intra Pascha & Pentecosten, quo instar Ecclesiae primæ Christianæ, preces publicas sine genu flexione peragere debuit, ad lectum plerumque affixus: ut, inquam, cum Abbate Claravallensi, Bernhardo, qui fratribus suis ita fecisse legitur, commendaret patientiam, virtutem Christianam, Heroë cum primis dignam. Moritur sexagenario major *Ludovicus*; Bernhardum denuo secutus & per vulnera Jesu Christi fervoris, non simulacris, quibus vehi putarunt Ethnici semi-Deos & Heroas suos, sed angelorum ulnis & amplexu in Beatorum sedem feliciter & Heroice, calamitatibus terrenis quibuscunque victis, translatus. A miseriis ad gaudia. Ab anno Jubilæi dubio ad Jubilæum æternum. A schola ad Academiam. Ab aula ad DEVM ipsum. A consiliis ad omnimodam scientiam. A Michaeliticis his in Gallia & alibi ortis controversiis ad Ecclesiam quietissimam. A Ludovicianis Gallicis & cæterorum hostium insultibus ad triumphalem gregem. Ab hujus Ecclesiae *Heroibus* ad Michaellem *Heroem*, quo non est major. Quis enim est sicut DEVS? Neque idcirco consecrationi Papisticae locus est, qua *Bernhardum* Alexander III gentili profecto more ornare studuit. Unum illud oblivioni tradi temere non debebat, Bern-

hardum

hardum Clarævallenfem communiter vocari figillum Patrum, eumque inter Patres ultimo constitui loco. Utinam ne! Utinam ne! Utinam ne! Succurrunt, *Auditores*, quæ his diebus ex sermone parentali Hœpfneriano, a B. Geiero dicto, me legere memini: Quid tanta Theologorum clades portendat, id cum malo suo edocti sunt nimis multi. Loquatur Italia, quanta a peregrinis gentibus sit passa, mortuo Ambrosio! Edisserat Hippo nobilis illa Africae urbs, quod intulerint ipsi decedente Augustino, Vandali, quid Ariana hæresis? Dicat Saxonia, imo Germania, quas vastitates sit experta mortuo Luthero? O misereatur nostri Deus propter Jesum! Mecum, *Auditores*, suspiria tollite ad æternum Patrem, velit in maximo hoc ab Ecclesiæ naufragiis periculo misereri cœtus sui! Velit respicere ad Præsulatum Numburgensem, ut tamen *Heroum* sacrorum sive Ecclesiæ Patrum series sit interminata, & Eliæ duplicem spiritum, quod ita afflictissima hæc tempora requirunt, accipiat Elisa! Velit *Excelsissimum Principem* servare nobis, ut prospiciat de sanctissimis Viris, qui Ecclesiam in his mundi sæculis porro tutentur, foveant & identidem augeant. Atque dum ad vota ventum est, tabula Bernhardi Clarævallenfis testamentaria adhuc oculis inerrat, qua is patientiam fratribus suis in monasterio legavit. Legasse hanc videtur B. Præsul *Bernhardinis* suis Viduæ mœstissimæ & omni laude cumulandæ, Filio Maxime Reverendo, Generis, præ-Nobilissimo, Excellentissimis, Maxime plurimumque Reverendis, Filiabus Nobilissimis, toti inclytæ Prosapia, Ecclesiæ Zizenfi, universis & singulis regionibus Mauritioburgicis. Qua quia virtute ferendum est hoc vulnus, ut ne recrudescat impatientiæ æstu, ipse prospiciat *Deus Ter Opt. Ter Maximus!* Potius ferendo in Ecclesiæ & Reipublicæ salutem Relicti se sustentent firmiter, & egregiam B. *Herois* memoriam diutissime & ad canam usque posterorum, si qui futuri sunt, ætatem fervent! Tuque, Beatissime Præsul, vale, & nos propediem secuturos expecta! Gratulamur *Tibi* felicitatem. Quam vovisti *Tuo* calamo, nunc obtentam esse sortem, gaudemus. Quin lætitiā *Tuam*
Tuis

Tuis Tecum verbis exprimimus. Elegeia quidem humili, quia Heroos pedes pro singulari *Tua* modestia visus es detrectasse:

*Jesus TE fecit, Jesu cum sanguine purus,
Per vitam Jesum cura docere fuit.*

*TE Jesus traxit post se, per se simul ad se,
Mortuus in Jesu nomine nam fueras.*

*Cum Jesu vivis, semper sine fine triumphans,
In Jesu semper vitæque morsque Tua.*

Sed succinere licebit ob tot palmaria TVA facinora:

Per Jesum factus nunc præstantissimus Heros,

Latus in HEROA sede perennis ovas.

Salve, beatissime *Ludovice*, & æternum vale! Recenset Diodorus *Ἡρώης τιμὰς*, Heroicos honores, monumenta, ludos, aras, festa, quæ Heroibus decernebantur. Monumentum nos statuimus pro virili & brevi Oratione. Decreta & absoluta est parentalis solennitas. Argumentum integrum dederunt Martini *Buceri* Elogia. Toties hæc, quoties occasio erit, his verbis repetemus: In MICH. CHRISTIANO LVDOVICI fuit Augustini acumen, Hieronymi linguarum varietas & doctrina, disciplina Cypriani, Ambrosii Autoritas, Origenis scientia, Chrysostomi in docendo perspicuitas, Bernhardi integritas in vita. Etsi uberiora hæc fuerint in illis priscis Ecclesiæ Heroibus, tamen particulas ex omnibus Excellentissimus *Ludovici* tanto studio arripuit, tot ornamentis perpolivit; ut si non unus cum omnibus, tamen separatim cum singulis comparari possit insignis hic *Ecclesiæ Zizensis* Heros.

In ejus funere verba ex umbone sacro fecit *M. Johannes Henricus Hermannus*, Diaconus tunc Aulicus Cizensis, e dicto Joh. III, 16. 17. 18 proponens: *Spiramen pro Theologo expirante*. Exequiatoribus gratias dixit *M. Christianus Gesche*, Diaconus ad D. Michaëlis.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Eusebium, linguas, zelum, Hipponensis acumen,
Ambrosii stimulos, dona stupenda, favos,*

Rarum

*Rarum virtutis culmen, candoris agalma,
LVDVICVM* heu! quantum quantula charta capit.

IN EIVS OBITVM:

*Hic orator eras, quo non facundior alter,
Hic aulæ atque Urbi perquam adamatus eras.
Quid? quod Theologum Te tota provincia magnum
Hic coluit; veri & qua patet orbis amans.
At quid ibi? fulges, ceu sol, dexterrime Doctor
Iustitia, ac cæli gaudia summa capis.
Felix, qui tanta vitam cum laude peregit,
Nuncque ibi in æternum cælica stella micat.*

Venerandi Theologi, Dn. MICHAELIS CHRIS-
TIANI LVDOVICI, supremis honoribus
lingua manuque s. Lipsiæ

D. GOTTLOB FRIDERICVS SELIGMANN,
Theol. P. P. Consistor. Assess. & ad Thom. Pastor.

SCRIPTA:

Philippi Caroli Antiquitates Romanæ quadripartitæ, cum
notis. Altenburgi 1663. in 8.

Zypressen, Baldlein und Altenburgische Myrten/ oder
Leichen- und Hochzeit-Reden. Altenburg 1670. in 8.

*Concionum funebrium, quarum plures habuit, exempla damus
hæc: Die allerbeste und gesegneste Priester- Verrich-
tung/ auß Psalm LXXVII, 2. in funere Herrn M. Otto
Hanffmanns / Canonici, Ober- Pfarrers zu St. Mi-
chael/ Stifts- Superintendenten / und des Consistorii
Assessoris zu Zeitz.*

Gott/ die edle Burgk der Edlen von der Burgk / auß
Psalm LXXIII, 23 -- 26. in funere Frauen Annen Mar-
garethen von der Burgk.

Der getreue Hof-Diaconus, auß Psalm LXXXVI, II. in
funere Herrn M. Michael Saurß / Hof- Diaconi zu
Zeitz.

Der gute/ rechtschaffene / Christ- und geistliche Renth-Se-
creta-

cretarius, auß Joh. V, 24. und 1 Timoth. I, 15. 16. in funere Herrn Christian (Harmanns/ Hochfürstl. Sächsl. Raumburgischen gewesenen Renth-Secretarii.

LVIII.
PROGRAMMA

Quo ad Exequias

VIRI

Maxime Reverendi, Amplissimi atque Celeberrimi Domini,
DN. IACOBI HIERONYMI
LOCHNERI,

S. S. Theol. Doctoris Famigeratissimi, Sacrae
Reg. Majest. Suedicae Consistorii Regii per Ducat.
Bremens. & Verdens. Consiliarii Gravissimi, Ecclesiae Ca-
thedralis Antistitis, hujus ac vicini Circuli Superintendentis
maxime conspicui, Athenaei Carolini Scholæque Cathedra-
lis Bremens. Scholarchæ vigilantissimi in annum deci-
mum quartum bene merentissimi,

Ad d. VI August. A. C. M DCC

frequenti praesentia cohonestandas

Omnes & singulos Fautores Honoratissimos, Civesque
Athenaei Regii Praestantissimos

Officiose & peramanter
invitat

ERD W. HERM. POLEMANN,
Athenaei Carolini Scholæque Cathedralis Rector.

I. N. D.

HEbraeorum Sacerdotes a ministerio, quo divina
functi sunt iussione, nomen gerentes, summi Nu-
minis secundum legis divinae per Moysen promul-
gatae praescriptum in religione ac cultu fuere Mi-
nistri,

nistri, nomine totius Ecclesiæ habentes jus cum Deo agendi, sacrificia offerendi, atque iis placandi Deum, expiandi peccata, proque populo intercedendi, & vicissim DEI nomine Ecclesiam docendi, informandi ad beatitudinem æternam, tabulasque divinæ legis, monumenta æternæ veritatis, ac mysteria in figuris & imaginibus posita luculenter explicandi. Eorum igitur functio tanto fuit excellentior, quanto salus & tranquillitas, quam Deum inter & homines conciliarunt, fuit præstantior, qui multo potiori jure, quam Numma, gloriari poterant, quod sibi cum Numine colloquium, cum Deo congressus esset. De illis Judæorum Magistri commemorant, præterquam, quod tota mortalium vita, (quibus magna contagio mali inest, quæ cum hæreditate parentum cernitur, atque in posteros sine exceptione propagatur) quam in hac miseriarum valle vivimus brevem, multis calamitatibus morbisque exposita; ut homo sæpe unius horulæ spatio, non dicam, diei vel anni per omnes illas tyrannides devolvatur, & non omnino male dixerit Medicorum dictator Hippocrates: *totum hominem ab ipso ortu morbum esse*, siquidem nulla fugit ætas, nulla occidit dies, nulla ruit hora, nullum pene labitur momentum, in quo hominum machina non diffluat, vel adversi quid patiatur. Quare Hipponensium Episcopus, *Vita, inquit, est laboriosa, vita corruptibilis, vita omni amaritudine plena, vita domina malorum, ancilla inferorum. Hanc humores tumidant, dolores extenuant, ardores exsiccant, aëra morbidant, esca inflant, jejunia macerant, sollicitudo coarctat, securitas hebetat, senectus incurbat, divitiæ jactant, paupertas dejicit, juvenus extollit, infirmitas frangit, mæror deprimit, diabolus insidiatur, mundus adulatur, caro delectatur, anima excæcatur, totus homo conturbatur*: illos tamen Sacerdotes intellige Judæos præ cæteris hominibus in omnis generis morbos periculosissimos incidisse, viscerum inprimis, sæpius laborasse dolore, ac suos idcirco habuisse Medicos, qui iis mederentur, valetudinemque publice curarent Sacerdotum. Non est instituti nunc mei, nec temporis patitur ratio, rimari in præsens vetera, & hujus rei causas exprimere curatius, quas artis

jatricæ

jatricæ Candidatis considerandas relinquimus, ea tantum notatu digna judicantes, quorum Eruditissimus Johannes Braunius, Professor Groninganus Celeberrimus, in recentissimo Selectorum sacrorum opere, & alibi mentionem fecit: *Sacerdotes Judæos ubique locorum, in Templo, in atrio, & in sanctuario, cum sacra faciebant, super pavimento semper nudis pedibus stetisse, ita quidem, ut si forte quis inter ministrandum stetisset etiam super vestem aliquam, aut aliud instrumentum, quod forte ibi jacebat, aut super bestiam, aut agnum, aut tale quid, imo vel super pedes focii sui, totum sacrificium illegitimum fuisset.* Sic enim docetur Codice Sevachim עומר על גבי כלים על גבי עומר על בהמה על גבי רגלי חברו פסל *si quis steterit super instrumenta, aut super bestiam, aut super pedes alterius, illegitimum reddiderit sacrificium.* Atque hinc præcipue, cum etiam ob tennes tunicas, quibus leviter tantum vestiebantur, (a genibus enim, ubi feminalia finiebant, usque ad calces nudis pedibus omnia peragebant, ac inter ministrandum tunica sursum retracta balteo cingebatur, ut expeditiores in ministerio essent) sæpissime in graves admodum dolores ac morbos incidebant, quod ipsis etiam Ethnicorum Sacerdotibus accidisse docet Juvenalis Satyra VI. Ex Talmudicis refert alius Scriptor elegantissimus, olim fuisse conclave peculiare, in quo Sacerdotes, qui non nisi nudipedes in Templo versabantur, hyberno præsertim tempore, calefieri poterant citius pavimento calefacto inambulantes. Videri potest Codex Middoth, in quo describitur locus incendii, sive focarium, de quo notavit Vir nobiliss. Constantinus l'Empereur. Ab ardendo nomen habet hæc structura, quod ibi perpetuo lignorum strues arderet, idque in usum Sacerdotum, quo paratum semper haberent ignem, quandoquidem discalceatis pedibus in loco sancto versari tenebantur. At causa vel præcipua morborum fuit, quod nudis pedibus in pavimento starent. Sed valeant Sacerdotes Hebræi, siquidem inter fideles constat, ad unum omnes Sacerdotem nostrum unicum Θεοῦ γεννητὸν Jesum Christum præfigurasse, qui omnes hominis perfectissimi partes imple-

vit, & suum libavit sanguinem immaculatum Deo, purifican-
 tem conscientias nostras, ipse simul sacerdos, victima, &
 altare. Cum igitur Christus sub N. T. œconomia solus sit
 æternus Sacerdos, sacrificium suum offerens semel nunquam
 iterandum; utinam perversæ illæ de sacerdotibus N. T.
 proprie sic dictis sententiæ mortuæ cum V. T. & sepultæ
 essent, nec sacerdotium aliud postliminio revocaretur. At
 enim vero nec illis omnino, qui omnem Sacerdotis ti-
 tulum N. T. Ministris verbique Doctoribus negant, assentiri
 licet; quem nodum eleganter solvit B. D. Gerhardus:
*Ministri Ecclesiæ dici possunt Sacerdotes, non solum in gene-
 rali illa significatione, secundum quam omnes pii dicuntur
 Sacerdotes, sed etiam speciali quodam respectu, quatenus sc.
 predicatione Evangelii sacrificant & mundam oblationem
 Deo offerunt Mal. 1. itemque quatenus peculiariter se Deo con-
 secrant.* Et Celeb. Joh. VVajenus: *Ministros Ecclesiæ N. T.
 Sacerdotes dicere nefas non est. Paulus utique suum ministe-
 rium describit ut exercitium actuum sacerdotalium Rom. XV,
 16.* Videantur quæ habent magnus Calovius, VVitius, Vi-
 tringa in de Synagoga Vetere &c. Sed missam facien-
 tes controversiam, hoc in præsentia est, quod judica-
 mus observatu dignum; Doctores N. T. si non in aliis,
 in eo tamen convenire sæpius cum V. T. sacerdotibus,
 quod, uti hi, sic quoque Ecclesiæ Doctores, præ cæteris
 infirmitatibus corporis sint obnoxii. Exemplis ut illustre-
 mus, quæ modo diximus, non est quod longius petitur
 accersamus, cum præsentissimum nobis ob oculos ponatur,
 Viri Maxime Reverendi, Amplissimi atque Celeberrimi
 DN. IACOBI HIERONYMI LOCHNERI, S. S. Theol.
 Doctoris famigeratissimi, Sacr. Reg. Majest. Suedicæ Con-
 sistorii Stadenſis per Ducat. Brem. & Verd. Consiliarii gra-
 visſimi, Ecclesiæ Cathedralis Bremensis Antistitis, hujus
 ac vicini Circuli Superintendentis maxime conspicui, Athe-
 næi Carolini Scholæque Scholarchæ vigilantissimi, variis
 munerum partibus spectabilis, qui per omnem fere vitæ
 suæ, in primis vero ministerii sui, cursum cum variis corpo-
 ris difficultatibus colluctatus, nimis certo expertus est dicti
 Regum

Regum sapientissimi veritatem, לְהַנְחִיל הַרְבֵּה וְנֶעֱרַר
 בַּשָּׁר quæ B. Lutherus reddidit: *Biel predigen macht den
 Leib müde.* Id ut ostendamus, ad beatissimi Viri natales,
 laudatissimumque vitæ curriculum nobis recurrendum,
 quos, commodum erit, ex Programmate Summi Theo-
 logi B. DN. SCHOMERI ad Disputationem Inauguralem
 B. DN. LOCHNERI de SEPARATISMO repetere. Na-
 scendi felicitatem B. Præsul habuit Anno MDCXLIX Ca-
 lendis Martiis, sole ad occasum præcipite, in celeberrimo
 totius Germaniæ Emporio Noriberga, a Parentibus
 honestissimis, Patre Amplissimo Doctissimoque FRIDERI-
 CO LOCHNERO, nobilissimæ istius Reip. Registratore,
 dexterrimo, & Matre, Matrona omnibus sexus sui virtu-
 tibus florentissima, FLORENTIA HEINRICHIN. Ex
 hac pia stirpe oriundus vitam humanam hausit, Christia-
 nam vero & novam ex saluberrimis baptismi fœderalis undis
 in Templo S. Laurentii, Susceptoribus Plurimum Rever. Am-
 plissimo Doctissimoque *M. Jacobo Petro Schegsio*, tunc tempo-
 ris Diacono ad S. Laurentii, postea Pastore fidelissimo *V. Vehr-*
tensi, & Nobilissimo, spectatissimoque *Hieronymo de Ven-*
ne. In prima statim ætate emicuit in eo ingenium non
 vulgare, studiis satis accommodum, cui religionis ac vir-
 tutis semina in scholis magna solertia inserta sunt, mox in-
 doles super ætatem emicuit, passimque celebrata est, cum
 celeritate ingenii vinceret alios, & quæ audierat, statim nec
 sine admiratione æqualium assequeretur. In Gymnasio pa-
 trio audiverat eruditissimum Virum *M. Joh. Held*, Hebrææ
 linguæ Profess. & Gymn. Rectorem, in auditorio *Egidiano*
Daniel Wulfferum in Phys. & Metaphys. *Martinum Beerium*
 in Geographia & Histor. *Christoph. Arnoldi* in Oratoria &
 Poesi, tandem & perquam Reverendum Dn. *Joh. Mich. Dil-*
berum in Theol. & Ethicis, Professores famigeratissimos, a
 quibus A. hujus sæculi LXVII. d. III. Nov. auctore celeberrimo
Dilberro, eodemque benevolo Patrono, illustris Senatus
 Norici Alumnus factus, postea etiam stipendio Venizeriano
 adjutus ad Altdorff. Academ. dimittebatur. Ibi quoque præ-
 cepta Excellentiss. Virorum prompto animo imbiberat, Theo-

logorum *D. Job Weinmanni, Luc. Frid. Reinhardi, Job. Conradi Durrii Hist.* non eo tantum, sed & literarum Hebr. & omni-
 genæ eruditionis nomine supra laudes nostras positi, certe
 decoris Germaniæ nostræ *Job. Christoph. VVagenseilii, Phi-*
losophorum Abdiæ Treu, Job. Christoph. Sturmii, Job. Pauli
Felwingeri, Job. Georg. Königii, Christoph. Molitoris, & qui
 Inspector erat œconomiae *M. Justi Jac. Mulleri,* omnium
 suis meritis atque titulis ornatissimorum, publicis etiam
 disputationibus, qua Theol. *de Peccato & in A. C.* qua Phi-
 los. *de Terræ motibus* sub Excell. *Sturmio* Anno 70 progres-
 sus undequaque ostenderat, nomen præterea Collegio cu-
 rioso Sturmiano dederat, cum ipso Acad. illius natali festo
 Petro-Paulino ab Ampliss. Facult. Phil. brabeuta *Dn. Durrio*
 duplici laurea Philos. & Poëtica publice donaretur, & in-
 vividioris ingenii aliquod incitamentum Societati, quæ di-
 cebatur, floriferæ Pegnesiacæ a Nobiliss. *Dn. Sigismundo*
a Birken sub nomine Amyntæ adscriberetur. His initiis
 sibi gradum ad majora atque graviora struens An. LXXIII.
 mense Febr. Jenam, circa nundinas vero paschales Lipsi-
 am petiit, celebratiss. utrobique Profess. salutatis, tandem
 Rostochium delatus est, ubi primum hospitio & informa-
 tione *B. Zach. Grapii, tunc Theol. Licent. & Pastoris Petr. nec*
non Phys. Profess. Excell. postea & D. & Superint. Mecklenb.
nec non vocati Theol. Prof. gravissimi fruitus est, deinde ma-
 gno Academiæ Rost. Ornamento *D. AVGVSTO VARE-*
NIO feliciter innotuit, qui primum filium unicum fidei ipsius
 commisit docendum, deinde Anno LXXV promotor ho-
 norum Amplissimo Collegio Ducali, & illo interprete Sere-
 nissimo Principi ac *Dn. GVSTAVO ADOLPHO* eum com-
 mendavit, ut Professio Poëtica ipsi gratiose committere-
 tur; Anno MDCLXXVII applaudente Senatu atque popu-
 lo omni VVismariam ad Templum S. Nicolai Pastor voca-
 tus. Accesit eodem anno d. II Sept. fortunatum cum flo-
 rentissima atque ornatissima Virgine, filia secundo genita
AVGVSTI Theologi Dn. D. VARENI, & Matris, quæ
CARITAS KREGELIA dicta, *MAGDALENA IVSTINA*
 matrimonium, ex qua tres liberos, duos filios, & unam
 filiam

filiam suscepit, quorum alter AVGVSTVS CASPARVS, qui sequenti statim anno fato beato abreptus, Patrem præcescit. Anno 1683 in feriis Michaëlis natus ipse est filius IACOBVS HIERONYMVS, S. S. Theol. Studiosus solertissimus nunc Altdorffii degens, qui felicissimus paternarum Virtutum æmulus, cujus selectissimæ eruditionis specimina B. Parens repetitis vicibus expertus, cum in Auditorio Publ. perorandi disputandique provinciam cum laude capefferet. Anno 1686 circa festum Johannis Baptistæ nata est filia Virgo lectissima ANNA CARITAS, quæ præmaturum B. Parentis obitum cum fratre dilectissimo mœstissima dolet. Postquam igitur B. LOCHNERVS VVismariæ officio suo cum laude & successu felici præfuit, Deus supremus rerum arbiter aliorum ire Eum aliquoties iussit: quippe, teste B. *Dn. Schomero*, non tantum in Consistorium Regium, quod denuo illic a Regia Majestate Suec. erigebatur, ascitus, sed & An. 1686 denuo aliis literis vocatus est Superintendens Bremensis, quibus permotus auspicato ad nos venit, postquam summos in Theologia honores in Universitate Rostochiensis acceperat, habita prius de SEPARATISMO Disput. Inaug. elegantissima. Quando vitæ cursum & labores, quos in hac statione, officio suo satis arduo, hic apud Nos exantlavit, penitamus, bene multos & egregios inveniemus, quos equidem omnes pro merito enarrare & laudando percurrere vellem, nisi vereretur, ne & temporis & chartæ terminos transgrederer; quanquam haud difficile est, laudare homines laude dignos. Eo saltem anniti licebit, quo sciat æstimetque posteritas, quanto & quam egregio sacerdote simus privati. Erga Deum & sacra Præsulis nostri amor & reverentia prorsus fuit singularis, eaque cum exquisitissima rerum divinarum intelligentia apprime consentiens, & quod caput sacri muneris, pro causæ veritate niti, & vindicare præscriptas cœlesti auctoritate doctrinas, taceo exempla, laborabat; ut de B. D. *Lochnero* affirmare auserim, quod quondam Vir Celeb. de Calovio, fuit *Lochnerus* Sacerdos urbis, Doctor Ecclesiæ nostræ Cathedralis summus, ac decus sacri ordinis, in quo

præter singularem animi sanctimoniam, omnes artes atque disciplinæ liberales maxime diviniiores illæ, & propius cum Deo conjunctæ reperiiebantur. Non mentiar, si Bremen-
 sum Lactantium Eum appellavero. Etenim præter Oratio-
 nis ubertatem & facundiam, erat in illo moris elegantia &
 mira comitas, cum qua congruebat gravitas, & utrique
 summa vitæ respondebat integritas. Omni ætati, omni or-
 dini, summis, infimis, suam operam commodare studuit,
 nullumque, qui opem ejus petitem venerat, facile a se tri-
 stem abire passus est; venientem humaniter excepit, abeun-
 tem benevole dimisit, siquidem in consiliis ingenio erat sin-
 gulari; difficultates patientia vicit, nec quisquam adhuc re-
 pertus, qui de *Lochneri* fama detraheret. Si concionan-
 dum sive in Auditorio Athenæi nostri Publico, quod non se-
 mel, data occasione, factum, ut testantur Programmata, &
 Oratio secularis de VOCE TVRTVRIS IN SEPTENTRIO-
 NE AVDITA, cum sacra Eucharistica in toto Sueciæ Re-
 gno, & subjacentibus Germaniæ Provinciis de Augustanæ
 Confessionis Confirmatione in Concilio Upsaliensi A. C.
 M D. XCIII habito fierent, quæ typis expressa An. 1693, sive
 in Templo, utrobique fuit disertissimus, eloquentissimus, ut
 etiam post funera Orationes sacrae lucem aspicientes lo-
 quuntur. Cum igitur Optimus LOCHNERVS tam strenuus
 in Vineâ Domini Operarius, tam sedulus in statione sua Do-
 ctor, fieri non potuit, quin Plurimi de Eo sibi adsciscendo la-
 borarent. Suum igitur esse voluit Luneburgum, & optimis
 conditionibus oblatis, Ministerio præficere cupit. Ham-
 burgum ad Pastorum S. Cathar. Eum in locum Magni
 Theologi & Polyhistoris B. Dn. D. Abrahami Hinckelman-
 ni vocavit, at stationem, in qua divinitus erat constitutus,
 divinam sentiens benedictionem, & Auditorum suorum in-
 dies accrescentem incredibilem amorem, cum alia permu-
 tare noluit melius ratus constanter perennare. Si prudentis
 Sacerdotis est, optare, ut Ecclesiæ scholæque florent, &
 efficere, ne non capiant incrementum, nos omnes fateri co-
 gimur, ea apud Nos Beatissimum Antistitem Deo confisum,
 curasse, quæ multi quidem ante cogitarunt, sed fieri posse
 non

non crediderunt facile. Extant multa & mansura monumenta, quibus summam & doctrinæ & pietatis famam sibi collegit, quæ immortalitatem nominis *Lochneriani* spondent, atque post cineres durabunt. Silentio jam prætereo Templum nostrum Petrinum, quod B. multis ornamentis egregiis exornari curavit, plura allaturus, si ætatem producere potuisset. Reticeo ejus erga pauperes, afflictos, aliosque a fortuna derelictos, Orphanos in Orphanotrophio nostro viventes, curam & laborem singularem. Nil addo de reliquis, quibus & meritus est optime, & Ecclesiam, Scholamque nostram firmavit feliciter. Ad postremum eorum quoque recordemur necesse est, quæ ad discessum B. D. LOCHNERI ex hac vita beatum attinent. Quintus jam annus est, quod B. *Lochnerus* mortis prodromos morbos scilicet gravissimos sensit, siquidem vomitus varii, diversi generis humorum per gulam excretiones, corpus ejus per se debile magis debilitare cœperunt. Huic malo quamvis mature occurrendum censuit, conquisitis undique & adhibitis medicamentis pretiosissimis, eundo tamen ita crevit, ut Medicos etiam solertissimos abstrusissimis suis causis ad nauseam usque torserit, & sub initium hujus anni omnis fere spes recuperandæ salutis sublata; siquidem vis morbi vires ejus ita prostravit, ut publice in ultima Oratione sacra affirmare non dubitaverit, nullam vivendi spem sibi esse reliquam. Hinc omnia, quæ ad beatum ex hac vita exitum, pertinent, solícite curavit, partes tamen in statione sua sibi assignatas non omnino deposuit, licet corpus labori ægre responderet; proinde ut domui suæ quodammodo disposuit, se totum misericordiæ divinæ permisit, & aliquoties querulam vocem repetiit, nondum ex miserabili hac vita gradum promoveri. Die 15 Jul. tremenda mysteria corporis & sanguinis Jesu Christi summa cum veneratione fideque firmissima participavit, quo viatico mirifice recreatus est. Aggravante indies morbo, sciscitantibus amicis, qui se haberet, optime, respondit, haberem, dummodo Numini supremo placeret me dissolvere; in omnibus igitur ostendit B. Doctor animi sui fortitudinem, & Theologo dignam constan-

tiam & patientiam. Die 25 Jul. insignis animadversa est in beato Viro mutatio, quanquam illibatus semper Ei manserit omnium sensuum usus; nihil nisi Deum ac Jesum suum locutus, flagrantissimasque semper ad Redemptorem suum de felici ad domum cœlestem emigratione preces & suspiria effudit, quæ etiam benignissimus Deus exaudivit, & B. LOCHNERI animam beatissimam malorum omnium ac arumnarum victricem ex corpore tot morbis enectō, tot cruciatibus defesso in vitam meliorem transferre festinavit. Hinc die 26 Jul. undecimam inter & duodecimam meridianam, præsentibus Plur. Rever. Dn. M. *Ulrico Mente*, Eccles. Cathedr. Pastore fidelissimo, moribundo oculos claudente, aliisque amicis & familia, inter pias ipsorum preces sanctaque suspiria integris sensibus, sine commotione ulla, sine dolore & cruciatu, in his ultimis linguæ suæ verbis defecit: *Morior, & plenus sum solatii*, annis ætatis LI, quatuor mensibus, tribus hebdomadis sexque diebus exactis; atque ita vitæ suæ cursum feliciter tandem confecit, & omnibus piis ac bonis, præcipue autem familiæ, necessariis ac affinibus dolorem æque ac desiderium reliquit. Tu quisquis es, L. B. precaberis nobiscum exuviis quietem, & Menti immortalī cœlo receptæ salutem gratulaberis æternam. Vos autem, Præstantissimi Athenæi Regii Cives, frequentes ite Exequias. Funus hodie ab Hora I pomeridiana, prævia Oratione funebri, tumultu suo inferendum ducetur: Memoriam vero Lochnerianam nulla unquam Vetustas delebit. P.P. ad diem VI August. A. C. M DCC.

Concionem in ipsum funebrem habuit *M. Ulricus Mente*/ ex dicto Gen. XXXII, 10 proponens: *Ein Gesicht der Jacobs-Feier in dem Gemüthe eines rechten Jacobiten*. Vitam vero ejus vernaculo idiomate prolixius descriptam dedit *M. Johannes Christianus Schulenburg*/ Pastor Primarius VVildeshufanus.

EPITAPHIVM CIPPO INCISVM.

* * *

QVEM. NORIBERGA. DEDIT.
CVI. NOMINA. MAGNA. VARENI.
VARNVS. CONIVGIO. IVNXIT.

QVEM. VVISMARA. TELLVS. ADMIRABATVR.
QVONDAM.

QVEM. BREMA.

PER. ANNOS. QVATTVOR. ET. DENOS. STVPVIT.

QVI. PLVRIMA. SACRA.

PETRINO. HVIC. TEMPLO. PRÆSVL. MONVMENTA.
RELIQVIT.

LOCHNERVS. CVI. FIDA. FIDES. CVI. DEXTRA.
LABORQVE.

CVI. COMIS. PIETAS. ET. SENSVS. NVMINIS. INGENS.

LOCHNERVS. CVI. LARGA. MANVS. VVLTVSQVE.
SERENVS.

QVI. TVTVM. AVXILIVM. MVLTIS. FVIT.

ANCHORA. SPESQVE. CVI. FVIT. IMMANVEL.

QVEM. COETVS. LINQVERE. SANCTVS. NON. POTVIT.

CECINIT. QVI. CYGNVS. FVNERA. LÆTVS.

INTERPRES. VERBI. DIVINI. INTERPRES. AMORIS.

LOCHNERVS.

TVMVLO. HOC. PLACIDA. ESTQVE. RECONDITVS.
VRNA.

TV. LECTOR.

VENERARE. VIRVM.

MEMBRISQVE. QUIETEM.

AC. ANIMÆ. MOESTISQVE. TIBIQVE. PRECARE.
SALVTEM.

SCRIPTA:

De Dubitatione, ut vocant, Cartesiana disputatio. Rostochii
1674. in 4.

Semi-Centuria Thesium Miscellaneorum Philosophicarum.
Rostochii 1675. in 4.

Dodecas Quaestionum Philologicarum. Ibidem 1676. in 4.

De Separatismo *disputatio Inauguralis sub praesidio Iusti Christophori Schomeri.* Rostochii 1686. in 4.

Abzugs-Predigt in der Kirchen zu St. Nicolai zu Wismar
am XVIII Sonntage nach Trinitatis/ aus dem Evan-
gelio Matth. XXII, 34 - - 46 gehalten. Bremen 1686. in 4.

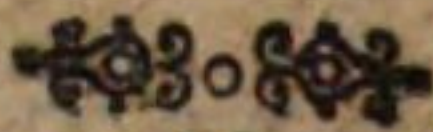
Anzugs-Predigt in der Königl. Schwedischen Dom- und
Haupt-Kirche S. Petri zu Bremen aus 2 Cor. II, 14 - 17
gehalten. Bremen 1686. in 4.

De Voce turturis in Septentrione audita Oratio Secularis,
cum Sacra Eucharistica in toto Sueciae Regno & subja-
centibus Germaniae Provinciis de Augustanae Confessio-
nis confirmatione in Concilio Upsaliensi A. C. MDXCIII
habito fierent. Bremæ 1693. in 4.

Die hochgeschätzte und höchstbeschützte Krone in der Hand
des Herrn/ an der Krone der Gefrönten/ der weyland
Großmächtigsten Königin/ Königin Ulrica Eleonora/
der Schweden/ Gothen und Wenden Königin/ &c. in ei-
ner Trauer-Predigt aus Phil. I, 21 angewiesen. Bremen
1694. in fol.

Das brennende und scheinende Kirchen-Licht / in funere
Herrn M. Jo. Knüttelii, Pastoris zu St. Petri in Bremen/
aus Dan. XII, 3 fürgestellt. Stade 1695. in 4.

Die wohlerwehlte Herrlichkeit bey dem Thürhüten in
Gottes Hause/ zu Bruder-treu-schuldigem Ehren-Ge-
dächtniß Herrn M. Caroli Friderici Lochneri, Pastoris zu
Fürth / in einer Trauer- und Trost-Schrift aus
Ps. LXXXIV, 11 fürgestellt. Bremen 1699. in 8.



LIX.

M. IO. ANDREÆ PLANERI,

Ord. Phil. Adjuncti

IN ACADEMIA VITEMBERGENSI,

PANEGYRICVS,

MEMORIÆ

Celeberrimi Theologi,

SEBASTIANI KIRCHMAIERI,

Antistitis, Consistorialis & Scholarchæ Ro-
tenburgensis ad Tubarim optime meriti,

Dictus Vitembergæ

IN AUDITORIO MAIORI,

XVII Kalend. Novemb. cl. l. cc. l.

RECTOR ACADEMIÆ MAGNIFICE,
ILLVSTRISIME LIB. BARO, PATRES ACADEMICI
ET ASSESSORES HOSPITESQUE,

VIRI

Summe Reverendi, Magnifici, Jureconsultissimi, Ex-
perientissimi, Excellentissimi, Nobilissimi, Plurimum Re-
verendi, Amplissimi Clarissimique,

Tuque Florentissima Juventutis Studiosæ corona.

SI tantus Viro, de quo dicere ingredior, orator, quan-
tus ipse quidem Theologus fuerit, contingere de-
buisse, æquius fuisset profecto, sedere me, atque at-
tendere, dicendique partes, ac onus tantum, tam-
que difficile, ac arduum deprecari, aut subterfugere, quam
parum laudabiliter amplecti & suscipere, quam parum ex
mea ipsius, perinde ac vestra sententia, sufferre, quam pa-
rum denique ex merito tanti Viri sustinere. Quantus enim,
quam excellens, quam pariter in doctrina, atque virtute,
consum-

consummatus, quam denique divinus Theologus fuerit. Divus SEBASTIANVS KIRCHMAIERVS, nunquis facile est vestrum, Auditores O. O. Honoratissimi, qui ignoret? Et quid, obsecro, aliud hæc volunt, in quibus confisto, pulpita, ac edocent, aterrimis amicta pannis; quid vestra hæc tanta frequentia admonet aliud, ac inculcat, quam, licet KIRCHMAIERVS jam pridem, annisque ante quadraginta, Vitemberga abierit, necdum tamen KIRCHMAIERI memoriam hac ex Academia abiisse: cumque is anno superiore vitam cum morte commutarit, ejusdem tamen illius nomen gloriamque nullo temporum tractu in istac divinæ humanæque sapientiæ sede, domicilioque intermorturam? Sed causa fuit non una, quæ ad dicendum me non invitaret maagis, quam quodammodo raperet, Honoratissimi Auditores. Non forte fortuna, non casu, impetuve, sed fato quodam singulari, ut sarcinæ huic tam immensæ impares longe humeros supponerem, lectus ego videor, ego, inquam, qui multorum, magnorumque beneficiorum nexibus sim GENTI KIRCHMAIERIAE Clarissimæ conjunctus, quive plus GENTI huic debeam, quam ulla unquam oratione satis a me explicari possit. Nullius est mortaliū explorare fatorum causas; veruntamen, siquid mortalem hac in parte audere fas est, conjectare ausim, vel eam quoque ob causam muneri huic exequendo me destinatum fuisse, ut, quanto minor esset in me dicendi copia, & facultas, tanto magis Summi virtus Theologi, quibusdam velut ex tenebris, effulgeret, tantoque vehementiorem sui admirationem in animis hominum concitaret. His itaque de causis date, quæso, Rector Magnifice, Illustrissime Lib. Baro, Auditoresque ceteri Honoratissimi, dicturo mihi hanc veniam, & non tam meam confidentiam accusate, quam officium meæ erga FAMILIAM KIRCHMAIERIAM pietatis summæ, atque singularis, approbate: date præterea hoc beatis potius KIRCHMAIERI manibus, quam meis, quibus vos obtestor, precibus, & dicentem me favore, benevolentiaque vestra sublevate. Parum refert, Auditores Optimi, quo genere quisquam ortus sit: multum, quam bene

bene vixerit. Ignavos sæpe, sæpe nequicquam meritos, nitor generis similiter, ac forma elegans Sodomarum poma, circundat: at vera laus, veraque gloria neminem, nisi virtute, nisi virtutis operibus spectatum, concomitatur. Ne nostrum quidem, sed alienum est, siquid aliunde sumus, neque a nobismet ipsis, consecuti: ut rectissime Hectori illi, majorum suorum claritate freto, atque gloriato, Achilles, opinor, occinuerit:

*Et genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.*

Est tamen aliquid, Auditores, quantulumcunque illud sit, sanguine generoso cretum esse, si quidem imago progenitorum in posteris, tanquam in speculo quodam perpolito, reluceat, ac reddatur. Ac fere boni a bonis, a fortibus fortes procreantur; neque fieri potest, ut ab aquilis ferocibus molles, atque imbelles columbæ progenerentur. Non omnis terra metallifera metalla generis ejusdem gignit. Alia aurum parit, alia argentum; cuprum alia, alia stannum, & si qua sunt alia. Similiter cum hominibus comparatum videmus: alius in aliis familiis ingeniorum proventus. SEBASTIANVS noster, Auditores, ortus majoribus est Nobilissimis: hi, ad aurifodinæ instar, thesaurum vere aureum posteritati in SEBASTIANO reliquerunt. Anno, supra millesimum, quingentesimum, quadragesimo, donatus annulo est aureo Landshuti Bojorum atavus, VLRICVS KIRCHMAIERVS, REICHVITIVS cognominatus: idque nominis & in hunc diem servant, quotquot ab alio, quam a quo Noster est, VLRICI filio propagati, Bohemiam, maximeque urbem urbium, Pragam, illustrent. Migravit vero ille, quem dixi, VLRICVS ex Carnis, Germaniæ, sigillatim Norici, populo, & in vicinam Bojoariam sedem suam, domumque transtulit. Sed hujus alter filius, idemque SEBASTIANO nostro cognominis, in Franciam orientalem demigravit, regionem vini perinde præstantia, quam ingeniorum nobilitate inclytam: de cujus incolis, universo terrarum Orbe celeberrimis, immo robore ac flore antiquo Germanicæ

cæ nationis, quique rebus omni ævo fortissime gestis Sacrum Romanum Imperium Germanis suis vindicarunt, eaque re non sibi magis, quam cunctæ nationi, gloriam nominis immortalem condiderunt, si exponere instituerem, sane quam timendum foret, ne ejus orationis facilius ingressum, quam exitum reperirem. Atque in hoc populo laudatissimo, Auditores, nascentem KIRCHMAIERVM velut gremio excepit Vffenhemium, oppidum nobile, anno, supra millesimum, sexcentefimum, quadragesimo primo. Pater ipsi fuit Vir eximia dignitate conspicuus, GEORGIUS ABEL; Mater ANNA MARGARETHA BEZOLDIA, cujus matronæ Memoria tanto minus dissimulanda est, quanto accuratius ingenium Pignoris dilectissimi eduxit, quantoque diligentius ad veræ pietatis studium identidem excitavit. Hæc vox, hoc verbum, hoc acroama assidue ex matronæ pientissimæ ore diffuebat: IN TEMPORE BONVM RELIGIONIS CHRISTIANAE FVNDAMENTVM IACIENDVM ESSE. Aurora solis ortum prænunciat: indoles, qualis unusquisque futurus. Hanc solliciti parentes in Pignore optimam tempestive perspiciebant, prætereaque memoriam admirabilem, nec minus tenacem ad custodienda, si qua accepisset, quam ad arripienda, condendaque, quæ ipse vellet, deprehendebant: id quod vel ex eo cognosci possit, quod puer annorum duodecim, opera præcipue matris, omnes ac singulos Hieropsaltæ hymnos ad unguem tenuerit, memoriterque recitare potuerit. Quodsi idem semper esset rerum exitus, quod principium, nihil neque latabile, neque eximium ex me amplius audiretis, Auditores. Nunc vero ultima initiis rarissime respondent, nec fortunæ ictibus in perpetuum succumbit virtus, nec igniculi virtutum in magnis semper animabus calamitatum, decumanis licet, fluctibus inundantur. Idque profecto ipsum evenit Nostro. Si enim quisquam, hic certe tenui usus est adolescentiæ initio, utpote quæ in tristissimam belli illius funestissimi, quod tricennale vocari solet, incidit tempestatem. Hinc pater, alioquin opulentior, bonis, fortunisque

nisque exutus, ac spoliatus, tantum non habuit reliquum, unde adolescentis, summa & excelsa minitantis, rationibus consulere ac providere posset. Mirum est fatorum ingenium: per ruinas sæpenumero ad felicitatem vias aperiunt: extremam sæpe inopiam ad salutem convertunt. Atque hoc Noster peropportune expertus est, cui æque minus inopia nocuit, quam Æschini, qui, patrem fortitus pauperem, inter summos nihilominus oratores numeratus est, & vel Demosthenis antagonista agnitus: æque minus, quam Demostheni, qui, consimile prognatus genitore, princeps oratorum evasit: æque minus, quam S. Hieronymo, cujus, in paupere nati domo, tanta fuit eruditio, ut Græci, omnes omnium gentium literas fastidire assueti, unius Hieronymi commentarios in sermonem suum vertendos curaverint: æque minus, quam Divo Hipponensium Præsuli, qui, pariter parentes egenos nactus, eo pervenit gloriæ, ut cum Hieronymo inter Patres, quos vocant *Cardinales*, referretur. Posita autem prætexta puerili, in Gymnasium Onoldinum profectus Noster, mox industria, & amplis progressibus in magnam commilitonum invidiam incurrit. Semper enim nascentis gloriæ comes est invidia, ut solis umbra, corporis effluvium, fulminis tonitru. Nascitur enim invidia ex admiratione, admiratio ex virtute, virtutisque documentis. Atque hæc talia non multo tempore multa dedit KIRCHMAIERVS; idque peræque sermone Latino, & Græco; peræque oratione prosa, ac ligata. Quo fiebat, ut invidiam æqualium mox cum summorum quorumque hominum, tum præcipue summi Antistitis, & Consilarii Ecclesiastici, Christophori Meelfuhreri, favor exciperet, & consequeretur. Hic SEBASTIANVM filiis contubernalem appetere: hic in contubernium, convictumque accipere: hic multis magnisque beneficiis ornare: hic in oculis gestare: hic ex animo carum pro filio habere. Quod genus felicitatis quamvis vehementissime sibi gratularetur Noster, attamen dubitari potest, illine plus, an contubernalibus, hæc profuerit conjunctio. Ille quidem, permissu dicam, an rogatu patroni, luculenta uti bibliotheca: ille multa indies haurire

haurire utiliter dicta ex ore Antistitis disertissimi: ille praeterea (o benevolentiam admirabilem!) ab eo Doctore domestico ad linguam sanctam institui; hi autem, exemplo commilitonis inflammati, certare æmulatione industriae, usque adeo, ut, absolutis deinde, confectisque studiorum rationibus, Licentiati Theologiae renunciarentur. Noster, modo non sexennium Onoldi hærens, cogitationem adeundi Academiam cepit, eo magis, quod a Fratre natu maximo, GEORGIO CASPARO, iis temporibus Ordinis Sapientum Adscripto, literis subinde invitaretur; venissetque tunc Vitembergam, nisi divina providentia prius subsidia Academica ipsi prospicere constituisset. Melior tamen ipsi fortuna obtigit, quam Cleanthi Assio, a laborum tolerantia Herculi cognominato, quem, noctu hortulano cuiquam aquas hauriendo, quæstum fecisse scriptum legimus, quo paupertatem suam, interdium philosophando, solari posset: Noster magno viro operam dicare in animum induxit. Neque voto eventus defuit, & nullo ipsum tempore capti hujus pœnituit consilii. A cognato, Tobia Appoldo, Senatore sanctiore Brandenburgico, & Legato ad Augustissimum Romanorum Imperatorem, Ursino, Ratisbonensium Antistiti, commendatus, hujus filiis fuit a studiis, ita tamen, ut, quemadmodum KIRCHMAIERVS Ursini filiorum Magister, ita Ursinus KIRCHMAIERI Magister esset. Igitur filii Antistitis a KIRCHMAIERI, KIRCHMAIERVS ab Antistitis ore pendeat. Hic Cynosura erat Nostri: hic rationem, quam Græci *νέστωρ* appellant, scite tractandi Philologiam tradebat: hic bibliothecam luculentam permittebat. Ut vero idem Magister, qui hospes, ita Patronus idem, qui Magister erat. Hujus quippe auctoritate, atque commendatione factum est, ut, postquam commendationem egregia scripta, a Nostro elaborata, exempli causa, carmina Syriaca, Chaldaica, Hebraica, Græca, Latina, Germanica; scriptum de Serpente æneo; Latina oratio, commendatiorem reddidissent, ab Senatu stipendium huic literarium decerneretur. Post hæc, annum dimidium Ratisbonæ commo-

commoratus, cum, ut profundiores tandem aliquando sapientiae latices hauriret, tum vero, ut Fratris (quem Professore Seniore, anno superiore caelo redditum, jam luximus, nondum vero eluximus) literis, hortationibusque satisfaceret, Vitembergam profectus, illam literarum renascentium, illam optimarum artium, illam denique celestis doctrinae, divino munere instauratae, ac repurgatae, parentem primam, optimamque consalutavit, anno supra millesimum, sexcentesium, sexagesimo. Quantum ibi, per DEVM immortalem! super adventu Fratris in Fratris animo gaudium? Tantum scilicet, quantum antea Fratris in animo Fratris desiderium. Quanta porro Fratrum utriusque conjunctio? quanta familiaritas? quanta suavitas? quanta officiorum communio? Summatim uti dicam, quanta fraterni amoris vis ac magnitudo? *Ex eodem, inquit Senex Charonenſis, materia prima nata sunt elementa inter se diversissima, pugnantiſſimaque: sic aliquoties iisdem parentibus nascuntur fratres ingenis dissimillimis.* At enim tantum abest, ut hoc in KIRCHMAIEROS dici possit, ut credidiſſes, animum in corporibus duobus prorsus unum habitasse. Revertor ad Academiam, ubi quantus exercendae, juxta atque ostendendae virtutis campus fuit? quantum stadium patuit, in quo Noster cum laude immortalis decurreret? Princeps sollicitudo fuit, quo ordine eruditionis vastissimae genera animo complecteretur. Totum se Theologiae tradebat, ad quam velut divino quodam afflatu unice propendebat: nec in aditu ejusdem amplius, ut antea, versari, sed in adyta penetrare pulchram sibi ducebat. Sed tamen, etsi in illo studio sibi acquiescendum arbitrabatur; tamen, praeter illud, non omnino contemnendas neque linguas, Theologo usui futuras, neque literas, neque scientias Philosophicas, artesque optimas, autumabat. In hoc quasi vestibulo prius sibi aliquandiu expectandum existimabat, quam in illud augustissimum sacrosanctae Theologiae conclave ingrederetur: quo, tanquam a quibusdam ibi famulitiis comptus, ac praeparatus, ornatusque, dominae, Theologiae, inquam, magis placere posset. Neque Rex sine administris regnare, nec

H h h

Regina

Regina scientiarum sine servitiis florere, dignitatemque suam tueri potest. Eamus per secula: consulamus testem veritatis, historiam: rerum olim gestarum memorias replicemus: & satis asserto sua constabit fides. Nunquam sine literis artes optimæ, nunquam sine artibus religio Christiana integra illibataque stetit. Contra emicuit hæc, fulsitque, ubi studia literarum, bonarumque artium viguerunt. Cum DEVS ex tenebris Pontificiis suos erepturus esset Christianos, excitavit primum in Italia viros ingenio præstantes, & doctrina præditos: deinde & in Germania tales, nominatimque Rudolphum Agricolum, Hegium, Capnionem, Erasmus, Melanchthonem, Camerarium: quorum opera ac studio linguarum, pariter ac omnium disciplinarum cultus revocaretur, divinitusque restitueretur. Eam vero rem in cœtu Dei secuta est divina illa lux sacratissimi Evangelii, & doctrinæ cœlestis a caligine pristina repurgatio. Quod sicut minime nostrum latere KIRCHMAIERVM poterat, sic rectam ille viam iniit, atque ad assequendam Mysteriorum sapientiam animum tempestive instruxit: in qua instituti parte Frater consilio, simul & doctrina; plerique Doctores reliqui institutione conata & incepta Juvenis præstantissimi fideliter provexerunt. Præter enim Fratrem Doctores hospice immortales: NOTTNAGELIVM, ANDREAM SENNERTVM, ÆGIDIVM STRAVCHIVM, VVALTHERVM, BAVMANNVM, IO. FRID. HORNIVM, PFEIFFERVM, adiit, diligentissimeque frequentavit. Maximum, veruntamen minime suffecturum, ad doctrinas comparandas momentum natura affert, minusque auspicato procedit opus, nisi si consilio, pariter ac ministerio magistrorum secundetur. Permultum vero interest, quo præceptore usus sis: raroque sine magnis ductoribus magni emerferunt viri. Ut pauca de innumeris exempla vobis, Auditores, in memoriam revocem, numnamne vobis persuadeatis, Platonem & Xenophontem sine Socrate; Aristotelem sine Platone; Theophrastum Eresium sine Aristotele; Isocratem sine Lysia; Demosthenem sine Isocrate; Libanium sine Jamblichio; Julianum Augustum, Basilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, Chrysostomum

mum sine Libanio; Hieronymum sine Gregorio Nazianzeno: utque ad ævum recentius veniam, Valesium sine Petavio, Dan. Heinsium sine Josepho Scaligero, eruditorum illo principe, Mich. Neandrum, & Georgium Fabricium, sine Melanchthone; Rhodomannum sine Neandro, in illud, in quod ascenderunt, fastigium eniti potuisse. Haud mirandum igitur, si, adjutu magnorum præceptorum, & Noster brevi magnus evasit. Primo autem omnium ad excolendas magis magisque linguas, cum primis Græcam, & Orientis, animum adjunxit. Quippe norat accurate, divinorum voluminum interpretationem nunquam felicem esse posse, nisi aliquis antea in Apostolicorum fonte, & Prophetarum primis rivis, Græcis utrisque, perite versari didicisset: nisi porro, ne alienis videre oculis (quod vix satis tutum habetur) cogatur, Mosen ipsum, ceterosque divinæ mentis interpretes loquentes intelligat, & non modo Hebraice doctus sit, verum etiam exquirendi veri sensus causæ Masoram, Chaldaicas paraphrases, Rabbinicas commentationes, in auxilium vocare, iisdemque commode uti norit. Hæc omnia insigniter, tamque callebat Noster, quam quæ maxime: atque id verum esse, loquantur vel præcocia illa specimina, pauloque post, quam in Academiam sese contulisset, in publico cum laude edita: quorum unum disputatio fuit de Epulo Belfazaris, Præside M. Clerickio, Hamburgensi, publice cum laude propugnata; alterum oratio in sermone Persico conscripta, formisque descripta, de causis odii inter Turcas & Persas irreconciliabilis, auditorio frequentissimo recitata. Post *Philologiam* cultus Poeseos arridebat, hoc magis, quod hæc iamdum ante in Gymnasiis placuisset. Hæc prima ejus fuit Philosophia, a teneris in feros usque annos culta, nec solum inter exercitia adolescentiæ, sed etiam oblectamenta senectutis ipsi habita. Fuit hæc veræ virtutis, fuit variæ doctrinæ, primum cum voluptate imbibendæ, tum incredibili cum illecebra alios docendæ, instrumentum. Sapienter veteres Poesin primam, quandam Philosophiam vocitarunt, Poetas autem, nondum orto Philosophorum nomine, Sapientes. Nec enim quic-

quam aliud Philosophos inter, & Poetas interest, quam, quod illi doctrinas apertas tradant, hi autem quibusdam fabularum involucris condant, velentque. Ab his ergo divinarum, humanarumque rerum notitia, tanquam ab uberimo quodam fonte, dimanavit. Vel unum Homerum, primum, principemque Poetarum, contemplemur, a quo Dionysius ille ab Halicarnasso contendit, *cum aliam doctrinam omnem, tum perfectissimam philosophandi scientiam profectam.* Alii, quod ille totum, executi per partes sunt, singulique singula fere argumenta, quibus omnis, quaqua patet, Sapientia continetur, pertractarunt. Ex horum itaque monumentis viri quique doctissimi partim animum rerum pulcherrimarum copiis locupletarunt, partim ipsimet, natura obstetricante, versus pangere didicerunt: ac fuit propemodum nemo non vulgariter, sed incomparabiliter doctus, quin idem & Poeta fuerit: nec dubito, fore quenquam ex vobis, Auditores, quem fugiat, Democritum, Platonem, Aristotelem, Senecas, Gregorium Nazianzenum, Synesium, Joannem Picum, Mirandulae Comitem, Franciscum Petrarcham, Angelum Politianum, Franciscum Philadelphum, Desiderium Erasmus Roterodamum, Philippum Melanchthonem, Ludovicum Vivem, Moros, Scaligeros, Heinsios, Gassendum, Hugonem Grotium, M. Ant. Muretum, Jac. Aug. Thuanum, M. Zuer. Boxhornium, Aug. Buchnerum, Petr. Dan. Huetium, tum in omni doctrinarum genere, tum in Poesi excelluisse. Ad horum tantorum fastigium Virorum igitur sicut adspirabat Divus KIRCHMAIERVS, ita, in exemplum eorundem, divinam Poesin haudquaquam intactam relinquebat, sed cum ceteris suis curis omni tempore copulabat: eaque re hoc consequebatur, ut carmen concinnum, grave, elegans, quandoque vellet, neque id in una tantummodo, itemque altera, sed illis omnibus, quas tenebat, linguis prompte non scriberet, sed funderet. Nihil non compertum, exploratumque loquor: nihil præ in Defunctum studio asseuero: solius me amore veritatis tueor, ac defendo. Loquantur carmina Græca, Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Persica

Persica, Turcica, Æthiopica, Ægyptiaca, & alia, in Academia composita, quippe typis impressa: quorum quidem exempla posteritas conservat, ac custodit. Ab hisce amœnitatibus, ab hac Philosophia ludibunda, ad seriam promovit gradum. In hac nihil sicco pede prætereundum duxit, siue quod mentem rerum pulcherrimarum, scituque necessariorum contemplatione perficeret, & ipsi DEO assimilaret, siue quod ad legem naturæ pernoscendam, ad moderandos affectus, ad mores, actionesque, & officia hominis scienda, ad rationem virtutis assequendam pertinere videretur: eandemque Viro laudem vindicant, asseruntque specimina solennia, disputando edita: asserunt pariter specimina nondum edita, quæ forte posteritas, ut speramus, deinceps a situ, interituque vindicabit. Jam in Historia sacra nihilo secius versatus est, resque in cœtu diviniore gestas in numero habuit, & ad unguem, quod dicitur, tenuit. Ad eamque laudem tanto majore contentione grassatus est, quanto justius magni Theologi, qualis fieri optaverat, nomen tueri niteretur. De quo cum nemo dubitare queat, qui siue in Gymnasiis, siue in templis docentem audierit; tum testetur præterea illud, quod in schedis opus affectum, inceptumque, nequedum absolutum reliquit, quodque *Dogmatologiam, Patrologiam, Heresiologiam, Synodologiam, Martyrologiam, Hierarchologiam, Papologiam, Irenologiam, Schismatologiam, Ecclesiologiam, Muhammetismum*, explicata reddit. Quid tandem dicam de Eloquentia, qua se penitus tingendum dedit, qua multo tempore, multis vigiliis, laboribus, lucubrationibus adepta, in tantum excelluit, ut cum paucissimis in comparisonem referendus, plurimis autem antepo-
 nendus videretur. Ingenium excellens, acumen judicii, memoria exprompta, *μνήμη* accurata, sententiæ gravissimæ, verba lectissima, perspicuitas summa, vox clarissima. Quanta, per DEVM immortalem! vel majestas, vel gratia, venustasque, in illius inerat dictis? Nunc, quasi melleis verborum favis, attonitos erigebat; nunc, velut alter Pericles Olympius, fulgura & tonitrua vibrabat. Huic videbatur Christianus quidam Demosthenes: illi Germanicus quidam

Chrysoſtomus ; huic alter quidam Baſilius : illi alter quidam Lutherus. Hinc omnes, KIRCHMAIERO concionante, magna frequentia conſuebant, verba facturum antevertebant, ſubſellia captabant, loca anticipato tempore occupabant, & quo melius audire poſſent, venientem præſtolabantur : poſtea vero, moventem lacertos, & perorantem, maxima aviditate, & ſilentio auſcultabant, vocesque plauſu mirifico excipiebant, & nihil magis, quam, ne expectatio ne citius finem dicendi faceret, metuebant. Teſtes prodeant conciones vulgatæ ejus aliquam multæ, tam arte perfectæ, elaboratæ induſtria, judicio perpolitæ, verborum, ſententiarumque luminibus diſtinctæ, ut non modo lectores mirifice delectent, ſed etiam animos, oculosque omnium percellant, in quorum manibus verſantur. His, his, inquam, præſidiis firmus, ac munitus, his auctus, ditatusque opibus, his rebus omnibus non inſtructus magis, quam exercitatus, dici non poteſt, quam expedite tandem, quam auſpicato tractaverit ardua illa Theologiæ ſtudia : cujus omnium maximi ornamenti KIRCHMAIERIANI juſto elogio cum mea dicendi infantia par haudquaquam ſit, id faciam idcirco, quod pictores ſolent, qui, ingentem hominum vim parva tabula præſentaturi, multorum capitum ſolummodo vertices depingunt. Quapropter ego, huc delatus, tantum ſumma rerum faſtigia ſequar. In religionis noſtræ capitibus omnibus, ac ſingulis, ex vero ſuo fundamento valide ac perſpicue educendis ; in morum, Chriſtiano homine dignorum, doctrina ; in diviniſſimarum ſcripturarum ſententia, accurate e fonte ſuo derivanda, confirmandaque ; in controverſiis, quas vel priſca, vel noſtra ſecula moverunt, dijudicandis, quantum Noſter ſtudii, quantum operæ, quantum temporis collocavit ? Quantus porro & in hoc ſtudiorum genere, progreſſus fecit ? Præſertim quando nihilo minores hic, quam in rebus ceteris, Doctores nanciſceretur. Etenim in illa incidit tempora, in quibus CALOVII, MEISNERI, QVENSTEDII (o quanta Nomina!) docuerunt. Immo etiam Jurisprudentiæ, immo etiam Medicinæ operam non pœnitendam dedit. In utroque enim ſtudio tam feliciter deinde,

deinde, muneribus impositus publicis, multos instituit juvenes, ut, brevi post tempore, de illis non pauci Doctorum decus, atque insignia, cum maxima gloria obtinuerint. Testimonium præterea mihi perhibeant libri, a Viro in eodem utroque studii genere conscripti, quorum unus inscriptus est de *Morbis Astralibus*; alter *Corpus Juris Divini*, in quo dissensum Juris Civilis a Jure Divino demonstravit. Et quid, obsecro, videtur iniquius legibus de *Jurejurando per Mariam semper Virginem, per Sanctos, per Genium Principis, per quatuor Evangelia?* quid approbatione remedium, humanis quaesitorum corporibus? quid legibus de evocatione sacrorum, de oleo pro uxore in æde sacra posito, de lucerna monumento alternis mensibus accendenda, solennibusque mortis peragendis? quid legibus de *avroxeia* licita? de Matrimonio clericis interdicto? de Conjugio inter susceptorem & baptizatum prohibito? de mitiore adulterum pœna? de causis dissolvendi Matrimonii? de permissione concubinatus? de embryo non homine? quid legibus multis aliis? Proh superstitionem! impietatem! nefas! Dixi, Auditores, de exantlatis tot, tantisque juventutis laboribus: de mercede, de præmiis laborum dignissimis, quantique, & quam dulces, quam jucundi fructus secuti sint, nunc dicam. His quidem præmia alia ex aliis Academica proluserunt. Vix sesquianno Vitembergæ exacto, primum industriæ pretium, honores sapientiæ summos, ab Aegidio Strauchio, Historiarum Professore, suscepit. Non plus hinc, quam semestre, præterierat spatium, cum, a Patronis ipse extimulatus, eadem opera potestatem recitandi & peteret, & obtineret. Posito doctrinæ tyrocinio, mox Præses ipse vires differendo summa cum laude, est periclitatus, progressuque temporis sæpius, ac vel vicies, de rarioribus argumentis, iisdemque Philologicis partim, partim Philosophicis, publica in palæstra decertavit: domi autem cum universam Philosophiam, tum linguas orientis omnes, magna commilitonum frequentia explanavit. Haud minus vero in ipsa Theologia sese exercitavit; neque solum in utroque templo sæpe pro concione verba fecit, sed etiam sub umbone illorum, quos dixi, Theologorum, omnium ac

singulorum, de rebus divinis, nominatim, *de Articulis Fidei Fundamentalibus*, *de Descensu CHRISTI ad inferos*, *de Iudice Contraversiarum Fidei*, publice dissertavit; ex quo id consecutus est, ut potestas aperiendi ludos Theologicos ipsi fieret. Rebus ita gestis non amplius latere poterat virtus in alto posita, quin externorum etiam hominum oculos feriret, perinde atque ad sui desiderium, cupiditatemque incredibilem allectaret. Tempus erat, ut Noster merces illas pretiosissimas, quas hactenus, cum in scholis aliis, tum præcipue in hac divinæ humanæque sapientiæ mercatura, multo cum sudore lucratus esset, in scholastico, inque Ecclesiastico emporio exponeret sacratissimo. Neque Nostro defuerunt licitatores, quandoquidem, ut verbum illud sonat, quod vulgo dici solet: *Bona merx facile emptorem invenit*. Qua de causa, etsi ipsemet, quæ incomparabilis erat Viri huius modestia, nondum cognoscens vires suas, in externos ire destinabat, fatis tamen retrahentibus paruit, Augustamque Tiberii rediit, literis Magistratus amanter invitatus. Hoc libentius migrabat ille, quo magis animo in gratiam prono, beneficiorumque memore, incitabatur. Horum proinde suavi memoria, jucundaque recordatione commotus, in Civitatis ejus gremium, ex qua Virembergam digressus ante fuerat, ex Academia Vitembergensi libens revertebatur, posteaquam antea cum Sapientum Ordo novo eodemque luculentissimo honoris genere eum honorarat, interque Assessores suos adscripserat; tum Theologorum abituro dederat testimonium, in quo gradu honoris in Theologia summo dignissimus judicabatur. Hocce velut commeatu donatus, pristinum remensus iter, inclytam Ratisbonam, velut postliminio, videt iterum, tenetque. Ibi munus professionis adeptus quanta id diligentia obiit? quot, quam indefessos labores ad partes hæc exornandas attulit? quanta fide, quantaque contentione cum industriæ DEO, tum acceptorum beneficiorum Patronis, & Evergetis, rationem reddere laboravit? Hoc unum dies ac noctes studebat, id agebat unice, huc nervis omnibus incumbebat, ut non tantummodo omnibus officiis cum vo-
luntati

luntati Magistratus, tum auditorum expectationi faceret
satis, sed, quantum esset in sese, maiorem Gymnasio fa-
mam, nomenque indies compararet. Eventusque spem
non implevit, sed longissime superavit: neque insuper sua
KIRCHMAIERO merita minori, quam Gymnasio, honori,
atque emolumento fuerunt. Nam & Lycei fama, hoc
Professore, longe lateque penetravit, Academiasque, qua
proximas, qua remotiores, cum primis, quo disciplinae
alumni pervenissent, pervagata est: & maximo numero
cum aliorum magnorum Virorum, tum Equitum etiam,
Principumque, quibuscum etiam literas ab eo tempore com-
mutavit, filii, institutionis fruendae causa, ad Virum longe
Celeberrimum confluxerunt, usque eo, ut quotidie horas
septem institutioni ipse consecraret. Sed tantum tamen
absuit, ut molestiarum multitudine frangeretur, ut dicere
per sepe sueverit: **NULLVM VNQVAM SIBI, INTE-
GRA VSO VALETVDINE, TEMPVS TAM LON-
GVM VISVM, VT NECESSE SIBI FVISSET AMICOS
IN FALLENDI BIVS SOCIETATEM ADHIBERE.** In-
terim ad meridianum fere apicem fama Viri pervenerat, &
latissime animos hominum splendore suo conciliarat. Hac
igitur impulsam Civitas Imperialis ad Tubarim, Rotenbur-
gum, KIRCHMAIERI adsciscendi curas agitabat. Ac-
cidit, ut annis post tredecim, quam Noster Ratisbonam
regressus esset, Doctor Theologus, Jo. Lud. Hartmannus,
Sacerdos, Antistes, Dicastarii sacri Assessor, & Scholar-
cha, nutu coelestis Imperatoris, ex hoc militantium in-
triumphantium in caelis coetum transferretur: cui quidem,
qui succederet, nemo KIRCHMAIERO dignior existima-
batur. Vidisses in Nostro, ubi tam amplae provinciae de-
ferrentur, modestiae & pietatis certamen: quantumque is
ab ambitione, tantundem ab impietate absuit: sed ita ta-
men Pietatem sequebatur ducem, ut ne maiora concupi-
scere videretur. Intercescit singularis Viri sapientia, quae
modestiam ita sartam tectamque conservavit, ut pietati
tamen primas delegandas arbitraretur. Ea quidem lege
Rotenburgo operam addicebat, ut ab Senatu Ratisbonensi,

a quo beneficiis ingentibus mactatus esset, migrandi sibi venia impetraretur. Neque vero Senatus iste, carissimum licet pignus, invidit Ecclesiæ, rogatusque, veniam nequicquam difficulter dedit, prætereaque discedentem KIRCH-MAIERVM testimonio meritorum insigni profecutus est, & numo aureo, insignibus Civitatis insignito, muneratus. Accitus itaque venit Rotenburgum, anno supra millesimum, sexcentesium, octogesimo, maximisque Senatus, Populi-que plausibus exceptus provincias sacras, scholasticasque ingrediebatur. Antiquum servabat morem Rotenburgi, nec ab eo ne latum quidem, quod dicitur, unguem discedendum ratus, nihilo negligentius, quam consueffet, antea, res egit suas, & administravit. Non publica solum munera naviter ac strenue explebat, verum privatim etiam erat laboriosissimus. Melanchthonem, communem illum Germaniæ Præceptorem, accepimus, a publicis occupationibus ad scholasticos, eosdemque sibi, id quod sæpe dictitavit, dulcissimos labores, domum reversum, tam docendo, quam commentando, nulli operæ, labori nulli pepercisse. Idem hoc factitavit Noster, qui, non satis habens, præter munera sacra, munus docendi in Gymnasio exequi, domi etiam suæ Lyceum habuit, in quo juvenes ad artes optimas fingeret, ac formaret; in quo in exercitatione perorandi, item in utramque partem differendi, contineret; in quo non ad artes tantum liberales, sed etiam ad ipsam Theologiam, ad scientiam Juris, ad ipsam Medicinam, erudiret. Uti enim in omni genere ingenium præclare subactum habebat, ita pariter ingenia plurima felicissime, quod ipsi proprium, & velut a natura datum erat donum, instituebat. Longum foret, Auditores, commemorare vel exempla illa, quæ, hoc olim duce, hoc ductore & doctore usa, incredibili celeritate virtutis, æque ac gloriæ culmen affecuta, cum sua ipsorum, tum simul incomparabilis Magistri sui, nomina æternarint: sufficiatque de multitudine tantum non immensa, præter illos, quos supra nominavi, Licentiatos Theologos, vel unum honorificentissime memorare IOANNEM BALTHASAREM VVERN-

VVERNHERVM, Ictum, Antecessorem, & Philosophum Summum, eundemque hoc tempore Ordinis Philosophici Præsidem, Virum laude omni superiorem, de quo quicquid dixerò, id omne ne quidem vel levissimam meritum Doctoris tanti immortalium partem assequatur. Jam quidem multa diximus, Auditores, sed plura multo dicenda restant: ac verendum sane, ut dies non unus, sed plures satis sint, si in reliquas Divi Nostri laudes, de quibus parum adhuc attigimus, eundum duceremus. Quocirca, si paucas etiamnum prodidero, reliquas, solertium pictorum, velo quasi obducam, contegamque. Nihildum vero de moribus Viri sanctissimis, consummatissimisque verborum fecimus. Quoties usu venire solet, Auditores, ut ingenium, bonæque artes, in pessimis etiam reperiantur: rarissimeque doctrina excellentior, & morum probitas copulantur. At vero Noster nihilo erat doctior, quam moribus excultior: eoque fuit doctissimus, quia sanctissimus, quandoquidem doctrinæ modus eminentior mores in habitum meliorem induit, suæque ipsius magnitudini magis magisque conformat. Quanquam Noster non magis doctum se, quam Christianum esse, recogitabat: itaque, ut erat heres Nominis Servatoris, ita simul sanctitatis esse nitebatur. *Summa Religionis Christianæ*, inquit Divus Augustinus, *est, imitari eum, quem colis*: id quod tanto diligentius faciebat Noster, quanto penitius religiones cognitæ habebat. Maxime ab illo tempore, ex quo has docere tenebatur. Sic enim statuebat, nihil esse persona Doctoris alienius, quam doctrinæ, vitæque dissensionem: &, aut non docendum, aut non præceptis magis, quam vitæ exemplis. Id proinde enitebatur ipse, id curabat assidue, ut vita muneri, quod ornaret, responderet, neque ipse præciperet unquam, quin exemplo ipse suo antea confirmasset. Verum enimvero, quid, Auditores, prius hic, quid posterius referam, dubius hæreo, cum virtutes omnes in hoc domicilio quendam veluti principatum tenuerint, nec tam Noster virtute præditus, quam heros in virtutibus fuisse videatur? *Virtutem majorem religione, pietateque in DEVM, nullam in humano genere inveniri*, divinus Plato sapientissime judicavit. Quan-

to magis hoc sibi persuasum ivit diviniore collustratus luce KIRCHMAIERVS? Quantoque id magis exploratum habuit, tanto studiosius pietatem præ virtutibus ceteris amplexus coluit. Coluit quippe eam ita, ut nihil eadem prius, nihil antiquius reputaret. Cum autem rectissime de DEO sensit, tum id perpetuo egit, ut omni veneratione summum Numen sibi redderet propitium, ac placaret. Huic interdiu, huic noctu, preces ardentissimas allegabat: huic psallebat quotidie, canebatque hymnos: huic sine intermissione suspiria mittebat: huic vota pro Ecclesiæ incolumitate concepta nuncupabat. Cujus quidem rei KIRCHMAIERO fructum longe maximum captum esse certo scimus. Scimus autem, cum summi Apostoli Pauli oraculo admoniti, qui, *magnum esse pietatis questum*, affirmavit; tum alio etiam argumento. Nequaquam fingimus miracula Lutherani, at nec dissimulamus: utque nihil sine nutu ac voluntate DEI, ita nihil præcipue insoliti, nihil ostenti, nihil prodigii fieri usquam, & unquam, credimus. Vestram obtestor fidem, ROTENBURGENSES, qui magno numero prodigii fuistis spectatores; vestrum exposco testimonium; vos sciscitor; ex vobis quæro: numnamne vidistis ex Divi Vestri tumulto, ea quidem æstate, quæ excessum Viri proxime infecta est, progerminare, idque ex uno farris grano non unam, aut aliquot spicas, sed spicarum segetem; progerminantemque adolefcere, maturefcere idque tempore modico, mensisque unius spatio, cum quidem circum circa maxima ubique soli siccitas, sterilitasque animadverteretur? numnamne præterea, cum, eodem tempore, aliquando horrenda tempestas coorta, omnia late prosterneret, pessunderetque, ipsasque urbis domos læderet, circa urbem vero arbores firmas, & vel quercus, ac robora subrueret, proximeque ipsum Beatissimi bustum ingentem grandinum nubem evomeret, spicas tamen inconcussas, intactas, salvas, incolumesque mansisse? Hæ, hæ, inquam, spicæ quasi hæc verba prolocutæ mihi videntur: Huc, huc adeste, mortales, in nos intuemini. Adeste pii, & in pietate, quam docuit, quam & coluit Divus, persistite. Adeste vero & impii, cumque

vivunt

vivum Doctorem audire nolueritis, nos, mortui interpretes, audite. In nos intuentes, o pii, idem cum pie Defuncto in cœlis præmium vobis promittite: vos autem, o impii, vitam melius, si idem cupitis, commutate. Sicut nos viremus, ita viret in Paradiso Divus; ita & ipsimet vos, o pii, olim virebitis: vos autem, impii, qui impietatem seritis, futuri lolium, igni in æternum indefinendo uremini. *Solent, Auditores, pietatem, id quod Philo, Judæorum ille Plato, censuit, virtutes ceteræ comitari, a qua non magis divelli possunt, quam umbra a corpore, quod in sole versatur. Idemque illud exemplo Divi Nostri potuit constare. Is enim vero, post pietatem, virtutem nullam pluri fecit, quam eam, quæ cum pietate quam arctissime cohæreret. Ea virtus autem in imitatione ipsius DEI sita est: imitatio tota in benefaciendo vertitur. Hac virtute ad DEVM proxime accedimus: Veraque est, quemadmodum vere ait, quem modo laudavimus, Philo, prisci illius Doctoris sententia: Nunquam homines propius ad similitudinem DEI accedere, quam cum sint benefici.* Nihil æque proprium est Divinitatis, quam benefacere, sine quo DEVS ne DEVS quidem esse potest. Hanc divinam igitur virtutem Noster imitans, cum Ratisbonæ, tum Rotenburgi, tam quibusvis pauperibus, quam in primis adolescentibus literatis, dare beneficia: multis accepta laboris præmia reddere: viduas autem, orphanosque cum maxime sublevare: omnes omnino, quotquot posset, homines officiis devincire: neminem, cui commodare posset, tristem ab se dimittere: contra ea avaritiam, teterrimam humani generis pestem, maxime detestari: utque eam tanto facilius fugeret, ac vitaret, nullos fundos, nullos agros, hortos, possessionesque emere. Eo justius Nostro debetur præconium, quo subjecti Cyri, Persarum Regis, Regem hunc afficiebant: *Ingenium Cyri non tale est, ut ditari omnino velit, sed dando magis latatur, quam possidendo:* cum is quidem multa, magnaue regna in potestate sua haberet, Noster autem nullum omnino peculium suum esse vellet. Plura in hanc sententiam dicerem, Auditores, nisi Divus, morti vicinus, interdixisset, ne quis ea de re post obitum

obitum suum loqueretur. Hinc vero simul summa, & singularis in Divo modestia, & æquitas animi eluxit: etsi hæc & in aliis vitæ actibus conspici potuerit. Alienissimus ab omni arrogantia, & fastu, neminem se inferiorem, aut deteriore existimabat: neminem alto despiciebat supercilio: nihil per impotentiam, libidinemque moliebatur: nullum unquam munus publicum petiit, aut ambiit: delatum verecunde suscepit: honore nihilo elatior libentissime omnibus adeuntibus patuit, audivit omnes, simulque sive ope, si opus, & in manu sua, seu consilio certe, adjutum ivit. Nihil ipso integrius unquam fuit: in animo sinceritas, in fronte candor, in verbis fides, in gestu, factisque nihil fictum, nihil adscitum, nihil simulatum, nihil ad fraudes, ad insidias compositum. Fallendi artes, hodie plurimorum proprias, nauseabat penitus, execrabatur, abominabatur. In convictu quotidiano, in familiari consuetudine, cum Collegis suis suavissime, humanissimeque versatus est: neque etiam cuiquam alii adversus, aut infensus fuit, nisi si quando muneris sanctitas tela ipsi subministraret, zelumque, diras, imprecationes imperaret. Prout enim osor erat scelerum acerrimus, intermittere non poterat, quin notaret illa, reprehenderet, infectaretur. Quantumcunque tamen muneris causa indignandum esset vitiis, tamen non minus ad ignoscendum, quam irascendum, pronus erat; factaque emendationis spe, dictum & factum, iras vel gravissimas deponebat. Nihil enim in omni vita fuit ipsi facilius, quam adversariis vel dare veniam, vel benefacere. Porro, quanta in Viro temperantia, quanta continentia, quanta frugalitas effloruit? Quantusque voluptatum contemptor fuit, tantam ex ea re voluptatem cepit. Nunquam enim, usque ad extremam senectutem, Æsculapius fuit opus. Quid de sedulitate Viri, & industria dicam, quæ tanta fuit, ut propemodum vim illi, atque mortem attulerit? Nullam horam transmisit otiosam, &, natura ab otio alienus, nec agendi impetu unquam destitutus, cœli ingenium, nondum ipse cœlo redditus, est æmulatus. Cum enim reliqua
omnia

omnia sine pretiis emi haud possent, pulcherrimarum rerum scientiam sola constare diligentia sciebat. Hanc tanto diligebat magis, quanto majori multa sciendi desiderio flagrabat: videbaturque, si quidem singularis modestia animi sinere potuisset, cum Hestiao illo Pontico, nunquam se orientem, aut occidentem solem vidisse, quin semper disciplinae esset intentus, gloriari posse. Si quando esset laboris omnino vacatio, nec tum tamen egit ille otium, otium ratus sine literis mortem esse, vivique hominis sepulchrum. Legit autem, si nihil aliud agendum foret, scripturas divinitus patefactas, cum quibus, praesertim diebus festis, lectionem Theologorum ad mores instituentium, maxime Britonum, conjungebat. Cumque fidibus canere didicisset, & instrumentis Musicis scienter uti, hoc praeterea amoenitatum genere seria curarum attemperabat, sed ita tamen, ut nihil, nisi hymnos, cum ab aliis, tum vero etiam ab ipsomet se confectos, cantitaret. Qua ex re insignem cepit fructum, seque saepe fassus est **MULTIS AG VARIIS MOLESTIIS, ATQUE ANIMI SOLICITVDINIBVS, HOC VELVTI REMEDIO, MEDICATVM.** Cum vero in vita omni, tum in muneribus praecipue publicis, laboriosus erat; tam laboriosus, ut, qui Viri, jamdum clarissimi, & muneribus publicis fungentes, ejus institutione intra velum in rebus pluribus frui cuperent, ea potiri felicitate haud possent: non quo Divus ipsis nollet commodare, sed quia negotiorum turba, & multitudine, re illa prohiberetur: tam laboriosus, ut, cum scripta permulta, cedro illa dignissima, affecta dederit, consummata dare propter negotia haud potuerit: quae si, ab illustribus ingeniiis perfecta, bono literarum, Ecclesiaeque edantur, non dubitamus fore, ut & aeterna sint, & aetatem KIRCHMAIERI cum aetate hujus universi exaequent. Excitate vos igitur, o magnae animae, & accingite ad haec talia perficienda: pleneque elaborate *Jus Divinum*, hujusque a Jure Quiritium dissensum ostendite; exasciate *Corpus Juris Naturae, & Gentium*; absolvite *Arcana DEI, Diaboli, Mundi, Car-nis*; supplete *communes in omni scientiarum genere errores*; ad

ad finem perducite *Theaurum Philologicum*, in modum disciplina scriptum; perficite *Theologiam Historicam*; explete *Historicarum Volumen Controversiarum*; expolite de *Morbis Astralibus librum*; interpolate monumenta complura divini ingenii alia, & in lucem edite publicam, cum Theologica, tum Philosophica: ea vero re non magis Divi, quam Vestram ipsorummet famam extendite: nec KIRCHMAIERIANI, Vestrique Nominis magis gloriam, quam literarum, quam Ecclesiæ, quam ipsius inprimis DEI, gloriam amplificate. Redeo a Vobis ad Divum, qui, cum ceteras omnes vitæ hujus voluptates pro nihilo duxerit, in solo matrimonio, eodemque exoptatissimo, curarum, molestiarumque innumerarum lenimenta quæsit, juxta & invenit. Duxit autem Virginem Ornatisimam, MARIAM MAGDALENAM NOTTNAGELIAM, Vitembergensem, nunc Viduam, Conjugis amantissimi obitu etiamnum consternatam. Hæc, propter cumulatissimas illas dotes, quibus sexus elegantior distinguitur, Augustam Tiberii accita, inque manum KIRCHMAIERO data, cum Marito, quoad is viveret, suavissime convixit, adeo quidem, ut ille pro tam fida, tamque casta, tamque pia vitæ Socia, DEO, tam sancti fœderis auctori, identidem gratias egerit immensas. Sed obruor tandem dicendorum copia, & quo plus verborum facio, hoc plus superesse video. Quamobrem, quoniam de omnibus Divi virtutibus explicari nequit, illud tantummodo addidisse habebo satis, quo virtutes omnes quasi coronantur. Idque nemo ignorat constantiam esse, quæ summa fuit in Theologo nostro, & cum in rebus aliis, tum, & vel maxime, in opinionibus de religione prodita. Quas etenim de rebus divinis sententias primum in optimorum sinu parentum, postea in illustribus Gymnasiis, tum nostrate in Academia per sibi familiares reddiderat, eas, ad ultimum usque spiritum, fartas rectasque conservavit, neque ullis se Ecclesiæ dissensionibus, discordiisque corrumpi sivit, & morti proximus, palam, fidenterque fassus est, se doctrinas, in libris Ecclesiæ purioris comprehensas, usque ad supremum diem servaturum; omnes autem ac singulas hæreses,

cum

cum veteres, tum novas; in his Fanaticorum, Anabaptistarum, VVeigelianorum, Suenckfeldianorum, aliorumque id genus monstrorum, tota cogitatione abhorrere. Quod tanto majori in laude ponendum, quanto difficilius est his temporibus effugere corruptelas, quibus vel cautissimi irruuntur, & imprudentes opprimuntur. Callidissima hodie est imponendi ratio, & insidiarum plena, qua vel sapientissimi capiuntur, priusquam retia sibi posita intelligant, ac animadvertant. Hæc tamen, auspicio, beneficioque divino, evasit Noster, neque instar arundinis, ventorum vi modo huc, modo illuc agitandæ, ab sana, quam animo semel imbibisset, sententia dimoveri potuit, sed in ista perpetuo perstitit, tenacissimeque perseveravit. Nunc vero optandum esset, Auditores O. O. Honoratissimi, ut, cum de tot immortalibus Viri dotibus exposuerim, eum ipsummet immortalem nominare possem. Quanquam commodum me reprimo, neque illud, modo quod dixeram, dictum volo. Tum enim Divus demum cœpit vivere, ubi desisse censetur: tum immortalis fieri, cum mortalitatis explevit leges: tum mortem cum vita commutare, quando vitam cum morte commutavit. *Neque enim ille, judicio sancti Augustini, moritur, qui moritur ante, quam moriatur.* Atque id quidem vere de Nostro prædicare licet. Præterquam enim, quod universa ipsi vita commentatio mortis esset, annis ante viginti, quam ex vita decederet, quam maxime ad mortem, vitam, inquam, sese præparavit. Cum semper alias, tum ab illo inprimis tempore, *vita finem suis cogitationibus*, quod Zaleucus monuit, *ita familiarem fecit, quasi præsens esset.* Non usque ad morbos, mortis prænuncios, apparatus mortis procrastinavit; sed firmus, valensque, ævi præcursores melioris expectavit. Ægyptios, accepimus, in convivia inferre sceletos consuevisse, id est, exsiccata hominis, atque inter se compacta ossa, hortarique convivas, uti se meminerint non ita post multo tales fore. At Noster non in conviviis, quippe quæ aspernabatur, sed omni tempore quodam mortis signo memoriam mortis sibi refricabat, iisque annis, quos dixi, viginti ante, quam diem supremum obiret,

obiret, capulum, qui ossa olim conderet, quemque ipse interea indies ante oculos haberet, atque intueretur, sibi fieri curavit. Post id tempus, præsente animo, janitorem æternæ beatitudinis expectabat. Nullus tamen mortis emissarius ante annum C. N. millesimum, sexcentesium, octogesimum nonum accessit. Curatissimis enim precibus per sæpe DEVM obsecraverat Divus, ut, quando ei videretur, ne adversa corpus valetudine affligi pateretur: se, misis, cultisque mundi deliciis, tempus tanto rectius collocaturum, tantoque magis Nominis divini honorem, itemque hominum commoda, amplificaturum. Consecutus, quod efflagitaverat, nulloque gravi morborum genere unquam conflictatus, anno quadragesimo nono, eodemque climacterico, ut vocant, in primum, & quidem lentum morbum incidit. Huic tamen remedium in thermis, quo abibat, Carolinis quærens, divino munere invenit, tametsi anno demum vertere in sanitatem pristinam restitueretur. Sed enim, quemadmodum senectus ipsa morbus est, ita non fuit diuturna hæc felicitas, decimoque post anno plures simul, iidemque graves, morbi ingruunt, supremamque horam abesse propius haud obscuris indiciis ostendunt. Quod tamen etsi clam ipso esse haud poterat, tamen, quasi, quod Imperator ille de sese pronuntiaverat, Imperatorem stantem oportere in acie mori, idem verbum in Theologum conveniret, usque in eum diem, qui proximus ab *emortuali* erat, officii sanctissimi muneribus, cum in æde sacra amplius non posset, domi, & vel lecto tandem affixus, perfungebatur. Namque nec tum quidem operum instabat terminus, licet vis morbi acrius instaret Divo. Ultimus labor carmen erat, quod Olor iste, proxime obitum pangens, DEO, CHRISTOque suo, canebat. Sic autem canebat:

Salve, fausta dies! salve, peramabilis hora,

Arbitra qua vita, mors, mihi vincla secat:

Vincla molesta mihi. Nunc fessis terra quietem

Exubiis præbet: spiritus astra petit.

Compeditibus laxatus iis, quam suaviter olim

Expectabo tuba, quos dabit illa, sonos?

Ast tibi quas grates solvam, DEVS Optime, pro tot
 Promeritis in me, muneribusque tuis?
 En! mea quæ soli tibi mens est debita, tandem
 Gestit in amplexus, CHRISTE, venire tuos.
 Etas prima mihi multo sudore peracta est,
 Quæque virum fecit, plena labore fuit:
 Et, quam fortunæ reputant plerique triumphum,
 Hac fuit acta mihi plena senectâ malis.
 Exatti tandem fuerit meminisse laboris
 Dulce, nec horrifono fata timere salo.
 Cessat hyems, creber imber abest, nec tela coruscant
 Amplius, hostiles disperiere minæ.
 Tu mihi testis ades, cæli venerabile NVMEN,
 Quam migrem terris ad tua jussa libens.
 Ignosco facilis, mihi si qua injuria facta est,
 Ex animo cunctis omnia fausta bobens.
 O mihi si liceat, quos læsi forsitan ipse,
 Sanguine (nam facerem) propitiare meo!
 Quas mihi larga DEI concessit dextera dotes,
 Has supero, junctâ laude, resigno PATRI.
 Favora sint, cælo, si quæ peperere lucella:
 Nam quæ possideo, debeo cuncta DEO.
 Nosti, summe DEVS, mihi quod scopus unus, & ardet
 Nominis extiterit gloria sola tui.
 Humano generi prodesse, & pectora cælo
 Jungere, vivendi norma mihi ista fuit.
 Mundo displicui, ceu displicuit mihi mundus;
 Grata mihi IOVÆ gratia sola fuit.
 Quæ pietas, quam sancta fides fuerit mihi vivo,
 Me fatis functo, Patria sera sciet.
 Doctrinam, vitamque meam non, spero, tacebunt
 Passim, virtutis quos pius ardor agit.
 Non venor laudes, tibi sed jam defero pleno
 Ore, DEVS, quoniam gloria cuncta tua est.
 Hac sunt cuncta DEI: mea sunt peccata, pudorque,
 Et, quam promerui, vindicis ira DEI.

*Ut tamen occumbam terrore, metuque solutus,
Hoc Mediatoris gratia larga facit.*

*Latius te linquo, dulcis ROTEBURGA, Sologne
Admonitam, IOVÆ sis pia, cauta tibi:*

*Ut tibi sancta fides, bona religioque perennet,
Ut DEVS hæretica te sine fraude sinat.*

*Sed nunc, terra, vale! Notique, Bonique, valete!
Salveto cælum! te volo, teque fruatur.*

Quod sanctus dixit Chrysostomus : *Virtus sanctorum prævaluit circa mortem*, idem illud plane in Nostrum competit. Nam non solum plenus fiducia, ultimis vitæ suæ horis, continuos sermones ad SERVATOREM dulcissimum, habuit, precesque ardentissimas, idque sublata, clarissimaque, & olim solita voce fudit; sed quoque non horam, verum ipsissimum articulum, momentumque mortis, velut vates, sibi ipsemet prædixit, ac denunciavit. Fuit hora tertia hujus ipsius diei decimi septimi Kalendas Novembres. In hac, inter cœlestissima ad SERVATOREM alloquia, divino plenus SPIRITU, & ineffabilia æternorum gaudiorum, ac beatitudinum initia præsentiens, animoque jamdum præcipiens, acquievit. Talis, talis fuit, Auditores optimi, Beati SEBASTIANI KIRCHMAIERI exitus. Quid dico? exitus. Talis fuit Divi KIRCHMAIERI transitus. Quid enim, obsecro, mors piorum est? Quædam ad sempiternam felicitatem transgressio. Quid mors piorum est? Iter, aditusque ad suavissimum, amœnissimumque Cœlitum contubernium. Quid mors piorum est? Miseriarum, calamitarum, rerum adversarum omnium remedium. Quid mors piorum est? Tranquillus post tempestatem portus. Quid mors piorum est? Principium vitæ. Quid mors piorum est? In cælum dux. Quid mors piorum est? Migratio quædam, commutatioque vitæ in vitam. Quid mors piorum est? Bonorum omnium initium. Certaminum enim finis coronarum principium existit. Quam pulchre M. T. Cicero: *Mori, inquit, nemo sapiens miserum duxit, ne beato quidem. Quanto æquius Christianus hoc idem dictitet, præsertim de*
beatis.

beatissimo, de beatissimo, inquam, SEBASTIANO KIRCHMAIERO? Hic hilare, florensque æterna felicitate ævum peragit: hic, egregia emensus curricula, tenet metam: hic ex calamitatum fluctibus in beatorum evasit insulam: hic, militiæ terrenæ molestiis perfunctus, in cœlis ovat, ac triumphat. Huc contendebat assidue: huc omnes vitæ suæ actus referebat: huc omni nisu adspirabat: huc olim venire olim unice cogitabat, optabat, desiderabat. Quemadmodum in scena, qui partes egit, personam ponit, libensque domum redit: sic Divi animus, ex vitæ hujus theatro, in æthereas, unde datus his terris fuerat, domus lætus, exultansque rediit. Personam egit suam Divus SEBASTIANVS KIRCHMAIERVS: bene egit. Quid itaque restat? FLAUDITE.

DISPUTATIONES

Edidit varias, e quibus hæ præ cæteris ætatem paulo diuturniorem nactæ sunt:

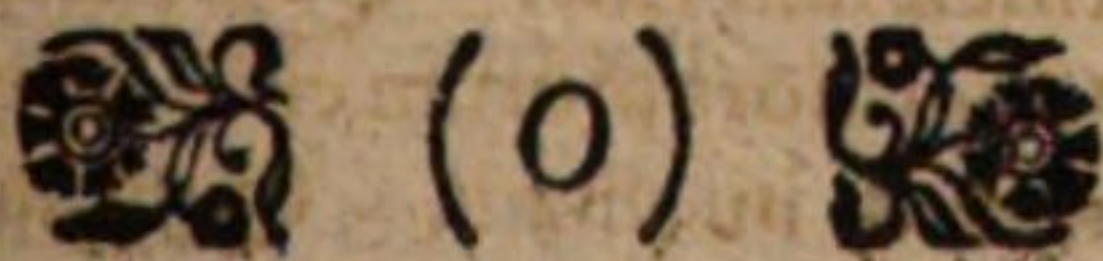
De flammante curru Eliæ, e 2 Reg. II, 11. V Vitteb. 1667. in 4.

Recusa ibid. 1678.

Repetita extat in Thesauro Theolog. Philol. Amstelod. Part. I. p. 514.

Trifolium Exegeticum de raptu Pauli in tertium cœlum; de auditis ibi ineffabilibus; deque palo ejus in carne, ex 2 Cor. XII, 2. 4. 7. in illustri apud Ratisbonenses Athenæo disquisitioni publicæ expositum, Anno 1679. in 4. Recus. V Vittebergæ 1684.

Repetitum legitur in Thesauro citato Parte II. p. 596.



LX.

R E C T O R

ACADEMIÆ GRTPHISVVALDENSIS
 IO. PHILIPPVS PALTHENIVS,
 Philosophiæ Civilis & Historiarum Professor Publicus
 Ordinarius,

TRISTE FUNVS,

Quo

Summe Reuerendum, Nobilissimum, atque Excellentissimum

V I R V M

DN. CVNRADVM TIBVRTIVM
 RANGONEM,

S. S. Theol. Doctorem & in hac Academia
 Profess. Primar. Celeberrimum, Consist. Regii Præ-
 fidem, & Ecclesiarum per Pomeraniam Citeriorem ut & Ru-
 giam Superintendentem Generalem, & cundiquaque
 meritissimum,

VIDVA LIBERIQUE AFFLICTISSIMI

Hodie hora II pomerid.

Efferendum curabunt,

indicit

Et ad supremos Honores cumulate eidem exhibendos

Quo fas est studio & affectu

C I V E S A C A D E M I C O S

invitat.

M Agnorum & meritis suis insignium Virorum ea
 fors est, ut nec vitam vulgari modo agant, nec
 promiscuo mortis genere finiantur, sed & vivos
 magna sermonis hominum celebritas excipiat, &
 decedentes sempiterna nominis fama comitetur. Cujus ad
 poste-

posteroribus transmittendæ non una ratio ab iis, qui ad pensanda brevis ævi damna incredibili immortalitatis desiderio con-
nituntur, reperta fuit. Atque illi quidem, quos modestior cupido laudis agitat, superstitem fidei facile se permittunt, & quod nomini suo conciliatum decus cupiunt, ab incorrupto eorum, quos virtutum suarum spectatores & arbitros habuere, testimonio expectant, ut illi instituta egregie factorum commemoratione posterorum animos imbuant, & hi iterum secuturis temporibus acceptam opinionem tradant, & sic quasi perpetuo succedentium seculorum consensu sua cujusque meritis congrua existimatio inviolata conservetur. Sed quam intuta adipiscendæ immortalitatis ea via sit & ratio arguit & experientia commonstrat. Quid enim ipsa memoria hominum, si vel maxime bona fide in rerum præteritarum recordatione versetur, fallacius est aut infirmius? Quid longinquitate temporis ad confundenda veritatis vestigia & ad fidem rerum gestarum imminuendam potentius? Quid denique accipientium aut relata tradentium negligentia atque hallucinatione frequentius est: quæ paulatim certissimis quoque rebus aut fabulæ habitum plane induit, aut in parum certæ narrationis suspensionem easdem facile adducit. Qui solo corpore censerī amant, & singularem oris gratiam aut formæ pulchritudinem atque dignitatem inesse sibi gloriantur, quoties in eas cogitationes incidunt, ut post fata quoque aliqua parte sui inter homines versari velint, pictores plerumque & sculptores in consilium adhibent, quorum opera effectum iri sperant, ut umbra artificiose simulata sublatum e medio corpus referat, aut in ejus locum ex marmore atque metallo aliud multo solidius substituatur, ut specie illius atque imitatione velut delusa mortalitas habeat in quo moretur, & spectantium oculos suaviter detinendo animos simul eorundem ad præteriti temporis memoriam reflectat. Sed muliebris illa potius quam virili animo digna affectatio, & inanis plerumque spes est, cum in ejusmodi rebus, ubi primus possidentium amor deflagravit, vix ultra artificii æstimationem spectatores adscendant, & in compactiori quo-

que materia damnosa multum imminuat dies, paulatimque efficiat, ut cum Alexandro non solum Phidiam, sed & cum rerum ab illo gestarum imagine artis ipsius, cujus hicce peritissimus erat, monumenta ex oculis animisque hominum juxta excidisse deprehendamus, quæ sine dubio cuncta perissent, ni alia quacunque ratione conservata ad nostra usque tempora penetrassent. Sunt qui liberaliter nimis conceptæ spei indulgentes a liberis suis id exigunt, ut velut vitæ concessæ vicem parentibus referant, & mira morum similitudine ita exprimant majores, ut avitæ virtutis imago, haud unquam interrupta generis successione ad remotissima tempora descendens, in oculis atque ore hominum continuo versetur. Quorum non omnino improbandum consilium foret, si propagandi generis & excitandæ virtutis eadem ratio esset, nec quantumvis diligenti institutione adhibita sæpe tamen ab exemplo Parentum liberi degenerarent, & frequentius deprecatione majorum ad veniam quam eorundem ad honores suffragatione uterentur. Quapropter recte demum & cum ratione illi faciunt, qui ommissa inanum rerum cura solis factis scriptisque egregiis immortalem nominis gloriam parari opinantur, & ut ejusdem compotes evadant, aut scribenda faciunt, aut scribunt legenda. Quorum aliorum negotiosis hominibus, alterum magis otio deditis proprium est, ut illi scilicet salutem horum prospiciant, hi illorum res gestas vindicent ab oblivione, istosque simul & semetipsos ad certissimam posteritatis memoriam transmittant. Qui enim non ita reciprocatione spiritus ut corporis motu vitam mortalium contineri arbitrantur, nec alia unquam agunt, quam quæ sint habitura successum in generis humani utilitatem redundaturum, qua quæso ratione illi, dum e vita migrant, interuisse sunt dicendi, cum occupationum suarum effecta post se relinquant, quæ quoad aut ipsa extant, aut qui iisdem fruuntur supersunt, justa laudis retributione præclari operis Autorem defraudari non patiuntur, & si in meritis laudibus tribuendis parum officiosi homines sint, quod potentissimum elogii genus est, facta ipsa clament & rerum testimo-

testimonia loquantur. In literis autem id arcanae virtutis inest, ut quicquid humanarum rerum amplectuntur non solum ab interitu tutum praestent, sed & ipsius Scriptoris expressissimam imaginem vivis quasi coloribus depictam posteritati sistant. Fallitur enim quisquis putat de aliis hominibus scribi posse, ut qui scribit sui simul mentionem facere intermittat, aut argumentum, quod quis sibi pertractandum sumpserit, literis posse consignari, quin simul se totum Lectori patefaciat Literator, & de sua pietate, prudentia, probitate, doctrina, ceterisque ingenii dotibus aut affectionibus animi, verissimum & omni exceptione majus testimonium perhibeat posteritati. Nec metus est, ne & illa forte quae mandata est literis rerum memoria intereat, cui homines quoad rationis usum non ejuraverint pretium ponent, & ne injuria temporum aut fortuita casuum humanorum, id quod e Veteribus quibusdam accidit, ad opprimenda literarum monumenta connitantur, divino Typographiae invento provisum fuit, quo ipso innumera ejusdem scripti exempla per universum terrarum orbem diffusa & diversissimis locis reposita in tuto collocantur, nec nisi cum illo die, qui tempus abolebit, videntur peritura.

Sed quid ego haec ad Vos *Cives Academiae Lectissimi*? Ut de CVNRADO TIBVRTIO RANGONE, Viro supra communes laudum formulas posito, quomodo sit existimandum judicetis, qui postquam e vivis excessit victuri post fata nominis haudquidquam dubiam spem post se reliquit, tantum abest ut qualem cunque sui commendationem a praesentium exequiarum apparatu mutuetur, ut potius externis omnibus rebus, quae inter homines celebritatem efficiunt, singulati naturae beneficio ornatus, factis non solum meritisque praestantissimis Pomeraniam omnem velut perpetuo nexu sibi suaeque memoriae devinxerit, sed & quam plurimis nec ingenio nec industria destitutis scriptis sempiternam Nominis famam velut manu sua designatam terrarum Orbi tradiderit & posteritati dedicarit. Quod ut tanto conspectius sit, universum vitae actae cursum velut per summa capita adumbratum proponemus, cum, ut idem accurate faciamus,

nec tumultuarium hocce scriptionis genus, nec rerum dicendarum multitudo ad unius aut alterius paginae angustias damnata patiatur. Genere ergo, si id quidquam ad rem facit, amplissimo & tantæ quidem nobilitatis natus fuit, ut vix ulla inter nostrates privatae fortis familia altius assurgat. Hæc enim origine Græca & inter Cives Constantinopolitanos Patricio honore functa, seculo post CHRISTVM natum sexto, cum THEODORO RANGONE, maximæ illius expeditionis socio, quam veris fictisque narrationibus famosissimus Justiniani Imperatoris exercituum Dux Belisarius in Italiam suscepit, primum eo delata fuit. Quo loco, si IO. SELINO, FANUCCIO CAMPANO, &, qui instar omnium est, diligentissimo Italicarum rerum Scriptori FRANCISCO SANSOVINO credimus; constanter ex eo tempore floruit & tanto quidem in honore fuit, ut vix ulla dignitas sit, in cuius partem & præcipuam quidem illa non venerit. OLTMPVM enim LANDOLPHVM, GABRIELEM & HERCVLEM de RANGONE Cardinalitia purpura exornavit. HVGONEM de RANGO, Episcopum Regiensem, ipsa Germania Legati & Nuncii Apostolici dignitate, conspicuum, & in Aula IO. FRIDERICI, Saxoniae Electoris, cum de in dicendo generali Concilio, quod deinde Tridenti coit, ageretur, mandata Pontificis Romani exponentem vidit. Militari laude FABIVS atque RINIERIVS de RANGONIBVS, quos GOTOFREDVS BELLIONÆVS expeditionis Hierosolymitanæ socios & adiutores habuit, inter præcipuos illius seculi Viros florere. ROBERTI de RANGONIBVS navatæ fideliter fortiterque operæ OTTONEM III Imperatorem servatam inter alia Lotharingiam in acceptis retulisse constat. Nec FRIDERICVS BARBAROSSA Imperator, aut GERHARDO RANGONIO, utiliorem magisque fidum amicum habuit, aut etiam acriores quam ex ea gente hostes i. e. libertatis patriæ propugnatores expertus fuit. TOBIAS autem RANGONIVS in Urbe Mutinensi & gratia & autoritate tantum valuit, ut publico nomine Opizoni VI Marchioni Estensi Civitatis illius imperium deferret, qui ut arctius præstantissimum Virum regnatricis in
hunc

hunc usque diem familiæ rationibus innecteret, secundogenito suo Aldobrandino filiam ipsius matrimonio junxit. In GVIDONE II RANGONIO fortissimo belli duce tanta quoque & tam eximia eruditio fuit, ut *HIPPOLYTUS de MARSILIIS* librum, quem *de fidejussoribus* conscripserat, ipsius submiserit iudicio, nec alio quam *RANGONÆ* titulo duxerit appellandum. GVIDONIS quoque RANGONII, nescio an illius an alterius cujusquam ea gente oriundi, varii argumenti egregia plane scripta, teste magni nominis & majorum in rem literariam meritorum Viro GODOFREDO GVILIELMO LEIBNITIO, in Bibliotheca Guelferbytana inter rarissimos Libros haud infimo loco reposita, asservantur. ANTONII RANGONIS *Annotationes, quas in Pentateuchum, in dicta quedam Salomonis, ut & sacram Luca Historiam* in lucem emisit, *HIERONYMVS HENNINGS*, theatri genealogici, quod hujus quoque illustris familiæ uberrimam notitiam suppeditat, notissimus Autor, subtilissime scriptas affirmare non dubitat. Ut reliquos ejus nominis omnigena laude dignissimos Viros consulto præteream, quos & supra laudati scriptores accurate recensent, & alii pasim commemorant, quorum omnium testimonia haud ita pridem in fascem collecta, laudabilis Dn. D. PFENNINGII solertia publicæ luci exposuit. Testis præterea ejusdem rei universa Italia est, quæ ex ea gente *MARCHIONES LONZANOS & DYNASTIÆ de PERRES* supremo cum Imperio Dominos agnoscit, & inter Venetæ Urbis, ut & Florentinæ atque Mutinensis præstantissimos Cives eodem sanguine cretos in hunc usque diem numerari confitetur. Ut autem ex Italia Rangonii in Germaniam penetrarent, NICOLAI de RANGO, nescio qua de causa suscepto in Saxoniam itinere, quod circa initium XIV Seculi contigit, effectum fuit. Ibi enim cum in Aula Ducis versaretur, supremi rei venatoriæ Præfecti munere mactatus fuit, & generosæ Virginis, quæ ex familia *Randaviorum* oriunda gynæceo Principis adscripta erat, amore captus, dictoque Randaviorum feudo una cum aliis haudquaquam spernendis possessionibus potitus, in ea regione, quæ Jutreboco vicina

cina est, pedem fixit, filiumque ex eo matrimonio cognominem sibi procreavit. Qui bellum Livonicum secutus equestri turmæ præfuit, sed gravissimi laboris exiguo cum fructu suscepti pertæsus ut quieti se daret in Pomerania coepit incolere, ubi ex eo tempore gens illa late per universam provinciam diffusa & Colbergæ præsertim inter primarios ejus Urbis Cives allecta floruit, qui locus quoque Præsulem nostrum d. IX Aug. cl. Idc XXXIX in lucem exposuit.

Patrem sortitus est Nobilissimum, ut apparet, æquique & boni observantissimum Virum IOACHIMVM RANGONEM, Salinarum apud Colbergenses Dominum, in cujus laude perinde ponendum est, quod Patriæ Urbis Cameraarius fuerit & quod Consul non fuerit. Eum enim amplissimum honorem semel atque iterum magno Civitatis judicio atque consensu sibi delatum ita constanter recusavit, ut pulcherrima inde & nostris propemodum seculis inaudita humanitatis atque modestiæ concertatio inter Ipsum & reliquos ejusdem Curiae Senatores enata fuerit, quæ ita tandem finiit, ut quem ipse designasset is Consul esset. Conjugem ille magnarum Virtutum & verissimarum laudum, Fœminam SOPHIAM HETSIAM habuit, Matrem Nostri. Cui Avus paternus fuit LAVRENTIVS RANGO, eodem munere, quod Pater gesserat, magna cum industriæ & integritatis laude perfunctus, qui cum florentissima fœmina REGINA, Prætoris & Senatoris Vitebergensis, TOBIÆ RVHELII, Filia, matrimonium cum alia omni ex parte beatum tum præsertim affinitate Lutheri præclarum habuit. Ex parte autem prædictæ Matris Avus Nostro contigerat MARTINVS HETSIVS, prudentissimus Curiae Treptoviensis, oppidi ad Regam positi, Senator, cui multis virtutibus conspicua mulier, CATHARINA LAVRENTIA, jugali fœdere nexa fuit. Proavi fuere IACOBVS RANGO & MARTINVS HETSIVS, ambo Patricii Viri & Salinarum Colbergensium Domini, quorum ille ANNAM TESMARIAM, hic CATHARINAM LVBBENAM in matrimonio habuit, & ille quidem NICOLAVM RANGONEM, a quo digressi sumus, Nobilis Fœminæ CATHARINÆ

bon Baden Maritum, hic IOHANNEM HETSIVM, strenuum bellatorem & Centuriæ peditum in exercitu Imperatorio Præfectum, cui VERONICA LICHTFVSSIA nupta erat, Patrem agnovit. Ita nato CVNRADI TIBVRTII nomen, quod uterque major Avunculus, egregii Viri, gesserant, inditum fuit. Adultiorem factum Aman-
tissimi Parentes sollicite, ut fas erat, educarunt & una cum fratribus natu maioribus, MARTINO, Dicasterii deinde Electoralis Advocato, Civitatis patriæ Camerario, & quod majus est *Originum Pomeranicarum* Autore, desideratissimo, ut & LAVRENTIO, nunc JCo consummatissimo, Collegii Scabinorum, quod in Ulteriori Pomerania est, Directore atque Decano perpetuo, Statuumque Provincialium Syndico meritissimo, in disciplinam CHRISTIANO MYLIO, Rectori deinde Scholæ Belgardensis, diligentissimo Viro tradiderunt. Cujus ductu tantos tamque maturos in literis progressus fecere, ut Anno cIdo Idc LII Nostro quidem decimum tertium adhuc agente annum Gymnasilii Hallensis Cives facti fuerint. Regebat tunc temporis Scholæ illius cœtum CHRISTIANVS FRIDERICVS FRANCKENSTEINIVS, V.Cl. qui exploratis eorum profectibus virtutis potius quam ætatis ratione habita inter primæ clasfis Alumnos honoratiorem locum ipsis assignavit, & una cum Collega CAMMERHOFIO, erudiendæ per compendium juventutis peritissimo homine, singulari adolescentes amore est complexus. Ut omittam fratres, plurima eo loco vivacissimi ingenii & felicissimæ memoriæ specimina Noster edidit, quæ res amorem ipsi plane singularem Illustris Viri CONRADI CARPZOVII, Cancellarii, & communem Eruditorum Virorum benevolentiam conciliavit, quos inter præcipuo loco memorandus est FRIDERICVS HOFMANNVS, qui Medicam artem tunc Halæ Saxorum exercebat, & deinde eandem cum immortalis nominis fama Altorfii Noricorum docuit. Illius ductum secutus Noster, velut qui ad Medicinæ studia animum applicare statuisset, egregiam pro captu ætatis nec unquam pœnitendam Botanicarum & Anatomicarum rerum cognitionem

nem sibi comparavit. Inde exacto biennio, ipse quintum decimum ætatis annum agens Jenensem Academiam petiit, ibique propositum urgens, de rebus physicis *POSNERVM*, de Medicorum effatis *ROLFINCKIVM* atque *MOEBIVM* at quantos Viros! differentes, inusitatam plane diligentiam præ se ferens audivit. Sed paulo post Parentum auctoritate permotus consilium mutavit, & ad sacrarum literarum tractanda studia mature animum composuit. Initio ergo a cognitione linguarum facto, queis Sacer Codex traditur, opera hac in parte Cl. *FRISCHMUTHI* felici admodum cum successu usus fuit. In addiscenda historia præsertim sacra, & expedienda præteriti temporis, quod historia notat, ratione, Præceptorem *THIERHOFIVM* quandam habuit, subinde quoque, prout animus ipsi variæ eruditionis cupiditate flagrans erat, ad Scholas Mathematicas *ERHARDI VVEIGELII*, communis propemodum in ea parte studiorum Germaniæ Præceptoris, excurrit. Præcipuo autem studio Theologicas res complexus sub *IO. ERNESTO GERHARDO & CHRISTIANO CHEMNITIO* Clarissimis ea tempestate Doctoribus tantum profecit, quantum illi prodesse juventuti cupiebant. Postquam ita, ut diximus, agendo annum integrum Jenæ exegerat, ad *Academiam Gieffenam* gradum promovit. Usus ibi est convictu atque institutione Laudatissimi Theologi *DAVIDIS CHRISTIANI*, quo viam monstrante novum ad laudem iter ingressus, cursum quem vocant illius disciplinæ feliciter absolvit. Genuinam enim veritatem succinctis thesibus comprehensam in animum penitus admisit, & contra Adversarios præcipue autem erroris Pontificii propugnatores eandem non minus strenue defendit, tum quoque edita de Paradiso dissertatione publicum diligentia specimen exhibuit. Propterea autem quod hunc sibi privatum Doctorem elegerat, quem propius observaret, tantum abest, ut a ceteris *Academiae illius Celeberrimis Professoribus doctrinæ fastidio semet abstinuerit, ut potius e numero Theologorum HABERKORNIVM atque MISLERVM, & inter Philosophos VVEISIVM, EBELIVM atque DIETERICVM frequen-*

quentissime audiret, & quicquid illorum Virorum eruditio
eximii habebat in usus suos converteret. Quo nomine
præsertim *DIETERICO* rariorum librorum, queis Biblio-
theca ipsius abundabat, cognitionem, quam ille cum amico
& discipulo liberaliter communicaverat, in acceptis Noster
referebat. Giessa deinde discedens, iterque literarium
cum antedictis Fratribus amantissimis ingressus, Altorfi No-
ricorum *VVEINMANNO*, Ratisbonæ *VRSINO*, Tubingæ
OSIANDRO Summis Viris innotuit, & cum *IO. SCHMIDIO*,
DANHAVERO atque *SCHEIDIO* Argentorati familiarita-
tem & amicitiam contraxit. Inde salutata Academia Hei-
delbergensi atque Moguntina, ad Giessenam rediit, sed pau-
lo post eam iterum relinquens quicquid Mœnus atque Rhe-
nus deliciarum habent, aut tunc quidem temporis habebant,
curiosis & gratantibus oculis lustravit. Continuato dein-
ceps ad Batavos itinere primo quidem per aliquod tempus
subsistit Amstelodami, & in compendio, quod locus ille spe-
ctandum præbet, Terrarum Orbem vidit. Visum ipsi por-
ro Ultrajectum, Harlemum, Lugdunum, Haga Comitum, Ro-
terodamum, mox Breda quoque, Antwerpia, Bruxellæ,
Gandavum, Lovanium, denique Middelburgum etiam &
Flissinga, Franequera, Groninga, & ut verbo dicam Bel-
gium, quo vocabulo quid potentia, divitiarum, nitoris,
prudentia atque eruditionis contineatur, nemo est sine stu-
poris opprobrio qui ignoret. Nec tamen quod facere ho-
mines novarum rerum inepte curiosi solent, id tantum curæ
Nostro fuit, ut spectaculo rerum externarum oculos pasce-
ret, sed ut passim Eruditissimos Viros compellaret, & quibus
illi rationibus inducti diversissimas de cultu Numinis opi-
niones foveant ex ore ipsorum audiret, quod si omnes, qui
discutiendis circa religionem controversiis manum aliquan-
do sunt admoturi, facerent, veritatis multo plus, injuriarum
atque ineptiarum minus esset, nec plerique dum acerrimos
conflictus minantur, cum larvis & sui ingenii figmentis depu-
gnarent. Absoluto itinere Belgico animus quidem Nostro erat
in Angliam quoque trajicere, religionum, si ulla regio alia,
feracissimam. Sed hyeme citius ac opinio ferebat ingruen-
te

re id quidem consilium successu caruit. Quapropter Emdam delatus, ne reliquam inferioris Germaniæ partem intactam relinqueret, Hamburgum petiit, ibique *SCHVPPIVM*, ut & Lubecæ *HANNEKENIVM*, cordatos Viros & multo rerum usu edoctos Theologos salutavit, continuatoque per VVismariam, Rostochium, Stralesfundam, Gryphiswaldiam & Sedinum itinere salvus atque incolumis incredibili suorum gaudio exceptus Anno MDCLVIII Patriæ semet restituit. Cujus expectationi ut satisfaceret, toto illo septennio quo abfuerat collectum egregiæ eruditionis apparatus explicuit, & quid fando præsertim posset, pro concione verba quam frequentissime faciens ostendit. Et poterant omnino quantumvis in juvenili ætate matura studia videri, quibus aliqua pars Ecclesiæ regenda atque exornanda concrederetur, sed ipse solus pro sua modestia de se aliter statuit. Impetrata ergo Parentum venia, cum annum ætatis primum supra vicesimum ageret, ad Academiam Vitebergensem excurrit, Cl. V. *ANDRÆ SENNERTI* hospitio exceptus. Ibi cum esset, laterc, adeo virtus hominis non potuit, ut statim in oculos omnium incurrens ipsum *AVGVSTVM BVCHNERVM* in partes pertraheret, qui dignum iudicio suo Nostrum declaravit, cui summi in Philosophia honores tribuerentur. Is ergo dignitate Magisterii ornatus & inter docentes nomen professus locumque adeptus per omnes Philosophiæ partes animum & industriam circumtulit, magno utique cum audientium fructu, sed quem paulo post secutus ejusdem discessus interrupit. Siquidem certæ rationes Anno clo lcc LXI ut Francofurtum ad Oderam concederet suadebant. Quæ ratione vitam ibi egerit, vel ex eo intelligi potest, quod publice de Illo testatum Academia reliquit, talem se apud ipsos *RANGONEM* præstitisse, ut amore omnium habitus fuerit quam dignissimus. Inter varia, quæ eo loco publicæ luci exposuit, ingenii monumenta, id singulare est, quod sub Eo frater natus major *LAVRENTIVS* Vir Consultissimus de *IVSTINIANI* Imperatoris vita elaboratam dissertationem defenderit. Et quod Ille in præmium virtutis ab
 Illustri

Illustri *Dn. SOMNITIO*, Cancellario, *FRIDERICI VVIL-
 HELMI* Electoris nomine oblatum Decanatus Philosophici
 honorem mereri maluerit quam accipere, gratia tanti Prin-
 cipis, tanti Viri iudicio contentus. Redit inde *VVitebergam*,
 mox Præceptorem olim suum *CAMMERHOFIVM* sacro
 tunc temporis munere apud Magdeburgenses fungentem
 requirens, in Urbem eam se contulit, quo loco dum a-
 mori tam chari capitis indulget, factum est simul, ut in
 amicitiam & familiaritatem *OTTONIS de GVERIKE*,
 Consulis Magdeburgensis & eximia rerum naturalium pe-
 ritia toto Orbe notissimi Viri, admissus fuerit, quem ob-
 servationum selectissimarum, quas deinde *Inventorum Bran-
 deburgicorum* titulo vulgavit, veritatem per experimenta
 demonstrantem, ut erat illarum rerum studiosissimus, magna
 cum voluptate vidit, & ita quidem res ipsius familiares sibi
 reddidit, ut non felicius easdem Autor quam discipulus ex-
 poneret. Quæ res in Aula Electoris multos ipsi amicos &
 patronos comparavit, & insequentis fortunæ non minima
 causa fuit. Cum enim *IACOBVS HELVIGIVS*, Gymnasiū
 Berolinensis Rector, in Sueciam evocatus, ubi Ecclesiæ Re-
 valiensis insula deinde ornatus obiit, discessu suo vacuum
 illum locum reliquisset, quem non alii quam magna celebri-
 tate Viri, *HINZELMANNVS*, *SPENGLERVS*, aliique ante
 eum tenuere, nemo Berolinensibus dignior est visus, quem
 tanto Viro successorem darent præter Nostrum. Quan-
 quam is, quod hominis est verecundi & pudentis, ætati suæ
 diffusus, ægre admodum ad duram illam capiendam provin-
 ciam permoveri potuit, quod tandem ut faceret autoritate
 sua *ABRAHAMVS CALOVIVS*, Theologorum nostri Se-
 culi facile princeps, effecit, successum ominatus, quem res
 ipsa habuit quam exoptatissimum. Quoad enim eo loco
 fuit, fuit autem per quinquennium, Scholam illam non so-
 lum moderate prudenterque & magna cum autoritate rexit,
 sed & Professoris Theologi atque Philosophi partes omnes
 una sibi demandatas in eodem Gymnasio explevit. Cujus
 diligentiae fama cum ad externos quoque penetraret, Patro-
 num ipsi inter Nostrates fecit Illustrum quondam Regiminis

Sedinensis Cancellarium *COELESTINVM STERNBACHIVM*, quo Autore & Promotore Sedinum ad Professoris Philosophi in Gymnasio Carolino obeundum munus Anno clō Ioc LXVIII vocatus concessit. Quo munere per aliquot menses ita est perfunctus, ut & commoda juventutis egregie promoveret, & ipsi qui eum audiebant Adolescentes Præceptorem sibi unice expeterent, quorum tamen desideriis & profectibus Sacerdotii dignitas, qua inter *Ædis Jacobæ* mystas ornatus fuit, eundem subduxit. Id autem quicquid erat damni, quod illa mutatione facta juvenus sentire videbatur, majori Urbis bono pensatum fuit. Quanta enim fide, vigilantia & pertinacissimi laboris assiduitate difficillimis illius Urbis temporibus adversus vim hostilem undique in oppidanos ingruentem eorundem animos obfirmavit, & quasi sensum omnem calamitatis & periculorum suorum hominibus excusserit, ut inter continua suorum damna & funera, in miseranda tectorum atque ædificiorum stitage, & sub ipsis templorum suorum ruderibus, nil quidquam illa omnia ad se & fortitudinem suam pertinere rati, ad extremum usque spiritum depugnarent, & non tam victi, quam vincendo fatigati, nec virtuti hostium, sed necessitati cedentes ægre demum illius arbitrio se permitterent: hæc omnia, inquam, haud facile exprimi verbis possunt, nec, quoad de illa virtutis & fidei Sedinensium exuperantia annales testabuntur, tantarum laudum *RANGONIANA* memoria expers erit. Hæc quoque tam præclara defuncti merita ut bonorum omnium favor, ita plane eximia Augustissimi Regis gratia & insigne Oppidani Senatus studium excepere. Hic enim An. clō Ioc LXXXII Pastorem *Ædis Nicolaitanæ* ipsum constituit & supremis in Theologia honoribus expendendis locum fecit, quos Vitebergæ Venerandi Senis *ABRAHAMI GALOVII* manibus collatos suscepit. Rex vero in locum Gravissimi quondam Ecclesiarum nostrarum Præfulis *AVGVSTINI BALTHASARIS* Anno clō Ioc LXXXIX Eundem surrogavit, & omnibus istis officiis præfecit, queis suo nunc præ maturo e vivis excessu solitudinem induxit. Quantos autem in iis administrandis labores insumpserit, in

in conscientia præcipue positum est hominum, qui sacris per Pomeraniam operantur, quorum commoda ut promoveret aut pericula amoliretur, bis ipse molestissimum iter in Sueciam suscepit, & redux inde factus visitandis Ecclesiis, lustrandis rationibus, celebrandis conventibus & reliquis rebus, quæ ad decus & emolumentum religionis pertinent, procurandis & expediendis, quod unum dixisse sufficiet, corporis animique vires penitus exhaustit. Oneribus quoque Academico nomine sustinendis nequaquam humeros subduxit, sed & in Cathedra semet ostendit, & Candidatis honores contulit, & Magistratum Academiae gessit, & quæcunque præterea officii ratio postulabat, solenter & cum cura administravit. Nec tamen continuis laboribus istis a privato literarum studio revocari potuit, ut si quis occupationes ipsius intueretur, nec otio dari quidquam, nec si quis otium æstimaret tam multa ab ipso negotia expediri posse opinaretur. Sed quemadmodum quid egerit in aprico est, ita quid quantumque fuerit meditatus scriptorum ipsius designatio ostendet, quam ad calcem hujus dissertationis adjiciemus. Molestiarum autem, quæ in vitam mortalium incurrunt, levamentum unicum habuit matrimonium, quod cum foemina sexus sui Virtutibus instructissima *DOROTHEA ELISABETHA*, Plurimum Reverendi Viri *IOHANNIS LAURENTII*, Aedis Sacrae apud Francofurtanos, quam Inferiorem vulgo vocant, Pastoris Filia, d. XXX April. Anno clō lōc LXVI initum, per vitam omnem habuit quam jucundissimum. Filios ex eo Conjugio quatuor sustulit, *IOACHIMVM IOHANNEM*, J. U. D. & causarum forensium apud Lubecenses Patronum disertissimum, *CONRADVM LAURENTIVM*, Mercatorem inter Treptovienses facile primarium, *FRIDERICVM THEODORVM*, qui bimulus obiit, ut & *CAROLVM*, Ornatissimum Juvenem, Juris Studiosum. Quinque præterea filias suscepit, *DOROTHEAM ELISABETHAM*, quæ Experientissimo Doctori atque Professori Medico *IO. IACOBO STOLTERFOHTO* nupta primo Conjugii anno mortalitatem explevit, *ANNAM SOPHIAM*, *CAROLAM*

ELEONORAM, THEODORAM HEDVVIGEM, florentissimas Virgines, una cum *REGINA CATHARINA*, sed quæ vix unum aut alterum annum nata e vivis iterum excessit, quam nunc præcipitata superstitem spe Parens ipse est insecutus. Et quidem quem mortuum jam lugemus diu vidimus morientem. Biennium est enim & quod excurrit, cum ille officii sacri ratione Treptoviam petens subito horrorem membris omnibus concepit. Disparuit tunc quidem mali facies, sed ita tamen ut magis dissimulari quam abesse morbum sentiret, qui paulatim erumpens, viresque sumens tandem in lenteriam crebramque & inanem levandi ventris cupiditatem, Tenesmum Medici vocant, degeneravit, ad cuius incommoda minime est dubitandum magnam accessionem nescio cuius mali, quod accolæ maris & septentrionales populos infestat & depopulatur, cui nec Græcia, nec Italia nomen reperere, factum esse. Cum ergo magis magisque ingravescere valetudinem sentiret, familiare sibi remedium ab Acidulis Pyrmontanis petiit, sed tantum abest ut inveniret, ut pejus fere ex eo tempore habuerit. Usus est & Kenzensibus aquis, & quicquid præterea opis atque artis in Medicis est in consilium adhibuit, sed irritò per omnia successu. Quapropter attenuatis viribus, & in altera corporis parte nervorum resolutione facta, ipso quoque vigore animi, quo pollebat, dejectus, quæcunque ad pium e vita discessum adornandum Christianæ religionis sanctimonia præscribitenixe & cum cura sibi facienda duxit. Sacris ergo illius rite expiatus, & verba fiduciæ atque solatii plena præeuntem Plurimum Reverendum Virum *Dn. M. IOHANNEM STEPHANI*, cui animæ suæ curam commiserat, verbis quoad potuit, deinde voce, nutu denique & lacrymis secutus, defecit, & die III Decembr. hora septima vespertina Anni clō Io CC, velut quieti se componeret, annum agens LXII obdormivit.

Reliquum est, ut quod dignitatem Viri decet memoriam Ipsius non solum sancte custodiamus, sed & corpus, quod exanime reliquit, quibus fieri potest cumulatam honoribus sepulcro inferamus. Quod ut vestra quoque ex parte, Cl-

VES OPTIMI, faciatis, & apparatissimas acerbi funeris exequias frequenti comitatu prosequamini, non solum observantiae & pietatis debitum a Vobis ni fallor exigit, sed & communis mortalitatis sensus & vestrae humanitatis genius haud difficulter impetrabunt. P. P. Gryphiswaldiae, ad d. XXVI Januar. clō Io CCI.

Catalogus Scriptorum RANGONIANORVM.

Edita.

Tract. de Paradiso, 4to. Gieff. 1657.

de Descriptione Universi Orbis a Julio Cæsare facta.

de Accentuatione Hebræorum.

de Vita Romuli.

de Vita Julii Cæsaris.

de Vita Justiniani.

Francof.

An. 1661.

4to.

Comment. ad Ps. CXXXIII.

Comment. ad Apographen Augusti Luc. II, 1. seqq. J

Tract. de Capillamentis vulgo Peruquen, 12. Berolin. 1663.

de Curculionibus, von den Korn-Motten/ 12. 1665.

de Patronis, Advocatis, & Clientibus, 12. 1665.

Fasciculus Dissertationum Philologico-Philosophico-Historico-Theologicarum.

Matæologia Papistica, 8vo.

Nucleus Institut. Phys. Sperlingii, 8vo.

Tract. de Adamante, 8vo.

de Usu Præceptorum Logices, 12.

Encyclopædia Facultatum omnium, fol.

Historia Syncretismi ab Orbe condito, Pars I & II. 12. 1674. & 1680.

Obex Syncretismi Formula Concordiæ, 12. 1683.

Fasciculus Concionum Funebrium & Sermonum Parentalium.

Uncatholisch Pabstthum contra Digitum in Trivio Abbat. Neo-Cellensis Alberici a Burghof. Accessere: Coliath's eilfertige Antwort auf speculum sine macula.

Kkk 3

Copia

- Copia Brieffes eines guten Freundes/ & alia ejusdem argumenti.
- Porta Coeli, oder Eangel-Weih-Predigt zu Stettin / 4to 1680.
- Doli & Fraudes Pseudo-Theologorum detecti cum Annot. Historico-Theologicis, 4to. 1682.
- Disp. Inauguralis de Descensu CHRISTI ad inferos.
- Warnung an das Königreich Schweden vor Abr. Sculteti und Martini Molleri Calvinische Postillen / vor Statia Schatz Kammer / 2c. 4to. 1683.
- Augustana Confessio Editionis incorruptæ cum ejusdem Historia, 12. 1684.
- Suecia Orthodoxa, 4to. 1688.
- Neue Quäkeren in der Quäkeren / i. e. Historia und Warnung vor der Quäkeren des Molinos, 12.
- Entscheidung etlicher Fragen durch Responsa der Theologischen Facultät zu Leipzig / Wittenberg / 1c. contra Lic. Ammonem.
- Kennzeichen eines Ketzer Nic. Hunnii übersetzt.
- Blick in den Abgrund der Papistischen Greuel/ occasione des Ungarischen Bekänntnisses / an derer Wahrheit / ob sie der Jesuiten wäre/ gezeuffelt ward/ 4to. 1689.
- Send-Schreiben von der Music/ alten und neuen Liedern.
- Send-Schreiben vom Nordpol.
- Prudentia Ecclesiastico-Politica circa errores & hæreses, 12. 1694.
- Acta Rectoratus & Decanatus, 4to.
- Der Rangunischen Naturalien-Cammer erstes und zwar Schönbergisches Cabinet von Mineralien/ fol.
- De Macarismo s. de Vera Beatitudine Libellus ad Math. V, 1. - - - 10.

Prælo parata.

- Historia Perfectissimi a mundo condito,
- Historia Ecclesiastica Seculi XVII.
- Historia Syncretismi a mundo condito, cum augmento magno.

Der

Der Rangonischen Naturalien-Cammer zwentes/ drittes
und vierdtes Cabinet, fol. .

Epistolæ Curiosæ.

Tract. de Capillamentis, Pars II.

Cum ad præcedentem Scriptorum Rangonianorum Catalogum (quem integrum quoque repetunt Nova Literaria, Maris Balth. & Sept. Anno 1701. p. 35. sq.) diserte probocet in programme Magnificus Academiae Gryphiswaldensis Rector, religio mihi fuit consignationem publicæ autoritate munitam aut penitus omittere, aut ei quicquam superaddere, aut ordinem illius immutare, alias pro methodo consueta passim & ordo Scriptorum ab isto diversus formandus, & in plerisque editionis locus atque annus fuisset superadjiciendus. Temperare tamen mihi vix possum, quin in specimen dissertationum ejus Academicarum vel sequentes adhuc commemorem; tametsi potissimam partem Inaugurales sint:

De Enthusiasmo, *Inauguralis* M. Henningi Johannis Gerdii. An. 1694.

Paulus Apostolus Rom. VII, 14. sqq. regenitus, præjudicio, male objecto, liberatus, *Respondente* M. Johanne Samuele Laurentio. An. 1694.

De Ecclesia Lutherana non Schismatica contra Joh. Philippum Pfeifferum, Apostatam, *Inauguralis* M. Hermannii VVitte. 1696.

De Improperio Hæreticæ pravitatis Lutherano nomini ab hæreticissimis Papæis objectato; *Inauguralis* M. Johannis Christophori Crameri.



MEMORIAE
THEOLOGORVM

NOSTRAE ÆTATIS
CLARISSIMORVM

RENOVATAE

DECAS SEPTIMA.

Series Theologorum
SEPTIMÆ DÉCADIS.

Obiit Anno

1701. FRIDERICVS VLRICVS CALIXTVS,
D. & Prof. Primar. Acad. Jul. Senior.
1701. MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS,
verbi divini Minister Augustanus.
1701. IOHANNES BREVERVS, D. Superintend.
Rigenf.
1701. ALBRECHT CHRISTIANVS ROT-
THIVS, M. Ecclesiastes Lipsienfis.
1702. DAVID CASPARI, M. Superint. Rigenf.
1702. MICHAEL MVLLERVS, D. Theol. Prof. &
Cancellarius Tubingenf.
1702. ISAACVS FAVSTIVS, D. Prof. & Sen. Ar-
gentoratenf.
1703. FRIDEMANNVS BECHMANNVS, D.
Prof. Theol. Prim. & Sen. Jenenf.
1703. BERNHARDVS von SANDEN, D. & Prof.
Prim. Regiomont.
1704. CHRISTOPHORVS FRANCKIVS, D.
Prof. Theol. Prim. & Pro-Cancellar. Kilonienf.



LXI.

FRIDERICI VLRICI
CALIXTI,

S. Theolog. Doctoris & Prof. primarii
Academiae Juliae Senioris,

Nec non

Consiliarii Ecclesiastici Guelphici & Ab-
batis Regiae Lutteræ

M E M O R I A

Oratione Parentali

Repræsentata

a

I O H. F A B R I C I O.

MAGNIFICE DOMINE

PRO-RECTOR,

*Spectabiles Decani, & Professores celeberrimi, Hospites
honorandi, tuque natalibus, ingenio, eruditione & virtuti-
bus ornatissima Studiosorum corona.*

Non temere hunc locum ego hodie conscendo, &
dicendi partes mihi sumo: Si enim fas & æquum est,
viro de studiis theologicis bene merito, nec ordinis
tantum sui, sed & totius academiae seniori, & con-
siliarii ecclesiastici, atque abbatis dignitate conspicuo, pa-
rentare, ejusque memoriam celebrare, cur non id fieret
magni

magni nominis viris connumerando, omnibusque istis meritis & honoribus inclyto, & inter beatos nunc oranti *Frid. Vir. Calixto*? Eccur præ aliis egomet supremum hoc officium ei non præstarem? Fuit enim is mihi præceptor septem & triginta abhinc annis, cui Epitomen theologiæ paternam explananti auscultavi, neque operæ & temporis, doctrinæ ejus impensæ, unquam me pœnituit. Atque is hactenus ultimus fuit superstes ex omnibus, quos hoc in loco tunc temporis non tantum habebam doctores, sed & conspicere licebat professores; ita ut rudera totius ædificii professorii, quod prædicto illo tempore stabat, nec minus fructuosum erat, quam pulcrum & speciosum, in eo solo spectanda essent: sicut, eodem fati functo, collapsa nunc sunt penitus, ac prior illa academiæ hujus facies evanuit periitque. Porro etiam, DEO & serenissimis academiæ hujus Nutritoribus clementissime sic dirigentibus, factum est, ut ei fierem collega, & quidem lateri ejus, præter meritum meum, adjungerer. Huc accedit, quod parens meus, G. Calixti & Contr. Horneii, summorum theologorum, discipulus, Calixtino nomini & doctrinæ, (quæ etiam in *Prælectionibus ejus theologicis*, a me editis, tanquam in epitome, expressa est) apprime fuerit deditus: non quod in verba ejus juraret, & ex duce dominum redderet, ceu servum discipulum pecus facere solet; sed quia magnam accuratioris ac solidioris notitiæ partem ei se debere sciebat. Unde &, in memoriam & honorem optimi præceptoris, qui *Georgii* prænomen gerebat, quotannis, quamdiu ille in vivis erat, in die Georgii convivium instituit, & cum amicis hilarem se fecit; memorabili sane exemplo, beneficia ab informatoribus accepta non esse oblivione aut contemptu sepelienda, sed memoria recolenda, & grati animi signa in publicum producenda, aliisque quovis honesto modo commonstranda. Quamvis igitur, inter honorandos collegas meos, complures sint, qui in dicendi arte me superent, adeoque majori cum ornatu, manibus beati nostri senioris, justa perficere sustinerent; nemo tamen illorum tam validis ad munus hoc obeundum argumentis

mentis moveri & quasi impelli se sentiet. Ut autem provincia, quam ex iustissimis causis necessitas, seu potius pietas, mihi imponit, rite defungar, constitui, orationis meae partes & terminos facere; *Ortum, Educationem, Studia, Itinera, Officia, Scripta, & Obitum beati nostri CALIXTI.* In quibus recensendis ac laudandis cavebo diligenter, ne veritatem, summi & sanctissimi DEI suavissimam sobolem, vel verbulo laedam aut offendam; ut vero ea, quae in illo merentur laudem, a nobis probe observentur, atque ad usum nostrum transferantur, allaborabo, quantum possum, omnemque dabo operam, nullus dubitans, quin innocenter & breviter dicenti, pro vestro in me, immo & in defunctum affectu, vacivas aures sitis praebituri.

Honestis, & bonae famae, magnaeque apud alios existimationis parentibus editum esse, prima, nec contemnenda humanae felicitatis pars est. Atque haec etiam obtigit Calixto nostro, nato in illustri Julia (*in qua, ut Paulus Oderbornius in epistola ad serenissimum Ducem HENR. IVLIVM (a) scribit, nobilissimarum disciplinarum pulcherrimi flores rara felicitate a multis decerpuntur*) Anno 1622. (b) ex Catharina Gertneria, amplissimi hujus urbis consulis filia, matrona laudatissima, & tenerioris sexus decore insigni, patre Georgio Calixto, S. theol. D. ejusque in hac alma Julia professore ordinario. Quem dum nomino, virum nomino optimum, & inter praecipua seculi superioris ornamenta numerandum: *quam enim pius fuerit, (verba haec sunt Vogleri, (c) viri gravis, & ab omni adulatione ac mendacio alienissimi) quam doctus insigniter, quam in officio fidelis & industrius, quam comis, quam benignus, nunquam non testati sunt ejus discipuli, quos habuit innumeros, ecclesiae, reipub. academiarum praeclaris muneribus postea perfunctos. Nemo horum*

(a) *Quae praemissa est Vita Johannis Basilidis, Magni Moscov. Ducis.*

(b) *D. 8 Martii, dominica Quadrages. seu Invocabit.*

(c) *In Memoria Calixti, quae etiam exstat apud VVittium, pag. 1141. in Memoriis theologorum.*

horum omnium fuit unquam, nisi forte pudorem perdiderat, qui non de commemoratis summi viri virtutibus inscriptum in animo testimonium ferre potuerit. Quas quidem ipsas multo certius & expressius demonstrant tot erudita in publicum emissas volumina, quibus vel divinas literas interpretatur, vel prae ecclesiae historiam recenset, vel capita religionis demonstrat, vel contra adversarios disputat: in quibus omnibus summum ingenium, judicium singulare, diffusa lectio, accurata industria, & quae christianorum maxime virtutes sunt, modestia, charitas, ac concordiae omnium christianorum flagrans studium, ita undique comparent, ut neminem oculatum fugere illud possit. Hinc etiam factum, ut non minus celsissimis Principibus (d) placeret, quam suae conditionis viris, magnique aestimaretur aequae ab exteris, quam Germanis suis civibus. Sicut enim Joh. Gerhardus (e) eum appellat *theologum eximium*, Micraelius (f) *antiquitatis scrutatorem, acutissimum*, Bœclerus (g) *doctissimum*, VVellerus (h) *theologorum praeclarissimum, virumque deo philisatom*, Hülsemannus (i) *merito suo insignem, & venerandum in Christo patrem*, deque ecclesia optime meritum, Dorscheus (k) *virum summum*, Fürstenerus (l) *virum egregium*, qui doctrina atque judicio paucos pares habuerit, Schüzius, (m) Joh. Ludov. Fabricius, (n) & Calovius (o) *incomparabilem*:
ita

(d) Vide Calixti *Widerleg. VVelleri H. & F. V. Calixti* dedicat. *Demonstrat. liquidiss. praemissam.*

(e) *Conf. Cathol. l. 2. part. 3. p. 1538.*

(f) *Hist. Eccles. l. 3. sect. 2. quest. 48. p. 472.*

(g) *Ad lib. I. Grotii de J. B. & P. cap. I.*

(h) *In literis ad D. Calixtum 21 Jul. An. 1643. & An. 1646.*

(i) *In literis ad eund. 5 Martii An. 1647 aliisque.*

(k) *In Lit. m. Jul. Anno 1640.*

(l) *De Jure suprem. & legat. Princip. Germ. cap. 31.*

(m) *Vol. 2. Coll. Publ. diss. 4. tb. 13.*

(n) *In Operib. p. 295.*

(o) *In inscriptione tractatus a se transmissi. Adde & tractatum de Meth. doc. & disc. p. 175.*

ita Schoockius (p) eundem prædicat *celeberrimum theologorum*, Salmasius (q) *doctissimum Lutheranorum doctorem & theologum*, Priorius (r) *insignem Lutheranum*, If. Casaubonus (s) *virum doctum, & judicii in literis non vulgaris*, & Hugo Grotius (t) *probat ejus judicium, & cum pacis amore conjunctam antiquitatis reverentiam*, ac denique Episcopus (u) *eum sibi non semel ob raram eruditionem ab aliis commendatum esse ait & laudatum*, optatque *ejus scripta videre & legere*. De tali ac tanto parente cur non sibi gratularetur filius? eccur nos eum hoc nomine non prædicaremus beatum, faustoque & fortunato natum fidere? Agnoscite igitur beneficium hoc, qui similem nascendi sortem nacti estis, & Creatori vestro humillimas pro eo agite gratias, solícite caventes, ne tanto dono abutamini, & sub umbra præclarissimorum parentum, tanquam vilissimi fungi, lateatis; cæteri autem vos, quorum genitores inferioris & plebeie sunt conditionis, animum propterea non abjicite, & deterioris vos reputate sortis, sed eo diligentius sapientiæ & virtutum studiis incumbite, iisque ortus vestri ignobilitatem (si tamen ortus discrimen est inter homines, a natura constitutum) nobilitate & condecorare, memores, satis honestos & gloriosos esse parentes, qui pii sunt & elegantissimarum virtutum amantes, vitæque innocenti apprime dediti. Nam, ut vere non minus, quam eleganter a Seneca (x) dictum est: *Non facit nobilem (neque etiam eruditum) atrium plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostram gloriam vixit, nec quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit nobilem, (& studium cum probitate facit eruditum) cui ex quacunque conditione supra fortunam licet surgere.*

Neque vero ullus est sive nobilis, sive alterius præclaræ
nativi-

(p) In Fab. Hamel. p. 9.

(q) Sub nomine Simplicii Verini, de Transubstant. p. 515.

(r) Annot. in c. 8. Tertull. de Exhort. castit.

(s) Epist. 692. edit. Brunsvic. p. 875.

(t) Epist. 164. ad Gallos.

(u) In Epist. præstant. viror. p. 738. edit. in 8.

(x) Lib. V. epist. 44.

nativitatis fructus, ullumve decus & ornamentum, sine proba & recta educatione. *Ut ager*, inquit Plutarchus, (y) qui, ex iudicio Lipfii, (z) diffusa quadam ac plana scribendi via ad virtutem ubique & prudentiam ducit, *si non colatur, non solum nullas fert fruges, verum etiam multa sylvestria producit: ita adolescens rationis capax, nisi praeceptis honestis exerceatur, non solum non evadet bonus, sed ad multa vitia deflectetur.* Mala educatio vitium est primæ concoctionis, unde omnia mala, & peccata, quibus inquinantur liberi, plerumque exsurgunt, seque turpissime produnt. At vero bona educatio, radix & fundamentum est omnis recti, quod hominem, & cum primis christianum, sectari oportet; immo etiam vera laudis & gloriæ materia. Unde quum mulier quædam Ionica de texto quodam suo, ut pretioso, gloriaretur, Lacæna (1) ostensis quatuor filiis, quos habebat, compositissimis moribus præditos: *Huiusmodi, inquit, decet esse honestæ probæque mulieris opera, deque his tollere animos, & gloriari.* Jam quod Calixtum nostrum attinet, quis dubitare possit, aut velit, eum recte ac bene fuisse educatum? Patrem habebat, in quo sapientia ac probitas non hospitabantur, sed habitabant. Qualis ergo ipse erat, talem utique formare, etiam filium suum & sciebat, & volebat. Sane nihil magis curæ cordique fuit prudentissimo pariter & optimo viro, quam ut pueri disciplina dextere institueretur, & juvenus ejus debitis modis subigeretur, probe scienti, multum referre, quo modo ille a teneris assuesceret. Hunc scopum ut assequeretur, pietatis & virtutum cultum, sine quo frigent studia sapientiæ, & omnes etiam aliæ nostræ actiones, ante omnia commendari puero curavit, atque inde demum ad studia literarum eum deduci. Nam præpostera erudiendi adolescentiam est ratio, qua parentes nonnulli eo tantum spectant, ut liberi sui reddantur docti aut politi & exercitati, de probitate autem & morum innocentia, iisdem in principio

(y) *In Apophth.*

(z) *Apud Keckerm. de Nat. & propr. histor. in Auctar. c. 3.*

(1) *In Apophth. Lacanarum. p. 245.*

cipio & quasi in herba instillanda, non sunt solliciti. Stultissimi hominum! Annon acescat præstantissimum Falernum, vasi impuro infusum? qui intret spiritus sapientiæ, qui pariter est spiritus sanctitatis, animam peccatis, pessimisque moribus deditam? an dubitare licet de veritate apophthegmatis, quod in libri Proverbiorum initio (2) exstat, a sapientissimo mortalium prolatum, omniumque hominum mentibus imprimendum: *Reverentia Jehovæ est caput scientiæ*? Sane tam secularis, quam sacrae scientiæ initium, radix & fons est timor DEI, ac Domini hujus universi. Hunc timorem si tollis, omnem tolles veram ac solidam scientiam: quæ enim videtur remanere, non vera est, non cœlestis, non salutaris; sed carnalis, brutalis, ac dæmoniaca, immo larva, spectrum & cadaver scientiæ, ac verissima stultitia: *sapientiam* enim, ut porro ait sapientissimus ille sanctorum, & sanctissimus sapientum, *ac eruditionem*, a timore illo rectam, *stulti spernunt*. Corrigenda prius est perversa voluntas, atque affectus compe- scendi, moresque formandi in puero, quam mentem ejus scientiæ placitis variaque doctrina imbuere labores. Si vis illuminare cubiculum, nitidumque & exornatum reddere, necesse est ante ut illud purges a sordibus, easque, si fieri potest, omnes converras, & ejicias. Bonum autem factum, quod CALIXTVS puerulus disciplinam non recusavit, nec monitoribus asperum se præbuerit, sed, uti ipsum decebat, *eruditionem* (3) *patris sui audiverit, neque deseruerit doctrinam matris suæ*: sicut enim excitato, solerte & capace erat ingenio, ita non gerebat animum improbum & malitiosum, sed tractabilem, seque refrenari patientem. Hac via incedentem non deserebat benedictio divina, sed prosperabat & juvabat, in discendis literarum tyrociniis. Cum patre & privatis præceptoribus non nisi latine ei concessum erat loqui: in quo exercitio tam feliciter progressus est, ut prius fari sciret latine, quam legere & scribere. Sic videmus, non esse necesse, ut linguam

LII

peregri-

(2) *Cap. I, 7.*(3) *Prov. I, 8.*

peregrinam ex grammatices præceptis discas, cum illa ex usu peti atque hauriri queat: cui postea, ut discipulus certior reddatur, neque fundamentis careat, regularum grammaticarum inspectio & tractatio rectissime subjungitur. Ad hunc modum informatos etiam fuisse Mericum Casaubonum, Blasium Pascalium, Joh. Bapt. Cotelierum, (4) aliosque doctissimorum virorum filios, literis proditum est. Patres Latino utebantur sermone, matres Gallico aliove, & famulitium vernaculo, ita, ut pueri simul trium linguarum notitiam sibi acquirerent, atque una fidelia, quod in proverbio dicitur, non duo, sed tres parietes dealbarentur. Quæ linguas docendi ratio si frequentior foret, non X & plures sæpe anni, uni Latinæ, quæ tamen sic etiam a nonnullis male discitur, impendendi essent, sed magnum & temporis, & operæ, & expensarum fieri posset lucrum & compendium. Sed & reliqua, quæ ad rectam puerorum institutionem, ex sapientum & prudentum virorum monitis atque exemplis, (5) necessaria sunt, in filiolo suo observare studuit pater accuratissimus. Scilicet non eum commisit scholastico cuidam guloso, ebrioso, plagoso, atque ad institutionem tam apto, quam asinus ad lyram, sed cautissimus fuit in deligendo præceptore, nec nisi moratissimum assumpsit, & in quantum dabatur, eruditissimum, probe sciens, ut agricolæ plantis adjungunt pedamenta, ita justos magistros affigere pueris debere, quo eorum mores & scientia recte pullulascant, accuratas præceptiones & præscriptiones: & quum mores, etiam optimos, corrumpere soleant colloquia & sodalitia, prava, non nisi optimæ indolis adolescentes advocari permisit, qui discenti adfiderent, eandem cum eo studia tractarent, currenti calcar adderent, atque in recreationis hora, ut amant alterna Camcenæ, cum eo confabu-

(4) *Baillet Enfans celebr. par. leurs etudes p. 303. 302.*

(5) *Plutarch. de instit. liberis, T. 2. p. 1. Cui hodie jungi potest optimus libellus Lockii de l'Education des enfans, traduit de l'Anglois. A Amsterdam, 1695. in 8.*

fabularentur, licitoque ludo animos reficerent. Quamquam optima ista conversatio, inprimis modestorum, nec ineruditorum, & ætate majorum adolescentum, puero nostro gravior erat suaviorque omni cujuscunque generis ludo. Maxime tamen, post literaria, delectabatur exercitiis corporis. Neque illis ei interdicebat pater minime vel morosus, vel stultus, quippe qui ex sanæ rationis præceptis, & optimorum auctorum (6) lectione, satis didicerat, illa & ad tuendam sanitatem, commodiusque aliquando facienda itinera, conducere, & ad aptum corporis motum concinnandum, neque verba S. Apostoli, (7) *σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμη*, *corporalis exercitatio ad pauca utilis est*, sive de externa illa corporis disciplina, (8) quæ in jejuniis, vigiliis, aliisque id genus abstinentiis & laboribus consistit, intelligantur, sive de athletica exercitatione, (9) quæ cursu, lucta, saltu, jactu & pugilatu cum cæstu, aliisque modis peragitur, gymnasticis exercitiis adversari, eaque plane & absque ulla conditione rejicere & condemnare. Videndum etiam in liberorum disciplina, ne vel audaces evadant, vel timidi; ne verberibus aut flagris compellantur, ubi monitis & exemplis locus datur; ne solis concredantur præceptoribus, parentes autem nec spectatores sint unquam illorum institutionis, nec auditores; ne immodestiæ, petulantiae, garrulitati, mendaciis, obscænis verbis, calumniis, iræ, vindictæ, aliisque hujus furfuris vitiis, a quibus bonæ mentes abstinent, sese dedant & mancipient. Quæ autem ulla est istarum partium, quam prudentissimus Calixtus in filio suo præterierit aut neglexerit? Omnino nulla. Sed nec fructu suo caruit tam diligens

LII 2

& as-

(6) *Plutarch. de Instit. liber p. 5. & Panciroll. de Reb. deperd. tit. XXVI. p. 90. & de Reb. invent. tit. XXI. p. 292.*

(7) *1 Timoth. IV, 8.*

(8) *Æg. Hunnius in Comm. ad prædictum locum, pag. 796. & 797.*

(9) *Guil. Estius in Comment.*

& assidua cura: Hinc enim filius in literis æque, ac moribus profecit, & ut comis erat, facundus, civilis, urbanus, elegans, & facetus, facile insinuavit se in amorem tam æqualium, quam illustrium adolescentium, immo & favorem gratiamque obtinuit apud florentissimos Principes juventutis.

Sed ab hac parte orationis, in qua, ob materiæ præstantiam & utilitatem, paullo prolixior fui, ad aliam, & quidem ad studia defuncti nostri convertendus est sermo. Ubi quidem per *studia* intelligimus illa, quæ academica dicuntur. Matriculæ igitur civium academicorum insertus noster, non illotis manibus illud studiorum genus, cui deinceps omnem consecrare vitam sibi proposuerat, aggredi & tractare ausus est, sed ex prudenti cum aliorum, tum optimi parentis sui, (10) consilio, ei præmisit scholas philologicas & philosophicas, inque iis probe se exercuit: quandoquidem istas qui negligunt, & statim futuri operis sui ædificium erigere conantur, similes sunt dementi & insano homini, in terra arenosa & sine fundamento exstruendi, neque decus & nomen litteratorum unquam possunt consequi. Et quamvis in votis atque in proposito haberet, arti se consecrare medicæ, non tamen propterea abstinuit a discenda dicendi facultate, copia & gravitate, quæ eloquentia dicitur, edoctus sine dubio a præceptoribus suis ex Cicerone, (11) *nihil esse aliud eloquentiam, quam copiose loquentem sapientiam, unam de summis virtutibus, ingenii lumen, & dominam rerum, pacis comitem, ocii sociam*; & (12) *nihil esse tam inhumanum, quam eloquentiam a natura ad salutem & conservationem datam, ad bonorum pestem perniciemque convertere*, adeoque dicendi peritiam omnino etiam ei competere, qui salutarem & homines servandi artem tractaturus esset. Didicit autem illam ab ejusmodi magistro, qui excellens in tradendis eloquentiæ præceptis, eorumque usu monstrando erat, & quo meliorem ne optare quidem poterat, *Christoph. Schrader-*

(10) *In prolegom. Epit. theol.*

(11) *Partit. Orat. c. 23. & alibi.*

(12) *2. Offic. c. 14.*

ro, quem honoris & observantiæ causa, post fata etiam mihi pie colendum præceptorem, in panegyri hac nomino. Si autem ita se res habet, quod eloquentia cuivis vitæ generi, quod inter honoratiora locum habet, competat, & suo modo necessaria sit, quæ sit, quod nobilissimum hoc studium, tanquam inutile, nec necessarium, a multo maxima studioforum parte, qui ecclesiæ aliquando servire, & verbum DEI prædicare volunt, vel nullo, vel levi brachio attingitur? Quomodo dicetis, quæso, nulla dicendi peritia instructi? an forte putatis, vos eam hausturos esse ex collegiis homileticis? ergone nescitis, non esse idoneos illorum auditores, nisi eos, qui in eloquentiæ gymnasio graviter sese exercuerunt, & rhetorices præcepta ad unguem tenent? Immo an nullibi fieri solet, ut collegia ejusmodi tractentur & aperiantur etiam ab iis, qui ipsi Musam illam nostram vel nunquam, vel in transitu duntaxat salutarunt, & cum arcano, aut, si malunt, palladio *methodi* (13) suæ, omnibusque *præceptorum* suorum sive gazis, sive centonibus, loquentes tantum sunt, uti æra tinnientia, non vero eloquentes? Fitne delectus auditorum, & illi solum ad homiletica exercitia, prout decet, admittuntur, qui S. theologiæ partes jam satis bene didicerunt, vel quivis potius introeundi licentiam habet, Tros Rutilusve fuit, etiam alphabetarius sacræ nostræ disciplinæ, & qui ejus dogmata nec tenet, nec docere novit, aut probare, & defendere? Annon passim, dum non frigent, ejusmodi collegia, multæ frigidæ, jejunæ, exsuccæ ac macilentæ audiuntur conciones, in quibus nulla *ῥήσις*, nulla *πρόθεσις*, id est, nullæ moratæ orationes, nullum artificium movendi affectus? An sic olim declamarunt patres ecclesiæ, Basilus, Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius, Augustinus, & alii, quorum sermones summa cum admiratione fuerunt

LII 3

(13) *Qua omnibus concionibus eandem formam inducere gaudent, aptaturi etiam omnes pedes uni calceo. Nempe Methodus nuper excogitata, sanctis Patribus autem, aliisque cordatis Ecclesiæ doctoribus ignota, & inaudita.*

fuerunt auditi, hodieque leguntur? Quid? an Lutherus, Philip. Melanchthon, Hieron. VVellerus, Gerhardus, Hülsemannus, & plures nostratum, (de aliarum partium magnis doctoribus ut nihil dicam) sine cortice eloquentiæ, in flumine prædicandi sermonis divini, natarunt, aut natandum esse docuerunt? Aut forte entusiasmos vobis pollicemini, & expectare vultis, usque dum, sine mediis ordinariis, & sine studio ac labore, ad instar Apostolorum, enthei reddamini, & miraculose coelitusque diserti? Sistite igitur, sistite gradum, amabo, & ex intuitu CALIXTI nostri, quanquam necdum theologiæ initiati, a deviis in rectam semitam, & ad meliorem mentem redeuntes, proficua illa perque necessaria dicendi exercitia in scholis rhetorum ante fuscipite, quam sanctæ doctrinæ nomen detis, ejusque alumnos vos esse profiteamini: alumni autem facti, non perfunctorie, sed debita cum diligentia, & justo ordine, omnes sacræ scientiæ partes, si tempus & conditio vestra permittit, discendas vobis sumite, operamque date, ut, ex sano magnorum virorum, Melanchthonis & Chemnitii, consilio, evadatis *scripturarii*, h. e. tales, qui sacras literas probe intelligant & interpretari sciant. Hoc si contigerit, nihil, mihi credite, aut potius illis, nihil, inquam, obstabit, quo minus præcepta in eloquentiæ gymnasio audita, transferatis ad usum, & non qualitercunque, sed apte, perspicue, morate, prudenter & efficaciter, ut decet oratores sacros, & legatos Christi, in cœtu fidelium dicere sciatis, & laudem, amorem ac venerationem auditorum, tanquam justum præmium, gloriose reportetis. Et hætenus CALIXTVM nostrum adhuc inter medicorum filios incedentem conspiciamus, cui studium isthoc depereunti, noluit refragari pater indulgentissimus, quippe cui confutrum videbatur, optionem certi studiorum generis filiis relinquendam esse, ne excusationis materiam habeant, si in alio, ad quod adiguntur, minus feliciter progressi fuerint. Itaque sub celeberrimo Machaoniæ artis magistro, *D. Jac. Tappio*, coluit noster salutare illud studium, idque bono cum DEO continuaturus, Lipsiam abiit anno superioris seculi quadragesimo, ubi mox togam cum

sago

sago commutare, & a Palladis otio in campum Martium transire, armaque capeffere, & in urbis obsidione, arcis partem quandam, cum reliquis studiosis, pro virili defendere, iussus est. Quid facerent pii parentes ad tristem hunc nuncium? Illi manus & corda ad cœlum elevare, & cum suspiriis lacrymisque Deum opt. max., a quo omnis salus provenit, quique in præsentissimis servare nos potest periculis, rogare & obsecrare, ut benigne respiceret filium, & omne ab eo vitæ & sanitatis periculum arceret. Neque irritæ aut vanæ fuerunt hæ piorum præces: etenim tradita urbe, imperio parentis morem gerens, domum ad Penates suos reversus est salvus atque incolumis miles medicus. Quantam vero ex reddito sibi tam caro pignore, ex altera sui portione, ex animæ dimidio suæ, ceperint parentes tenerrimi voluptatem, quantoque cumulati fuerint gaudio, non licet verbis exprimere, sed vobis id, Auditores, vobisque maxime, qui pii estis patres, filiosque habetis nec immorigeros nec inamabiles, cogitandum & dijudicandum relinquo. Sed longe majus, exsuperantiusque fuit illud, quod sensit & animo & natura pater, ex mutato filii proposito. Hic enim & instructissimam patris bibliothecam, & nobilissimas tantumque non incomparabiles docendi dotes, quibus ille ornatus erat, earumque causa passim a maximis doctissimisque viris celebrabatur, considerans: Quid feci, inquit, quod medicinæ studio me dare constituerim? cur aliud secter vitæ genus, quam optimus pater meus? an dilapidandi sunt nummi in conquirendis libris, dum in domo paterna maximus eorum est apparatus? ex omnibus præne provinciis certatim quasi advolant studiosi, qui eximii hujus theologi informationem expetunt, deque ea sibi gratulantur; & ego alios mihi quæram præceptores? cunctandumne diutius est, an protinus e diverticulo in viam redeundum? Non illaudabilis erit apostasia a medicina ad theologiam, a scientia servandi corpora mortalium, & salutem iis ferendi, ad sanctam illam scientiam, quæ finem sibi habet propositum, salutem animarum. Bene: stat sententia. Tibi, o propitia Apollinis filia, valedico, non quod

te spernam & contemnam, sed quia majora studiorum sacrorum adminicula, quæ domi habeo, me avocant. Ad te autem, o sancta Theosophia, me converto, & ut fugitivo condones, tardiusque venientem, in finem tamen recipias tuum, & amoribus copiisque tuis satures, rogo atque desidero. Dictum, factum. Recepit Diva blando vultu novitium, eumque omni bonorum & facultatum suarum genere locupletavit, dum in mysteriis erudiendum dedit præstantissimo epoptarum suorum pari, CALIXTO patri, & Conr. HORNEIO. Atque ut haberet studiorum focium, cum quo audita repeteret, & legenda legeret, ejusque assiduo labore ac diligentia, sancta in ipso æmulatione accenderetur, adjunxit ei cautissimus pater *Gerhardum TITIVM* Quedlinburgensem, qui, ut tunc inter theologiæ filios, ita postea inter ejusdem patres seu doctores, ut doctissimus, ita etiam optimus fuit, certe amor & deliciae studii sacri, ab omnibus, qui virum norunt, multo cum merito dicendus. Neque caruit hoc consilium novumque illud institutum, suis fructibus: in tantum enim sub eorum ductu & doctrina profecit Fridericus noster Ulricus, ut, anno prædicti seculi octavo & quadragesimo, jam præludia faceret muneri publico, atque non ineptum se ad id esse ostenderet, habitis, ex singulari indultu & concessione venerandi ordinis, prælectionibus theologicis privatis. Quem laborem biennio post, hoc est, illo ipso anno, (14) quo post tricennale sævisimumque bellum aurea Germaniæ pax publicata fuit atque ebuccinata, ejusmodi insecutum est præmium, quod & genio ingenioque candidati nostri erat convenientissimum, & meritissimo ejus parenti gratissimum acceptissimumque, quando præsentibus excellentissimis almæ hujus Juliæ Visitoribus, commissa ei & concredita fuit professio theologiæ dogmaticæ, ejus auspicia ille mox fecit ab oratione solenni, qua, more veterum, præludi solet laboribus academicis.

Sed in officiorum ejus catalogo, quem modo orsi sumus,

sumus, pertexendo, non possumus pergere, cum itinerum jam sit facienda mentio, atque in iis nobis comitandus muſteus noſter theologiæ profeſſor. Enimvero is non ſatis eſſe putavit, ante quinquennium (15) excurriſſe Thorunum Boſusſiæ, quo celeberrimus ejus pater ad colloquium vocatus fuerat, & illius ac vicinorum locorum (16) ſalutaſſe viros eruditos, niſi majus inſtitueret iter, & plures atque inſigniores Europæ provincias peragraret, ad comparandum ſibi inde majoris & notitiæ, & civilitatis, & moderationis, & prudentiæ merces. Sic enim ſemper judicarunt viri ſapientia æque ac prudentia clari, oppido utile eſſe, ut, qui literarum, etiam ſacrarum, ſtudiis imbuti ſunt, & non tantum pecunia, juſtoque corporis robore, verum etiam bona mente, ac virtutum amore inſtructi, e nido patrio in exteras & cultiores ſe aliquando transferant terras, & quid rerum ibi agatur, quid doceatur, quid dicatur, quid ſcribatur, quid reprehendatur, quid denique deſideretur, videant atque cognoſcant, & in uſum tam ſuum, quam patriæ, tanquam in ſuccum & ſanguinem, convertant: cum e contrario interdum fiat, ut quidam eorum, qui ſemper poſt fornacem manent, nec unum tertiumve lapidem excedunt, ſint inhumani, inciviles, immoderati, aſteri, pertinaces, rebus publicis & eccleſiis graves ac moleſti, & pane intratabiles. Obſervans igitur conſilium hoc ſapientum, atque exemplum laudatiſſimi parentis ſui, qui Belgium, Britanniam, & Galliam viderat, atque in Italiam etiam (17) pedem promoviffet, niſi veritus fuiſſet, ne adverſariis, ob lucubrationes ſuas jam editas, ingrata foret præſentia ſua, imitatus noſter, per Saxoniam ſuperiorem, Bohemiam, Moraviam, Hungariæ partem, Auſtriam & Carinth, in Italiam abiit, atque inde in Galliam & Belgium, & ubique, ob paterni nominis famam, etiam inter diſſidentes, humaniſſime fuit receptus, multoque honore & amore tractatus.

LII 5

Quid?

(15) Anno 1645.

(16) Dantiſci & Regii Montis.

(17) Vide ejus Memor. apud VVittium, p. 1138.

Quid? ne Romæ quidem prohibitum ei fuit, de capitibus religionis differere, & sententiam suam libere proponere. Id quod etiam licuit facere posteris temporibus, ac hodiernum, credo, licet, dum modo adhibetur modus, & modestiæ ac verecundiæ limites non transfiliuntur, neque cum impetu & clamoribus aut furore disputatio suscipitur geriturque.

Absoluto itinere, ad pensum laborum suorum (18) rediit clarissimus CALIXTVS, idque omni tempore, non tantum legendo & disputando, sed meditando etiam, & in futuros usus optima quæque colligendo, (miseram enim eorum conditionem esse putabat, quibus nihil superest temporis, ad fructum e bibliotheca sua, & optimorum auctorum lectione percipiendum) fideliter & alacriter fecit, atque hanc laudem sibi perpetuam reddidit. Quid suavius autem gratiusque venerando patri ac seni poterat esse, quam videre & habere amabilissimum filium collegam, certumque ut facultatum, ita & dignitatum suarum heredem? ecquid optatius honorificentiusque filio, quam in eodem cum magno patre ordine versari, idemque cum eo saxum volvere, & eundem cum ipso senatum frequentare? Cum primis utrique notabilis & albo signanda lapillo erat illa dies, (19) qua filius & ab inclyto patre, cui post DEVM vitam debebat, & quæ illa præstantior est, eruditionem, summos ordinis sui honores accepit, creatus theologiæ doctor, & præmissa benedictione sacerdotali, cum suavissima sponsa (20) nuptias celebravit,

(18) *In ordinem theologicum solenni ritu cooptatur Anno 1651. 7 Martii.*

(19) *D. 27 Julii, Anno 1652.*

(20) *Anna Margareta, Henrici Duvii, Consulis Helmstädiensis, filia, & Christoph. Roieri, itidem consulari dignitate conspicui, adoptiva: e qua sustulit 6 filios, & 2 filias, unde adhuc superstites sunt, Calixtus Calixti, & Catharina Maria, Andree zur Horst/ Pastoris & Inspectoris VValckenriedensis conjux facta An. 1701. 1 Nov.*

vit, eamque domum duxit. In quo nec inamœno, nec infœcundo conjugio, vixit (quæ hodiernis temporibus rara est avis) annos unum de quinquaginta. Equidem bene meritus doctor ac professor noster, ex obitu pii senis ac patris, (21) merito graviter afflictus fuit, & in luctum ac squallorem coniectus: sed, ecce, quam & hanc jacturam admirabilis DEI providentia ac sapientia noverit convertere in bonum, & solatium ipsius afflicti! Illius enim infinitæ gratiæ, illius sanctissimæ directioni adscribendum est, quod Principum Germanicorum Salomo & Nestor, celsissimus AVGVSTVS, Dux Brunsv. & Lüneb. gloriosissimæ memoriæ, ejusque in prudentissimo regimine, & virtutum Heroibus dignarum studio felicissimi successores filii, serenissimi ac potentissimi Principes & Domini, Dn. RVDOLPHVS AVGVSTVS & Dn. ANTONIVS VLRICVS, Domini nostri clementissimi, CALIXTO nostro, aut potius suo, perspectis ejus fidelitate, diligentia & meritis, benignissime contulerunt, ille quidem *consiliarii consistorialis & ecclesiastici* (12) spartam, hi autem (23) *abbatiam Regiæ Lutternæ*. In quantum autem dignitatibus hisce, ex faventissima tantorum Principum manu acceptis, ornabatur, splendidissimo patri nunc per omnia æqualis filius CALIXTVS, in tantum, omni fide & studio, omni que opera ac integritate, easdem, ornare studuit, & reparatione tecti bonæque fornicum partis, (24) quæ in templo augustissimi Imperatoris, & fundatoris nunquam satis deprædicandi, LOTHARII, ejusque conjugis augustæ exuvias tenente, collapsa erant, ac miseram præbebant faciem, curæ suæ abbatialis insigne specimen dedit, posterisque reliquit.

Maximum autem studium ponere laboravit in scriptis, (25) existimans, illa & saxi & ære perenniora esse, multumque

(21) *An. 1656. d. 19 Martii.*

(22) *An. 1664.* (23) *An. 1684.* (24) *An. 1699.*

(25) *Eorum indicem ipse exhibet post præf. in parentis sui de Reformatorum Tolerantia Consultationem, l. t. l. Quibus adde Annotata in Pacifici Verini Judicium*

que augmenti ad rem literariam conferre posse professorem, si eruditionem suam non unius academix, in qua degit, limitibus terminet, sed pomœria ejus, lucubratione scriptorum, ad exterarum regiones proferat. Per etiam ei placuerunt hæc judiciosissimorum virorum monita: Non esse multa scribenda, sed cum cura ac sedula meditatione; nec provocandos aut laceffendos adversarios, sed defensione contra lædentes utendum, immo & illam interdum omittere, honorificum; nec properandum immatura ætate ad scriptiorem, quum *tales* (ut loquitur (26) Contr. Rittershusius) *justa plerumque Nemesis excipiat, ut eorum immaturi factus ante parentes moriantur, atque etiam in vicum, vendentem thius & odores, & piper, & quicquid chartis amicitur ineptis, vel etiam illuc, ubi de Sabæis messibus nihil spirat, deferantur*: nec denique minus utile esse, si vel maxime minus gloriosum, aliorum scripta inedita in publicum producere, editave secundis curis, justisque accessionibus aut animadversionibus ornare, & vitam quasi ac spiritum iis restituere. O utinam etiam hoc observaretur ab omnibus scriptoribus, ut modum tenerent, præcipue in refutationibus aliorum, nec temere ad illas profilirent, litesve ex litibus fererent, & rerum suarumque pæne obliti, falsis interpretationibus, dictorum detorsionibus, aculeatis verbis, maledictis, & convitiis, (27) *concupueri nucibus & astragalis, luderent, atque ita alios, quos amare, eorumque, si qui sunt, errores tegere, & quantum licet, excusare deberent, alios autem? immo etiam se ipsi, ludibrio & contemptui exponere satagerent!* O quam tutius est, in flumine exponendorum dogmatum, declaranda-

rum

de Unione religionis Protestantium cum aliis, (contra quod scriptum Pacificus Verinus Apologiam edere meditabatur, sed, post obitum illius, ab ea abstinent, ne mortuo insultasse videretur: quæ moderatio viro theologo digna & laudanda est) & Viam ad Pacem, An. 1700.

(26) *In Oppian. l. 3. Cyneg. v. 159.*

(27) *G. Calixt. in Desider. & Stud. concord. eccles. §. 11. 18.*

rum scripturarum, tradendorum moralium, & eruendarum
 five historiarum five antiquitatum, navigare, quam in æstuo-
 so illo ac turbido controversiarum & altercationum, sæpe
 sapius non necessariarum, sed scandalosarum, jactari ocea-
 no! O quam melius & sanctius est, quamque DEO & omni-
 bus piis gratius, omnem suam curam, studium, laborem,
 operam denique omnem, ad id adhibere, ut lites illæ & con-
 troversię, de quæstionibus non fundamentalibus, sed juxta
 enatis, inter eos, qui unum Deum patrem, & quem misit
 Jesum Christum, agnoscunt & colunt, atque illam fidei do-
 ctrinam, qua contenta erat antiqua & purissima ecclesia,
 acceptant & profitentur, non tantum minuuntur, sed etiam,
 si per hominum pertinaciam & obstinationem fieri potest,
 tollantur, atque aboleantur. O beatos, hæc qui meditan-
 tur! o veros & genuinos DEI filios! *Beati*, inquit Servator
 noster, (28) *qui sunt pacifici: quoniam filii DEI vocabun-
 tur.*

Et præclarum ac salutare hoc negotium, omni tempore,
 cum primis etiam ante obitum, (nam ad hunc jam prope-
 ratio nostra) curæ cordique fuisse CALIXTO filio,
 seu olim ipsius patri, quis nostrum ignorat? & cui non
 constat, ultimum venerandi senis scriptum fuisse irenicum,
 cui titulus: *Via ad pacem?* Quis nescit, eum verbis illis
 Salvatoris ac Domini nostri, paulo ante allegatis, adeo
 fuisse delectatum, ut symboli loco ea adhiberet, & sui me-
 moriam iis, tanquam gemma, obsignaret? Quod si igitur
 ille nullis aliis virtutibus præditus fuisset, (præditus autem
 fuit multis & magnis) hæc certe, in studio pacis ecclesiæ
 posita, multo maximam mereretur laudem, quicquid etiam
 dicant contentiosi, quicquid contra moliantur bellicosi,
 quicquid moveant & obvertant clamosi. Habeant illi sibi
 res suas; nos, agite, sequamur pacificum CALIXTVM,
 seu potius summum Magistrum nostrum, a quo ille amorem
 ac desiderium pacis didicit & accepit, & pacem sectemur,
 pacem redintegremus, pacem colamus, quantum salva ve-
 ritate

(28) *Matth. V, 9.*

ritate fieri potest, cum omnibus, qui Dominum IESVM amant & venerantur. Bella in hoc seculo geruntur pacis recuperandæ causa. An ergo bella gerantur in Christi republica, atque in cœtu eorum, qui invocant nomen Domini nostri IESV Christi, ut sint perpetua, nec unquam ecclesiæ restituatur pax, optima rerum, quas homini novisse datum est? an proderunt hæc bella, (& *vestra* etiam, cives studiosi: sed revoco verbum hoc emissum, cum post tam triste spectaculum, quo alma Julia præteritis diebus afflicta & consternata fuit, non amplius, spero, futura sint vestra, sed inhumana, sed diabolica, sed maledicta (29) *duella*) aliæve lites, contentiones, rixæ, inimiciæ, invidiæ, obtrectiones & oppresiones aliorum, in die mortis, & secuturæ ultionis seu iudicii? Quid cunctamur? cur non in tempore sapere incipimus, & veram tractare philosophiam, quæ in meditatione mortis (30) consistit? cur non in tempore valedicimus (31) omnibus illis vanitatibus, ineptiis & tumultibus, & simplicitate fidei christianæ contenti, inque DEI misericordia, per Christum, fiduciam ponentes, & imperfectionem nostram (32) agnoscentes,

(29) *Utpote omni jure prohibita. Vide serenissimi AVGVSTI beatiss. memor. D. Br. & Lun. Edictum contra duella, publicatum An. 1646. 29 Dec. quod extat in libro Constitut. & Mandator. Principal. p. 183. & Christoph. Schraderi Programm. select. LXV. ubi, inter alia, hæc exstant verba: Nemo vel occultæ impunitatis, vel MITIORIS pœnæ exempla anteriora, in posterum allegabit, aut patrocinio sibi fore in animum inducet. Ingravescens enim vulnus asperiora postulat remedia.*

(30) *De qua vid. Schraderi Progr. LVI.*

(31) *B. noster Calixtus, ante obitum, renunciavit omnibus controversiis: ut olim Diirrius, prof. Altorfinus.*

(32) *Sicut enim ne sol quidem omni tempore sine nubecula est, ita nulla excellens anima sine defectu & imbecillitate. Henn. Witte Tom. II. Memor. Theol. p. 962. & Gerhard. Confess. cathol. p. 1530.*

scientes, charitatis opera exercemus, quæ cœlestis atque incomparabilis Doctor tantopere nobis commendavit, & sine quorum exercitio frustra speratur benedictio DEI, aut pax & concordia ecclesiarum? cur non in tempore ignoscimus (33) offensores nostris, veniamque petimus ab iis, quos scientes prudentesque læsimus atque offendimus? cur non in tempore studemus tolerantia, moderationi, & sanctimonia, (34) sine qua nemo visurus est Dominum? Num forte ignoramus, quod in omnibus hisce partibus, suo exemplo nobis præiverit non tantum ordinis sui, sed totius academiae Juliae, neque hujus duntaxat, sed omnium nostrorum theologorum, qui in academiis docent, senior meritissimus, CALIXTVS, & sic feliciter cursum suum consummaverit, atque in Domino (35) placide obdormiverit? Turpe profecto esset, immo turpissimum, si, cujus dotes & splendores vidimus, cujusque memoria non delebitur unquam e cordibus nostris, illius exemplum nobis non proponeremus, nec, pro facultatibus a Deo concessis, omni studio ac diligentia imitaremur. Dixi.

Concione funebri cohonestavit Calixtum *Fridericus Weissus*, Theologiae D. & P.P. Ord. Sup. Gen. & Pastor Helmstad. Textum tractans Matth. V, 9. & proponens *die Fürtreffligkeit derer Friedfertigen*. Exsequiatoribus vernaculo idiomate gratias egit *Justus Christophorus Böhmerus*, Politic. & Eloq. Prof. Publ. Ord.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Adspice candoris, doctrinae & pacis, in uno,
Qui tribus his constat, quæ sit imago, Sene.*

In-

(33) Sic etiam laudatus fecit Calixtus.

(34) Idem, studium bonorum operum non modo commendabit, sed & exercere, vires nervosque intendit.

(35) An. 1701. 13 Jan. ætatis fere 79 Ossa beate defuncti delata sunt Regiam Lutteram, atque in templo illius monasterii recondita. Ubi suaviter quiescant usque ad diem resurrectionis!

*Ingenium monstrat frons ampla, oculisque notatur,
 Qui sedet in toto pectore, pacis amor.
 Eximius sacro se candor prodit in ore!
 Sistit & vigentem parva tabella virum.
 Hac una geminos te cernere crede CALIXTOS,
 Nam Nati ex vultu spirat imago Patris.*

FRID. BENEDICTVS CARPZOVIVS.

INSCRIPTIO SEPVLCHRALIS:

*Pacis cultor eram, terra dum vescerer aura,
 Dissidium discors tollere quodque studens.
 Et cum me vita iussit discedere numen,
 Ad pacem, ostendi, quæ via corda ferat.
 Fragile corpus nunc optata in pace quiescit,
 Hoc princeps pacis donec ad astra vocet.
 Mens, cum nobilior, longe super æthera scandens,
 Alme jam pacis commoda mille capit.
 Tu, cui contigerit, pauca hæc legisse, viator,
 Irenen memori pectore ama atque cole!
 Sic demum cæli superas euectus ad ædes,
 Æternam pacem, pacis amice, coles!*

Viri Venerabilis memoriæ nun-
 quam inter morituræ hæc iusta
 debuit

IOH. ANDR. SCHMIDT,

Th. D. P.P. Ordinis sui senior &
 Abbas Mariævallenfis.

SCRIPTORVM

D. FRID. VLRICI CALIXTI

INDEX,

*Prout is subnexus est pressiori ejus declarationi mutua
 Christianorum in Sacro Romano Imperio publico & li-
 bero Religionis exercitio gaudentium tolerantia, quem*

ne Verbo quidem mutato hic exhibere visum est, nisi quod sub finem paucula adjecta sint.

Ad sanctam Disciplinam Theologicam Prolegomena, Respondente M. Henrico Alto. 1655.

PRÆCOGNITA Disciplinæ Theologicæ constitutionem, antecedentia, Respondente Augusto Zobel. 1668.

SVMMA CAPITVM RELIGIONIS CHRISTIANÆ e Corpore Doctrinæ Julio excerpta. Recusa 1661.

SVMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ juxta ductum Symboli Apostolici, Respondente Joh Justo Eisenhart/Mühlhusano, 1691.

De S. SCRIPTVRA Theses Theologicæ Anno 1650.

De AVCTORITATE SCRIPTVRÆ SACRÆ, Respondente Gottfried Maschau / Ascaniense, 1682.

De VNIVERSALIS PRIMITIVÆ ECCLESIE AVCTORITATE, Respondente Johanne Hingst / Seesensi, 1654.

De AVCTORITATE ANTIQVITATIS ECCLESIASTICÆ, Respondente Gottfried Maschau / 1682.

De IMMORTALITATE ANIMÆ & RESVR. CARNIS, 1650.

De FINE HOMINIS simpliciter summo & ultimo, Respondente Johanne Ottone Most / Steinhuda Schauenburg. 1656.

De QVATVOR NOVISSIMIS, Respond. Henningo VVitten, Riga Livono, 1660.

De SVPREMO IVDICIO & ÆTERNA BEATITVDINE. 1650.

De DEO DIVINISQVE ATTRIBVTIS, Respond. Joh. Matthia Duvén, Batavo. Sub hujus exercitationis finem excutitur, num recte dicatur, quod Judæi & Muhammedani ab Idololatria sint alieni? Anno 1653.

De SANCTISSIMO TRINITATIS Mysterio Disp. Theolog. Anno 1650.

De DIVINITATE CHRISTI e Scriptura Sacra & Antiquitate deprompta ASSERTIO 1660.

De ÆTERNI PATRIS & ÆTERNI FILII Divinitate Disput. 1691.

De SPIRITU SANCTO, Resp. Joh. Henrico Bœli, Brunsv. 1661.

De PECCATO IN SPIRITUM SANCTUM, Resp. M. Henrico Alto, Prusso, 1659.

De SIMPLICI & COMPOSITO, inprimis de SIMPLICITATE DEI, sub Præsidio B. Dn. Homburgii habitata 1646.

Disputationes geminae; una de SATISFACTIONIBUS; Altera de INDVLGENTIIS adversus Pontificios, Respondente Joh. Henrico Reinking, Lemgovienſe, 1691.

DE SACRAMENTIS.

De BAPTISMO & inprimis de antiquis circa eum Ritibus, Respondente Henrico Lindes, 1650.

De utroque Novi Testamenti Sacramento BAPTISMO & EVCHARISTIA Assertiones Theologicae, Respondente Joh. Matthia Duvén, Batavo, 1654.

De Controversiis, quae circa S. EVCHARISTIÆ SACRAMENTUM inter Catholicos Protestantes & Pontificios intercedunt, Disputatio Inauguralis. Anno 1652.

De CORPORE & SANGVINE DOMINI in S. Eucharistia reapse praesentibus Disputatio Prior, Respond. Carolo Schradero Christoph. Filio. 1685.

Ejusdem argumenti Disputatio Posterior, Respond. Johanne Thoma Frölingio, Helmſtad. 1685.

MISCELLANEA.

De CREATIONE potissimum Animæ Rationalis atque huic doctrinae annexis Dogmatibus, Exercitationum Academicarum specimina septem.

Specimen Primum

De CREATIONE in GENERE.

Specimen Alterum

De ANIMARVM NUMERO, SPECIEBVS & DIFFERENTIIS.

Specimen Tertium

De TRIPSTCHITARVM & MONOPSTCHITARVM contentionibus.

Speci-

Specimen Quartum

De PROPAGATIONE ANIMÆ per CREATIONEM, GENERATIONEM, TRADVCTIONEM & EMANATIONEM.

Specimen Quintum

RATIONALIS ANIMÆ CREATIONEM per S. Scripturam probat, &

Specimen Sextum

TRADVCTIONIS ab eadem Scriptura accersitas probationes expendit.

Specimen Septimum

De PECCATI ORIGINIS in Adami posteris propagatione tali, quæ, admissa quamvis Animarum Creatione, DEVM creatorem tamen a primordio illis adhærentis mali causam non constituat. Respondentis vices toties quoties sustinuit Jacobus Theodorus Eccardus, Scholæ Eimbecensis tunc Rector.

De VSVRIS Disput. Theologica, ad quam accessit Celebrissimi Viri Cornelii Martini Epistola de Usuris, ad Matthiam Overbequium, magnum quondam studiorum Patronum & Promotorem, Respond. Valentino Bernhar-do Mylio Alveld. 1667.

De IEIVNIO, Respondente Johanne Joachimo Homburgio, Joh. Filio. Helmst. 1676.

De CONIVGIO & DIVORTIO, Respondente Johanne Joachimo Mecken. 1681.

Centuria Thesium Theologicarum, proponens Hæreses, Schismata, Errores & Controversias maximam partem Novas, præprintis hoc & superiori seculo circa veram Religionem motas, Autore & Respondente Frid. Henrico OLDECOP, Lüneburgico, 1690.

APOLOGETICA

Pro asserenda Helmstädiensium Theologorum Orthodoxia.

DEMONSTRATIO LIQVIDISSIMA,

Quod Consensus repetitus Fidei vere Lutheranae, quem D. Abraham Calovius in vulgus sparsit, nec Consensus fidei

vere Lutheranae censeretur mereatur, nec vero fidei Lutheranæ consensui DD. Georgius Calixtus & Conradus Horneus contraria docuerint, defendendæ innocentia, & calumniae retundendæ gratia, Autoritate publica conscripta Anno 1667.

CASTIGATIO ABSVRDÆ NOVITATIS, quod esse DEVM, eundemque esse VNVM, sint verissimi Fidei Articuli, imo Mysteria fidei, assertæ ad D. Johanne Deutschmann / Theologo & Professore VVittebergenſi, Disputatione de DEO VNO habitæ. VVittebergæ 1667.

RESPONSIONES ad D. Abrahami Calovii Theses Anti-Syncretisticas editas VVittebergæ anno 1668.

Eodem 1668 Anno prodiit Pietas Academiae Juliæ, atque ejusdem Paraphrasis Germanica, sub inscriptione der Fürstlichen Julius-Universität zu Helmſtadt Schutz-Rede wider dero höchſt-unbilliche Verleumdere/insonderheit D. Ægidium Strauch / Professore zu Wittenberg.

Item D. F. V. Calixti abgenöthigte Retorsion - Schrift entgegen gesetzt denen durch D. Ægidium Strauch in seinem edirten Buch wider ihn außgegossenen calumnien und injurien. Item Justificatio Retorsionis.

D. Ægidii Strauchs Laster-und Lügen-Kunst per Georgium Christophorum F. V. Fil. Calixtum. 1668.

Ablehnung etlicher von D. Ægidio Strauchen außs neue außgestürzeter Injurien und Calumnien; Samt angehängter endlicher Protestation D. Friedrich Ulrich Calixti in Schriften mit ihm weiter sich nicht einzulassen. 1669.

PIETATIS OFFICIUM, quod optime merito Parenti suo, D. Georgio Calixto, Theologo celeberrimo, præstitit ejusdem Filius D. F. V. Calixtus, pii viri innocentiam a novis D. Abrahami Calovii injuriis, portentoso Programmata pridem vulgatis, justè vindicans. Accessit Viri cujusdam, in Scriptis Paternis probe versati, plenior Repræsentatio Consilii ejusdem de studio Concordiæ Ecclesiasticæ. 1675. Evoluta biennio Anno 1677 plenior ista Repræsentatio Consilii Calixti in vernaculam linguam

linguam translata, cum Præfatione D. Calixti G. F. prodit Helmstadii Saxonum, e Typographia Henr. Davidis Mülleri, Acad. Typographi.

Contumelioso Programmati Caloviano anno 1675 VVittebergæ publicato, oppositum Programma Calixtinum, in priori illatas injurias vindicans.

DISCVSSIO NEBVLARVM, quibus Iniquitatis Calovianæ Mysteria, Pietatis officio revelata, Disputatione nupera, conatu irritato obumbrare tentavit D. Abraham Calovius. Anno 1676.

EPISTOLA AD AMICVM ANONYMVM, ad quam Lefsus Calovianus & de eodem Rhadamanthus Poëticus accesserunt. 1676.

IUSTA ANIMADVERSIO in Triumphum Concordiæ Repetiti Consensus Dramaticum VVittebergæ An. 1676, die 18. Octobr. Inaugurationi Academiæ Rectoris consecratum.

D. ABRAHAM CALOVIVS cum sua HARMONIA CRETICO-STCOPHANTICA tertium confusus & ultimo e Vado, in quo per confictum Huld. Reich Gottfried collocasse eam sibi est visus, deturbatus præcepsque in fundum actus. Accesit appendix, qua Calovianæ alterius rhapsodiæ nuperrime evulgatæ extrema scurrilitas & improbitas nonnihil detegitur, perstringitur & reprimitur. 1679.

Justissima per alienam improbitatem extorta, omni jure concessa, semel facta, sed in perpetuum valitura CONTRADICTIONIO Pseudo-Historicorum L. Ioachimi Felleri, Professoris Lipsiensis, & Danielis Hartnaccii Dresdæ morantis, falsissimis quibusdam narrationibus Johannis Læti & Johannis Micrælii Historiis maligne adtextis, loco Prodromi, proluxiorum subsecutarum Responsionum in luce publica posita a F. V. Calixto. 1679.

Brevis EPICRISIS, qua QVÆSTIONES XXIV, hac imprimis ætate inter Theologos (ut fertur) controversæ ab Anonymo placide discussæ, placide Auctori eidem domum remittuntur. 1680.

L. Adami Rechenbergii mentis judiciiue ECLIPSES, in ejus ad D. F. V. Calixtum Epistola observata. Una cum Epimetro bipartito, quorum priore L. Joachimi Felleri, posteriore Danielis Hartnaccii injuriæ, in BB. DD. Calixtum & Hornejum cumulata, depelluntur. Accessit nuperrimæ Fellerianæ Responsionis justissima castigatio. 1680.

Quæstionis, Quid de eorum, qui sine Baptismo e vivis excedunt, salute statuendum? ad Illustrem & Generosum Virum, Gustavum Adolphum de Schulenburg, directæ Solutio. Apud Georg. V. Wolfgangum Hammium, Acad. Typogr. 1686.

TRACTATUS THEOLOGICI.

De IGNE PURGATORIO, quem credit Ecclesia Romana, & orbi Christiano sub anathemate credendum obtrudit, adversus Johannem Mulmannum Jesuitam Monasteriensem, Gesenianæ Inauguralis de Purgatorio Disputationis invasorem. Prodiit Anno 1650.

De DIVERSIS TOTIVS MVNDI RELIGIONIBVS, atque quibusdam connatis argumentis Tractatus Theologicus, complectens Disputationes

I. De RELIGIONE IVDAICA & IVDÆORVM CONVERSIONE.

II. De RELIGIONE MVHAMMEDANA, EORVNDemQVE CONVERSIONE.

III. De RELIGIONE IDOLOLATRICA & de ATHEISMO.

IV. De VERA CHRISTIANA RELIGIONE, & ECCLESIA, earundemque STATV DISCVRSVS, quem B. D. Georgius Calixtus ante plures quam L annos lingua vernacula, F. V. G. F. Calixtus Paraphrasi Latina donavit, amplificavit, atque præmissis PROLEGOMENIS edidit.

V. Ad Differtationem de Idololatrâ Religione

AVCTARIVM PRIMVM

De IVDÆORVM & MVHAMMEDANORVM IDOLOLATRIA. VI. Ad

VI. Ad eandem de Idololatria Dissertationem

AVCTARIVM ALTERVM

De CVLTV RELIGIOSO vita functorum Sanctorum, horum Reliquiarum atque Imaginum, degenerante in Idololatriam.

VII. Ad eandem de Idololatria Dissertationem

AVCTARIVM TERTIVM

De CVLTV RELIGIOSO HOSTIÆ CONSECRATÆ, in materialem degenerante Idololatriam.

III. Beati D. Georgii Calixti de Statu animarum separatarum, præsertim Beatarum, & de Cultu, qui eis convenit, Exercitatio, ante plures quam XL annos edita, & per Academiae Typographum anno 1689 recusa.

IX. Friderici Ulrici Calixti de Filii sui Johannis Friderici Beata analysi.

EPILOGVS,

Quo de

Animarum separatarum, in corpore gestarum rerum memoria, horumque pro vivis apud DEVM intercessione agitur.

Tractatus Theologicus de HÆRESI, SCHISMATE & HÆRETICORVM POENIS, in Academiae Visitatione 1690 publicatus. *

* *Vide mens. Mart. Hist. Opp. Erud. An. 1691.*

De CHILIASMO cum antiquo, tum pridem renovato Tractatus Theologicus, qui anno 1692 in lucem prodiit. *

* *Vide mens. Octobr. Hist. Opp. Erud. An. 1693. Tom. XXV Bibl. Univ. & Hist. pag. 416.*

SPIRITVS, qui ex DEO est, a Spiritu fanatico DISCRETIO; simul ac in vicinia erumpentium teterrimarum, MANIFESTATIONVM EXAMEN, excusum anno 1693.

De VARIO HOMINIS STATV, ejusque connata LEGEM IMPLENDI IMPOTENTIA Tractatus-Theolo-

gicus complectens inter alia pro PHILOSOPHIA & PHILOSOPHIS APOLOGIAM, Anno 1693 editam.

B. Mariæ Virginis IMMACVLATÆ CONCEPTIONIS HISTORIA, cui accessit Alexandri Papæ VII Constitutionis, ad Coloniae & Herbipoleos Dominos Theologos, Examen ex Typographia Acad. 1696. *

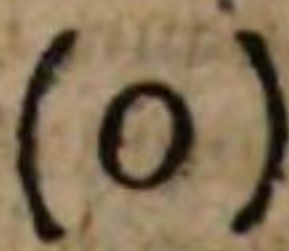
* *Vide mens. Junium Act. Erud. germ. ann. 1696. Tentzelii colloq. menstr. ann. 1697. pag. 207.*

Georgii Calixti de Tolerantia Reformatorum circa Questiones inter ipsos & Augustanam Confessionem profectos controversas Consultatio. Præmissa est D. Friderici Ulrici G.F. Calixti paterna in officia successoris, ejusdemque innocentiae vindicis, mutuae Christianorum, in S. Rom. Imperio publico & libero Religionis exercitio gaudentium, citra omnem Religionum Miscellam tolerantiae presior declaratio. Helmstad. 1697. in 4. *

* *Vide Act. Erud. Lips. 1698. mens. Maj.*

Ad Pacifici Verini de Reuniendis Protestantibus consilii considerationem Abbatis Calixti annotata. Helmstad. 1700. in 8.

Via ad pacem inter Protestantes præliminariter restaurandam strata per colloquia solennia atque alia Pacificorum scripta Irenica, quæ Calixtina comitatur Epicrisis. Helmstad. 1700. in 4.



MATTHIÆ FRIDERICI
BECKII,

V.D.M. apud Vindelicos vita munereque
sancti,

Τῷ ὡν ἐν ἀγίοις,

M E M O R I A,

M. IO. BERNHARDO LVHN,

Quedlinburgo Saxone.

ab oblivione vindicata.

* Prodiit per modum Disputationis VVittebergæ 1703. in 4.

SI egregios illos Viros, quibus urbs Augusta Vindelico-
rum superioribus seculis ultimisque temporibus su-
binde gavisa est, repeto memoria, næ istud satis
intelligo, qualis urbs est, talia DEVM ipsi ingenia
præstitisse. Cum vero nimis longum, nec mei instituti fo-
ret, singulos eos ordine recensere, in præsens tantummo-
do elegantissimum illud sacerdotum par, quo aliquot ab-
hinc annis non tam usa est, quam fructa, Theophilum Spi-
zelium, puto, atque Matthiam Frid. Beckium, non sine
pietate nomino. Quantum enim iste ingenio valuerit,
quantum eloquentia, non minus grato ore ad unum omnes,
qui salutaribus ipsius doctrinis instructi sunt, prædicant &
ingenue fatentur, quam monumenta, quæ partim verna-
culo, partim Latino sermone publici juris fecit, compro-
bant singula atque declarant. Evolveras, velim, Disputa-
tiones ejusdem: De Potentiæ Rationalis Perfectione per
Habitum acquisitionem, de ἡμετερολογία gentili, de Natu-
ra & Officiis Angelorum; Addas περὶ γεννητικῆς Monu-
menta, seu orationem solennem de Nativitate Christi;
subjungas Commentarium de Re literaria Sinensium, de
Israëlitis Americanis contra R. Menasse B.I. Opus triplex

Lite ratum felicem, infelicem & felicissimum, Academiam
 vete rem Jesu Christi, Templum Honoris reſeratum, Tr. de A-
 theiſmo, Pium literati hominis ſucceſſum, Fürſtliche Hel-
 denſchrift / Augſpurgischen Seelengarten / Gebrochene
 Macht der Finſternis / &c. & facile in meam abibis ſen-
 tentiam. Verum enim vero ſi Opera MSS. lucem olim
 viſura ſunt, quæ tanta cum epiſtolarum mole in muſeo Fi-
 llii, tanto Patre digniſſimi, reverendi Viri M. Gabrielis
 Spize llii, Patroni mei optimi, ſanctè continentur, immane
 quantum fama ejus augebitur. Atque ea ſunt ſequentia:
 Auguſtanorum, doctrina meritisque publicis illuſtrium,
 Imagines & Elogia, Augſpurgischeſ Religionſ Memorial/
 Epiſtolæ ineditæ, ſeu Autographa Theologorum & Philo-
 logorum, Literatus Epiſtoliographus felix & fructuoſus,
 die geruente Teuſſiſche Bündniſ / Bibliotheca univer-
 ſalis ſelecta Theologica, Catalogus Bibliothecæ propriæ &
 Manuſcriptorum, Tractatus de vita propria. Meritis igitur
 B. hujus Viri aliisque rationibus motus, firmiter mecum
 decreveram, Vitam ejus enarrare, & quæ notatu dignio-
 ra erant, ſtriſtim abſolvere. Sed cum in jam dicto Tra-
 ctatu eam ſua ipſe manu expediverit, (imitatus hac in parte
 ſupremæ æque ac non infimæ dignitatis homines, Augu-
 ſtum ſcilicet, Tiberium, Claudium, Agrippinam Nero-
 nis matrem, Hadrianum, Marcum Antoninum & Severum,
 Jacobum Regem Arragoniæ & Maximilianum I; item Syl-
 lam, Varronem, Rutilium Ruſum, Aemylum Scaurum,
 Flavium Joſephum, Nicolaum Damascenum, Abbatem
 Trithemium, Hieronymum Cardanum, Jacobum Auguſtum
 Thuanum, quorum ſuam quiſque vitam conſcripſit. Conf.
 Mothe le Vayer in Opp. Tom. I. edit. ſecund. Pariſ. An. C.
 MDCLVI. p. m. 310.) Filiusque doctiſſimus eam dubio
 procul multo locupletioſiorem cum literato orbe communi-
 cabit, ita a propoſito deſiſtere viſum fuit. Quod autem ad
 BECKVM attinet, duobus abhinc, & quod excurrit, an-
 nis vita deſunctum, certe is tam clarus fuit, quam qui
 clariſſimus, adeoque dignus, qui ob excellens ingenium,
 ſubactum judicium, virtutem ſinceram atque laborem in-
 defeſ-

defessum aliquanto uberius laudibus prædicetur. Deplo-
rat adhuc Augusta ejus obitum, qui vivus multorum in se
oculos convertebat, hominesque e regionibus diffitis ad
se videndum, audiendumque & consulendum trahebat,
nunc mortuus eruditorum suspiria exposcit. Non sine ani-
mi dolore hæc scribo, quando Viri B. facilitatem, integrita-
tem, eruditionem, inprimis in re literaria, eaque orientali
mecum perpendo, quibus ignoto mihi per aliquot menses
frui sæpius ex animi sententia licuit. O si BECKIVS vitam
diutius produxisset, atque a publicis occupationibus ali-
quanto remotior fuisset ac liberior, quantas adhuc Orientis
opes erudito orbi exposuisset! Sed DEO ipsum in quietam
libertatem asserere placuit. Ego vero studium meum in id
conferam sedulo, ut, more & exemplo veterum, laudes ejus
pro virili extollam, atque memoriam ejus gratissimam præ-
senti dissertatione ab interitu vindicem. Annisi sunt alii epi-
taphiis, statuis, nummis reliquisque virtutis documentis be-
ne meritorum memoriæ consulere, ut ex Scaligeri, Gruteri,
Reinesii, Sponii, Fleetwodi, Spanhemii, Camerarii, Gassen-
di, Gvaldi cæterorumque non paucorum monumentis li-
quet, omnisque Græcia, Italia ac Gallia testatur: quid igitur
impediet, quo minus B. BECKII, Viri tot tantisque meritis
conspicui, & cui tot nominibus devinctus sum, honorificam
mentionem faciam, amplissimasque ejusdem laudes publice
in præsens memorem? Objicient nobis se hac via patria, V.C.
Parentes ac vitæ conditio, neque ea, quibus sibi ipse perpe-
tuitatem conciliavit, nos latere poterunt. Jacta sit alea, cœ-
ptaque Numen immortale, qua est clementia, fortunet!

Prodeat itaque in theatrum VIR Clarissimus MATTHIAS
FRIDERICVS BECKIVS, quem Imbonatus Romæ, Ma-
gliabechius Florentiæ, Comes Borromeo Patavii, Joannes
Kalchi Venetiis, Acoluthus Vratislaviæ, Crenius Amstelo-
dami, VVallisius Oxoniæ omnisque Musarum chorus magni
æstimavit. Natus est V. C. A. O. R. clæ Ioc IL, X Calen-
das Junii, Kaufburæ, urbe Sveviæ in Algeæ tractu ad amnem
VVertacum, parva quidem, sed tamen imperiali & peranti-
qua, (vid. Jo. Linnæus, Nic. Reufnerus & Baudrandus)

Patre

Patre Matthia Beckio, Philosophiæ Magistro, ac Presbytero ibidem per quinquaginta annos integros, belli æque ac pacis temporibus egregio atque constante; Matre Anna Maria Grimmina, quæ ob pietatem, modestiamque ac beneficentiam istic locorum ab incolis prædicatur.

Fonte sacro ablusus & nomine Matthias Fridericus insignitus, procedente ætate tantos in literis progressus fecit, ut facile æquales suos ingenii & industriæ laude anteiret, communisque de eo sermo esset: istum puerum magnum aliquando gentis suæ decus futurum. Quod cum Parens, quæ erat prudentia, haud difficulter explicaret, nihil omnino intactum reliquit, quo ingenium filii ardoremque plane singularem aleret ac juvaret. Ad altiora enim indies aspirantem, pietate bene munitum literisque probe instructum, Scholæ, quæ Memmingam (Sueviæ civitatem, prope Illarum fl. natura & arte munitam, a Memmingo conditore vulgo dictam & imperii urbibus quoque adscriptam. Vid. Limnæus, Phil. Cluverius & Petrus Bertius) exornat, destinato consilio commisit, quo ita in urbe ampliori, fecunditate terræ & aëris temperie non ingrata, hominumque ignotorum commercio, & animi, & corporis viribus augetur.

Sed & hæc schola eum non cepit. Celebritate enim Gymnasii Augustani motus, A. C. 1660. alacri animo Augustam Vindelicorum contendebat, quo etiam, confecto bidui itinere, felici fidere advenit, atque apud VVilhelimum, ejus temporis Rectorem meritissimum, nomen suum professus, Præceptorum, quæ habuit, testimonia ei exhibuit. Quibus ille perlectis eruditionis ejus quaecunque periculum fecit, & in discipulorum numerum sponte retulit. Cujus & informatione non minus, quam M. Narcissi Rauneri, Gymnasii quondam Collegæ, jam vero Collegii Ephori gravissimi, inprimis institutione ita doctrinam auxit, ut A. C. 1664 dignus judicaretur, qui tanquam hospes ad amplificanda studia in Collegium, ubi omnis generis disciplinæ cum linguis traduntur, florentissimum reciperetur, & anno elapso in alumnorum, qui gratis & sine impendio, ex legato ibi constituto, aluntur, sodalitatem adscisceretur. Curis hic primum

munum M. Johannis Steudneri, tum M. Johannis Crophii, disputandi non minus, quam dicendi facultatem excoluit, atque in omni eruditionis genere non sine optimi cujusque applausu indies crevit. Variis interea Humanitatis & cum humanæ, tum divinæ Sapientiæ speciminibus, tam privatos inter parietes, quam in concione hominum, convenienter editis, a superioribus iisque præcipue, quorum fidei creditus fuerat, incitatus est, ad icholas cum academia sine ulteriori cunctatione commutandas.

Hinc necessariorum suasu A. C. 1668 academiam, quæ propter Salam floret, petiit, & cœpta studia strenue ibi persecutus est, nec primis, ut multis usu venit, mensibus genio tantum indulgit, ratus, se ad eam, tanquam ad mercaturam, bonarum artium, esse profectum, unde inanem redire turpissimum, dedecorantem, Ciceronis verbo utor, & urbis auctoritatem & magistrorum. Et cum ipsi constaret, totam Philosophiam frugiferam esse & fructuosam, nec ullam partem ejus incultam & desertam, in eam solertissime indagandam omne studium curamque convertit. Linguas, quas affectaverat, in Oriente usitatas, non neglexit, sed easdem cum sacro studio impiger conjunxit. Neque sibi nimium sumit, *αὐτοιδάκτυς*, raro sanos existimans, sed virorum ejus memoriæ celebrium doctrinas assidue hauriens, ad eorum latera adjunxit se constanter. Speciatim audivit: Joh. Christophorum Hundeshagen, Georgium Gœtzium, Casparem Sagittarium, Joh. Andreæm Bosium, Johannem Frischmuthum, cujus domicilio ac mensa utebatur, D. Johannem Musæum & D. Fridemannum Bechmannum. Quibus rebus factum est, ut A. C. 1670. d. 13 Sextilis, bonarum artium Magister solenni ritu crearetur, honoresque, ex merito in se collatos, dissertatione duplici de Fœdere Novo, rite defensos, amplificaret.

A. C. 1672 accitus est in patriam, ubi Augustam transiens sermone quodam sacro ita sese commendavit, ut literarum subsidiis, quæ stipendia vocant, iisque non infimæ notæ, ab urbis proceribus liberaliter reficeretur. Quibus adeo ex-

citatus

citatus est, ut domesticum otium fugiens, A. C. 1673 pleno cursu Jenam repeteret, atque, instar Olympici pugilis, ad præfixam sibi metam circumspicte satis collinearet. Non paucas eam ob causam disputationes conscripsit, Philosophici æque ac Philologici argumenti, quibus cum morum probitate conjunctis optimi cujusque animum cepit, ac Loco inter Philosophiæ Adjunctos ab Academiæ Patribus benigne satis donatus est. Quem disputatione solenni, de Eden, Ophir & Tarsis feliciter vindicatum, indies magis magisque exornavit.

Cum itaque fama ejus undiquaque percrebuiisset, Anno Christi 1677 iterum Augustam accersitus, sermonem sacrum in S. Annæ æde, jussu superiorum, habuit, ac tandem Anno Christi 1678, d. 15 Junii, verbi divini minister constitutus, paucis interpositis hebdomadibus, speciminibus colloquiisque egregie perfunctus, una voce ad Minoritarum, quæ ibi colligitur, Ecclesiam est sacerdos inauguratus. De quo cœtu bene meritus, per decem & octo annos tam pure & perspicue mentem mandatumque DEI, secundum sacra scripturæ normam, & librorum, qui nobis pro symbolo sunt, regulam exposuit, ac contra quorundam nova affectantium placita sartam tectam conservatam, vitæque ipsa comprobata commendavit, ut hostes illius ne hiscere quidem contra eum auderent. Anno Christi 1696 ad Spiritus S. Presbyter declaratus, sibi creditos fideles ad vitæ finem usque, qua erat fide & integritate, sanioribus doctrinis imbuit ac formavit. Et quamvis plus semel in diversas academias, quas de industria tacitus prætereo, vocatus fuerit: pro sua tamen modestia declinavit, quin salutem urbis, cui incomparabilem suam eruditionem maximam partem acceptam retulit, omni celebritati academicæ anteposuit.

Et sane operam non perdiderim, si urbi huic Augustæ Vindelitorum, in qua tot beneficiis tantisque favoris signis affectus sum, aliquanto diutius immorer, quippe quod desiderat civium dignitas, ejusque splendor atque magnificentia, ut cuivis patet, qui eam tantum, velut in transitu, oculis

oculis usurpavit. Hac eminentissimus Purpuratus Bentivoglius, ex Flandria redux, profectus, temperare sibi non poterat, quin in literis, ad Catharinam Liviam, Comitem Fürstembergiam, Bruxellas exaratis, licet alias jocose magis, quam serio de Germaniæ rebus sententiam declarasset, gaudio quasi perfusus ac delibutus ingenue scriberet: *Mà quest' Augusta ha dell' Augusto certamente negli edifici, nelle strade e nel popolo; e per me credo, che la Germania non possa haver Città piu bella di questa, i. e. sed hæc Augusta Vindelicorum habet certe aliquid augusti, sive ædificia & plateas, sive populum consideres: & quantum ad me credo, quod tota Germania non possit hac habere urbem pulchriorem.* Vid. Raccolta di lettere scritte dal Signor Cardinal Bentivoglio, p. m. 43. Nam urbs hæc imperialis sumtuosissimis ædificiis, plateis nitidis, mœnibus aggeribusque munitissimis, fontibus varietate statuarum metallicarum superbientibus, Bibliotheca instructissima & MSS. variis, maxime Græcis, abundanti, porta summo cum artificio versatili, & noctu ingredientibus egredientibusve inservienti, vulgo *Einlaß* dicta, molibus, quarum beneficio aqua per totam urbem ducitur, maxime insignibus, celeberrimis mercatorum commerciis, omnis generis artificibus, præcipue aurifabris, reipublicæ idcirco, elegantissimis civibus, iisdemque opulentis ac diligentibus denique pauperum curatione nobilitatur. Inter ædificia eminent: Curia, perita, videlicet, manus opus,

PUBLICO. CONSILIO.

PUBLICÆ. SALVTI.

Anno MDCXX.

ut inscriptio præfert, ædificata, imaginibus Imperatorum, picturæ elegantia, columnis marmoreis atrisque amplissimis illustris: Armamentarium, omni bellicorum instrumentorum genere abunde instructum, ubi observes nonnullos ex primis illis sclopis, quos bombardas vocant, rudi manu ex ferro factos, tormentum ejusdem notæ, ex ligno ferreis ligamentis munitum, item unum ex corio confectum hac epigraphe:

Main

Main Kugel sechs Pfund Aisen schwer,
 Fünff viertele Pfund ich traibe vör
 Zwaihundert Schritt, an gwich haltich
 Sieben Centner, ain Pferd zeucht mich,
 Bin lang zwantzig Schue, ungegossen, ungeschmidt,
 Maines glaichen findt man nit:

Templum cathedrale, in cujus quodam angulo portam æneam situ & rubigine obductam deprehendi, cui creationis historia eleganter incisa est, at Evam non DEVS, sed NB. B. Maria Virgo ex Adami latere effingit. Quo docto cuidam Pontificio indice digito monstrato, ipse risum ægre tenuit. De urbis hujus fatis, privilegiis, conciliis, comitiis, Episcopis, gubernandi ratione, insignibus, strobilo nempe viridi in scuto rubro & candido, & præcipue confessione cognomini referre, hic nimis amplum fuerit. Consuli de his possunt: Baronius in Annal. Spondanus, Sleidanus, Thuanus, Cœlestinus in de Comit. Aug. Monstreletus in Cosmogr. Sigismundus in Chron. Aug. Henr. Maisach in Chron. de Aug. Episc. & Abbat. Barthius in Comment. Germ. Brachelius in Hist. s. r. Velferus in Comment. de Rebus August.

Sed revertor ad N. B. ejusque felicissimum conjugium, paucis memoro. Animus ipsi primum fuit, cælibem vitam agere, atque adeo publicis se curis & privatis consecrare. At vero necessitate rei domesticæ & consuetudinis, cujus magna vis est, coactus, atque amicorum consiliis permotus, mentem mutavit, & virginem castam pudicamque Rosinam Kaltschmidiam, viduam nunc mœstissimam, A. C. 1682 duxit, cumque ea XIX annos vixit conjunctissime, quæ & ipsi novem liberos, qui amorem parentibus conciliant, enixa est, ex quibus tres filiæ, bellæ virgines, cum duobus bonæ spei filiis patri superstites florent. Ac si de Gvilielmo Budæo & Hadriano Turnebo, viris magni nominis, commemoratum legimus, eos ne in ipso quidem nuptiarum die continere se potuisse, quin studiis aliquot horas tribuerent: posteritatis causa reticendum non est, B. N. eundem morem tenuisse, Musisque suis in ipsis nuptiarum solennibus officium præstitisse.

Perve-

Pervenio nunc ad corporis non minus, quam animi, quibus V. C. præditus erat, dotes. Quas si fusius persequi juvaret, vereor, ne prius temporis opportunitas, quam scribendi argumentum deficeret. Paucis, fuit V. C. firmo corporis habitu, statura mediocri ac spectabili, badiis capillis, iisque subcrispis, plana fronte & serena, nigricantibus oculis, naso ad aquilinum accedente, ore mediocri, barba, mento convenienti, coloris, manuumque & digitorum nulla fuit reprehensio. Ex quo si lineamentorum indiciis, quæ multis in locis magnopere æstimantur, certa sua ratio constat, (de qua legendus est Scipio Claramontius in Libro de Conject. cujusque mor. & affect. & Gio. Battista della Porta in Chirosifonomia) tota corporis habitudo, formatio & figura singulare quicquam & profundum portendebant. In castigatione & reprehensione fuit metuendus, in admonitione blandus & amabilis, in colloquio modestus & providus, ac servata gravitate hilaris. Pietatem omnibus rebus prætulit, eamque, quantum per hominis conditionem licet, erga DEVM semper & proximum illibatam retinuit. Prudentia in eo elucet insignis, quod rebus parum ad se pertinentibus vix, ac ne vix quidem se immiscuit, & hortatus

Fac ea, inquit, quæ tua sunt, quæ functio vera requirit,

Et fuge ceu pestem τὴν πολυπράγμοσύνην :

subindicans hoc responso, si conjecturæ meæ fides est, infasta Johannis Funccii fata, qui alioquin doctus, & cum primis Chronologorum sui ævi facile princeps, sed parum circumspectus, A. C. 1566. d. 28 Octobris, Regiomonte capitis damnatus, causam sortis suæ jam supplicio proximus ita significasse dicitur :

Disce meo exemplo mandato munere fungi,

Et &c. vid. Melch. Adami in Vit. Germ. Theol. & Thuanus. Humanitatem omnibus, præcipue iter facientibus, probavit, & quibus ipsius ingenio opus erat, sui copiam libenter fecit, neminem sibi soli natum esse, ratus. Taceo beneficentiam ejus & liberalitatem, qua vel multos se longe ditiores plurimum superavit, & quicquid est reliquarum virtutum, quas vita ipsa expressit, prætereo.

Sed quid dicam de ipsius assidua diligentia & labore indefesso, quem in tot edendis libris, tot tantisque rebus reconditis evolvendis, raro admodum exemplo, impendit? Notum est, nullum ferme per Germaniam dari munus molestius atque laboriosius, quam Augustanum illud Ecclesiasticum, dum A. C. Ministri, quorum tantummodo quatuordecim sunt, vel una hebdomade, ob iter, aut morbum Collegæ, octo, novem, imo plures sapissime conciones ut habeant, non necesse est tantum, verum tot colloquiis etiam, tot accessibus, tot occupationibus distringuntur, ut vix sua prandio, vel cœnæ commoditas superfit. Etsi autem hunc virum & hi labores abunde satis exercuerunt: attamen aliis rebus, & iis sæpe numero difficillimis operam suam commoda-
 vit, quemadmodum Opera illius, partim typis impressa, partim manuscripta, huc usque apud honestissimi nominis viduam latentia, quorum numerum in extremo dissertationis inibo, perspicue declarant. Interest hic Paraphraseos in II Chronicorum libros, mentionem facere, quæ BECKII nostri cura, aptis versionibus notisque insignioribus illustrata, prelo tandem commissa est. Constabat equidem de reliquis V Instrumenti Paraphrasibus, sed de his altum erat silentium. Quæ causa fuit, cur eruditi eam tam anxie desideraverint. Sufficiat in præsens provocasse ad promum-
 condum Hebrææ literaturæ, Joh. Henr. Hottingerum, magnumque Philologiæ ornamentum, Johannem Leusdenium, quorum ille in Thes. Philolog. p. m. 252. Libri V. T. ait, Chaldaice extant omnes, etsi diverso tempore translati, Esra excepto & Daniele, qui ab origine sua Semi-Chaldaici erant. Dicunt nonnulli, libros Paralipomenon Chaldaice nunquam translato: nec abs re: nusquam enim in editionibus vulgatis Paraphrasin Chaldaicam in memoratos Chronicorum libros reperias. Monet tamen Christophorus Ravius in dissertatione sua altera, part. I. Alc. Arabico-Latini, S. 36, repertam nuper in Codice quodam MSC. Erpeniano in Anglia Paraphrasin Chaldaicam in libros Chronicorum, quæ edita hæctenus non sit, &c. Hic in Philolog. Hebr. Mixto, p. m. 36. An datur, inquit, etiam Paraphra-
 sis

sis Chaldaica in Nehemiam? non putamus ullibi eam inveniri. An in Chronica? Nunquam adhuc edita est, sed in Anglia latitare ajunt, unde propediem ejus editionem videre speramus. Utut sit, saltem in quatuor antedictos libros nunquam Paraphrases typis hactenus impressæ sunt, &c. Paraphrasin itaque tot eruditorum votis expetitam, ex Codice MSC. membranaceo Bibliothecæ Ministerii Erfordiensis, una cum versionibus & notis, per typos Augustanos, cum summo *φιλολογίῳ* plausu BECKIVS evulgavit. Quantum vero laboris, studii & curarum Vir C. in opere hoc edendo consumserit, illis judicandum permitto, qui talia intelligunt & ingenio metiuntur, eamque paraphrasin diurna nocturnaue manu versant.

Si V. C. nihil aliud, præter hanc paraphrasin, præstitisset, nemo tamen sine stupore munus ejus sacrum, tanta, ut supra monui, molestia cumulatam, reputans, eandem perspiceret, opinor, & consideraret. Sed præter hæc, multo plura alia, quæ vix in numerum cadunt, expedit. Sicuti enim Orientis linguas familiares sibi reddiderat, Hebræam, puta, Chaldæam, Samaritanam, Syram, Æthiopicam, Persicam, Arabicamque & Turcicam, nec Occidentis Latinam, Græcam, Gallicamque & Italicam cum vernacula neglexerat: ita in unaquaque vires suas experiri gestiebat. Quid? quod Bibliotheca amplissima instructus fuit, libris maxime Philologicis & Patrum monumentis ornata, ac magna MSS. copia insigni, quorum catalogum non magno negotio adderem, nisi apud viduam extaret. Nam receptum est, ut Augustani A. C. Ecclesiastæ Bibliothecas exquisitissimas singulari studio colligant, atque ita contra quoscunque dissidentes muniti, ictus scite declinent. Videas duntaxat hodie Mullerianam, Harderianam, Renzianam, Schifflinianam ac Spizelianam, quæ una omnes, si loqui sic integrum est, & librorum mole, & MSS. numero, facile vincit, ut ex catalogo, duobus voluminibus in fol. sic satis crassis, manifesto constat. Atque hi viri omnes tam faciles sunt, ut cuivis honesto scrinia sua aperiant, & magna industria digesta ingenuè communicent. Nec dubito, quin unius alteriusve cu-

rae, summo cum sacrae & totius literariae reipublicae emolumento lucem aliquando visurae sint. BECKIVS itaque ingenio, Judicio, linguis, Bibliotheca, doctorum consortio stipatus, neque ulla re, nisi otio, destitutus, talento, quod a DEO largiter acceperat, prodesse, totaque vita aliis inservire apprime didicit. Ex quo & evenit, ut Imperatori, Regibus atque Principibus innotesceret. Quemadmodum enim Conringium, Reinesium, Hevelium, VVagenseilium, atque alios regiae liberalitatis testes accepimus: ita BECKIVS munificentiam Potentissimi Prusiae Regis expertus est.

Quamvis autem V.C. tam graves exantlaret labores; valetudine tamen, quae doctos alias vexat, vix est tentatus, tamdiu dum novem circiter hebdomadas ante vitae exitum stomachi doloribus correptus, malignaque febre consumptus lecto affixus haerere cogeretur. Malo hoc, DEO bene juvante, experientissimorum ope Medicorum, quibus urbs valet, feliciter superato, cathedram iterum, ast proh! postremum, conscendit, & oratione cum lacrymis auditorum sine exemplo habita, mortem quasi praesagiens, verbis ex Matth. XXV, 21 substitit: Bene! serve bone & fidelis: quia super pauca eras fidelis, super multa te constituam. Ingredere in gaudium Domini tui. Atque ita recidivam passus est, quae omnes Medicorum conatus elusit, usque dum sacro viatico firmatus, circa horam quartam vespertinam, D. II Februarii, A.R.G. clō lcccl. animam DEO reddens placide & tranquille decederet, ætatis fere LII annos. Paucis diebus interjectis corpus ejus, cum totius urbis luctu, ceremoniis consuetis honorifice est sepultum. Sepultus est V. C. MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, at vero nomen ejus optimum nulla oblivione obrutum erit & sepultum, sed, quoad hominibus datur meminisse, in hominum memoria versabitur, longe lateque celebratum.

Restat, ut Doctorum quorundam Elogia, quibus B. B. exornarunt, & quorum compos sum, summa cum sanctitate addam, iisque indicem ipsius librorum, tam editorum, quam ineditorum, bona fide subjungam.

ELOGIA,

ELOGIA:

I. Inter hæc primo loco ponam, quod Vir Illustris C. S. SCHVRZFLEISCHIVS mecum, pro suo in Beatum Virum amore, communicavit: MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, Kaufbura Svevus, V. C. bene quondam de Vindelicum Augusta Republica meritis sacerdos, Jo. Andrea Bosio & Jo. Frischmutho, in academia propter Salam, usus est familiarissime: ab illo antiquitates Romanas & Græcas, ab hoc linguas Orienti familiares perdidicit, in Arabica autem & Persica facile præceptorem superavit, fastosque sapientissimæ inter barbaros gentis perite idem ac pulchre adornavit, collatis recte externarum gentium epochis, rationibusque temporum accurate subductis. Miro igitur mortuum studio prosequor, cui vix parem Chronologi gratiam referent, quod multa in eo doctrinæ genere aperuit, & opportune admonuit, quæ aliâ nostra memoria aut præterierunt, aut minus explicate tradiderunt. Quo nomine Velschianos manes sibi devinxit, præsertim ob lucem, quam commentario in RVZNAME NAVRVS attulit, egregiumque illud monumentum semel & iterum illustravit, Vir longiori vita dignus, & ad ornandas Orientis literas natus, qui quantum industria posset, tantum ingenio experiri voluit, nulla difficultate, aut molestia retardatus.

II. M. GABRIEL SPIZELIVS, V. D. S. A. Beckium ita canit:

Recta Fides, Pietas & Christi gloria, BECKI,

Unica meta TIBI propositumque fuit.

Ingenii monumenta Tui celebrata per orbem

Omnihus hæc mira dexteritate probant.

III. M. CHRISTOPHORVS RAIMVNDVS SCHIFFLINVS, V. D. P. A. in epistola quadam, pridie Non. Febr. cl. lcccl. ad me Venetias data: Negotiorum, inquit, series aucta est morte, febrim malignam insecuta, Clarissimi BECKII nostri, Pastoris ad Sp. S. fidelissimi, cujus eruditio Philologica ac opuscula in hoc genere promissa, & in

Ejus certe scriniis latentia, non possunt non magnam Viri
desiderationem orbi literato relinquere. Post novum hoc &
infaustum, quo aures tuas ferio, nuncium, venio ad - - -

IV. IOANNIS KALCHI, Gymnasii, quod Venetiis flo-
ret, Græcorum Reverendi Patris, Epitaphium;

I. S. S.

SISTE. PEDEM. VIATOR,
HIC, SITVS. EST.

MATTHIAS. FRIDERICVS. BECKIVS.
CONSVMMATIS. PHILOLOGIÆ. COMPLEMENTVM.
CONSTANS. PHILOSOPHIÆ. COMPENDIVM.
MAGNVM. RELIGIONIS. ORACVLVM.
INGENIVM.

AVGVSTÆ. VRBI. DATVM.
VERE. AVGVSTVM.

FAMILIÆ. PERENNE. DECVS.

AMICORVM. PRÆSIDIVM. AMICISSIMVM.
AFFLICTORVM. SOLAMEN. PRÆSENTISSIMVM.
ORBIS VIVVM. CAPERE. NON. POTERAT,
AST.

TVMBA. HÆC.

EXCEPIT. EIVS. EXVVIAS.

VT. TV. DISCAS. VIATOR.

NVMINI. PERPETVO. IVNCTVS,
AVDITA. TESSERA.

HILARIS. DISIVNGI.

NATVS. EST. A. O. R. clv. lvc. IL. X. KAL. IVN.

DENAT. IV. NON. FEBR. clv. lvccl.

V. Alius, nescio cujus, ita habet;

SISTE. QVI. RECEDIS.

HOCCE. TE. PARVMPER. MANET. SEPVLCRVM.
PIETATIS. MONVMENTVM. NON. ARTEMISIÆ. OPVS.
CLARVM. HIC.

BECKIVM.

SI. FORTE. QVÆRIS.

SOLOS. HABEBIS. CINERES.

PRÆ.

PRÆSTANTIOREM. PARTEM. ASTRA. VENDICARVNT.
DISQVIRE. HINC. LICEBIT.

SPLENDOREM. QVANTVMCVNQVE. DOCTRINÆ.
IN. FAVILLAS. ALIQVANDO. DESINERE.

VIRTVTIS. SPECIEM. PROCREATAM. EMPTREO,
IN. SPLENDORIBVS. BEATORVM. PERPETVIS.
EXPLICARI.

VIXIT. ANN. LII.

VI. Conf. ERVDITI LIPSIENSES, in Act. Mens. Nov. Anno MDCLXXXIII. p. 504. sq. & Mens. Aug. An. MDCLXXXVIII. p. 443. sq. ubi honorificam V. C. mentionem faciunt, atque laborem, quem non minus in Paraphrasin edendam, quam in Specimen Arabicum evulgandum infumfit, summopere prædicant. De Paraphrasi hanc ferunt sententiam: Quod autor chronici Hebræorum Juchasin non vidit, & ab aliis visum fuisse unquam negavit vir doctissimus Christoph. Helvicus, cap. II. de Paraphrasis; id videndum jam orbi erudito exhibuit C. B. Paraphrasin puta Chaldaicam παραλειπομένην seu Chronicorum &c. Laudanda vero Beckii hæc industria, quam partim in versione, partim in notis adhibuit, in quibus LXX interpretum versionem Græcam sæpe correxit, Tremellii atque Junii Latinam interpretationem ut plurimum laudavit, Hebræorum commentarios non raro rejecit aut castigavit, &c. Add. CAROLVS IOSEPHVS IMBONATI, qui in Bibliotheca Latino-Hebraica, A. C. 1694 Romæ impressa, p. m. 437 Virum hunc quidem laudat, sed tamen Pontificium se infimul non dissimulat. Aliis alia colligenda lubens jam relinquo.

LIBRI EDITI five IMPRESSI.

- (1) Targum s. Paraphrasis Chaldaica in I & II librum Chronic. cum versione Latina & notis. (2) Specimen Arabicum, h. e. Bina capitula Alcorani, Latine versa cum notis & animadversionibus. (3) Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ pervetustum, commentario illustratum. (4) Mo-

numenta antiqua Judaica, Augustæ Vindellicorum reperta & enarrata, cum mantissa III monumentorum vetust. Roman. Operis Velferiani de antiquis monument. August. Appendice quadam. (5) Abbildung und Beschreibung des Türkischen Hauptfahnen und der darinnen befindlichen Arabischen Schrift. (6) Ephemerides Persarum Latine versæ & commentariis illustratæ, &c.

LIBRI INEDITI sive MSS.

- (1) Itinerarium Benjaminis cum Prolegomenis, versione nova atque notis. (2) Appendix annotationum, ad Paraphrasin Chaldaicam utriusque libri Chronicorum. (3) Responfa Philologica ad variorum Quæsitâ curiosa. (4) Veteris Poëtæ Hebræi Rhythmi de Juditha atque Maccabæis, ad illustrandos libros Apocryphos cum versione Latina & notis. (5) Observationes in librum Evangeliorum Otfridi Monachi. (6) Bibliotheca Arabica. (7) Concordantiæ sacræ nominum propriorum, gentilitiorum, idolorum & patronymicorum, populorum, familiarum, mensium, terrarum, regionum &c. (8) Menologium Rusficum. (9) Lexicon Rusficum. (10) Historia Reformationis superioris seculi. (11) Gedancken über den eigentlichen Verstand der Worte Christi/ Luc. XIX. wenn des Menschen Sohn kommen wird &c. (12) Sciagraphia Diatribes de Papyro sec. XV & vicinæ ætatis, quando ars Typographica duum Germanorum inventum est repertum. (13) Index Historico-Geographicus in martyrologium Romanum. (14) Libri duo de Prophetis atque Prophetiis ex Abarbenelis Commentariis adornati. (15) Dissertatio Philologico-Moralis de VII Noachidarum Præceptis. (16) Liber de monetis Hebræorum. (17) Index vocum in Biblia Basileensia. (18) Index rerum in Biblia Basileensia. (19) Index Auctorum & rerum, quæ in Abarbenelis commentario super Prophetas posteriores continentur. (20) Index Auctorum & verborum, quæ in En & Beth Israel continentur. (21) Le-

(21) Lexicographus Hebræo - Philosophicus Logicus ex
Logica Sapientis R. Simeonis.

Horat. IV. IIX. 28:

DIGNVM LAVDE VIRVM MVSA VETAT MORI.

LXIII.

SOLEMNES EXEQVIAS

V I R O

Maxime Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo

IOHANNI BREVERO,

S. S. Theologiæ Doctori, Superintendenti,

Regio Consistorii Rigensis Assessori Primario

& ad D. Petri Antistiti

Annis meritis Gravissimo nunc Desideratissimo,

A. D. XXV August. An. MDCCCI.

Publica Pietate solvendas

Indicare voluit

M. DAVID CASPARI,

Superint. Past. Prof. & Inspect.

UNus jam annus & menses decurrerunt tres, cum
Summe Reverendus, Amplissimus, Excellentissimus
Dominus D. IOHANNES BREVERVS, Regius
Ecclesiarum Rigensium Superintendens & Consistorii
Assessor, nec non Pastor Primarius, Vir meritis suis undiqua-
que celeberrimus, non in sua tantum domo, sed universa
pariter civitate defletus atque conclamatus est: hodie vero,
dum publice effertur & dormitorio suo denique includi-
tur, quidni bonorum quorumcunque animus ad novas fera-
lium naniarum curas recludatur? Ut enim pastorem amissum
oviculæ identidem mœrent: matrem abreptam pulli hinc
inde vagantes deserti sæpius vocant: ita nos omnes Præ-
fulis atque Seniores, quin Parentis obitum mœrentes, de-

Nnn 5

nuo

nuo non sine gemitu querimur extinctum, quem tenerri-
me adamavimus vivum. Neque vero Virorum de Ecclesia
Christi bene meritorum fusque deque habenda emigratio;
quam diri casus, teste Historia, plerumque insecuti. Aves
maximæ, salo provolantes, certum surgentis tempestatis
indiciu præbent: ita Viri Magni, ex mundi pelago in-
cælum avolantes, graves adversitatum procellas minitan-
tur. Vix Petrus & Paulus, Apostoli, extremæ vitæ spiri-
tum profuderant, cum Hierosolymam oppugnatam, captam,
cæsis ad internecionem Judæis, Romani a fundo subverte-
rent. Augustinum, Doctorem iuvenem, vix tristi funere se-
peliverant Hipponenses Afri, & statim ab illius obitu ur-
bem Vandali deleverunt, Africam Gensericus ferro flam-
misque peragravit, Religionem Ariana impietas extinxit.
Quamprimum Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus e
mortalibus discesserunt corporibus, Eutyches, Nestorius,
Pelagius, fœdisimis erroribus orthodoxiam contamina-
runt. Quid opus est Veterum Ecclesiæ Doctorum exem-
plis, cum ipsa loquatur experientia, quam turbulentior
omnino tempestas bellica nostram iactaverit Civitatem, &
quam ab imminente hoste apostata veræ etiam Religionī
fuerit metuendum, ex quo tempore *Magnus noster Theo-
logus* inter vivos esse desit? Colligamus tamen nos & mœ-
rori, consideratione totius vitæ *Breberianæ*, studiorumque
& magnarum Virtutum commemoratione, tanquam efficaci
medicina, occurramus. Totius, inquam, vitæ: cum hoc
in loco plerique senescentem tantum venerati simus, matu-
ritatis robur pauci, juventutis florem paucissimi, qui vide-
runt, supersint. *Felicem in clara genitum oportet esse urbem*,
ait ille apud *Euripidem*: quod si verum, næ *Breberus* inter
fortunatos haud postremus erit. Islebiam novimus omnes,
Comitatus Mansfeldensis Metropolin, D. Martini Lutheri
patriam, in qua Anno 1616 die 11 Martii, circa horam quar-
tam matutinam, ortum Noster accepit & incunabula. Pa-
trem habuit Virum Clarissimum & Consultissimum *Domi-
num Johannem Breberum*, Consistorii ibidem Secretarium
dignissimum; Matrem lectissimam & sui sexus virtutibus
orna-

ornatissimam Matronam, *Magdalenam Happach*. Avum a paterno stemmate laudat perquam Reverendum atque Doctissimum Dominum *Johannem Breverum*, Concionatorem Aulicum, Decanum & Pastorem Schraplaviensem, ex Silesia oriundum; qui thalamo fovebat Nobilem & omni virtute conspicuam *Barbaram Mellin*, ex antiqua familia Northusana progeneratam. A materna autem serie Avum producit Virum Clarissimum atque Experientissimum *Johannem Happach*, Medicinæ Doctorem & Illustrum Comitum Mansfeldensium Archiatrum felicissimum, cujus matrimonio innexa fuerat Honestissima *Ida Mäblen*, ex finibus Westphaliæ, Osnabruggensis. Ex his undiquaque laudatissimis Majoribus originem suam Beatissimus Noster derivavit, & venit in paratam bonæ famæ & honorum possessionem, cum venit, ut propriis meritis & virtute eam exaugeret. Musis quidem, ceu voto quodam materno, facer, in illarum delubris mox animum cœpit excolere, natura tamen primis annis plane invita, adeo, ut, Patre optimo & sorore unica, Anno 1626. d. 2 Septembr. peste extinctis, ad aliud vitæ genus destinare eum provida mater conaretur. Deo tamen mirabili mirabiliter ordinante, non parum brevi elucescere visa est ingenii indoles; factumque exinde, ut, diurnam nocturnamque studiis operam impendendo, suos sodales plerosque subito antegrederetur. Anno autem 1632 ex sinu Matris in domum Excell. *Elie Schræderi*, Juris Utriusque Doctoris & Consilarii Comitum intimi, vocatus est; in qua etiam post mortem ejus aliquamdiu vixit, tandemque exinde Anno 1634 d. 26 April. ad extera loca profecturus, Patriæ suisque valedixit. Quantum in patrio Gymnasio, pietate non minus, quam Latinitatis, imo Græcarum quoque & Hebræarum Literarum cognitione, profecerit, publicum testimonium *Clarissimi Emerlingii*, nomine Gymnasii, cujus tunc temporis Rectorem agebat, ipsi traditum, satis eloquitur. Islebia, post varia loca visa, d. 21 Maji Lubecam venit; ubi cum menses aliquot apud Cognatum substitisset, præcipiti autumnio iter suscipiens maritimum, d. 18 Octobr. Rigam felici sidere ap-
pulis,

pulit, mox civis factus Gymnasii nostri, in quo triga Clarissimorum Professorum, *Samsonius, Höbelius & Strouburgius*, publice tunc docebant. Ex hisce Excellentissimum *Samsonium*, Superintendentem Livoniæ & Pastorem hujus Civitatis Primarium, maxime sibi Ducem elegit, suâque eruditione & morum jucunditate, qui in ædes Magni hujus Antistitis invitaretur, & filiis in studio Humanitatis & Philosophiæ socius comesque daretur, commeruit. Magnum profecto cum magnis versari, & maximum in artibus emolumentum facit, qui non nisi edecumatis artificibus se excolendum tradit. Etenim quantivis Doctor est, tanti quoque solers Discipulus evadit; cum e contrario ducem qui sectatur cœcum, non procul a lapsu oberret. Hinc *Beatissimus noster*, quoties in mentionem *Samsonii sui* incideret, toties inter summas humanæ felicitatis suæ partes deprædicabat, quod illius os obire, quod ex eodem sanæ Theologiæ præcepta imbibere licuisset. Sed & aliis beneficiorum generibus ab illo mactatus est, quæ pluribus exponerem, cum sciam, candidam animam id velle, nisi ea me disertior occupasset ipse, tum in docta, quam τῷ πατρὶ mortuo scripsit, Oratione, tum in variis, Nobilissimæ illius Familiæ casibus dicatis, metris, quibus se filii loco habitum, & rarissima paternæ beneficentiæ exempla expertum, gratus commemorat. Cum itaque integrum quadriennium, & quod excedit, *Rigæ* degisset, suamque industriam & eruditionem tam perorando, quam disputando, Homilias etiam ad suburbanum populum habendo, egregie probasset, Anno 1639 d. 4. Maji Lubecam solvit, indeque variis periculorum generibus superatis, die 9 Juliū Marpurgum venit, studiis operam navaturus Academicis. His enim feliciter provehendis abunde jam provisum erat a Reipublicæ nostræ Proceribus, qui abiturientem, licet peregrinum, stipendio comitabantur amplissimo: quippe usibus Celeberrimæ hujus Civitatis divinitus destinatum non vane augurati. Quo Noster tunc ardore, quibusque conatibus, ad cœptam literarum telam pertexendam, fastigiumque illud, cui natus erat, aliquando attingendum incubue-

cubuerit, facile tum ex sagaci ejus ingenio, tum ex Clarissimis Nominibus, quæ isthic Cathedras animabant, egregiamque liberalibus exercitiis occasionem dabant, licebit reputare. Frequens erat in Theologorum auditoriis; sed nec Philosophos negligebat: alieno ab illis animo, quæ absque Philosophia comite in Theologiæ hortos, veluti porci in rosas, ruunt. *Iusto Feurbornio, Johanni Steubero, Menoni Hannekenio, Casparo Ebelio, Balthasari Schuppio* imprimis attendebat. Hoc Prologo, *M. Varronem, rei literariæ Æsculapium*, Oratione publica præsentabat; *Isto Præsidente, de Veritate Philosophiæ Primæ, contra Guilhelmmum Amesium* solenniter disputabat; *Illis* Ducibus, tam publice, quam privatim hostibus Ecclesiæ obviam ibat; quin omnes sequebatur Professores, ut colligeret ex omnibus, quibus doctrinæ suæ horrea stiparet. Redamabant assiduum Auditorem Doctores optimi, atque ut condigna referret sedulitatis & magnorum in utraque sapientia profectuum præmia, Anno 1640, d. 3 Septembris, Sophiæ coronamentis ornarunt, loco ipsi assignato quatuordecim inter Candidatos præcipuo. Cum autem voto & desiderio alias quoque Academies visendi teneretur, Anno 1641. d. 9 Januar. Marpurgo abiit, & Helmstadium d. 4 Aprilis attingens, contubernio & convictu *D. Georgii Calixti* usus est; ita tamen, ut in *Horneji* etiam & *Conringii*, aliorumque magni nominis Virorum familiaritatem penetraret. Commodum accidit, ut in hac Musarum sede offenderet *Johannem Andream Quenstedium*, VVittebergenfium postea, non vulgaris notæ, Theologum, tunc *D. Horneji* *σύνιστον* & *σύνεικον*: cum Illo studia sua ita conjungebat Noster, ut uterque a Doctore suo, utroque illo eruditionis quadam abyfso, seorsim hausta in communem deinceps usum effunderet. Ita felicissime proficiebat uterque, donec motus bellici utrumque Illustri Julia in diversos tractus expellerent; Nostrum quidem, quod ulterior ejus via minus tuta esset, Bruno-politanis vel invitum alligantes. Hic ne tempus male falleret, studio incumbibat Homiletico, frequens e suggestu Ecclesiastico Orator, frequens etiam celebriorum ibidem Homi-

Homiletarum hospes, quos privatim, non sine emolumento suo, compellabat: cum interea *Nobilissimus & Perstrenuus Senatus Rigenfis*, absentis etiam *Breberi* memor, d. 21 Sept. literas mitteret, quibus Beneficiarium suum ad *Professionem Utriusque Eloquentiae* in Collegio suo obeundam invitabat. Ecquid vero Beatissimus Noster denegasset Rigæ suæ, quæ studiorum impensas hætenus suppeditaverat liberalissimas, & cui se totum debebat? Gratum proinde animum erga Amplissimum Senatum observantissima responsione contestatus, oblatam spartam lubens sibi imponi patiebatur. Tum vero iter in Bataviam, quod antea meditatus erat, indulgentibus benevolentissimis Patronis, quin novos sumptus subministrantibus, suscepit. Brunsviga enim Bremam, & inde per Frisiam Occidentalem & Orientalem Lugdunum Batavorum abiit, clarissimisque ubique viris commendare se non omisit. Bremæ cum *Conrado Bergio & Ludovico Crocio*, Franequeræ cum *Nicolao Vedelio*, Gröningæ cum *Joh. Altin- gio & Voëtio* de Momentis Controversiarum, quæ nobis cum Reformatis intercedunt, egit. Amstelædami autem & Leydæ in id præcipue, cur venerat, operam dedit, ut summis Oratoribus & Poetis innotesceret, & quæ deesse sibi viderentur in Humanitatis studio, suppleret. Illic quidem *Gerh. Joh. Vossii & Casparis Barlai*, hic autem *Marci Zuerii Boxhornii & Danielis Heinsii* crebra consuetudine usus, fructum ex ista peregrinatione retulit uberrimum. Decreverat & in Angliam transmittere, ut instructissimas Regni istius Bibliothecas lustraret: sed Patronis Rigenfis, reditum suadentibus, parere maluit, Anno 42 sub initium Mensis Aprilis, relicto Belgio, Lipsiam profectus, augustum illud morum & literarum emporium. Salutabat Celeberrimos ibi tum Theologos, *Johannem Hæpfnerum, Daniele Henrici, Christianum Langium*; *Johanni Benedicto Carpzovio*, Patri, non ingratus, ad quem, ignotus licet hospes, sua tamen eruditione se statim notum reddens, diverterat. Annus agebatur nonus, ex quo Matrem optimam non viderat; hanc igitur exosculaturus, cum in vicinia esset, Islebiam pergebat; defunctis ibidem rebus suis, VVittebergam se recipiens,

piens, ut Lutheri etiam in Cathedra, Civis Lutheri, prostraret. Vix enim civitate donatus Academica, mense Septembri, *Affertionum Theologicarum Decuriam ad locum Propheticum Jeremiae Cap. 31. v. 31. - - - 34.* ex institutis hinc inde cum Viris Doctis, etiam adversariis, discursibus collectam, moderante Excellentissimo D. *Jacobo Martini*, Hospite suo faventissimo, publicæ disquisitioni subjecit, tanto Lectorum & Auditorum applausu exceptam, ut brevi temporis spatio non procul a coronide studii sacri ipsum abfuturum, omnes ferme sapientes judicarent. Vidisses hic Breverum Nostrum, præmissis precibus, nullam diei partem a scrutinio & investigatione mysteriorum scripturæ & Doctrinæ cœlestis prætermittere immunem, sed, quasi divino labore expleri cupiditas discendi non posset, noctes etiam, violatis somni induciis, assumere, & ultra concubium productas lucubrationes ante diluculum resumere, ut reliquum Theologiæ curriculum velociter emetiretur. Et interjecta quidem hyeme feliciter jam emensus erat; cum laudatissimus *Martini*, gravissimus *Lyserus*, acutissimus *Hülsemannus*, aliique Brabeutæ VVittebergenses ad summos illum in Theologia honores designarent, Rigenses autem, ut reditum maturaret, iterato monerent. Quibus ne deesset diutius, oblatam illic dignitatem modeste deprecatus, sub initium Maji An. 43 incitatis passibus Lubecam remeabat, qua vento tam secundo solvebat, ut die nona Junii salvus & incolumis nostro staret in litore. Ad labores *Poëticos & Oratorios* se vocatum, probe noverat, illis proinde statim, bono cum Deo, accingebatur: occupatoque hospitio veteri, hoc est, Samsoniano, die 6 Julii sacra faciebat Professioni suæ, *de nonnullis opibus, quas in superandis feliciter hominum animis Poëtica Oratoria subministrat*, publice perorans, & inde in metra sua atque Enthymemata, ornatumque linguæ, totus incumbens. Quæ moles operarum postea succrevit, cum, Philosophiæ Professore, *Cl. Strouborgio*, beate demortuo, Anno 45 die 24 Octobris *Professio* accederet *Philosophica*; sed quam Anno 50, die 13 Augusti, annuente Magnifico Scholarcharum Ordine, cum *Historica* mutavit. Quid? quod

quod Anno 55 die 3 Martii superaddita sit ipsa *Schola Cathedralis Inspectio*. Qualem hisce in muneribus se gesserit, non opinamur, nobis prolixè exponere necesse esse, cum citra dubium multo sit clarius illustriusque testimonium, quod penes se servant, qui intra urbem forisque ejus se sub ungue olim fuisse, nunc quoque gratis & animis, & sermonibus, læti repetunt prædicantque. Os ille formabat stylumque studiosæ Juventutis, cui & præceptis & exemplis ipse præibat. Exstant *Orationum*, illo dirigente, in Gymnasio nostro publice habitarum *Tomi duo*, honoratiorum atque doctiorum, etiam apud exteros, applausum meriti. Certe, quod præfiscini dictum volo, vix alter inventus est aptior, qui decore magis justas bonorum laudes extolleret, vel piis defunctorum manibus ore calamoque parentaret flebiliori: hinc cum fœcundæ alicujus crenæ præconium desideraretur, omnium fere ad hunc concursus erat. *Philosophiam* tam in *Praelectionibus*, quam in eruditis, quas edidit, *Dissertationibus*, tersa Orationis forma concinna methodo & brevitate tradebat perspicua: barbaras *Scholasticorum* voces quæstionumque quisquillas in proscenium adducere, religioni sibi ducebat: fontes sectabatur, quantum fieri poterat, *Aristotelicos*; ad rivos digredi cum opus esset, non nisi *Nelidelianos*, *Hæpfnerianos*, *Scherbianos*, *Piccartianos* legebat, ut commoda dictionis elegantia, sic rerum utilium abundantia commendabiles. In Cathedra *Historica* non ad stramineum *Berosum*, aut nullius nationis *Metasthenem*, aut *Pseudo-Philonem*; sed ad ipsos veritatis sacerdotes provocabat: ex quibus bellicas ac rogatas artes, totam denique rerum publicarum moderatricem, prudentiam, perspicue proponebat: id quod doctissimæ ejus *Disquisitiones*, alibi recensendæ, ad oculum demonstrarunt. Scholam directioni suæ commissam ita semper in oculis habebat, ut Juventutem non in vera minus religione, quam solida & sana eruditione ad Patriæ usum informari curaret. Invigilabat Docentium laboribus, operas, tanquam exactor, intendendo, sed & tanquam particeps sociusque relevando: id sibi porro negotii datum arbitrat, ut debitam omnium autoritatem adversus scholastici nominis

dominis hostes masculine assereret, ac ne quid, ex Præceptorum contemptu, in discipulos recideret offendiculi, sedulo præcaveret. Hactenus *scholasticis* tantum officiis defunctus fuerat Beatus Noster! Nunc vero singularem ejus dextertatem pulpita etiam Ecclesiastica desiderare videbantur, quibus Magnifici Domini Patroni Virum, de universa civitate jam bene meritum, vix amplius potuerunt denegare. Dederunt itaque Anno 56 die 23 Maji *Ecclesiæ Cathedrali Diaconum*, quem statim Anno 57, mense Octobri, *Petrinæ Pastorem Primarium & Venerabilis Consistorii Assessorem* renunciarunt. Quid hic *Breberus* Noster? saltu tam subitaneo quasi attonitus, non seipsum dignum tanto honore, nec sufficientem tanto oneri existimare; Patronorum amor, non suo merito istam exaltationem deputare; proinde se humiliter excusare; suam ætatem, tanto officio inferiorem, prætereundum; prærogativam unico, qui secum ex Reverendi Ministerii Collegio a peste superstes erat, quippe annis maturiori, lubenti animo cedere: tandem tamen, Magnifici Senatus voluntate, aliorumque optimorum Virorum prudentissimo arbitratu, collatam spartam suscipere. Quam egregie autem & quanto cum Ecclesiæ emolumento illam ornarit? quam nullis omnino laboribus & vigiliis parserit, ut operarius frugi in vinea Domini & Ipse audiret, & alios ad eandem contentionem excitaret, publica fama & ipsi civitatis nostræ Annales loquuntur. Obsidio Moscovitica, & quæ hanc secuta fuerat, dira pestis, non pauca & in Ecclesiâ turbaverant, quæ Noster statim justum in ordinem redigebat. Quid dicam de variis moribus saluberrimisque consuetudinibus, quæ Ipsius auspicio suaserunt in cœtus nostros introductæ? E suggestu sacro ornate quidem & polite, non tamen ad pompam differebat, sed ad communem utilitatem omnia accommodabat. Ut Hieronymus instruebat, ut Lactantius destruebat; ut Augustinus adstruebat; Chrysostomum audivisses admonentem, Basilium corripientem, Ambrosium terrentem, Gregorium consolantem, Eucharium sollicitantem, Lutherum preces fundentem. In Confessionibus tam Venerab. Consistorii, quam Reverendi Ministerii, quo-

ties loquendum erat, singularem quandam spirabat auctoritatem; quoties suadendum, modestiam; quoties dissentiendum, concordem atque fidelem animum; quoties probandum erat, quod alii suaserant, candorem exprimebat; erga Collegarum quemcunque merum amorem contestatus. Cum Ecclesia ejus curæ primum demandata esset, aliquam Abelam, Orthodoxiæ & pacis laude conspicuam, reperisse, sibi persuadebat: quo quidem in statu ut Illa conservaretur, omni studiorum conatu ipse allaborabat: hac fini libris symbolicis, quoties in Reverendi Ministerii Conventu ferret occasio, sancte commendatis, & Novaturientium opinionibus, istis plerarumque in Ecclesia discordiarum seminibus pessimis, nunquam non rejectis. Atque hinc singulari Dei gratia factum, ut, ex quo præfuit B. Noster, nullum omnino schisma in Ecclesiis Nostratibus vires & incrementa acquisiverit, dissensionibus tenera, quod ajunt, in herba suppressis. Quam felicitatem nostram dudum jam spectantes e vicinia Curonia & Lithuania fratres nostri, ad *Rever. Ministerium Rigense* sibi contendendum judicarunt, cum dissidia sua Ecclesiastica, *Brebero* Præside, vellent consopita. Quot vero *Consilia Theologica* in casibus arduis, ad ipsam interdum orthodoxiam attinentibus, B. Doctorem, tum *Rever. Ministerii*, tum *suo* nomine consignasse, & in exterorum quoque, quorum intererat, commodum promulgasse, æstimandum? Domus ejus, veluti sacrarium, quotidie frequentabatur, ipse vero instar oraculi responsa dabat singulis, quos dubia mens & divexata, anxios occupaverat. Habebamus in ipso virum *Rationarium* Ecclesiarum atque scholarum Rigensium, quarum fata & vicissitudines, ex longa experientia, citra hæsitacionem enarrabat. Annus elapsi seculi septuagesimus octavus labebatur, quum restaurato Gymnasio, constitutisque, qui Humaniores literas & Philosophiam docerent, Professoribus, *Breberus* quoque ad exornanda Theologiæ studia, & celebritatem museo Musarum domicilio conciliandam, requireretur. Potuisset ille, tot jam festus laboribus senex, exhaustas vires causari, novosque labores in alium devolvere: sed Rigæ, nutrici suæ ex
tanto

tanto tempore benignissimæ, neque tunc deesse, sed gratis præstare voluit, quod illa non contemnendo præmio remunerata esset, nisi ipse, quicquid oblatum fuerat, constanter recusasset. Nec tamen perfunctorie, sed sedulo & accurate susceptam Professionem administravit. Initio enim *Catenam suam Theologicam*, deinde *Tabellam Dogmaticam & Moralem* proposuit. Porro *Epistolam ad Romanos* explicuit, & variis *Questionibus Theoreticis & Practicis* eam Enarrationem juventuti gratiores & utiliores efficere laboravit. Denique *B. Dieterici Catechesin* pertractavit, *Notis* subinde additis, omnino necessariis: ubi nec *Disputationibus* tam publicis quam privatis prodesse omisit. Sed hunc gratuitum laborem, geminum aliunde præmium excepit. Enim vero Serenissimus & Potentissimus Rex Sueciæ CAROLVS XI *Gloriosissimæ Memoria*, insignia Viri merita perpendens, cum subiectissimæ huic Civitati suæ gratiam facere in animum induxisset, hunc Anno 1690 d. 28 April. *Superintendentem Ecclesiarum Rigensum* constituebat, constitutoque stipendium annuum addebat, Regia munificentia dignissimum. Neque hic præmiorum terminus erat. Idem enim Rex Clementissimus Anno 93 d. 28 Febr. inter Jubilæi Secularis Solennia, *Beato Nostro*, cujus solida eruditio non ignota erat, *Insignia, Privilegia, Prærogativasque Doctoratus in Theologia summas*, vel absenti, jubebat conferri; *Rudbeccio* tunc Tiaram dante *Upsalia*, quam *Hülsemannus* quondam dare voluerat *Witteberga*. Hanc vere Regiam gratiam, triplici beneficio sibi exhibitam, devotissima semper mente agnovit & laudibus veneratus est exquisitissimis. Interea novis hisce dignitatibus non vane efferri, sed moribus antiquis humilem se semper & modestum gerere: neminem unquam temere offendere, nisi forte, cum Dei aut Ecclesiæ ageret causam: atque id non tam ægre ut faceret, quam ut impleret officii partes & conscientiæ faceret satis, citra omnem tamen acerbiteriam. De reliquis Ejus Virtutibus, de vitæ sanctimonia omni, de humanitate in quemvis obvium, de liberalitate in pauperes, de patientia ejus eximia non patitur chartæ

angustia plura scribere: neque forte opus est, cum hæc tam nota sint, quam quæ notissima. *Domesticum* Ejus statum si requiras, in *Conjugio* vixit *gemino*. *Prius* contraxit Anno 45 d. 8 Septembr. cum Virgine pietatis studio & virtutibus virgineo decori convenientissimis commendatissima *Hedwige*, Viro spectatissimo & integerrimo, *Arnoldo Samsonio*, Majoris Civium Collegii Seniore, prognata, intra decennium duas generans filias, *Magdalenam* & *Hedwigem*, sed Anno 1657 una cum Matre amantissima, pestis contagione denatas. *Matrimonium* alterum iniit Anno 58 d. 22 Novembris, cum Nobilissima virtutibusque sexum muliebrem decentibus eminentissima, *Sophia a Duntzen*, Viri Nobilissimi atque Consultissimi Domini *Hermanni Meiners*, qui Patriæ a Secretis fuerat, relicta vidua; ex qua liberos utriusque sexus suscepit septem: *Johannem*, *Annam*, *Hermannum*, *Magdalenam* & utramque *Sophiam*. *Johannes* & *Sophia altera*, ut solstitiales herbæ paulisper fuerunt; *Anna* autem, postquam sexennium tranquille mecum vixisset, Anno 86 d. 23 Aprilis, fatis sic volentibus, Cælo reddita est. Filius itaque unicus, quem Deus egregiis Patriæ usibus diu servare dignetur! & Filia supersunt duæ, matrimoniis illigatæ florentissimis. Felicissimus *Noster* altero hoc Conjugio unam fere hanc illius infelicitatem sensit, quod Anno 86 d. 13 Junii, votis utique citius, eximiam *Uxorem* extulerit, quindecennis exinde Senex viduus. Ipse quidem fato hoc haud leviter percussus, qui uxorem eo semper amore complexus erat, quem boni ejus mores & strenua Virtus promeruerant. Vixit tamen dolorem magnitudine animi, nec a statione sua mentem dimoveri passus est: cum primo quidem a Filia natu majore, Domum paternam cum Marito suo habitante, deinde a Filio egregie juvaretur. Id enim pii liberi curarunt unice, ne quid grandævus Pater præter ea, quæ ad officium publicum at-
tinebant, curaret, sed tranquillo & negotiis domesticis vacuo semper esset animo. Hinc factum, ut tametsi ætatem suam ultra scopum humanæ vitæ ultimum a Mose præfixum extenderet, nihil quicquam tamen de sua humani-

tate & consueta dexteritate remisisse videretur. Atque hæc vitæ, quam pulchre vixit *Breberus*, summa est, usque dum ad fatalem metam eam duxit Epiglottidis molestia, illa initio minimi quidem putata, sed in lethales postea difficultates diffusa. Nimirum cum Anno 1700 mense Februario hoste in Provinciam irrumpente & ipsi civitati nostræ incumbente, Beatissimus ad visitandum ægrotos & anxietate pressos consolandum, etiam intempesta nocte, vocaretur crebrius, inclementia aëris hyemisque rigore factum, ut in istum, quem dixi, incideret affectuum; qui procedente frigore, processit & ipse, atque adeo quidem, ut optimus senex cibum vix amplius, nisi continuas inter tusses & screatus, degluttiret. Consulebantur Medici: adhibebant pharmaca; nil intentatum relinquebant: at cum Noster victu solito non uteretur, marasmus obrepebat senilis, in nervum tandem erumpens, & debile corpus lecto plane affigens. Extrema sibi instare grandævus senex facile præfagebat. Cum itaque alia omnia dudum essent ordinata, nunc non nisi animæ rationem habebat; sacræ synaxeos, qua paucos ante hebdomadas in publico Ecclesiæ cœtu refectus erat, crebro recordabatur; de Servatoris merito, de Ecclesia Triumphante, cum Dominis Collegis Visitatoribus & liberis suis loquebatur: Ecclesiæ Halcyonia, Regi triumphos, Provinciæ pacem, Civitati felicitatem, sibi suisque propitium Deum precabatur. Cumque prælegeretur dictum istud Apocalypticum: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur ab nunc. Ne, ait spiritus, ut requiescant ex labore suo.* ET NOS, inquit, NVNC QUIESCAMVS! His dictis, meditando potius, quam loquendo cum Deo suo agere visus est, donec, exacto aliquot horarum spatio, pie placideque in Domino obdormiret, annum agens quintum & octogesimum, liberis & nepotibus visis quadraginta & uno. Quiescit ergo! quem nunquam fere quiescentem, sed ipsa etiam in quiete semper deprehendimus agentem. Quiescit! quem hic usquequaque meditationibus, precibus pro Ecclesia, pro Republica, dimidio plus seculo, spectavimus occupatum. Quiescit corpus! speculatur anima! sola nunc in Deo latatur, donec,

O o o ;

nec, corpori unita, Illum videat in secula. Jacet Breverus! Vir in tantum æstimandus, in quantum pietas & divini studii eruditio æstimari potest: Nobis autem & bonis quibuscunque surgendum, ut Theologorum facile seniori eamus exequias: Vix enim funus excellentius videbimus. P.P. d. XXV Augusti Anno recuperatæ gratiæ clō lō CCI.

SCRIPTA:

Oratio de M. Varrone, rei literariæ Æsculapio. Marpurgi 1639.

Oratio Inauguralis, Professioni Eloquentiæ Ordinariæ præmissa, de nonnullis opibus, quas in superandis feliciter hominum animis Poëtica Oratoriæ subministrat. Rigæ 1643.

Orationum in Rigenfi Athenæo habitarum Pars prima, cum Memoria Samsoniana. Francofurti ad Moenum 1655. in 8.

Orationum in Rigenfi Athenæo habitarum Pars altera, cum Memoria Cojeniana. Francofurti ad Moenum 1655. in 8.

Catechesis Germanica juxta methodum minoris Catecheseos Lutheri, in usum Scholarum Rigenfium. Rigæ 1681. in 8.

Adumbratio Theologiæ Dogmaticæ & Moralis. Rigæ 1686. in 4.

Catena Theologica, in usum Gymnasii Rigenfis, 1697. in 8.

Disputationes: de veritate Philosophiæ primæ contra Guil. Amesium. Marpurgi 1639. Decuria assertionum Theologicarum ad Jerem. XXXI, 31 -- 34. VVittebergæ 1642. Reliquas Rigæ habuit: de veritate Philosophiæ, relatæ ad Theologiam: Decas Axiomatum Moralium & Civilium: Triga Eclogarum Philosophicarum: de affectibus Enunciationum: de Consilio Nicephori Gregoræ Patriarchæ Byzantino dato ex Lib. X. Histor. Byzant. in fine: de pietate Alexandri M. interna: de pietate ejusdem externa: Memoria Reformationis in Ecclesia Rigenfi

genſi Anno MDXXII exeunte Octobri in Petrino Templo
primum ſuſceptæ: de juribus Majeſtatis: de actu & po-
tentia: de Prædicabilibus: de Categoriis, &c. *

* *Harum Diſputationum juſtum Volumen in 8. Nepos Bre-
veri Georgius Caſpari propediem luci publica exponere
decrevit.*

LXIV.

R E C T O R

V N I V E R S I T A T I S L I P S I E N S I S

Ad tumulandum

P L U R I M U M R E V E R E N D U M V I R U M

D O M I N U M

ALBRECHT CHRISTIANVM
ROTTHIVM,

S. Theolog. Baccalaur. & Eccleſiaſten ad S.
Thomæ pomeridianum meritiffimum,

V S I T A T I S C E R E M O N I I S

hora I hodie XV Decembris M DCCI

C I V E S S V O S

invitat.

Cum Ambroſius ſui temporis, D. Martinus Geierus,
cathedram Templi Thomani animaret, ex Evan-
geliis, quæ vocantur, Dominicalibus & Festivali-
bus, meditationes Temporis & Æternitatis audito-
ribus ſuis propoſuit. Ex quibus, de ſuavisſimo ore, ani-
moque docto & ſancto profluentibus, quanti fructus in po-
pulum Chriſtianum redundarint, adhuc, qui eas legunt, fa-
cile intelligunt. Etenim non docet ſolum nos Orator opti-
mus, quam rationem temporis, in quo vivimus, curamque
æternitatis, quæ poſt hanc vitam nos exſpectat, habere de-
beamus, ſed etiam animos noſtros eo uſque permovet, ut

tempus nostrum rite impendere credendo, agendo, patiendo, & ad æternitatem beatam pervenire tandem, studeamus. Ejus vestigiis laudabili opera insistere audivimus, *Plurimum* Reverendum Ecclesiasten in Templo S. Thomæ pomeridianum, Dn. M. ALBRECHT CHRISTIANVM ROTTHIVM, S. S. Theologiæ Baccalaureum, dum elapso anno ecclesiastico Textus sacros Epistolicos, ad eundem sanctum usum, eadem prorsus methodo applicaret. Inter cætera diligenter monebat, omni momento ad ostium æternitatis homines consistere. Ut enim in rebus humanis nihil certius morte, ita hora modoque mortis nihil esse incertius. Multos, qui spes longas inchoarunt, qui proluxa negotia, amplam laborum seriem & fructus, honores, divitias animo præceperant, senectutem autem in otium & pietatem referre destinaverant, catarrho suffocari, apoplexia prosterni, terrore exanimari, gladio confodi, fulmine necari, ruina domus opprimi, lapsu lapidis dejici, aliisve modis innumerabilibus vita exturbari, & in mare æternitatis præcipitari. Scilicet infinitos morti esse aditus, quibus homines tollit. A momento vero unico illo pendere, ut aut bene nobis sit, aut male in perpetuum: momentum illud vitæ hujus extremum, æternitatis primum esse, in quo coram Judice summo homines comparere oportet, ut pii quidem beatitudinem æternam consequantur, impii in infernum ablegantur. Non locum hic esse errorem emendandi, cum semel errasse, sit æternum periisse. Hinc querebatur; multos inter mortales, pecuniam, honores voluptatesque corporis quærendi labores non differre, at ea, quæ ad salutem suam æternam pertinent, procrastinare, lente agere, tandem penitus omittere, & velut ii, qui ambulando dormiunt, ad mortem pervenire. Non pudere eos reliquias faciemque vitæ reservare DEO, & id solum tempus DEO vovere, quod in nullam aliam rem conferri idoneum sit, quodque, an habituri sint, nesciant. Quæ de causa obtestabatur omnes Christianos, dicens; O mortales! sera nimis est vita crastina, vivite hodie; de peccatis dolete hodie, eras alia committere cavete, quantum fieri potest: bonum, dum tempus habetis, operemini: in

fide & gratia perfistite. Hos docebat, precibus quotidianis, mortis suæ tempus, locum, genus summæ bonitati & providentiæ Divinæ humillime committere, & beatum in Christo obitum orare; hoc vero simul rogare, ne improvisa & subita morte auferantur; sed spatium aliquod sibi relinquatur per pœnitentiam, & sanctissimum viaticum ad discessum ex hac vita se præparandi: Attamen, si placeat DEO, se subita morte tollere, non reniti: voluntatem ipsius sanctissimam in omnibus fieri, sibi bonum & salutare esse: hoc petere iterum, spatium, quo Patri suo coelesti Spiritum suum uno suspirio commendent. Quod si vero nec tantillum temporis superfuerit, in intercessione Jesu, quæ & suas preces omnes DEO acceptas faciat, se morituros. Hanc gratiam sibi sufficere. Istum doctrinæ divinæ cursum absolverat nuper Reverendus Ecclesiastes; jam subito ex hac vita evocatum Ministrum suum & Amicum, DEUS exemplum esse voluit, citam mortem piorum beatam esse, & mortem hominibus visam improvisam, non esse improvisam ejus, cujus vita provisa fuit. Atque hujus provisæ vitæ, mortisque provisæ historiam nunc texemus. Ingressus est hanc vitam Offenhausii in Thuringia, anno MDCLL. d. XII Januar. natus Patre Dn. Johanne Rotth, Turmæ equestris Suevicæ, sub Chiliarcha Lilienstrœmio, Vexillifero, matre Christiana, Dn. Andrea Dörfflero, primum Scholæ Radebergensis Rectore, post Pastore Tiefenseensi, & tandem in exercitu Suecico tredecim annis Concionatore militari prognatam. Ubi Pater Anno MDCLIX in bello Suecorum cum Danis occubuisse, mater diligentem curam educationis habens, in pago patrio Ludi Magistro, & deinde, in oppido propinquo Greussen, Scholæ Præceptoribus informandum dedit, donec Scribæ in Cancellaria Sondershusii commendaretur. In hujus ministerio amanuensis duobus annis vixit. Post hos Gymnasium celebre Halæ Saxonum adiit, in quo a Johanne Martio, Collega Tertio, a Martino Lipenio, Correctore, a Valentino Bergero, Rectore, septem annis fideliter institutus, & ab eodem nominato Rectore liberis suis Pædagogus præfectus, & sustentatus fuit. Æta,

tem jam habebat, & judicio Præceptorum, profectus abunde sufficientes ad studia Academica inchoanda: sed sumptuum ad ea necessariorum defectus, proposito remoram faciebat. Mater quidem vendito prædio Halæ habitabat: parum tamen in filium erogare poterat. Accidit autem, ut unus ex comilitonibus, Johann Grelle, Stargardia Pomeranus, qui in Academia Jenensi studiis incumberebat, nostrum literis ad se invitaret, & venientem, per unum annum, in Museum suum reciperet, diutius quoque ipsi concessurus, nisi domum a suis revocatus fuisset. In hujus benefactoris locum, divina providentia procuravit ejusdem Academiae Studiosum, Georgium Liliū, patria Berolinensem; qui contubernalem suum elegit, & victum, aliaque ad vitam necessaria eidem suppeditavit. Cujus contubernio per biennium fere usus, anno MDCLXXV Gradum Magisterii ambivit, & ob diligentiam a Frischmutho, aliisque Professoribus deprædicatam, d. II Martii, Decano Johanne Christoph. Hundeshagio, condonata sumptuum faciendorum, parte dimidia, adeptus est. Progressus fuisset in studiis ultra, nisi res angusta pedem retrahere jussisset. Cum ergo Halæ vidua Vollrathi Drachstädtii, de Senatu interiore Viri, Præceptorem Filii sui desiderasset, accepit spartam, ornavitque duobus annis. Discipulum comitem secum habens Jenam reversus est, & cum ipso in Professoris Velthemii ædibus habitavit. Tunc Præses, disputationem de ambitu humani meriti habuit, tanto applausu, ut Studiosi aliqui Collegium Ethicum ab ipso aperiri expeterent. Inimatione ejus facta, magno Auditores numero confluerunt, quos, quia Museum non capiebat, Auditorium suum domesticum Hospes concessit. In hoc occupatum, Scholarchæ tertium Collegam Gymnasii Halensis elegerunt, d. VI. Dec. an. MDCLXXVII, quod officium initio sequentis anni adiit, & quinque annis diligenter dextreque per egit. Quæ causa fuit, ut Correctoratum d. XIII Maji, anno MDCLXXXIII Patroni ipsi committerent. Jam videbatur Scholasticis laboribus a Deo mancipatus esse per totam vitam, cum in iis magno cum emolumento juven-
tutis

tutis versaretur, tam publicis quam privatis horis, & in
 usum ejus institutionem Poëseos germanicæ, eruditorum
 judicio concinnam, scriberet. Sed eidem benignissimo
 Numini placuit ipsum e Schola evocare, & ad ministerium
 in Ecclesia sua adhibere. Ideo an. MDCLXXXIX Diacono
 superior in Templo S. Ulrici, in eadem urbe consti-
 tutus est: postquam d. XXVIII Novembr. Scholæ valedi-
 xisset, munus sacrum exorsus est d. 1 Dec. Memor interim
 dilectæ sibi juventutis, notas Historico-Philologico-Phi-
 losophicas in officia Ciceronis publici juris fecit, quibus
 Dissertationes utiles, de capitibus Philosophiæ Stoicæ &
 Peripateticæ in moralibus adjunxit, quas Collectores Acto-
 rum Eruditorum in hac urbe recensuerunt. Nondum tri-
 ennium in partibus Ministri Ecclesiæ fideliter agendis fini-
 verat, cum Amplissimus hujus Urbis Senatus, de ejus do-
 tibus eximiis & vita exacta certus, ad concionem hospi-
 talem, ut vocant, invitaret. Habenti igitur an. MDCXCII
 d. XXV Augusti in æde Thomana, munus Concionatoris
 meridiani mox obtulit. Quo accepto Halæ Ecclesiæ divi-
 nam gratiam apprecatus, in hanc urbem rediit, & Domin.
 XVIII post Trinitatis, fungi officio suo cepit. Anno
 MDCXCIII Titulo Baccalaurei a Facultate Theologica
 condecorabatur, quo se dignum omnino esse, Disputatio-
 nem de Trinitate Platonica erudite elaboratam, sub Præsi-
 dio Magni Theologi, D. Jo. Bened. Carpzovii, defendens,
 publice probavit. Sic nactus docendi facultatem, in Col-
 legiis Theologicis crebris, Studiosis profuit. Scripta
 Theologica ac ipso edita singula non nominamus, Theo-
 logiæ addictis satis superque nota. Tandem anno
 MDCXCIX a morte Virorum meritissimorum, D. Leh-
 manni & D. Carpzovii, ex Concionatore meridiano pome-
 ridianum, Senatus incluti sententia merito fecit. De Vita
 ejus in ministerii cursu, omnibus laudato, initio a nobis
 commendato, nihil amplius addimus, nunc ad ea, quæ
 ad conjugii consuetudinem pertinent, pergentes. Fuit
 autem bigamus. Nam primum conjugem duxit anno
 MDCLXXX, ornatisimam Virginem Annam Eleonoram,
 Dn.

Dn. Johan. Katzschen, Patritii & Salinarii Halæ, & Ducalis Saxonici Administratoris Præfecturæ Sittichenbachensis filiam, Christiani Gueinzii, Rectoris Gymnasii Halensis famigeratissimi, ex filia neptem. Hæc liberos peperit tres masculos, & sex fæmellas: Anno MDCLXXXI, d. IX Maji, Christianam Eleonoram; Anno MDCLXXXII d. XXI Decembr. Christianum Gottlieb; Anno MDLXXXIV d. X April. Johannam Mariam; An. LXXXV d. XXIII Augusti Christianum Augustum; An. LXXXVII d. XXX Sept. Rosinam Magdalenam; An. LXXXIX d. XIII Sept. Johannam Christianam; An. XCI. d. XII Septemb. Christianum Gotthild; An. XCIII. d. XVIII Maji Christianam Elisabetham; An. XCV. d. XVIII Martii Julianam Sophiam. Defunctis reliquis superstites sunt, Filius unus, Christianus Augustus, filiarum quatuor, Rosina Magdalena, Johanna Christiana, Christiana Elisabetha, Juliana Sophia. Illa vero uxore d. VI Decembr. Anno XCV rebus humanis exempta, ad secunda vota animum adjecit, ac fidem conjugii rursus dedit d. XXI Decembr. Anno XCVI Nobilissimæ Virgini, Margarethæ Elisabethæ, Dn. D. Augusti Benedicti Carpzovii, J. C. Antecessoris, Curiaë provincialis, & Consistorii ecclesiastici Assessoris, Canonici Numburgensis, Viri de officiis suis optime meriti filiarum. Ex hac suscepit Anno XCVII d. X Augusti filiam, Margaretham Eleonoram, & duos filios, An. XCIX d. XVII Februarii Augustum Benedictum, Anno MDCC, d. XIX Augusti, Albrechtum Christianum; quibus, tam mortissimæ viduæ, quam tot liberis orphanis, Curator summus, immo Pater cælestis certissime providebit. Extrema Viri memorabilibus accenseri debent. Die VII Decembris peccata sua confessus erat, & unionem suam cum Christo, corpus & sanguinem ejus d. VIII accipiens, firmaverat. Die X, qui erat Sabbathi, tam matutino quam pomeridiano tempore bene valuit. Quanquam enim ab anno, & quod excurrit, vertigini magnæ, deliquio memoriæ & loquendi, semel iterumque, etiam dum concionaretur, fuit obnoxius, nihil tamen horum aliquo tempore passus est; sed potius asseveravit, post affectum, quo vespertino tempore legens

in Collegio Theologico corripiebatur, integras sibi vires esse. Verum, cum dicto Sabbathi die post horam IV e templo, in quo pœnitentium confessiones audiverat, rediisset, sanus, & in Museo suo meditationes, in Tertium Articulum Symboli de Sanctificatione, in Ecclesia sequenti die Dominica proponendas ageret, vehementi catarrho apoplectico derepente affligebatur. Mox pulsans more solito significabat, velle se, aliquem ex domesticis ad se venire. Accedentes admodum infirmum reperiabant, & charissimam conjugem, quam desiderabat, advocabant. Hæc appropinquans, vidit in lecto maritum sedere, & verbis difficulter, clare tamen prolatis orare audivit. Ipsa, ut in summa animi consternatione poterat, preces acclamabat, hæcque verba ultima balbutientem dicere percipiebat: Domine JESU, Tibi vivo, Tibi morior: Pater, in manus Tuas commendo Spiritum meum. Post hæc Sensus omnes defecere, nec mediis adhibitis redierunt. Adveniens Confessionarius ejus Dn. D. Seligmannus, & duo Collegæ conjunctissimi præsentibus, quod poterant, pro beata analysi agonizantis, preces ad DEUM fundebant. Atque hic quoque eam misericordissime fecit, mox post horam VI Ministri sui Animam, postquam in corpore mortali fuisset quinquaginta annos, & menses XI ad se recipiens. Quibus pensitatis, quis non assentiatur nobis, mortem subitam Amicorum DEI beatam esse, & improvisam non esse ejus, cujus vita fuerit provisa. Nobis, Cives Academici, incumbit Viri beati funus honorare. Id, cum hodie hora I efferendum sit, vestram frequentiam expetimus, & expectamus, quod certi sumus, velle Vos hoc officium libenter facere, ut mortissimæ Viduæ, & toti familiæ amplissimæ in luctu positæ, *συμπάθειαν* vestram declaretis. P. P. d. XV Decembr. A. C. MDCCI.

Concionem funebrem in ejus Exequiis habuit D. Gottlob Fridericus Seligmann/ ad dictum Matthæi XXVI, 39. Nicht wie ich will/ sondern wie du wilt/ proponens den vortrefflichsten Wahlspruch eines Gott-gelassenen Gemüths.

SCRIPTA:

SCRIPTA:

Vollständige deutsche Poesie in III Theilen. Leipzig 1688.
in 8. *

* *Vide Mens. April. Act. Erud. Lips. 1688.*

Die nöthigste Christen-Übung in der Andacht / oder Gebet, und Gesang-Buch sammt einer Zuschrift / darinne von dem Ursprung und Gebrauch derer Lieder bey der Kirchen Gottes geredet wird. Halle 1690. in 12.

Imago Pietismi seu brevis delineatio abusuum & errorum, qui Pietismum constituere dicuntur. (*recto nomine edita*) 1691. in 4.

Ebenbild der Pietisterey. (*tractatus antecedens Germanice versus.*)

Doppelte Vertheidigung des Ebenbilds der Pietisterey. 1692. in 4.

Maß des unmaßgeblichen Bedenkens / das ist / das unmaßgebliche Bedenken von den Pietisten und Collegiis Pietatis nach dem Maße der Wahrheit abgemessen / und überall zu kurz befunden. (*recto nomine.*) 1692. in 4.

Marci Tullii Ciceronis de Officiis libri tres, & Paradoxa sex. Accesserunt Cato Major, Lælius & somnium Scipionis. Lips. 1692. in 8. *

* *Vide Mens. Oct. Act. Erud. Germ. An. 1692.*

Die köstliche Perle eines geistlichen Kauffmanns / das ist / die Rechtfertigung eines armen Sünders vor Gott / in einer Gast-Predigt zu Leipzig aus Rom. IV, 7. 8 gehalten / vorgestellt. Leipzig 1692. in 12.

Vale Hallense. Leipzig 1693. in 12.

Eubulus Gratianus Calumniator, oder unrichtige Nachricht von der Hallschen Commission, welche den 18 Novembr. 1692 angegangen. Leipzig 1693. in 4.

Der aus der Nachbarschaft herkommenden wohlmeinenden Warnung D. I. I. B. Gegen-Bericht / in welchem dem Herrn Autori der Warnung gewiesen wird / daß ihm in der Schrift wider Eubulum Gratianum nicht Unrecht geschehen. Leipzig 1693. in 4.

Der

Der überführte Paßquillant I. C. K. welcher ohnlängst
verlogener Weise unter dem Titul eines armen und ein-
fältigen Bürgers mit einem Sendschreiben aufgezogen
kommen. Leipzig 1693. in 4.

Eubulus Gratianus Sycophanticus Calumniator. Ibid. 1693.
in 4.

Nothwendige doch bescheidene Erinnerung auf den Un-
terscheid der so genannten Reformirten und Lutheri-
schen Religion Herrn Georg Grauers. Leipzig 1694.
in 12.

Unterricht von Prophetischen Weissagungen und von
VVeigelio. Leipzig 1694. in 8.

C. Plinii Cæciliæ Secundi Epistolæ & Panegyricus. Halæ
1695. in 8.

Libellus Trinitatis Orthodoxæ Vindex & per accidens ac ex
parte Philosophiæ Thomasiæ novæ obex. Lipsiæ 1695.
in 8.

Kurze Erörterung der Frage : ob / wenn ja eins seyn
muß / die Pietistischen oder Anti-Pietistischen Lehrer fal-
sche Propheten seyn ? Leipzig 1698.

Atheistica Scriptorum Thomasiæ. Lipsiæ 1698. in 8.

Excusatio publica, qua indicat, quare promissis suis de men-
sibus Thomasio ulterius opponendis stare non possit. Ibid.
eod. in 8.

Epistola, cujus D. Christianus Thomasius, cum per Virum
sui ingenii binas alias hætenus privatas publicaret, obli-
tus erat. Ibid. eod. in 4.

Höchstnöthiger Unterricht von so genannten Mitteldin-
gen. Leipzig 1699. in 12.

Eilfertige und kurze Abfertigung des weitläufftigen und
vergaßten Geschmatters M. Gottfried Bockerodts / wel-
ches er erläuterte Aufdeckung des Betrugs und Ver-
gernisses von Mitteldingen nennet. Leipzig 1699. 12.

Wiederholter und ferner ausgeführter Unterricht von
Mitteldingen. Ibid. eod.

Thomasius Portentosus. 1700. in 8.

Nützlicher Bericht von dem Willen Gottes insgemein /
und

und insonderheit von dem Unterscheide/ da der Wille Gottes getheilet wird in den: vorhergehenden und nachgehenden oder folgenden. Leipzig 1702. in 8.

Disputationes: de Ambitu humani meriti: de Trinitate Platonica; *pro Baccalaureatu Theolog. sub Præs. D. Carpzovii.*

LXV.

IVSTA SOLEMNIA

V I R O

Maxime Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo

M. DAVIDI CASPARI,

Superintendenti Regio, Consistorii Rigensis
Assessori Primario, ad D. Petri Antistiti, S. S. Theolo-
giz in Gymnasio Professori & Scholæ Cathedralis Inspectori
ut hactenus meritis suis æstimatissimo, sic nunc desi-
deratissimo,

Ad d. IX Martii Anni MDCCII

Publico pioque luctu exsolvenda
indicare voluit, debuit

M. ARNOLDVS FVHRMANN,

Ecclesiastes.

Nondum in hoc publicæ calamitatis statu, in quo hactenus varie afflicti hæsimus, abyssus invocare abyssum desuit. Vix exequias B. Zimmermanni, Viri tantopere de Ecclesiis nostris meriti, prosecuti sumus, & ecce, urgent aliæ nunc quoque pari pietate eundæ. Ita recrudescant oportet, quæ, circa elapsi nuper anni finem, morte B. Baumanni & B. Schwartzii, Reverendo huic Ministerio inflicta sunt vulnera, dum, binis ægre exactis novi anni mensibus, bina superadduntur Mystrarum funera. Tarquinio vultures, aquilarum foetus dilaniantes, regni amissionem, ex credulitate Ethnicorum, portende-
runt.

nunt. Cajus Hostilus, ad bellum iturus, dum, sacrificio ad-
stans, aquilas e caveis dimissas avolare, nec redire cerneret,
ex haruspicum doctrina, sibi ipsi Deorum iras est ominatus.
Quod si nobis compertum est, fidos in Ecclesia Dei vigiles,
verbique divini ministros a Spiritu Sancto, Sacris in Literis,
cum Aquilis comparari, quemadmodum Aquilam talem
in persona Eliæ, in cœlum elati, & velut avolantis repræsen-
tat Elifæus exclamans :

אָבִי אֲבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשִׁיר :

Mi Pater, Mi Pater, currus Israel & equites ejus! ut ex
eorum quoque evolatu augurium capiamus, eo magis con-
veniet, quo est certius, justos ante mali faciem colligi. (Es.
LVII, 1.) Quem nuperrime ex discessu B. Zimmermanni,
qui ultimo Mensis Januarii die, proh dolor! contigit, do-
lorem sensimus, fuit omnino acerbissimus: tanto tamen
maiores ex hujus morte in nobis exsurgunt cruciatus, cujus
Manibus Justa nunc persolvimus, ultimo Februarii die ad
superos elati, quanto præ membris reliquis Caput præstat.
Scilicet amissimus Virum Maxime Reverendum, Amplissi-
mum & Excellentissimum M. DAVIDEM CASPARI, Re-
gium Ecclesiarum Rigenium Superintendentem, & Consi-
storii Assessorem, nec non Pastorem Primarium, S. S. Theo-
logiæ in Gymnasio Professore, Scholæque Cathedralis In-
spectorem. Amissimus, inquam, nec sine magno omnium
bonorum stupore, tremore, & mœrore. Aquilam hunc me-
rito dixeris, si, quo polluit, singulare magnæ mentis acumen,
si animi magnitudinem, in adversis fortitudinem, & quæ
fuerunt alia in vita ipsius excellentissima, respicias. Quan-
topere B. Noster, ut ad veritatis pietatisque æternum lumen,
quemadmodum Aquila pullos ad solem, in cathedra, in sug-
gestu, alibi educeret, annisus est: quantopere ut recto ocu-
lo, volatuque recto eum ducem sequeremur, monuit, pro-
begnarus, solis ali lumine aquilas. Non titubavit in eo
fidei acies, nec eum terruere calamitatum fulgura, præsen-
tia quoties despexit, futura respexit? Verbo: Aquila fuit;
at, eheu! fuit, evolavitque tutissimam in cœlis requiem oc-
cupa-

cupaturus. Verum enim vero cum irrevocabilis sit hæc fatalis lex, ut in patientia & pœnitentia animos nostros confortemus, justum erit, assiduis æthera pulsantes precibus, ut, quæ ex tantorum Virorum frequenti abitu nobis imminet gravissimorum malorum præfagia, a cervicibus nostris avertere Deus dignetur. Neque etiam defuncti Manibus gratum accidere potest, si Providentiæ Divinæ magisterium majori quam decet cura rimemur, nec ejus beatitudo imminuitur, si fibulam ponamus nimio luctui. Quin potius hoc agamus, ut Deo pro hoc tanto Viro gratias agentes, ea, quæ ipse docuit, quæque Ecclesiæ præstitit, gratis cogitationibus ac sermonibus celebremus, & expressis vestigiis prosequamur ac imitemur. Quare colligamus nos & mœrori consideratione totius VITÆ CASPARIANÆ, studiorumque, & magnarum virtutum commemoratione, tanquam efficaci medicina, occurramus.

Lucem primum adspexit CASPARI in celeberrima Borussia Metropoli, patriam agnoscens Regiomontum, in quo Anno 1648. die 5 Martii ortum Noster accepit & incunabula. Quamvis equidem non semper spectandum sit, ὥς δὲ μεγάλης πόλεως τις εἴη, ἀλλ' ὅστις μεγάλης πατρὶδος ἀξίος ἴσῃ, monente Aristotele apud Diogenem Laërtium; nihilominus tamen illustrius natale solum ad præstantiores virtutes exercendas calcar addere iis solet, qui ad altiora spirant. Quoties B. Noster patriæ recordatus terrestris, in memoriam sibi facile revocare potuit mansionem in cœlis, montem vere Regium diutius, imo in nunquam finienda secula permanfurum, præ altero illo in terris. Et sicut fortes creantur fortibus & bonis, sic etiam gloriandi de piis probisque laudabili familia oriundis Parentibus ansam habuit non levidensem. Patre genitus est Viro inter Cives Clarissimo, Amplissimo, & Integerrimo Domino Johanne Caspary, Mercatore ex præcipuis Optimo, nec non Præfecto Neo-Ecclesiæ spectatissimo: Matre lectissima & sui sexus virtutibus ornatissima Matrona Elisabetha Kretzmeria. Licet alias non sufficiat honesta nativitas, cum juxta Hebræorum sententiam: יין בן יצחק Acetum vini proles, (quo ipso indigi-

indigitare voluerunt, multos pessimos filios generosisimis
 esse natos parentibus) nihil tamen horum metuendum
 erat ob providam Parentum solertemque curam & indu-
 striam. Cum ita corrupta sit per peccatum originis hu-
 manæ naturæ indoles, ut, nisi pietate & virtute sedulaque
 educatione imbuamur, in pejus subinde ruere soleamus, ni-
 hil prætermittendum judicarunt optimi hi Parentes, quod
 ad salutem pueri, ad pietatem & virtutem ei ingenerandam
 faceret. Prima cura fuit, ut baptismo ablueretur, Christo
 offerretur, hujusque corpori, quæ est sancta Ecclesia, inse-
 reretur. Ibi DAVID nomen ei inditum, quo in librum vi-
 ventium, qui in cælis est, relatus, quo & compellabitur,
 quando cœlestis Brabeuta coronam gloriæ ipsius capiti est
 impositurus. Davidis nomen ab Hebræo דָּוִד & ab hoc
 Jedidiah, ob annexum nomen Dei essentielle IAH, quam
 suavissime personat in auribus divinis! Nomen & omen
 cum Regio illo Psalte gestans, fortunam utramque expertus
 in misera hac calamitatum valle, per aspera ad prospera, per
 crucem ad lucem, per carduos ad ardua, æqua animi pa-
 tientia & in tenello ætatis flore progressus est. Parentibus
 enim carissimis, suavissimisque Anno 1661 una cum fratre,
 qui ætate grandior erat, M. Andrea Caspari, peste extinctis,
 Hic noster, qui Parentibus suis pupilla fuit, anno ætatis suæ
 undecimo pupillus factus est. Tantum vero abfuit, quin
 negligeretur aut inter degeneres seduceretur, ut potius ex
 singulari Dei providentiâ, vigilantî commissus curæ sororis
 majore natu, Nobilissimæ omnique virtutum gloria deco-
 ratissimæ Matronæ, Elisabethæ Caspari, Nobilissimi pariter
 & Perstrenui Domini Johannis Hepponii in Borussia bene-
 meriti Centurionis, Conjugis Dilectissimæ, (cujus cum do-
 mesticis in auram subductus puriorem & extra Civitatem
 in remotius paululum disito horto, aëri veneno referto,
 ereptus) provida sollicitudine educaretur. Donec tandem,
 cessante contagione, initio quidem cura Tutoris sui fidelis-
 simi, Henrici Kantelii, nec non Nobilissimi, Amplissimi, Pru-
 dentissimique Georgii Tetzeli, Ordinis Senatorii Membri
 Gravissimi, Prætoris Palæopolitani Regionis meritissimi,

non modo privata institutione imbutus, postea in ludum Patriæ literarium deductus peritis ac prudentibus Præceptoribus commendaretur, ut ad Virtutes Christiano homine dignas, necessariasque in vita scientias & doctrinas manudiceretur. Inprimis fidelem salutaremque B. Stephani Möleri & B. M. Andreæ Concii ac Matth. Freundii, eruditione undiquaque clarorum Philosophorum, Mathematicorum, Rectorumque Scholæ Palæopolitanæ in Patria informationem, decentibus gratisque encomiis deprædicabat, non igitur ejus, quod sapientissimus inter mortales Salomo: Recta, ait, imbutus via puer, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Hinc factum, ut *εὐμαχέστερος* in juventute sua, sub horum fideli manu ductione ex singulari amoris adfectu, licet Eum satis dignum e Schola triviali ad Academica studia dimittendum censuerint, biennio aut triennio diutius inter primanos Scholæ permanerit. Quod ipsum Ei adeo gratum fuit, ut sæpius fassus sit, omnia fere illa, quæ postmodum in laudabiliter administrato Rectoratu & Inspectoratu, magno cum studiosæ juventutis emolumento, docuit proposuitque, ex Seminario hoc fructifero prodiisse. Provectiore vero ætate Anno 1667 in Universitate Regiomontana numero Civium Academicorum adscriptus, in id primario animum intendit, ut, ab otio & consortio pravorum plane alienus, aureum & nunquam recuperabile tempus utiliter impenderet. Itaque magno zelo, ardore & fervore, studia sua prosecutus est, Doctorum libros assidue in manibus habuit, volvit, evolvit, &, quamvis mira valeret ingenii felicitate, mira judicii dexteritate, mira memoriæ promptitudine, noluit tamen tantum cum mortuis Præceptoribus sibi rem esse, sed & viva voce docentibus assidue deditus fuit, lectionibus publicis aures frequentissimas patentissimasque præbuit, recordatus illud Plinii Junioris: Legendi semper occasio est, audiendi non semper; præterea multo magis, ut vulgo dicitur, viva vox afficit. Nam licet aciora sint, quæ legas, altius tamen in animo sedent, quæ pronuntiatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis affigit. Omnia hæc Beatus Noster, animo assidue volvens, cum
quidem

quidem Coronam Excellentissimorum Professorum in exemplum sibi delegit studii literarii, consuetudine non minus fere quotidiana, quam observatione & imitatione indies proficiens. Innotuerunt itaque Ipsi familiariter D. Christianus Dreierus, D. Melchior Zeidlerus, D. Bernhardus a Sanden, D. Johannes Philippus Pfeifferus, M. Andreas Hedio, M. Daniel Rhode, & ut alios silentii peplo involvamus, Grolovius, Grabius, Pichlerus. Quos omnes tam in Philosophicis, quam Theologicis Prælectionibus, velut Paulus Gamalielis pedibus assidens, indefessa veneratus est auscultatione. Nec tamen in his subsistere, sed concitatis calcari- bus in Philosophiæ stadio PLVS VLTRA contendere, decorum videbatur. Nati hinc tot præcellentes in Philosophia fœtus. Ejusmodi sunt Theses illæ Philosophicæ pro Receptione in Facultatem, ut ajunt, Philosophicam, sub Præsidio M. Danielis Rhode Anno 1670, Mense Januario, publico applausu ventilatæ. Excepit has alia de Definitione τῶν πολλαχῶς, καὶ τῶν πρὸς ἐν καὶ ἀφ' εἰδὸς λεγομένων, plurimo studio parique successu elaborata Disputatio Præside Viro Clarissimo M. Andrea Hedione, duabus Sectionibus publice absoluta. Nova de οἰκονομία voce apud Veteres Græcos successe, in sequentibus plurimis aliis, quas tamen heic prolixius recensere foret superfluum, cum, *ex ungue leonem* agnovisse, sufficiat. Hactenus Philosophicis ejusmodi studiis bene præparatum pectus, ut Theologicis quoque exercitiis *de Virtute in Virtutem* progrediendo expoliret, de Definitione Hæretici, Præside M. Melchiore Zeidlero, S. S. Theologiæ Professore Publico Secundario & Concionatore Aulico, t. t. Academiæ Rectore, Hic Noster Anno 1673 disputabat publice. Quemadmodum tamen fructuosiores evadunt ex nativitatis loco in alium translatae arbores; ita & Nostro τὰ νῦν ἐν ἀγίοις, ut alio sub cœlo florentes Academias quoque inviseret, Promotores & Patroni auctores fuerunt, maxime, ubi nec longitudine diei, nec solis aestu, nec operis difficultate a continuo & indefesso labore Nostrum posse revocari cernerent, Patresque Academici dignum tantis conatibus deprædicarent. Itaque post sex an-

norum decursum, quantum nempe in Patria hac Mirfarum
 sede studiis invigilaverat, tandem die 12 Maji Anni 1673 non
 sine lacrymis carminibusque votivis pii cujusvis hinc sol-
 vit, celebriores Academies alias aditurus, non prætermis-
 sã tamen exstantiorum in itinere Civitatum perlustratione
 nonnisi curiosissimis proficua. Prima, quam in via attigit,
 Academia VVitteberga fuit, ubi magni nominis Theologos,
 D. Abrahamum Calovium, D. Joh. Andream Quensted-
 um & D. Joh. Deutschmannum ingenti cum fructu audivit:
 qua mox relicta, Lipſiam, ubi Carpzovios in Theologia &
 Jurisprudencia famigeratissimos offendit, accessit, Jenam
 hinc properaturus, quippe in qua Palæstra diutius præ aliis
 subsistere animus erat. Audivit heic D. Johannem Musæum,
 Academiæ Salanæ t. r. Rectorem Magnificum, D. Sebastia-
 num Niemannum, Superintendentem & Sac. Consistorii As-
 sessor. D. Frid. Bechmannum, at quantos Theologos! Tot
 artibus ornatus copiosusque incomparabili Philologo Joh.
 Frischmutho fuit inter delicias. Mathematicorum Phœni-
 cem Erhardum VVeigelium miratus semper est. Taceo
 Gœtzium, Bosium, Posnerum, Mullerum, Hundeshagenium,
 Velthemium, Beierum, Schwimmerum, Grûbelium, & qui
 primo loco nominandus erat Johannem Schilterum, Philo-
 sophiæ & Juris Utriusque Doctorem, Consil. Aul. Saxo-Je-
 nens. qui omnes Nostrum in amicitia adscivere penetralia,
 consilio & patrocinio decursum illius promoventes. In
 hac enim illustri ad Salam Academia præmium eruditionis
 reportavit splendidissimum, *Magisterii Bæſſio* imponente
Excellentissimo Brabeuta & Decano, Erhardo VVeigelio, Ar-
chicæſan. Direct. Supr. Mathemat. Prof. Publ. Famigeratiss.
Alumn. Inspect. Meritiss. sub Reſtoratu D. Johannis Musæi,
S. S. Theol. Prof. Publ. Celeberrimi, Facultatisque suæ Senio-
ris Gravissimi. Quam grato animo, quantisque aliorum
 plausibus honores hosce exceperit, eorum dignissimus, Ejus
de Vita Dei, qualis ea sit ex mente Græcorum & potissimum
Aristotelis? *Exercitatio* abunde demonstrat, quippe qua
 Ipse, Respondente intimioris admissionis Conterraneo,
Laurentio VVeſger, tum Anno nempe 1673 die 3 Decembr.

Presi-

Præfatus locum in Cathedra occupans, eruditorum disquisitioni exhibuit. Hinc discedens, Academiamque *Tubingensem* attingens, non cessavit ibidem quoque persequi studiorum cursum. Prima cura fuit, orbi literato innotescere, & familiaritatem Clarorum undique Virorum sibi acquirere. Innotuere Nostro illic *D. Balthasar Raith, Theologus & Ling. Orient. P. P. Ecclesiae Decanus & Ducalis Stipendii Superatendens, D. Joh. Adamus Osiander, S. S. Theol. P. P. D. Johannes Graffius, Log. & Metaph. Prof. P. Facultatis Philosophicae t. t. Decanus, M. Christophorus Caldenbach. Eloq. Poëseos, nec non Historiarum P. P. M. Christophorus Zeller, Eccl. Tubing. Diac. M. Joh. Eberhard. Brauch*, æterna ad factos & posteros nomina, quorum e doctissimis Colloquiis (quod compendiarie & secretioris disciplinæ genus esse, non ignorant, qui altius ista arcana rimantur) ut fructus Ille cepit uberrimos; ita amplum Ipsi fuit, eorum laudibus gravissimisque judiciis honestari. Tantum enim ubivis egregiorum in *Cassari Nostro* profectuum fuit pretium, ut ab Athenæo Tubingensi feliciter reduci, eleganti gratulatione Stutgardiae Anno 1673 ipsis Septembris Calendis *Magnus Hensenthalerus Sereniss. VVirt. Duc. Prof. Honor. cum M. I. F. Maltlanc Sereniss. Principi ac Dn. Dn. Sibylla Duci VVirttembergiae a Concionibus sacris* occurrerent. *Noribergæ* cum commoraretur, cum Germanorum *Horatio, Sigismundo & Bircken Comite Palatino*, amicitiam coluit non vulgarem. *Altdorffii Dürrium, VVagenseilium, Saubertum & Sturmium, Argentorati Sebastianum Schmidium & Johannem Rebbanum, Viennæ Petr. Lambecium, Rudolstadtii Fritschium, Helmestadii Conringium & Calixtum, Francofurti ad Viadrum Sam. Stryckium* non salutavit modo, sed & auscultando impense veneratus est. Quinimo nec defuere de sexu sequiori, quæ, quod rarum hoc seculo! Carminibus elegantioribus felicia quævis *Cassari Nostro* acclamarunt. Inter quas velut gemma promicuit Poëtissa ultra sexum summum doctissima *Gertrudis Mölleria, nata Eislaria*. Quid multis? Ubivis *Noster* tam gratus, tamque acceptus fuit, ut in omnibus Eruditorum, quibus innotuit, animos studiaque

in se pronos expertus sit ubique. Peregrinationes, quas instituit per plurimas alias Civitates & Academias, ita profectus est, ut totam fere Germaniam, non tam qua lutea, lapidea, aurea & argentea, sed qua humana est & literata, perlustraret, & postquam *Ratisbonam, Monachium, Augustam Vindelicorum, Ulmam, Neoburgum, Ingolstadtum, Viennam Austriæ, Pragam, Dresdam, Erfurtum, Halam Saxonum, Magdeburgum, Helmestadium, Brunsvigam, Gwelpherbytum, Luneburgum, Hamburgum, Kilonium, Gottorpiam, Lubecam, Rostochium*, & quæ non loca alia observantiori oculo perlustrasset, erudita ubivis cum Clarissimis Viris consuetudine usus, multa rerum scientia & experientia gravis, tandem die 22 Maji Anno 1674 *Regiomontum* in Patriam reversus est. Hic ne tempus male falleret, disputandi incumberebat studio, Exercitationes Academicas proponebat, varias, quas Ipse Præses defendebat publice, inter quas *Triga Thesium Philosophicarum pro Receptione in Amplissimam Facultatem* Anno 1674 die 30 Junii multa pollet scientia. Inprimis operam dabat *Observationibus Historico-Physicis*, quarum Exercitationes *Quinque de fabulosis nonnullorum animalium affectionibus, de Cantu Cygni, de Partu Ursarum* aliisque rebus curiosis lucem videbant diuturnam. Quantopere Illius *Collegia Privata Pan-sophica* a studiosa Juventute sint excepta, pluribus adducere non vacat, cum ubivis & in omnibus ita notum se reddiderit orbi erudito, inque eo Academia Patriæ, ut suffragiis Superiorum *Communis Conventorii & Electoralium Alumnorum Inspectio secundaria* præ aliis spectatissimis Competitoribus anno 1676 Ipsi committeretur. Factum inne porro, ut *Patres Nostri Conscripti*, de restaurando tum Gymnasio solliciti, Hunc Nostrum dignum æstimaverint, qui unanimi consensu Anno 1678 ad *Philosophicam inibi ornandam Professionem, & ad Rectoratum Scholæ Cathedralis obeundum* evocaretur. Vocationem istam, uti cœlitus Illi destinata fuit; ita neglectis iis, quæ ibidem ad commodius vivendi genus, majoresque honores assequendos Eidem proponi videbantur, annuente in se suscepit animo. Antequam

quam vero hoc propositum exequeretur, magno visendi majorem suum natu, qui tum adhuc inter vivos erat, Fratrem, *Consiliarium Duc. Neoburg & Thesaurarium, Virum Nobiliss. Dn. Johannem Caspari in Urbe Slucensi*, tenebatur desiderio. Ea propter Regiomontum relinquens, iter per Prusiam & Lithuaniam eo direxit, & tandem, lustratis præcipuis earum Regionum locis, Anno 1678 die 17 Martii *Libonia* attingit ora. Quamprimum *Rigam* nostram salutavit, cura fuit maxima, ut heic loci publicam Eruditionis redderet rationem. Factum id, dum magno quorumvis confluxu, in *Æde Collegii Civium Majoris*, *Orationem de Muneris sui pondere & pretio* haberet, omnibus vere eruditissimæ quin & Patronis suis commendatissimam. Referato jam Gymnasio, factaque Introductione & in Gymnasium & Scholam, quanta industria & fide, munere sibi demandato defunctus sit, pluribus deprædicare supersedeo. Testantur id non modo manu exceptæ *Lectiones publicæ Philosophiæ* cum *Theoreticæ* tum *Præcticæ* complexæ, accedentibus publicis *Disputationum* Exercitiis, quarum *Celebrior* estypis Orbi innotuerunt. *Dialecticæ* Præcepta cum rarioribus *Observationibus* in plurimorum adhuc dum volvuntur manibus *Ethicæ & Politicæ*, justis Voluminibus editæ, eruditionis specimen suppeditant. Præter has quantum *Naturalis scientiæ* in edecumata eruditionis *Dissertationibus*: *de Dubitatione* An. 1682 die 16 Maji: *de Normæ Physicæ* An. 1683 die 15 Maji: *de Phænice* An. 1687 die 7 Julii evulgatis, prominet? quantum pro manavit alibi? In quo laborum cumulo cum *pulpita* etiam *Ecclesiastica*, Superiorum jussu, adscenderet, quantum Eruditionis hætenus in Auditores Scholasticos, tantum pietatis doctrinæque Christianæ in quosque sparsit alios. Hunc enim Anno 1681 die 17 Januarii *Ecclesiæ Cathedrali Diaconum* dare e re publica visum fuit, quem progressu temporis Anno 1683 die 20 Aprilis *Inspectioni Scholæ* consecrarunt, & Anno insequenti die 16 Septembris *Ecclesiæ Concionum Hebdomadalium* (quarum plurimas in Evangelium Matthæi ad finem vitæ continuatas, nec dum absolutas, habuit, inter quas illa *de Qualitate Pacificorum* An-

no 1686 die Sabbati scilicet d. 4 Decembr. in Templo Cathedrali ex Matthæi Cap. V commate nono publice proposita prominet) constituerunt, donec tandem Anno 1691 *Pastor Ecclesiæ Cathedralis & Venerabilis Consistorii Assessor* denuntiaretur. Nec talia sufficebant munera, quin pluribus opus erat *Herculi Nostro*, ut, quid valeant humeri? elucesceret clarior. Addita proinde muneribus aliis iisque Gravissimis *Professio Theologica in Gymnasio* Anno 1698 die 15 Septembris, Ejusque fidei & dexteritati concredita fuit. Quanto labore, ardore, sudore, additis vigiliis, vires sæpe enervantibus, quanto etiam egregio & notabili cum Ecclesiæ emolumento has sibi collatas functiones ornarit, fama non minus publica, quam privata cujuscunque conscientia, abunde testantur. Quod *grave onus non levis honos* præmiun-que dignissimum sequebatur. Enimvero per imperscrutabile Dei consilium e vivis nobis non sine gemitu erepto Incomparabili & annis & meritis *Viro Maxime Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo Domino Johanne Brebero, S. S. Theologiæ Doctore, Superintendente Regio, & ad D. Petri Antistite Gravissimo*, Magnus Nobilissimusque Civitatis hujus Magistratus *Hunc suum Caspari* (vere enim æstimavit, suum non meritis modo, verum & affectu) in Soceri sui locum & dignitates successurum, *Petrinæ Ecclesiæ Pastorem Primarium* amicabili consensu renunciavit. Accesit, quod *Serenissimus & Potentissimus Rex Sueciæ CAROLVS XII* subjectissimæ huic Civitati singularem facturum gratiam, petito *Magnifici & Amplissimi Senatus* devotissimo annuere, *præsentatumque hunc Anno 1700 Superintendentem Ecclesiarum Rigensum* constituere non recusaverit. Ex eo tempore, majore cum cura, spartæ huic suæ invigilare, omnibus viribus annisus est. Vigilavit pro sibi commisso grege contra grassantes lupos: vigilavit pro Ministerio sacro, ut omnia ordine fierent & decenter. Vigilavit pro sibi commendatis Musarum Alumnis, ut in pietate & scientia indies proficerent. Vigilavit pro tota Ecclesia & salute communi. Vidimus in Beatissimo Nostro *Caspari Basilium Magnum & Gregorium*, quorum in altero facilitatem cum cura; in al-

tero

vero singularem gravitatem & splendorem: in utroque eru-
 ditam pietatem admirari satis non possumus. Audivimus
Theodoret lenitatem in dicendo, in interpretando cando-
 rem: *Lactantii* diffusam eloquentiam. Percepimus in *Eo*
Athanasii in asserenda Veritate constantiam. Sensimus
Augustini acumen in disputando: *Chrysostomi* copiam re-
 rum & sermonis ornamenta: *Bernhardi* acrimoniam, &
 sententiarum argutam suavitatem ac eruditam elegantiam.
Sacrarium velut in ipso amifimus, in quo varia donorum &
 edecumata eruditionis, & virtutum, quas angustia chartæ
 non capit, κειμήλια renitebant. In cuius auribus semper
 personuit acclamatio Paulina: Περὶ πάντα σεαυτὸν παρο-
 χήσει· τύποι καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν,
 σεμνότητα, λόγοι ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντρα-
 πῇ, μηδεὶ ἔχῃ πρὸς ὑμῶν λέγειν φᾶνλον. Ab aris ad focos
 veniamus: nam ut in illis operatus est ea, qua debuit, fide
 & pietate; ita & horum, ut bonum decet Patremfamilias,
 curam habuit, nempe ut & Ipse typum exprimeret amoris
 mystici, quo Ecclesiam prosequitur Christus, e Servatoris
 monito, pio puroque amore. Anno 1679. die 11 Septembr.
 complexus est *Virginem pietatis omniumque virtutum, suo*
sexui convenientium, laude commendatissimam, ANNAM,
Virinunquam digne satis nominandi IOHANNIS BREVE-
RI, S. S. Theologiae Doctoris & Superintendentis Regii Filiam
 natu maiorem. Quam placide cum illa ætatem egerit, no-
 runt omnes, & ipsa testantur conjugalis amoris βλέποντας
 μαρτύρια dulcissima, thalami pignora, *Johannes, David,*
Georgius & Melchior, omnes, quousque Deo placuerit, su-
 perstites. Quemadmodum autem raro diuturnum est idem
 quod suave; ita non ultra sexennium amabilissimum hoc
 constitit Conjugium, Charissima hac Vitæ focia graviori
 quodam morbo Anno 1696. die 23 Aprilis e vivis sublata.
 Quam familiæ suæ lacunam ut tandem expleret, post tres in-
 viduitate annos exactos, Anno 1689. die 4 Martii domum
 sibi denuo duxit *Nobilissimam, Virtutibusque omnibus lectis-*
simam Virginem MARIAM, Viro Nobilissimo, Amplissimo,
Prudentissimoque Domino EBERHARDO a SCHULTZEN,
 Sena-

Senatore Urbis hujus dignissimo, optimeque de Patria merito ortam, cum qua, mira animorum consensione, annos duodecim exegit, quadruplici propterea puerperio, unde tres adhuc superstites sunt liberi: *Margareta, Eberhardus & Nicolaus*, fœcundam. Quanto itaque mœrore & luctu, & hac Coniuge, ante annum penultima Martii, orbus, *Beatus Noster*, circumfusus fuerit, Timanthi exprimere vix fuisset concessum. Quantum ab ea, durante conjugio, amoris in educandis liberis, in procurandis rebus domesticis solertia, in adversitatibus solatii, accrescentibus cum ætate morbis lenimenti, in calculi doloribus creberrime insultantibus auxilii, *Beatus Noster* senserit, notius est, quam ut hic adumbrari debeat. Quemadmodum vero per totum vitæ cursum, fiducia in Deum firmissima fretus, & a primis unguiculis præsentissimum Numinis sui, in adversitatibus & periculis adjutorium supplex veneratus est: ita etiam hoc in casu crucem a Deo immissam patienti sustinuit animo. Verbo: In omnibus actionibus suis *magnam pietatem, singularem prudentiam, amabilem affabilitatem, gravem modestiam, fidem canam, tenuem misericordiam, laboriosam industriam, durablem patientiam, Theologo dignam vitam sanctimoniam* præ se ferre non intermisit. Quales quantosque virtutum radios spargere, aliisque prælucere conatus sit, ut hic multis prædicetur, non eget. Quin potius publicus omnisque Civitatis hujus luctus de pretio amissi tanti thesauri, tam vigilis Dei legati, qui ultra binas annorum Decades omnes officiorum suorum partes explevit quam dexterrime, tam egregii *Philosophi, Oratoris, Philologi, Poëta*, paucis: τὸ πᾶν luculentissime testatur. Nempe postquam Venerabilis hic *Noster Antistes* die 9 Februarii, ipsa Dominica, ut vocatur, Sexagesimæ, cum Exequias Collegæ sibi alias Coniunctissimi Domini Hermannii Zimmermanni, Pastoris in Ecclesia Cathedrali optime meriti & Assessoris Consistorii Amplissimi, publice e suggestu intimasset, populumque in Templo erudivisset, ejusdem septimanæ die altera, fatali quodam nervorum correptus frigore, & tantum non stupore, ex illo tempore, uno quasi ictu prostratas omnes corporis sensit vires.

Lecto

Lecto exinde affixum mox febris excepit acutissima, nihil proficientibus, quæ extinguendo morbo provida *Æsculapii* nostri manus propinabat pharmaca. Manum itaque injicientibus faris, ad divina subito se totum convertit præsidia, meque administrante, sacro viatico devotam Servatori suo animam instrui voluit. Quanto ardore die 18 Februarii, dolore commissorum, intervenientibus lacrymis, peccatorum, fiducia tamen in solum sospitatoris meritum probe instructus, sacrum hoc epulum exceperit, loquantur, qui adstantes a piis lacrymis se temperare ægre potuerunt. Quæ secuta sunt mitiora insultantis morbi intervalla, suspiriis, precibus, piis ad Liberos circumstantesque alios alloquiis extraxit, usque dum die 28 Februarii hora pomeridiana secunda placide animam exhalaret, quique ultimus Mensis erat, ultimus VITÆ CASPARIANÆ dies existeret. Mortuum igitur lugemus omnes, cujus tamen *post funera Virtus* *vixit*: abo atque quidem *anima* e terrenis ad cœlestia, a caducis ad æterna, a tristitia ad lætitiā, ab ærumnis ad summam beatitudinem: requiescit multa pace, in dormitorio suo corpus, aliquando & ipsum ad cœlos evocandum, ut redunitur animæ, splendidissimo Prophetarum choro, duodecimo Apostolorum numero, innumerabilium Martyrum exercitui, Sanctorum Confessorum Sacro Conventui associatus, cum Beatis Electis, Angelisque in nunquam terminanda seculorum secula triumphet. Nunquam tamen mente nostra laudes Ejus evolabunt, vita optime acta quam altissime cordibus nostris impressæ.

Semper bonos, Nomenque Tuum, laudesque manebunt:

Ante fluet retro converso flumine DVNA,

Quam tuus e nostro labatur pectore vultus.

Beato defuncto Nostro tam augustos & magnos Menses, ipsamque æternitatem gratulamur, Liberis aliisque magno in luctu constitutis, divinam illam opem, quæ labentes confirmet, apprecamur. Afflictos erigat, orbos elevet, & efficacissimis solatii remediis exulceratos quoque animos refocillet! Interim qui toties Verba e *Suggestu*, alibi, ad nos facientem audivimus, qui manu ducentem sensimus, sequamur

mur etiam nunc ad tumulum praeuntem, & quem *Sibum* spirantemque olim *ioſavaſlas* Magistrum habuimus, nunc mortui *mutique Doctoris* exemplo ſapere diſcamus. P. P. die 9 Martii ipſa Dominica Oculi Anni MDCCH.

SCRIPTA:

Collegium Ethicum duodecim Diſputationibus abſolutum. Rigæ 1694. in 8.

Collegium Politicum octodecim Diſputationibus abſolutum. Rigæ 1700. in 8.

Die Beſchaffenheit derer Friedfertigen in einer Predigt über Matth. V, 9 gezeigt. Rigæ 1688. in 4.

Diſputationes *Regiomontanae*: Theſes Philoſophicæ pro receptione in facultatem: de definitione τῶν ποταμῶν καὶ τῶν περὶ ἐν καὶ ἀφ' ἐνὸς λεγούτων, ſub Præſidio M. Andrea Hedionis: de εἰκονομασίᾳ voce ſub Præſidio M. Johannis Philippi Pfeifferi: de Definitione Hæretici ſub Præſidio Melchioris Zeidleri: Triga Theſium Philoſophicarum, quarum 1 de probatione Exiſtentiae DEI, 2 de odoribus, an nutrant? adverſus Patritium, 3 de utilitatibus Dialectices agit: de Ariſtotelica Syllogiſmi definitione: Obſervationum Hiſtorico-Phyſicarum Diſputationes quinque: de fabuloſis nonnullorum animalium affectionibus, utpote de Equabus Luſitaniæ, Tigridibus & Vulturibus, an vento concipiant? de fabula Salamandræ & Viperae; de ſtruthionis fabula; de Cygni cantu; de partu urſarum: de quæſtione: an virtus cadat in DEVM? *Rigenſes*: de origine & progreſſu Dialecticæ: de dubitatione Cartefiana: de Norma Phyſices: de Phœnice, ave fabuloſa: Dyas Eclogarum Quadrageſimalium, quarum prior de Jejunio Chriſti Quadrageſimali, poſterior autem de fragmentis poſt aliquot mille ſaturatos reſiduis agit.

Poſthumus Tractatus ſub titulo: Prælectiones publicæ de Studiis futuri Theologi Philoſophicis & Philologicis, ſub prælo Roſtochii ſudare dicitur, operam ei ſtudiumque impendens *Georgio Caſpari*, Davidis Filio.

LXVI.

PROGRAMMA,

quo funus

VIRI Summe Reuerendi, Amplissimi atque Excellentissimi

DN. MICHAELIS MVLLERI,

Doctoris atque Professoris Theologi &

Eberhardinæ Cancellarii,

Solenniter indixit

RECTOR VNIVERSITATIS TVBINGENSIS.

Quirationes chaldaicas amant, & in certorum conjunctione numerorum arcanam quandam vim ac potestatem ponunt, ii circuitu naturali summam quandam annorum fatalem confici contendunt. In ea tamen re jam olim inter auctores multum variatum observavit Censorinus, cum ex aliorum conjunctione numerorum aliis videretur fieri, & hos illosve numeros, a quorum vi omnis illa manavit hæresis, maiorem efficaciam ad summam illam fatalem habere putarent. In universum autem septenis fere novenisque annis, quos *hebdomadicos* & *enneaticos* vocarunt, omni ævo plurimum tributum fuit, graviaque pericula non humanæ tantum ætati, verum & imperiis mutationes ac conversiones indicere crediti sunt. Graviores vero certe quidem minari subinde visus est tertius ac sexagesimus annus, quod numeri istius utriusque multiplicatam ac invicem obligatam sibi summam perficit; quapropter & curiosissimus apud Romanos Noctium Atticarum scriptor annotavit, *observatum in multa hominum memoria, expertumque esse in Senioribus plerisque omnibus, istum vite annum cum periculo & clade aliquatenus venire, aut corporis morbiue gravioris, aut vite interitus, aut animi agritudinis, ex eaque causa quasi proprio nomine præcipue Κλυμακτηρικὸν* appellari. Similiter Ægyptii eum suspectum habuerunt, ac propterea, *quod omnem Viri substantiam frangat ac debilitet, Androdam, vel rectius Androclam,*
auctore

auctore Julio Firmico Materno, dixerunt. Ut maxime
 vero his aliisve summis Viris fatales hos annorum numeros
 sollicitius signare ac observare visum sit, cum illis tamen
 dissentire Astrologorum Princeps, Claudius Ptolomæus,
 in ea familia prudentissimus, eorumque placita damnare
 animadvertitur, quando sua se dogmata perscripturum pol-
 licitus, id se præstiturum ait, *non per partes & numeros ineffi-*
caces, & cause rationem non habentes, quæ frustra multi nulla
ad persuadendum ratione fabulantur. Nos quid animi no-
 stri super hac re sit pluribus edisserere alienum ab hoc loco
 arbitramur, nec vacamus, ut rationes in utramque partem
 collatas expendamus, præsertim quod mersæ altissime con-
 dantur & vestigari vix queant, procliviusque forsan sit, ne-
 gare illas penitus, quam indolem ipsarum ac naturam di-
 sceptare, aut litem arbitrari. Exempla quidem nemo
 quisquam temere iverit inficias, nisi qui hospes sit in hi-
 storiis, e quibus doctissimus Daniæ Heros Henricus Ran-
 zovius innumera conduxit, idque argumentum de Annis
 Climactericis & periodis Imperiorum percolendum sibi
 proposuit; nemo, inquam, negaverit, nisi qui eorum,
 quæ quotidiebus eveniunt, incuriosus spectator sit. Ani-
 mis saltem oculisque nostris adhuc dum obversatur feralis
 ille ac decretorius annus, quo e nostro Ordine Jcti sum-
 mi, Jo. Andreas Fromannus, fasces tunc regiminis Acade-
 mici gerens, & Burckhardus Bardili elati sunt. Quid mul-
 ta? Satis eheu! nunc exempli nobis est, imo plus quam sa-
 tis, Vir Summæ Reverendus, Amplissimus atque Excel-
 lentissimus, MICHAEL MULLERVS, Doctor &
 Professor inter nos Theologus a multis inde annis Celeb.
 hujusque Eberhardinæ Cancellarius longe Gravisissimus, e
 cujus interitu XXVI pronuper die finientis nunc mensis
 Martii in maximum luctum juxta cum Amplissima Cogna-
 tione incidimus. Is enim utique eundem gradarium ma-
 ximum annum extremum etiam ac decretorium vitæ suæ
 expertus est, quandoquidem in lucem hanc anno superio-
 ris Seculi XXXIX Octobr. XVII die, circa sextam matuti-
 nam, felici auspicio editus fuit. Hujus vitæ actus solenni
 ritu

ritu nunc, brevibus licet tantum stricturis, & per species, quod dicitur, cum per singula tempora incedere, ac universam vitam ordine retexere angusta pagina non permittat, a nativitate inde delineandus venit. Nimirum locum natalem Liberam S. R. I. Urbem Campidunum; Patrem Casparem Müllerum, civem ejusdem honestissimum; Matrem vero castissimam Matronam, Leonhardi Boccii, Campidunensis pariter civis filiam, nactus est, quibus ea felicitas obtigit, ut, cum Mater demum Anno MDCLXXVI septuagenaria, Pater autem Anno MDCLXXIIX decessisset, filium hunc suum Antistitem Ecclesiæ Göppingensi præpositum viderint. Nondum natum jam tum parentes optimi, temporum istorum acerbitate, quibus res sacra civilisque in summum discrimen adducta fuerat, permoti, DEO ejusque ministerio devoverunt, & hoc consilio eum postea, cum domi suæ, tum in schola patria rectius educandum instituendumque curarunt. Decimo exin ætatis anno jam stili latini exercitia exhibuit, cumque per istas calamitates pater cum familia civitate mutaretur, ac VVildbergam, non ignobile hujus principatus oppidum, natale quippe solum suum, commigraret, in triviali schola ibidem ulterius perfecit, hebraicaque simul, viam præeunte Diacono Dannenrittero, degustavit. Hinc Anno MDCLI ad anniversarium examen Stuttgardiam evocatus eum se præstitit, ut subsequente anno Blabyram, inde vix annuo ac trimestri confecto spatio, Bebenhusam, pariterque post annum ac quadrimestre tempus exactum in hanc Eberhardinam nostram Seren. Indulgentissimique Nutritii jussu mitteretur. Hic primum studio Philosophiæ initiatus innutritusque eam disputandi facultatem, eosque profectus consecutus est, ut non tantum inter candidatos Magisterii Philosophici secundum locum obtineret, verum etiam in cathedra Theologica sæpius deinceps disputando pulchre staret. Hic etiam postea Theologiæ se totum tradidit, quippe quo a primis studiorum initiis omnia tanquam propædevmata quædam retulit, & in sanctiore illa disciplina magni nominis Theologos, Tob. VVagnerum, Josephum Demlerum,

lerum, Jo. Ad. Osiandrum, Christoph. VVölfflinum, Balthasarem Raithium, duces habuit. Mox insignes profectus Consilio Principis Ecclesiastico & præcipue D. Nicolai Præposito probavit, ut dignus judicaretur in sacro munere vicarias operas subire. Dehinc in numerum Repetentium, quos vocant, cooptatus exoptatam sibi proficiendi atque interiora Theologiæ perquirendi occasionem oblatam invenit, idque sæpius in amplissimis muneribus profiteri consuevit. Vires ingenii non una vice in arduis argumentis, veluti Præside D. VVagnero de Præscientia Dei, D. VVölfflino vero de Criteriis Scripturæ S. ac Lapſu Adam, periclizari sustinuit, atque se crebris exercitiis eum formavit, quem postea delegata Professio Theologica, & præcipue Controversiarum postulavit. Ita maturus muneris sacri procuratori, quanquam mature admodum, hoc est A. Ætat. tertio & vigesimo, primum apud Göppingenses Diaconi functionem iniit An. MDCLXII, quo, simul ac ordinem & domum invenit, de familia etiam cogitare cœpit, eamque ut conderet, de conjuge prudenter dispexit. Matrimonium tamen eo fato iniit, ut, semel iterumque ac tertium dissolutum, quartum ei cum spe votoque uxorum transigendum esset, e quibus binæ priores XIII eum liberorum, sobolis nunquam pœnitendæ, parentem fecerunt. Et prima quidem illarum Barbara Elisabetha, Jo. Jacobi Mülleri, Superintendentis ac Pastoris Schorndorfensis plurimum Reverendi Filia, eodem anno adhuc in manus ejus convenit, sed cum primum fœcunditatis specimen filiulam ederet, quinto a partu die e febris maligna obiit, eamque sibi paulo post pariter mortuam aggregavit. Altera conjux extitit Sibylla, Viri Plur. Rev. Georgii Dufſleri, Pastoris Hermeringani filia, cum qua An. MDCLXIV nuptias, in Imperiali Gienga celebratas, in d. V Julii constituit, ex eaque, donec Anno MDCXCIII hic Tubingæ decederet, bisſenos utriusque sexus liberos, quinque nempe filios, filiasque septem, partim Stutgardia Diaconus, partim Göppingæ, quo ad obendum Superintendentis munus rediit, partim Tubingæ Professor Theol. suscepit, e quorum serie unus filius Vir pl. Rev.

Rev. Dn. M. Christophorus Michael, Pastor Thailfingensis ad Nicrum, cum tribus tantum sororibus superest; & natus quidem maxima Maria Barbara Viro Pl. Rev. atque Amplissimo, Dn. M. Jacobo Frid. Andlero, Diœceseos Tubing. Superintendenti & Pastori Derendingensi; altera, septimo tamen partu edita, Maria Catharina Dn. Joh. Christoph. Gerlachio, Doctori Medico ac Physico Calvensi Experientissimo, tertia denique Maria Sibylla, decimo loco nata, Excell. Domino Professori Eloquentiæ ac Poes. Ordinario Jo. Eberhardo Röslero nuptui collocata. Filius quidem nomen genusque paternum natus e conjuge lectissima Braßbergeria propagare pridem etiam cœpit, cum filia interim indolem, auitasque virtutes, quando nomen genusque haud possunt, in prole sua repræsentarunt, & e duobus ac viginti nepotibus quatuordecim superstites avum suum sæpius recrearunt. Post hanc numerosæ sobolis matrem An. MDCXCIV duxit Mariam Veronicam, Celeb. Jcti ac Professoris Dn. D. Kurri viduam, quam tamen per septem tantum menses thori consortem habuit. Quarta Maria Rosina, Jo. Jacobi Demondi, in Supremo Principis Justitiæ Senatu Consil. ac Senioris Gravissimi Vidua, An. MDCXCV in thalamum ascita, superstes etiamnum maritum acerbissime luget, supremumque officium pari, qua in vivum fuit, pietate exsolvit. Quemadmodum autem optimæ indolis sobole de posteritate, ita præcipue de Academia nostra ab An. inde MDCXXCII & III multiplici ac insigni solidæ doctrinæ Theologicæ fœtu præclare mereri contendit, posteaquam illo quidem Professoris Theologi partes, nihil tale speranti delatas, citra ambitum & ambitionem ullam adisset, hoc vero ritu solenni Doctor renunciatus esset. Ordinis autem sui summam ex eo tempore Decanus sæpius administravit; Magistratum Acad. summum quartum, novissimeque Anno MDCXCIX gesit, quando quidem anno proximo a Splendid. Ser. Principis Legatis ac Visitatoribus Universitatis Joh. Adamo Osandro Cancell. successor datus est, quam personam munerisque dignitatem cum gravitate tueri probe noverat; Curatione & administratione reddituum Academiæ summa

Qqq 2

semel,

semel, sed summa, qua erat, prudentia œconomica & fide functus fuit. Neque nobis solum, sed & Patri Patriæ, quo erat iudicio per se maximo rerumque multo usu subactō, prudentiam singularem cum in sacris, tum aliis negotiis approbavit, eamque ob causam de salute patriæ Ecclesiæque tuenda in consilium non semel adhibitus fuit, Vir omnino, si Deo perinde visum fuisset, longiore vita dignus. Equidem, quoad vixit, cum iniquiore valetudine aliquoties conflictatus est, quæ tamen subinde confirmata fuit; per proximam vero hanc hiemem nova tentatio morbi, & præcipue dyspnœa secuta est, quæ magis magisque in dies invaluit, omnemque tandem artem, curam ac solertiam Medici, maxime post ultimam Dom. Esto mihi tremula jam voce habitam ad Populum concionem sacram, elusit; ex eo inde tempore impetus morbi per asthma siccum & deliquia sub IX decurrentis mensis diem lecto eum penitus affixit, adeoque prostravit, ut omnibus corporis viribus deficeretur, donec voti sui compos factus d. XXVI circa quartam pomeridianam dimidiam, inter preces ac suspiria Collegæ familiæque præsentis semper animi, plenusque fiduciæ in Servatorem, exemplo vere Theologico, cœlestem animam cœlo, cui debuit, reddidit, & exspiravit. Spirat interim tamen in liberis nepotibusque, superstes est in libris & scriptis, vivit in animis nostris ac bonorum omnium. Avertat autem Deus omen, quando Ecclesia rursus Veteranum Theologum amisit, cum nunquam majus periculum immineat, quam cum paucissimi aut nulli supersint, quorum & cana scientia, & cana sit auctoritas. Cæterum inter suprema officia in pie defunctum Virum exequiarum iusta sunt, quæ supremo ejus honori meritorumque magnitudini debentur. Quando igitur funus solenni pioque ritu hodie post meridiem effertur, nolite committere Cives, ut impii aut inhumani sitis in Virum optimum, qui de Academia in annum usque vigesimum, de Ecclesia, de Vobis, quoad vixit, semper bene mereri laboravit. Cujus vestri quidem vos officii serio ac pro auctoritate nos admonemus, tametsi optimum quemque ipsamque pietatis, humanitatisque ac comitatus culturam
ejus

ejus admonere speramus. P. P. Tubing. sub Sigill. Academ.
III. Kal. April. MDCCII.

SCRIPTA:

Compendium Theologiæ Aphoristicae. Ulmæ 1688. in 8.
Tesseradecas evolutionum sacrarum. Tubingæ 1694. in 8.
Disputationes: de imputatione justifica: de sanctorum In-
vocatione: de vocatione Ministrorum Ecclesiæ media-
ta: de clavibus regni cœlorum: de cathedra confesio-
nali: de purgatione animarum separatarum, ad dictum
Paulinum Ephes. II, 20. de indulgentiis earumque Sacræ
Scripturæ, antiquitati & sanioribus Pontificiis adversante
nundinatione, *Inauguralis Alberti Veielii*: de thesauro
Ecclesiæ Romanæ indulgentiario: Explicatio Articuli ex
Augustana Confessione secundi de peccato originis &
decimi octavi de Libero Arbitrio: de donis, quibus Israë-
litæ abeuntes donabantur Ægyptiacis, *Inauguralis M. Jo-
hannis Spechtii*: de Pœnitentia indurati, &c.



LXVII.
PROGRAMMA,

quo exequias

V I R O,

Maxime Reberendo, Amplissimo atque Excellentissimo

DN. ISAACO FAVSTIO,

S.S. Theologiae Doctori ejusque Prof. Publ.

Ord. Conventus Ecclesiast. Praesidi, Capituli

Thomani Praeposito, totiusque Universitatis

Seniori,

frequenter eundas intimabit

R E C T O R

VNIVERSITATIS ARGENTORATENSIS,

IOH. CASPARVS KHVNIUS,

Hist. & Eloq. Prof. Publ. Ordinarius, & Capi-

tuli Thomani Canonicus,

Quemadmodum nuper in acerbo literati juvenis funere semper querula de conditione sua mortalitas flebilem illam vocem expresit; *omnes homines mori tyrones*: ita si non tam morientium conditionem anasque, quam eorum, qui supersunt, rei-que inprimis publicae jacturam respicimus, *prematuram omnium senum bene merentium mortem* esse fatendum est: Sive, ut cultioribus Plinii verbis, quod dixi, explicem: *Mihi videtur acerba semper & immatura mors eorum, qui immortale aliquid parant. Nam qui voluptatibus dediti, quasi in diem bibunt, bibendi causas quotidie finiunt: qui vero posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, his nulla mors non repentina est, ut quae semper inchoatum aliquid abrumpat*: Parant autem immortale aliquid, memoriamque sui extendunt inprimis, qui viam ad immortalitatem non tantum nominis famaeque in terris, sed anima-

animarum præcipue in cœlis docendo vivendoque præ-
 unt: Cogitant profecto posteros, qui non tantum scripta
 orbi erudito profutura, sed formatam etiam suis præce-
 ptis suoque exemplo posteritatem relinquunt. Itaque non
 possumus non immaturam vocare mortem Venerandi senis,
 VIRI Maxime Reverendi, Amplissimi atque Excellentissimi,
 DN. ISAACI FAVSTII, S.S. Theologiae Doctoris, ejus-
 que Prof. Publ. Ord. Conventus Ecclesiast. Præsidis, Capituli
 Thomani Præpositi; totiusque Universitatis Senioris; de Ec-
 clesia & Academia amplissime meriti. Cujus quidem VIRI
 jactura fieri nequit, quin acerbissimo dolore omnium pe-
 netret animos, quotquot aliqua publicæ salutis cura tan-
 guntur. Nam si gravius agricolæ animum affligit, cum gra-
 vatam jam canis aristas messem tempestas prostermit, quam
 cum viridantem adhuc in prima herba sæviens carpit aquilo;
 noster quoque Parnassus teneriorum adhuc alumnorum
 suorum & in prima quasi herba progerminantium morte
 pie ingemiscit; majori tamen animi motu concutitur ex casu
 sublimis arboris, quam ipsa etiam vetustas & tot jam inde
 decerptæ coronæ venerabilem fecere:

*Qualis frugifero quercus sublimis in agro
 Exubias veteres populi, sacrataque gestans
 Dona ducum: nec jam validis radicibus hærens,
 Pondere fixa suo est: nudosque per aëra ramos
 Effundens, trunco, non frondibus efficit umbram:
 At quamvis primo nutet casura sub Euro,
 Tot circum silvæ firmo se robore tollant,
 Sola tamen colitur.*

Fit illud nimirum ex mortalis hujus ævi conditione, ut
 cum ab iis præcipue publica salus promoveatur, qui quam-
 plurimum sibi experientiae comparaverunt, experientiam
 autem illi potissimum perficiant anni, quibus, ut hodie ho-
 minum vita est, propinqua minatur mors, eorum maxime
 Resp. jacturam persentiscat, quos gravissimæ senectutis fa-
 tum abstulit. Sicuti iis potissimum nos carere belli duci-
 bus & sentimus maxime & dolemus, quos peritos bellica-
 rum artium casuumque longa multorum proeliorum expe-

rientia fecit; iis gubernatoribus, qui maris fluctuumque pericula atque insidias multa tempestatum jactatione perdidicerunt. adeo nihil solidi firmique est in ista inter spei metusque vicissitudines fluctuante vita, ut, quantumcunque perceperimus boni, semper plura, quæ desideremus, supersint. Noster quidem *Μαχαρίτης*, si ad ipsius annos conditionemque respicimus, satis diu vixit; id est, satis diu mortalis, satis diu cum hujus ævi ærumnis colluctatus fuit. Vel si qualiumcunque hujus vitæ bonorum etiam ineamus rationem; Reliquit illam satur annorum, satur gloriæ dignitatumque, satur denique omnium, quæ commendari inter terrestris felicitatis bona solent: Reliquit familiam eruditionis, dignitatis, virtutumque splendore ornatissimam, & numerosa jam posteritate fecundam: Reliquit orbem plenum fama eruditionis pietatisque suæ, plenum discipulis suis, plenum iis, qui ipsi laureas, tiaras nec scientiam tantum, sed mores etiam & pietatem debent. Nobis tamen certe desiderandus est, tanquam præmature abreptus, semperque desiderabitur. Quis enim intueri potest vel cathedram e qua docebat Academicam, vel sacrum, unde divina oracula evolvebat, suggestum, vel Præsidis Præpositique vacuam in Conventu Ecclesiastico Capituloque sedem, ut non illa summæ eruditionis profunditas & sublimitas, ille cœlestis & audientium etiam animos non afflans tantum, sed accendens pietatis ardor, illa plena majestatis sacræ facundia, illa intrepidi animi gravitas & constantia, animis pariter oculisque obversentur, & requirantur quasi atque reposcantur votis? Sed hæc quidem testificationi luctus desideriique nostri, reliqua memoriæ beati VIRI & commemorationi factorum vitæ ejus, quantum quidem Academici programmatis ratio admittit, dabuntur. Natus is est Argentorati die 10 Jun. Anno MDCXXXI honestis clarisque natalibus; *Patre* olim de Republ. optime merito, *Viro Nobilissimo Amplissimoque*, Dn. ISAACO FAVSTIO, *Consilii Quindecimviralis in Republ. patria Assessore gravissimo*; *Matre* vero *Matrona Nobilissima Virtutumque sui sexus splendore ornatissima* Dn. VRSULA NOTTERIA.

TERIA. Regenitus salutari sacri Baptismatis lavacro die seq. 12 Junii. Provida inde piaque optimorum parentum sollicitudine primis Christianæ pietatis, religionis & honestorum morum imbutus elementis, postquam præclara ingenii ad sublimia nitentis indicia se prodidere, nomen Gymnasio patrio dedit d. 22 Jan. anno 1639 una cum beato fratre *Johanne*, quem & postea per totum vitæ tempus non tantum sanguine, & studiorum dignitatumque societate, sed imprimis amore habuit conjunctissimum; cujus ardorem ne fraterni quidem cineres potuerunt extinguere. Emensus celeriter feliciterque cum maxima ingenii industriæ profectuumque laude pariter atque admiratione cursum Gymnasii, & ad Lectiones publicas dimissus, nomen matriculæ Studioforum publicæ inscripsit d. 12 April. Anno 1647. Atque inde strenuam in Philosophiæ linguarumque studio navavit operam. In quorum utroque singularis plane eruditionis parum usitata aliis publice edidit specimina: *Linguae Hebræe Græcæque tam gnarus*, (verba sunt B. Danhaweri ex Programmate Lectionibus Cursoriis b. defuncti præmisso) *ut nostra in Univerſitate inaudito exemplo utroque idiomate respondendo opponendoque cum suis commilitonibus sermones misceret, tamque differeret facile, quam qui vernacula differere solet.* Disputationes præterea in Philosophia publicas tres cum summo auditorum applausu admirationeque defendit: Primam die 26 Julii anno 1649 sub Præsidio *Dn. D. Esſpicbii*, *de primis causis veterum Philosophorum.* Secundam d. 26 Jan. anno 1650 Præsidente *Dn. D. Balthasare Scheidio*, quæ quarta erat *Disputationum Hebraicarum in Genesin*: Tertiam d. 3 April. ejusdem anni sub Præsidio *Dn. D. Jacobi Schalleri*, in 4 libros memorabilium *Socratis a Xenophonte collectorum.* Promeritam tam præclaris profectibus Philosophicam lauream eodem anno 1650 interque 9 competitores secundum locum obtinuit, primo per candidatum publici jam muneris occupato. Transiit inde ad sacrum Theologiæ studium, in quo natam ad sublimia indolem pari ardore successuque excoluit, usus egregia informatione summorum Theologorum *Dn. D. Johannis Schmidii*; *Dn. D. Joh.*

Georgii Dorschai; & Dn. D. Joh. Conradi Dannhaveri; quo Præsides etiam an. 1653. d. 2 Jun. Disputationem Theologicam contra Cornæum, cui titulus *Alethea Sancta sui vindex*, masculè propugnavit. Eodem inde anno ad exteras Academiâs visendas iter ingressus, & per Francofurtum Coloniamque in Bataviam delatus est; inde Daniam Sueciamque petiit, e quibus postea in Germaniam reversus Saxoniam tum superiorem tum inferiorem perlustravit; commoratus etiam aliquandiu partim Stettini in Pomerania, partim Lipsiæ, præcipue vero Rostochii apud Doct. Dorschæum; a quo mirifice amatus inque intimam familiaritatem fuit admissus, eo usque ut & bibliotheca ejus exquisitissima uteretur tanquam sua. Testantur de amore Viri summi non tantum, sed & quanti apud exteros *ᾠ μακαρίτης* habitus sit, ipsa Dorschæana ad D. Dannhaverum verba, ex laudato ante programme: *Fieri potest, ut Dn. Isaacus patria surripiatur: nam & in his terris præclara ingenia æstimentur.* Post istam in Saxonia moram resumpto per aliquot adhuc Germaniæ loca perque Bohemiam itinere, demum anno 1656 patriæ feliciter redditus est: ubi impetrata privatim docendi facultate, variis Collegiis Philosophiam, Philologiam, Theologiam magno cum Auditorum applausu fructuque interpretatus, parem se publicæ Doctorum cathedræ ostendit. Nec distulit inde Patria meritis eum ornare honoribus. Nam anno 1658 Concionatoris, ut vocant, liberi ei demandata statio est. Anno 1659 præmissis Lectionibus cursoriis, Disputationem inauguralem Theologicam, *de voluntate Christi congregare volentis non volentes congregari ex Matth. XXIII, 37*, die 3 Junii, summo cum Auditorii applausu defendit. Anno 1661. die 5 Febr. Doctoris Theologiæ titulus dignitasque ei solenniter collata est, brabeute B. Dn. Doct. Sebastiano Schmidio, eodemque anno ad munus Professoris Theologici obeundum vocatus; quod oratione inaugurali, *de insigni utilitate tractationis locorum Theologicorum ex Scriptura S. ad loc. 2 Tim. III, 15. 16. 17* auspicatus est die 12 Septembr. Anno 1666 mense Novembri in ordinem Canonorum Capituli Thomani fuit

fuit receptus: & anno denique 1696 mense Januario in summum dignitatis apud nos Theologicæ fastigium ascendit, ornatus amplissima Præsidis in Conventu Ecclesiastico & Præpositi in Capitulo Thomano statione. Et hæc quidem publica honorum periodus fuit. Superest ut domesticorum factorum seriem, qualem hic locus admittit, videamus. Quorum quidem ipsa statim auspicia notabilia fuere & perinde felicia. Eodem enim die, quo Doctorales, & Nuptiales ei faces sunt accensæ; die nimirum 5 Febr. 1661, quo in matrimonium duxit *Virginem* Lectissimam Pudicissimamque Dominam MARIAM IACOBREAM KERNMANNIAM; quæ ante aliquot annos beata morte prærepta, us ante maritum amore fideque mutua recreaverat, ita postea viduum desiderio sui vehementer afflixit. Ex fœcundo cum illa matrimonio beate Defunctus pater factus est 4 filiorum, filiarumque totidem. Filiorum primus fuit (Salv. Tit.) Dominus ISAACVS, S. S. Theologiæ & Linguarum, Orient. Studiosus, pie jam defunctus. II CAROLVS, jam pridem e vivis sublatus. III Est *Nobilissimus & Consulissimus Dominus* IOHANNES CAROLVS, V. J. Lic. Maritus Nobiliss. Ornatisimæque Domine *Catharinae Margaretha Golia*; ex quo matrimonio quatuor beate defuncto nepotes progeniti sunt. IV Filiorum fuit ELIAS, primis jam ætatis annis acerba morte extinctus. Filiarum nam maxima est, Virgo Nobilissima ornatisimæque Dn. MARIA VR-SVLA. II Virgo itidem Nobiliss. & Ornatisima Dn. MARIA SALOME. III Matrona Nobiliss. Ornatisimæque, Dn. MARIA IACOBÆA, uxor *Viri Præclarissimi* Dn. M. GEORGI FRIDERICI HEVPELII, in Super. Gymnasio Græcæ Linguae Præceptoris optime meriti: per quos trium se nepotum avum *επαπλεως* vidit. IV Matrona Nobilissima atque Ornatisima Dn. SVSANNA MARGARETHA, matrimonio juncta *Viro Max. Reverendo, Amplissimo, atque Excellentissimo*, Dn. BERNHARDO VVAGNERO, S. S. Theol. D. & Prof. Publ. celeberrimo, Facult. Theol. h. t. Decano spectabili & Capit. Thom. Canonico. Quod matrimonium & ipsum quatuor nepotum, nativitate fœcundum fuit.

fuit. Quos nunc desideratissimus Parens avusque atrati serie mortem ipsius deplorantes relinquit. Cujus denique adhuc facienda est mentio; tanto luctuosior nobis, quanto minus expectatum ei fatum injecit manus. Die enim 28 mens. Novembr. proxime præteriti, post habitam a se concionem solennem, catarrho, quem suffocativum vocant & feбри simul acuta tam vehementer fuit correptus, ut nihil proficientibus, in tam provecta in primis senectute, quibuscunque remediis, oppressus vi morbi, die præterito Jovis, qui mensis dicti fuit ultimus, paulo ante horam septimam vespertinam, animam tot millibus ad beatam immortalitatem hætenus ducem redderet cælo: post exactos vitæ annos LXXI cum aliquot mensibus; gestum septies & vices Decanatum Theologicum; septies Rectoratum Academicum. Cujus quidem insignia, si fata voluissent, octava ex manibus meis proxime fuisset accepturus. At nunc mihi, Venerande Senex, pro Helicone nostro, jam felix Sionæ montis civis, flebile hoc officium relinquitur, ut Tibi pro gratulatorio programme funeream hanc suspendam tabulam; ut pro inaugurali pompa tristes Academiæ nostræ indicam exequias; ut denique pro solenni formula, qua accedentem Rectorem salvere in cathedra inaugurali decedens jubet, ego ad feretrum tuum moestissimum tibi ultimumque hoc dicam VALE. Vos vero Cives Academici non tam oratio mea, quam celeberrima Defuncti merita ad proseguendum frequenti comitatu funus excitabunt. Quod die Dominica proxima mensis Decembr. 3 hora I pomerid. e tribu, quæ a Speculo denominatur, deducetur ad Templum Thomanum. Valete. P. P. Argentor. d. 2 Decembr. Anno MDCCII.

SCRIPTA:

Wahrer Christen Vereinigung. Straßburg 1658. in 12.
Irene Siren seu Exercitatio ad Colloquium Cassellanum. Argentorati 1663. in 4.

Exercitationis ad Colloquium Cassellanum institutæ, & Irene

ne Siren inscriptæ, defensio contra Dissertationem collocutoris Cassellani. Argentorat. 1666 in 4.

Friedens-Beg oder Predigt über die Epistel-Lectiō am IV Sonntag des Advents, Philip. IV, 4-7. Straßburg 1678 in 4.

Drey Sonntägliche Abend-Predigten: I am Fest der Heil. Dreieinigkeit aus Rom. XI, 36. II am XI Sonntag nach Trinitat. 1 Cor. XV, 10. III am XXII Sonntag nach Trinit. Phil. I, 3-5. Straßburg 1689. 12.

Concionum funebrium ab ipso habitarum specimen vel una hæc sustineat: Der zu seinem Volck versammlete alte Erb-Vater Jacob aus Gen. XLIX, 33. in fun. Hrn. Balthasar Friedrich Salzmanns / der Heil. Schrift Licent. und Pfarrers zu Straßburg. 1696. in fol.

Disputationes præter istas, quarum meminit Programma, sequentes habuit: vindiciæ dicti Eph. II, 3 ab instantiis Simonis Episcopi: de $\psi\chi\omicron\pi\alpha\nu\chi\lambda\alpha$: de chirographo, quod adversus nos erat: de Satisfactione Christi, qui delevit chirographum: de Christo sedente in dextra DEI ad dict. Col. III, 1. de dicto 1 Tim. V, 11. 12. discussionis extramundanæ præsentia Dei in spatiis imaginariis vindiciæ: de Jesu Christo Deo vero & Abrahami filio, ad dictum Prov. XVI, 4. de fide & operibus, ad Proverb. XVI, 6. de fide bonos fructus pariente, sive de origine bonorum operum, ad verba prima Artic. VI. Conf. August: de verbis Apostoli Rom IX, 18. $\delta\iota\ \delta\epsilon\ \theta\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\ \sigma\kappa\lambda\eta\rho\acute{\upsilon}\nu\epsilon\iota$: trias quæstionum Theologico-Philologicarum: I. Quis verus sensus verborum Joh. I, 15. II. Quisnam in S. literis $\tau\acute{\omicron}\ \acute{\alpha}\mu\acute{\iota}\nu$ usus, quæve ejus acceptio? III. Quænam nominis Mosis origo? de gemitu creaturæ, Rom. VIII, 22. ad Menzerianam Exegesi de bonitate DEI: de Trinitate ad dictum 1 Cor. VIII, 6. de Tituli Ps. XXXIV Davidis, cum immutaret ipse gestum suum coram Abimelech, qui expulit eumisque abiit; allegorica Augustini expositione: ad Psal. XXXIV, cujus pleræque sententiæ ad Christum referuntur. *Ultima ejus disputatio hunc est tractat. titulum: quæstiones duæ ex 1 Cor. XV de resur-*

resurrectione non credentium v. 22. & de iis, qui baptizantur super mortuis, v. 29. *Hæc typis quidem ipso adhuc vivente expressa, sed demum post ipsius obitum sub Genere ejus, D. Bernhardo Wagnero, à M. Johanne Henrico Barshio defensa est.* Vid. Nova litter. Germ. 1703. p. 190. & 431.

LXVIII.

PROGRAMMA

in exequiis

Maxime Reverendi Excellentissimique

VIRI

FRIDEMANNI BECHMANNI,
S. Theologiæ Doctoris & Professoris Prima-
rii, totiusque Senatus Academici Senioris,

in quo

BEATISSIMI VIRI VITA

exprimitur

Illustris Academiae Jenensis nomine

IO. CASPARO POSNERO,

Naturalium Professore, conscriptum.

EX quo tempore hoc virtutis atque eruditionis sacra-
rium divinis auspiciis constitutum est, in id omni co-
gitatione curaque incubuerunt SERENISSIMI
PRINCIPES, ut religionis & sanctioris scientiæ
studium, foedis antea tenebris involutum, effuso pietatis ac
præclararum artium lumine, magis magisque illustraretur.
Atque illico singulari sanctitate exquisitaque doctrina Theo-
logi, fausta veluti sidera, in prytaneo hoc emerferunt, qui
Nicolai Ambsdorffii, Philippi Melanchthonis, aliorumque
exemplo atque æmulatione incensi, de formandis ad pu-
riorem doctrinam ingeniis quoddam velut certamen inie-
runt,

runt, idemque studium, atque eundem religionis ardorem, perpetua serie ad successores ac posteros transmiserunt. Ex his nulli veterum laudem & gloriam felicius æquaverunt, quam duo illi IOHANNES GERHARDVS atque MVSÆVS: quorum virtus & excellentia normæ instar habetur, quo qui accedunt propius, illi cæteris palmam præripere, longeque excellere judicantur. Nec magnitudini ullius, nec gloriæ invidemus; verum aut fallit, nos nimio opere BECHMANNI desideratissimi amor, aut decantata Gerhardi pietas, atque egregium Musæi acumen, reddita Nobis in Ipso videbantur. Simlerum commemorant, ex Tubingensi in VVittebergensem academiam digrediente Philippo, exclamasse: *deplorandum esse civitati integræ viri abitum; atque omnes illos, qui Tubingæ viverent, non eo usque progressos esse, ut quantus esset hic vir, qui jam discederet, intelligerent.* Nobis eadem fere de acerbo ecclesiæ universæ, ac luctuoso BECHMANNI excessu pronuntiandi, eo potior constat ratio; quo pauciores oppido parem eruditionis copiam, & sanctimoniam vitæ, ad sacræ professionis munus afferre hodie, experimur. Quod unice possumus, venerabilem & caram habebimus SENIORIS NOSTRI memoriam: quam nunc pariter in justis funebribus, pro nostra non minus pietate, quam consuetudine, celebrabimus. Patriam habuit non illustres Athenas, sed pagum ignobilem, Ellebio nomen est, Illustrissimi Comitum Arnstadio-Schwarzburgici ditioni subiectum; cui tamen haud parvam nobilitatis accessionem suis incunabulis fecit. Ibi Anno MDCXXIIX d. XXVI Julii, inter medios fere belli strepitus, hanc lucem adspexit, qui sacra Domini bella gerere aliquando debebat. Pater vir admodum reverendus, ANDREAS BECHMANNVS, Christi in hoc pago oviculas singulari sedulitatis ac fidei laude, pascebat. Mater ANNA, honestissima fœmina, ex ampla & celebri GLASSIORVM familia prodiit. A parentibus tam religiosis, tamque castis ac piis editus, sanctimoniam stirpis suæ exacte referebat. Generoso & perquam strenuo viro, FRIDEMANNO A SOELNIZ, Ellebio ac VVül-
fershu-

fershusii Domino, post fata etiam immortalī gloriæ erit, quod nobile adeo ecclesiæ fulcrum ex baptismi fonte levaverit. Neque accepto ibidem FRIEDEMANNI nomini omen defuit; inde enim tranquilli ac moderati augurium animi omnes boni capiebant. Quemadmodum autem certæ in equorum pullis notæ se ingerunt; neque dubia generosi canes indicia habent: ita docile ac promptum BECHMANNI ingenium, quantus is aliquando futurus esset, ætate adhuc tenera ostentabat. Nam & celeriter accipiebat, quæ tradebantur, & firmiter retinebat. Ut vero tentationi pariter, quam necessariis Theologi dotibus Lutherus accensuit, mature adfuesceret; igitur tot infestis casibus, tot publicis domesticisque calamitatibus, ad invictum quoddam patientiæ robur obfirmabatur. Quantis enim bellorum fluctibus jactata tunc fuerit nostra Germania, & quibus in lacrymis atque sordibus urbes ac pagi jacuerint, nemo ignorat. Prope aberat, quin sævus ac inhumanus aliquis Martis satelles eripuisset BECHMANNVM, qui sanctiori militiæ debebatur. Jam enim ephippio ipsum involverat, jam in diversorium deportaverat; cum trucem hunc militem, & stricto gladio atque execrationibus infauftis terribilem, geniorum coelestium stipatus præsidio, divinæ providentiæ ope effugeret. In tantis malorum procellis, novo turbine ad miseram orphanorum sortem redigebatur; ne scilicet ad erigendos in pari calamitate alios, minus aliquando peritus atque instructus accederet. Annus MDCXXXIII parentem carissimum; quartus vero post annus matrem optimam aufererat. Adhuc tamen, in re quantumlibet tenui, inveniebat fortunam, qui Deo propitio utebatur. Primum BEATO perfugium Arnstadium præbuit: ubi HERMANNVM MEINECKIVM, & NICOLAVM HARTMANNVM, non tam præceptores, quam patres expertus est. Exilius NOSTRO patrimonium erat, quam ut vel mediocribus impensis sufficeret: unde nobilissimus atque expertæ artis archiater, BALTHASAR GLASSIVS, matris germanus, in suis ipsum ædibus aliquamdiu alebat. An. MDCXLVI magnus quondam

dam ecclesiæ Gothanæ antistes, D. SALOMO GLASSIVS, propinqua cognatione conjunctus, ad se accersebat hoc cœli depositum, & suo præcipue sumtu fovebat; donec eo pervenisset ætatis, ut fingendis puerorum animis operam suam addiceret. Præerant lyceo Gothano præceptores egregii, atque informandæ juventuti præ multis aliis nati. Ex his M. ANDREAS RETHERVS, & GEORGIUS HESSVS, nota eruditis sunt nomina: quibus a nostra etiam academia haud exiguus honor debetur, quod tantum nobis Theologum tanto successu instituerunt. Annus MDCXLIX illius initium temporis esse debebat, quo in nostro hoc athenæo, tanquam in illustriori famæ theatro, BECHMANNIANI ingenii dotes ostendere, divinum Numen decreverat. Accedebat autem celebratissimi Cancellarii, GEORGII FRANZKII, commendatitia instructus epistola, qua Ipsi de liberali in publico cœnaculo mensa, octava ordine, prospiciebatur: ut haberent egeni etiam literarum cultores, quorum BECHMANNVS socius fuit, quo tanquam ad Miltiadis tropæum respicerent. Sicut autem formicæ certum ac unum iter terere perhibentur: ita Ille unum industriæ cursum urgebat; sanctissimorum ecclesiæ primævæ doctorum, literas atque philosophiæ studia cum diviniore scientia utiliter conjungentium, vestigia consecutus. Quia igitur in utroque eruditionis genere nihil tralatitium aut leve spirabat; proinde ex sapientissimorum hominum instituto, præstantissimos quosque, inque publico docendi officio positos eligebat, ad quorum doctrinam atque exemplum sese componeret. Equidem in philosophorum scholis non tantum fratris carissimi, M. IO. BARTHOLOMÆI BECHMANNI, *Pastoris postea Osterodani, & Consistorii Adessoris ac Senioris*, auspicio, sed etiam celeberrimorum virorum, STAHLII, ZEISOLDI, SLEVOGTII, SAGITTARII ductu se exercebat. E sanctiori ordine summa illa Theologorum lumina, MVSEOS, CHEMNITIOS, GERHARDOS colebat. Laboriosam atque solertem apiculam BECHMANNVM hic dixeris, universos artium campos pervolantem, & congerentem exinde, quæ in aliorum postea usus expromeret.

ret. Decoratus interea MAGISTRI honoribus atque premiis, An. MDCLII ipse disputationis egregiæ præses, omnium in se oculos ac mentes convertit. Nemo deinceps majore literatorum juvenum concursu & admiratione frequentes de rebus ad philosophiam ac theologiam attinentibus scholas habuit, quam BECHMANNVS. Quæ enim spinose a Scholasticis & confuse docentur, ea facili methodo, ac sermone perspicuo ita tradebat, ut multi & magni, quos auditores habuit, viri merita ipsum laude hodieque extollant. Quando igitur An. MDCLIV acutissimus STAHLIVS evivis excesserat, merebatur BEATVS, ut inter alios ab amplissimo Philosophorum senatu commendaretur. Quamvis autem Logices ac Philosophiæ primæ profesio a laudatissimo SLEVOGTIO ornanda tunc fuerit; mox tamen ab hoc, mortalium rebus exempto, velut de manu in manum tradita, An. MDCLVI ad BECHMANNVM pervenit. Aperta hic sibi stadia arbitrabatur, per quæ ad salutis publicæ, & incorruptæ gloriæ metam decurreret. Difficilis in præsentis futura esset prælectionum atque scriptorum omnium designatio. Istud interim præterire nefas censemus, PIVM ILLVM ERNESTVM, excelsæ memoriæ Principem, usque adeo BEATI conatus in deliciis habuisse, ut liberali stipendio, atque aliis inusitatæ bonitatis pignoribus, haud semel sublevaverit ejus fortunam: cumque *Physicus* ac *Logicus* liber, in illustri gymnasii usum, concinnandus veniret; BECHMANNO eodem, tanquam Theseo atque magistro, uteretur. Ita communi rei literariæ commodo prodierunt *Institutiones*, quas vocat, *Logicæ*, præferendæ tot aliis, cumque optimis veterum comparandæ. In Gothano tunc aula homo Abyssinus laudati Principis impendio versabatur. Accersitus illico *Noster*, ut Æthiopicas literas ab hoc viro hauriret. *Beatus* itaque, trium mensium intervallo, hanc HEROIS gloriosissimi spem non implevit tantum, sed etiam superavit. Quum An. MDCLXVIII D. IOHANNES ERNESTVS GERHARDVS vita excederet; dignissimus omnium habebatur BECHMANNVS, qui vacantem professionis, theologicæ functionem obiret. Quæ novi honoris

noris auspicia & susceptis Doctoris insignibus auxit, & Dissertationibus tribus *de universalitate meriti Christi*, atque publicis in MATTHÆVM prælectionibus consecravit. Quantum deinceps Theologum BEATVS præstiterit, vel inde elucet, quod quamdiu Ipse satis nervorum ac roboris habuit, ejus etiam opera, academia nostra præ multis aliis caput extulerit. Auditorum Ipsius tanta copia fuit, ut reperti sint viri summi, qui eum communem Germaniæ præceptorem honorifice appellarent. Cæterum quos voce ac ore non amplius potest, eos rectissimi ingenii monumentis, propter puritatem doctrinæ, atque illud verborum lumen, vel canone dignis, instituet. Nullum quippe est dubium, quin perutiles in *Leonhardi Hutteri Compendium* notæ, *Theologia item Polemica & Moralis*, atque alia, quæ posteritati elucubravit, accuratissima scripta, ætatem latura sint. Ut autem olim exosi fuerunt viri *philosophæ sententia*, *sed ignava opera*: ita & Theologi nomen frivole usurpare censebat, qui factis id non exprimerent. Quamobrem, quod de Ioanne Staupicio dicitur, *vitæ innocentia eruditam doctrinam ornabit*. Nemo certe BEATO mansuetior, nemo religiosior, aut qui ardentiores ad DEVM funderet preces, unquam putatus est. Tam præclara igitur atque hilari conscientia facile in quibuscunque adversis sustentabatur. Quam tunc servavit præcipue, quando Decanatus & Rectoratus, quæ vocant, munia plus simplici vice gerebat. Magnam laudis Bechmannianæ accessionem in eo fortassis quærerent Pontificii, si vitam cælibem exegisset. Rectius NOSTER haud ultimam humanæ felicitatis partem in concordia & casto matrimonio collocabat. Uxores habuit duas. Primam MARGARETHAM, nobilissimi & consultissimi Viri, LAVRENTII ANDRÆ ROTHII, *Consiliarii atque Præfetti Schwarzburgici* filiam, Anno MDCLIX ductam, An. MDCLXV, d. XIII Martii, trium natorum matrem extulit. Horum maximus atque minimus natu præcocibus fati cesserunt; uno superstite nobilissimo experientissimoque Viro, ANDREA BECHMANNO, *medicæ artis Doctore, & Serenissimi Ducis Saxo-Hildperhu-*

sani archiatro. Anno MDCLXVI, mense Novembri, secundis votis REGINAM MARIAM, celeberrimi FRISCHMUTHII NOSTRI filiam natu majorem, sibi adjunxit. Ex hac religiosissima conjuge natas quinque, natosque binos suscepit. Duas filias jam ante novennium præmatura mors sustulit. Quæ nobilissimo hujus urbis Syndico, D. IOACHIMO SECKIO, nupserat, ornatissima fœmina, CHRISTINA MARIA, nec non maximus natu filius, IO. TOBIAS BECHMANNVS, *Jurium Candidatus*, ante annos perpaucos optimorum parentum fata anticiparunt. Superfunt adhuc, & paterna pariter ac materna virtutum exempla exprimunt, nobilissimi consultissimique viri, CHRISTIANI HVBNERI, *Præfetti* quondam *Crabnichfeldensis & Consistorii Adfessoris*, præclarissima vidua, ANNA MARIA; nec non pietatis maternæ æmula virgo, ELISABETHA MAGDALENA; atque florentissimus juvenis, HENRICVS FRIDEMANNVS, I. V. C. Cæterum utrumque DEFVNCTI matrimonium mutua animorum conjunctione, qua nihil auspiciatius dulciusque piis conjugibus esse potest, se commendavit. Nam erga suos non minus BEATISSIMVS SENEX mitis atque pacifici FRIDEMANNI partes implevit. Quam igitur sancte adeo ac laudabiliter transegerat vitam, eam non nisi tranquilla atque exoptatissima mors excipere poterat. Primos statim adolescentiæ annos, *hypochondriorum*, quos vocant, dolores graviter affligebant. Horum sævitia, quod mirari quis possit, auctis cum ætate laboribus, non atrocior, sed remissior facta est. Quorsum dubio procul moderatissima illa vivendi ratio, atque exacta valetudinis cura, plurimum conferebat. Ingravescentem ætatem catarrhi inprimis frequentes, ut cætera taceamus symptomata, infestant. Ita tamen, ut vix semel atque iterum, præcipue ante biennium istud, lecto affigeretur. His vero non minus, quam aliis malis, academia nostræ Hippocrates, GEORGIVS VVOLFFGANGVS VVEDELIVS, mature obviam ivit. Aliter tamen evenire non potuit, quin majori indies pondere incumbens senectus, magnæ quantumvis animæ habitaculum,

taculum, magis ac magis ruinosum efficeret. Cum sensu proinde ac appetitu, motrix quoque facultas, diebus hisce ad suum interitum non ibat amplius, sed ruebat. Quandoquidem vero adversus communem quibuscunque hominibus mortem, nullum in terris remedium inveniri, jam olim BEATVS cognitum & exploratum haberet: ad panaceam proinde cœlestem, passum nempe pro nobis ac mortuum Dei filium, cui salutarem & ipse navaverat operam, se totum convertit. Et sicut devotionis ardore, atque æterni gaudii desiderio, antea plures alios, ita nunc seipsum prope modum superabat. Philippum Melanchthonem legimus, ante obitum paullo causas præcipuas, quare minus abhorrendum judicaret a morte, in pagella aliqua eo ordine consignasse, ut a sinistris poneret: *Discedes a peccatis. Liberaberis ab arumnis, & a rabie Theologorum.* A dextris autem: *Venies in lucem. Videbis Deum. Intueberis filium Dei. Disces illa mira arcana, quæ in hac vita intelligere non potuisti: Cur sic simus conditi; Qualis sit copulatio duarum naturarum in Christo.* Nullum est dubium, cogitasse hæc talia devotam atque religiosam BECHMANNI animam, quando ultimis ante excessum diebus, non sine venerandorum Antistitum, aliorumque adstantium admiratione, tota in cœlum emicuit. Quo evolasse putanda est, quum d. IX Martii ex corporeis sese vinculis expediret. Vos, O NOSTRI, quem coluistis viventem, mortuum etiam, tum nullo non alias tempore, tum præsentis inprimis exequiarum die, sancte Nobiscum honorabitis. P. P. D. XVI Martii, An. clō 15 CCIII.

In ejus Exequiis Orationem Germanicam habuit D. Johannes Paulus Hebenstreit. Confer etiam Zeumerum, loco aliquoties allegato, p. 212. sqq.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Emicat hic Grævitās sancto permixta pudore,
Hic radiat Pietas, hic nitet ipsa Fides.*

*Si cupias animi subtilis noscere dotes,
Perlustra Summi Scripta colenda Viri.*

Ex sincero in Præceptorem affectu
scrib.

JOH. PAVLVS HEBENSTREIT, D.

SCRIPTA:

Systema Physicum. Jenæ 1665, 1675 in 8.

Institutiones Logicæ ex Aristotele ejusque optimis tum Græcis, tum Latinis interpretibus concinnatæ. Jenæ 1667, 1670, 1677 &c. octava editio Lipsiæ & Gothæ 1691 in 8.

De modo solvendi sophismata. Geræ 1671 in 8.

In Augustanam Confessionem. Jenæ 1677 in 4.

Annotationes uberiores in compendium Theologicum Leonhardi Hutteri. Francofurti 1690 in 4.

Theologia conscientiaria, sive tractatus de casibus conscientiæ, adornatus imprimis in gratiam eorum, qui ad sacrum Ministerium adspirant, vel ad illud noviter admoti sunt. Jenæ 1692 in 4. *

* *Vide Mens. Novembr. & Dec. Act. Erud. Belg. An. 1692.*

Theologia Polemica. Francofurti 1698, 1701. in 4.

Hæresiographia, in qua per singula secula ostenditur, quomodo Satanas Christum ejusque Ecclesiam per falsa dogmata oppugnaverit. Jenæ 1700 in 4.

Institutiones Theologicæ, in quibus Articuli fidei tractantur, usus practici eruuntur, casus dubii & difficiles enodantur, & variae quæstiones solvuntur. Jenæ 1701 in 4.

Annotationes ad D. Johannis Olearii Tabulas Theologiæ Moralæ. Jenæ 1702. in 4.

Disputationes: Quæstiones Logicæ de affectibus: de Scientia DEI: de Angelis: de verbis institutionis Cœnæ dominicæ, *sub Præsidio Niemanni*: de acerbissima passione Christi ex Jesai. LIII, 4. 5. de affectato rationis dominio captivato ex 2 Cor. X, 5. *Inauguralis* Joh. Christ. Olearii. Ad 1 Joh. I, 7. *Inaug. Cassp. Christoph. Daudersta-*

derſtadii: de certitudine Satisfactionis Chriſti: de communicatione Idiomatum: de Termino vitæ humanæ, quomodo a DEO ſit præſtitutus? *Inaugur. Henrici Matthia a Broke*: de vocatione Miniſtrorum Eccleſiæ, *Inaug. Johannis Pretterii*: de ſigno Filii Hominiſ ex Matth. XXIV, 30: de Reſurrectione mortuorum: de Homine a natura corrupto: concionator Pentecoſtaliſ ex Act. II, ſeq. de foro DEI abſolutorio: de reali præſentia corporiſ & ſanguiniſ Chriſti in S. Coena, *Inaug. Frid. Ledelii*: de creaturæ non intelligentiſ anxia expectatione, ſuſpirio & parturitione ex Rom. VIII, 19-23. *Inauguraliſ Theod. Schneideri*: Centuria paradoxorum Theologicorum, *Inauguraliſ Joh. Fabricii*: de mortis & ſatisfactioniſ Chriſti univerſalitate: de fine Cui Coenæ Dominicæ ex I Cor. XI, 28. Analyſiſ capitiſ IX Epiſtolæ ad Romanos, *Inaug. Joh. Philip. Treuneri*: de Martino Epiſcopo Turonenſi, *Inaug. Johannis Melchioris Götzi*: de gratia fidei certifiſima, ſive, an homo etiam in hac vita de gratia DEI & futura ſua ſalute æterna per fidem certuſ eſſe queat? *Inaug. Friderici Weiſſenbornii*: de ingreſſu in S. S. Miniſterium ex Johanniſ Baptiſtæ & Chriſti in id ingreſſu delineato: de Adoptione divina poſt lapſum, *Inauguraliſ Michaeliſ Zülichii*: de Juſtificatione hominiſ peccatoriſ coram DEI judicio, *Inaug. Matth. Jac. Vahl*.

Gottſeeliges Vergiß mein nicht / daſ iſt / Chriſtliche und erbauliche Betrachtung der letzten Dinge deſ Menſchen / in zwölf ordentlichẽ Frentagſ Predigten der Chriſtlichen Gemeinde vorgetragen. Jena und Leipzig 1701 in 4.



LXIX.

M E M O R I A

V I R I

*Magnifici, Summe Reuerendi, atque Excellentissimi,***DOMINI BERNHARDI
VON SANDEN,****S. Theol. Doct. & Profess. Primar. Venerand.****Facult. Theol. Senior. S. R. Majest. in Prussia****Episcopi, & Concionatoris Aulici Supremi,***Posteritati sacra*

a

PRO-RECTORE ET SENATU**ACAD. REGIOMONTANÆ.**

Quem hætenus facundissime ex cathedra dicentem audivimus, is jam nobis, fato ita iubente, in triste scribendi argumentum cecidit. Disertissimioris Theologus, seculi hujus Bernhardus, Sacerdotum gemma, præpotens Oraculorum cœlestium interpres, *Vir Magnus, Summe Reuerendus atque Excellentissimus, Dominus Bernhardus von Sanden, S. Theol. D. & Profess. Primar. Venerand. Facult. Theolog. Senior, S. R. Majest. in Prussia Episcopus, nec non Concionator Aulicus Supremus*, magno Ecclesiæ commodo natus, nunc magno ejus detrimento eheu! denatus. Quantum indicinus funus! Quantum Ecclesiæ angelum inter lucidos nunciorum cœlestium choros receptum suspicimus! Valedixit tibi alma credentium mater, in cujus gremio, pro gloria Numinis passim dilatanda, pro gregis salute anxie quærenda, pro veritatis arce fortiter tuenda, caput suum tot incursionibus, corpus tot morbis exposuit. Valedixit tibi Academia, in qua adolescens olim sub ungue Professorum literas didicit, & ad extremam usque vitæ metam docuit, te nescio qua jam lugubri doloris nube obtexit. Valedixit vobis, amantissimi Collegæ, & obitu hoc, suo vos privavit comitatu, cum quo
alii

alii plures, alii pauciores annos, in hac palæstra, exegistis. Valedixit tibi studiosa Juventus, quæ sedulo ab ejus ore pendisti. Valedixit tibi cumprimis Amplissima Domus, qui caput, fulcrum, decusque tuum fuit. Et vobis denique, viduæ, orphani, exules, quibuscunque olim re, patrocinio, consilio & usu præfuit ac profuit, æternum valedixit. Lachrymæ ubi estis? quando fluetis, si hic hæreatis? profecto si unquam, aut usquam fluitis iuste, in hoc funere impie hæretis. Imo vero fluitis ubertim publicas privatasque, inter lamentationes & amaros inter singultus defluitis. Luget splendidissima Familia Maritum, Patrem, Avum, Fratrem, Socerum, Affinem, amicum. Omnia, quoque oculos conjeceris, fœdo & atrato squalent luctu: omnium in ore, vultu & corpore sedet conspicua animi anxietas, consternatio & silentium plane attonitum. Luget Theologia athletam & strenuum sui defensorem: Luget Ecclesia Prutenica Episcopum, tot ex variis cœtibus afflictissimi Auditores Doctorem suum, in quo mœnia, currum, aurigam & equites Israelis habuerunt. Circumeunt mœsti Divinæ Sapientiæ amatores, lucidissimum religiosi sui instituti phosphorum extinctum deplorantes. Alii spei suæ præsentissimum jam passos se esse naufragium, quiritantur. Nec levior est luctus maximi significatio, quam dat passim omnis ordo, ætas, sexus, gemitibus, suspiriis, flebilibusque querelis. Ipsi nos, qui hæc scribimus, ex proprio dolore, de aliorum facile conjecturari possumus. ~~Luctumur~~ Luctumur certe nobiscum, & per trepidas ambages, quo tandem procedendum sit, ambigimus. Equidem verba ægre nunc molimur, & parum prompte illa suggerit mœstissimus stylus. Quid tamen agamus, quando ex Neronis voto, literas ejurare, nec fas, nec honestum præsentī in loco est, ubi *Pralustris anima* memoria ab oblivione vindicanda est? Ac equidem majora sunt ejus merita, quam ut explicari, & digna satis oratione exprimi jam possint: ita enim per omnia se gessit *Venerandus Episcopus*, ita omnes muneris sui partes implevit, ut difficilem successoribus sequendi gloriam reliquerit; nostrum tamen est in manes beatos pietatem scriptione hac

publica testari, ut mœsta Heliconis nostri desideria orbi exponamus, ubi *Summe Reuerendi Collegæ* elogia vastæ nominis dignitati æquare noster vix queat penicillus. Vivendi initium fecit An. 1636. d. 4 Octobr. in Civitate Prusiæ ad Insteram fluvium, *Insterburg* dicta, multis Viris Celebratissimis, quos in Aulæ, Tribunalis, & Academiæ usum dedit, inclyta: Patre, *Viro Nobilissimo, Prudentissimo & Doctissimo, Dn. Henrico von Sanden, dictæ urbis Consulari & Camerario*, cui hunc filium quæsitissimis gaudiis anteponendum enixa est Conjux amantissima, *Anna VValdeckia, Viri Reuerendi & Doctissimi, Domini Matthæi VValdeck, Pastoris Salabienfis filia*. Alebat expectationem publicam ingenuæ pueri educatio, quam prævia mystica animæ lavatione, intra penates suos circumspecti instituerunt Parentes. Ad maturiores ingenii elegantias profectus filiulus, Scholæ Patriæ alumnos decore auxit, rei literariæ habenas ibidem moderante *Clarissimo Dn. M. Jacobo VVeisselio, Rectore*, & *Dn. Segers*, tunc temporis *Correctore*, postea *Sereniss. atque Potentiss. Elector. Brandenb. Consiliario & Venerab. Consist. Sambiens. Assessore*, ac *Beatissimi Amico*, quoad vixit hic, conjunctissimo. Prima ingenii haud vulgaris prodidit initia, cum æquales condiscipulos suos prætervolaret longe, & ostenderet palam, quis olim & qualis futurus esset. Ea quippe promptitudine, facilitateque, præter legendi scribendique scientiam, verborum Latinorum copiam, præceptorum Grammaticalium usum, cum Græci idiomatis notitia, & Rhetorices elementis, hausit, indefessaque diligentia addidit, ut jam aliis informandis, & Præceptoribus suis non parum sublevandis, cum maximo eorundem prolubio, operam accommodaret. Ex Schola dimissus anno ætatis XVI per integrum adhuc annum privata informatione *Cl. Domini Samuelis Gisæi, Clarissimi VVeisselii in Rectoratu Successoris*, & postea *Consularis*, qui post obitum Parentis *Beatissimi Nostri*, in matrimonium duxit Matrem ipsius, usus in Oratoria, in Græca & Hebraica lingua, multum profecit. An. 1653. d. 10 Julii Regiomontum veniens, inter Cives Academicos receptus, ad studium Theologicum, cui se a teneris dedi-

dedicaverat, animum applicuit, proindeque Philologiam & Philosophiam curatius excoluit, hospitio usus *Viri Nobiliss. Ampliss. ac Consultiss. Dn. Johannis Ranisch, Consularis in Urbe Palæopolitana.* Viros omni laude maiores, B. Dominum Melchiorum Zeidlerum, tum Philosoph. M. Metaphys. & Logic. Prof. P. postea S. Theol. D. & Prof. Publ. Ord. Sec. nec non Eccles. Cathedr. Pastor. & B. M. Stephanum Gorlovium, Oriental. Lingu. Prof. & Eccles. Læbnie. Diaconum, publice privatimque docentes audivit, & in illius Disputatione pro Loco Professionis Logic. & Metaphys. obtinendo, de Ratione entis generica, Anno 1659 mense Decembri, munere Respondentis strenue defunctus; sub hoc Anno 1656 die 1 Septemb. Disputationem habuit super Psal. LXXII, 17 de Christo filio æterni Patris, antequam sol esset. Auctus egregiis in Philosophia profectibus, sub B. Dn. M. Thilone, Eloqu. P. P. t. t. Ampl. Facult. Philosoph. Decano Spectab. Laurea Magisteriali ornatus fuit, indeque Collegia Ebraica & Philosophica habuit, ac aliquoties ex Philosophicis publice disputavit, nec non studio Theologico & Historico invigilavit. Eodem anno fratrem dilectissimum, Dn. Mattheum von Sanden, Theol. Stud. præclaræ indolis juvenem, præpropere morte abreptum amisit, & dimidium post annum, scil. Anno 1660, Matri dilectissimæ exequias fecit. An. 1661 cum filiis ante laudati Dn. Ranisch, Johanne & Friderico, Thorunnium profectus: adjunxit se his quoque B. Dn. Bernhardus Gæbel, Dn. Friderici Gæbelii, Mercatoris in Palæopoli florentissimi, filius; hic inspectioni & informationi suæ concreditos juvenes non solum ipse ad quasvis præclaras artes & solidiora studia duxit, sed etiam Cl. Gymnasii Professoribus in iisdem instruendos tradidit: ipse vero in ædibus B. Dn. Johannis Neunachbahn, Pastoris Primarii, S. Ministerii Senioris, Theolog. & Historiarum Professoris commoratus, ex cujus insigniter instructa Bibliotheca, & eruditis discursibus, in Theologicis, Philologicis & Historicis multum profecit: identidem quoque Concionibus cum maximo applausu habitis ita innotuit, ut aliquoties ab Ampl. dictæ Urbis Senatu, Officia in Gymnasio & Ecclesia ipsi fuerint

rint delata. Sub initium Anno 1662 *Thorunnio* & *Ranischii* valedicens, cum laudato *Dn. Gæbelio*, & *Dn. Johanne von Sanden*, fratre, jam *Phil. Magistro*, & *Pastore Heliopolitano*, mortem fratris acerbè deflente, per *Poloniam*, *Silesiam*, *Lusatiam*, *Misniam*, lustratis præcipuis harum Provinciarum Urbibus, *Lipsiam* progressus, eamque studiorum sedem elegit. Hic prævia Disputatione pro Loco, mox in numerum Magistrorum, quos Inclyta Academia Suos appellat, fuit receptus, hospitio usus *Nobilissima Matronæ Prebisiæ*, *Bn. Dn. Scherzero*, & *M. Valentino Alberti*, Generis dictæ Fœminæ innotuit, & intimam cum iisdem coluit amicitiam. Theologos insuper ea tempestate Clarissimos audivit, & inter eos præcipue *D. Kromeierum* & *D. Geierum*; ipse vero Collegia Philosophica & Disputatoria aperuit varia, inprimis ex Philosophia Peripatetica, quam ibi strenue professus, plurimorum sibi conciliavit gratiam famamque præclaram. Per otium primarias Saxoniae Urbes, *Dresdam*, *Torgam*, *VVittebergam*, *Halam*, aliasque lustravit. Postquam annum integrum Lipsiæ substitisset, iter suum cum Gæbelio, Achate suo perquam fido, per *Thuringiam* & *Franconiam*, *Norimbergam* & *Altorfsum* direxit: illic *Celeberrimo Dilgero* innotuit, hic Professoribus Philosophiam Peripateticam tunc temporis magni facientibus apprime fuit charus. Inde profectus per *Ducatum VVürtembergicum*, *Tubingam* venit. Mox per *Sæbiam* in *Bavariam*, *Monachium* usque progressus, & per *Sueviam* rediens, *Alsatiam* ingressus, *Argentoratum* pervenit, ubi in convictu magni quondam Theologi & Philologi, *B. Sebastiani Schmidii*, aliquot menses consumpsit, & ex privata ejusdem informatione, in *Rabbinico* & *Talmudico studio* magnopere profecit, a quo insigniter charus habitus fuit & non sine lachrymis dimissus est. Inde salutatis famigeratissimis Alsatiae Urbibus, *Basileam* & *Tigurum* concessit, postea per ditionem *Bernensem*, *Muratum*, *Lausannam*, *Geneviam*, *Sabaudiae* & *Galliae* conterminam Rempubl. penetravit. Regressus hinc per alterum Helvetiae latus, *Argentynam* & *Basileam* repedavit. Inde Rheni ductum secutus,

secutus, *Amstelodamum* usque tendit. Hic aliquandiu commoratus, nitidissimas Uniti Belgii Urbes perlustravit, quin *Hispanici Belgii* præstantissimas Provincias, *Brabantiam* puta & *Flandriam*, pertransiens, oram freti Britannici legendo, *Ostenda*, *Neoporta*, *Dunkerken* &c. *Caletum*, *Picardiæ* in Gallia nobilem portum, ingreditur. Eo relicto, per *Atrebates*, *Ambianos*, *Bellovacos*, *Lutetiam Parisiorum* defertur, ibique bimestri spatio transacto & *Sorbona* lustrata, nec non circumjacentibus locis pererratis, *Rotomagi* & *Diepum* se recepit, exinde in *Angliam* transfretavit, ubi *Londinum*, *Oxonium*, & alia præcipua loca visitavit. Hinc in *Seelandiam* trajiciens, *Amstelodamum* repatriavit. Sed tempus est, ut eundem linguis, artibus, scientiis, prudentia excultum Patriæ suæ reddamus, ad quam reditum suscipiens, *Franeckeram*, *Græningam*, *Bremam*, *Hamburgum*, *Lubecam*, *Rostochium* & *Pomeraniam* salutavit. Revertitur ergo circa finem An. 1663 ex utilitatum publicarum mercatu negotiator felicissimus, & prope Regiomontum, bono omine obviam habens *Serenissimum Electorem FRIDERICVM VVILHELMVM*, gloriosissimæ memoriæ, *Gæbelium* Parentibus feliciter reduxit, qui mox florentissimam exercuit mercaturam, paucos post annos diem suum defunctus. Hic vero *Noster* eximios donorum suorum proventus dispensare, & Divinæ Eloquentiæ famam late de se spargere, omnium favorem & amorem sibi conciliare. An. 1664 factum, ut mortalitatis expleret legem. *Vir Plurimum Reverendus, Amplissimus & Clarissimus, Dn. M. Hundius, Ecclesiæ Læbnicensis Diaconus*; in cujus locum desideratus, mox probatus, & expetitus; & licet Satanas jam tum præsentiens, quanta per ejus ministerium, ipsius regnum detrimenta sit passurum, quo impediret promotionem, varia tentarit; nihilominus tamen prævaluit Divina Voluntas, omnibus feliciter acclamantibus, omnibus singularem votis suis fiduciam assumentibus; hoc nimirum *Sandeniana* virtutis theatrum fore, in quo sese auditoribus cum fructu explicaret. Igitur in Sacrosanctum Ministerii Ordinem legitime adscitus, & Dom. XXII post Trinit. a Viro
Admo-

Admodum Reverendo, Ampliss. & Clariss. Dn. M. Funcchio, Ecclesia illius Pastore & Consist. Samb. Assess. ordinatus & introductus fuit, Dominica I Advent. nec non insequenti festo Andreae, auspicales habuit conciones. In quo officio qualiter se gesserit, quanto cum applausu fuerit auditus, testantur id optimæ notæ Cives, qui adhuc supersunt, testantur id quoque novæ exedrae, quas exstrui oportuit, cum templum capiendis auditoribus non amplius sufficeret. Quemadmodum vero multiplici virtutum ornamento spectabilis virgo multorum plerumque procorum sollicitationibus exposita est: simili ratione *Beatissimus*, aliorum quoque coetuum in his Urbibus in se convertit amorem. Nondum triennium fuerat elapsum, cum ab Ecclesia Palæopolitana, in locum emeriti & infirmi prorsus *Dn. M. Christophori Schultzii, Diaconi*, rite vocaretur; offerebant Lœbnicenses egregias conditiones, multis id agebant precibus, ut hanc vocationem repudiaret: erant etiam qui aureos ipsi compedes injecturi, quotannis salarium 100 floren. stipularentur. Sed prævaluit tamen hic Divina ordinatio, cuique semel se commiserat totum, nunc reniti amplius non poterat, verum lubens acquievit: ergo & An. 1667. d. 27 Julii vocatus, cum uberrimis lacrymis ex Lœbnico dimissus, sed summo cum gaudio a Palæopolitanis exceptus fuit, talemque se in hoc munere gessit, ut post obitum *Viri Maxime Reverendi, Ampliss. & Excellentissimi, Dn. Georgii Dammii, S. Theol. D. & Pastoris Palæopol. nec non Consist. Samb. Assessor.* omnium votis successor ejus expeteretur, & a *Sereniss. atque Potentiss. Electore Brandenburg.* antequam petitorias *Ampl. Senatus* & totius Ecclesiae Palæopolitanae acciperet, talis designaretur, ipseque *B. Elector* postea sibi gratularetur de tam insigni animorum votorumque consensu. Introductus ad hoc Officium est a *Viro admodum Reverendo, Excellentiss. & Ampliss. Dn. M. Jacobo Sabmio, Pastor. Cneiphof. & Consist. Samb. Assess.* An. 1679 Dom. III post Trin. indeque Festo S. Johannis Concionem inauguralem habuit; in qua statione permansit usque ad An. 1688, quo in altiorem evehebatur Cathedram, unde donorum lumen in universas Borussiae Eccle-

Ecclesias explicare & quasi dilatare posset. Nimirum in locum *Viri Maxime Reverendi, Excellentiss. & Ampliss. Dn. Christiani Drejeri, S. Theol. D. & Prof. Primar. Concionatoris Aulici Supremi, nec non Consist. Samb. Assess. Primar. a Perillustr. Supremi Buleuterii Consiliarii & Provinciae Primazibus* commendatus, nec non ab *Augustissimo Rege ac Domino nostro Clementissimo, FRIDERICO*, sub initium Regiminis Gloriosissimi, clementissime constitutus, & per Rescriptum de dato Coloniae ad Spream $\frac{6}{16}$ Augusti vocatus est. Notabilia sunt in eo verba circa clausulam Rescripti: *Befehlen: : oberwehnte Unsere getreue Stände so fort bey der Ouverture des Land-Tages zu versichern/ daß Wir auf die Benbehaltung der Einigkeit und des Religions-Friedens bey Unsern Preussischen Kirchen/ auch sonst allemahl sorgfältig bedacht seyn/ auch solche Anstalt darunter machen wollen/ woraus sie würden zu ersehen haben / daß Wir nicht weniger das ewige/ als das zeitliche Heyl Unserer dortigen getreuen Unterthanen zu befördern eusserst geneigt und begierig wären.* Vocatus ita non habebat, quod imparem tanto muneri ornando se esse diceret, cujus summa prudentia & versatissima dexteritas nemini non erat exploratissima; nihilominus ille multis verbis deprecari hoc quicquid est honoris, in propensa *Paleopolitanorum* suorum voluntate quiescere se velle, & petere proinde, ut sibi liceret, quod restaret vitae, in potestate sua habere: Cum autem hoc ipso nihil proficeret, non tergiversari amplius, sed omnibus fere modis adversari pergebat, praesentissimo exemplo, reperiri adhuc tales, quales ad Episcopales Cathedras promoveri voluit pietatis & religionis studiosissimus Imperator Leo. Tandem praevaluit & hic D. Numinis jussio: quo magis reniti voluit, eo magis hoc confirmatum dedit, non aliam magis ei convenire dignitatem, quam ipsam illam, quam tantopere refugeret ac deprecaretur. Bonum nempe totius Provinciae & omnium in ea Ecclesiarum praefarendum erat bono particularis Ecclesiae, imo proprio emolumento, quod illic habebatur. Antequam introduceretur, in Templo Aulico solennem in auspiciis Con-

ventus

ventus Statuum Prusiae, ex Coloss. III, 17. mense Augusto, & in die exequiarum *B. Serenissimi Electoris Brand.* FRIDERICI VVILHELMI, d. 22 Sept. ex Esa. XXXII, 8. ex speciali Electorali mandato habuit concionem Dom. XIII post Trin. de Samaritano ægroti curam habente, & ulterius proficiscente, abitum suum Auditoribus suis in Palæopoli intimavit; Dom. XIV plane valedixit, & Dom. XVI introductus a *B. D. Pfeiffero, t. t. Secund. Concion. Aulico*; Festo Michaelis, de vestitu angelorum, ministerium Ecclesiasticum figurante, verba faciens *Concionatoris Aulici Supremi* munus auspicatus est.

Sic per gradus ad summam in Ecclesia hujus Regni dignitatem ascendit. Sed & in Academia pariter a *Deo ac Principis* clementia Professorio mactatus est axiome, adeoque in utraque inclaruit Cathedra. Jam Anno 1670 per Rescriptum de dato Potsdam d. $\frac{7}{17}$ Julii, *Professionem Historicam Serenissimus* ipsi offerri jussit hisce inter alia verbis: *Nachdem wir uns erinnern/ daß wir dem M. von Sanden bey erst fürfallender Occasion unsere Gnade zu erweisen versprochen/ auch dessen Erudition, Geschicklichkeit und Wissenschaft männiglich bekandt ist/ und wir dannenhero der Universität und der Studirenden Jugend Niemanden besser anständig zu seyn erachten/ als diesen/ auch nicht zweifeln/ er werde/ dem Publico zum besten/ diese Function gern und willig auf sich nehmen. Als ersuchen wir Eu. Edd. Freund-Vetterlich/ und befehlen euch gnädigst/ ihm in Unserem Nahmen die vacirende Professionem Historicam zu offeriren/ und anzutragen/ auch der Universität solches Unsertwegen zu intimiren.* Nihilominus propter cumulatisimos labores, quibus tum distinebatur in Ecclesiastici officii partibus obeundis, Collegis in Ministerio, ætate & morbis jam enervatis, humillime deprecatus est hanc functionem. Non potuit tamen amplius clementissimæ voluntati *Serenissimi* resistere, cum ei Anno 1675 *Professionem in Theologia Extraordinariam* gratiosissime demandaret, & Doctoris titulum suscipere simul juberet. Itaque submittens sese examini, & habita Disputatione

tatione Inaugurali, Præside *Viro Maxime Rever. Excell. & Ampliff. Dn. Mart. Sylb. Grabio, S. Theol. D. & P. P.* postea per *Pomeraniam ulteriorem Generali Superintendente*, super Oraculum Apostolicum 2 Cor. V, 19 & rite præstitis illis omnibus, quæ Statuta Theologica requirunt, in *Doctorem*, a *B. Dn. D. Drejero*, Promotore, cum *B. Dn. D. Zeidlero & Dn. D. VVernero*, in Templo Aulico dicto Anno d. 18 Julii, Friderico in fastis sacro, eodem scilicet, quo post 20 annos, tres Filios in tribus Facultatibus Doctores vidit, renunciatus fuit, solenni prorsus promotione, quæ a fundatione hujus Aeademiæ, tertia, & a promotione *B. D. Drejeri*, in Jubilæo Aeademiæ, prima fuerat. Circa coronidem hujus anni Disputationem *pro loco Professionis* ventilavit secundam ex 2 Cor. V, 19.

Anno 1682 in tertium locum *B. Dn. D. Grabii*, ad Generalem in Pomerania Superintendenturam vocati, surrogatus est per Rescriptum de dato Coloniae ad Spream d. 9. Decembr. in quo clementissime extraordinarium salarium, quod hætenus *D. Grabius* habuerat, ipsi quoque assignatum fuit. Porro Anno 1687 *B. Dn. D. Zeidlero* Ordinario Secundario Professori, ad cælites evocato, in *Professione*, simulque in *seffa Senatoria* successit, per Rescriptum de dato Potsdam d. 24 Decemb. prævia Disputatione, *de forma sanorum verborum servanda Theologo in Ecclesia Lutheranæ*, sicque sub initium Anni 1688 in *Ampliff. Senatuum Academicum* introductus est, mox vacante per obitum *B. Dn. D. Drejeri* *Professione Primaria*, & in illa conspicuus fuit, eodem anno, quo *Primum Rectoratum* suscepit hybernium. Ad hæc functiones & dignitates accessit quoque *Affessura* in *Venerab. Consistorio Sambienfi*, in quod ab ejus *Præside, Viro Generoso ac Magnifici nominis, B. Dn. a VVegnern, Sereniff. Elector. Brandenburg. in Supremo Tribunal. Consiliario*, initio tanquam Pastor Palæopolitanus Anno 1679 introductus fuit, dehinc Concionator Aulicus Primarius constitutus, primum occupavit locum. Anno 1690, d. 15 Maji, *Serenissimus Rex noster* per singulare Rescriptum, aliquoties postea repetitum, non solum Inspe-

Etionem omnium Ecclesiarum totius Provinciae eidem commisit, sed & ut ab Ecclesiis sub jure Patronatus *Serenissim* quotannis ipsi pro inspectione & cura duo Imperiales solverentur, clementissime jussit. Anno 1699 de dato Co-

loniae ad Spream d. ^{24. Novemb.}
4. Decemb. directionem rerum Eccle-

siastrarum, & praecipue salutaris Sanctionis, quam in constitutione dignorum Ecclesiae ministrorum, ex certis Candidatorum clasibus *Serenissimus* fecerat, & ut in hoc negotio, *Supremo Regimini*, commendatione sua adesset, eidem commisit. Quae omnia praeludia fuerunt summæ dignitatis, ad quam evectus in *Coronatione Regia* Anno 1701. d. 18 Januar. hic solennissime peracta, cui eundem sub titulo *Episcopi*, post *Summe Reverendum Dominum Episcopum VRSLNVM*, assistere, oleum Unctionis in peculiari splendidoque Episcopali ornatu ministrare, & precibus actum Unctionis ordiri ac finire, clementissime *Rex* voluit. Characterem hunc *Episcopi* cum titulo *Wol-Bürdig* per dies vitae, ipsi inhærere decrevit, & pro tali habendum, Rescripto de dato Coloniae ad Spream Anno 1702. d. 24 Dec. *Perillustri Regimini* significavit. Novum etiam & priori splendidior Ornatum transmisit, qui tamen post dies aliquot obitus demum huc delatus est, cum ipse jam ad capeffendum vestes æternitatis translatus esset.

Cœlibem vitam anno 1665 cum statu conjugali commutavit, octiduo ante Festum Pentecostes in thorum genialem ducta *Florentissima ac omnibus sexus sui virtutibus conspicua Virgine Elisabetha*, *Viri Perquam Laudatissimi, Dn. Antonii Bock, Mercatoris Cneiphosiani Florentissimi derelicta Filia*, cujus tum curæ & tutelæ *Dominus Fridericus Gæbelius* supra dictus præerat; ex quo matrimonio, usque ad extremum vitæ halitum, pacate & feliciter traducto suscepit *IV filios: Maxime Reverend. Excell. atque Ampliss. Dn. BERNHARDVM, S. Tb. D. & Prof. Ord. Quart. Nobiliss. Consultiss. Excell. atque Ampliss. Dn. IOHANNEM FRIDERICVM, J. U. D. & P. P. nec non Pranobiliss. Aulici Dicasterii Consiliar. tum Nobiliss. Experientiss. atque Excell. Dn. HEINRICVM,*

CVM, *Medic. D. & P. P.* denique *Nobiliss. & Clare-doctum* Dn. GODOFREDVM, *Juris Studiosum*, in maximum solatium *Viduae matris* efflorescentem : præterea *III Filias* : *Nobilissimam & Pudicissimam Fæminam*, ELISABETHAM, *Viri Maxime Reberendi, Excell. & Ampliss. Dn. Michaelis Behmii, S. Theol. D. Archi-Presbyteri Hollandensis & Consist. Pomezan. Assess. jam beati, relictam viduam*; & *Nobiliss. atque Lectissimam Virginem* CATHARINAM, nec non *MARIAM DOROTHEAM*, quæ natu minima jam Anno 1678 ad plures abiit. *Nepotes* ex Filio primogenito, unum, BERNHARDVM FRIDERICVM adhuc superstitem, ex Secundo, tres, PETRVM BERNHARDVM, IOHANNEM FRIDERICVM, & CHRISTIANVM REINHOLDVM, pie jam defunctos : Ex Filia natu majore IV Filios, quorum unicus IOHANNES superest, & duas Filias, ELISABETHAM ac CATHARINAM SOPHIAM, vidit; quos omnes una cum *Afflictissima Matre* solatio suo erigere, ac in memoriam Paterni Avitique Nominis conservare Deus velit diutissime, felicissime !

Vidimus Magni Theologi natales, studia, munera, conjugium; sed quam speculam conscendamus, ut Viri amplissima & per Ecclesiam atque Academiam late patentia merita pariter intueamur? Fatigabunt suas prius linguas Rhetores, deteret suos prius calamos Historicorum assiduitas, quam laboriosissimi omnium *Episcopi Bon Sanden* stupendam in pluteis & cathedris strenuitatem vel debitis encomiis edisserent, vel justis tabulis includent. Equidem potentio rem & suaviorem voluntatis Divinæ, & Evangelicæ Præconem nostra forte nondum vidit ætas, de quo non facile dixeris, an linguam magis, vel aures populi in obsequio, & affectus eorundem in imperio habuerit. Quis ille verborum decursus? ut liquido fluens eloquium ipsas sæpe meditationes mentis eleganter prævenerit? Quis dictorum vigor? qua arte versabat conscientias auditorum? quam omnia ad Christianam pietatem referebat? Nemo suadenti repugnare, nemo obtestanti resistere, nemo increpantem sine horrore mentis audire poterat. Neque id tam atrocitate mina-

rum, quam placidissima quadam *deuotio* assequebatur. Nimirum verba, quibus utebatur, perpetuis Scripturæ S. sententiis imprægnata, non specie tantum ac venustate placebant, sed ipsa pectora perrumpebant, conscientias instruebant, & ad probitatem excitabant. Sunt alii, quorum lingua tam prodiga est, ut fluat semper, æstuetque colluvione verborum, in circulum redeuntium, eandemque sententiam multo cum aurium fastidio exprimentium, imo uni alicui vocabulo tam fixe inhærentium, ut plusquam millies id in una oratione repetitum audias, neque id proferri, sed excidere videatur, omni cæteroquin virtute destitutum, & inani sono unice se commendans. Nihil horum ex ore *Nostræ* audiebatur: nulla vel levisissima vanitatis seu vaniloquii nota in concionibus ejus etiam longissimis apparebat. Omnia suavitatis & gravitatis erant plenissima. Neque mirum: Summa namque prudentia, ad omnes etiam minutissimas circumstantias intentus, circumspecte omnia librabat, & quid rem, de qua agebat, quid locum, quid tempus, quid auditores deceret, iisdemque conveniret, plus quam lyncea perspicacitate, cognoscebat. Tanta Viro prudentia, tantus rerum usus, tanta sagacitas, ut nihil tam impeditum fuerit, quod ille prudenti consilio non expedire, nihil tam intricatum, quod facile ille solvere non posset. Quæ res illi cum in tota vita prosperum omnium, quæ semel susceperat, decursum, tum vel maxime inter dicendum, auctoritatem apud auditores & gratiam conciliabat. Accedebat vita in exemplum composita, quæ doctrinæ vim non enervabat, sed firmamentum ei & documentum præbebat. Dicit ea propter poterat Chrysostomus Borussorum, quod nil, nisi aurea ex Divino ejus ore audirentur dicta. Sed quid immodice hæc ingerimus, quorum jam ubique testatissima est memoria? & jam pridem luculentum testimonium perhibuit quidam, qui de Professoribus Theologiæ sui temporis in hac Academia judicium ferens, in *Drejero* gravitatem, in *Zeidlero* sagacitatem, in *Græbio* multam lectionem, in *Sandio* se promptitudinem & eloquentiam admirari dixit. Diligentia, promptitudine & assiduitate omnibus suis Col-
legis

legis præluxit, quos ad parilem diligentiam excitavit, sed subinde etiam sublevavit. Conciones aliquando in Palæopolis per unam septimanam 14 habuit, easque bene præmeditatas, averfari se dicens eos, qui jactitarent, quod conciones ex manica effundere possent. Nihil erat, quod ipsum a Concionibus habendis & functionibus sacris obeundis retrahere poterat, subinde ne ipsa quidem valetudo, satis infirma ac tenuis, haud raro etiam ægrota, concionibus enim quasi medicina uteretur, semper ab illis habitis se meliuscule habere dixit. Quali promptitudine in rebus expediendis fuerit præditus, testantur Visitationes Ecclesiasticæ, crebro ultimis annis institutæ, & cum molestis itineribus conjunctæ. Introductiones Archi-Presbyterorum, ad unicum usque, qui Sambienfi sub Consistorio sunt, omnium, & aliorum Pastorum circa Regiomontum, ac in districtu Brandenburgensi, Balgenfi, Neuhausiano & Labiaviensi, speciali ejus inspectioni fuerunt concreditæ. Numerus ad Officium ab eo Introductorum est ab Anno 1689 LXVI; quibus si addas eos, quos adhuc in Pastoratu Palæopolitano constitutus introduxit, ad numerum LXXXI provenies, sicuti numerus Ordinatorum est CLXXVII.

Ecclesiæ ab eodem inauguratæ & consecratæ sunt sequentes:

Heinrichswaldensis prope Tilsam, ab *Illustri Dn. ab Hallen*, *Supremo Rei Venatoriæ Præfecto*, fundata, Anno 1686 introducto ibidem ad Officium Pastoris *Rever. ac Doctiss. Dn. Friderico Pauli*; quæ concio typis expressa est: & cum postea plene exstructa & exornata esset ab *Illustri Vidua* prælaudati *Dn. ab Hallen*, jam *Perillustris*, *Excell. atque Generosiss. Dni. a Kalnein*, *S. R. M. in Prussia Intimi*, nec non *Tribunal. Consilarii & Capitanei in Neidenb. & Soldau*, iterum eam concione An. 1694 Dom. XIV post Trinit. dedicavit, & ad Officium ibidem introduxit *Reverend. ac doctissimum Dn. Christianum Pusch*.

Skaysgiren, in districtu Labiaviensi noviter fundata Ecclesia, præfecto in munere Pastore primo, *Reverendo atque doctissimo Dno. Matthæo Vilhelmo Meisnero*, Anno 1693.

Memelensis Templi noviter exstruendi fundamenta, post introductionem *Plur. Rev. Dni. M. Concii, Archi-Presbyteri*, Sermonem & Precibus consecravit Anno 1696 Dom. III. post Trin.

Lappinenſe, ab *Illuſtriſſ. Comitſſa Truchſeſſia de VVald-burg* ſumptuoſe & eleganter ex lapide exſtructum Templum, in Introductione novi & ſecundi Paſtoris, *Rev. ac Doctiſſ. Dn. Joh. Georgii Titii*, Anno 1700 Dom. Sexageſ. inauguratum.

Kleſchovenſe, ab *Illuſtri Femina nata a VVallenrodt, Vidua ab Oſtau*, fundatum & exædificatum templum, Anno 1701 die 2 Septembr. inauguravit, ſimulque primum Paſtorem *Rev. atque doctiſſ. Dnum. Chriſtophorum Geiſtade* præfecit.

Denique die Coronationis Regiæ hujus anni, poſt habitam in Templo Auſico Concionem ſolemennem, *Orphanotrophium Regium* brevi oratione & precibus dedicavit.

Ad Cathedram porro Academicam admotus, Doctoris & Profeſſoris Theologi titulum munerisque dignitatem, magno cum fructu & omnium applauſu ſuſtinuit. Erat ingenio promptus & expeditus, judicio excuſſo, eruditione ſolida, lingua feliciffima. Quodque in hoc genere non adeo ſemper frequens eſt, nihil habebat ſupercilii, nec atræ ſoliginis quicquam, lenitatis & charitatis multum, qui tamen veritatem & pacem ſimul ſibi ſectandam eſſe probe ſciret & intelligeret. Superſunt in æternum *Sandeniana* memoriæ decus numeroſa & præclara Divini Ingenii monumenta, laudatiſſimam Auctoris induſtriam, quamdiu ſoles ſuos mundus numerabit, digne locutura.

Theologia Homiletica, ſiſtens textus 42 S. Scripturæ, juxta Locos Theologicos rite explicatos, & ſecundum artem Rhetoricam expreſſe additam pertractatam, quam edidit Anno 1681.

Libri Symbolici, in ordinem & compendium juxta Locos Theologicos redacti, ſub titulo *Theologia Symbolica Lutherana*, cum diatribe brevi oppoſita *Tuba pacis Matthæi Prætorii*; edit. Anno 1688. Eundem Tractatum in Linguam German-

Germanicam transferri, & propter rudiores, per quæstiones & responsiones adornari curavit per filium natu majorem, cum appendice quæstionum pro communicantibus & pre-cationibus Ecclesiasticis. Huic Germanico Tractatui præmissa est Apologia, quæ adduci meretur, in qua contra ob-trectationes animose se defendit, & qualem exitum habu-erint ipsius persecutiones, graphice describit.

Theologia Positiva, XXIV Disputationibus publice per X annorum decursum ventilatis comprehensa, junctim editis Anno 1702. ut ait in Dedicatione, velut *munimentis*, *Formula sanorum verborum, quam exhibent Ecclesie nostræ Scripta Symbolica.*

Tempore motuum in Religione, per transitum D. Pfeif-feri ad castra Pontificiorum excitatorum, cum omnibus vi-ribus id ageret, ut Papatus suspectam reddere volentibus Religionem Lutheranam, eique labem aspergentibus resi-steret, sequentes tractatus exaravit:

Præmissa concione *de falsis Prophetis*, An. 1694. Dom. VIII post Trin. habita ex speciali mandato *Serenissimi*, Re-futationem *Dubiorum M. Grabii* adornavit intra mensis spa-tium. Quanta Aulæ gratia hoc Scriptum exceptum sit, ex Rescripto de dato Potsdam $\frac{5}{15}$ Decembr. Anno 1694 colli-gere licet, in quo inter alia, hæc habentur ad Perillustr. Dnos. Regentes: Wir haben --- benebenst unserß dortigen Ober-Hof-Predigers - - wider des M. Graben befaßte Dubia Religionis abgefasse Beantwortung/ auch durch ei-nige von Unseren in dergleichen Theologischen Streit-Fra-gen geübten Bedienten mit Fleiß verlesen und uns davon umständlich referiren lassen/ befehlen euch darauf in Gnaden / ermeldten D. von Sanden zu euch zu ersodern/ und ihm zu hinterbringen / daß wir solche seine Refutation so solide deutlich und wol eingerichtet befinden/ daß wir ihm wegen dieses stattlichen Speciminis seiner Erudition und consummaten Judicii, absonderlich aber wegen des unverwerfflichen Zeugnisseß/ so er dadurch von seiner Or-thodoxie vor den Augen der ganzen Welt dargestellt / billig zu gratuliren hätten. Er hätte dadurch um die ge-

samte Evangel. Kirche ein unsterbliches Meritum erworben: und gleichwie wir von solcher Beantwortung/wenn dieselbe public würde / mit götlichem Seegen uns viel Gutes promittirten / so finden Wir nöthig / daß dieselbe je eher je lieber zum Druck befördert werde. *Quis non Clementissimi hoc Regis elogium vel centenis statuis pravalere dixerit? Nec silentii peplo involvendum iudicium, quod Excellentissimus quidam Theologus Reformatus, cui, inter alios, scriptum hoc legendum fuerat traditum, Illustrissimo Consiliario cuidam tulit sequenti tenore: Scriptum Sandianum a capite ad calcem, non minore cum voluptate, quam attentione perlegi. Insignis in eo eruditio, quam felix exornat ingenium, & acre ad palmas armat, iudicium ubique elucet. Nusquam statum controversiae vel callide, vel timide dissimulat; aperto ubique Marte pugnat, & signa signis masculine confert: aciem petitis ex imis S. Scripturae & Antiquitatis visceribus, iisque selectissimis argumentis feliciter instruit. Ipse modus tractandi res tantas, non spinosus, non scholasticus, verum apertus, planus, & omnium ordinum lectoribus accommodatus est: Cumque in controversia duo fere secula, tanta contentione agitata, vix nobis quicquam proferri potuit; maxime tamen laudis est, praesenti disceptationi (quum ab adversario non nisi dudum objecta dudumque elisa recoquuntur) ab aliis scripta & observata iudiciose atque ingeniose accommodasse. Sic quod hac nostra aetate Claudio suo Gallia, Anglia Stillingfleet debet, Germania nostra Sandio debebit. Et quamvis fuerint aliqui, qui Librum hunc heterodoxias suspectum reddere, vel ex malitia vel ex invidia conati sint, post carecta tamen iidem latuere, & tales fuerunt, quibus nihil rectum, nisi quod ipsi faciunt. Et vindicavit ipse Autor in publicis lectionibus hoc suum scriptum tum contra hosce obtrectatores, quantum ex rumore audiverat taxari in eadem, tum contra contradictiones, quas M. Gravius eidem in hoc scripto objecerat.*

Deinde surgenti *Anania Maier*, Diacono Braunsberg. vel alii sub ejus nomine, & Concioni de *falsis Prophetis* obijicienti Tractatum dictum: *Das Sandgründige Lutherthum/*

thum/ opposuit scriptum : Das feste Sand-Ufer der evangelischen Lehre ; in quo calumnias ipsius *Meieri* discussit, & faciem Papatus plene detexit An. 1697. Accessit etiam Concio Dom. Misericord. Dom. An. 1694 habita, & Anno insequenti typis excusa, ostendens *Ecclesiam Lutheranam ad Pastorem unicum & gregem unicum pertinere*, & objectionibus Pontificiorum respondens ; Cui affixa est *Refutatio Epistola cujusdam a D. Pfeiffero ad Virum quendam Perillustrem scripta*. Ne quid dicamus de aliis Scriptis, quæ hinc inde sparsis Apostatarum schedulis opposuit, de refutationibus glossematum Pfeifferi super Antitheses a *Venerab. Conf. Sambiens.* ipsi propositas : de Disputationibus, quas hebdomatim contra Pontificios & Dubitantes habuit : de orationibus in abdicatione Rectoratus & aliis occasionibus habitis. Et licet in hisce omnibus malam reportaret gratiam, tum ab Apostatis, tum a falsis fratribus, nihilominus tamen, quicquid hic egit, non sine fructu & effectu fuit. Os enim obturatum adversariis, & veritas Evangelica enituit eo magis, ut inde ipse Pfeifferus cum Sencklero apud Pontificios, quod turbas illas excitassent, odium sibi accersiverint, & ille præ mœrore animi, quod Ecclesiam, quam quæsit, non invenerit, jam ante aliquot annos defunctus fuerit. Sed & ex intervallo, Pfeifferi discipulo & genero, *D. Helwich*, famam *Beati* horrendis plane calumniis lancinante in aliquot scriptis, virulentum istud sputum, contra quod propria fama porrigeret spongiam, magnanime contempsit ; ad ea tamen, quæ in libello quodam, qui vocatur *Manuductio Regiomontanorum Theologiæ Professorum ad Ecclesiam Catholicam*, ex ipsorum scriptis malitiose & perverse adduxerat, respondit in Præfat. Theologiæ Positivæ præfixa.

Præter hæc eristica Scripta, alia ad excitandam pietatem & propagandam fidem facientia, quibus ultimis annis præcipue vacavit & unice delectatus fuit, adornavit. Talismodi est :

(I) *Novum Testamentum*, sub ipsius cura & directione, in Linguam Lithvanicam, a Ministris & Senioribus Ecclesiarum Evangelicarum Lithvanicarum hinc inde dispersarum

translatum, ad illud idioma, quo Lithvani in Prussia utuntur, correctum, An. 1701 editum cum *Præfat. de Versionibus S. Scripturae in linguas cuique genti vernaculas.*

(2) *Formula Catechizandi* brevis, perspicua, sufficiens, cum præfatione *de modo Catechizandi*; quæ, ut pro norma catechizandi per universum Regnum haberetur, & in Linguam Lithvanicam & Polonicam transponeretur, *Augustissimus Rex*, qui ex ipsius manu hunc Libellum cum gaudio suscepit, clementissime voluit; idque ita factum.

(3) *Historia Passionis & mortis Salvatoris nostri Jesu Christi*, ex IV Evangelistis, meditationibus & precationibus proposita Anno 1702.

(4) *Summa Concionum*, Anno 1689 & 1690 in meditationibus piis exhibita & publici juris facta.

(5) *Meditationes & Precatiuncula super Catechismo Lutheri*, quas Liberis suis tanquam pretiosissimum thesaurum legavit.

(6) *Postillam Domesticam* super Evangelia meditatus est, eumque in finem Conciones a Dominica I Adventus usque ad Festum Paschatos A. c. jam consignavit prælo commitendas.

(7) Ultimum ejus scriptum est *de preparatione & digno S. Cœnæ usu*, quod usque ad caput ultimum de privata & domestica communione perduxit, & typis hucusque expressum: nam precationibus, quibus agri post communionem erga mortem se præparare debeant, ipse immortuus, & ultima hæc philura in lecto morientis inventa fuit.

Reliqua ejusdem ingenii monumenta, *Conciones funebres* numero 20 typis publicis excusas, item alias variis occasionibus habitas num. 10. *Scripta consolatoria & gratulatoria* ultra 00, nec non *Collegia Homiletica varia*, in primis *de Oratore Ecclesiastico extemporaneo*, *de Agendis Ecclesiasticis*, *de Læctionibus in Genesin, Exodum, Matthæum*, & ultimo *de Contradictionibus apparentibus per libros Mosis, Historicos, Esaiam usque & Jeremiam &c.* & alias Disputationes, quas habuit XXIV. in Theol. Positiv. tres super 2 Cor. V. novem, quarum autores sunt Respondentes, nec non inaugurales

D. Pfeif-

D. Pfeifferi, D. Behmii, jam B. & Maxime Reber. Excell. atque Ampliff. Dn. Friderici Deutschii, S. Theol. D. & Prof. Ord. Eccles. Labn. Past. & Consist. Samb. Assess. hæc & alia hujusmodi jam consulto prætermittimus. Cæterum *Decanatum*, quem paucis ante mortem diebus suscepit, *decies quinquies: Rectoratum*, quem elapsa Dom. Quasimod. deposuit, *quinquies*, summa omnium cum laude gesit, adeo, ut si per Statuta & citra aliorum injuriam fieri potuisset, ipsum perpetuum Rectorem aliqui præoptarint, quoniam ipsius consilio & auxilio bene semper Academiae cautum fuit, & justo tempore salaria ac stipendia fuerunt exsoluta. In duabus Promotionibus Doctoralibus Brabeutam egit, & novissime *Filium Primogenitum sibi que cognominem* hoc titulo mactavit. Reliquam ejus vitam quid attinet recensere omnibus notam & commendatissimam? Quæ illius temperantia, morum gravitas, abstinencia, liberalitas erga pauperes & exules! humanitas & inserviendi promptitudo! lenitas & mansuetudo! qua pertulit multa, ignovit plura, dissimulavit plurima! Quanta ipsius moderatio & modestia jam in illo culmine *Episcopalis Dignitatis*? Meminimus illas lachrymas, illas serias voces, quibus gratulationes excepit, asseverans se non sine tremore ad illam trahi *ἀνὰ*, ex qua haud absque vertigine alios respicere posset; ut tamen magna fiducia, ex Dei ope, & Clementissimi Regis gratia abunde concepta simul ex omnibus elucesceret. Quas aliasque virtutes si recenseremus, quid aliud faceremus, quam crudeli manu cicatrices nondum bona fide obductas rescinderemus? Ad mortem vero Viri immortalitate dignissimi cum nos vocet orationis series, toto corpore cohorrescimus. Sed vel invitum eam recensere cogimur, quam *Beatissimus* præternavigare haud potuit. Tenerrimæ semper fuit valetudinis, ita ut Officio Ecclesiastico admotus, nihil amplius optarit, quam decennium saltem in hac arena decertaret. Probe doctus, quiete & abstinencia multos magnos curari morbos, cum illa propter concatenatos labores frui non potuerit, hac usus, vitam DEI, ope accedente, non nihil protraxit; & licet gravibus, imprimis an-

no

no ætatis XLII, XLIX & ante biennium, post *Coronationem Regiam*, conflictaretur cum morbis, ex istis tamen emerfit, ita ut functionibus suis nunquam defuerit. In graveſcente tamen ætate, & crescentibus indies laboribus ac curis, accedentibus cum primis ultimis annis, Viſitationibus Eccleſiaſticis defatigatus, ſenſumque enervatus, tuſſibus & catharris ſuffocativis varie excruciatuſ eſt. Hæc monita fuerunt de meditando ſupremo itinere & conſervandis reſculis ſuis. Annuſ eſt, ex quo *B.D. Behmii, Generi ſui perquam dilecti*, ſcil. An. 1702 d. 20 April. exequias paravit, ſed qui ſimul, ſe mox inſecuturum eſſe, tunc diceret; idemque, cum ante aliquot ſeptimanas de morte *Sororis natu majoris*, jam *ſeptuagenariae*, audiret, mortem ſuam jam inſtare, profeſſuſ eſt. Officio interim *Pro-Rectorali & Concionatorio* functuſ eſt uſque ad extremum vitæ decurſum. Ultimam Dominica Judica, in quam incidebat Feſtum Conceptionis Chriſti, habuit concionem, quumque Dominica Palmarum concionari, & cum ſuis ſacræ accumbere menſæ paraffet, ſuperiori nocte graviffima vexatuſ tuſſi, viribus ſe deſtitutuſ perſentiuſcens, *Filio* concionem concedidit, ipſe tamen, utut jam fatiſcens & valde infirmuſ, in publicæ congregatione S. uſuſ eſt cœna. Diebus Lunæ & Martiſ conſueto Alumnorum Regionum in Academia examini interfuit, maxima tamen cum debilitate, ita ut Conciones, die Viridum & Paraſceves habendas, aliis committeret, quo eo majores vires ad habendam feſto Paſchatoſ concionem afferre poſſet. Die Viridum, collectiſ omnibuſ facultatibuſ, & intentiſ omnibuſ nerviſ *Perilluſtri & Excellentiff. Dn. Supremo Provincialiſ Aula Magiſtro* Sacrum epuluſ, ſed in ipſiſ ædibuſ, quippe pariter infirmuſ, porrexit. Inde in vigilia S. Paſchatoſ conſeſſionibuſ quidem in templo audiendiſ adfuit, ſed domum redienduſ, inhabilem ſe eſſe ad concionandum craſtino die, dixit, *Filioque* hoc nunciavit, & elaboratam ultra medium concionem, ut ipſe abſolveret eandem, vel aliam materiam eligeret, tradidit. Et licet adhuc ſperaret, ſe ipſum deſiſtiturum eſſe faſceſ Academicos, & aliaſ officii Pro-Rectoraliſ parteſ quoti-

die

die exsequeretur, attamen & illa spes decollavit, debilitate magis magisque invalescente. Inprimis die 13 April. mortem jam instare existimans, totus se ad *ἑυθαυμοσία* oratione & cantilenis sacris, quas decantari iussit, composuit, *Conjugi dilectissima & Suis*, cum universis tum singulis gravi & solatii plena oratione valedixit, nihilque æque magis quam beatam emigrationem desideravit. Cum vero circa noctem nondum adesse fatalem terminum persentisceret, Suos dimisit cum aliqua spe restitutionis, quæ etiam mansit per dies proxime sequentes penes Suos & *Dn. Medicos*, quos cum *Filio Medico* consuluerat; die tamen 19 April. præsentissimum virium deliquium sensit, qui scilicet aliquot noctes duxerat insomnes, indeque se ad utrumque paratum esse, animose professus est, magis tamen ad moriendum, ut esset cum Christo: in cantionibus sacris ipse Suis præivit, & tandem circa vesperam, quasi in soporem incidens, in eo per aliquot horas permansit, inque lecto sedens, sicut toto morbi tempore fuetus erat, postquam adstantibus Matronis dixisset, *se mox moriturum*, capite in gremium inclinato, placido mortis genere, quod *נשיקון* osculum vocant, & Mosis contigisse dicunt Hebræi, sine ullo metu ac motu, pi-entissimam animam DEO reddidit, circa horam IX vespertinam, Anno ætatis LXVII, Ministerii XXXIX. Jacet ergo Ecclesiæ Prutenicæ gloria! Silet Chrysostomus seculi nostri! cecidit Palladium Collegii nostri! obiit Caput sui ordinis, omni titulorum pompa superior, BERNHARDVS von SANDEN, *Episcopus* de universa Christi Ecclesia tot annos meritissimus! O damna Ecclesiæ! Academia! Domus amplissimæ! non ita facile superanda! Ite nunc, quotquot Viri tanti Fautores, amici, cultores, clientes extitistis! Ite, vos Cives nostri ornatissimi! Ite querulæ Musæ, & exuvias *Summe Reverendi Vestri Theologi* ad quietorium suum comitamini. Durabit vobis ex eo, quorum alterum solatio, alterum optimæ lectioni erit: Perpetuum Viri desiderium, perpetuum ejus exemplum. P. P. Regiomonti, Dominic. Cantate An. MCCII.

Summam huius Programmatis relatam legas in *Nobis Li-
ber. Maris Balti. & Septentr. Anno 1703. p. 151. seq.*

IN SVAM EFFIGIEM IPSE

Bernhardus Abbas Clarevall.

*Nullum turbavi : discordes pacificavi :
Omnes dilexi : Nec mihi complacui.*

* * *

*Compta Viros laudent meritis Epigrammata claros,
Hac mihi BERNHARDI Symbola sola placent !*

B. v. S. D.

AD B. PRÆSVLEM:

*Magna quidem de TE facient præconia multi,
Maxima præ cunctis fecerit invidia.*

In virtutum TANTI VIRI admirationem
f.

PHILIPPVS IACOBVS Hartmann/ D.
Prof. Medic. Ordin. Tertius.

EPITAPHIVM:

*Quem Schola mirata est, quem sancta cathedra docen-
tem,*

*Quique fuit cordi, Rex FRIDERICE, Tibi,
Doctus, Theiologum lampas, primarius Aulae
Antistes, Pater, & currus equesque Sion,
Von SANDEN jacet hic, clarum & memorabile nomen,
Quod fuit in Prussis, Magne VVigande, tuum.
Ast fuit ! o fatum ! sic uno funere mergi,
Et Suadam, Sophiam, Pallada & Eusebien !
Sic est : perpetuo nil durat in orbe caduco,
Sapius & subito, quæ valere, ruunt.
Multum hic sudabit, varios luctatus agonas,
Anxius inter spem saepe metumque fuit ;*

Nunc

*Nunc victor varia ridet ludibria sortis,
In placido placide bibit obatque DEO.
Sed nos: Ah! Pater, ah! ah! currus equesque Sionis!
Tu nobis similem da, DEVS alme, Patrem!*

lug. app.

M. MICHAEL SCHREIBER,
Eloq. & Hist. P. P. Bibliothecar. VVal-
lenrod.

SCRIPTA:

Ut hac operosius recenseam, haud opus esse judico, cum isto labore Programma antecedens me sublevarit. Juvabit tamen titulos quarundam concionum atque Disputationum huc apponere, quo, ut in his talibus haecenus consuevi, B. L. de reliquis judicandi ansam subministrarem.

Cometen: Predigt über Matthäi II. Königsberg 1681.
in 4.

Betrachtung des Lichts / welches Caelum unleuchtet / als zwe Feuer: Kugeln am Himmel gesehen worden.
Königsberg 1681 in 4.

Jesus als eine Erone / am ersten Tage des 1686 Jahres aus dem ordentlichen Evangelio vorgestellt. Ibid.
1686 in 4.

Zwo Predigten / eine von der Heil. Tauffe; die andere von dem Mahometischen Unglauben und Christlichen Glauben / in der Chur: Fürstl. Residenz: Kirchen gehalten vor der Tauffe einer Türckischen Jungfer genannt Salicho. Ibid. 1689 in 4.

Trost der Gläubigen wider die Anfechtung der Sünden und allerhand andern Trübsalen / aus Rom. VIII, 31- ad fin. in Funere Herrn Albrecht von Kalnein / Er. Churfürstl. Durchl. zu Brandeb. in Dero Herzogthum Preussen Ober: Regiments: Raths und Ober: Burggrafens An. 1683 vorgestellt.

Die nach der Vollkommenheit strebende Unvollkommenheit

heit der gläubigen Kinder Gottes / aus Philipp. III,
13. 14. in fun. Herrn Simon Seegers / Er. Churf.
Durchl. zu Brandenburg Raths und Assessoris E.
Chrw. Samb. Consistorii Anno 1684 vorgestellt.

Disputationes ; de forma sanorum verborum servanda
Theologo in Ecclesia Lutherana: de oraculo Jacobæo
Genes. XLIX, 11. de Propheta promisso Deuter. XVIII.
super verba Christi ad Petrum Matth. XVI, 19. contra
Pontificios Monarchiam Papæ hinc asserentes: de re-
surrectione eorundem numero corporum: de certitu-
dine salutis in Ecclesia Lutherana: Pentas illustrium
quæstionum Theologicarum de passione & morte Je-
su Christi, nimirum I An sudor Domini in monte Oli-
varum profusus vere sanguineus fuerit, & an excretio
ejus naturaliter vel miraculose contigerit? II An Chri-
stus in passione sua senserit dolores inferni? III An
Christus in triduo mortis vere homo permanserit?
IV An Christus sua obedientia sibi aliquid promeruerit?
V An Christus pro peccatis nostris satisfecerit? *ut alias
silentio præteream.*



LXX.

PRORECTOR

Et

SENATUS ACADEMIÆ KILONIENSIS

Ad Funus

Viri Magnifici ac Summe Reverendi

DOMINI CHRISTOPHORI
FRANCKII,

S.S. Theologiæ Doctoris & Professoris Pri-
marii longe celeberrimi, Sereniss. Ducis Regentis
Slesvici & Holsatiæ in hac Academia Procancellarii,
& in Supremo Senatu Ecclesiastico Consi-
liarii gravissimi,

Hora II frequentissimo comitatu deducendum

CIVES ACADEMICOS VNIVERSOS

permanenter & officiose invitant.

Nimis magni acerbique doloris memoriam Vobis
renovare cogimur, CIVES ACADEMICI, per-
luctuosum funus indicturi, Viro Magnifico ac
Summe Reverendo, Domino CHRISTOPHORO
FRANCKIO, SS. Theologiæ Doctori & Professore Pri-
mario longe celebratissimo, Serenissimi Ducis Regentis
Slesvici & Holsatiæ in alma hac Christianalbertina Procan-
cellario, & in supremo Senatu Ecclesiastico Consiliario gra-
vissimo, de omnibus officiis meritisimo celebrandi. Ne-
que enim divinitatem virtutis nosse, aut sapientiæ bonum
suo pretio æstimare oporteat eum, qui tantum tamque can-
didum ac prudentem purioris religionis vindicem, tot do-
cumentis modestiæ, pietatis ac scientiarum, quarum glo-
ria eluxit noster, etiam hostibus probatum non lugeat,
fato tam inopino nobis ac nostræ Ecclesiæ eripi. Crescit
vero hic mœror noster, atque augetur eo vehementius, quo
impensius nobis gratulabamur pridem, quod viro superbi-

T t t

ret

ret hic angulus septentrionis, quem toti Germaniæ superiori opponere, & æquiparare summis Evangelicarum re-
rumpublicarum Theologis posset. Nemo erat Holsatorum
civium, nemo Kiloniensis urbis incolarum, nemo denique
studioforum liberalis ac divinæ eruditionis, qui non sum-
mopere devinctum se fateretur principi Franconiæ civitati,
Norimbergæ, quod adeo consummatum sibi dedisset ac per-
fectum exemplar, ad quod honesta suorum ingenia effor-
marentur, ac polirentur sacris disciplinis, qui præmon-
straturi aliquando erant aliis aut in Academia aut in templo
viam ad veram ac sempiternam felicitatem. Annus quippe
agebatur superioris sæculi quadragesimus secundus, ille,
inter plures Germanico Imperio ob intestina bella ac dissi-
dia insigniter fatalis, cum isthic de nova propagine, VII
Kal. Novembr. auspicato omine enato gauderet FRANKI-
ANA, eaque apud Noricos haut incelebris FAMILIA.
Cum enim funestissimorum bellorum turbis universa in-
volveretur Germania, honestissimus Cygnæ, quam prima-
riam Vogtlandia habet urbem, civis, IOHANNES
FRANKIVS, relicta patria Norimbergam se recepit,
tanquam in nobile asylum, ubi tutus deinceps degeret a mi-
litantium furore, ibique filium reliquit ex ANNA, quam sibi a
SCHVVARZIORVM stirpe vitæ torique sociam adsciverat,
susceptum. Fuit is Ampliss. ac Spectatiss. vir, VVOLFGAN-
GVS FRANKIVS, ita ingenue ac liberaliter a parente edu-
catus, ut adultiorem dignum præ cæteris judicaret Inclutæ ac
liberæ reipublicæ Norimbergensis Senatus, qui sibi in rebus
ad tutelæ civiles spectantibus esset a secretis. Atque hunc
patrem habuit noster prædicavitque, matrem agnoscens
APOLLONIAM, ex gente KEGETIORVM ortam, opti-
mam matronam, nullarumque expertem animi dotium,
quæ quidem ipsius sexum decent cumprimis atque ornant.
Quid ergo mirandum tantopere, si horum sub disciplina ad
decus plane eximium adolevit egregius puer, paternamque
ac avitam virtutem non imitatione solum assequi, sed supe-
rare etiam paulatim laudabili æmulatione studuit? Sed ine-
rat tamen & singularis quidam in ejus generoso pectore sti-
mulus,

mulus, quo inde a pueritia concitabatur adeo acriter, ut quævis de se præclara jam tum sponderet, nullusque non posset augurari fore, ut ingens aliquando esset lumen eruditi orbis, dignitatemque, a majoribus acceptam, non tueretur modo impigre, sed novis insuper nec paulo insignioribus ornamentis illustraret. Cum enim iis, quibus puerilis ætas impertiri solet, doctrinis erudiretur, tanta pollebat docilitate ingenii, tanta oris ac vocis suavitate se commendabat, ut dubii ac suspensi tenerentur præceptores, num suus iste discipulus, quæ ipsi tradidissent, celerius arriperet, an vero pronunciaret excellentius. Hinc id efficiebat brevi, ut eminare paulatim inciperet, nobilisque ferretur inter æquales, & clarius multo exsplendesceret, quam solet plerumque adolescentum communis turba, nil nisi vulgare spirans. Quod cum perspiceret optimus ejusdem parens, ac luculentiora indies deprehenderet magnæ indolis signa ac documenta, tum ut erat indulgens in sobolem, & literarum ipse quoque studiosus amator, nullis nec laboribus parcebat nec sumptibus, quo minus pietati moribusque compositis adsuefieret tener adolescens, & tantisper liberalium artium præceptis imbueretur, dum est ab universis idoneus existimatus, qui jam contenderet porro ad altiora. Eo itaque consilio Academiam patriam, Altorffii quæ floret, contulit se initio, ibique specimen industriæ sat abunde editis, primo & sexagesimo supra millesimum sexcentissimum anno Rintelium est profectus. Pervenit fama de præstantissimo juvene ad ipsum Hassiæ Landgravium, eumque permovit, ut huic permitteret lubentissimus bis præsidendo de distinctione ex Metaphysicis publice disputare, congregientibus cum eo in certamen Professoribus, non secus ac si istud auspicii loco institueretur. Ita scilicet mandaverat clementissimus Princeps, ut tanto major conciliaretur solemnī istī disceptationi splendor, alique tam illustri honoris exemplo ad veræ laudis gloriam excitarentur. Admodum hic disertus sit oportet, qui stylo exprimere incredibilia gaudia parentum valeat, quorum filius non suæ minus opinioni, quam expectationi cunctorum satisfaciebat. Sed uti in humanis rebus

nulla solet esse melioris fortunæ constantia, ita nec par am-
 borum votis respondebat eventus, nec matri licebat esse ita
 felici, ut suum delictum ante suprema fata rursus exoscula-
 retur, quæ ipsam exeunte Majo mense anni superioris sæcu-
 li sexagesimo & tertio vivis subtraxerunt. Erat in medio
 studiorum cursu FRANCKIVS noster, & ad propositam
 metam totis viribus contendebat, cum ejus de morte præ-
 matura certior per literas factus, sistere aliquantisper coge-
 retur gradum, suorumque negotiorum ac officii ergo do-
 mum remeare. Neque tamen tantus erat luctus domesti-
 cus, ut oblivisceretur, quæ digna sua persona essent, cupi-
 ditatque suæ non obsequeretur porro, scientiam adhuc la-
 bore partam, foris perficiendi ulterius, viamque, a qua de-
 flexerat pietatis causa, denuo ingrediendi. Vix itaque
 inchoaverat annus insequens, cum rursus relinqueret pa-
 triam, perlustratisque nobilioribus Germaniæ urbibus, Je-
 nensem, Vitembergensem & Lipsiensem Academias invise-
 ret, Doctoribusque humaniorum pariter ac diviniarum li-
 terarum se adsociaret. Tandem ad se eum pellexit magnum
 magni CALIXTI nomen, quem virum pariter ac reliquos
 Academiæ Juliæ Proceres ita æstimavit, ut eorum ductu
 proficiendi gratia per aliquod temporis spatium Helmešta-
 dii commoraretur. Sat diu versatus apud Germanos sibi
 videbatur, invisendas etiam ducebat exoticas gentes, no-
 scendosque, quos alibi præcipue eminere cognoverat lite-
 rarum statores. Ad quos ne imparatus accederet temere,
 utque peregrinationem istam destinatam tanto majori cum
 fructu institueret, raro cum primis meritoque imitando
 exemplo, quæ observaverat adhuc in doctrinarum studiis
 præ reliquis digna memoratu & exquisita curatius, ad suble-
 vandam memoriam annotabat, quo de his perquirere eo
 expeditius valeret exterorum quoque sententias. Dum ve-
 ro anno clō Idc LXV ita in apparando itinere occupabatur,
 ecce fato prorsus divino factum, ut Serenissimo quondam
 Slesvici & Holsatiæ Duci, CHRISTIANO ALBERTO, cu-
 jus nondum intermortua, nec unquam intermoritura est glo-
 riosissima memoria, publicum in hac urbe artium ac litera-
 rum

rum emporium ejusdem anni autumnino inauguraturo, absens ac infcius quidem commendaretur. Nec ita multo post vigesimo & secundo die mensis Aprilis honorifice est invitatus, ut hic ratiocinandi artem profiteretur, eamque doceret scientiam, quæ res expertes molis contemplatur, ad ipsumque Dominum universi ratione indagandum adscendit. Vix enim quemquam aptiorem huic muneri censebat prudentissimus Princeps, quam cujus subtilitatem ingenii & mirum acumen tantopere audiverat prædicari. Etsi vero ardentissimo flagrabat desiderio, meditatum iter conficiendi prius, quam operam suam reipublicæ offerret, cœlesti tamen nutui repugnare, nefas duxit, obtemperavitque tandem eo lubentius, quo gravius eum cohortabantur boni quivis, ingenti hoc nomine lætitia affecti, quod eum tam mature ac insperato cernerent industriæ fructum consequi. Itaque contentus præcipuas Imperii Romani urbes vidisse, mutato sine mora consilio, tempestive Helmestadio Kilonium concedens, solempni Academiae hujus dedicationi interfuit, moxque concreditum sibi munus alacriter est auspicatus. Quo cum ita fungeretur, ut sacras imprimis controversias, sanioris Philosophiæ usus instrumento, accuratione plane singulari definiret, peculiari insuper disputatione de religione naturali contra Naturalistas & Remonstrantes habita, anno clō Idc LXVI in numerum Doctorum est cooptatus, constitutusque clementissimo Principis indultu S. S. Theologiæ Professor Extraordinarius. Tum causam Dei adversus hostes ejus disceptandam ex officii fide in se suscepit aliquanto liberius, & uti Atheorum agmina, illa dæmonum, quos non credunt, nocentissima mancipia, præ cæteris odio prosequeretur immortalis, ita pro parte virili insanientem illorum sapientiam vel versutiam potius execrandam impugnatum ibat strenue, sistebatque nobis anno clō Idc LXXII Atheum convictum. Sed quantopere in ipsa quoque Christi Ecclesia grassari sustinuerint Remonstrantes, nominatim Sim. Episcopius, Hug. Grotius, Steph. Curcellæus & similes, adversus hos quoque oraculorum cœlestium, quibus ut fundamento nititur salus nostra omnis, autoritatem asserebat,

evulgato anno cło Ioc LXXIII Specimine controversiarum. Desituebatur interim Theologorum ordo anno cło Ioc LXXV insigni membro, cui suum potius FRANKIVM, quam alium extraneum surrogare Professore ordinarium, iustum æquumque arbitrabatur optimus Princeps, summus excellentium ingeniorum æstimator ac brachenta. Quo novo ille beneficio excitatus, nihil nec prius sibi duxit, nec antiquius, quam ut in bellis Domini cum veritatis hostibus gerendis suas quoque agere partes perseveraret. Nemo erat adhuc repertus, qui æterni nominis Theologum, Jo. Gerhardum, adversus VVendelini molitiones defendisset, vindicassetque religionis nostræ mysteria in hujus tum Theologia Christiana, tum Exercitationibus Theologicis nimium depravata. Idcirco has hominis machinas tanta vi iudicii oppugnabat, ut eas expugnasse & destruxisse feliciter, negare haut posset, nisi qui ignoret publicatas anno cło Ioc LXXXVII Exercitationes Antiwendelianas. Ea opera perfunctus, qua erat sagacitate animi ac perspicacitate, facile prævidebat, quanta Ecclesiæ nostræ clades immineret, nisi Remonstrantium quoque turbæ resisteretur, qua nulla fere secta callidius unquam aut majori arte ac subtilitate rem suam gessit adversus nostrates. Neque tamen satis esse putavit, cum uno ex multis se committi, sed principem istius cœtus sibi elegit Philippum Limborchium, virum literis, eruditione & ingenio incomparabilem, cuius Christiana Theologia absolutum doctrinæ Remonstrantium systema complectitur. Huic oppositæ anno cło Ioc XCIV Exercitationes quantum ubique spirent moderationis, non opus est, ampliter hic prædicare, cum id attestetur ipse adversarius: totius vero tractationis laudes simul exprefferimus omnes, si ei doctæ brevitatis elogium adscripserimus, quam singulæ præferunt operis istius pagine. Quid ergo dubitaret Indulgentissimus Princeps, quominus suæ in tantum Theologum propensione obsecutus, ei honorem Professoris Primarii conferret, huncque mox novo Academiæ Procancellarii titulo nobilitaret magis ac venerabiliorem universis redderet. Cui ubi successit Serenissimus

simus Princeps FRIDERICVS IV, Ipse quoque summa viri merita agnoscens, non posse ullo magis supremum Senatum Ecclesiasticum anno hujus sæculi primo a se amplificatum, ornari credebat, quam si ei adjungeret non muneribus magis quam dotibus mentis gravissimum FRANCKIVM. Quid? quod exteri quoque, claritate nominis ejus permoti, certatim amplissima eidem munia obtulerunt, eumque modo Helmestadium, modo Altorfium, modo alio invitarunt, fortunatas omnino fore provincias suas rati, tanti Theologi præsentia gaudentes. Et meminimus, etiam sub exitum anni præterlapsi literas ei redditas, quibus ejus explorabatur voluntas, num & in celeberrima Jenensium Academia Professorem Theologiæ primarium luberet agere. Quam tamen spartam ille ne expetendam quidem existimavit, tot tantisque adhuc a Principibus Holsatis beneficiis obstrictus, detentusque præterea novis Reverendissimi ac Serenissimi Ducis, CHRISTIANI AVGVSTI, clementiæ signis. Ipsum cœleste Numen uti impense semper candidam viri pietatem dilexit, ita nullo non bonorum genere eura cumulavit, annoque superioris sæculi LXVI sociam ei adjunxit non tam gloria majorum, quam sua virtute nobilissimam virginem, CATHARINAM, MATTHIÆ CLAVSENI, artis medendi Doctoris & Ducis Holsatiæ Medicum experientissimum. Placebat fatis, ternario numero liberorum beari hoc integerri- mi paris conjugium, & duos commodari patriæ ad tempus, tertium tantum ostendi. Primus enim BERNHARDVS MATTHIAS sanandi corporis scientiam in Academia est professus ad annum usque cło 1661. animarum saluti alter VVOLFGANGVS CHRISTOPHORVS etiam nunc consuli- lit in primaria Kiloniensium Ecclesia. Ex illo & ANNA MARIA FRANCKIA unum, CHRISTOPHORVM IO- HANNEM, ex hoc & CHRISTINA GROENINGIA tres nepotes vidit noster, CHRISTOPHORVM, GEORGIVM, FRIDERICVM CHRISTIANVM, & unam neptem CHRI- STINAM. Tertium vero filium, PAVLVM, eodem, quo natus erat, die sacris Christi rite initiatum, Deo reddidit, expertusque hoc pacto est, vicissitudinibus obnoxias esse

res humanas. Cæterum tam concors tam omni ex parte prosperum id fuit per ipsos XXXII annos connubium, ut nihil illi videatur defuisse, quicquid ad summam absolvendam felicitatem vel voto assequi conjuges queunt, nisi quod noster opinione maturius anno c1515 c1516 XCVIII amissa uxore suavissima factus est viduus. Ferebat tamen hanc adversitatem tanta animi constantia, quanta decebat eum, qui adversus utrumque fortunæ casum, æque erat firmatus munitusque, maximam mentis voluptatem non in terrenis, sed in cœlestibus ponens & in immenso Numinis favore. Quod uti perpetuo flagranti amore propitiare, metam actionum suarum & velut centrum habebat, ita etiam cum Paulo certissime sibi persuadebat, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν, πάντα συνεργεῖ ἡ ἀγάθη, Rom. IIX, 28. Nec se commodius arbitrabatur in animum sibi posse revocare officii sui rationem, nec facilius augere ac conservare pectoris sui divinam flammam, quam si isthoc præ cæteris symbolo & monimento uteretur. Quandoquidem vero tam altas in ejus quasi intimis visceribus radices egerat pietas, nil attinet profecto, specimina innocentiae inculpataque vitæ hic recensere, quibus quotidie editis, cæteros illustri suo exemplo mirifice exstimulabat. Quis, quæsumus, frequentius cœlesti epulo conviva, quis magis assidue sacris concionibus auditor interfuit? Quis locum ejus, quem occupare in templo consueverat, vacuum conspexit, nisi quando per summam necessitatem abstrahebatur, male se habere tota sibi dierum hebdomade visus, si quando, quod raro tamen contingebat, sabbatum nostrum Christianum cum publico cœtu non celebrasset. Quis eo aut erga Principem fidelior, aut erga Collegas humanior, aut erga miseros liberalior, aut erga omnes modestior ac sincerior existit? Neminem certe existitisse nemo non confitetur, ac prædicat, deploratque mortem integerrimi Theologi tanto dolentius, quanto hæc reipublicæ facta ejus obitu jactura refarcitur difficilior. Illuxerat mensis hujus dies quartus, cum acerrimos & ferme intolerabiles noster persentisceret in tergo cruciatus, adeo ut vix lecto aut sella, in qua reclinare

nare solebat, continere se valeret. Quos cum intelligeret pro mephriticis haberi minime posse, sed summe excedentem scorbutum arguere, violentis tensionibus suis vehementius fere ipso calculo torquere solitum, deprehenderet Vir experientia & doctrina excellentissimus, D. Johan. Casp. Pfenningius, Episcopi Otinensis Consiliarius & Medicus celebratissimus, ægotantem adversus hoc morbi genus efficacissimis munivit medicamentis. Vix autem his refectus collegerat se aliquantisper, cum postrid. Id. novo se impetu concuti conquereretur, qui tamen mox remisit, adeo ut integro biduo haut paulo melius se haberet, modicisque cibis & potu frui hilariter posset. Sub vesperam vero diei Veneris æstu quodam febrili ita commovebatur, atque jactabatur adeo, ut exotica, quæ sibi adhærent, velamenta explorare quasi videretur natura. Quibus cum ita undecunque circumdarentur spiritus, ut vim suam elasticam exserere haut valerent, brevique fore appareret, ut ad extremum oppressi succumberent. Qua ratione cum incredibilem in modum deficerent vires, minuerenturque singulis horis magis atque magis, appetebat interim undecimus Februarii, dies inter nefastos hujus Academiæ merito referendus, quo inter circumstantium lachrimas & preces placide & sine ullo lethalis doloris sensu ita excessit, ac si jucundæ quieti se dedisset, postquam inter homines vivendo annos exegerat LXI, tresque insuper Menses & dies XVI. Neque tamen est omnino, quod vivere desisse credatis, cujus gloria etiam post funera superstes erit ac immortalis, anima vero, illa viri pars generosior, inter superos recepta, beatissima fruitur vita, sine fruendi fine: ubi ipsi quidem æternum bene, nobis vero relictus est dolor, nunquam mitigandus, nisi pari successore. Solæ tantum corporis exuviae sepulchris nostris asservabuntur, ad eum usque diem, quo illud aliquando recipiet hospitem, ipsum simul in veram ac coelestem patriam immigrabit. Vestrum est, CIVES ACADEMICI, illustris hujus funeris exsequias frequenti vestro comitatu cohonestare, idque pietatis officium persolvere pie defuncto, quod tam fido

præceptori de vobis non minus quam de Academia hac nostra, totaque adeo Ecclesia meritissimo gratis debere auditores, beneficiorumque in ipsos collatorum memores novistis. Non erit tantus mœstissimi filii nurusque ac nepotum dolor, quin leniri insigniter ac diminui queat, si etiam vos communi secum tristitiæ sensu affici, supremaque patri & socero avoque iusta persolventibus adesse viderint. Efferetur hic tantus Theologus ex ædibus, quas vivus coluit, ab hora post meridiem II in templum urbicum, divo Nicolao sacrum, habitaque funebri oratione solemni ritu ac cerimonia terræ mandabitur. P. P. sub Sigillo Academiae DOMINICA OCVLI, anno cIdo Id ccIV.

EPITAPHIUM:

*Hoc quoties spectas marmor, venerare Viator,
Nominis immensi continet ossa Viri.*

*FRANCKIVS heic situs est; Nomen Tibi sufficit istud,
Quod superat, cœli fulgida templa tenent.*

*Sancta Palestina mysteria credita terræ,
Ac veterum quicquid docta papyrus habet.*

*Temporis antiqui quicquid veneranda vetustas,
Fœtaque doctrina Secula prima docent.*

*Quicquid Roma potens, quicquid scivistis Athene,
Pectoris arcano clauserat omne sinu.*

*Quisquis es, ad tumulum hunc lugens, quin territus, adsta,
Maxima cum videas Nomina posse mori.*

Ita præmaturum ac inopinatum Magni Theologi, Collegæ conjunctissimi, nunc cheu! desideratissimi, obitum deplorat

NICOLAUS MARTINI, Serenissimi
Ducis Slesvici & Holsatiæ Consiliarius Justi-
tiæ, J.C. & Antecessor Primarius Pand.
& Jur. Publ. P. P.

SCRIPTA:

Specimen controversiarum, quæ Ecclesiæ Lutheranae cum
Remonstrantibus intercedunt, ubi de iis, quæ ad Lo-
cum

cum de S. Scriptura pertinent, cum contra Remonstrantes in genere, tum nominatim contra Simonem Episcopium, Hugonem Grotium, Stephanum Curcellæum, aliosque disputatur. Kilonii 1673 in 4.

Exercitationes Anti-VVendelinianæ, de præcipuis inter Ecclesias Lutheranas & Reformatas controversiis, VVendelini Theologiæ Christianæ & Exercitationibus Theol. Vindicibus pro illa adversus Gerhardi Collegium Anti-VVendelinianum scriptis oppositæ. Kiloni 1687 in 4. *

* *Vide Mens. Maj. Act. Erud. Gall. An. 1688.*

Exercitationes Anti-Limborchianæ. Accesfit specimen controversiarum antehac ineditum. Kilonii 1694 in 4. *

* *Vid. Act. Erud. Lips. 1694. p. 345. † f.*

Disputationes: de Distinctione dispp. duæ, Rintelii 1663: de Propositionibus demonstrativis alias dictis exhibitivis, Kil. An. 1666: de Religione Naturali contra Remonstrantes & Naturalistas: de Potentia Libera: de Atheo convicto: de Enunciatione simplici in genere: de Communione sub utraque specie: de Numero Sacramentorum: de Pecato originali, mortali & veniali.

Inaugurales, quas Candidati sub ipso habuerunt, Disputationes pro suis haberi noluit B. Theologus, unde eas in hunc censum referendas minus duximus, alias certe heic allegare liceret, v. g. Disputationem de Naturalismo, cum aliorum tum maxime Johannis Bodini, Inaug. Johannis Diermanni: de Libero Arbitrio, viribusque humanis in statu post lapsum, Inaugural. Ludolphi Baltasaris Hagedornii: de Jacobo dilecto & Esavo rejecto, cum nondum nati essent, nec quicquam boni aut mali egissent, Inaug. Henrici Opitii &c.

Inter MSta aliquando edenda numeratur: brevis & liquida demonstratio Deitatis Christi, Jonæ Schlichtingio, Equiti Sociniano, opposita.

FINIS DECADVM.

INDEX

INDEX

THEOLOGORVM,

Quorum vitæ Tomo hoc secundo continentur.

VALENTINVS ALBERTI, D. Prof. Theol. Extra - Ordinarius, Logices Vero & Metaphysices Ordinarius Lipsiensis. XLIX.

IO. GVILIELMVS BAIERVS, D. Prof. Theol. primum Jenensis, post Hallensis & Superintendens tandem Generalis Vinariensis. XLV.

FRIDEMANNVS BECHMANNVS, D. Prof. Theol. Prim. & Sen. Jenens. LXVIII.

MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, Verbi divini Minister Augustanus. LXII.

PAVLVS BOSIVS, Phil. Mag. ad D. Crucis Dresdæ Archidiaconus. XLI.

IOHANNES BREVERVS, D. Superint. Rigens. LXIII.

FRIDERICVS VLRICVS CALIXTVS, D. & Prof. Primar. Acad. Jul. Senior. LXI.

IOHANNES BENEDICTVS CARPZOV, D. Theologiae Professor & ad D. Thomæ Pastor Lipsiæ. LIV.

DAVID CASPARI, M. Superint. Rigens. LXV.

IOH. FAVSTIVS, D. Theol. Prof. in Acad. Argentoratensi. XLIV.

ISAACVS FAVSTIVS, D. Profess. & Sen. Argentoratens. LXVII.

CHRISTOPHORVS FRANCKIVS, D. Prof. Theol. Prim. & Pro-Cancellar. Kiloniens. LXX.

GEORGIVS GOETZIVS, Consil. Eccles. Saxo. Isenac. & Superintend. General. LV.

ABRAHAMVS HINCKELMANNVS, D. ad D. Catharinæ Pastor Hamburgensis. XLIII.

SEBASTIANVS KIRCHMAIERVS, Antistes, Consistorialis & Scholarcha Rotenburgensis ad Tubarim. LIX.

CHRI-

- CHRISTIANVS KORTHOLTVS, D. Prof. Theol. Primarius & Academiae Pro-Rector Kiloniensis. XLII.
- GEORGIUS LEHMANNVS, D. Professor Primarius & Superint. Lipsiensis. LIII.
- IACOBVS HIERONYMVS LOCHNERVS, Superint. Bremensis. LVIII.
- MICHAEL CHRISTIANVS LVDOVICI, Concionator Aulicus Supremus & Superint. Cizensis. LVII.
- GEORGIUS MOEBIVS, D. & Professor Theologiae Primarius Lipsiensis. LI.
- MICHAEL MULLERVS, D. Theol. Prof. & Cancellarius Tubingens. LXVI.
- IO. ADAMVS OSIANDER, D. Professor Theologiae Senior & Cancellarius Tubingensis. L.
- AVGVSTVS PFEIFFERVS, D. & Superintend. Lubecensis. LII.
- CYNRADVS TIBVRTIVS RANGO, D. Theolog. Profess. Primar. Gryphisw. & per Pomeraniam citeriorem Rugiamque Superintend. General. LX.
- ALBRECHT CHRISTIANVS ROTTHIVS, M. Ecclesiastes Lipsiensis. LXIV.
- BERNHARDVS von SANDEN, D. & Prof. Prim. Regiomont. LXIX.
- SEBASTIANVS SCHMIDIUS, D. Theologiae Professor Senior Argentoratensis. XLVI.
- VALENTINVS VELTHEMIVS, D. Theolog. & Historiae Ecclesiasticae Professor Jenensis. LVI.
- HEINRICVS VVIDEBVRGBIVS, D. & Professor Theolog. Ordinarius Helmstädiensis. XLVII.
- ENOCH ZOBELIVS, Phil. Mag. Archi-Diaconus Annamontanus. XLVIII.



THEOLOGICAL
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO
1892
THEOLOGICAL
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO
1892

SEPTENARIUS

VIRORVM CELEBERRIMORVM,

QVI

VTVT PROFESSIONE THEOLOGI
HAUD FVERINT,

SCRIPTA TAMEN

EDIDERVNT, AVT TRANSTVLERVNT,
AVT INCHOATA RELIQUERVNT

THEOLOGICA.

Series Virorum Summorum,

quorum Memoria

in appendice hac continetur.

Obiit Anno

1672. **IOHANNES BRUNNEMANNVS**, Jctus,
Confil. Elect. Brandenb. Antecessor & Facult.
Jurid. Ordinarius Francof.
1690. **CASPAR ZIEGLERVS**, Jctus, Confil. Ap-
pell. Elect. Sax. & Ordinarius Facult. Jurid.
VVitteb.
1692. **VITVS LUDOVICVS a SECKENDORF**,
Eques Imperii, Consiliar. Elect. Brandenb. Inti-
mus, & Universitatis Fridericianæ Cancellarius.
1694. **ERASMVS FRANCISCI**, Polyhistor No-
rimb.
1702. **ADRIANVS STEGERVS**, Consul Lipsiensis.
1701. **AHASVERVS FRITSCHIVS**, Consiliarius
Intimus & Cancellarius Rudolphopolitanus.
1704. **GEORGIUS FRANCVS de FRANKENAV**,
S. R. I. Eques, Consiliarius Justitiæ & Archiater
Danicus.



I.

MONVMENTVM

ÆTERNITATI

MAGNIFICI ac IVRECONSULTISSIMI

V I R I

DOMINI IOHANNIS
BRVNNEMANNI,

Philosophi ac J Cti Celeberrimi, Sere-
nissimi Electoris Brandenburgici Consiliarii,
Antecessoris in Illustri Viadrina longe meritissimi,
Facultatis Inclutæ Juridicæ Ordinarii, & Academiæ
totius Senioris Gravissimi,

VIRI AD ÆTERNITATEM NATI,
AD EANDEMQUE DENATI

Et Lugentibus Bonis Omnibus Elati

D. 22 Decembr. Anno 1672.

Ereçtum

COMMENSALIBVS MOESTISSIMIS.

* * *

Vivit post Funera Virtus

M A G N I

IOHANNIS BRVNNEMANNI,

Philosophi & J Cti Excellentissimi. &c. &c.

De quo quid admiratus Orbis fuerit,
Suspice, Lector, & mirare.

Uuu

Natus

Natus in Illustri (1) POTENTISSIMI ELECTORIS, Sede
 Ipso Viridium (2) Die
 Majestatem Loci Omne,
 Tristitiam temporis implevit Lætitia:
 Magnum se olim PRINCIPI Civem,
 Parentibus (3) solatium
 Minatus.

Adolescentiæ in Infantia Spiritus,
 Virilem in Pueritia soliditatem,
 Etiam Senile in Adolescentia Consilium
 (Quæ ante occupavit,
 Properante Fato, ne Orbis Vota suspenderet)
 Ad annum usque ætatis XVIII.
 Stupenda concessit Patriæ.

Inde collatas in se divinas dotes orbi censuit inferendas,
 Quas oblatas avidè recepit (4) V Vitteberga,
 Nobile Ingeniorum Asylum.

Tam ibi propere, tam prospere ad Seria intentus,
 Ut etiam Juventutis voluptates oblitus sit.

Vix ingressus studia, ad illustriores eorum gradus
 transgressus,

Inde incepit, ubi alii desinunt.

PHILOSOPHICAM LAURVM accepit anno (5) sequenti,
 Dignus inventus,

Qui inter Candidatos XVII primum locum deberet capere,
 Ni obstitisset Modestia:

Citra Miraculum,

Nisi miraculum esset corrupto in Seculo,
 Mereri quantum adsequeris, & adsequi quantum mereris.
 Magnorum Hominum Nomina futuri esse Oracula
 Fatidicum ejus Nomen docuit.

Undecim Disputationes,

Quas

(1) Colonia ad Spream. (2) d. 7 Apr. 1608. (3) M. Hieron.
 Brunnemann. Inspectori Coloniensi, & Catharina Vere
 Ins. (4) An. 1627. d. 10 Febr. (5) 1628. Mens. Octobr.
 ubi recensato loco priori tertium occupavit.

Quas anno uno (6) & calamo docto & ore diserto probavit
Publico ;

Quid aliud sunt

Quam Rivuli ex Eruditionis Fonte ducti ?

Invidit Seculum Urbi uni Virum, qui natus orbi erat.

Urgendo fatale bellum jussit revidere ad Patriam.

Ibi admotus spei Patriæ, in Juvenibus (7) tribus Nobilibus,

In hanc Viadrinam Nominis sui claritatem intulit.

Ut Sol latere nescius est,

Ita, qui Studiorum splendorem late circumferebat

Disputando, Legendo,

illuxit.

Nec tamen sine nube Illi Dies fuit.

Serpente bello, munimenta quærere (8) coactus est,

Ne, qui prodesse Pacis temporibus studebat,

Obeffet Huic Bellum.

Surrexit vero post nubila illustrior.

Reversus (9) ad Almam simul & ad studia sua,

Rediisse ad Honores visus est.

Jungendum sibi censuit (10) PHILOSOPHORVM

COLLEGIVM,

Mox (11) Membrum elegit,

Dignum tanto honore, tantaque repertum felicitate,

Ut non Dignitatem Ei magis, quam

Fructus Laurus ferret.

Decerpere tunc (12) IV Candidati ex Ipsius Lauri Laurum,

Numerum exæquantes Annorum (13) Professionis,

Ne quis Illi annus esset non fertilis.

U u u 2

Orbis

(6) An. 1629. (7) Duobus Fratribus de WVulff. & Dn. Georg. Abrah. von Hohendorff / An. 1632. d. 3 Febr. (8) Chastrium se recepit An. 1633. Mens. Oct. (9) Anno 1635. d. 23 Januar. (10) d. 3 Jun An. ejusd. (11) Anno 1636. d. 22 April. Prof. Log. Ordin. constitut. ubi integram Metaphysicam per publicas Diss. examinavit. (12) An. 1637. d. 20 Apr. (13) Nam 4 annis istam sustinuit Professionem.

Orbis quoque applausum provocarunt tum
 De Pace Politica (14) Tractatus,
 Et accurate scripta Logica,
 In qua vidit Ipse (15) quod ignorarunt plerique.
 Sordet altis mentibus, intra unius scientiæ carceres concludi.
 Illius maxime, quæ famulando gloriam aliis magis quam
 sibi quærit.

Etiā altiorum disciplinarum fontes sectatus Ille est.
 THEOLOGIÆ tantum didicit,
 Quantum, non dicam Christiano necesse, sed opus sit
 Theologo,
 Propagaturus illius studium,
 Ni vocis debilitas (16) diversam inire viam jussisset.
 Semper tamen Vitæ eandem Regulam tenuit,
 A qua nunquam esset devius in mundi aviis.
 Intensius JURISPRUDENTIÆ, (17) Tyrocinium invadens
 Prudentiam ejus exercuit ante, quam disceret,
 Et in Legum Corpore illa tantum legens quæ fecerat,
 Cum singula Ejus facta essent Leges,
 LAVREAM (18) ab iis facile expugnavit,
 Cedentibus Ipsi prospere suis actionibus,
 Et victoria succedente ex Actionibus (19) cessit:
 Insigni præludio,
 Quo processurus esset honorum Spiritus,
 Qui metas attingeret inter initia.
 Majoribus hinc ambeundus Dignitatibus creditus fuit,
 Quas ambire Ipse semper noluit,

Cate

(14) In XII Diss. An. 1637. (15) Judicium hoc est Philosophi
 cujusdam celeberrimi. Prodiit Logica eod. anno. (16)
 Wittebergæ Theologico studio se dedere instituit, con-
 cionando quoque vires non semel tentabit: sed vocem
 expertus valde debilem. (17) Francof. An. 1636. (18)
 Doctor Jurium publice creatus est anno 1638. d. 10 Jan.
 (19) Disputaverat ante pro Gradu juris obtinendo de
 Cessione Actionum, Præs. Dn. D. Matth. Coldebacii
 An. 1637. d. 12 Octob.

Cate putans cum animo suo,
 Multa petendo fieri inhonesta, quæ valde sint oblata
 honorifica.

Sanctissima res, CIVILIS SAPIENTIA,
 Quæ inconditis non dehonestanda est ingeniis,
 Avocatum a Philosophica sibi (20) quæsit DOCTOREM,
 Ut INSTITUTIONES, suas simul & ipsius Nominis,
 Academiæ profiteretur & orbi.

Hic infracta hæc sollicitudine pertractavit,
 Jus fasque non intueri magis perspicue, quam tueri fortiter,
 & didicit & docuit,

Jurisprudentiæque non profuit minus (21) quam præfuit.
 Propius inde admissus ad (22) pandenda illius sacra.
 Etiam PANDECTIS suum immisit Subsidium.

Nec bene agere cessans,
 Ex Actionum potissimum Cessione iterum & ex Contracti-
 bus sibi contraxit (23) gloriam.

Satis quoque late jam non patentibus patenti animo
 Pandectis

In Imperatorum Constitutionibus consistere (24) statuit;
 Opus molitus,

Quod cum insplenduit orbi,
 Tenebras induxit omnibus, qui ante tentarunt simile.
 Dubitatum tunc fuit,

Illene CODICIS Professione, an Professio Codicis
 Illo magis esset digna,

U u u 3

Sane

(20) An. 1640 Prof. Instit. constitutus est. (21) Præter Col-
 legia tam publica quam privata edidit Collegium Dispu-
 tatorium Justinianum 25 Disput. nunc Excellentiss. Dn.
 GENERI cura auctius. (22) An. 1645 Profess. Pandect.
 factus. (23) Edidit tractatum de Cessione Actionum, &
 de Contractibus tractatum methodicum absolvit. (24)
 Explicavit 9. Libb. Cod. & fundamentum jecit insigni
 operi, quod dein prodiit An. 1663 ac tanti aestimatum est
 Gallis, ut ex Lugdunensi quoque Bibliotheca prodiret
 An. 1669. nunc emendatius auctiusque editum hoc Anno.

Sane communi adplausu tradita est (25) Huic,
 Qui cunctas Leges pectoris in scrinio cum Imperatore
 censebatur habere.

Quemadmodum ex vento flamma,
 Sic honore pulsum divinum ingenium surrexit ulterius.
 Inquisitionis processu (26) perspicacissime scripto
 Justitiæ, quæ cæca pingebatur, aperuit oculos,
 Et inquirendo in Crimina sibi famam & novos invenit
 titulos.

ORDINARIi mox inter Juris Mystas honos (27) impositus
 est,

Humeris universo sustinendo Juri paribus jam existimatis;
 Nec opinione inani,
 Nisi quod superando Ille frustraretur Expectationem.
 Vagatus animus, durus & firmus, per omne justî & æqui
 genus,

Elusit hominum mentes,
 Minus sentientes, dum sperabant maxima,
 Et succumbentes votis, ubi non Ille Ingenio.
 Tot eruditis postea editis scriptis fecit,
 Ut totius Jurisprudentiæ Exedra in unius pectore
 crederetur clausa.

Nec miratur quis, Eum nunc filere;
 Quid enim respondere pergat magnum Sapientiæ
 Oraculum,

Cum plura, quam scripsit, dici nequeant?
 Juris Solem Eum dixeris,
 Qui per omnia Zodiaci Juris signa percurrit indefessus,
 Et cum transierit, cadendo desinit.

Institutiones nova instituit (28) ratione,
 Digesta per plures gessit Labores (29) insignes,

Solus

(25) An. 1646. (26) An. 1647 prodiit auctior hac anno. (27)
 An. 1653. m. Mart. (28) De quo supra. (29) Paratit-
 lorum VVesenb. Repetitio prodiit An. 1664. nunc au-
 ctior An. 1670 & Commentarius insignis ad LL. preci-
 puas, An. 1670.

Solus Commentarius poenas videtur debere Eruditis

Quod mortis omen dederit,

Egregium Miraculum,

Dum locupletando illius Thesauro studet,

Titulum de sumtibus Funerum potuit absolvere,

De mortuo inferendo non potuit

Aliis subinde negotiis quasi fato impeditus.

Doctus esse videtur,

Præparatis jam funeris sumtibus præpararet se inferendo
mortuis corpori,

Poneretque calamus, cui mox ponendum sit corpus.

Codicem illustravit (30) Codice.

Legum quoque manuale manibus non magis aptum, quam
memoria

dignum, (31) derivavit.

Processum formavit accuratissime (32) jungendo Civilem
Criminali.

Ecclesiasticum Jus (33) gemit sub derelictorum numero.

Juris Canonici Regulas, (34) ut Regulæ sint, limitando fecit.

In Creditorum concursu ne tot concurrant tricæ,

explicito scripto processu (35) cavit. (36)

Justitiæ profuit Decisiones (37) connotando illustres.

De Clericorum Exemptione (38) Judicium extat.

Uuu 4

Con-

(30) De quo supra. (31) An. 1665. (32) An. 1659. Auctius vero id
factum hoc Anno. (33) Quod ad usum Ecclesiarum Pro-
testantium ad aptatum, ac in tres libros distinctum lu-
cem expectat a beneficio Excellentiss. sui Custodis, Dn.
D. Stryckii. (34) Conscripsit Regulas Juris Canon. cum
suis limitationibus &c. nondum editas. (35) Processum
Concursus Creditorum superiori anno ad calamus di-
stabit. (36) Constitutiones Germanicas in usum Mar-
chiae, quibus Jus dubium decideretur, conscribere coepit,
sed non absolvit. (37) Decisionum Illustrum Faculta-
tis Juridicae Centurias V connotabit, quæ in studiosorum
manibus MSS. versantur. (38) Judicium de Exemptione
Clericorum Evangelicorum privatim cum amico com-

Consilia Clientes etiam loquuntur,
 Quorum nunquam periculo abusus est sua prudentia :
 Solis instar , qui minus inumbrat , ubi consistit altior.
 Dedere hæc quoque, quod ultimum dignitatis deerat,
PRINCIPIS sui gratiam & **CONSILIARII** (39) titulum :
 Quibus tamen Ille sic usus est modeste,
 Ut istam habere magis quam usurpare,
 Hunc magis usurpare, quam adfectare,
 Neutrum intelligeretur jactare.
 Ita inter Honores & Labores consenuit,
 Aliis inserviando semet consumens,
 Magnum Academiae suae Lumen.
 Cujus sceptrum tenuit sexies, Facultatis suae Decani vices
 vices,
 Felix Candidatis sex supra viginti,
 Ut dignitatis rursus & Beneficiorum numerus æquaretur.
 Doctores creavit XIX.
 Senectus placida nihil imminuit de ingenio, utut non parum
 detraheret de Corporis viribus :
 Auctoritatem etiam auxit.
 Vivus sua ubique legit Elogia ;
 Immortalis undique Vir,
 Qui eo tantum mori visus est,
 Ne humanarum LL. acerrimus vindex Naturæ LL.
 infringeret,
 Neo denegaret DEO, quod cuique tribuerat, suum.
 Moribus fuit ab ipsa humanitate ad exemplum factis.
 Regina Pietas erat,
 Quam ab ephebis sibi reddidit familiarem,
 Hanc Status Rationem optimam asserens, inculcans,
 Pietate Domum suam Templo similem (40) faciens,
 Fami-

*communicabit, sed postea eo inscio, & omisso nomine,
 publici juris factum est. (39) An. 1653. (40) Sacras Me-
 ditationes varias in Dominicalia Evangelia conscripsit,
 Latinas partim, partim Germanicas, quas præter alia
 exercitia sacra quotidiana sedulo exposuit suae familiae.*

Familiæ suæ verus Abbas fuit, nempe Pater.

Optimus Promus Condus,

Qui ex suæ Pietatis penu promebat, quod conderet in
suorum.

Reliquas virtutes ab ipso cœlo credidisses mutatas.

Suæ vitæ exemplis aliena vitia
taxabat, arietabat.

Nulli rei infensus magis, quam vitiis defensus.

In fugiendo otio sedulus erat ac frequens,

Nunquam minus otiosus quam cum esset otiosus,

Laborando nunquam fessus, nec, cum fatigaretur morbis.

Charitatem accepisse poterat videri a Geminis,

Omnes ipsi Fratres erant, quos fovebat ideo complexu
mutuo.

In Pauperum Sinu multa recondit,

Fortunas suas extra Fortunam positurus.

Occultam etiam inopiam occulta sæpius sublevans manu,

Ut beneficium sentirent, non beneficium fecit.

In mundi seductionibus gradu incedebat retrogrado,

Magis quotidie recedens in semet.

Secum habitans externa vitia non cognoverat.

Leo videbatur in injuriis perferendis :

Procul ab ejus pectore vindicta :

Puillis animantibus venenum datum docuit.

Invidiam virtute, non ultione invidos, opprimere studebat.

Modestia in eo virginea.

Mira comitate perpetui comitatus vota provocabat:

Nemo ab illo tristis discessit, nisi qui sequebatur vitia.

Justitiam æqua lance librabat omnibus,

Integer semper, & sui non dissimilis.

Nihil injuste videri posset in Orbem fecisse, nisi quod
mortuus est.

Scorpiones oderat,

Calumniatores fœdos, quibus cauda semper in ictu est :

Candorem & Concordiam cordi semper habens.

In Excubiis & Vigiliis indefessus excubabat

in commoda publica,

U u u s

Donec

Donec ipsi summo detrimento publico clauderentur oculi
 Neminem ferit nisi malos
 quos ferre non poterat.
 Humani si quid Ipsi accidit
 Lachrymarum Amphora peccata abluir;
 Si qua calamitas,
 Patienter tulit & cum suspirio.
 Quemadmodum Pisces cum in perpetuis undis vivant,
 Respirant tamen.
 Nulla molestia Ei molesta:
 Castigationem a DEO etiam precibus sollicitavit.
 Ipsa mors diu venit exoptata,
 quam admisit non invitus,
 Prius tamen fere transmisit quam excepit,
 Placidissime extinctus (41) inter preces & suspiria suorum.
 Hæc, Lector, sunt, quæ in Viro Magno admiratus orbis fuit.
 Tot virtutum ab Eo Fontes profecti,
 Lachrymarum a Te Fontem non injuste postulant.
 Tu nunc ingemisce,
 Et casum postquam fleveris
 Adora & tace.

MONUMENTVM

Viro Incomparabili,
 Hospiti Piissimo & Beneficentissimo
 Æternæ observantiæ contestandæ ergo
 Scripserunt
 COMMENSALES MOESTISSIMI.

* * *

SCRIPTA, ob quæ Ipsum huc referendum iudicavi, potissi-
 mum hæc sunt: de Jure Ecclesiastico Tractatus posthu-
 mus, in usum Ecclesiarum Evangel. & Consistoriorum
 concinnatus, post mortem Autoris revisus & necessariis
 supplementis adauctus a *Samuele Stryckio*, D. Francofur-
 ti ad Viadrum 1681. in 4.

Medi-

(41) D. 15 Decembr. 1672. Æt. 64. ann.

Meditationes sacrae, ad ductum Evangeliorum Dominicalium, quondam pro domestico pietatis exercitio in charitam conjectae, jam in usum Studiosae juventutis pro excitanda devotione in diebus feriatis publici Juris factae. *Cum Praefatione Augusti Hermannii Franckii.* Lipsiae 1700. in 8. *

* Subjicitur isti praefationi carmen in Brunnemannum, quod neque hic omittendum censeui:

IOHANNES BRUNNEMANNVS
IVRISCONSULTVS

Anagr.

HUIVS NOMEN INSCRIBATUR ANNULO
SENSVS.

SCÆVOLA BRUNNMANNVS nostri dexterrimus avi,
Mortuus haud uno nomine vobis erit.

Dextre nam docuit, solide quam calluit Artem
Juris, Et Ingenii tot monumenta dedit.

Rarior at Pietas, qua longe excelluit omni
Virtuti, Illius gemma decusque fuit.

Desore viventes Testes non credo, Beati
Attestaturos de Pietate VIRI.

Ultimus hic, qui nunc prodit post fata Librorum,
Verax sat testis, Candide Lector, erit.

Multa leges, tibi quae, pia si mens imbibet, addent
Cunctanti stimulos, cursor ut acer eas,

Sensus hinc memoris scribatur in annulo, ut Hujus
DOCTORIS Nomen, Jus PIETASque jubent.

Seriat in manes roser: tamen equior orbis
BRUNNMANNI prompto pollice. Scita probat.

R. F. de SCHVLT, Consiliar,
Regim. Hasso-Darmst.

II.

ORATIO PARENTALIS
MEMORIAECASPARIS ZIEGLERI,
Viri summi,

D. IX Kal. Dec. MDCXCI

VVITTENBERGÆ IN AUDITORIO MAIORI
dicta.

CASP. HENR. HORNIO, D.

Rektor magnifice, perillustres Barones, Patres Academiae conscripti, Viri maxime reverendi, nobilissimi, amplissimi, excellentissimi, consultissimi, experientissimi, perquam reverendi, clarissimi que: Domini & Patroni, Collegae atque Fautores, maximo opere & studio observandi, colendi: tuque & antiquitate generis, & elegantia morum doctrinaeque, nobilissima & lectissima Commilitonum concio:

Nonus atque decimus mensis est, quod insigne & memorabile oculis nostris spectaculum exhibuit CASPARIS ZIEGLERI, incomparabilis Viri, & principis Jureconsultorum, publicum funus. Qui cum haud tantum Saxoniae huic nostrae ingenti praesidio, verum etiam universae Germaniae ornamento singulari fuerit, res omnium maxime digna est visa, ut ejus memoria in hac Academia, quam supra tres & triginta annos illustravit & ornavit mirifice, celebraretur. Quas partes quod nemo sibi sumserit, ego quidem nullam aliam causam indicare possum, quam quod arduum & difficile putarunt omnes de Viri hujus meritis & virtutibus, quae exemplum vix habent, & quas aegre assequaris, digne ornateve facere verba. Mihi certe id usu venit, quem & publica causa & beneficia, quae in me privatim vivus cumulate contulit, ut mortuo officium id praestem, obstringunt: multo tamen pessime me habuit, quod

quod mei conscius intelligebam nihil ZIEGLERO dignum a me afferri posse. Et cum non paucos esse noverim, & ingenio, & eloquentia, & sermonis munditie me, in exercitatione dicendi mediocriter versato, multo majores; fatius esse duxi, illis hunc in diem usque locum dare, atque idoneum expectare ZIEGLERI præconem & eloquentissimum laudatorem, quam temere ad dicendum profilire. Quia vero alium video alium expectantem, omnes autem tacentes, atque tantum Virum, & de Academia & de me peculiari-ter optime meritum, silentio transeundum magnum & grande nefas esse existimo; non ulterius mihi cessandum sum ratus, quin summo Viro gratiam aliquam referrem, & satisfacere legibus pietatis. Qua de causa ipse humeris meis imposui hoc negotium, cui si ingenium meum parum decoris nitorisve addere potest, illustris tamen hic cœtus multum splendoris conciliabit. De vestra enim benevolentia & facilitate, *Rector magnifice, perillustres Barones, Patres conscripti, & omnium ordinum Auditores honoratissimi*, quam summopere expeto, omnia mihi præclara & eximia promitto, nullusque dubito, quin qui ZIEGLERVM vivum magni fecistis, & amastis impense, & extinctum tacita quadam admiratione prosequimini, verba de eo etiam fieri quam libentissime sitis audituri. Etsi autem mihi constitutum non est, multum versari in iis, quæ ætatem ZIEGLERI præcesserunt, patriam nempe & parentes, ne aliena magis quam propria laudasse videar; tamen cum & his non parum clarus fuerit, injuriosus essem, si ea sicco plane pede præterirem. Lucem aspexit anno hujus ad finem jam decurrentis seculi vigesimo primo Idibus Septembris Lipsiæ, loco nobili & celebri urbe, & copiosa atque eruditissimis hominibus liberalissimisque studiis affluente: hanc incubula habuit, atque morum ac studiorum incudem primam & officinam. Magnum decus accessit ZIEGLERO Lipsia natum esse; magnum Lipsiæ ZIEGLERVM genuisse: utrum vero sit majus, vobis *Auditores* arbitrandum relinquo. Illud vero extra dubium esse reor, Lipsiam a VVittenberga nostra vinci, quam lucem hocce per tot annos sedem

dem habuit, atque radiis suis illustravit. Majores ejus clari spectatique & nobilitate & egregiis facinoribus non hac solum, quam nos Europæi incolimus, mundi parte, verum etiam in Asia Persiæque regno, gentem nomenque suum extulerunt; quos recensere omnes atque ab ultima repere origine nimis longum foret, nec refert tamen, cum de ipso satis habeam, quod dicam. Pater autem mihi nominandus est, CASPAR ZIEGLERVS, Lipsienſium Proconsul, Vir omnium legum ac patriæ consuetudinum, & ad agendum, & ad cavendum, & ad respondendum, & ad judicandum peritissimus, juris atque justitiæ consultus, oraculum civitatis, qui & nomen filio dedit, & cum nomine virtutes, quibus ipse claruit, in hunc propagavit. Præmittenda nec mater est, ANNA VVALTHERIA, matrona sancta, atque vel ideo singulari laude commemoranda, quod tam nobile pignus concepit, edidit, aluit, fovit & educavit: in eo tamen infelix, quod letali morbo consumta fuit, antequam a filio, quem tenerrime amabat, quicquam geri potuit, quod laudes singulares meruisset. Ab utroque horum, quantum calamitosa illorum temporum, quibus Germania in sua ipsius viscera sæviebat bello, ratio permittebat, educabatur liberaliter, atque iis artibus, quibus ætas prima informari solet, præsertim vero pietatis studiis, imbuebatur. Parum vero aberat, quin omnem spem, quam de gnato conceperant ingentem parentes, unus fatalis ictus extinxisset. Nam cum vix annum tertium egressus gradus lapideos ascenderet, delapsus caput vehementer læsit, ut ipsa vita in discrimine posita esset. Etsi vero consilio & ope experientissimi medici atque dexterrimi chirurgi vulnus coaluerat, verendum tamen erat valde, ne recrudesceret aliquando; credebaturque non tantum ingenii penes illum reliquum esse, ut studiis atque bonarum litterarum disciplinis applicari posset, cum illa corporis pars, ubi ipsa mens, qua homini Deus nihil contulit præstabilius, sedem habere dicitur, per violentam istam impressionem si non penitus everſa, conquassata saltem & valde disturbata esset. Quam ob causam una hæc illorum sollicitudo fuit,

fuit, cui generi vitæ filius magis aliquando aptus foret; actumque sic fere erat de tot tantisque rebus, quæ futura ætas in ZIEGLERO expectabat. Sed aliter visum Deo immortalī, qui studiis liberalibus, & non his solum, verum Ecclesiæ & Reipublicæ regundæ, hunc destinaverat Virum. Erupit enim paulatim ingenii vis atque vigor, compertumque est, nihil ejus bonitati decuisse, nihilque deficere, quam institutionem. Quod cum animadvertissent parentes, nulla interjecta mora, eos qui tenebram CASPARIS sui ætatem litteris imbuerent atque præceptis formarent, magno cum studio quælivere. Permagnū profecto refert, in quæ quisque incidat magisteria: neque enim cuilibet hoc fortuna dedit, ut cum doctus sit, docendi artem sciat, & quæ ipse doctrina atque industria affectus est, aliis commode & felici successu tradere possit: non paucis & fides deest: multi eruditione destituuntur. Quam multa decora ingenia, non nisi ad summa nata factave, vitiū præceptorum hebescent atque pereunt. Expertus fere hoc noster; cujus conatibus, cum studia ejus extra limen proferenda essent, imperitia magistrorum obfuit primum, eosque impediit atque retardavit. Sed quod in aliis desiderabatur, in Adamo Rothio & Friderico Rappolto, exquisitissimæ eruditionis viro & Theologo posthac summo, invenit omne; quorum fidem industriamque prædicare nunquam desit, id solum dolens quod non citius eos nactus fuerit magistros. Illi enim fuere, qui oculos aperirent, qui viam ostenderent, qua sine ambage perveniret ad illa, ut cum Lucretio loquar,

edita doctrina sapientum templa serena.

Crevit cum ætate ardor discendi, atque inter bellicos tumultus, invasiones hostium, rapinas, exilia, tantum profecit noster, ut nondum sextum atque decimum annum emensus sibi ipsi dux auctorque studiorum sufficere videretur. Belli tempestas totam eo tempore concutiebat atque affligebat Germaniam, prostrata defertaque jacebant omnia atque calcata, fractæ & publicæ rei & privatorum vires; omnia tamen hæc non frangebant infractum atque ad mala jam indu-

ratum

raturum ZIEGLERI animum, sed erigebant potius & incitamento erant, cum nullam aliam viam prospiceret ad gloriam enitendi, quam qua proprio labore, propria virtute ingrediendum. Igitur serio secum constituebat, per omnia doctrinarum genera non perfunctorie, sed maximo cum studio versari. Præsertim autem fecundum ejus & velox ad disciplinas quascunque arripiendas ingenium Mathematicis scientiis delectabatur, quas ita hauriebat, ut de difficillimis quæstionibus subtiliter & solide responderet, calculosque poneret exacte. Hac vivendi ratione munivit sibi viam ad amicitias doctissimorum virorum, qui ut primam ambirent in Philosophia lauream, quam Baccalaureatum vocant, auctores suasoresve extitere. Quæ quidem dignitas exigua videtur atque inanis multis, non parum tamen stimuli fuisse ad majora appetenda, non semel ingenue ZIEGLERVS noster est professus. Posthæc nostram quoque concessit VVittenbergam, atque a Scharffii, Buchneri, Sperlingii, Pompeji, aliorumque celeberrimorum virorum ore sedulo pependit. Ita enim visum fuit fati, ut qui VVittenbergam in se ac omnem Germaniam, & non hanc solum, sed universum eruditum orbem, in VVittenbergam conversurus esset, in Leucorea hac quoque studiorum caperet incrementa. Lipsiam reversus, atque anno seculi hujus quadragesimo tertio Laurea suprema sophorum impetrata, dotes suas indies magis explicuit, & tum maxime, cum *de ingenio* ex altiori cathedra funderet verba. Cœpit jam eo tempore celebrari omnium, qui aliquid de ingeniis judicare poterant, ore & sermone ZIEGLERVS, qui artes elegantiores omnes non degustaverat, sed imbiberat plane. Latinæ & Græcæ littære, omnium gentium, Ecclesiæ cum primis, historiæ in cerebro ejus domicilium sibi fixisse videbantur. Nihil eorum non tenebat, quæ ad morum pertinent doctrinam. In naturalis Philosophiæ mysteria penetrabat feliciter. Per dumentata vepretaque spinosissimæ Metaphysicæ artisque ratiocinandi sine offendiculo ambulabat. Philosophorum veterum pariter atque recentium placita callebat ad amusum. Quid de Poësi dicam, qua excelluit juvenis, atque senior graves

graves curas & cogitationes interdistinguere interdum solitus fuit. In germanico carmine pangendo Lipsiæ cum antecellebat nemo; ipse vero summos artifices, Opitios, Flemmingos, æquabat certe, si non superabat. Primus ille fuit, quod ante illum nemo cogitavit, nedum tentare ausus est, qui Italorum, quorum sermonis peritus erat, artes æmulatus, *Madrigalia* quæ vocant, vernaculam quoque nostram producere posse, cives suos docuit, qua sola re æternitatem nominis sibi comparavit. Et quia Poësin cum Musica apte connecti expertus erat, ab hac oblectamenta animi petebat, atque cum peritissimis hujus artis, quibus non inferior fuit, sæpius versabatur. Collegium Gellianum, quod per tot annos in Philurea academia floruit, atque apud omnes eruditos famam gloriæque sibi acquisivit, ZIEGLERO potissimum ortum debet, qui doctissimos homines, & summis in publicam rem postea meritis illustres, Esaiam Pufendorfium, Johannem Strauchium, Fridericum Rappoltum, Christianum Fridericum Franckensteinium, Jacobum Thomassium, aliosque in consortium allexit, atque omnis humanitatis, antiquitatis, & quicquid unquam reconditæ eruditionis fuit, interiora cum sociis diligentissime est scrutatus. Modica atque levia sunt hæc, *Auditores*, si cum illis, quæ supersunt, conferantur; nec prætermittenda tamen: cum vel ex his divinum, excelsum & igneum ingenium ZIEGLERI sese prodat, atque illi multum venerationis acquiratur. Ipse in his sibi minime acquiescendum existimavit, majora sibi superesse prudenter ratus, quibus immortalitatem aliquando consequi posset. Ita autem jam factus erat, ut sive ad sacra Theologiæ studia, sive ad scientiam juris, sive ad artem salutarem animum applicaret, non nisi ingentia seculo futuro minitaretur. Quia vero suo arbitrato vivere non poterat, cum optimus pater singulari quadam religione ductus puerum adhuc vagientem sacris Ecclesiæ ministeriis devovisset; parentis huic voto refragari nefas ducebat, sed, invitatus licet admodum & repugnantis similis, accessit ad penitentiorem sacrarum rerum cognitionem. Et cum Theologos maximos exercitatisimosque, Höpfneros, Hülsemannos,

Carpzovios, Kromayeros, Sluteros, haberet qui præirent, atque myſteria divina ipſi exponerent, mox eos progreſſus fecit, ut dignus eſſet, cui ſummi in hoc ſtudio decernerentur honores. Dum ita ex parentis voto agebat, oculis animoque obverſabatur quod præclare ſcriptum eſt a Platone: non nobis ſolis nos natos eſſe, ortusque noſtri partem patriam vindicare, atque quæ in terris gignuntur, ad uſum hominum omnia creari, homines autem hominum cauſſa eſſe generatos, ut ipſi inter ſe alii alios juvare poſſint. In hoc ergo naturam ducem volebat ſequi, atque ea ſuſcipere, quibus maxime communem utilitatem in medium afferret. Igitur cum videret Theologiæ ſtudium parum aptum ingenio ſuo eſſe, ſequæ ad hoc vitæ genus minus factum, ſubducere ſe illi & novam conditionem arripere cogitavit. Hæc animo reputanti duo obſtare videbantur, & quod ætate jam provectior eſſet, (nam annum trigeſimum primum compleverat) & quod parentis voto impediretur. Diu itaque, multumque ſecum, quid faciendum, deliberavit, nec deſultoria quædam levitate caſtra, quibus ſemel nomen dederat, relinquere animus erat. Vicit tandem boni publici ratio & ipſum, & parentem: hunc quidem, ut reſciſſo voto libertati filium reſtitueret; illum, ut nullo labore, nullis vigiliis parcendum ſibi exiſtimaret, modo in commune ex voto poſſet prodeſſe. Bene vero æternumque bene ſit tibi, beate ZIEGLERE, quod nullam aliam quam juris ſcientiam in amplexus tuos rapuiſti, quam per tot annos ſic exornaviſti, ut ipſa & omnes, quibus ea cordi eſt, immortales tibi gratias debeant agere & habere. Cum ſemel arti æqui bonique ſeſe mancipaſſet, omni contentione, maximo ardore, eo quo ingenii igniculi propendebant, patre duce, comitibus vero Polycarpo VVirthio & Amadeo Eccolto, eruditisſimis JCtis ferebatur; atque cum ſubſidiis omnibus, quæ hanc artem juvare poſſunt, probe inſtructus eſſet, ita profecit, ut biennio vix elapſo multo ampliorem, quam alii Juſtiniano nobili illo quinquennio bis exacto, juris cognitionem aſſequeretur, atque lauream celeberrima Salana Academia ipſi præberet: haud fallaci indicio, non ſine ſingulari divini numinis

numinis providentia & priora patris decreta mutata esse, & filium theologicis studiis incubuisse; quibus nisi penitus fuisset tinctus, non nobis dedisset Jureconsultum, qui cum paucis posset conferri. Irascebatur quidem Theologia, cum Themidem ZIEGLERO præ se placere intelligeret, nec ferre poterat hanc rivalem, cui implacabilem fere per haud exiguum tempus se præbebat; in gratiam tamen cum ea rediit, quando eventus docuit, non potuisse ad summa pervenire ZIEGLERVUM, si non utramque habuisset amicam. Haud injucundum vobis erit, credo, *Auditores*, elegantissimos dignissimosque hoc loco audire versus, quos divini ingenii vates Fridericus Rappoltus effudit, cum librum omnium plausu exceptum vulgaret noster, quo Canonicum jus enucleavit, & quid in recessu habeat, remoto omni velamento, publicæ exposuit luci:

Visa diu Eusebie Zieglerum plangere raptum,

Atque ausus Themidis non sine bile queri.

Et mihi qui fructus, quanta, inquit, adempta voluptas,

Dum cathedra ingenium commodat ille tua?

Cum Themis: hunc, inquit, germana, tuere laborem,

Verbaque in immeritam desine dura loqui.

Par neutra huic oneri: junctæ poteramus in illo

Efficere, excultus quod super orbis, opus.

Et librum ostendit, qualem haud ostenderat ante,

Nec poterat, sartæ pignus amicitiae.

Inspicit illa librum, seseque agnoscit, & æqua

Jam Themidi: ergo, inquit, placat utramque liber.

Id jam restabat, ut Roscius hic in theatrum produceretur aliquod splendidissimum, uti artis periculum faceret & virum se præstaret. Ipse Dresdam cogitabat, Serenissimæ nostri Electoris regiam: ad quam venit celebritate famæ jam absentibus notus, ratus nullo alio in loco eum, quæ eximia præclarave meditatur, magis inclarescere posse quam in Principis aula. Cui etiam eruditio & virtus ZIEGLERI sic explorata erat, ut locus, [qui inter Jureconsultos hic VVittenbergæ sub illud tempus commodum vacabat, maximo omnium applausu ipsi concederetur. Res fidem fere

superat, & sine exemplo forte est, hominem tertio anno studii juris, quod quam vastissimum sit, intelligunt omnes, non tantum lauream Themidis nancisci, verum etiam publico Professoris muneri imponi, illustri tribunali, aliisque dicasteriis ubi jus dicitur & respondetur, admoveri; quod an ulli temere unquam alias contigerit, ego quidem non ausim affirmare. Ita nempe multum interest, non illotis, quod ajunt, manibus, non cæco impetu, non languescentem, sed bene præparatum, limato jam judicio, & cum fervore, sacra Justitiæ adire. Hos honores vivus pater adhuc filio gratulatus est, & votis profecutus: atque non longe post omnium rerum satur animam exhalavit. Noster vero, postquam huc venerat, singularem in docendo industriam, felicissimam in respondendo de jure promptitudinem, in tuenda asserendave justitia incorruptum studium, in consiliis probitatem præ se ferens, indies magis omnium ora oculosque in se trahebat. Et quod memoratu maxime dignum est, ita felici rerum successu utebatur, ut singulis annis majorem ascenderet dignitatis gradum. Erat illis temporibus Juridici ordinis ordinarius, quem vocant, Præses vir illustris Augustinus Strauchius; qui cum publicis implicaretur negotiis, atque ad consilia sanctiora potentissimi Electoris Saxoniae vocatus in comitiis Reginoburgensibus, Principis jura tueri & de rebus Imperii consulere deberet, provinciam, quam apud nos exornaverat, vacuam relinquebat. In cujus locum qui succederet nemo dignior optimo Principi fuit visus quam ZIEGLERVS. Quapropter creditum fuit nostro arduum hoc munus anno clc lxc LXII, & ne VVitteberga sola tanto viro gauderet, sed ut aulae & universæ Saxoniae majorem afferret utilitatem, quæ quidem & satis magna ex VVittenbergensibus ZIEGLERI laboribus in illas profluebat, Dresdam evocabatur, ut summo Saxoniae tribunali assideret. Sola hic restabat sacra Curia; cui paulo post adhiberi nostrum maxime e re visum, cum qui sacra & profana jura exactius intelligeret, atque Theologi pariter & Jureconfulti partes expleret, nemo inveniretur. In his solstitium honorum

rum fieri sibi ipse voluit. Nam licet ad majores vocaretur, & a Principibus atque Rebuspublicis expetitus fuerit, sorte sua tamen contentus, non affectabat altiora, sed ambitione & avaritia vacuus, stationem, quam hic VVittenbergæ nactus erat, relinquere noluit, sed firmiter constituit per totam vitam in ea permanere. Nec tamen munera atque dignitates, quas adeptus erat, præmia exhausti laboris, pro portu ubi conquiesceret habebat, sed spatia, quæ semel ingressus, tanta vi atque strenuitate decurrebat, ut ipsum antecederet nemo, pauci essent qui sequerentur. Nam modo docendo ex cathedra, modo lucubrando, modo judicando, modo controversias amice dirimendo, modo respondendo, modo consulendo in commune bonum, & Academiam & Rempublicam indefesso studio exornabat. Grave atque firmum testimonium hac de re reddunt tot eruditissimi ingenii ejus partus, quos in lucem publicam misit, præsertim quibus absolutam tum juris quod inter populos aut populorum rectores intercedit, tum sacrorum Canonum & omnis antiquitatis ecclesiasticæ scientiam prodidit, atque non Germanos solum, sed & externos, licet religione disidentes, in admirationem sui traxit: tot commercia, quæ cum eruditissimis hominibus per universum orbem coluit: tot doctissimi atque summis ac mediis honoribus clarissimi viri, qui ex ejus cum viveret schola, tanquam ex equo Trojano, prodierunt, quive mortuo adhuc præceptore utuntur: tot millia causarum, de quibus sententiam dixit. Non mihi possum temperare, quin in medium proferam, quod ex hominibus fide dignis me audivisse memini; ipsum aliquando una diæta summi Tribunalis Dresdensis, quarum quotannis duæ indicuntur, trecentas fere sententiarum formulas conscripsisse. Fasces Academiæ gessit semel, atque eo tempore, quo monstrum illud disciplinæ, quod Penalissimum vocabant, quodque radices egerat jam inextirpabiles, erat evellendum: quæ fastidia, quos labores subire tunc oportuerit, nemo intelligere potest, nisi qui eorum temporum recordatur. Bibliothecam publicam disjectam atque prostratam restauravit, in ordinem redegit, atque novis legi-

bus munivit. Postea magistratum delatum sibi recusavit, consilio tamen nunquam defuit publicæ rei. Vocabatur sæpe extra ordinem in aulam, ut de rebus gravissimis consilia daret, nec raro ab ipso Principe componendis litigiis disceptantium arbiter allegabatur: a quibus tamen negotiis senex obtinuit vacationem. In omnibus autem rebus ita se gesit, ut non tantum doctus, non tantum prudens, verum etiam bonus & videretur & esset, atque nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam referret, recteque facti, non ex populi fermone, sed ex facto peteret mercedem. Quam semel induerat disciplinam veritatis cœlestis, retinuit constantissime, & cum ex sanctæ Theologiæ scholis, quæ credenda, quæ facienda essent, exacte didicisset, eam sibi serio operam dandam existimabat, ut pietatis studium cæteris omnibus anteponeret, & veri Christiani, quantum humana conditio, quam ipse satis cognitam & perspectam habebat, patiebatur, partes strenue expleret. Efficiendum sibi credebatur, ut affectus rationi obedirent, nec præcurrerent eam, nec propter pigritiam aut ignaviam desererent, essentque tranquilli, atque perturbatione animi carerent. Elucebat in eo incredibilis constantia atque inusitata moderatio, quæ vix summo ex porticu sapiente inferior erat. Ultramque fortunam ferebat æquo animo, & si dolore afficiebatur (nam quis adeo stupidus & ab omni prorsus humano sensu alienus est, ut non aliquando doleat?) non vincebatur, sed vincebat ipse. Fide, integritate, patientia laborum, juvandi omnes studio, cedebat nemini, superabat multos. Omnis actio vacabat remeritate, animus nulla contaminatus erat, avaritia, nec divitiarum libidine corruptus. Non abjiciebat illa, quæ iuste quæsitæ partave erant, sed ita illis utebatur, ut virum bonum atque sapientem decet: stipem autem & non petentibus liberaliter præbebat, hunc demum existimans legitimum fortunarum usum si egenis consulatur. Nihil per sordes, nil per fraudes, nihil per impotentiam agebat, sed incorrupto candore, aperta fronte, recta incedebat via. Jus non vendebat, sed reddebat, sententiam semper dicebat libere, & (quod dictum crebro in ore gerebat, philothecis
etiam

etiam inscribere consueverat) *prout religio suggerebat*: assentandi studium habebat procul: quærentibus ad ea, quæ proponebantur, respondebat ingenue, nec fallaci quadam eos spe decipiebat. Fateor, profiteorque publice, atque quoad vivam profitebor, inter summa felicitatis me capita, referre, quod sub tanto duce tyrocinia in arte respondendi de jure ponere & responfitare mihi licuerit, incredibilique gaudio afficior, quando cogito, cogito autem frequenter, quanto cum stupore & admiratione, & ZIEGLERVM & quem honoris causa quoque nomino Beat. GVILIELMVM LTSERVM, religiosissimum & acutiss. Jureconsultum, de rebus & causis gravissimis, de vita, existimatione & fortunis hominum audiverim differentes. Quanta pietas! quanta religio! quævis ingenii! quantum acumen! quanta auctoritas! quam pressa interdum & decora cunctatio! Quid esset quod non statim scirent? & tamen, quod in Tito Aristone Plinius laudat, plerumque hæsitabant, dubitabant, diversitate rationum, quas acri magnoque judicio ab origine causisque primis repeiebant, discernebant omnia & expendebant. Sed ut in viam revertar, illud quoque prætereundum non est, ZIEGLERVM, cum multi assidue eum frequentarent, in admittendo obvium & expositum, in audiendo plenum humanitate, in dimittendo æquum se omnibus præbuisse. In familiari consuetudine alienus erat a Crassis & Euclionibus, qui supercilio & morositate sua reverentiam sibi conciliari putant, sed hilaritati & comitati aliquid dandum esse opinabatur. Qua de causa salibus festivis, modestis tamen, delectabatur, & jocos miscebat, sed ita ne aliquid decederet gravitati. Ut rem omnem paucis comprehendam, maximum virtutis fructum ZIEGLERVS in conscientia collocabat, atque, quod verissime & sine furo dictum de eo est, melius quam muli docent vivebat. Ob id Principi Proceribusque aulæ, FRISIS, VVOLFFRAMSDORFFIIS, TAVBIIS, GERSDORFIIS, EINSIDELIIS, SCHOENBERGIIS, aliisque maximis Heroibus, Patriæ fulcris, carus honoratusque erat, reliqui summo cultu & lætissimis calculis illum prosequabantur. Præsertim vero perillustri provocatio-

num Senatus Præfidi HEINRICO HILDEBRANDO EINSIDELIO b. m. cujus pietas, prudentia, magnitudo animi, eloquentia, constantia, & peritia in jure regendo, amor quo in Rempublicam flagrabat, & reliquæ excellentissimæ virtutes, supra eloquentissimi oratoris laudes positæ sunt, magna cum hoc Collega suo familiaritas fuit: quæ tum maxime, cum sapientissimus hic omnium rerum censor ZIEGLERVM penitus inspexisset, accipiebat vires, & nostro plurimum addebat auctoritatis. Compertum mihi est, laborasse ipsum aliquando superstitie adhuc EINSIDELIO de missione obtinenda; sed intercesfisse Præfidem, atque ut consilium mutaret, & saltem, quoad ipse viveret, haud abiret Senatu, non suafisse solum, verum etiam rogasse. Ad matrimonium, ne quid omittam, sero accessit, & jam quadragenario major; ruptum autem semel atque iterum tertio instauravit. Primum CATHARINAM BOSIAM, Beato VVILHELMO LTSERO Theologo superstitem, matronam singularis exempli & inter suæ civitatis matronas principem, duxit: qua mortalium cœtibus exempta, vitæ sociam sibi elegit fœminam forma & animi dotibus excellentem, MARIAM ELISABETHAM CLAVBARTIAM, Consulis Numburgensis ANDRÆ FRAVENDORFFII viduam, cujus excessum, si quid unquam, ægre tulit, non tamen supra modum, & quam conveniret viro christiano & constanti. Postremo in thalamum venit nobilissima virgo, IOHANNA BARBARA BOBRNERIA, exemplar omnium virtutum, quæ sexum hunc ornant. Hæc solatio fuit seni, hæc curas mariti levavit publicas, domesticas sustinuit sola. Primum & ultimum conjugium sine prole fuere; altera vero conjux patrem fecit filiæ IOHANNÆ REGINÆ, quæ adhuc superstes, atque ad pietatis & virtutum cultum educata, genio sequaci adolescit. Filius nunquam ipsi natus est, qua in re felixne an infelix sit dicendus, anceps hæreo. Ita enim habeo, magnam quidem esse felicitatem filios habere, & nominis & bonorum hæredes, sed nisi & virtutis sint, satius duco nullos genuisse. Augent filii parentum famam, si vestigiis insistant; sed dehonestant atque dedecori sunt, si a splendore

dore avito degenerent, deterrimisque ignavia ac nequitia sordibus imbuantur. His curis liberatus fuit Noster; ac licet non liberos multos, filiumque nullum reliquerit, atque propaginis suae virilis ultimus fuerit; reliquit tamen libros, memoriae suae nullo aëvo peritura monumenta. Ad extrema vocor, atque de exitu tanti Viri, quem omnes non modo longiori vita, sed immortalitate dignissimum judicabant, dicendum mihi superesse video. Per aliquot annos, cum antea firmissima valetudine semper uteretur, acerrimos atque perpetuos quasi dolores sensit, quibus ex calculo vesicae misere affligebatur. Quod malum quotidie auctum est, ut oppido grave fuerit, magnoque cum dolore conjunctum, vel in museo deambulare, vel sellam occupare, tantum abest, ut rheda vehi aut longius ire fuerit concessum. Obstupesco, quando incredibiles cruciatus cogito, quos ipse praesentibus Collegis, dum vel de causis referebat, vel alios audiebat, patiebatur, quosque morfu labiorum conabatur dissimulare. Nam hi dolores, atque alia vergentis jam senectae incommoda, corporis non animi frangebant vires: nec adduci poterat, ut immunitatem, quae summo jure debebatur, sibi tribui pateretur, sed impigro & inexhausto labore alios & juniores superabat. Longius tamen superstes forte fuisset, si non alius infelix supervenisset casus. Qui puer cranium laeserat, senex jam descendens gradus, glacie non-nihil rigentes, coenam sumturus cecidit, atque tibiam cum fibula dextri cruris fregit: quod malum ita tulit fortiter, ut cum Chirurghi manus ossa fracta apte collocaret, omnesque qui aderant, & inter illos maxime extra se ipsam posita Conjux, planctu atque lacrymis replerent omnia, ipse ac si nihil prorsus sentiret, citra ullum doloris signum, sederet, ac per tres menses lecto affixus jaceret fere immotus, & maxima patientia resisteret dolori. Qua constantia aetatem ipsam reluctantem vicit, & id consecutus est, ut quae fractura sejuncta fuerant, optime iterum coirent, jamque pedi utrique iterum insistere & sine baculo deambulare posset. Maximum omnibus hinc natum gaudium, breve tamen fuit

& mox abiit in luctum & squalorem. Nam ex somno quasi experrectis calculis, indignissima tormenta patiebatur, quibus lethalis accedebat febris, nil nisi funesti eventus indicia præ se ferens, quæ medentium opibus mitigari haud poterant, sed quotidie ingravescabant. Cum ipse sentiret ultima sibi instare, colligebat farcinas, ordinabat suprema, uxori & filiæ lacrymas & fletum miscentibus ultimum dicebat vale, & ad fatalem horam se pie & ut Christianum decet componebat, atque salutifera recreatus dape animo plane tranquillo & composito *in baratro* lætus & vacuus rerum humanarum curis expectabat; id crebris a Deo precibus exoptans, ut liceret sibi vitam hætenus bene gestam morte placida terminare. Defecit tandem die XVII April. superioris anni, dignitate incolumi, florente mansuraque fama, plenus annis, plenus honoribus, illis etiam quos recusavit, & quod caput est, plenus fiducia, plenus spe, quam in Servatorem suum omnem collocabat, sortitus exitum facilem & qualem optaverat. Cum corporis vires magis magisque imminuerentur, sensimque vitalis ille spiritus attenuaretur, animus tamen usque ad extremum halitum excitatus & sibi constans duravit; donec tandem, vi morbi ingravescente, e corporis domicilio, in quo annos sexaginta & novem tanquam hospes præstantissimus commoratus fuerat, ad beatorum fedes evolavit: ubi nunc sempiterno ævo fruitur, securus laborum, quibus in hac vita fuit defatigatus. Non invidenda tibi, beate ZIEGLERE, felicissima hæc fors, qua post tot rerum discrimina, tot labores, tot curas, tot vigilias, tot acerbissimos corporis cruciatus, ex ergastulo quasi & equuleo liberatus frueris: jamque humana cuncta rides, & contemtui habes, nec quicquam te amplius infestat, exercet atque fatigat. Non invidenda tibi, inquam, est summa hæc tua felicitas, nec deslenda tui causa hæc mors, quam mortalitas tua magis quam vita est finita. Vivis enim vi vesque semper non in terris solum, quando latius in memoria hominum & sermone versaberis, postquam ab oculis recessisti; verum etiam in beatissima Beatorum fede, qua triumphantium cœtibus permistus, ac abundans lætitiis, quæ

quæ nec mutari poterunt unquam, nec ullo modo corrumpi, ævum sempiternum agitas & nullo fine terminandum. Deslenda tamen sunt nostra fata, quod Germaniæ illo lumine, ZIEGLERO nostro, privati sumus, qui nobis hactenus & decori, & præsidio, & fulcro, & ornamento fuit: quod Ecclesia Consum, Respublica Solonem, Tribunal Papinianum, Schola Cujacium, omnes denique boni asylum & perfugium amisere. Magis deploranda esset hæc nostra calamitas, nec modus luctui adhibendus, nisi Dei immortalis benignitate, & Principis Electoris prudentia ac pro litterarum studiis sollicitudine, ZIEGLERO ex illis, quos ipse quondam studio & doctrina formavit, successor contigisset, quo dignior neque inveniri potuit ullibi, nec votis expeti conceptis. Maximum enim solatium est, quod tu, celeberrime STRYKI, Patrone magne, in hunc locum divino munere surrogatus es, qui per tot annos, tot illustribus monumentis, inusitatam tuam eruditionem, prudentiam, facundiam, dexteritatem, & singularem plane in docendo vim ita testatam fecisti, ut Reges & summi Principes te ament, exteri colant; ut nulla in Germania aula, imo nulla paulo insignior urbs reperiat, ubi non in summa & media sint dignitate constituti, qui se tibi expoliendos limandosve permisere, ac ex disertissimo tuo ore juris artem acceperunt, divinas dotes & virtutes tuas admirantur, atque communis in arte juris Germaniæ præceptoris nomen titulumque tibi cunctis suffragiis decernunt. Nihil dabo auribus tuis, ne in modestiam tuam peccem; ingenue tamen profiteor, tot tantaque maxima tua ex fama, tuisve præstantissimis meritis, Academia huic nostræ jam accessisse incrementa & nata esse commoda, ut verbis digne vix exprimi possint, atque illis, qui male nobis cupiunt, invidia simus. Quod si, quæ ad me seorsim pertinent, hoc loco etiam licet profari, sancte assevero, mihi tua doctrina Francofurti olim inabuto, & ob id sancte tibi æternumque devincto, nihil gratius, nihil acceptius, nihil denique jucundius aut utilius accidere potuisse, quam quod, dum ZIEGLERVS, qui affectum parentis mihi exhibuit, & ad omnes honores meos, quibus fruor,
aditum

aditum struxit, querendus nobis ac desiderandus est, te natus sim hic VVittenbergæ patronum, qui veterem benevolentiam demuo instaurare haud infra suam putet dignitatem. Id ergo agamus, ut cara atque sancta sit nobis ZIEGLERIANI nominis memoria, & ad posteros fervetur: ut summum hunc virum, ita de republica meritum, ut omnibus ornamentis decorari debeat, colamus, observemus ac veneremur: ut semper apud nos sit superstes, omnibus æu exemplar ævi prioris, ac docti, boni & sapientis viri admirandus: utque serio precemur, tibi, magnifice STRTKI, in eodem fastigio posito, quo ZIEGLERVS & doctor & antecessor tuus emicuit, & per te Academia nostræ, tot maximorum virorum matri, tot elegantissimorum ingeniorum altrici, uti prospera omnia & fausta contingant. Quod superest, DEVM optimum maximum omni votorum religiosa nuncupatione deprecor, servet ac sospitet, qui nutu potest, Sereniss. & Potentissimum nostrum Principem ELECTOREM, atque omnibus, quæ maxima & immortalia pro publica incolumitate meditatur, bonos, lætos, ac salutares eventus adspiret. Faxit ut salva & sospes sit Respublica, ut Religio orthodoxa & Pietas stet incussa, ut bonæ littæræ floreant, ut huic illarum sedi cuncta bene feliciterque eveniant, ut procul sint a nobis casus funesti, utque omne quod suscipitis, *Rector magnifice, perillustres Barones, Patres conscripti, & reliqui quotquot adestis Auditores omnium ordinum honoratissimi*, qui ZIEGLERI memoriam præsentia vestra rite coluistis, in divini nominis gloriam & patriæ emolumentum cedat; rei autem & publicæ & vestris privatis perpetuam & constantem largiatur felicitatem. DIXI.

* * *

Ejusdem.

CASPARIS HENRICI HORNII, D.

O D E

in excessum Viri summi.

*Nam luget omnis Pieridum chorus,
Funditque carmen gutture lugubri.*

ZIEGLE.

ZIEGLERI enim pulsabit ades
Poplite pallida mors ferali.
Sed lacrymarum sit modus. Ossa enim
Licet tegantur pulvere; laus tamen
VIRI BEATI permanebit,
Dum polus astra serena pascet.
Eum fovebat sancta Themis sinu
Blando ac benigno, tempore quolibet,
Semperque recludebat ipsi
Qua poterant dubium movere.
Hinc arte summa Nomen in ultimas
Extendit oras, ac peperit sibi
Laudem, nihil quæ curat omnes
Invidia stimulos acutos.
Nodosa miro mentis acumine
Solvebat, ac sic consiliis suis
Splendebat, ut ceu Phæbus esset,
In dubiis gravibusque rebus.
Hos non amabat, qui violant fidem,
Qui dona captant, juraque negligunt;
Sed devovens diris fovebat
Justitiamque fidemque canam.
Amore summo Numinis optimi
Semper flagrabat, solibus omnibus
Id mente devota colebat,
Ac placido celebrabat ore.
Mundi caduci delicias breves,
Quas multi anhelant, alto animo suo
Spernebat, ac spirabat usque
Dulcia gaudia cæli amæni.
Sed ora centum si mibimet forent,
Possimque versus pangere ut optimus
Vates: tamen divina dona
Exprimerem minime sat apte.
Paucis dabo hinc rem: Grande decus fuit
ZIEGLERVS urbis Leucorea, neque
Tacebit ætas ulla Nomen;
Sed venerabitur ore grato.

EPITAPHIVM

*Saxo sepulchrali WITTENBERGÆ, in Omnium
Sanctorum Templo, quod hodie Arcis vocatur,
inscriptum.*

D. O. M.

VIRO. MERITIS. INLVSTR.
IVRECONSULTO. INCOMPARABILI.
CONSILIARIO. IN SVMMO. PROVOCATIONVM. SENATV.
OMNIBVS. ELOGIIS. MAIORI.
SENATVS. IVRIDICI. VITEMBERGENSIS. PRINCIPI.
SVMMIS. IN. PATRIA. HONORIBVS. PERFVNCTO.
C A S P A R I. Z I E G L E R O.
GENERE. ET. ANIMO. NOBILI.
ARTE. ET. VSV. IVRIS. SVpra. SECVLI.
GLORIAM. EVECTO.
IN. AVLA. SAXONIS. ELECTORIS. MIRIFICE. ÆSTIMATO.
IN. ACADEMIA. HAC. PATRIS. INSTAR. CVLTO.
QVI. SANCTE. SEMPER. INTEGREQVE. VIXIT.
REIPUBLICÆ. MAGIS. QVAM. FAMILIÆ. SVÆ. CONSVLVIT.
OB. FIDEM. PRVDENTIAM. GRAVITATEM.
ADMIRATIONI. FVIT.
CVIVS. FAMA. NVNQVAM. SENESCET.
MEMORIA. IN. MONVMENTIS. INGENII.
ATQVE. IN. ANIMIS. HOMINVM.
DONEC. HOMINES. ERVNT.
VIGEBIT.
NATO. A. clō lōc XXI. EID. SEPTēMBR.
MORTVO. A. clō lōc XC. XV. EID. APRIL.
VIDVA. ET. FILIA. LVGENTES.
POSVERVNT.

Præter

* * *

Præter SCRIPTA quæ ad Jus Ecclesiasticum spectant, puta:
*de Milite Episcopo: de Diaconis & Diaconissis: de Clerico
 renitente: de Episcopis: de Superintendente*, alia quoque
 edidit, quæ locum adhuc propiorẽ Beato VIRO heic
 conciliant. Sunt inter ea:

JESUS / oder zwanzig Elegien über die Geburt/Leiden
 und Auferstehung unsers HErrn und Heylands Jesu
 Christi. Leipzig 1648 in 8. *

* *In hæc Elegias ita cecinit CHRISTIANVS FRIDERI-
 CVS FRANCKENSTEIN, Facultatis Philos. Lips. tunc
 Assessor, & Schol. Sen. Con-R.*

O bonum, ZIEGLERÈ, factum! Porticu e Zenonia
 Et Lyceo, Socratisque fonte quod promptum Tibi
 Quodque cultori benigna contulit Nobensium
 Dextra virginum Dearum, non profana servias
 Literatura, nec inde, quæ Diones amulos
 Gesserit puella vultus, vendicet partem sibi.
 Nempe sunt hæc prima IESV consecrata carmina,
 Illius dictura laudes, gratias gratas ei
 Redditura. Concalescant & mihi præcordia
 Perlegenti, affectuique sentio non dispari
 Mancipari me: Jubat nunc ire per vestigia,
 Fine tali amœniores literas juvat sequi.
 O bonum, ZIEGLERÈ, factum! Quæ canit cœlestia
 Musa, nomen illa cœlus inseret brevi Tuum.

Ad busta Suorum suarumve facta Parentalia. VVitteb. 1682
 in 8. *

* *Non immerito buc referri potest libellus hic, cum medi-
 tationes Ziegleri pietate plenas contineat; quales etiam
 exhibet scriptus abs Eodem in obitum Adami Christo-
 phori Jacobi, Jcti Clariss. Consil. Elect. Sax. Threnus.
 in 4.*

*In Textum funebrem, quem dudum sibi elegit ex Jes. LIII, 5,
 manu sua Theologicas omnino Meditationes consignabit,
 quæ typis expressæ sunt sub titulo:*

Mein/

Mein/ D. Caspar Ziegler's / einziger Trost aus dem
Spruch Esaia Cap. LIII, 5: Durch seine Wunden sind
wir geheilet.

III.

PROGRAMMA,

Quo

ACADEMIÆ ELECTORALIS FRIDERICIANÆ

DIRECTOR

ET PROFESSORES RELIQVI

Ad Funus

Per - Illustri atque Excellentissimo Domino,

DN. VITO LVDOVICO
a SECKENDORF,

Equiti Imperii Immediato in Oberzenna &
Meuselwitz, Serenissimi ac Potentissimi Electoris
Brandenburgici Consiliario Intimo & Universitatis
Fridericianæ Cancellario &c.

d. XVIII Decembr. beatissime defuncto, d. XXIX ejusd.

solenniter ducendum

CIVES ACADEMICOS

hortantur & invitant.

* *Auctor est Joachimus Justus Breithaupt, D. uti ipse profite-
tur, quando in Dodecade Programmatum selectorum in
diversis Academiis publice abs se propositorum sub numero
statim secundo istud exhibet.*

D Ecesit ex hoc vitæ surgentisque Academia nostræ
theatro Vir summus, Per-Illustris atque Excellentiss.
Dominus, DN. VITVS LVDOVICVS a SECKEN-
DORF, Eques Imperii Immediatus in Ober-Zenna
& Meuselwiz, SERENISS. ac POTENTISSIMI ELECTORIS
BRAN-

BRANDENBURGICI Confiliarius Intimus & Cancellarius
Universitatis FRIDERICIANÆ &c. cujus ut accessu non
ita pridem mirifice lætati estis, Cives Academici, atque ex
eo Serenissimi Academiae Parentis curam perspexistis in-
dulgentissimam, sic fatali isthoc discessu non potestis non
etiam atque etiam ægerrime nobiscum affici. Ecquid vero
publicam doloris testificationem merebitur, si nos tam ve-
nerabilis Capitis jacturam haud digne lugeamus? Singula-
ris omnino DEI bonitas & providentia tanti viri postre-
mum ætatis cursum atque usum concessisse nobis videtur, ut,
quem tot divinæ benignitates omnibus virtutum, sapientiæ
ac meritorum ornamentis ad summum terrenæ beatitudinis fa-
stigium provexerant, vitam is laudatissimam hujus ineuntis
Academiae in complexu finiens, nullis non ipsius Civibus
atque filiis, præsentibus & consecuturis, magnum illud
suum, quod totius orbis sub conspectu circumferebat exem-
plar, commendaret tanquam proprium ac bono omine
relinqueret. Hoc igitur nihil carius, nihil antiquius ha-
bere convenit, præsertim cum ipsa primitivæ Ecclesiæ
sanctitas Christianorum exempla Heroum, quorum in nu-
mero SECKENDORFIVM Nostrium, de Republica & Ec-
clesia longe meritissimum, non immerito collocamus, ser-
mone & memoria consueverit celebrare. Quod quidem
institutum, quoad citra ostentationem simulationemque
servatum est, cœtui Fidelium salutare admodum fuit, requi-
rens idem nunc a nobis officium, quo magis B. Cancellarii in-
tegritas erga DEVM atque homines, cum incredibili gravita-
te conjuncta, & minimis maximisque rebus spectata, in omni
ejus vita facile cognoscitur, cujus seriem aliqua ratione de-
lineandam statuimus. Atque utinam ipsum annorum suo-
rum haberemus scriptorem, optare sinceriores certe posse-
mus neminem. Ita dextre, aperte ac constanter, de suis
pariter atque alienis rebus, solebat agere, uti ex quotidianæ
consuetudinis recordatione & quibusdam monumentis pa-
lam constat, præcipue autem videre licet ex annotationibus
germanice consignatis, quarum nonnullæ vestro, Cives Aca-
demici, bono hic adducentur. Generis originem traxit ex

Tyy

illustri

illustri familia Equestri & Imperiali libertate in Franconia per plurima secula gaudenti, cujus Majores seculo superiori, inter primos ex contribulibus suis, Lutheri dogmatibus aures præbuerunt, & quas habebant Parœcias, ad exemplum aliorum Magistratuum reformarunt: natus Anno cdo Idc XXVI die XX Decembr. in oppido Franconiæ Bambergico, cui nomen Auracia-Ducis, prope Noribergam sita, ubi Pater Generosissimus Dn. IOACHIM a SECKENDORF, Dominus Hæreditarius in Ober-Zenna, Præfecturam id temporis tenuit, Magistri Equitum Aulici munere, simul functus apud Principem Bambergiæ Illustrissimum. Mater Generosissima erat Dn. MARIA ANNA a SECKENDORF, nata SCHERTELIA de BURTENBACH, SEBASTIANI SCHERTELII, celebratissimi illius in bello Schmalcaldico Herois, Equitis Aurati & Burtenbachii Dynastæ Proneptis. Quorum illustrium Parentum provida sollicitudine cum a teneris annis literarum esset studiis adductus, longum foret, hic enarrare, quas mirabiles fati vias, difficillimis temporibus, in adolescentia expertus sit, exemplo & solatio omnibus, qui non suis, sed Divinæ gratiæ opibus confidunt. Primam ætatem, a quinto ad duodecimum usque annum, sub varia rerum vicissitudine Coburgi, Mulhusii atque Erfurti, publica & privata Schola usus, ita exegit in pietatis & literarum studio, ut decimo anno latinæ linguæ juxta Grammaticam satis gnarus haberetur, Mathematicis quoque, & linguæ Gallicæ, uti & cum Græca Hebraicæ, ductu meritissimi Theologi, D. BARTHOLOMÆI ELSNERI, operam navans. Mox talium profectuum fama ad aures venit SERENISSIMI Ducis ERNESTI, PII nomen promeriti, qui tam nobilem adolescentem clementissime amare cœpit, vocatumque in Aulam Coburgensem una cum duobus Principibus VVürtembergicis curavit informandum: Unde postea Rectoris Gymnasii Gothani, B. M. ANDRÆ RETHERI, fidei sic commissus est, ut duos integros annos in Classe prima, tanquam publicis literarum castris, sub eo militaret. Anno seculi hujus quadragesimo secundo in Academiam Argentoratensem eximia eruditione præstans se

se contulit, eam intra paucos annos gravissimorum studio-
rum peritiam precibus atque industria porro assecutus,
quam alii vix compluribus acquirunt. Cum deinceps in
Aula Hasfiaca Darmstatina egisset aliquandiu, divina provi-
dentia disponente factum, ut in itinere Gothiam delatus a
Beatissimo Principe detineretur, oblato clementissime usu
Bibliothecæ & Consiliariorum, vitæque genere istiusmodi,
quod quidem titulum a Nobilium Aulicorum officio gere-
ret, immune tamen esset ab ordinariis functionibus, hac ni-
mirum fini, ut assidua doctrinarum cura ad sublimiora ne-
gotia se aptum magis magisque redderet. Hic vero SE-
CKENDORFIUS, accommodatam ingenio vastissimo oc-
casionem nactus, optimam Indulgentissimi Principis spem,
nequaquam frustratus est, sed anno quadragesimo sexto tam
benignam ingressus conditionem, omnibus in id viribus in-
cubuit, ut & studio & ordine tractandarum rerum dignissi-
marum tanti satisfaceret Ducis expectationi. Nam, qua
fuit Dux inclytus sanctitate, prudentia & constantia, cum
Equite obsequiosissimo ita fecerat, ut hic singulis septimanis
sæpiuscule captaret opportunitatem, qua admissus mitissimis
auribus proponeret, quæ memoratu digna commentando
observata essent; idque hac præstaret lege, ut, quemadmo-
dum in rebus aliis alii ad demonstrandam negotiorum uti-
litatem compellebantur a Principe accurationis amantissi-
mo, ita similiter ille in omni doctarum occupationum re-
censione usum praxinque intenderet, eoque dirigeret
omnem meditandi rationem, usus potius literis, quam
fruiturus. Idcirco, hisce curis accinctus Generosus Juve-
nis, quotidie laborabat acerrime, horis matutinis sacra &
Juridica, pomeridianis autem varia tractabat, excerpens
Theologica & Politica, Medica etiam, Historica, Geogra-
phica, Genealogica, Poëtica, Philologica, & quæcunque
usquam majoris momenti esse judicabat, sufficienter ad id
dignoscendum instructus disciplinarum instrumentis atque
linguis, Latina, Græca, Hebraica, Gallica, Italica, Hispani-
ca, Danica & Suecica. Quo in statu convictu est gavisus
Concionatoris Aulici B. BRVNCHORSTII, cujus religiosi-

fimi Theologi ex ore nihil fere, nisi ad vitæ sanctimoniam & vanitatis rerum despicientiam spectans audire meminit, tam arcta cum eo familiaritate usus, ut ipsum ad mortem usque intimo affectu & amicitia prosequeretur. Suo igitur ductu quam virtutem colebat ac temperantiam, ita fideliter custoditam, ut ab omni juventutis protervitate integrum se mansisse affirmarit sanctissime, quotidiano Viri optimi discursu ex verbo DEI solide corroborabat, eoque cupidius, quo segnius hujusmodi quid a Professoribus, aliisque gravitatem munerum præ se ferentibus, pro rei dignitate moneri, ceu scribit, expertus fuerat. Nec vero exigui hoc momenti reputabat, verum adeo magni sibi tum etiam visum esse testatur, ut ex eo tum conscientiae tranquillitatem, id quod longe maximum est, tum sanitatis & rerum digne gerendarum emolumentum pendere animadverteret. Postquam enim per DEI gratiam sic firmiter apud animum statuerat, observans non ebrietatem modo, sed ipsam quoque nimiam saturitatem divinis humanisque commodis ingenti esse obstaculo, ipse sibi in omnibus leges præscripsit ac modum, atque hac via ad perficienda negotia, & cultum DEO absque languore & pigritia persolvendum, expeditissimus semper mansit: quæ propria ejus verba sunt, ex germanico idiomate reddita latine. Tali proinde sobrietate constanter adhibita, longoque istiusmodi usu facultatibus mentis ac corporis ad agendum assuetis, non mirandum, sæpe obstupuisse amicos, qui posterioribus annis tot tantasque occupationes ab uno viro celerrima promptitudine sustineri, interque eas ipsum vacare libris legendis, scribendis, edendisque partim expresso, partim suppresso nomine, non tam crediderunt, quam rei veritatem oculis usurparunt suis: quibus interdum quærentibus, quid arcani haberet, quo præter omnium opinionem tanto par esset oneri, ille exploratissimum hoc unum asseverare est solitus, quod DEI agnosceret gratiam, sed precibus & laboribus assiduus, sed vigilantis animi præsentia, sed temporis & corporis cura solícite observandam atque excolendam. Hæ mihi sunt artes, inquiebat; usque adeo a teneris adsuescere multum est! lisdem artibus

artibus cum Gothæ primos duos annos varia persecutus studia esset, degens potissimum extra aulam, sapientissimus ERNESTVS eum propius secum esse voluit, auctaque dignitatis & beneficii ratione, in Comitum Cubiculariorum, cooptavit ordinem: ex quo tempore vela sua amplius expandere iussus, speciali mandato nunc ad publica elaboranda, nunc ad itinera Principali nomine suscipienda clementissime adducebatur. Anno dehinc quinquagesimo desiderabatur in Patriam Franconiam, præficiendus Principi tum Juniori, *Dn. CHRISTIANO ERNESTO*, Marchioni Brandenburgico-Bayreuthensi, hodie regnanti: *ERNESTO* autem Saxo-Gothano multo charior erat, quam qui dimitendus videretur. Quam ob rem ex merito conferebatur illi sequente anno quinquagesimo primo, ætatis vigesimo quinto, sparta Consilarii Aulici & Ecclesiastici, quam indipiscens decreto Serenissimi a Cancellario & Consiliariis, promotis Juris Doctoribus, speciatim ab unoquoque, examinatus est. Accedebant *An. LVI* curæ Camerales, quibus supersedere quidem maluerat, ut Regiminis & Consistorii causis solummodo esset dicatus: verum aliter Serenissimo visum, ex voluntate DEI, & quidem hujus consilii occasionem præbente exemplo rei familiaris, quam suos intra parietes, ducta in matrimonium Generosissima Virgine, *DN. ELISABETHA IVLIANA* de *VIPPACH*, ab annis aliquot insigni ipse prudentia administrarat. Nec fefellit Ducem prudentissimum concepta spes, siquidem octo postea annis Camera Ducalis Consilarii hujus & Directoris solertiam experta est uberrime. Eodem anno vocabatur clementissime a Serenissimo *FRIDERICO WILHELMO*, Duce Altenburgensi, ad Jenensem Judicis Aulici provinciam. *An. LXIII* a Sereniss. suo *ERNESTO*, Gothano, ad summum Aulicæ dignitatis apicem extollebatur, factus Consiliarius Intimus ac Minister Primarius, Regiminis & Consistorii & Camerae supremus Director. Etsi vero tam amplis admotus muneribus, præsertim apud illum Principem, cujus Ministri nunquam otiosi esse poterant, negotiorum multitudinem semper cumulatus & tantum non oppressus

fuit, tamen suffultum iis artibus, quas commendavimus supra, minime pepercisse illum literis interioribus & reconditis, vel solum Historiæ Ecclesiasticæ studium indicio esse potest, cujus mentionem facit in Præloquio Commentarii de Lutheranism, fructusque admirabilis omnium ante oculos versatur in Compendio Historiæ Ecclesiasticæ Gothano, agnoscente *SECKENDORFIUM* eximie partis Autorem: testatur idem crebra Celsissimi *ERNESTI* erga eum facta admonitio, ipso ibidem referente, ut Reformationis superiori seculo in Germania, aut saltem in Saxonia, peractæ Historiam literis mandaret; quod divinitus ingestum consilium, post longum temporis intervallum, in senectute implere debuit. Interea multos adhuc annos molestias seculi devoravit ille, An. LXIV præter alias summas vocationes ex Aula Saxo-Gothana, secutus Serenissimum Ducem *MAVRITIUM* ad Consilarii Intimi & Cancellarii Citicensis munus, conscientie rationibus adactus prægnantissimis. In hac Aula denuo septendecim vixit annos, curis longe gravissimis oneratus, adjunctus etiam Cameralibus dirigendis. Et vero tanta ibi gratia fovebatur ob meritum excellentiam, ut Clementissimi Principis consensu, a Potentiss. *IOHANNE GEORGIO II* Electore in Consiliariis Intimorum numerum ascitus Anno LXIX, & Anno LXXVI Director Provincialis Altenburgensis, & Anno LXXX Director Aerarii in eodem Ducatu supremus a Sereniss. *FRIDERICO*, Saxo-Gothano, constitutus sit. Insequente autem octuagesimo primo, cum laudatus *MAVRITIUS* fato decederet, dudumque B. Cancellarius cum Hero adhuc vivente pepigisset ita, munere illo Citicensi prorsus se abdicavit, dignitates retinens Altenburgicas, & Meuselvizium, in prædium atque oppidum suum Altenburgense concedens, assumtis præterea honoribus Consilarii Intimi a Sereniss. *IOHANNE GEORGIO*, Saxo-Isenacensi, peculiare ob causas delatis. Tandem igitur post triginta annorum duobus magnæ pietatis & virtutis Principibus, *ERNESTO* & *MAVRITIO*, præstitum fidelissimum pariter & laboriosissimum ministerium, emerito huic Equiti & He-

& Heroi ista contigit felicitas, quam diu, & præsertim post completum quinquagesimum ætatis suæ annum, multis precibus a DEO petiverat, ut quod restaret vitæ liberum a curis molestissimis transigere daretur. Quo quidem obstrictiorem se esse existimavit, (ita loquitur dicto in Præloquio Commentarii de Luther.) ut reliquos annos, quos pene solos vitæ numerabat, ita impenderet, ut DEO, cui omnia se debere profitebatur, etiam otii sui rationem reddere paratus esset. Quocirca annitebatur, ut occupatio primaria circa res coelestes versaretur, omniumque aliarum existeret comes illa atque directrix; & quoniam ad hunc scopum sibi propositum sacræ disciplinæ proxime accederent, quarum rudimenta puer didicerat, profectum nunquam penitus neglexerat, arctius cum iis commercium renovandum esse duxit, cæteris missis aut infrequenter salutatis, quæ in negotiosa etiam vita sese offerebant, civilis licet scientiæ utilitate æstimabiles & aliquando necessariae. Commentatus erat in Citicensi amplitudine librum de Statu Principum Germaniæ, hominibus Politicis auro contrarum. Nunc vero omnia sua studia, omnemque operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in præparationibus ad beatum obitum figens atque locans, statuebat vix aliud quicquam scribendum, quod eo non pertineret. Argumentum haud alienum videbatur, quod etiam vehementer approbante MAVRITIO meditari cœperat, contra profanos Aulicorum quorundam sermones, utpote quos summopere detestabatur Dux optimus, & publice refellendos putabat: unde confectus liber de Statu Christianismi est, Theologiæ & Juris peritis acceptissimus. Hoc edito, mox quidem submisit Orationes Germanicas, pro Solennibus Aulicis diverso tempore & loco habitas, sed ita elaboratas, ut solidæ sanctæque virtutis radii undique eluceant, quarum editioni apposita præfatione concludit, se in posterum ad emendationem sui secum locuturum, ingenuis hisce verbis additis: *Ne notus nimis omnibus ignotus moriar mihi.* Ceterum quantopere animæ curam suæ exercuerit, abunde confirmat labor ille incomparabilis,

rabilis, quem Sanctissimus Senex in latine reddendas Theologi cujusdam meditationes exemplo neutiquam frequenti infumfit, nullum certe in finem alium, quam ut cogitans de perspicua versione ipsas res eo altius imbiberet digereretque. Atque antea memoratis scriptis aliqui forte experientiae ac scientiae, per tot annos acquisitae, fructus publici juris sunt facti: at enim ut campum ingrederetur, in quo excurrere amplius virtutes cognoscique possent, DEO sane acceptum ferendum, quod Beatissimus Vir tam opportune vetus ERNESTI consilium, rebus in quietum statum compositis, ad refutandam Maimburgii Galli de Lutheranismi Historiam applicare sustinuerit. Cum enim non minimae sint Historici partes, sed ut ipse judicat, feligendus ad eas merito ex Consiliariis sive Ministrorum numero optimus, mente calamoque vividus, talis scilicet, qui maximis gravissimisque negotiis per aliquot annos exercitatus, Linguarum & styli peritus, industrius, sobrius, laboriosus, probataque virtutis, pietatis & fidei esset, cui omnia arcana credi tuto possint, in tanta praesertim causa Ecclesiastica, quis, quaeso, rectius numeros illos implere poterat, quam SECKENDORFIVS, cui soli, quicquid latebat in Saxonicarum Aularum Archivis, vel notum, vel non occultandum erat? Itaque Historicam veritatem monumentis certissimis luce & maiestate nativa donaturus, reperiabat omnino, ubi prudentiam Politicam & Ecclesiasticam, variamque doctrinam, innumeris observationibus firmatam, in dijudicandis tot rebus & causis antiquissimis explicaret, eo autem pietati ipsius aptissimo successu, ut simul in negotio illo sacro Lutheri, Melanchthonis, aliorumque Principum & virorum dictis, factis scriptisque sanctissimis fastidium molestiarum omne abstergere, animique ad coelestia inflammati igniculos alere ac sustentare posset: cujus utriusque rationis quanto expressiora, quantoque illustriora divinum opus ubique praebet documenta, eo admirari magis bonitatem DEI, & amare indefessi Herois sanctitatem oportebit. Verum enim vero hisce curis intentum illum Pater Opt. Max. destinabat novis adversae ac secundae fortunae vicissitudinibus

bus afficere, ut servum adeo dilectum omni crucis, amoris
 atque honoris genere consummaret. Namque Anno
 LXXXIV dilectissima Conjux, tot annorum laborumque so-
 cia, beata morte ærunnis quidem terrestribus, ast ipsi non
 sine ingenti dolore eripiebatur, ex qua primis conjugii an-
 nis binas filias susceperat, fato suo celeriter defunctas. Quæ
 vero arcana divinæ benignitatis consilia sunt, nova optimo
 Seni reservata erant gaudia, quanquam ut filios DEI expe-
 riri decet, certis nunquam non temperata calamitatibus. Ita
 nimirum factum, ut An. LXXXV spectatarum virtutum
 virginem, Generosissimam Dn. SOPHIAM SVSANNAM
 ENDIAM, nunc Viduam mœstissimam, sibi in matrimo-
 nium & solatium ascisceret, tam fausto eventu, ut hujus
 blanda fidelitate, ipsum ante obitum adhuc prædicata, non
 tantum commode uteretur, sed etiam in senectute sua be-
 nedicti conjugii fœtus referret, filiola quidem primum, ipsa
 cum nativitate ad cœlestem patriam emigrante, deinceps ve-
 ro Anno XC filio admodum vegeto auctus, qui ut feliciter
 cum Matre Illustri vivat, Parentisque meritissimi sicut no-
 men, VITI LVDOVICI, ita & virtutes reportet ac venturo
 seculo restituat, etiam atque etiam DEVM precamur. Post
 contractas secundas nuptias incendium quoque in oppido
 suo intueri debuit Vir exercitissimus, sic permittente DEO,
 ut occasio suppeditaretur præstandæ misericordiæ & libera-
 litatis, quam erga subditos aliosque amicos tam larga faci-
 litate executus est, ut ipsum vere opum Dominum suarum
 extitisse omnes norint. Videtis hætenus, CIVES, in SE-
 CKENDORFIO Nostro nihil non admirandum occurrere.
 Unum superest, coronidis habendum loco. Vita ejus ad
 finem properante, singulari adhuc corona eximias Viri vir-
 tutes dignari in terris voluit cœlestis providentia, excitavit-
 que Sapientissimum Suum FRIDERICVM, Tertium hujus
 nominis ELECTOREM BRANDENBURGICVM, DO-
 MINVM NOSTRVM CLEMENTISSIMVM, qui anno su-
 periore XCI probatissimum Senem ob tanta merita, in toto
 orbe dudum conspicua, suum nuncupare Consiliarium In-
 timum decernebat. Nutum hunc divinum is veneratus hu-
 millime,

millime, amorem in se celsissimum valde auxit, quando ea ætate in rebus obeundis dexteritatem ostendit inusitatam, cui nihil virium deesse videbatur. Ut propterea hujus Ministri, omnibus & prudentiæ & doctrinæ opibus tantopere muniti, usus quam optime collocaretur, visum est Potentissimo ELECTORI affectu plane paterno, Universitati FRIDERICIANÆ suo illum nomine & loco tanquam Cancellarium præficere. Quo quidem decreto rebus nostris fortuna affulgebat præsentissima, ita etiam confirmata, ut Vir in Reipublicæ & Ecclesiæ bonum prorsum natus, sedem quietam deferere, & Academiam Electoralem gubernandam sequi nullus dubitaret, immo adveniens curas Ecclesiæ gravissimas jam tum composuerit, plurimaque commoda meditaretur. Jam vero nos ipse eventus edocet, quod Numen Supremum servum hunc fidissimum ea præcipue finis huc miserit, ut rebus Ecclesiæ pacato statu frui jussis, quem apprime commendare solebat, Academia nostra Fridericianæ illustrissimum primi Cancellarii exemplum, ut initio diximus, sibi semper ante oculos propositum servet. Quam fati clementiam ut in magna felicitatis parte omnino ponimus, ita persuasissimum habebitis, Cives, Beatissimum Senem tantam de vobis sollicitudinem iniisse, ut ad postremum usque morbi senilis diem, de commodis Vestris, suoque in illa studio loqueretur. Vos mente id gratissima agnoscatis necesse est, cumque exuviæ PATRONI PATRISQUE tanti, anima dudum apud Christum triumphante, die indicto hinc Meuselvizium abducendæ sint, persolvatis extremum illi honorem nobiscum funus comitando, quod non tam a nobis rogati, quam observantia vestra & pietate ipsa compulsi facietis. P. P. Halæ-Sax. Die Tertio Feriarum Nativitatis Domini, Anno post natum Christum MDCXCII.

Concionem in Ejus memoriam solennem habuit Halæ D. *Joachimus Justus Breithaupt*, ad dictum Ps. XVII, ult. proponens *die himmlische Sättigung in Zeit und Ewigkeit*. Prodiit hæc Cizæ 1693 in fol. juncta aliis duabus, quarum alteram Meuselvici *Martinus Leisfringius*, & alteram Obernzennæ *Jo. Valentinus Schultzius* habuit. Cum cor-

pus ejus exanime d. 29 Decembr. 1692 Hala Meuselvicum deduceretur, comitatui splendidissimo gratias dixit *Christianus Thomafius* Oratione Germanica, quæ & seorsim, prodiit in fol. & repetita extat in ejus *allerhand kleinen deutschen Schrifften* p. 547. seqq.

* * *

LVCTVS SOLENNIS

ACADEMIÆ HALLENSIS.

*Hei mihi, quam nuper felicem sidere grandis
SECKENDORFIADÆ cuncti stupuere, nec unquam
Crediderint raptim privandam lumine tanto!
Ecce autem, quam vera sonat vox illa Propheta:
Quod via sit Domini longe sublimior omni
Tramite, quem figat sibi mens humana, fatigans
Consiliis animum, quæ sunt æterna, minorem,
Nec, nisi quæ tenebris jaceant clausa undique densis
Ante pedes, cernens. Facies veneranda Tonantis
Quaqua iter expandit cæcum, vestigia semper
Optima fert, cultu quæ si observare silenti
Ac fidei pleno liceat, faustissima quaque
Elucens in iis, ratio quæ tristitia ducit.
Et dubitamus adhuc, quin SECKENDORFIUS ille,
Quem DEVS officii sacri humanique fidelem
Agnovit servum, senique insignis honore
Ornabit pridem, meritorum luce corusca
Spargentem radios tam claros, hostis ut ipse
Nullus eam laudem dubio præstringere possit,
Et datus & raptus decreto Numinis almo
Cedat in optatam matura mente quietem?
Dicite felicem, primo quæ limine rerum
Hunc sum experta Patrem, fortunatumque Parentis
Oscular æterni nutum, qui jusserit atra
Nectere fata moras, jam dudum prompta labores
Grandævi Herois morborum absumere telis,
Dum mihi dux sapiens & Cancellarius usu*

Indiſo

*Invisito extiterit. Superi id voluere, peractum est.
 Jamque Viri adventu mecum Germania tota
 Gaudebat, fama longe lateque canente,
 Res teneras spes quanta meas hoc sole foveret.
 Inclyta eum passim gestarum gloria rerum
 Extulerat multis annis super astra, tot Aula
 Saxonica tanquam Christianum Nestora coram
 Audierant, aliae consultorem eminus ipsum
 Admirabantur: nec quidquam vota precari
 De tantis poterant donis, quae divite cornu
 Unius in pectus caelestis gratia fudit,
 Quam scriptis eadem ut fierent communia terris.
 Atque etiam huic curae se SECKENDORFIUS aptum
 Natum ope divina praestabat, quando per artes
 A puero varias, ERNESTI, Principis ejus
 GOTHANI, cujus Pietas sacra nomina cantat,
 Auspicio ductus, linguam, quam Curia poscit,
 Quam Schola, mirando studio callebat utramque,
 Judicioque vicens ingenti, & ferre labores
 Sævetus inexhaustos, facile ardua quaeque prehensa
 Rerum & verborum digna sub veste legenda
 Sistebat. Videre Sacri, videre profani,
 Quam dulci nexu DEVS hoc in pectore normam
 Regnandi & sancte vivendi effinxerit: illi
 Christianam in scriptis culturam mentis amarunt,
 Notitiamque DEI & verae virtutis honorem;
 Hi mirati Aulae leges mirosque recessus,
 Prudentisque animi curas, humana tot inter
 Consilia intentas rebus caelestibus una,
 Quo multi exemplo sibi contraxere pudorem.
 Quid vero dicam, quanam Heros otia nostræ,
 Post varios casus, post tot discrimina rerum,
 Quæsierit monstrante DEO, & sâdente senectâ?
 Cesserat ex Aulis tandem: verum ille stupendum
 Tunc exegit opus, defendens ampla Lutheri
 Fata Reformantis, furias adversus iniquas;
 Tantum opus, ut nemo, nisi SECKENDORFIUS unus,
 Suffice.*

*Sufficeret, seu quis congesta arcana sub Aulis
 Saxonici spectet, sive usu atque arte subactam
 Vim penetrandi actus & causas tempore prisco
 Digestas, neque non candorem, ipsumque decorem.
 Ergo abit in Regum turres vulgique tabernas
 Depositum secli, quo non prestantius ullum.
 Quo magis ille autem privata sede latebat,
 Hoc magis in sensus summorum & corda Virorum
 Tanta incurrebant merita ac molimina magni
 Autoris, cives quem juxta ac diffusa regna
 Certarunt colere. Hinc, et si satur omnium honorum
 Dudum erat, egregium quoque BRANDENBURGICA
 Sceptra*

*Sunt complexa senem primores inter amicos,
 Et mihi deinde Patrem surgenti sorte benigna
 Praefecere, meum qui non spernebat amorem,
 Sed totum penitus mihi sese impendere amabat.
 Quantas ille brevi digessit tempore curas!
 O nimium felix, seris dignata diebus
 Luminis angusti, gremio quod claudere nostro
 Illustres oculos voluit DEVS. Ecce! relinquit
 Spem, fore, ut ex nido similes, volventibus annis,
 Phœnices veluti possint prodire volantes.
 Interea hunc Cygnum, currentia secula qualem
 Non habuere parem, nostro cecinisse sub axe
 Paciferum cantum, pacemque adiisse supremam
 Gaudeo, & aeterno grates persolvo Parenti,
 Cujus in amplexu jam SECKENDORFIVS alta
 Gaudia persentit, turbis obnoxia nullis.*

IN EIVS OBITVM:

*Undique dum famæ Tibi colligis Ipse favorem,
 Mundus & assurgit doctus ubique Tibi,
 Cur, SECKENDORFI, lugentem deseris orbem,
 Cum neges hic meritis posse carere Tuis?
 Me quoque si spectem, solus Tibi debeo tantum,
 Publica vix quantum res Tibi tota potest.*

Nec

*Nec tamen ipse Tuas tentabo exponere laudes,
 Cælestesque animi divitioris opes;
 Ista quidem, tam Vir mirandis inclyte donis
 Dicere, da veniam, vix satis ipse queas.
 Posteritas meritam laudemque decusque rependet,
 Sit modo non oneri succubitura suo.
 Interea heroem tantum, quod possumus omnes,
 Æternum tacita religione colam.*

Illustrissimi Patroni sui memoriæ hæc debuit
L. OTTO MENCKENIVS, Moral.
 Prof. Publ. Academiae Lipsiensis quartum
 Rector.

SCRIPTA:

Plurimâ quidem, eaque longe solidissima, edidit Illustris SECKENDORFIUS. At e reliquorum numero isthæc saltem memoramus:

Christen-Staat in drey Bücher abgetheilet. Im Ersten wird von dem Christenthum an sich selbst / und dessen Behauptung wider die Atheisten und dergleichen Leute ; Im Andern von der Verbesserung des weltlichen / und im Dritten des geistlichen Standes nach dem Zweck des Christenthums gehandelt. Leipzig 1685 in 8. *

* *Vid. mens. Aug. Act. Erud. Lips. 1685.*

Dissertatio Historica & Apologetica pro doctrina Doct. Lutheri de Missa, sive Confutatio renovata adversus Doct. Lutherum & qui sententiam ejus sequuntur, calumniæ impudentissimæ, ab Abbate quodam, in tractatu Gallico Anno 1684 Lutetia edito, qui Latine versus simul exhibetur, cuique titulus est: Recitatio colloquii Diaboli cum Luthero, &c. Huic refutatio per modum Notarum inseritur: quam edidit *Caspar Sagittarius, D.* Jenæ 1686. in 4. *

* *Vid. Act. Erud. Lips. Mens. Decembr. 1686.*

Defensio Relationis de Antonia Burignonia, Actis Eruditorum

torum Lipsiensibus Mensis Januarii Anni 1686 insertæ, adversus Anonymi famosas chartas, Amstelodami typis Boetmannianis, sub titulo *moniti necessarii*, publicatas, quarum protervæ calumniæ refutantur, simulque Fœminæ, quæ se Legatam DEI mentita est, ipsiusque Apologetæ & Monitoris, impia & monstrosa dogmata quædam ex libris utriusque Gallicis Latine excerpta, censuræ Christianorum in præcipuis Fidei articulis adversus fanaticos consentientium offeruntur. Lips. 1687. in 4. *

* *Vid. Act. Erud. Lips. Mens. Maj. 1687.*

Commentarius Historicus & Apologeticus de Lutheranismò, sive de Reformatione Religionis, in magna Germaniæ parte, speciatim in Saxonia. In quo Ludovici Maimburgii Jesuitæ Historia Lutheranismi Gallice edita Latine, versa exhibetur, corrigitur & suppletur. Franc. & Lips. 1688. in 4. *

* *Vid. Mens. Jan. Act. Erud. Lips. An. 1688. & Nov. Reip. Lit. itemque Mens. Febr. Hist. Opp. Erud. ejusd. anni.*

Supplementum ad librum primum Commentarii Historici & Apologetici de Lutheranismò, maximam partem ex Archivis & MSS. collectum, & Tomo secundo operis, loco speciminis & prodromi præmissum. Lipsiæ 1689. in 12. *

* *Vid. Mens. Jun. Act. Erud. Lips. An. 1689.*

Libri duo antecedentes tandem evaserunt in amplissimum opus, cujus hunc titulum exhibeo: Commentarius Historicus & Apologeticus de Lutheranismò sive de Reformatione Religionis ductu D. Martini Lutheri, in magna Germaniæ parte, aliisque Regionibus, & speciatim in Saxonia, recepta & stabilita: in qua ex Ludovici Maimburgii, Jesuitæ, Historia Lutheranismi Anno 1680 Parisiis Gallice edita Libri tres ab anno 1517 ad 1646 Latine, versi exhibentur, corriguntur, & ex Manuscriptis aliisque rarioribus libris plurimis suppleuntur; simul & aliorum quorundam scriptorum errores aut calumniæ examinantur. Lips. 1692. in fol. *

* *Vid. Mens. Aug. Act. Erud. Lips. An. 1691. mens. Febr. Hist.*

*Hist. Opp. Erud. An. 1692. Tom. XXII. Biblioth. Univ.
& Hist. pag. 1. Eph. XXVII. Erud. Gall. An. 1692.*

Capita doctrinae & praxis Christianae insignia ex LIX illustribus Novi Testamenti dictis deducta, & Evangeliiis Dominicalibus in concionibus An. 1677 Francofurti ad Moenum habitis applicata a Philippo Jacobo Spenero D. & Seniore Evangelici Ministerii Francofurtensis. Francofurti 1689. in 8. *

* *Vid. Act. Erud. Lips. Mens. Octobr. 1689.*

A quam plurimis insuper una cum Bæclero pro Autore habetur compendii Historia Ecclesiastica, decreto Serenissimi Principis ERNESTI in usum Gymnasii Gothani compositi. Aliis scripsisse fertur den Bericht und Erinnerung auff Imaginem Pietismi, &c.

IV.

V I T A

POLITICI PIENTISSIMI

Et e Scriptis quoque sacris undiquaque notissimi,

DN. ERASMI FRANCISCI,

Renovata & translata

Ex Concione funebri

die XXVII Decembris Anno MDCXCIV

habita

A

IOHANNE CONRADO FEVERLEIN.

ERASMI FRANCISCI, cujus scripta longe plurima Erudito Orbi dudum innotuerunt, natales atque fata paucissimis cognita fuerunt, usque dum ipse post mortem publice prælegenda funebrem habituro Concionem sua eadem manu consignata reliquit. Lubecam vero patriam nactus est, quippe in quam urbem peculio suo relicto confugerant Parentes ejus, ut hostilem

in

in terras Meklenburgicas invasionem a VVallensteinio susceptam evaderent, cumque ibi domum sibi propriam acquisivissent, Gnato hoc ultimo familiam suam auctam intellexere Anno 1627 die Novembris decimo nono. Et Pater quidem ipsi fuit FRANCISCVS FIX, Consiliarius Brunsvico-Luneburgicus, Mater MARGARETHA, ERASMI REVZII, S. R. MAI. Daniae, CHRISTIANI IV, Consiliarii intimi, & viduae Matris Regiae, SOPHLÆ, quin & Filii Ipsius secundogeniti, Domini VLRICI, Ducis Mecklenburgici, Episcopi item Suerinensis & Slesvicensis, Cancellarii, filia. Ab avo itaque Materno ERASMI prænomen est adeptus, sed loco cognominis annis adolescentibus Patris sui prænomen assumpsit, & ERASMVM FRANCISCI se vocari fecit, morem pluribus haud inconfuetum secutus, qui, dum alieni agunt a patria, accedentibus insuper rationibus non unis aliis, gentilitium suum nomen plerumque dissimulant. Matre suavissima orbatus est, cum tertium vix superasset annum, & Patrem suæ salutis eo magis cupidum expertus Præceptores passim invenit fidelissimos. Familiae inprimis DORNCRELLIANÆ, quæ proxima Patrem cognatione attingebat, Luneburgi commendatus, ibidem sub Rectoris Scholæ manuductione eos obtinuit profectus, ut ad Gymnasium, cujus alumni non solum ad tres palmarias Linguas, sed ad Logicam quoque Rhetoricamque & Poësin, studiaque Humaniora alia capienda invitabantur, non sine fructu allegari potuerit. Ast Musis per turbas bellicas hinc secedere coactis in Pædagogium Sedinense se contulit, inque eo per triennium integrum publicas æque Lectiones ac Collegia privata frequentavit, & in iis jam opponendo jam respondendo publice ac privatim se exercuit, usquedum a provido Parente domum revocaretur. Verum hic brevi post, cum Hamburgum iter suscepisset, horam fatalem attigit, unde Noster exanime ejus corpus Hamburgo Lubecam advehi, honesteque ibidem in Templo cathedrali sepeliri curavit. Academias hinc petiit, inque iis Juris Civilis atque Publici studio per quinquennium sedulo incubuit. Sed valedixit vitæ Academicæ, cum Gene-

rosissimos adolescentes quosdam in terras deducere alieno sub sole calentes juberetur, quod munus quidem magna animi cum promptitudine in se suscepit, verum in medio itineris cursu gravi diuturnoque morbo impeditus suam alii provinciam committere necessum habuit. Anno ætatis octavo supra vigesimum exacto, nuptias celebravit cum ornatissima fœmina, MARIA HEDVVIGE SIBTLA, nata FRIDERICHIA, IOHANNIS MÆNHOFII, Capitanei in exercitu Campi Mareschalli Generalis, Comitis Ranzovii, relictæ vidua. Istud vero matrimonium rosas exhibuisse, memorat haud sine spinis, ac inter fata utriusque partis sat adversa hoc inprimis numerat, quod bona, quæ hæreditatis jure legitimo ab ipsis expectari potuerant, mala aliorum fide dissipata maximam partem & possessuris subtracta fuerint. Rebus ergo suis alia via ut prospiceret, Norimbergam se contulit, qua in urbe subsistere eum coëgit morbi denuo eundem invadentis vehementia, quæ languorem post se reliquit ultra spatium annum vires attenuatas affligentem. Hospitium interea concessit ipsi & beneficiis insuper compluribus aliis devinctum sibi reddidit IOANNES DOPPELMAIER, Senior, in cujus ædibus ad votum ENDTERORVM, Bibliopolarum Celeberrimorum, Tractatus aliquos ad fallendum suaviter tempus & ad sumtus sustentationis tolerandos elucubravit, qui cum faciles ubique emtores invenirent, istis non minus atque aliis Bibliopoliorum clarorum sagacibus præfectis salivam moverunt, ut de pluribus subinde addendis eum quam creberrime sollicitaverint. Nec repugnavit Noster honestissimis petitis, præsertim cum ob crurifragium, quod duabus vicibus olim perpeßus fuerat, & per morbos intensissimos, qui istud exceperant, iis se privatum viribus omnino perspiceret, sine quibus Magnatum ministeria, quæ cæteroquin sibi scopum præfixerat, ea, quæ decet, alacritate subire haud licet. Passim equidem oblatas sibi sensit functiones admodum splendidas, interque eas & illustrem Consilarii Electoralis Brandenburgici dignitatem: at enimvero quietum vitæ genus sibi magis convenire animadvertit, solitariumque adeo agendi institutum animi quiete

quiete exoptatissima stipatum honoribus amplissimis, sed molestia multiplici circumseptis, præferre maluit, ratus, suo se talento lucrum itidem haud contemnendum promovere, si meditationibus solidissimis eruditionem ut Naturalem, Politicamque & Historicam, sic Theologicam cumprimis, ornare pro virili allaboraret. Sed anno tamen millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo permoveri se passus est, ut titulum Consiliarii ab Illustrissimo Comite Hohenloico, Domino HENRICO FRIDERICO, gratiose sibi oblatum, reciperet ac usurparet, quanquam interim Norimbergæ suæ constanter adhærere perrexerit. Vitam de cætero tranquillam ita peregit, ut præter assiduum laborem, scriptis dicatum publicis, virtutibus etiam Christiano dignis aliis egregie floruerit, ac fama eruditionis atque eloquentiæ suæ longe lateque dispersa multos omnino allexerit, qui non per literas solum eundem salutarunt, sed & coram aspicere & conversatione ejus perfrui exoptaverunt, quanquam horum non paucis sæpe prudenter ac modeste suam præsentiam subtrahere annisus fuerit. Anno MDCXCII dulcissima Coniuge mors ipsum privavit, ex quo tempore perpetuo se teneri desiderio, animam suam cum Beatæ anima jungendi, intellexit. Nec diu adeo suspiria ex mœsto ducere pectore necessum habuit. Anno etenim MDCXCIV mense Decembri jam adulto, die nempe illius vigesimo, placide exspiravit, mortis prodromum morbum difficilem aut diuturnum minime expertus, cum ipsa illa die, quæ vitæ ejus terminum antecesserat, horis ante- & pomeridianis extra domum satis bene pro ætatis ratione valens pedem extulerit, & noctem, quæ vitæ ipsius finem secum advexit, post consuetas preces vespertinas dulci somno inchoarit. Expleverat vero tum, cum respiratio impeditior (quæ ante aliquot equidem hebdomadas ipsum infestare cœperat, sed lecto affigere aut domi retinere haud potuerat,) subito in omnimodam Spiritus degeneraret interceptionem, mensem unum cum triduo ultra annos LXVII.

In Concione funebri FEVERLINVS, Norimbergenfium Præco facundissimus, ad Textum Hof. II, 19. 20 proposuit:

Die unzertrennliche Verlobniß mit JEsu. Orationem in ipsum Panegyricam edidit *VV*olfgangus Christophorus Detsler, cujus titulus: Das Contrefait Christlicher Klugheit. Prodiit & alia, cujus hæc inscriptio: Neueröffnete Schau-
bühne eines rechtschaffenen Christlichen und hochgelahr-
ten Gemüths / nach dem Leben des sel. Herrn ERASMI
FRANCISCI in einer kurzen Lob-Rede erbauet / durch
Johann Stephan Pliß. Leipzig 1702. in 4.

IN EIVS EFFIGIEM:

*Qui Francisciada placidos in imagine vultus
Suspiciis, hic nullos porro require modos.
Hujus ab excessu squallet Parnassia collis,
Cumque meris lachrymis Castalis unda fluit.
Ipse sacri vatis casu turbatus Apollo.
Justitium Musas jussit habere suas.*

G. THOMASIVS.

Aliud Ejusdem in Illius obitum:

Ließ jener Weise sich in seine Libraren/
Den Kirchhof/ wo der Schatz der Weißheit ruht/ begra-
ben.
Ach was vor eine Grufft soll mein FRANCISCI haben/
Den fast des Todes Zahn zu nagen trägtet Scheu?
Die Nachwelt setzt zum Ruhm der liebsten Moris bey/
Daß sie dis werthe Haupt und seine feltne Gaben
Mit ihrem Honigseim so gütig pflag zu laben/
Und daß ihr schöner Schooß sein sanffter Ruh-Platz sey.
Doch ist das Cedern-Holz gelehrter Bücher Kasten/
Daß keine Fäulniß ie/ noch die Verwesung trifft/
Das eigentliche Grab/ wo seines gleichen rasten.
Die Erde hat von ihm den minsten Theil gewonnen/
Weil durch Aufzertigung so mancher schönen Schrift
Er/ gleich dem Seidenwurm/ sein eigen Grab gesponnen.

In obitum

ERASMI FIXII,

amici veteris:

*Celare nomen Fixius studens suum,
 Præclara libris dona mentis entheæ
 Prædebat Orbi; Scriptor haud inglorius.
 Pernosse qui desideraverant Virum
 Queruntur occidisse flebilem sibi,
 Dolentque ademtum literis bonis decus.
 Fuit hic ERASMVS, estque eritque idem diu.*

Scrib.

TOBIAS WINCKLERVS.

SCRIPTORVM

*Abs se editorum omnium Syllabum ipse adornabit, eundemque
 præmisit der gründlichen Widerlegung derer Verleumb-
 dungen/ welche der sogenannte M. Jo. Matthæi in seiner
 Orthodoxia Böhmiāna wider ihn ausgestürzet. Ego
 vero Theologica tantum hinc repetam.*

Christliches Spazier-Büchlein. In 12. in zwey Theilen.

Die geistliche Gold-Kammer der bußfertigen/ Gott ver-
 langenden und Jesus verliebten Seelen/ bekleidet mit
 neun und vierzig Betrachtungen und vielen bengefü-
 gten Liedern. In 8. mit vielen Kupffern.

Erinnerung der Morgenröthe/ oder geistliches Hahnen-
 Geschrey an die vertieffte Herzen im Schatten des To-
 des/ in drey und sechzig Aufmunterungen angestrichet:
 Darunter ein und dreyßig zur Buße und wahrer Be-
 kehrung; Die übrigen zwey und dreyßig aber zum
 Glauben und gläubigem Wandel gerichtet seynd / mit
 vielen Kupffern. In 8.

Glanz/ Krafft und Würckung der geistlichen Wandel-
 Sterne; Nemlich der sieben Haupt-Tugenden eines
 wahren Christenthums 2c. In 8. mit Kupffern.

Die Seel-labenden Ruh-Stunden / unter den unruh-
 gen Mühe und Thränen dieser Welt. in 8.

Z z z 3

Fort.

Fortsetzung der Seel-labenden Ruh-Stunden/oder zweyter Theil derselben 2c.

Die Krone/ oder völlige Ausführung der Seel-labenden Ruh-Stunden: Darinn das falsche und wahre Christenthum beleuchtet wird 2c. In 8.

Drensfacher Anhang zu den dreien Theilen Seel-labender Ruh-Stunden: Mit Kupffern und einem Spruch-Register. In 8.

Die brennende Lampen der Klugen/ zu sorgfältiger Beleuchtung der Sterblichkeit/ und vorbereitlicher Rüstung des Gemüths gegen den Tod/auffgehendet in drey und sechzig Bedencken/ mit vielen Sinnbildern. In 12.

Die von neuem auffgefüllte und vergrößerte Lampen der Klugen/ so wohl mit unterschiedlichen Bedencken/ als Sinnbildern/ vermehret. In 8.

Die letzte Rechenschafft aller Menschen/ abzulegen zu den Füßen der ewigen Majestät/ in vier und sechzig Bedenckungen des sonderbahren Seelen-Gerichts und all-menschlichen End-Gerichts/ abgehandelt 2c. In 8. mit eben so vielen Sinnbildern in Kupffer.

Das unfehlbare Beh der Ewigkeit/ für die Verächter der Gnaden-Zeit 2c. In 8. mit Sinnbildern.

Das Ehr- und Freudenreiche Wohl der Ewigkeit/ für die Verächter der Eitelkeit 2c. in zwey und funffzig Bedencken erwogen/ mit beygefügtten Sinnbildern in Kupffer. In 8.

Gegenstral der Morgenröthe Christlicher und schriftmäßiger Wahrheit / wider das sterngleissende Irlicht der Absonderung von der Kirchen und Sacramenten 2c. nebenst beygefügtter Untersuchung/ was von des Jac. Böhmens Schrifften zu halten. In 12.

Widerlegung der Verleumdungen/ womit der Pasquillant/ so sich mit dem Nahmen Magistri Johannis Matthæi verlarvet/ in seiner vermeynten Orthodoxia Boehmiana E. Francisci und seine Schrifften hat diffamirt.

V.

ORATIO PARENTALIS

Memoriæ æternum colendæ

CONSUMMATISSIMI CONSULIS,

DN. ADRIANI STEGERI,

Sacra,

Dixit

VII Calend. Decemb. Anno MDCCI

D. IOHANNES SCHMIDIVS, P. P.

Alumnorum Electoral. Ephorus, Collegii B. Mariæ Virgini-
nis Præpositus & Senior, nec non Facult. Philosophi-
cæ quartum Decanus,

RECTOR

ACADEMIÆ MAGNIFICE,

COMITES ILLVSTRISSIMI,

*Viri Magnifici, Summe Maximeque Reverendi, Pra-
Nobilissimi, Consultissimi, Experientissimi, Spectabilis, Ex-
cellentissimi, Amplissimi, Præclarissimi,*

Tuque in Solatium Ecclesiæ & Decus Reipublicæ
nata Nobilissimorum Juvenum concio,

Quantam Reipublicæ nostræ superiori anno jactu-
ram attulerit duodecimus Calendarum Septem-
bris dies, infelix enim atque luctuosus, qui ADRI-
ANO STEGERO, quod nomen omnem titulo-
rum dignitatumque ambitum longe multumque superat, in-
evitabilem imposuit ex hac vita migrandi necessitatem, nemo
vestrum, Auditores, potest ignorare, quibus tristissimum illius
temporis spectaculum ante oculos obversatur, quin etiam
animo insidet atque penitus infixum est. Jacebat, profe-
cto, cum ad immortalitatem transiret Consul de Senatu
populoque Lipsiensi immortaliter meritis mortua quasi

cum mortuo hæc civitas, & veluti flumen ripis effusum, non modo solum, quod alluit, vi sua rapit, sed etiam quaquaversus per agros & arva ruit, & longe lateque exspatiatur; aut sicuti fulminis horror non illam solum domum invadit, quam infelix concussit ictus, sed ad quasvis urbis partes penetrat: sic doloris magnitudo non modo familiam afflictissimam, quæ quodam quasi fulmine percussa erat, tantum non opprimebat, verum etiam ad omnes omnium ætatum, omnis sexus, omnis ordinis homines diffundebatur. Etenim cum acerbissimæ mortis fama per urbem percrebuisse, qui ubique luctus, qui fletus omnium, quæ lugubres sordes, quæ lamentationes fuerunt! alius miseram amplissimæ Familiæ sortem deplorabat, alius reipublicæ vulnus cum lacrymâ contemplabatur, alius, quantum omnes miseri amisissent, cum dolore secum reputabat; alii interire delicias & decus patriæ, alii reipublicæ palladium eripi, alii civium præsidium dejici, alii alia, quæ singulis ingens dictitabat dolor, lamentabantur; omnes vero diversis quidem de causis pari tamen affectu defunctum lugebant, & illam, quam Lucii Bruti, Consulis Romani, statux cives olim inscripserunt vocem, perpetuo ingeminabant: Utinam viveres! Ipsi Reipublicæ Patres, quorum in adversis rebus animi constantia spectata esse solet, in publico luctu coercere moerorem non potuerunt, immanis duritiæ potius quam fortitudinis esse rati, in gravissimo hoc ac acerbissimo casu non commoveri, non ingemiscere, non lacrymari. Itaque & in ipsa curia, cum tanto lumine spoliata esset, orbitatis ac vastitatis notæ conspiciebantur, & omnis senatus, erepto sibi eo, qui parens bonus ac tutor fidelis fuerat, mutus quasi & exanimatus esse videbatur, totoque animo in Stegeri contemplatione defixus (veluti Plinius olim Virginium Rufum Consullem) Stegerum cogitabat, Stegerum videbat, Stegerum jam vanis imaginibus, recentibus tamen, audiebat, alloquebatur, tenebat; tantum optimus Consul virtutis suæ desiderium amplissimo ordini reliquerat. Sed quid ista commemoro, quæ non sine animi ægritudine a quovis audiri possunt? Certe non animus est acerbissimi vulneris cicatricem impræsentiam

ram

rum refricare, quæ nuper eo felicius obducta est, quo magis novi Consulis Virtutes respublica admiratur; præsertim cum Stegerus non medio in spatio integræ ætatis, sed plenus annis, plenus honoribus, plenus rerum bene gestarum gloria ereptus sit, & felici æternitate jamdudum fruatur. Hunc me propterea potius locum conscendisse vos scire velim, Auditores, ut divinas, quas in defuncto amisimus, virtutes vobis velut in speculo conspiciendas præberem; si tamen amissum illud dicere fas est, quod æternum vivet, ac perpetuo in hominum memoria versabitur. Ita nimirum sapientissimi viri omni tempore existimarunt, non illud magis efficiendum esse mortalibus, ut illustrium atque summorum Virorum mortem imbecilli luctu ac muliebribus lamentis prosequantur, quam ut a gemitu ac lacrymis ad virtutum, quibus defuncti præstabant, contemplationem animum revo-cent; qua de causa Romani pariter ac Græci, quos optimos honestatis Magistros fuisse accepimus, quoties præclara virtus aliqua e terris emigraret, vitam atque res gestas ejus, qui defunctus erat, diligentissime commendabant, ut reliqui ad rerum præclarissimarum studia eo magis inflammarentur. Quamobrem cum tam ampla in Stegero olim virtutum seges effloruerit, ut nisi posteritas easdem illustri laude celebraret, ingratae mentis notam effugere non possit. Vellem equidem, ut in hoc splendidissimo confessu alius vi ac dicendi copia me major laudandi provinciam in se susciperet; quandoquidem tamen & mea me multis abhinc annis adversus beate defunctum suscepta observantia impellit, & eorum, quorum desideriis deesse non possum, excitat autoritas, in hoc justissimæ laudationis argumento eo confidentius versabor, quo majori virtutum ubertate atque copia me circumfundi video. Sicut enim pictores, dum excellentem cujusdam formæ pulchritudinem exprimunt, non opus habent, ut aliunde quæsit decoris aliquid illi adjicere studeant, quod apta membrorum figura atque coloris suavitas seipsam satis commendat: ita in laudandis beatissimi viri virtutibus mihi sola illarum adumbratio sufficiet, qua efficiam, ut ADRIANVM STEGERVM perfectissimum Con-

summati Consulis exemplar fuisse intelligatur. Quod dum pro mea virili parte præstare aggredior, a Vobis, omnium Ordinum Auditores honoratissimi, summopere contendo, ut quoniam in unius horulæ spatium omnia concludenda sunt, mihi res eximias brevi oratione comprehendenti, benevolas aures præbere velitis. Videntur autem, si recte rem comprehendere totam, quatuor præcipue in eo, qui ad reipublicæ clavum sedet, spectanda esse: pietas, prudentia, iustitia atque constantia, quæ singula in Stegero ita exstiterunt, ut tantum laudis ipsi impertiendum esse omnes consentiant, quantum illi, qui omnes Consulis perfecti numeros implevit, jure debeat. Etenim ut primo loco loquamur de illa, quæ inter reliquas virtutes principatum merito suo obtinet, pietate, ecquis unquam Consuli nostro illius laudem eripere valuit, quam ita ex Majorum sanguine hauserat totaque mente penitus imbiberat, ut ad ipsam non doctus, sed factus, non institutus, sed imbutus esse videretur. Eant alii atque illa stirpe se natos esse insolenter gloriantur, quæ militiæ splendorem suum debet, ac bellicis artibus nobilitatem acquisivit: Noster in eo sui generis gloriam maxime ponebat, quod pietatis studio atque ardentissimo religionis retinendæ amore paucis posset comparari. Natus vero fuit fidere felicissimo die quinto Cal. Aprilis anno supra millesimum sexcentesimo vigesimo tertio Lipsiæ, cui tantum ornamenti reddidit, quantum ab ipsa accepisse visus est, patre, qui nomine ac virtutibus similis ipsi fuit, **HADRIANO STEGERO**, Urbis hujus inclytæ Senatore, Viro integerrimo, matre autem **SVSANNA**, innocentissima femina, ex nobilissimo Rysseliorum stemmate prognata, cujus parentes e Belgio, quod tum procellis atque tempestatum fluctibus maxime jactabatur, Lipsiam concesserant. Desæviebat ibi isto tempore in fideles dux Albanus, homo crudelitate barbarus, exturbabat incolas bonis atque dignitate, proscribebat possessiones, conjiciebat in carceres, multabat exilio, rapiebat ad supplicia, non scholæ, non templæ patebant, nullus sacris honor, nulli, qui veritatem profitebatur, tuta sedes erat. In hac laborantis Ecclesiæ tristissima calamitate quid agerent **HENRICVS a RYSSSEL**, Merca-

tor primarius (nepos IOHANNIS a RTSSEL, invictissimi Imperatoris, Caroli V, olim Confiliarii intimi) & uxor ejus GERTRVDIS, (Jacobi Jansonii, qui Philippo II Hispaniarum Regi a Secretis atque consiliis fuit, filia) avia Stegeri nostri, qui tum Trajecti ad Mosam lares suos fixerant? Veritati nuncium darent? inanes superstitiones amplecterentur? terrena cœlestibus anteponerent? Abfuit tantum, ut tam improba consilia piissimas illorum mentes invaserint, ut potius magno atque infracto animo fidem veram profesși Christi causa omnium fortunarum jacturam fecerint, quam postea indulgentissimum Numen etiam in posteris muneribus suis largissime compensavit. Quæ cum ita fuerint, quid mirum, si ex tam pia stirpe oriundus Consul optimus & ipse pietatis illustre exemplum dedit, & ex Majorum suorum recordatione æque ad probitatis studium exarsit, ac olim Quinti Maximi & Publii Scipionis animi ad fortitudinem inflammati fuisse dicuntur, quoties Patrum suorum imagines contemplarentur. Nam cum apud ingenuas mentes ad laudem atque decus consecrandum multum valeat alienæ virtutis æmulatio, tum ad id plurimi ponderis domestica exempla habere credendum est. Enimvero hos a natura quasi sibi datos pietatis igniculos Stegerus non modo non exstinxit, sed a teneris, quod ajunt, unguiculis in eam curam incubuit totus, ut illos magis magisque excitaret, nec aut ullam de rebus divinis alienam a Deo sententiam foveret, aut facile aliquid committeret, quod cum cultus divini veritate pugnare videretur. Est illa plurimorum, qui ad legum peritiam animum adplicant, pessima opinio, ut sacris studiis non nihil temporis impendere, & illa animo haurire, quæ ad religionem ea, qua decet, ratione propugnandam multum conferre solent, inutile ac supervacaneum esse judicent, in quo quidem neminem consentientem habebunt, nisi cui celeberrima Grotii, Brunnemanni, Ziegleri aliorumque nomina ignota sunt, qui cum utroque jure sacrarum Pandectarum studium arctissimo vinculo conjunxerunt. Stegero certe longe alia fuit mens, qui se totum in hanc sedulitatem dabat, ut vera Numinis cognitione subinde cresceret, & quantum

tum crevisset vitæ sanctimonia diligenter exprimeret. Non ignorabat enim sanctissimus Vir, pietatem, ex qua velut e semine virtutum omnium solidissimi fructus propagantur, omni quidem hominum ordini convenire, maxime tamen decere illos, qui aut rebus publicis gubernandis sese præparant, aut illas legibus atque consiliis moderantur. Scilicet quemadmodum navis gubernator, qui stellam polarem non semper ante oculos habet, maximo se periculo committit, atque facillime a via aberrare potest: ita eos, qui neglecta pietatis Cynosura alios regere audent, sæpius in syrtes atque scopulos reipublicæ navem impingere merito existimabat. Neque mirum adeo eidem videbatur, ipsos Ethnicos quondam operam dedisse, ut tales aliis præficerentur, qui non minus pietate quam dignitate eos antecellerent; quare Alexander Severus, ut Ælius Lampridius de ipso memoriæ tradit, ubi aliquos vel rectores provinciis dare, vel præpositos facere, vel procuratores ordinare volebat, nomina eorum proposuit, hortans populum, ut si quis quid haberet criminis, manifestis rebus probaret. Itaque Stegerus quamprimum confecto in scholis studiorum curriculo non immatura studia in Academiam attulerat, istis pietatis elementis haud contentus, quibus puerilis ætas impertiri solet, Henricum Heppnerum, quem nunquam recordari sine laude possumus, doctorem in Theologia sibi elegit, & in illa, cum tantum ducem haberet, laudabiles fecit progressus. Quid quod arrepto jam juris studio susceptisque reipublicæ gravissimis negotiis, a sacrarum literarum amore avocari animum adeo non passus est, ut omne tempus, quod nec reipublicæ nec rei familiari tribuendum erat, variis pietatis exercitationibus consumeret, majori propterea laude mactandus, quam Mutius Scævola, divini pariter atque humani juris Consultissimus, qui quoties in otium se detulit, pilæ & alex ludo operam dedisse dicitur. Longe felicius ille otio usus est, qui modo divina oracula manu versabat, modo cœlestia secum cogitabat, modo precationibus indulgebat, quas domi statas solennesque instituerat, modo pietate & eruditione insignes libros ex aliis linguis in vernaculam transferbat,

rebat, modo novos conscribebat, qui partim in lucem editi, partim in scriniis ipsius reclusi pietatem Viri plenissime contestantur. Hoc ille modo tantam sibi rerum divinarum scientiam comparaverat, ut & fidei suæ rationem facillime reddere, & errorum fomenta scienter discutere, & de Christianorum officiis apte differere nosset. Parum vero esse credebat aliquem animo scientia exculpto excellere, nisi quoque sanctissima vita inde nasceretur, qua quidem ita enituit, ut neque superstitione, neque simulatione illam obfuscaverit. Procul ab ipso erat ficta illa pietas, qualem Imperantibus suadet ille Pseudo-Politicus, Machiavellus, cum eam præter dissimulatam impietatem nihil esse intelligeret. Noverat eorum vitam, qui in illustri loco positi sunt, perpetuam censuram esse, hinc summa ope providebat, ne cuiquam peccandi causam præberet. Sacris Concionibus frequens intererat, non ut devotus videretur, sed Deum sincere coleret. Sæpe ad sanctissimum sacramentum accedebat, non ut profani nomen evitaret, sed ut suavissimum divini Numinis gustum hauriret, atque contra dæmonis insidias fortior redderetur. Non oculi saltim cælum adspiciebant, sed ipse animus sursum ferebatur. Non tantum a gravioribus peccatis abstinendum sibi putabat, sed & quæ leviuscula plerisque videntur, studiose cavebat. Ridebat stultas stulti seculi vanitates & incredibili Dei ac æternitatis amore flagrans in humanis præmiis rerum suarum spem ponebat nunquam. Sed quid plura de ista pietate commemoro, cuius sibi ipse æternum ac ære perennius monumentum in hac urbe statuit? Quotusquisque enim nesciat, quam squalida illius templi facies, cui nunc novo nomen est, quam male ista ædes habita? quam ruinis undique deformata & tantum non dejecta fuerit? Ast quid Stegerus noster? Ille vero nefas ratus ea, quæ olim Deo dicata fuerant tecta, tot profanis usibus pollui, facta tecta que ea esse voluit, ac pietate sua quasi stimulis agitatus cum aliis Proceribus, quibus publica salus curæ cordique est, omnem movit lapidem, ut quam primum fieri posset in veritatis domicilium converterentur. Quæ res ut tandem sub auspiciis illius

illius felicem eventum habuit; ita incredibile dictu est, quantum religionis promovendæ & amplificandæ studium hac re declaraverit, quod tantum abest, ut in hac ingenii mei mediocritate meritis laudibus exornare valeam, ut nemo sit tanta verborum vi tantaque copia affluens, qui dignis illud præconiis possit extollere. Perstitisse diu mihi videor in ista insigni Consulis nostri pietate, itaque nunc summam & singularem illius prudentiam, quæso, cognoscite. Quodsi princeps Philosophorum Aristoteles hanc Imperantium virtutem esse ait, jure meritoque in eo commendatur, quem perfecti Consulis veram imaginem olim exhibuisse diximus. Quis enim fuerit aliquando de Stegeri vita leviter edoctus, quin intellexerit splendidissimis eum prudentiæ notis fuisse insignem, quam diligentia acquisivit, peregrinationibus auxit, experientia confirmavit. Nam puer admodum ac adolescens tanta industria, tamque felici progressu, ut erat capacissimo ingenio, optimis artibus dedit operam, ut Magistri eidem ad summam eruditionis gloriam efflorescenti læti applauderent, e quibus honoris causa nominare liceat Johannem Baldovium LL. OO. deinde in hac Academia Professore, tandemque Ephorum in Ducatu Luneburgico Neostadiensem, & Fridericum Rappoltum, quem postea inter nostros Philosophos pariter ac Theologos Celeberrimum existisse novimus. Factus adultior atque Academiæ studia ingressus eruditissimorum Virorum, qui artes ista ætate in hac Urbe profitebantur, opera usus est, multaque didicit & præclara & fructuosa, & ad formandos mores instituendæque vitæ rationem apprime necessaria. Philosophiæ, & illius præcipue, quæ ad mores & rempublicam pertinet, summo amore ductus fuit: Historiam, quæ prudentiæ mater jure suo appellatur, studiose scrutatus est; eloquentiæ studio ita incubuit, ut in omni vita singulari sermonis suavitate ac in dicendo ubertate uteretur, ac omnium animos svada sua flexiloqua ad se trahere posset; denique nihil scientiarum fuit, quod non, quantum satis esse crederet, avide hauserit. Quamvis enim quodam quasi instinctu ad Juris scientiam duceretur, cum illa tamen utilissimas quasvis artes rebusque agendis aptas conjungebat,

ut cum vetustioribus quibusdam JCtis gloriari posset, veram se non fictam, expressam non adumbratam, necessariam non inutilem, splendidam non abjectam philosophiam, ut cæteros, consecrari. Ad justitiam vero ejusque sacra duce inprimis Johanne Strauchio, JCto scriptis & fama percelebri, deductus tam acri oculo illa inspexit, ut singulari legum scientia omnes, qui in arte illa aliquid definire aut certe cogitare poterant, in sui amorem raperet. Hæc ergo præclara Stegeri prudentia, quam adsiduo jam tum sibi comparaverat studio, utili peregrinatione amplificanda erat, quæ quantum ad rerum scientiam conferat, non tantum Poëtarum ille Deus, Homerus, Ulyssis exemplo docuit, sed etiam hominum sapientissimi Pythagoras, Plato, Lycurgus, Hippocrates, Apollonius Thyaneus, qui omnes hauriendæ scientiæ percupidi exteras regiones adiere, abunde comprobarunt. Primum itaque in Lugdunensem Batavorum Academiam abiens per septendecim menses ibi commoratus est, ibidemque suam in utroque jure peritiam sub auspiciis Clarissimorum illius ætatis JCtorum, Bernhardi Schotani, Arnoldi Vinnii, Jacobi Mæstertii, magis magisque perfecit, ac variis disputationibus, quas cum laude habuit, publice approbavit. In Batavorum finibus dum degeret, summa eruditione atque modestia omnium oculos in se convertit, ac inter alios in Salmasii, Vossii, Heinsii, Golii, Boxbornii, Spanhemii, qui viri tum principatum eruditionis tenere credebantur, favorem atque amicitiam pervenit. E Belgio in Galliam se contulit, ac postquam in Salmuriensi Academia, in qua cum Celeberrimo Theologo, Mose Amyraldo, familiariter vivebat, tum linguæ illius gentis addiscendæ, tum corporis iumma cura exercendi gratia per quoddam temporis spatium substitisset, peragratis Galliæ præcipuis urbibus in Italiam perrexit, unde conspectis pariter illius regionis ornamentis, maximo rerum atque prudentiæ usu instructus tandem ad suos feliciter reversus est. Et hætenus quidem etiam privatam ac quietam vitam agens ingenii atque prudentiæ lumine illustraverat patriam, cum Amplissimus Urbis Senatus superioris sæculi anno quinquagesimo primo dignatus

gnum eundem maxime reputaret, qui reipublicæ gubernaculis admooveretur. Ex isto tempore cum tot munera egregie gessisset, quantum illius prudentiæ robur experientia addiderit, quis non videt? Nam ut potiora saltem recenseamus, & Prætoris officio functus est, & ædilitiam sustinuit dignitatem, & Ædis Scholæque Thomanæ Antistes fuit, donec elapsi seculi anno sexto & octuagesimo omnium cum gratulatione Consul renunciaretur, in qua quidem dignitate difficili certe atque ardua, quanta cura, quanta fide, quanta prudentia versatus sit Vir Reipublicæ amantissimus, notum atque apud omnes pervulgatum esse censeo. Est quædam prudentia, cui vulgus hoc nomen imposuit, vero nomine versutiam, calliditatem atque malitiam nuncupares, cum omnia fingat, omnia mentiatur. Ab hac tanquam ab inferorum portis cum Homérico Achille abstinebat Consul Stegerus, nec alia, quam illa eminere cupiebat, quæ cum summo candore conjuncta nihil temere & inconsulte agit, sed unaquaque in re eorum, quæ illam circumstant, varietatem accurate dijudicat. Hujus prudentiæ testis existit omnis Senatorum ordo, a quo responsa Stegeri cum admiratione tanquam oracula accepta sunt. Existit tot summorum Principum approbatio, apud quos tanta ille prudentiæ existimatione floruit, ut crebro ipsum litteris honorarent; qua de re plura quidem possent commemorari, nisi beatissimi Viri modestia ad silentium nos hortaretur. Existit denique summa ejus apud omnes autoritas & amplitudo, quam non alia re, nisi ista sapientiæ opinione sibi comparaverat. Quod si est boni Consulis, ut Cicero ipse Consul judicat, non solum videre quid agatur, verum etiam providere quid futurum sit, quis illum prudentissimi Consulis ideam fuisse non diceret, qui non modo quæ ante pedes sunt diligenter perpendebat, sed ut naucleus diu per mare jactatus futuram ventorum rabiem prænunciat: ita ille plerosque rerum eventus incredibili sagacitate prospiciebat. Compendia quæramus in hoc genere necesse est, ne percensendis hujus prudentiæ argumentis molesta hæc oratio cuiquam esse videatur. Ergo id saltem dicimus, nullam rem fuisse tam arduam, quam ille facile cogitatione

tatione attingere, nullam tam difficilem, quam consilio regere, nullam tam dubiam, quam definire, nullam tam desperatam, quam suffulcire, nullam tam adversam, quam declinare sapienter non potuerit. Tanta autem prudentia cum in Reipublicæ gubernatione uteretur, quanta in re familiari administranda ipsum eminuisse creditis? Præclara fane illius atque certissima testimonia cum in aliis rebus quamplurimis, tum præcipue in Conjugio dedit, quod semper cum prudentissimis fœminarum prudenti consilio iniisse visus est. Primum enim cum præstantissima Virgine Rachele, Sebastiani Schmidii, Mercatoris ex Carinthia exulis, filia nuptias conjunxit, quæ trium filiorum & quatuor filiarum ipsum parentem fecit, ex quibus reliquis vita functis primogenitam filiam Susannam Adrianam, Jacobo Meyero, Senatori urbis hujus spectatissimo, alteram Rachelem, Friderico Conrado Jægero, Mercatori nominatissimo, in matrimonium dedit, felix in eo, quod ex illis nepotes atque pronepotes viderit, quos incolumes ac omnibus rebus fluentes præstare velit divina benignitas! Neque tamen, hac priori Coniuge defuncta, in alia seligenda non minus se prudentem exhibuit, cum elapsi seculi anno sexagesimo virginem non modo natalium splendore omnique virtutum decore, sed & inprimis prudentiæ laude ubique florescentem virginem, Elisabetham, quæ Jacobum Meyrum, Ædilem & Senatorii Ordinis Seniore, parentem habuit, felicissimo conjugio sibi junxit. Cum hac, tanquam Uxore Consummatissimo Consule vere digna familiarem rem fere triginta novem annis tali prudentia procuravit, ut ipsi exteri eam admirarentur, susceptis ex ea præter filiolum & filiulam, qui in prima ætate decesserunt, Elisabetham virginem ob singularis corporis animique dotes omnium consensu nunquam satis prædicandam, & Adrianum, Juris Utriusque Doctorem Consultissimum atque Senatorem Amplissimum, qui jam de publica salute bene mereri pergit, cum illa anno ætatis suæ vigesimo primo immatura morte extincta sit. Ecce vobis, Auditores, Consulem, qui uti se tam in gerenda republica quam familiari prudentem Rectorem exhibuit; ita in utroque laudabile exemplar aliis

Aaaa

reliquit,

reliquit, dignum sane quod ante omnium oculos assidue versetur. Adspicite nunc illam virtutem, qua effecit, ut non magis Juris Consultus quam Justitiæ esset. Ea est justitiæ, quæ merito omnium virtutum parens & altrix audit, in constituendis æque ac conservandis rebuspublicis necessitas, ut nisi illa, ceu fundamento, civitas nitatur, vel levi brachio labefactata corruat. Etenim si illorum, qui domo continentur, societas facile dissolvitur, nisi & Paterfamilias juste imperet, & uxor cum liberis atque servis juste pareat; quomodo illa respublica diu consistere poterit, in qua nec magistratus æquitatis studiosus est, nec illi, quibus obsequii gloria relinquitur, rite obsequuntur. Vere propterea Euripides quodam in loco Justitiæ contemptum plerisque civitatibus exitiosum esse ait, nec minus sapienter prisca Persarum gens ei ex Regiis liberis, qui regno natus erat, præter alios Virtutis doctores præcipue quendam dabat, a quo Justitiam addiscerent. Quæ cum a primo tempore, quo ad reipublicæ gubernacula accessit, diligenter secum cogitaret beatissimæ memoriæ Consul, omne suum studium ad Justitiam contulit, eamque toto pectore secutus est. Cum autem duo fere illius sint officia, in quæ velut in duo genera dividitur: pœnæ scelerum ac virtutis præmia, eum in utrisque distribuendis justa æquitate usum fuisse recordamur. Equidem erat ipsi factus a natura ad Clementiam animus, veruntamen huic ita indulgere nunquam visus est, ut morum licentiam alere atque flagitia fovere videretur. Non gladium frustra a summo omnium Imperatore se accepisse existimabat, & maxima ideo severitate in illos animadvertibat, qui facinore scelesto ac nefario reipublicæ tranquillitatem conturbaverant; præsertim cum non ignoraret, impunita vitia illis morborum generibus comparanda esse, qui, nisi adhibeatur medicina, latissime serpunt ac sinceras quoque corporis partes corrumpunt. Hæc vero justa in puniendis maleficis severitas nil detrahebat justæ clementiæ, cujus varix in illius vita exstiterunt notæ. Nimirum sicuti Medici dolorem potius quam voluptatem sentiunt, quoties multa brachia & tibiæ ense ipsis rescandæ sunt: ita nonnisi invitus ille

ille vehementius castigabat, ac tristi animo acrioribus remediis publicæ salutis succurrebat. Hinc factum fuit, ut aliquando levioribus vitiis, nisi damnum reipublicæ forte inde emergeret, daret veniam, atque sufficere putaret, si reum flagitii pœniteret, Cneum Julium Agricola imitatus, qui parvis peccatis veniam, magnis severitatem commendabat, nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentus erat. Erga Bonos autem universe tam facilem se præbuit, ut illos, quoties ope sua indigere cerneret, non modo benigne exciperet, verum etiam, quibuscunque rebus posset, adjuvaret. Munera tanquam humanæ mentis corruptelas accepit nunquam, ipse sæpius aliis dedit, quo afflictis succurreret eorumque inopiam suis opibus sublevaret. His accessit singularis humanitas, qua nullas civium querelas fastidivit, faciles quibusvis præbuit aditus, supplicantium preces ipse excepit, & consulentium res ponderavit, ut adeo qui summos cives dignitate superabat, humanitate tamen par infimis videretur. Ex quibus certe incredibilis illa æquitatis justitiæque tenacitas, rectique amor ac studium ita eluxit, ut quod Athenæ olim in Aristide, id Lipsia in Stegero habere visa fuerit. Plura de hac Consulis nostri virtute enarrarem, eamque luculentissimis testimoniis amplius comprobarem, nisi tempus me urgeret & orationem meam ad se traheret insignis animi Constantia, qua denique Stegerus perfecti consulis ideam exhibuit. Summis laudibus quorundam veterum Philosophorum animi magnitudinem, quod res externas contemnerent, & in utraque fortuna eundem vultum semper retinerent, deprædicari videmus; verum si ea, quæ in hoc ipso genere Consul noster præstitit, paulo penitus contemplemur, eum profecto non minori prædicatione dignum æstimabimus. Neque enim solum in secundis rebus spectata ejus animi moderatio, sed in adversis quoque præclara quadam fortitudine fuit, quam nullis infortunii telis, nullis tempestatum procellis frangi sibi passus est. Sane si vitæ illius annos paulisper inspiciamus, plures ipsi obvenērunt calamitates, quæ quemvis præter Stegeri animum emollire potuissent. Ut enim suavisissimi Parentis obitum taceam,

ne Conjugis charissimæ mortem commemorem, ne tot liberorum funera tristissima repetam animo, acerbis imprimis atque perluctuosus illi fuit repentinus & inopinatus filiarum obitus, Rachelis, nuptæ Jægeriæ, atque Elisabethæ Stegeriæ, quarum illa prioris, hæc posterioris matrimonii dulce pignus erat. Cum enim hæ corporis quidem pulchritudine præstantissimæ, animi tamen cultura multo præstantiores essent, ita ut linguarum peritia, morum suavitate, modestiæ, prudentiæ, omniumque elegantiarum ac virtutum laude cunctorum oculos in se raperent ac quemvis in admirationem, non poterat, quin ex illarum morte summum dolorem caperet infelicissimus Parens. Iis tamen perinde ut reliquis fortunæ ictibus non penitus prostratus fuit, sed fortissimo petore eos excipiens divinis consiliis repugnare noluit. Quid de invidia dicam? quæ uti omni temere virtutis comes est, ita quoque illum tanquam in omnium virtutum theatro expositum sæpius quidem sed frustra aggressa est, utpote quæ mentem ipsius labefactavit nunquam, *semper confirmavit*. Neque vero tantum in domesticis malis, sed etiam, ut facile quilibet judicare potest, in iis, quæ rempublicam affligerunt, hanc animi magnitudinem comprobavit. Memini, ut alia hujus rei testimonia omittam, cum gravissima in Civitate hac contagio ac lues grassaretur, multique Civium illius causa alio se conferrent, illum ab omni terrore alienum in urbe permanfisse, atque publicæ salutis curam strenue gessisse. Talis autem cum in vita esset, qualem mentis constantiam in morte obeunda illum ostendisse intelligemus. Certe, ut Socratem magna animi firmitudine mortem olim sustinuisse accepimus, ita non minori confidentia Stegerum eidem obviam ivisse posteris memorandum erit. Aderat jam ille dies lætissimus ipsi, reliquis omnibus tristissimus, quo noster vitæ hujus miseriæ & corporis emaciati, exhausti atque senio confecti pertæsus mortem quasi ad certamen provocaret. Hæc lento gradu adventabat, adventantem ille videbat, & ita videbat, propius videre ut mallet, & cum videret, neque cohorrui, neque animum demisit, sed ad ultimum vitæ halitum usque constantiam retinuit. O ingen-

tem animi magnitudinem! o egregium contemptæ mortis argumentum! Gentiles, ut suos ad tutandam rempublicam alacriores redderent, referente Cicerone, docebant, omnibus qui patriam conservaverint, adjuverint, auxerint, certum esse in cœlo ac definitum locum, ubi beati ævo sempiterno fruantur. Nihil esse enim dicebant illi Principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat, acceptius, quam concilia cœtusque hominum jure sociatos, quæ civitates appellantur, harum rectores & conservatores: hinc profectos illuc reverti. Jam patriam conservaverat, adjuverat, auxerat Stegerus, qui cum certior longe illis esset sibi in cœlo definitum locum esse, ubi beatus ævo sempiterno frueretur, non mirum est, quod non modo rempublicam alacriter semper fuerit tutatus, sed ipsam quoque vitam, cum morte firmissimo animo commutaverit. Hinc scilicet illa vultus constantia, hinc læti illi cœlumque suspicientes oculi, hinc illa mentis præsentia, hinc ultima illa & vere, cygnea divini hominis vox, quam jam in mortis agone constitutus nonnemini clare acclamavit: Adsis, adsis, adsis spectator pugnæ & testis victoriæ. Et vere vicisti, vicisti, inquam, o beata & excelsa anima, quæ soluta parte sequiore Tui omnis pugnæ expers in æternitatis gremio quiescis, vicisti mortis acerbitatem, vicisti dæmonis insidias, vicisti seculi malignitatem. Nunc victrix in Dei conspectu ac inter Angelorum choros lætos triumphos agis & sacrum Pæna concinis. Nos, quos dura adhuc corporis moles premit, & acerrimæ expectant pugnæ, Tibi quoque applaudimus, & istos triumphos gaudentes gratulamur. Tu vero, Tu, inquam, o fortunata Lipsia, quam ille gubernavit, quam illuminavit virtutibus, Stegeri memoriam perpetim recale & ut ejus Manibus gratam te exhibeas, Tanti Consulis nomen æternum venerare. Dixi.

Concionem in Amplissimi Consul's funere habuit D. THOMAS ITTIG, ad dictum Col. 1, 12. 13 proponens: *Die Christen als Mitbürger der Heiligen.* Quæ concio repetita est *Parte II Funebrium Ittigianarum*, p. 415. seq.

* * *

CENOTAPHIVM

Pijs Manibus

MAGNIFICI STEGERI

erectum

D. GOTHOFREDO BARTHIO.

Quid obstupefcis

Viator?

Lege & luge!

Rudera hic cernis Venerandæ Antiquitatis,

& priscæ fidei simulacrum,

Sedem

Prudentiæ & Justitiæ Lipsiensis,

ætate, eheu! collapsam,

Sed longe splendidius olim

e cinere & ruinis

in altum resurrecturam.

Nimirum:

Deposuit hic Fasces Consulares,

DIVVS PIVS

ADRIANVS STEGERVS,

Senior Lipsiensis Senatus

Consul, Scabinus Electoralis

&

Templi ad Div. Thomæ

Præpositus,

inter SENIORES cœlestes,

ceu

Summum in his terris humanæ vitæ terminum,

Octuaginta prope annorum,

attingens,

Anno MDCC die XIX Augusti

receptus,

pro

pro Fascibus Palmas Gloriæ

tenet

Vir

Quamdiu mortalis,
de Salute Publica,
quæ suprema ipsi Lex fuit,
immortaliter meritis.

Vivum Curia Arcanorum Repertorium,
Thesaurus Consiliorum,
longæva rerum gerendarum experientia,
selectissimus,
cujus memoria posthac in paucis amplius extabit,
verbo :

Stator, & Restaurator Urbis Lipsiæ.

Nam,

Prudenti illius Consilio & Directorio,
Deo auxiliante,
Pestis tempore servata,
eaque cessante,
indies, Mercaturæ præsertim incrementis
ab Ipso enixe promotis,
aucta, flori & vigori pristino brevi restituta est,
Loquuntur de hoc abunde
muta Urbis hujus Opera Publica, haud popularia,
Mercuriale Palatium, (a)
&
Palladis Armamentarium
Martis Superimpositum, (b)
aliaque
Insigniæ Civitatis Ornamenta,
Perpetua Prudentiæ Illius Monumenta,

Certe,

A a a a 4

Quot

(a) Die Börse. Edificium splendidissimum.

(b) Superstructa enim Civitatis Armamentario Bibliotheca Senatoria, vere instructissima & pretiosissima, conspicitur.

Quot ædificia publica,
tot statutz Statutz,

Quibus

dum HADRIANI exemplo
nomen haud inscripsit,

Symbolum ejusdem secutus:

NON MIHI, SED POPULO.

Nihil enim Ipsi curæ magis, quam Curia fuit,

Hinc

alterum diu jam in tumulto habens pedem

Curiz nunquam subtraxit.

Quin

Septuagenario major jure Munerum vacatione
gaudens,

Emeritus optime meritus,

majori gaudio Muneri vacavit suo,

ut nunquam non vacaret otio,

in

labore requiem

&

in negotio otium

quærens.

bene gnarus:

stantem mori oportere Consulem,

non minus ac Principem.

Quia igitur pro salute publica

vivus nunquam quievit,

mortuus hic ad requiem

est repositus.

C T S L.

abi!

SCRIPTA:

*Propria quidem haud edidit, in iis tamen elucubrandis indu-
striam B. Consulem collocasse certum est, & latet MStorum
nonnihil apud Nobilissimum Filium, D. ADRIANVM
STEGERV M, Reipublica patriæ Edilem. Interim se-
quentes*

quentes Tractatus e Gallica in Germanicam Linguam scitissime transtulit, quorum titulos nunc exhibeo.

Moyſes Amyraldus von Religionen/ wider diejenigen/ welche alle Gottesdienste vor indifferent und gleichgültig halten. Leipzig 1667. in 12.

Gemeine Irthümer in etlichen Lehr-Puncten / welche den Verſtand der Chriſtlichen Religion betreffen / woher ſolche entſtanden/ benebenſt unterſchiedlichen Anmerkungen über dieſelbige/ beſchrieben durch Jean d'Espagne. Leipzig 1667. in 12.

Chriſtliche Sitten-Lehre aus dem Franzöſiſchen ins Hochdeutſche überſetzt. Leipzig 1697. in 16.

Ipfius inſuper auſpiciis lucem aſpexit Verſio elegantiffima alius Libri Moyſis Amyraldi, inſcripti: Betrachtung über den Zuſtand derer Gläubigen nach dem Tode; quam adornabit olim Filia Stegeriana, RAHEL IÆGERIA. Prodiit cum Praefatione D. Val. Alberti. Lipſiæ 1696. in 12.



VI.

M E M O R I A

*Viri Magnifici & Juris Consultissimi***DN. AHASVERI FRITSCHII,****In Mellingen & Schvartza Hæreditarii, Co-****mitis Palatini Cæsarei, Cancellarii Rudolpho-****politani & Consilarii Intimi,****& reliqua,***die XXIV Augusti Anno MDCCII**pie defuncti,***Renovata & translata ex Concione funebri****habita,****IOANNE MICHAELE ANDREÆ,****Pastore Rudolphopolitano.**

UT, qui tot scriptis nomen sibi immortale peperit, in vitæ quoque suæ historia plenius descripta apud posteros viveret, modo non uno *αὐτοχθόνως* consignata enarratione studuit Celeberrimus AHASVERVS FRITSCHIVS. An. etenim MDCLXXVIII, cum diem ageret natalem, instituta perpetua sui cum Patriarcha Josepho comparatione omnem vitæ abs se transactæ fortunam latius expositam in chartam coniecit. An. MDCXCVI vitæ suæ curriculum, commemoratis septem, quibus divina ipsum affecerit gratia, beneficiis potioribus, integrum emensus est. Alio tempore precationum quarundam ardentissimarum formulis fata sua præcipua inclusit. Verum piis hisce ejus elegantibusque & maxime accuratis meditationibus via in publicum prodeundi (cujus culpa? me quidem prorsus latet,) reclusa cum sit, Catone hoc contentum esse Lectorem Benevolum oportet, cum plura hac vice dare nequeam, quam e vitæ curriculo concioni funebri in ipsum habitæ subjecto, licet curte satis recensito, haurire

rire mihi integrum est. Lucem puta hanc adspexit Vir Beatus in oppido Mügeln An. MDCXXIII d. Decembr. XVI, patre ortus ANDREA FRITSCHIO, Consule & Syndico Crimmitshaviensi, cordato viro & famæ optimæ. Avum habuit civem Crimmitshaviensem, VVOLFFGANGVM, & Pro-Avum, IOHANNEM, Civem honestum Bergensem. Matre natus est ESTHERA, Reverendi Viri M. AVGVSTINI HESSII, Pastoris & Adjuncti in urbe nostri natali, filia unica. Inter fratres fororesque, quibus gavifus est, octavum ipsi locum nascendi fors attribuit, inque ipsa natiuitate intensissimos, ex difficili parturientis genitricis labore, dolores ipse sustinere necessum habuit. Nec melior vitæ initio ejusdem fuit progressus. Nondum namque bimulus cum esset, futura belli Germanici tum favientis necessitate exilium cum Parentibus & reliqua cognatione suscipere in Varisciam coactus est, quod eo reddebatur intolerabilius, quanto graviolem oppidum patrium sustinere videbatur hostium favitiem, ædificiis videlicet ipsius plerisque in cineres miserrime reductis. Non parum accrevit infortunium, cum Anno MDCXLIII pater ipsius, ætatis annum tertium supra sexagesimum agens, belli flammis undique adhuc favientibus, moreretur, ac pientissimæ matri una cum liberis adhuc octo, teneræ maximam partem ætatis, orphanus relinqueretur. Sed voluit ipsum materna imprimis benedictione beare Numen providum. Dimissum enim hæc abs se inter centum suspiria & basia & lacrymas Halam eodem anno, quo Pater fuerat defunctus, ablegavit, Gymnasique ibidem florentis Rectori, famigeratissimo GVEINTZIO, Præceptoribusque aliis de meliori nota commendavit. Nactus ibi mox hospitium in ædibus Johannis SCHVVEISKII, Juris Practici, liberos ejus in dies singulos per horas plures ut institueret, ac beneficium adeo istud multo labore tueretur, jussus est. Verum difficilem istam informationem studiorum suorum initio minus proficuum esse intelligens, de faventi magis sibi conditione prospiciendum venire ratus est, votique sui compos factus a D. MARTINO GRÆFCHENIO, Senatus Halensis
Ora.

Oratore, liberum obtinuit hospitium, licet parum diuturnum, quandoquidem Patrono hoc post pauxillum tempus defuncto alia in familia Præceptoris partes subeundi necessitatem imponi sibi animadvertit, usque dum serenior ipsi fortuna affulsit, cum a D. ANDREA NIEDVERO, Archiatro, unici filii Daduchus eligeretur, ac uberius paulo studia sua amplificandi spatium nancisceretur. Anno MDCL Mens. Jul. post habitam Orationem Valedictoriam Hala discescit, inque Academiam Jenensem sese contulit, ubi primum quidem annum, annonæ inprimis caritate regiones istas tum premente, misere satis exegit, nec fratris sui natu majoris ejusque contubernalis M. Nicolai Keunschii famulitium subire detrectavit. Anno MDCLI Mens. Novembr. habita publice de Juridica materia disputatione Jenam reliquit, Halamque remeavit, ubi D. IOHANNES KRVLLIVS, Vice-Cancellarius, hospitium ipsi præbuit ea lege, ut quinque liberorum dextre instituendorum negotium impigre perageret. Verum & hic DEVS meliora mox est elargitus, cum a Domino CHRISTOPHORO VIZTHVMIO ab ECKSTEDT, Capitaneo Electorali Saxónico, Quedlinburgum evocaretur, ut ibi filiorum Ephorum se gereret. Noluit tamen studiis Academicis nuntium præmature mittere, eaque propter Anno MDCLIII ad veteres Musas Jenenses denuo inivit, mediaque ibi subsistendi non plane nulla obtinens post anni fere dimidium, per quod ibi commoratus fuerat, Collegium in Institutiones Juris privarim aperuit, nec citra Auditorum applausum, qui apud Professores quosdam invidiam propemodum ipsi conflavit, quæ tamen mox, D. VNGEBAVERO & D. STRVVIO, patrocinantibus, rursus dissipata est, ipseque collegia publice quoque intimandi potestatem impetravit, qua usus per tres quatuorve horas diebus singulis Collegia privatisima habuit, inque iis Nobiles etiam, PLATONEM puta ab EINSIEDEL, Nobilem a BISSMARCK, aliosque Auditores instituit. Anno MDCLVII præter omnem spem ac opinionem suam Informator Comitis ALBRECHTI ANTONII, Schwarzburgici Comitatus unici tunc Heredis, posceba-

tur,

tur, nutumque divinum, suadentibus Ungebauero atque Struvio, licet D. Richtero vicissim dissuadente, post preces ardentissimas secutus, Rudolphopolim, Corona Studioforum Jenensium frequentissima stipatus, sese contulit, ac solenne fidelitatis dexterrimæ juramentum præstitit. Anno mox sequenti MDCLVIII Mense Junio exeunte cum Illustrissimo Comite suo coronationi Imperatoriæ affuturo Francofurtum profectus est; at ista ante adventum Comitis jamtum peracta VVisbadum & Sualbacum petiit, ac per Moguntiam, VVormatiam, Heidelbergam, Spiram, Heilbronniam, Norimbergam & Bambergam cum Hero suo domum reversus est. Mense istius anni Novembri, una cum Cancellario LENTZIO Aulæque Ministris aliis, colloquio cum Consiliariis Altenburgicis instituto interfuit, qua occasione oblata Lentzius modo memoratus ut ab Informatione ipsum liberaret & ad negotia Cancellariæ propius admoveret modis omnibus annisus est. Verum conatu tum certe frustraneo. Anni quippe MDCLIX æstate decurrente iter Heidelbergensem in Academiam instituendum decretum, sed mox consilium istud ob morbos contagiosos ibidem invalescentes, in iter potius Belgicum directum fuit, quanquam & huic interesse Nostrium morbus, quocum configere tenebatur, prohibuerit. Post hæc An. MDCLXI. Mens. Octobr. Jenensi in Academia Gradum Doctoris sibi conferri petiit, eundemque, habita Inaugurali *de præsidio necessitatis contra legem* diſputatione, impetravit. Vix unico hinc mense interjecto matrimonium iniit cum Nobilissima Virgine, DOROTHEA MARIA, Illustris JCti, Dn. LAVRENTII ab HENNINGEN, Comitum Palatini Cæsarei, & tunc Consilarii Aulici Schwarzburgici, post vero & S. Cæsareæ Majestatis atque Electoris Moguntini Comitisque Hazfeldensis respectivæ Consilarii Intimi & Præfecti Supremi Comitatus Gleichenensis atque Dynastiæ Blanckenhaynensis & Crannichfeldensis, filia, quod quidem invidi nonnulli ac malevoli cuniculis impedire clandestinis moliti sunt, sed irritas esse suas machinationes intellexerunt, cum Anno MDCLXII die X Febr. solenni istud copula consummare-

maretur. Informatione interim Comitum Illustrissimi per quadriennium dexterrime peracta Anno MDCLXI Confiliarii Aulae & Justitiae Sparta ipsi clementissime demandata fuit, quam per annos octodecim summa fide & dexteritate adornavit, ac tempore isto decurrente A. MDCLXIX in numerum Comitum S. Palatii Caesarei Lateranensis cooptatus fuit. A. MDCLXXIX a Comite suo, quem nunquam non gratiosissimum sibi que faventissimum expertus fuit, Directoris Cancellariae Consistorii que Praesidis provinciam humeris suis imponi passus est, ad quam Scholae etiam Provincialis atque Alumnorum Ephoria accessit, quibus functionibus per annos octo indefessa cum diligentia praefuit. Anno tandem 1682 Cancellarii axioma obtinuit, istoque per annos bene multos dignum se omnino gessit, prout & post directorium ararii provincialis per annos triginta administratum invidendum isthoc testimonium a Nobilibus aequae ac Provincialibus impetravit: *Daß/ so lange ermeldter Herr Canzlar diese Verrichtung über sich gehabt/ er mit höchstem Fleiß dahin sich bearbeitet/ daß dem Publico zu sonderlichen besten/ alles bey der Steuer-Cassa in guter richtiger Ordnung conserviret, die vorige Mißbräuche und Unrichtigkeiten gänzl. abgeschaffet/ die jährlichen Rechnungen justificiret/ die defecte annotiret würden. Da auch eine unumgängliche Ausgabe bey der Cassa sich ereignet/ist/ in Ermangelung baarer Mittel/ öffters ein Vor-schuß von ihm gethan worden/ also/ daß wir nicht unbil-lig erachten/wenn dessen Treu und Sorgfalt/ die er zumahl in vorigen Kriegs-Zeiten über die XXX Jahr/ nicht ohne grosse und öfftere Beunruhigungen/ Gefahr und Verdruß gehabt/ extraordinarie remuneriret worden wären.* Et Comitum quidem sui indulgentissimi Ministerio se totum consecrans alias vocationes omnes modeste posthabuit, quibus sane nequaquam caruit. Illo namque anno, quo in aulam Comitum ad suscipiendam informationem saepius allegatam invitabatur, professionem Juris extraordinariam in Academia Jenensi oblatam sibi sensit. Postmodum professio primaria Altdorffina, itemque Gieffensis, per li-
teras

teras Academiae humanissime scriptas praesidem suum eundem expetiit. Quin & ab ERNESTO PIO, Duce Saxo-Gothano, consiliarius advocatus & ad idem officium subeundum Martisburgum desideratus est. Quid? quod Facultas Juridica Vitembergensis & Academia Heidelbergensis Professore suum illum esse voluerit. At vero uni, inquam primitus evocatus fuerat, Regioni adherere voluptatem longe potiore iudicans, vitae fortunarumque suarum, cursum statumque reliquum in eadem aequo animo experiri decrevit. Matrimonium cum conjugē exoptatissima per an. XXXIX faustum fortunatumque transegit, inque eo novem liberorum, quatuor puta filiorum, & filiarum quinque, Parens factus est, e quibus filium unicum unicamque filiam, mors ipso vivente abstulit, viventes vero utriusque Sexus ad veram pietatem, eruditionem, rectamque inter mortales agendi rationem studiose assuefecit. Filios tres amplissimis dignitatibus muneribusque auctos, filias quoque duas felicissime elocatas vidit, & ex iis sedecim nepotum utriusque sexus Avus redditus est. Caeterum per multas utique gravissimasque calamitates gloriosam in senectutem penetravit Noster. Ut enim morbos, quibus saepe impetitus fuit, taceamus, sexies in hostium manus incidit juvenis, qui vestibus ipsum privatum aëris exposuerunt inclementiae; decies cum aliis, urgente impetu hostili, die noctuque fugam ut capesseret, ac post muros dirutos & in cellis dumetisque se absconderet, coactum sese deprehendit; per annos quadraginta & amplius belli incommodis vexatus fuit; vicibus tribus periculosiores lapsus ipsum affixere; bis incendia praesentissimum illius bonis damnum intulere; & quis pericula alia? quis labores? quis molestias, quas saepe devoravit, singulas digne satis enarraverit? Nihilo secius obstacula quævis superavit fortiter, atque inter tot occupationes publicas numerum scriptorum fidem nescientium propemodum superantem elucubravit. Theologicis quoque meditationibus discursibusque maximopere cum delectaretur, frequentissimum coluit cum Theologis Orthodoxis commercium, usque adeo, ut Epistolarum ab ipsis scriptarum

rum volumina nonnulla, eaque sat spissa, collegerit. Qualem se in Christianismo exhibuerit, non est, cur pluribus nunc exponamus. Suffecerit, si e Scriptis ipsum, veluti ex ungue leonem, cognosci posse adfirmaverimus. Ad vitæ exitum quod attinet, temperantia, quam a primis inde Juventutis annis cum cura alias sectatus est, impedire certe non potuit, quo minus studiorum & laborum intemperantia mala ejus corpori plurima, stomachi puta infirmitatem, passiones hypochondriacas, affectum podagricum, invasionesque arthriticas conciliaret. Quibus per plurium annorum decursum pertinacius invalescentibus corpus Beati sic attenuatum est, ut ultimos morborum insultus lethales omnino persenserit. Animo tamen prorsus imperterrito mortem imminentem intuitus, annorum satur æternitatemque anhelans, post S. Eucharistiæ fruitionem impetratamque benedictionem Sacerdotalem, d. XXIV Aug. An. MDCCI placide obdormivit, ætatis anno LXXIII ultra dimidium expleto.

Qui concione ipsum funebri cohonestavit, IOHANNES MICHAEL ANDREÆ, pro occasione textus Joh. V, 24 proposuit: PRÆSENTISSIMVM MORTIS ANTIDOTVM. Exequiatoribus gratias prolixas dixit M. IOHANNES ERNESTVS MÜLLERVS, Scholæ Provincialis tunc Con-Rector, nuper vero illius Rector rite constitutus.

IN EIVS EFFIGIEM:

So sieht Herr Canklar Fritsch / ein trefflicher Jurist/
Auch ein Theologus und Gott erleuchter Christ.

f.

L. IOACHIM FELLER, P. P.

in Leipzig.

EPITA.

EPITAPHIVM,

*Quod plus quam XX ante mortem suam annis ipse sibi
construxit.*

Hic quiescit
in Pace Domini

AHASVERI FRITSCHII,

Servulorum DEI minimi

ac

fidelium IESV CHRISTI indignissimi,

Vile Corpusculum.

E

IESV omnia,
In DEO aliquid,
In seipso nihil
fuit.

Vermiculus mortalitate, peccato, miseria,
vilissimus,

Tot ac tantis a DEO per omnem vitam gratiis
mirifice ditatus,

Verbi divini dulcissimo solamine in omnibus
adversitatibus refectus,

In variis tentationibus clementissime servatus,

Animulam suam Salvatori Christo,

quam pretioso suo Sanguine redemit,

gratias agens humillimas,

tradidit,

& nunc

Inter Angelorum Choros triumphans

Alleluja, Alleluja, Alleluja

cantat

lætissimus.

SCRIPTORVM

*Ab Ipso editorum Catalogum editum habemus Lipsia apud Jo-
hannem Heinichen, Anno 1692. in 12. Et eum quidem bi-
pertitum; latinum, qui scripta continet Juridico-Politi-*

ca, & Germanicum, scripta sacra recensentem. Missis prioribus, utpote ad meum institutum baud spectantibus, posteriora saltem hinc repetam:

Erörterung acht und funffzig Fragen/die Schuldigkeit eines Regenten/ und derer Diener/ in Erbauung des Christenthums betreffend. in 4. Jenæ.

Praxis Christianismi, mille sententiarum Flosculis comprehensa. Jenæ in 12.

Dissertationes tres de Odio & Contemptu sui & de lacrymis Christi. Jen. & Francof. in 12. & 8.

De Muliere Cananæa. Jen. & Francof.

Adscensio mentis devotæ, sive suspiria sacra ad Jesum, gratiæ thronum. Jen. in 12.

Thranende Hertzens Seuffzer / und Seelen-Gespräche / erster / anderer und dritter Theil. Jena in 8.

Himmels-Lust / Welt Unlust / in vier und zwanzig Seelen-Gesprächen vorgestellet. in 8. Leipzig und Jena.

Biblische Seelen-Gespräch / erster / ander / dritter und vierdter Theil. in 12. Jena & in 8. Lüneb.

Hohe Schule geistreicher Reden D. Lutheri, ex aureo Commentario in Genesin. Rudelst. & Francof.

Jüden Fall und Heyden Wahl. ib.

Der rechte Hertzens That Christ. ib.

Unchristliches Christenthum. ibid. Edit. 2.

Von der nothwendigen Liebe gegen die Feinde. ib.

Vom Lobe Gottes. ib.

Von der Ehre Gottes. ib.

Geistliche Gedencck- und Tugend-Sprüche / erster / ander und dritter Theil. Jen. & Francof.

Morgen-Mittag- und Abend Andachten. Jen. & Lips.

Beicht- und Communion-Büchlein. in 12. Norimb. Jen. & Helmst.

Der sündliche Kirchen Schlaffer. in 12. Jena und Franckf.

Apostolisches Christenthum. in 12. Jena.

Jesus-Büchlein. in 12. Jena und Franckf.

Goldene Tugend-Rette. in 12. Jena.

Andachten über die Passions-Historie. in 8. Jena.

Andach-

Andachten über die Historie der Auferstehung Christi. in 8.
Francof.

Büchlein von der Wunder-Krafft des heil. Blutes Jesu.
in 12 & 8. Jen. & Lips.

Geistliches Handbüchlein/in zwölf Classen getheilet. Lips.
& Norimb.

Ein und vierzig heilige Jesus-Andachten von dem Nah-
men Jesu. in 8. Francof.

Die Hoheit und Herrlichkeit wahrer Christen. in 8. ibid.

Heilige Gesellschaft der wahren Liebhaber Jesu. in 12.
Jena.

Gebühr und Schuldigkeit eines Christlichen Regenten.
Raths ic. Rudelt. & Francof.

Himmel-süsse Jesus-Lieder. in 12. Argent. & Jen.

Vier erbauliche Tractätlein: Nachts-Andachten. Gedenc-
Kunst. Stete Freude in Gott. Von Lesung geistrei-
cher Bücher. in 12. Jena.

Tractätlein von schuldiger Erbauung des Nächsten durch
gottseelige Gespräche. in 12. Francof. Ed. II.

Bedencken / wie die Praeceptores in Schulen die liebe Ju-
gend zur wahren Pietät mit mehrerm Nachdruck könn-
ten anführen. in 12. Rudelstadt und Neustadt an der
Aisch.

Von der kräftigst-bringenden Liebe Christi. in 12. Franckf.

Biblischer Spruch-Calender. in 12. Jena und Rudelt.

Pietas Tauleriana. in 12. Francof.

Himmel auf Erben. in 12. ibid.

Der Welt gecreuzigte Christ. 12. ib.

Der ernstlich wollende und nicht könnende Christ. in 8.
Jena und Rudelt.

Der täglich sterbende Christ. in 12. Franckf.

Der nicht ihm selbst sondern Christo lebende Christ. in 12.
Franckf.

Der in Gott reiche/ und im Geist arme Christ. in 12. ibid.

Von der Gnügungs-Kunst S. Paull / daß man allezeit
satt seyn/ und hungern könne. ibid.

- Von denen Kenn- und Merckzeichen des wahren Glaubens/der Liebe/der Aufrichtigkeit. in 12. ibid.
- Der sündliche Kirchen-Schwäger. in 12. ibid.
- Der Christliche Lastträger. in 12. Ibid.
- Betrachtung der Worte: Wer Christi Geist nicht hat/ ist nicht sein. in 12. ibid.
- Der heilige Christen-Wandel/ nach dem Spruch: Wer da saget/ daß er in Christo bleibet/ der soll auch wandeln/ wie er gewandelt hat. in 12. ibid.
- Himmel-süße Jesu-Lieder/ ander Theil. in 8. Lipsf.
- Die in Jesu ganz verliebte/und die Welt verschmähende Sulamith. in 12. ibid.
- Parænesis ad Viros Politicos, ut sepositis quandoque negotiis civilibus, sacris meditationibus incumbant. in 4. Jen.
- Tractat von denen schweren Sünden derer streitenden Rechts-Parthenen. in 4. Jen.
- Von der Einkehrung zu sich selbst. in 12. Francof.
- Göldenes Kleinod/ oder Tractätlein/ wie man den Herrn Jesum recht lieben/ und gottseelig leben könne. in 12. Francof.
- Myrrhen-Püschel oder Passions-Tractätl. in 12. Breßlau und Leipzig.
- Bermahnung an die Obrigkeiten/ um Abschaffung der Sonntäglichen Zech-Gesellschaftten.
- Von denen Peccatillis. in 12. ib.
- Analecta Sacra & moralia. Lib. 1. & 2. in 8. ibid.
- Alles zur Ehre Gottes. in 12. ibid.
- Christenthums Fragen. in 12. ibid.
- Von sündlichem Stillschweigen. in 12. ibid.
- Alles aus Liebe. in 12. ibid.
- Alles von der Gnade Gottes. in 12. ibid.
- Der sündliche Bettler. in 12. Franc.
- Parænesis ad Theologos de Germana fraternitate curanda. in 4. ibid.
- Paræn. ad Christian. de quotid. medit. Pass. Dominic. in 4. Rudelt.

- Biblische Stoßgebetlein. in 12. Francof.
 Der sündliche Kirchen-Gänger. in 12. ibid.
 Christ-Brüderliche Anzeige/daß der Glaube ein sehr schwer-
 res Werck sey. in 12. ibid.
 Der farge und filzige Almosen-geber. in 12. ib.
 Christliche Dancksagungs-Pflicht. in 12. ibid.
 Der unnütze Schwäßer. in 12. ibid.
 Der biß aufs Blut jämmerlich gezeisselte Iesus. in 12. ib.
 Ein herrliches Mittel/ den Herrn Iesum immer im Ge-
 dächtniß zu halten.
 Erörterung der Frage/woher es komme/daß wir heute ein
 so schlimmes Christenthum haben?
 Acht schöne Passions-Blumen. in 12. Breslau und Jen.
 oder Tractätlein von dem leidenden Iesu.
 Nichts denn Iesus/ oder 100 Heilige Iesus-Andachten.
 Jen.
 Undächtige Iesus-Seuffzer. ibid.
 Analectorum sacrorum lib. 3. & 4. Francof.
 Passions-Tafel / dienend zu täglicher Betrachtung des
 heiligen Leidens Christi.
 Evangelische Herzens-Seuffzer und Iesus-Gespräche /
 nach Anleitung derer Evangelischen Texte an denen
 Sonn-Fest und Apostel-Tagen.
 Was gehets dich an? oder Tractätlein von unnöthiger
 Bekümmerniß um anderer Leute Thun und Stehen.
 Ratisb.
 Kurze Anleitung/ wie allerley Handwercks- und Bauers-
 Leute bey ihrer Hand-Hauß- und Feld-Arbeit gute An-
 dacht mit Beten / Singen / Seuffzen / und geistlichen
 Betrachtungen üben können. in 12.
 Der Christliche Schieds-Mann/ und Friedemacher. in 12.
 Der Gott gelassene Christ. in 12.
 Christliche Betrachtung des Spruchs Christi: Geben ist
 seliger/ denn nehmen. in 12.
 Außerlesene Iesus-Sprüche und deren kurze Betrach-
 tungen.
 Lobe Iesus-Schule oder sechs und siebenzig herrliche
 Pau-

- Paulinische Sprüche / und deren erbauliche Betrachtungen.
 Bedencken / warum heutiges Tages ein so grosser Mangel an recht gelehrten Leuten? in 12. Jena.
 Erörterung der Frage: ob das Christenthum ein non-ens zu nennen? in 12. ibid.
 Analectorum l. 5. & 6. Franckf.
 Buß-Seuffzer. Jena in 12.
 Das von Türcken in vielen Stücken beschämte so genannte Christenthum. in 12. Edit. II Joh. Heinichen.
 Ars semper gaudendi in Christo. in 12. ibid.
 Heilige Liebes-Gedanken / Seuffzer und Lieder von der Liebe Christi. in 12. Rudelst.
 Liebes-Schrift über die Worte Christi: Simon Johanna, hastu mich lieb? in 12. ibid.
 Passional Hand-Büchlein. in 8. Helmst.
 Bedencken / wie denen Academischen Duellis mit mehrern Nachdruck zu steuern? in 4. Regensp.
 Seuffzendes Turteltaublein. in 24. Rudelst.
 Passions-Seuffzerlein. in 24. Weimar.
 Seuffzerlein über die Auferstehung Jesu Christi. Nürnberg.
 Ein kräftiges Mittel / sich in der Gottseeligkeit und Christenthum zu erbauen. Franckf.
 Hundert zufällige Andachten. in 12. Gotha.
 Anderes hundert zufälliger Andachten. in 12. Helmst.
 Drittes hundert zufälliger Andachten. in 12.
 Halleluja oder Ermahnung zum steten lobe Gottes. in 12. Jena.
 Tractätlein von Visiten und Besuchungen.
 Suspiria Johannitica über den Evangelisten Johannem.
 Suspiria Catechetica. in 12. Rudelst.
 Hundert und vier und neunzig Herzens-Seuffzerlein über die herrliche Balet-Predigt Christi. in 24. ibid.
 Herzens-Seuffzerlein über Christi Berg-Predigt Matth. V, VI und VII Capitel.
 Zwölff Beweißthümer / daß sich einmahl voll Trinken eine schwere Sünde sey. Jena.
 Klag- und Thränen-Büchlein.

DEO gratias oder hundert und vierzig Lob- und Danck-
Seuffzer. in 12.

Schuldigster Creutz-Danck über den Spruch: Ich dancke
dir/ Herr, daß du mich gedemüthiget hast. in 12. Rudelst.

Das allerfürzeste und kräftigste Gebet Jesu. in 24.

Erbauliche Gedancken von der Ewigkeit. in 12. Leipzig.

Tractätlein/ wie man eitele und unnütze Gedancken ver-
treiben solle/ dabey vier und dreyßig geistliche Gedan-
cken. In 12.

Apostolisch Gebet-Büchlein. In 12. Rudelst.

Kern der Psalmen Davids. in 12. ibid.

Bermahnung an die Eltern / daß sie ihre Kinder mehr
fromm denn reich zu machen besorgt seyn sollen.

Böse/ und theils falsche Sprichwörter / so unter denen
Christen üblich.

Florilegium Anglicanum. In 12. Leipzig.

Achthundert Jesus-Seuffzer über den Evangelisten
Matthäum.

Jesu/ mein Freund ist mein. In 24. Rudelst.

Heilige und kräftige Ermahnungen an die Seele. In 24. ib.

Kern oder kurzer Begriff des D. Urnds vom wahren Chri-
stenthum. In 8. Lüneburg.

Süßer Jesus-Ruß/ oder etliche Andachten über die Son-
und Festtags-Evangelia. In 8. Nürnberg.

Tractätlein von der Nachsinnung. In 12.

Tractätlein von der geistlichen Ringe-Kunst. In 12.

Betrachtung des Spruchs: Christus ist uns von Gott
gemacht zur Weisheit.

Item: Geschichte daß am grünen Holze 2c.

Daß Gott und Christum lieben und leben das herrlichste
Werck sey.

Manuale pietatis Christianæ, ex aureis SS. Patrum scriptis
concinatum. In 12. Jena.

Betrachtung des Bluts und der Thränen Christi. In 12.

Tractätlein von der himmlischen Gesinnheit.

Prophetische Gebete. In 12.

Notæ ad Comenii Unum Necessarium.

Tractätlein/wie die Eltern ihren Kindern das Erkantnuß
der Liebe Christi ins Herz pflanzen können?

Tractätlein von der Theilhaftigkeit der göttl. Natur.

Der irdisch-gesinnete Christ.

Betrachtung des Spruchs: Habe im Gedächtniß JE-
sum Christum 2c.

Item: Gehe hin/ und sage zu meinen Brüdern 2c.

Tractätlein/ darinnen gezeiget wird/ wie ein junger
Mensch/ den seine Eltern auff Universitäten schicken/
quoad vitam, mores & studia sich zu verhalten habe.
In 12.

Büchlein von der Liebe Christi.

Das wahre Apostolische und heutige falsche Christenthum
gegen einander gehalten.

Tractätlein von den Ehren-Titeln und Nahmen Gottes.

Biblischer Seelen-Gespräche ander Theil/ über die Histo-
rien des neuen Testaments. in 8.

Biblisches Trost-Büchlein.

Pastor bonus. In 12. Ratisbonæ.

Tractätlein von der geistlichen Communion/ wie solche
täglich oder des Sonntags anzustellen. In 12. Jena.

Gottselig glücklich. In 12. Leipzig.

Evangelische Liebes-und Andachts-Flamme über die vier
Evangelisten. In 8.

Andachten über einige Biblische Kern-Sprüche. In 8.

Die ganze Lehre des Christenthums gezeiget aus der Pas-
sions-Historie.

Paræneses morales.

Suspiria devotissima super Evangelia Dominicalia & Festiva-
lia. In 12.

Der beschämte Geschenck-Fresser. Jena in 12.

Der sündliche Lacher.

Von der verdammlichen Begierde reich zu werden. In 12.

Seelen-Paradiß oder Hand-Büchlein. In 12. Rudelst.

Paræneta Christianus oder Ermahnungen zu Abstattung
heiliger Pflichten.

Meditationes devotissimæ de amore Christi. In 24.

Medi-

Meditationes über das allerschönste Gebet Christi Joh. 17.
in 24.

Das den Sündern gedrohte Wehe.

Der süße Jesus-Friede.

Tractätlein vom heiligen Wünschen.

Wie man die Beschwerlichkeit des Alters vertragen solle.

Vorbereitung zum Tode.

Ernste Ermahnung zu der Liebe des Nächsten.

Qual der Frommen. In 12. Leipzig.

Die verschmähte Pietät. In 12. ibid.

Hülffs-Mittel zur Gottseligkeit und andern Christlichen
Tugenden.

Hundert güldene Lebens-Regeln. In 12.

Ein vortrefflich Mittel den HErrn Jesum recht lieb zu
gewinnen.

Historie der Weidenden/ nach Anleitung einiger biblischer
Texte.

Meditation des Spruchs: mein Reich ist nicht von dieser
Welt.

Tugend-Gebete aus denen Tugend-Lehren des Salomo
und Jesus Sprach verfasst. In 12.

Tractat von der geistlichen Erfahrung. In 12.

Tractat von himmlischen Gedancken.

Tractat/wie ein Christ vor/in und nach der Kranckheit sich
zu verhalten. In 12.

Geistreiche Betrachtung des Sprüchleins: Wer den
Sohn Gottes hat/der hat das ewige Leben / 1 Joh. V.

Zufälliger Andachten andrer Theil / oder zweyhundert
neun und dreyßig neue Christ-erbauliche Gedancken.
Leipzig in 8.

Kurze und heilsame Betrachtung hundert auserlesener
biblischer Moral-Sprüche. Sondershausen in 12.

Sechs und achzig auserlesener biblischer Sprüche Be-
trachtung / an statt des andern Theils der biblischen
Moral-Sprüche. Mühlhausen in 12.

VII.

PROGRAMMA,

quo funus

ILLVSTRIS ET GENEROSI DOMINI
 GEORGII FRANCI
 de FRANKENAV,

Sacri Romani Imperii Equitis, Comitum Palatini Cæsarei, SACRÆ REGIÆ MAIESTATIS DANIÆ Consiliarii Iustitiæ & Archiatri, Academiz Naturæ Curiosorum Adjuncti, sub Argi I nomine, Societatis Anglicanæ, & Italicæ Recuperatorum Collegæ,

solenniter eundum indixit

RECTOR REGIÆ VNIVERSITATIS HAFNIENSIS
 IOHANNES MVLENIVS, Medicinæ Prof. Publ.
 & in Collegio Consistoriali Assessor.

Quamdiu vagis vitæ hujus fluctuantis circumagimur undis, nusquam tuta quies: ad portum ubi datur adpulsus, felicitas nos manet æterna, securitas præstolatur inconcussa. Si amicis gratulamur, furoribus pelagi ereptis, gratumque adeptis patrio in litore receptaculum; quidni & laborum miserrarumque, quibus ærumnosa succumbit mortalium conditio, finem consecutis exoptatissimum? Beatus ergo terque quaterque prædicandus est, qui talem jam invenit portum in portu orbis Arctoi amplissimo, Hafnia nostra, Illustris & Generosus Dominus GEORGIVS FRANCVS de FRANKENAV, Sacri Romani Imperii Eques, Comes Palatinus Cæsareus, SACRÆ REGIÆ MAIESTATIS DANIÆ Consiliarius Iustitiæ & Archiater, Academia Naturæ Curiosorum Adjunctus, sub Argi I nomine, Societatis Anglicanæ, & Italicæ Recuperatorum Collegæ; postquam per duodecim lustra & benignos auræ secundæ radios & procellas tempestatesque bene multas præparato semper pectore durasset. Clarum hoc Artis Medicæ fidus in suo oriri gremio vidit Naumburgum, Episcopalis in Thuringiæ Misnia.

Misniaeque finibus urbs, anno clō Iōc XLIV d. 3 Maji st. vet. Pater fuit SEBASTIANVS FRANCVS, civis primarius & Ecclesiae majoris Presbyter; cui in Saalhusis vicinis nasci contigerat d. IX Januarii clō Iōc XVI parente cognomine SEBASTIANO, GVILIELMI, MARGARETHÆque; Filio, Hæreditario in Puntscherau & Saalhausen/ quem exitiale Germaniae bellum tricennale bonis fere omnibus exuerat; matre MAGDALENA KIRCHNERIA; Tres SEBASTIANVS Vxores habuit, prima, ANNA LÆMMERIA, anno clō Iōc XXXVII d. XIV Novemb. ducta, sequenti mox an. ex partu filiolaë MARIE, simul extincta, obiit; & tertia SIBILLA BASLERIA, ANDRÆ BERGMANNI vidua, clō Iōc LXVII ducta, anno demum clō Iōc LXXXVIII, nullatidem relicta prole, defuncta est; Ex secunda autem BARBARA VVEINECKIA, nata d. XVI Septembr. clō Iōc LXVII Patre GEORGIO VVEINECKIO anno clō Iōc XXIII de mortuo, matre GERTRUDE an. clō Iōc XIV ex vivis sublata nostrum genuit GEORGIVM unicum ex quinque superstitem liberis. Parentum is funera flevit annis clō Iōc LXVII & clō Iōc XXCIII; illius enim die XII Januarii matrem, hujus autem d. IV. Kalend. Junii Patrem, quem ab aliquot annis Heidelbergam in sua tecta receperat, amisit. Sed exorsam vitae nostri telam pertexamus oportet. Die natalem mox sequenti Vro Maji sacro in aede Cathedrali lavacro tinctus est, Sponsorem fidei nactus patrū CASPARVM FRANCVM; pietatis dein literarumque rudimenta in patrio Episcopali ludo posuit, eaque, postquam Academico Depositionis, ut vocant, ritu Lipsiae, d. IX Aprilis clō Iōc LVI Rectore D. GEORGIO TOBIA SCHVVENDENDORFFERO, Jcto Clmo. insignitus esset, in Martisburgenfi Gymnasio anno clō Iōc LIX coluit, reversusque ad patrium, sub novo tunc Rectore, M. IOHANNE PRETTENIO, Theologiae, dum hæc scribimus, Doctore & Pastore Primario Naumburgenfi, Viro πολυμαθῆς excoluit, artes præcipue elegantiores, Criticam, Historiam, Philologiam, Astronomiam tanto cum successu perdiscens, ut mox aliis docendo præiret; Perspecto eo discendi ardore Reverendissimum Cathedrale Capitulum ad

ad ferendos studiorum sumtus peculiari per integrum triennium stipendio succurrere nostro non dubitavit; quare in vicinam mox transiit Jenensem Academiam, ibique die XXVI Aprilis Anno cło Ioc LXII apud Rectorem D. IOHANNEM VOLCMARVM BECHMANNVM, Jctum, albo studentium nomen inseruit; Philosophiæ primum, singulatim Physicæ, sedulam navans operam; & haut multo post, die nempe 15 Decembr. ob varia, quæ tam in latina, quam vernacula Poësi, cui natus videbatur, edidit *ἐκδοί-
ματα*, a Comite Palatino Cæsareo, D. CHRISTOPHORO PHILIPPO RICHTERO, Jcto, ac Professore Celeberrimo, Laurea Poëtica cum adplausu Censorum redimitus est: Mox ad Medicinam adplicuit animum, ductuque DD. GVERNERI ROLFINCII, GOTHOFREDI MOEBII, IOANNIS THEODORI SCHENCKII, IOANNIS ARNOLDI FRIDERICI, CASP. BOVVIZII, & Lic. CASP. POSNERI, Physices Professoris, Daduchorum artis Medicæ insignium usus est; perlustratis posthæc Germaniæ Superioris urbibus Academiisque non paucis Jenam rediens, in Botanicis, Anatomicis, Chymicis, Theoreticis & Practicis collegia commilitonibus aperuit, fideliterque, quæ didicerat ipse, alios edocuit; An. dein cło Ioc LXV Jena rursus discedens Argentoratensem petiit Universitatem, nomenque ibi die XXIV Augusti professus est apud Rectorem t. t. Magnificum D. BALTHASAREM BEBELIVM, Theologum de Ecclesia Christi optime meritum; Mox & frequentioribus in Cathedra Philosophica & Medica velitationibus & felici plurimorum ægrotorum curatione publica doctrinæ experientiaque edidit specimina, exantlatisque consuetis Examinibus, habita etiam inaugurali de *Pleuritide* absque Præfide Disputatione d. XV Martii cło Ioc LXVI solemnī ritu Doctor Medicus renunciatus est, Cancellario Universitatis BALTHASARE a KIPPENHEIM, Rectore IOANNE REBHAN, Jcto, Promotore MELCHIORE SEBIZIO, Sene fere nonagenario, Medico consummatissimo; Fama tandem Viri majora indies capiente incrementa, & ad aures penetrante Serenissimi CAROLI LVDOVICI, Electoris Palatini, hic Germaniæ Salomon, renascentis Academiæ Heidel-

Heidelbergensis invigilans commodis, eum ad se accersitum, & curiosissimis Phycis Medicisque per bihorium fere tentatum quæstionibus, defuncto tunc Clarissimo D.FAVSIO subrogavit Professore Medicinæ Ordinarium die XXIV Febr. clo Idc LXXII. Vix Argentorato illuc cum familia concesserat noster, & habita *de fabulis Medicis* seu erroribus, anilibusque in Medicinam ab impèritis sparsis figmentis, Oratione munus erat auspiciatus, cum succinctam de *Hæmorrhoidibus* scribere Dissertationem a Serenissimo jubere-tur; qui suis eam sumtibus imprimi, & singulas plagulas vix prelum passas citissime Mannhemium sibi mitti curavit. Ventilata ea fuit d. XII Septembr. præsentibus Electore, Filio Principe, Duce Bipontino CAROLO, Comite Raugravio, CAROLO LVDOVICO, Magnatumque aulicorum, corona splendidissima; opponentium subsellia occupabant octo Clarissimi Doctores Medici ab ipso Principe conquisi-ti, quorum, ob rei memoriam, nomina adjungere placet; Fuere autem: D. IACOBVS ISRAEL, Professor, D. VVACHSMVTH, Heilbronnensis, Præfidiarii militis Francothalensis Medicus, D. IOANNES de HOVST, Gallus, Practicus Heidelbergensis, D. LVBERTVS ERBENIVS a SCHOENERBEN, Electoris Moguntini, Episcopique Spi-rensis Consiliarius & Archiater, D. IOANNES DAVID BORZ, Baccharacensis, D. FISLERVS, Medicus Aulicus, D. FRIDERICVS CHRISTIANVS VVINCKLERVS, Archiater Principis Electoralis, & D. ANDREAS STEIGERVS, Helvetius, Practicus Heidelbergensis. Tanto cum auditorum applausu certamen illud sustinuit, ut adstante Senatu Academico Elector de re bene gesta nostro fuerit gratulatus, accersitosque sequenti mane ERBENIVM, BORZIVM, FRANCVMque novis eodem de themate, iisque subtilissimis dubiis & objectionibus divexarit, lautisque exceptos epulis dimiserit. Vix annus abhinc effluxerat, cum nova salarii accessione auctum se videret a Serenissimo, quem, dum vixit, benignissimum expertus est; Eundem quoque morbis, singulatim lethali, decumbentem consilio auxilio-que fidelissime adjuvit, corpusque exanime pretiosis condidit unguentis. Eandem apud Serenissimum Filium, CARO-LVM

LVM Electorem, adornavit spartam, quamvis hunc, faciles calumniis malevolorum præbentem aures, a se alieniorem sensit, usque dum ad fatali correptum morbo Magnatum suasu, duobus & viginti ante obitum diebus advocaretur; quo brevi temporis spacio tanta eum gratia & amore complexus est Princeps benignissimus, ut, quorsumcunque se verteret, comitem assiduum expeteret, in ipsius etiam ulnis ultimum exhalaret Spiritum, d. XVI Maji, clō Iōc XXCV hora post meridiem I, corpusque exsanguis odoribus traderet differendum. Nec interim Academicis defuit operis Vir industrius, sed publicis privatisque Lectionibus Medicorum filios formavit. Sed nec id reticendum ducimus, quod anno accidit LXXIV. Ambibat Philosophica in Facultate Decanatum D. HENRICVS COCCEIVS, JCtus præstantissimus, Juris tunc Naturæ & Gentium, post Codicis Justiniani Professor, & in præsentis Consiliarius intimus Potentissimi Borussia Regis, & Ordinarius inclytæ Academiae Viadrinæ, ad eum autem nonnisi Laurea Suprema Philosophica redimitos admittebant statuta Academica, quare, ut Amico complaceret FRANCVS noster, simul, Brabeute PAVLO HACHENBERGIO, Consiliario postmodum Intimo CAROLI Electoris, Gradum Magisterii coram Senatu Academico d. XX Februarii suscepit, solitamque peregit gratiarum actionem. Post obitum Collegæ, D. ISRAELIS, ab anno LXXIV usque ad LXXIX totam Facultatem Medicam solus sustinuit, examina Candidatorum, Chirurgorum, Balneatorum, Pharmacopœorum, obstetricum, Agyrtarum &c. peregit, Responsa consiliaque expedivit, & rem Medicam ex voto ac cum stupore omnium tractavit. Anno LXXXI d. V Septembr. ad secundam adscendit Cathedram, Pathologicam, eamque cum infima, Anatomico-Botanica, quoad labores æque ac salarium, conjunxit. Decanatum duodecies administravit, & fere perpetuum habuit, Rectoratum gessit annis LXXIIX & XXCVI, quo Rectore Magnificentissimo Dn. FRIDERICO VVILHELMO, Principe Palatino, Jubilæum seu Festum sæculare tertium antiquissimæ Heidelbergensis Universitatis insigni cum magnificentia pompaque splendidissima Pro-Rector celebravit, habita sæculari

de ortu fatisque Academia Oratione, collatisque XII Medicis Doctorum titulis ac insignibus. Anno **XXC** auctoritate Illustrissimi Herois, Dn. **PHILIPPI FRANCISCI EBERHARDI**, Camerarii **VVormatiæ**, Lib. Baronis de **DALBERG**, Præsidis Camerae Imperialis Spirensis, & Præpositi Cathedralis **VVormatiensis** (cui dignitati inhæret honos Cancellarii Universitatis **Heidelbergensis**) Pro-cancellarius perpetuus est constitutus. Anno sequenti **XXCIV** Elector clementissimus sacris quoque adhibere officiis voluit, & subscripto d. **XV Jul.** Decreto, una cum Lib. Barone de **BORCK**, Consil. Intimo, & Regiminis supremum addictorum **Augustanæ Confessioni Sacrorum** constituit Curatorem; quod munus pie ac dextre obiit, & aliquot in **Palatinatu Templorum** fundamina posuit, quæ inter & numerandum venit exstructum **Manhemii** Anno **LXXVII** sub **Carolo Ludovico Electore S. Concordiæ** nomine insignitum, omniumque trium **Christianarum Religionum** cultui dicatum. His in Ecclesia, his in aula, his in Academia muniis & dignitatibus splenduit, dum in **Palatinatu** vixit, Illustris **FRANCVS**: nunc & reliquos, quibus inservit, Imperii Principes enumeremus; Post plures, annis **LXXV** & **LXXVI** in castris ad **Rhenum** ac obsidione **Philippiburgica** ipsius cura sanitati pristinae restitutos **Belli Exercituumque Imperii Duces**, quos silentio præterimus, Anno imprimis **LXXX** clementissime evocatus **Neostadium** ad **Cocharum**, ut gravi, cui **Serenissimus FRIDERICVS**, **VVurtembergiæ Tecciaque Dux**, succumbebat, morbo mederetur, Electoris jussu eo concessit, rebusque ex voto gestis, muneribus amplissimis ac libris curiosissimis gratiose donatus ad suos rediit, sequentique anno **XXCI** **Archiatri** ac **Consiliarii** munere ab eodem ornatus est, ipsique **Duci Serenissimo**, & post ejus obitum, **Vidua Illustrissima**, **Principibusque Filiis** per longam annorum adstitit seriem, ex his præcipue beneficos clementesque expertus **Seniorem Principem FRIDERICVM AVGVSTVM**, ejusque **Conjugem**, **Gochshemii residentes**, quorum sæpius accitus & pulcherrime habitus est, **FERDINANDVM** item **VVILHELMVM**, **CAROLVMQUE RVDOLPHVM**, **Invictis-**
simi

fimi MONARCHÆ nostri Duces Bellicos, rerum in Hi-
 bernia, Belgio, Germaniaque gestarum gloria inclutos.
 Eodem fere tempore in Badensi quoque innotuit Aula, &
 a Serenissimo Marchione Bada-Durlacensi Dn. FRIDE-
 RICO MAGNO, Consil. & Archiater, diplomate d. 1 Au-
 gusti LXXXI subscripto, est constitutus. Strenuam ei fidam-
 que navavit operam, Ipsum Conjugemque anno XXCIII
 ad acidulas Sti Antonii prope Andernacum comitatus;
 Fratrem quoque Serenissimi, Principem GVSTAVVM
 ADOLPHVM, Generalem exercitus Cæsarei, gravissima
 febre maligna laborantem in Castris ad Manhemium Divina
 servavit ope, id quod ipse Dux paucis abhinc retro annis
 e Svecia redux heic in transitu gratissima mente reco-
 luit. At non eam tantum Sveciæ partem, sed & reliquam
 ad Franconiæ fines impleverat illo jam tempore Franci fa-
 ma, qua percitus Reverendissimus Princeps Dn. IOANNES
 CHRISTOPHORVS, natus Lib. Baro ADELMANN ab
 ADELMANNSELDEN, Præpositus Principalis Elvacen-
 sis eruditissimus æque ac humanissimus, non quievit, do-
 nec anno XXCIV Archiatri collato munere eum sibi
 vendicaret; Gratum huic Principi animum testatus publice
 est, nomen ipsius secundæ Lexici sui vegetabilis editioni
 inscribens. Vix & hunc Principem rapuerant fata, cum sur-
 rogatus Ipsi Reverendissimus Dn. HENRICVS CHRISTO-
 PHORVS a VVOLFFRAMSDORF, Eques Thuringus, &
 Capituli Elvacensis Decanus, familiarissime sibi notum
 Francum si non majori, æquali certe amore & benigno af-
 fectu prosequeretur, nec alio, quam Sympatriotæ adpellare
 nomine amaret Consiliarium Medicumque sibi charissimum.
 Sed omnes hos uti dignitate, sic clementia in nostrum vicit
 Eminentissimus atque Celsissimus Princeps ac Dominus,
 Dn. IOANNES HVGO, S. R. I. Archi-cancellarius per
 Galliam, Archi-Episcopus ac Elector Trevirensis. Adeo
 enim ipsum adamavit humanissimus hic Princeps, ut & præ-
 sentem anno XXCIII Diplomate d. XXV Novembr. dato
 Consiliarium Archiatriumque suum declararet, & splendi-
 dissimis donaret conchiariis, absentem vero Epistolis manu
 propria exaratis mira que refertis clementia, amphoris item
 vini

vini Mosellani gencrosioris crebrius exhilararet; quin & Filium
 nostri, cum ex Hispania per Galliam Germaniamque ad nos parare
 reditum, gratiosissime Ehrenbrettsteinium invitavit, clementissi-
 meque illic habitum iri per literas eidem spondit. Sed ad Pala-
 tinatum revocare gradum oportet: Funesta Caroli Electoris mor-
 te extinctæ Simmerensi lineæ successit Neoburgica, purpuramque
 amicit Electoralem felicissimus æque ac sapientissimus Germaniæ
 Nestor, PHILIPPVS VVILHELMVS, Cæsarum Regumque & so-
 cer & avus gloriosissimus. Et hic in deliciis nostrum habuit FRAN-
 CVM, eique munia & honores pristinos non continuavit solum, sed
 & benignissime adauxit: In Cathedram enim Facultatis Medicæ pri-
 mariam evedum, pinguiori, ac moris erat, salario dotavit, Sacrorum-
 que Evangelicorum cura suprema cum ampliore libertate instruxit;
 quin & sibi totique familiæ Serenissimæ Consiliarium constituit &
 Archiatrium; Gratam tantis beneficiis fidem obsequiumque Patro-
 no Clementissimo testatus est B. noster, cum decumbentem Augusto
 Septembrique mensibus An. XXCIIX dysenteria maligna, & ani-
 mam fere agentem ope divina salutis pristinae dedit restitutum;
 Conjugi quoque Serenissimæ febricitanti prompto succurrit auxilio,
 & Reginae Hispaniæ ac Portugalliæ pari incomparabili, sorori-
 busque Illustrissimis Parmæ Poloniæque Principum Conjugibus Me-
 dicus adstitit, & labascenti earum fanitati remedia opposuit effica-
 cissima; Præcipue autem propenso in se animo sensit Principes Ele-
 ctoris filios, ut enim taceam CAROLVM PHILIPPVM, ejusque
 Conjugem, LVDOVICAM CAROLAM RADZIVILIAM, natu
 maximus, IOANNES VVILHELMVS, qui nunc summæ rerum in
 Palatinatu præest, benignissime fovit FRANCVM nostrum, eumque
 jam tum, cum prædicto Parens Venerandus laboraret morbo, suis
 dicavit servitiis, sed & missis An. XCIIX Dusseldorpio Hafniam li-
 teris propitiæ voluntatis testibus omnem gratiam integramque sin-
 gulorum, quæ olim Heidelbergæ tñitus erat, officiorum restitutio-
 nem cum honoris bonorumque augmento est pollicitus. Adprime
 etiam charus fuit Fratrum secundo genito, LVDOVICO ANTO-
 NIO, Magno Equestris Teutonici Ordinis Magistro, Episcopo Wor-
 matienfi, Præposito Elvacensi, tandemque Coadjutori Moguntino;
 conspicuus hic pietate, virtute ac humanitate Princeps eodem, quo
 inopinata Gallorum in Palatinatum irruptio accidit, tempore Hei-
 delbergæ atrocissimo dejectus morbo, cum stupore adstantium nutu
 divino curaque B. nostri servatus est; ex quo tenerrime ipsum ada-
 mavit, nec unquam a suo latere, dum Gallorum fugiens persecutio-
 nes per Franconiam Sueciamque erraret, dimisit; Innotuit ea oc-
 casione noster Reverendiss. & Illustriss. D. IOANNI EVCHARIO,
 ex celebri Comitum SCHENCK de CASTELL domo oriundo, S.
 R. I. Principi & Episcopo Aichstettenfi, pietate & caritate venerabi-
 li; qui sæpius eum Ellinga evocatum ad se benignissime habuit, &
 Archiatri munere ultro dignatus est. Sæviebat interim in Palatinatu
 funesta belli lues, nec nisi urbium nobilissimarum incendia, terra-
 rum direptiones, subjectorum cædes, quocunque ferebat oculus, cer-

nebantur; sentiebat & hæc omnia Metropolis Heidelbergæ, ex qua primates civesque agminatim in vicinam cum suis aufugerant Wetteraviam Hassiamque. Substitit per integrum annum Francofurti cum liberis Beata nostri Uxor, tutum in Palatio Teutonicorum Equitum concessu Magni Magistri nacta receptaculum, una cum liberali frugum vinique largitione; Et jam in æstatem vergebat annus XIC cum gravi laborans corporis ægrotatione Serenissimus Princeps IO. GEORGIUS, Saxonie Dux Isenaci residens, per literas primarii Aulæ Ministri, Dn. de REICHENBACH, nostrum accersiri ex Franco-nia juberet Francum, eumque, ubi cum valetudine reversus in gratiam, donariis splendidissimis ditatum Francofurtum ad Mœnum deduci curaret. Vix aliquot apud suos ea in urbe hæserat dies, cum M. Magistrum in Castra ad Rhenum obsidionemque Moguntinam sequi oporteret; plurimis heic innotuit Principibus Imperii, strenuisque belli ducibus, quos inter nominare gloriæ ducimus Heroem Inclytum, CAROLVM, Lotharingæ Ducem, Principem Saxo-Ci-zensem, qui hodie cluet Episcopus Javarinensis, Principem de Com-mercy, Comitem Stahrenbergium &c. & quem primo nominare loco debebamus, Potentiss. Saxonie Electorem, IO. GEORGIUM III, Principem fortissimum, Patriæque ac Imperii amantissimum. Is, cum adhuc Hæres Electoratus contra Gallos agmen duceret, anno LXXVII e castris Heidelbergam venit Septembri mense, ptyelismo & ulceribus faucium mire vexatus, quare ex Sereniss. Electore Pala-tino, CAROLO LVDOVICO, ut Franco curam suæ valetudinis ha-bere liceret, petiit; successit ex voto medela, & intra tres hebdoma-das Francofurti, quo secutus eum fuerat, optime convaluit Princeps optimus, magnificoque donatum sostro Medicum dimisit: Tanto au-tem ex eo tempore nostri laboravit desiderio, ut, ceu ipse adfirmavit, quatuor per supremum aulæ Marecallum de Haugvviz, & Cubicula-rium ministrum Pœchberger scriptis literis, (quarum tamen nullæ ad manus pervenerunt,) in sua eum servitia pertrahere niteretur; Divina autem factum providentia, ut in prædicta obsidione Mogun-tina An. XIC febre laboraret tertiana Clementissimus Elector; Fi-lius vero Hæres IO. GEORGIUS IV & Polemarchus, HEINO de FLEMMING, Dysenteria decumberent; quam primum ergo no-strum in castris versari Machaonem inaudivit, datis illico ad Ma-gnum Magistrum literis, ut eum sibi Francofurtum concederet, in-stantissime petiit; Adventa utem utrisque præ gaudio amplexatus ulnis, cur in sua transire recusaret servitia, quæsiuit, statimque libe-ram, quo salario, quibus honoribus frui cuperet, optionem obtulit; Tam gratiosis benignissimi patriæ Patris iavitamentis eo faciliores jam præbebat aures Beatus noster, quod amœnissimum Palatinatum misere devastatum, Universitatem Heidelbergensem dissipatam, & de dulcissima illa Urbium ad Nicrum Regina actum jam videret; Rem ergo ad Sereniss. Electorem Palatinum, Magnumque Magistrum Teu-tonicum detulit, petitamque eorum ex famulatio dimissionem non nisi ad tempus, & quidem ægerrime, obtinuit; quare præstito d. XII Septemb. XIC anni Saxoni homagio & Consiliarii Archiatricque mu-nus

aus cum insigni salario, & vacuam B. D. STRAVCHII obitu secundam in Vitebergenſi Academia Cathedram Medicam ſimul adivit, Francofurto cum familia diſcedens d. VI Nov. & d. XVI ejusdem Vitembergam iſtrans. Vix illic poſuerat pedem, cum ſuum videnti Francum cupidus Dresdam evocat Sereniſſimus, nec per integram fere hiemem a latere ſuo dimittit, ſequentique mox vere in caſtra ad Rhenum ſequi jubet: Heic latiſſimum ſuam in arte medica dexterritatem commonſtrandi campum habuit, ita, ut vix dies abiret, quo, teſte Diario ejus Medico, non ad ſeſquicentum fere ægtotis conſilio, medicamentorumque præſcriptione ſubveniret; parum autem abſuit, quin ipſe inſerviando aliis febre caſtrenſi conſumtus una cum filio natu majore, quem ſecum duxerat, periret; DEI tamen benigna ope, quamprimum ad Helvetiæ perventum eſt fines, uterque convaleſcit. Mox cum Sereniſſimo Electore Helvetiam intravit, Scaphuſique & in vicinia aliquandiu ſubſtitit, ſalutans viros Celeberrimos TOB. HOLLANDERVM, Conſulem, IO. IAC. VVEPFERVM, & IO. CONR. PEYERVM, Medicos præſtantiſſimos, Amicos antiquiſſimos; Inde per Sueviam Franconiamque ad Saxones redux in demortui illo autumno D. GOTHOFREDI VVELSCHII, Prof. Prim. & Decani perpetui Facultatis Medicæ Lipſienſis, locum ab Electore ſurrogatus eſt d. X Decembr. A d. IV Mart. anni ſequentis a Pro-Decano, D. MART. FRID. FRISIO, ad obeundum munus iſtud invitatus: Jaſturam tanti Viri facere recuſabat Academia VVitembergæ, & datis ad Sereniſſimum precibus humiſſimis, accedente Magnatum aulæ conſilio, obtinuit, ut ſecum maneret Francus, & ampliſſimam recuſaret ſtationem Lipſienſem; Hoſtimenti ergo loco domo prædiisque Schmiedianiſ VVittebergæ ac in ambitu ſitis perbenigne donatus eſt; ibidemque ſubſtitit ac commoda Medicæ juventutis pro viribus promovit, binis vicibus viginti Candidatos gradu Doctorem honoribusque exornans, & faſces quoque Academicos per ſemestre ſpatium cum laude gerens. Sed accedente interim æſtate Anni XCI: Heros invictus, Elector fortiſſimus, iterum non obſtante lethali, qui jam tum minabatur, morbo dimicaturus pro patria in caſtra ad Rhenum Necarumque conceſſit, nec ab ejus abſuit latere Beatus noſter, quin pro viribus ruenti in deterius valetudini obſtitit, uſque dum omnem medicaminum vim ſuperans febris malignitas ultimam actæ glorioſe vitæ injiceret pauſam, Tubingæ in Collegio Illuſtri d. XII Septembr. cl. lcc XCI. Statimque tunc corpus exſanguie cura noſtri Chirurgique SPOERLINI exenteratum conditumque fuit. Solium mox occupavit avitum Sereniſſimus IOANNES GEORGIUS IV, qui haut minori, ac Parens Beatiſſimus, devotum ſibi Francum favore ac benevolentia nunquam non eſt amplexus, inprimis dicta ab eo: Rectore r. t. Academico, cum Vitemberga homagium præſtaret, Panegyri Germanica adeodeleſtatus, ut non eam ſolum typis Dresdenſibus mandari, ſed & munifice donari Auctorem curaverit; Anno etiam ſequenti XCII cum Julio Mense præcipiti ex equo lapſu facie contuſa valdeque deturpata decumberet, felicem aſſiduamque noſtri curationem

expertus, & ex voto restitutus est. An. XCIII in castra ad Rhenum Nicrumque prope Heilbronnā abiit, hærentem a latere habens Francum; qui & sequenti anno variolis decumbentem strenue consilio & opera medica adjuvit, usque dum d. XXVII Aprilis in Libitinæ veniret rationes; & habenas traderet Fratri Serenissimo FRID. AVGVSTO, Potentissimo hodie Poloniarum Regi; Hic jam olim febre castrensi, colicaque acutissima nostri ope liberatus, eum æque ac Parens Fraterque jam laudati clementia & affectu plane singulari est prosecutus; statim quippe in sua admissum servitia ad exequias fraternas, ac Homagium per totam Saxoniam recipiendum comitem habuit, lubentissime quoque ad castra Hungarica bellumque Turcicum secum ducturus, ni fessus tot jam exantlatis bellicis expeditionibus id humillime esset deprecatus: Accidit autem eo tempore, ut oblatum a Reverendissimo atque Celsissimo Electore Moguntino, FRANG. ANSHELMO, Principe benignissimo, Archiatri munus, perlautumque stipendium, accedentibus imprimis Coadjutoris Serenissimi persuasionibus magnisque pollicitationibus, acceptare non dubitaret, jamque in eo esset, ut dimitti ex servitiis Saxonice humillime peteret, cum nuncius de Patroni benignissimi, Magni Magistri Teutonici, morte, quæ Leodii An. XCIV evenit, ab illa eum mutatione deterreret. Iteratæ interim ex Dania nostra, ubi jamdiu Viri fama innotuerat, a IO. LVDOLPHO RINGELMANNO, Consiliario Justitiæ & Archiatro Regio, Commilitone olim Jenensi in Academia suavissimo, adventabant literæ, quibus in Regia transire servitia compellebatur; quare divino rem hanc, citra omnem sibi evenientem cogitationem, nutu geri persentiens, exoptatum in Dania vitæ laborumque sibi reservari finem credidit, obtentaque, licet invite, ab Electore Serenissimo dimissione, patriæ Saxonie valedixit, ipsis Kal. Jul. Vitemberga discedens, & per Marchiam Megapolitanumque Ducatum Lubecam, ubi, proxeneta Medico consummato, D. NIC. HANNEKENIO, a Magistratu amplissimo lautius per aliquot dies est habitus, inde per Vagriam, Lalandiam, Falstiriamque tandem ad nos cum omni familia d. XVI ejusdem mensis salvus ac incolumis penetravit. Clementissime heic exceptus est a REGE CHRIST. V. vero humani generis delicio, ejusque Coniuge Serenissima, Regina incomparabili, & utriusque favorem gratiosissimum successu temporis nequitquam vidit imminutum; statim enim vergente ad finem an. XCVI supremus Pædotrophii hujus urbis Inspector est constitutus, & sub initium an. sequentis XCVII Regia clementia eum nil tale cogitantem petentemve Consilarii justitiæ titulo & honoribus cumulavit. Quare vicissim fidem & obsequium indefessum Regi beneficentissimo per omne vitæ tempus testatus est, afflictæque ejus sanitati pro virili succurrit, usque dum & hunc Principem desideratissimum terris ulterius inviderent astra, sibi que raperent d. XXV Aug. XCIX. Tandem & Clementiss. Regem ac Dominum habuit Augustissimum nostrum Monarcham, FRIDERICVM, quem serum redire in cælum, diuque his præesse terris jubeat Divina bonitas; Is etenim omnia a Divo Parente Beato nostro ejusque Familiæ largiter condita exacte rata habuit.

habuit, Ipsumque primarium sibi constituit Archiatrum; seque, cum binis vicibus gravi decumberet morbo, servitiis humillimis & assiduis ejusdem haut parum adjutum levatumque & sensit & professus est; Simili fidissimi dexterrimique Medici elogio Beatum etiam post mortem condecoravere REGINA nostra clementissima, verum pietatis virtutisque exemplar, Principes Juventutis Celsissimi, CAROLVS & VVILHELMVS, Sororque AVGVSTA SOPHIA HEDVVIGIS; his enim omnibus nunquam non solertissimus & pro viribus adstitit. Et hi sunt laborum officiorumque gradus, per quos ad tam amplum gloriæ famæque nunquam intermoriaturæ fastigium enixus est duorum Regum, octoque Imperii Octovirum Archiater meritissimus! Reliquum nunc est, ut reliquos, quibus instructus vixit, honores breviter summamque enarremus. Eodem, quo Heidelbergam accitus est, tempore inter Collegas Academiæ Naturæ Curiosorum sub invictissimi LEOPOLDI Imp. auspiciis exortæ communibus suffragiis sub ARGI I nomine cooptatus est, annoque MDCXXCII Idibus Febr. peculiari Præsidis, IO. GEORGII VOLCKAMMERI, Medici per universam Germaniam celebratissimi, Diplomate in numerum Adjuntorum ejusdem Academiæ est admissus; An. LXXIX Kal. Febr. ab Illustrissimo CAROLO PATINO, Principe Academiæ Recuperatorum Patavinæ, cui a multis annis familiariter notus erat, in Academicorum tribum adlectus est, subscribente Diploma IOANNE BAPTISTA SCARELLA, Academiæ Recuperatorum Cancellario; Tandem Anno XCV simili ab Anglis maectatus honore, in Societatem Regiam Londinensem suffragiis omnium admissus est. Hanc inter Eruditos famam gloriamque antecellit adhuc Augustissimi Imp. LEOPOLDI gratia, qua ob præstita tot S. R. I. Proceribus pace belloque servitiis indefessa, celebratas itidem Panegyri Epica victorias Hungaricas, receptamque a Turcis Budam, proxenetis Lib. Barone de SEYLERN, Consil. Imperiali aulico, & NICOLAO GVILIELMO BECKERS, Lib. Barone de VVALHORN, proto-Medico Cæsareo, Viris Franci nostri amantissimis, eum totamque familiam & posteritatem in S. R. Imperii Regnorumque & ditionum hæreditariarum Equites adscivit, omniumque jurium ac privilegiorum Equestrium compotes fecit, adjecto nomini Nobilis de FRANKENAV, titulo & insignium splendore: Subjectissimas pro tanto honore ad Augusti, Augustæ, Regisque Romanorum pedes gratias retulit Ebersdorfii prope Vienne, mense Sept. XCII una cum filio natu majore, cum evocatus a cognata BREVNINGIA, Consiliarii Imperialis aulici vidua, eodem mense ex Saxonia illuc iter fecisset, Bohemiam, Moraviam, Hungariamque simul perlustrans, ac in aula Cæsarea nullis non Magnatibus gratissimus, ob plures eorum ex gravioribus morbis pristinae sanitati redditos; nec contenta illo honoris fastigio Majestas Imperatoria sequenti mox anno XCIII gratiam gratia adaugens Comitivæ S. Palatii Lateranensis Diplomate nostrum condecoravit, Doctores Licentiatosque omnium Facultatum, Notarios item & Scribas publicos creandi, spurios legitimos declarandi &c. facultatem uberri-

mam concedens; quin & oblati per Nobilem Cubicularium Cæsareum, Illustrissimum Comitem ab HAMILTON, splendidissimis conditionibus, Dynastia nempe Austriaca, Archiatrique munere ac præpingui salario in Cæsarea & sacra & servitia Beatum pertrahere, quamvis in cassum, tentatum est. Sed festinare nos jubet paginæ brevitās, & ad rem familiarem statumque Oeconomicum proferre gradum. Eodem, quo summos in arte Medica honores ipsi imperiebatur Argentoratum, anno eidem & de Thori socia prospexit; prævio enim utriusque Parentum consensu d. XXII Maji in summo Templo, benedicente Pastore primario, Lic. SALZMANNO, manus junxit Virgini Nobilissimæ, MARIE EVPHROSYNÆ CHEMNITIÆ de STROMBERG, filia PHILIPPI CHRISTIANI CHEMNITII, Civis ibidem primarii & Judicii Tribunalis Mercatorum Assessoris, ex VRSVLA MVLLERIA, PETRI, Senatoris & ædilis Ricovillani, & VRSVLÆ GVNTHERIÆ, Colmariensis nata unica; neptique CHRISTOPH. CHEMNITII de STROMBERG, I. V. D. Basileæ An. MDCV creati, Consilarii Comitum VValdeccia, Advocati Curia Electoralis Palatina, Syndici Reipubl. VVormatiensis, tandemque Consilarii Cæsarei & Senatus interioris Viennensium Assessoris, ex priori conjugē MARIA EVPHROSYNA KOENIGIA, ex inclyta KOENIGIORVM, quæ adhuc in Alsatia floret, gente oriunda, pronepti denique CHRISTOPHORE alterius, Eulenburgensis Patria, Ecclesiæ Simmerensis Pastoris per XXV annos, & immortalis famæ Theologi MARTINI CHEMNITII ex fratre nepotis. Hac cum pia, casta, prudentique conjugē Beatus noster in sextum supra trigesimum annum exoptatissimam sine divitiis, sine jurgiis egit vitam, fidam per secunda, per adversa ubivis terrarum sociam comitemque assiduam expertus. Chara ex eadem thori pignora suscepit septem: MAKIAM ELISABETHAM, quæ lucem adspexit Argentorati d. XXIX Junii LXVII, GEORGIVM FRIDERICVM, editum ibidem d. XXIX August. LXIX; MAGDALENAM SALOMON Heidelbergæ natam d. ult. Maj. LXXIII denatamque d. XVI Jul. LXXV, EDVARDVM VVILHELMVM, natum d. XXV Maj. LXXV, denatum d. VII August. ejusd. anni, GERARDVM ERNESTVM, n. XXX Julii LXXVI, MARGARETHAM SOPHIAM, n. d. 1 Novemb. LXXIX, mortuamque LXXIX, tandemque CHRISTIANVM IVSTVM, nat. d. XXV Jun. LXXXII, denatumque d. IX April. anni sequentis; Vitali ergo adhuc fruuntur aura filia natu major, nupta mense Octobri Anno XCIX Viro Amplissimo D. IOANNI IOHANNSEN, Provinciæ Hadelensis Redituum Præfecto; filius primogenitus, Medicinæ Doctor & in Academia Vitembergenſi olim extra ordinem, nunc autem in Regia hac Universitate Ordinarius illius & Philosophiæ Professor, Collega noster æstumatissimus; & GERARDVS ERNESTVS, quem octo abhinc annis Beatissimæ memoriæ Rex CHRIST. V Secretarii insignitum titulo Legatis ad Tractatus Pinnenbergicos, item in Sueciam ac Hispaniam missis adjunxit, unde ante hos tres annos per Galliam Germaniamque nutu Regis nostri

Augustissimi ad nos rediit. Ereptum sibi tandem vidit ante triennium, die nempe X. Maj. MDCCI oculorum desiderium, Uxorem suavisissimam, eamque acerbe per omne reliquum vitæ tempus flevit; eumque gravibus rei familiaris curis animum quieti intentum impari persentisceret, anno sequenti ad secunda transiit vota, in thorum adsciscens Matronam honestissimam CATHAR. WILDE, quæ nunc vidua superstes mariti funera luget. Ex hac prolem nullam, nec ex filia filioque, cujus cum virgine lectissima, MARIA SIBYLLA RODRIGVEZ, filia CAROLI RODRIGVEZ, Matritensis, Linguarum Exoticarum in Equestri Sorana Professoris, ac CHRIST. V in iisdem addiscendis Magistri, ex MAGD. SIBYLLA, PETRI IO. F. nuptiis decimo ante obitum mense lætissimus interfuit, nepotes vidit. A liberis ad libros ingenique transeundum fœtus: Verum ne actum videamur agere, B. L. fas est ablegare ad integrum, quem Dresdæ olim anno XGLI edidit Clarissimus Filius Collega noster, Scriptorum Paternorum Catalogum, ex quo præcipuos saltem heic dabimus Titulos; sunt autem: *Flora Francica seu Lexicon Plantarum*, aliquoties jam recusum, *Guilielmi Maxwelli de Medicina Magnetica Lib. III*, *Christiani Langii*, & *Michæelis Ettmulleri Medicorum præstantissimorum Opera cum Præfat. & Pauli Zacchia, Medici Romani, Quæstiones Medico-Legales cum suis aliorumque notis; Satyra Medica &c.* Latent adhuc MScTi plures *Tomus Consiliorum Responsorumque Medicorum*, *Locorum item Communium Medicorum & Physicorum Tomi II*, *Vitarum Medicorum illustrium Tom. III*, *Observationum Medicarum*, præter eas, quas ad *Ephemerides Naturæ Curiosorum* contulit, *Tom. II*, *Carminum Tom. III*, *Epistolarum ad varios Latinarum Tom IV*, (citra enim jactantiam asseri potest, ipsum cum omnibus fere Europæ gentibus, imo & in utraque de gentibus India curiosum semper coluisse literarum commercium,) *Orationum Programmatarumque Tom. II*; ut silentio prætereamus *notas in Calium Aurelianum*, Medicum antiquum, item in *amatorias Aristaneti Epistolas*, quas cum Codice Sambuciano contulit, & *ἀντιδότας* Lambecianas annotationes ex Bibliotheca Vindobonensi, Cæsaris permissu, eis adjunxit; ut & *observatidnum in Linguam Germanicam, Poësque vernaculam* sat crassum volumen. Sed præcipue pium erga Numen Divinum animum produnt *Commentariorum Exegeticorum in Sacram Scripturam* volumina bene multa, e 3000 fere probatissimis Auctoribus confarcinata; Clarius idem elucet ex sedula S. Codicis evolutione, quem ab inito matrimonio septuagies quinque magno studio perlegit. Sed breve, quod restat, paginæ spatium ad ultimam vitæ nos vocat scenam. Post L demum ætatis annum ruere in deterius corporis, itineribus adversitatibusque variis enervati, valetudinem sensit, vagaque vexari cœpit arthritide; sæpius, & quotannis fere, præsertim ubi in Boreales has perventum est plagas, recurrit id malum, & ultima quidem vice ad ortum Beati corpus est ipso Epiphaniæ hujus anni Festo, in humeris brachioque sinistro (cum antea manus pedesque occupare consuevis-

fueviffet) magnos cruciatus acutosque excitans dolores; Remediis ftatim fortiffimis ei obviatum eft, ad pedum tamen manuumque extremitates adlici nullo modo potuit, quin ex metaftafi materiæ arthriticæ ad interiora magis magisque ferpfit, fedemque fixit in pectore immobilem, gravi refpirationis organa afthmate premens; ira ut ex illo tempore vix noctem recubando in lecto confumere licuerit; malo malum addidit fcorbutus cum pedibus œdematofis, & ex vifcerum debilitate enata ad hydropem difpofitio; variis tamen Medicorum celebrium inquilinorum & exterorum confiliis aliquod interdum patienti levamen allatum eft, ita ut & febricitanti ante aliquot menses Monarchæ nostro Auguftiffimo præfto efle & fervitia humillima opemque Medicam præftare valuerit. Tandem fuafu potius, quam juffu, Reginæ clementiffimæ, quæ aërem Fridericoburgo circumfufum recuperandæ noftri valetudini aptiorem judicabat, eo fe contulit, & per X commoratus eft dies, usque dum penultima vitæ luce vehemens febris cum infomnia corpus obrueret; Tunc supremam diuque præparato, ut genuinum decet Chrifti affeclam, pectore expectatam fentiens imminere horam, Reginæ benigniffimæ, Principi hæreditariæ, omnibusque amicis aulicis ultimo vale dicto, fequenti mane Fridericoburgo huc a filio juniore, quem habebat comitem, deductus eft. Adveniens illico ob febris recursum lecto fe dedit, & vitali fenfui deficiente calore, quafi fomno indulgens, placide in Chrifto obdormivit, hora inter VII & IIX vespertinas media, poft rid. Id. Jun. annis vitæ LX, mense I, diebus XI completis. Sic actam pie prudenterque vitam haut alia ac pia placidaque coronari morte oportuit! Exuviae, quas reliquit, mortales crastino vespere foletumni ritu in D. Petri æde deponentur, poftquam manibus Beati difertiffimo Plur. Reverendi Collegæ noftri, D. BARTHOLDI BOTSACCI, Pastoris vigilantiffimi, ore fuerit parentatum. Exequias ibunt, quibus vera pietas, candor infucatus, folida eruditio cordi eft. P. P. Hafniæ, ipfis Idibus Jul. clc lcc IV.

* * *

Quam ob causam Illustrem hunc Medicum Appendici huic inferuerim, divinare haud difficulter poterit, quicumque COMMENTARIORVM EXEGETICORVM IN SACRAM SCRIPTVRAM ab Ipso confarinatorum mentionem in Programme antecedenti factam animadverterit. De his autem Ipse ad Val. Ernestum Lœfcherum, D. & Superintendentem Delitianum, hac perscripfit: Ego horis subcissivis notas Philologico-Theologicas in univerfa Sacra Biblia hinc inde colligo, opusque jam ad aliquot volumina in fol. excrevit. Qui jam a me hinc inde laudati sunt autores, facile ad 2000 ascendant, cum indicibus Hebraico, Græco, Latino & Germanico. Vid. Die unschuldigen Nachrichten von alten und neuen Theologischen Sachen / Anno 1702. p. 141. f.

F I N I S.

Pipping, Heinrich, 1670-1722

Sacer decadam septenarius memoriam theologorum nostra aetate clarissimorum
renovatam exhibens accessit septenarius eorum, qui, utut theologi
professione haud fuerint, scripta tamen ediderunt, aut transtulerunt, aut
inchoata reliquerunt theologica

Bd.: 2

Lipsiae (1705)

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Bio 6057

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11236275-2

VD18 15517713-001